

ქართული
საგანთღირს
კეობები

V

«საბჭოთაო საქართველო»

1974

Академия наук Грузинской ССР

ПАМЯТНИКИ ГРУЗИНСКОГО ПРАВА

Том V

СУДЕБНЫЕ РЕШЕНИЯ
(XVIII в.)

Тексты издал и примечаниями снабдил
проф. И. С. ДОЛИДЗЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО «МЕЦНИЕРЕБА»
ТБИЛИСИ
1974

34(47.922)

1-21

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

ქართული სამართლის ძეგლები

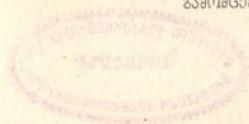
ტომი V

სასამართლო განჩინებანი
(XVIII ს.)

ტექსტები გამოსცა და შენიშვნები დაურთო
პროფ. ი. დოლიძემ

გამომცემლობა „მეცნიერება“
თბილისი
1974

86

წინასიტყვა

ქართული სასამართლის ძეგლების მეხუთე ტომში წარმოდგენს გაგრძელებას მეოთხე ტომისა, რომელშიც XVI—XVIII საუკუნეების სასამართლო განჩინებები დიდი ბეჭდითაა დაწერილი. წინამდებარე ტომი შეიცავს XVIII საუკუნის უკანასკნელი მეოთხედის სასამართლო განჩინებებს, რომლებიც დადგენილია მეფეთა, კათალიკოსთა, ბატონიშვალთა, მდივანბეგთა, მელოქ-მამასახლისთა და ქეთხუდების სასამართლოების მიერ. განჩინებათა დიდი ნაწილი გამოტანილია მდივანბეგთა და მსაჯულთშეკრებულების სასამართლოების მიერ. ტომში შევიდა აგრეთვე დიკასტერიისა და მელიტოროეთა სასამართლოების რამდენიმე განჩინებაც.

სულ ტომი შეიცავს 403 სასამართლო განჩინებას, რომლებიც გამოტანილია სხვადასხვა დავების — უმთავრესად ყმა-მამულესა და სასისხლო საქმეებზე დავების გამო. ამ საბუთებში ასახულია გვიანფეოდალური საქართველოს არა მარტო სასამართლოს ცალკეული დარგების (სამოქალაქო, სისხლის, საპროცესო სამართლის) თავისებურებანი, არამედ სოციალური ცხოვრების უმნიშვნელოვანესი მხარეებიც.

აქ წარმოდგენილ სასამართლო განჩინებათა ტექსტების საგრძნობი ნაწილი, დედნებისა თუ პირების სახით რომ შემონახულა, მეტწილად დაზიანებული და ხარვეზიანია. ყველგან, სადაც და როგორც შეეძლო, ასეთი ტექსტები აღვადგინეთ და კავეზში ჩავსვით. ქარაგმები გავსხენით, ბევრი უთარილო საბუთი დაეთარიდეთ. ტომში დაბეჭდილია რამდენიმე არზიანი განჩინება, რომელიც თარიღდება არა არზის დაწერის, არამედ განჩინების გამოტანის თარიღის მიხედვით.

ჩვენს მიერ დადგენილ ტექსტებში, გარდა ორიოდ შემთხვევისა, ამოკითხულია სასამართლო ხელისუფლებით აღჭურვილ იმ პირთა ბეჭდების ლეგენდები, რომლებსაც განჩინი გამოაქვთ ამა თუ იმ საქმეზე. სასამართლო განჩინებათა დამტკიცებისათვის მეფეები საგანგებო ბეჭდებს იყენებდნენ. მაგალითად, ერეკლე მეორე, რომელსაც რამდენიმე ბეჭედი ჰქონდა, როგორც წესი, განჩინებებს ამტკიცებდა მხოლოდ ერთი ბეჭდით, რომლის ლეგენდა ასეთია: ამე ფეტვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდი; ერეკლე».

თითოეულ საბუთს, რომელიც შემონახულია დედნის სახით, დარ-
იული აქვს მოკლე არქეოგრაფიული აღწერილობა — ფონდის, ში-
ფრის, ზომის, დამწერლობის, განკვეთილობის ნიშნებისა და საბუ-
თის აწინდელი მდგომარეობის აღნიშვნით. აქვე მოცემულია უთა-
რილო საბუთების დათარიღება და მითითებულია იმ საბუთების
პუბლიკაციები, რომელთა დედნები და პირები დაკარგულად ითვ-
ლება. რაც შეეხება იმ საბუთებს, რომლებიც მოღწეულია პირების
სახით, მათი ზომა, განკვეთილობის ნიშნები და ორთოგრაფიული
თავისებურებანი აღნიშნული არ არის.

როგორც წინა ტომებში, ისე ამ ტომში შესული საბუთები ხან-
გრძლივი ძიების შედეგად მოპოვებულია საქართველოსა და მის
ფარგლებს გარეთ მდებარე შემდეგ საარქივო ფონდებსა და ხელ-
ნაწერთა საცავებში.

1. საქართველოს სსრ ცენტრალური საისტორიო
არქივის 1448, 1449 და 1450 ფონდები. 1448 ფონდში დაცუ-
ლია ხელნაწერი საბუთების დედნები, ხოლო 1449 და 1450 ფონ-
დებში — საბუთების პირები. მასალებს სიუხვით განსაკუთრებით
აღსანიშნავია 1450 ფონდი, რომელიც გადაწერილია XIX საუკუნის
დამდეგს და შეიცავს დიდი ფორმატის 57 დავთარს. ამ ფონდში,
თუმცა არამცირედი ხარვეზებითა და დამახინჯებებით, დაცულია
მნიშვნელოვანი ნაწილი სასამართლო განჩინებებისა, რომელთა
დედნები ამჟამად დაკარგულად ითვლება. ცენტრარქივში დაცულია
აგრეთვე პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1461, რომელიც 14 რვეულისაგან შედგება და შეიცავს აწ დაკარგულ სასა-
მართლო განჩინებათა დედნების გადაწერილი პირების საგრძნობ
რაოდენობას.

2. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელი-
ძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის Ad, Hd, Sd და Qd ფონდები.

3. ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუ-
ზეუმის ფონდები.

4. სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთ-
მცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის გან-
ყოფილების ფონდები.

წიგნის მოცულობის შემცირების გამო ამ ტომის ტერმინთა
და საკუთარ სახელთა სძიებლები დაერთვის მეექვსე ტომს, რომე-
ლიც XVIII საუკუნის მიწურულისა და XIX საუკუნის პირველი
მეოთხედის სასამართლო განჩინებებს შეიცავს.

ი. დლოძი

ტექსტები

**1. განჩინება იასე მიქელიძისა და ბარა ბაგისშვილის
ბავშლის საქმეზე**

1776 წ. 16 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3895. დედანი. ქალაღი. 28,3×16,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორწერტილი. ა-მეტი.

ქ. მიქელიძე იასე და იმისი ძმები უჩიოდენ ბეგისშვილსა ბერას და იმის ძმისწულსა ხუხუტის ვენახზედა.

ესენი ორნივე ჩვენ, იასე მდივანბეგმა, მოვაცანინეთ და ორნივე ერთათ ვალაპარაკეთ. უწინც ელაპარაკათ და ვერ გარიგებულეყვნენ.

ბეგისშვილი ამას ანბობდა: მიქელიძის¹ პაატასაგან მიყიდით ეს ვენახიო; მაგრამ არც ნასყიდობის წიგნი ჩანდა და არც მოწამე.

რადგან მოწამე და წიგნი არა ჩანდა, სამართლით ფიცი დაედვა ბეგისშვილს. ბერა წადგეს და ასე შეფიცოს, რომ: «მიქელიძისაგან² მიყიდოს ეს ვენახიო».

თუ ბეგისშვილმა ასე იფიცოს, ვენახი ბეგისშვილს დარჩეს. თუ ვერ იფიცოს, ეს ვენახი მიქელიძეს დარჩება.

იასაულო, ეს ასე გაქრივე. მარტის ივ, ქორონიკონს უდღ.

ბეჭედი: მონა ლთისა ამილახვრის შვილი მოურავი იესე

ქ. ეს წიგნი დავდევით ჩვენ, მიქელიძებმა იასემა და პატარკაციმ და გიორგიმ, თქვენ ბეგისშვილებსა³ ბეროსა და გოგისასა ასე, რომე: მდივანბეგთან ვიჩივლეთ და იმან სამართლით ფიცი დაგადოთ. ავდევით და ჩვენ მიქელიძებმა⁴ ვარჩივთ და დახსნის წიგნი გვეგულეზოდა და აღარ დაგაფიცეთ.

ამ ხანათ ასე პირობა მოგეცით: თუ ის წიგნი მოგიტანეთ, ხომე მოსავეალს მოგ[ი]სწ[ა]რით, ხომე მოსავლითა გავიტანთ იმ წიგნის

1 მიქელიძის. 2 მიქელიძისგან. 3 ბეგისშვილებსა. 4 მიქელიძებმა.

ძალით. თუ ცარიელს მოვიტანეთ, ცარიელს გავიტანთ. და თუ წიგნი ვერ მოვიტანეთ, როგორც ჰქვიათ¹, ისე ღმერთმანცა და სამართალმაც თქვენ მოგცესთ მთლად მეჩვერისხვევლებს მოწმობით. ქ. მე, ზაალ ჩიკოტ [ა]ძეს, ეს ასე გამირიგებია ბატონის ჩემის ამილახვარ-მდივანბეგის იასეს სამართლით და მძანებითა, რომე მიქელიძე აფიცებდა ამ ბეგისშვილს² ბეროსა, კიდევაც დაიფიცა და თავის მამულოც გაიტანა ფიცით და სამართლით. ბეჰედი არ მქონდა და ეს ჩემი ხელია. †

2. ბანინება დახით ურბალიანება და იანა ამილახორის შვილის საქმეზე

1776 წ. 8 მაისი

ცსსა. 1448. № 452. ღედანი. ქალაღი. 42,5×16 სმ. დაზიანებული. მარჯვენა კიდე ალაგ-ალაგ მიხვულია. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახ-მაია წერტილი.

ქ. სარდალ-სახლთუხუცესი ორბელიანი დავით და ამილახორ-მდივანბეგი იესე ორს [კომ]სს სისეაურს დავითასა და თევდორ ზე [ედ] ჩიოდნენ.

სარდალ-სახლთუხუცესი დავით [ამ]ს ამბობდა: დიდი ხანი არის მამული წამხლარი მაქვსო და გლეხნი დაფანტულნი მსცავენანო, ვერც მე ვიცნობ ზოგიერთს ჩემს ყმებს და არცა ვინ ასეთი ხანწავლილი აზნაურშვილი მყავს, რომ ან ისინი იცნობდნენ და იცოდნენ რამეო; ვინცა ვინ ჩემნი ყმანი აქა-იქ ავის დროსაგან მტრის მიზნით დაფანტულნი არიან, ზოგნი ერთნი თითონვე თავს გამოიჩენენ, მეტყვიან — შენი ყმანი ვართო და იმით ჭელს მოვკვიდებ ხოლომეო.

ამას წინათ, რვას წელიწადს უწინ, ზემო ქართლში ბატონი ბძანდებოდა და მეც თან ვახლდით. სისეაურის მამას სიკვიდილის ბრის ერთის მოპთაბარის კაცისათვის ანდერძი თქვა: მე ვკვდებო და ამკვიდრად რე ვაზ სარდლის ყმანი ვართო, შენ შეატყობინე, რომ ჩემი შვილები არ დაეკარგნენო. ეს ამბავი ერთმა რომელმამე კაცმა შემატყობინაო. სისეაურები მოვაყვანინეო და ჩემი ყმობა უთხარო, მაშინვე თავს იღვეს, მართალი არის, შენი ყმანი ვართო. ერთი კომლი გოორს იღვა; ჭელი მოვკიდეთ; და ერთი კომლი ქსნის ერისთვის სახლთუხუცესის უთნელი ს-შვილს ესახლა და იმისგან მრავლის დავით და ლაპარაკით გა-

¹ კერით. ² ბეგიაშვილს.

მოვიტანე წედლეს აქამდის ეს ორი კომლი სისეაურები ზემო ქართლს იდგნენ და იქილამ ვიმსახურებდით. ახლა კოდახედ რომ შენობას ჭელი მივკაყო, ვინცა ვინ ზემო ქართლში გლეხნი მუყანდნენ, ყველანი ავკაურ და წამოვიყვანე და ეს სისეაურებიც ავკაურეო. აყრა იწყინესო და ამილახორის ყმობა დაირქვესო.

ამილახორ-მდივანბეგი იესე ამას ეპასუხებოდა: სისეაური დავითა და თევდორე ჩემი მემკვიდრე ყმანი არიანო, ნაწრეტს ნახსახლებით. ამილახორის შვილები საერთოს გლეხთ უსამართლოდ კიედობდნენ და ამ მიზნით თავი დაგვიმალეს და შენი ყმობა თქვესო, თორემ სხვა [რიგა]დ ამითან შენ საქმე არა გაქვს რაო.

ჩვენ, [მსაჯ]ულთ, ეს სამართალი მივეციო: ამილახორ-მდივანბეგმა იესემ ლიპარიტის შვილი ბეჰან თუ ს[არდალ]-სახლთუხუცესს დავითს ასე შეაფიცოს, რომ ზემოქვერილი სისეაურები მემკვიდრე ამილახვარიანთ ყმანიც იყვენ და ნაწრეტსაც სახლებულ-იყვენ, დარჩეს სისეაურები ამილახორ-მდივანბეგს იესეს.

და თუ ასე ვერ შეაფიცა, ამილახორ მდივანბეგს იესეს სისეაურებთან საქმე არა ეწება რა და სარდალ-სახლთუხუცესს დარჩება ყმად სისეაურები დავითა და თევდორე.

აღიწერა მაისის 8, ქორონიკონს უად.

სამი ბეჰედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბეჰმი(?) ღმერთანცა(?) , იოანე, 1748
2. ქაიხოსრო
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ.

3. ბანინება იანა ამილახორის იანა თათქირიძის შვის საქმეზე

1776 წ. 24 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2534. ღედანი. ქალაღი. 35×21,4 სმ. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახმაია ერთი, არიან ოთხი წერტილი. ბანინება დაწერილია ბუნდოვნად და უწიგნურად.

ქ. ვანგებითა მლუთისათა ესე განაჩენი დაიწერეთ¹ და მოგეცით ჩვენ, ამილახვარ-სარდალ-მდივანბეგმა იასემ, შენ, თათქირიძეს იოვანეს, ასე რომე:

შენ ერთი იმერელ მეფის აზნაურშვილის ყმები ბაბლიძეები მოგუსტლოდნენ სამნი ძმანი, ვითა წესია ბატონყმობისა და ყოფილიყუნენ რამეთესამე ყამსა. მერე ერთი საძნალოდ საქმელი საქმე შემთხვეოდა შენ იოვანეს ეფისკოპოზთან საყა-

¹ დაიწერეთ.

ნონოთა გარდახდით, ეკლესიის სამსახურით. ის საქმე თავს გარდა-
ეკლო. ამას გარდა კულოდ ეს ბექანა — შენის შვილისათვის ერთი
ახალგაზრდა და დიდად შენის ოჯახის გამოსადევი, ისიცა ვთხოვა
სადმე; რადგანაც იმის ყმობა გინდოდა, აღარც ის დაგიპერია და
მიტოვა; და იმის საბოძაზე კაცნიც იმოწმე, რომ იმის თაობაზე
ერთი კუპლი კაცი აფეროდა და დაგაარგოდა. მერე ორჯერ-სამჯერ
გაქცევილდნენ.

მოხვედი ჩვენს სამართალში. ჩვენ მოვასხმევინეთ ის კაცნი
და ვკითხეთ სადაობა და ან ბატონი. იმან ჩვენს სამართალში იმე-
რულ მეფის აზნაურშვილის კაცობა აღიარა და თქვა. ჩვენ კულოდ
ვეკითხეთ, დავაფიცეთ, თუ საქართველოს კაცი იყო და [აქ] საქარ-
თველოში ყმა იყო ვისიმეო, თქვი და იოვანეს ხელს ავადებინებთ.
და იმან დიდად შორს დაიჭირა: მე საქართველო ამის მეტათ არც
კი მინახამსო; მაგრამ მამუქასი აღარა დაიჭერება რა, ამის-
თვის [რომ] მრავალჯერ სხვა ბატონი გამოიჩინა მამუქამ და ამის
მიზეზით ცრუთ დაიდვა.

რომელიც რომ ამ მამუქას უფროსი ძმა არის, ეს მოვაყვანი-
ნეთ, დავაფიცეთ თავისი დამბადებელი, თავისი სარწმუნოება,
თავისი განკითხვის დღე, თავიანთის სულის წარწყმედა და ცხოვ-
რება და იმათ მრავლის ფიცით დაგვიმტყიცა: მე საქართველოს
ქვეყნის არც ვიყო და არც არა ვიყოლე ამაზე, რომელზედაც სას-
წულოზე ფიცით შემოძლიათ. ესეც გვითხრა, თუ ჩვენ საქართვე-
ლოს ქვეყნისა ვიყოთ, სამწი და თთხი ჩემი განაყოფი თუ არ
მოუცესო ბედნიერს მეფეს ჩემის ნაბატონისთვის; და მეცა მყრიდ-
ნენო, მაგრამ ღმერთმან დაუმადლოს ამ ბატონს ჩემს იოვანესო,
ამან დამიხსნათ.

და შენ, იოვანე, ბედნიერის კლმწიფისათვის არზი მივირთმევი-
ნა და ოქმი ებოძა.

ამით უფრო გული დავაქჩრეთ, რომ ამთენის იმადგან ფი-
ციით და მერე იმერულ მეფის აზნაურშვილებსიგან მოჭიდება და
იმათისობა, და ამის სახლის კაცებიც რომ ორი კუპლი უფრცელადი-
დამ აფერათ და წაეხსათ, — ამთენის წინადადებით გული დავაქე-
რეთ, რომ ეს კაცნი არცაღა ვისნი ყოფილან საქართველოში.
ერთი ეს გამოცხადდეს: ეს კაცნი რომ გაქცევილდნენ, ქარგლოში
ციცი შვილის ლოპინაშვილს ზაქარია სალთუტეის მი-
სულოდნენ. ივანეს იმათის აზნაურისშვილებსიათვის წიგნი მიე-
წერა და ამ კაცებისა იმათი ყმობა ლუთის წინაშე ეფიცებინა. იმათ

¹ დაგაარგოდა.

წიგნი მოეწერათ ფიცით, რომ არც ვაგვიგონია ამის მეტათ შავის
ჩვენი ყმობა და არც ვიცითო. ამისი წიგნიცა კელთა ჭონდათ.

რადგან ამთენი ჭეშმარიტი და მართალი საბუთი ჭონდა იოვან-
ნეს და იმთენი განარჩილობა, საქართველოს წესიც ეს არის: იმე-
რული და ჯავახი და ყოველი მოსული ვინც არის, პირველად ვი-
საც მოუვა, იმისია და ვეღარც წაუვა. ეს კაცნი შენ მოგუსლიან
იმერლები და არც არავის საქმე აქუსთ ამ კაცთში, და დარჩა ეს
კაცი იოვანეს სამართალში. ამათთან საქმე არავისა აქუს.

დაიწერა მაისის კდ, ქორონიკონს უად. და ნება ბედნიერის
ქმეწიფისაა.

შემდეგ: მონა ღთისა ამილახვრის შვილი მოურავი იესე.

4. ხანძინება იოსაბ თუხანოვიძის ხმის თათულას სამეხე

1776 წ. 9 თენთი

ესა. ფონდი 1450. დღით. № 46. საბ. № 148. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[107] მდივანი იოსებ ამას ჩიოდა: ჩემი ყმა ქვემო ბოლნელი
გული ფაშანთ ოსეფაშვილი თათულა ზარეულს
შაქარასთან არისო და არ მანებებსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ზარეულს შაქროა ჩვენთან სამართალში მო-
ვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

შაქრო ამას უხასხებდა: ეს ოსეფაშვილი თათული ჩემი დის-
წული არისო, შენი ყმა [არ] არისო, სახასო არისო.

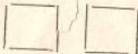
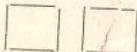
იოსებ მდივანს ამისი მოწმეებიც ვთხოვეთ. იოსებმა ბოლნე-
ლები კაცები მოიყვანა, ასეთი სარწმუნო მოწმეებიც მოიყვანა,
რომ იმათი მოწმობა სამართალში დაიჭერებოდა და ჩვენც სარ-
წმუნო ვავხდით.

ასე იმოწმეს: ეს ოსეფაშვილი თათულა იოსებ მდივანს [V]
ყმა არისო. მერმე ამ შაქრომ ზარეულმანც სამართალში თავისის
პირით აღიარა: მართალი არისო, ეს თათულა იოსებ მდივანს ყმა
არისო, მაგრამ ამას ვეხვეწებო, ჩემი დისწული არისო, მსახუ-
რათ ნუ გაიყუქანსო, თავის ყმა არისო, ისე იმსახუროს.

რადგან ამან ბოლნელებმაც ასე იმოწმეს და თითონ შაქროა
მზარეულმაც თავის პირით აღიარა ამ თათულასი იოსებ მდივანს
ყმობა, ეს თათულა სამართალთ იოსებ მდივანს დარჩა. სხვას კაცს
ამ თათულასთან საბატონეცმით საქმე არავის აქეს, იოსებ მდივანს
ყმა არის.

იასაულო ამირეჯიბო სვიმონ! ეს ასე გაარიგე, როგორათაც ამ ჩვენს განაჩენში ეწეროს.

აღიწერა თიბათის თ, ქორონიკონს უად.

მე, სვიმონ ამირეჯიბმა, ამ განაჩენის ბიჭი თათულა მივებარე მდივანს იოსებს ამ განაჩენის ძალითა და ბატონის ბძანებითა.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იასაულო სვიმონ ამირეჯიბო, ესე ასე გაარიგე, როგორც ამ განაჩენში სწერია. იენისის იბ, ქორონიკონს უად.

5. განიხილავ გლახა და ქაიხოსრო ფანავლიშვილების მამულის სამიზნე

1776 წ. 15 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2351. დედანი. ქალაღი. 18,7x16,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ფანველიშვილი გლახა თავის სახლისკაცს ქაიხოსრო ფანველიშვილს ერედვის[ს] კვირიკაშვილის მამულზე უჩიოდა. ეს კვირიკაშვილი გლახას წილი იყო. ქაიხოსროს საქმე არა ჰქონდა რა. ეს მამული სამართალში გლახას დარჩა, სამკვიდროც ამისი იყო.

აღიწერა იენისის იე, ქორონიკონს უად.

ჩიკრიკაული გასაყოფი არის, ორსავე წილი აქვს. და თუ ამ ჩიკრიკაულზე არაგველნი ილაპარაკებენ, სამართალში ილაპარაკონ. თუ სამართლით იმათ დარჩება, ორისავე გამოერთმევა, თუ არა ორისავე არის.

სამი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი. ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბეკომი(?) ღმერთანაცა(?), იოანე 1748.
2. ქაიხოსრო.
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. იენისის ივ, ქორონიკონს უად.

იასაულო! ეს ასე გაარიგე, როგორც ამ განაჩენში სწერია.

ბეჭედი: მეფეთგანბანილთა მიერ ელესია ვაიდე, ერეკლე.

6. განიხილავ იასი ალახა და თაჰაას შვილის მიამირაშხას ვალის სამიზნე

1776 წ. 24 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13153. დედანი. ქალაღი. 41,7x16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. იზმირელს ესაი ალას თაყუას შვილის მიკირტუ მასთან ანგარიში ქონოდა. მოსულყო ქალაქს, თავისი ანგარიში ეთხოვნა. და მიკირტუმას მიზეზები რამ ეთქვა.

მერმე ესაი ალას ბედნიერის კელმწიფისათვის არზა მიერთმევიდა და სამართალი ეთხოვნა. მის სიმაღლის ბძანებით ქალაქის ქეთხუდები დამსხლარიყენენ და გავრიგებინათ. ამ ანგარიშში ესაიასი თაყუას შვილზე დარჩომილ იყო რვაას რვა ყურუში და თერთმეტი ფარა. ეს მახლალი ეთხოვნა და არ მიეცა.

მერმე კიდევ არზა მიერთმევიდა და სამართალი ეთხოვნა. და ბედნიერმა კელმწიფემ ჩვენ გვიბრძანა ამათის ანგარიშის გასჩვენა. მის სიმაღლის ბძანებით დავსხედით ქალაქის წინამძღვარი ოანე ვართაპეტი, ნვირაი მარტიროს ვართაპეტი, გოვჭარ მდივანი, ნაზარბეგის შვილი ოსეფა, მუნთუას შვილი ოსეფა და ტურფუას შვილი მოსესა. რაც სალაპარაკო ქონდათ ვალაპარაკეთ.

თაყუას შვილმა უთხრა: შენის ანგარიშიდამ შენის წიგნით ხუთასი ყურუში წებოსთინ გავგზავნეო და ბალუას შვილზე დაწვაო.

ესაი აღამ უთხრა: იმ ჩემს წიგნს უკან კიდევ წიგნი მოგწერე, რომ: ჩემი ანგარიში ყველა უკლებრივ მიღლისი ხეჩატურას მიაბარე; სხვა ხარჯი რომ ანგარიშში ჩაუგდე, თუ ეს ხუთასი ყურუში ჩემთვის ვაგვგზავნა, რატომ ესეც ანგარიშში არ ჩაუგდეო.

ესაი ალა ამში მართალი გამოვიდა. ჩვენ ასე ვავსჩვენეთ, რომ ეს ხუთასი ყურუში თაყუას! შვილმა უნდა უწლოს ამ მიზეზით: რადგანაც ესაი ალას მოუწერია, რომ ჩემი ანგარიში ყველა მიღლისი

¹ დაყუას.

ხეჩატურას მიეცო, თუ ეს ფ (ხუთასი) ყურუში ესაიასათვის მიეცა, უნდა ანგარიში ვაეტარებინა. მეორე, ეს რომ ბალუას შვილს ლილა და ნემსი რომ მისცა და პირობა დაუდვა, რომ ამ თავით სარგებელი შენი იყოს და იმ თავით საქმე არა გაქვსო, იმ პირობის წიგნი უნდა გამოერთმევეინა.

კიდევ ქალაქში რომ მოურავის კაცს დააქერინა, თუ თეთრი არა ქონდა, თამასუქი უნდა გამოერთმევეინა.

კიდევ ბაზარში რომ წაიკიდნენ, უნდა ორიოდ სამის კაცისათვის ეთქვა, რომ მე ამ ბალუას შვილს ხუთას ყურუშს ვთხოვო.

კიდევ მელიქს რომ დააქერინა და გააღახვინა, მაშინ მელიქთან ან ორს ქეთხულასთან უნდა ეთქვა, რომ ფ (ხუთასი) ყურუში მართებს, რომ ესაი აღასი არისო.

კიდევ ამბობს, რომ ქალაქიამ გამექცა და კიდევ მოვიდაო. იმისთანას ყალბს კაცს აღარ უნდა ნდობოდა, ან თამასუქი უნდა გამოერთმევეინა და ან ერთი მუჯალამა უნდა გაეკეთებინა, თუ მართლა ემართა.

კიდევ თაყუას შვილის ამხანაგთან რომ ბალუას შვილს ანგარიში ქონია და ორმოცდასამი ყურუში დასდებია და თაყუას შვილს მიუცია, თუ რამ ანგარიში ქონდა, აღარ უნდა მიეცა, თავის თანხაში უნდა დაეჭირა.

არც არის ერთი სარწმუნო მოწამე, არცა აქვს ერთი მოჰთაბარი წიგნი. ეს ფ (ხუთასი) ყურუში ესაი აღასთვის მიუცია თუ არ მიუცია, არავინ იცის, არც ბევრი და ცოტა ჩანს მიცემული. ესაი აღა ამაში უბრალო არის.

ზემო ნაწერი რეაას რვა ყურუში საღი და თერთმეტი ფარა თაყუაშვილმა მიკირტუმამ ესაი აღას უკლებრივ უნდა მისცეს.

ჩვენმა ქუჯამ ასე გასჭრა და ბძანება მის სიმალისა ათავდეს. თითათვის კდ, ქორონიკონს უად.

შვილი სომხური ბეჭელი.
ქართული ბეჭელი: მონა ლთისა მდივანი გოვარ.

7. ბანძინება ურანელის ღალისა და კულუხის საჩვენებ
1776 წ. 27 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1503. საბ. № 22. პირი, ამ საბუთის პირი დაცულია აგრეთვე ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2518.

მათის ჯელმწიფობის უმაღლესობას და მათს უწმინდესობას სანატრელს უფალს პატრიარხს ჩვენ, ამ ილახვარს არ დაღმდივანბეგის იესესეთვის ურბნელის იუსტინეს

მოსხენებული აზრი და ბრძანება ჩვენთვის ებრძანა: ამათი აღილით ნახეთი და სწორებით როგორც ძველთაგან ემსახურებინოსთ ურბნელებს ეკლესიისა და ურბნელისათვის, ისე ამსახურეო.

ჩვენ ურბნელ ეპისკოპოზი იუსტინე და ურბნელები ვალაპარაკეთ.

და ურბნელმა გუჯარი წარმოაყენა. რაც სამსახური სდებოდა, ყოველივე სრულებით ეწერა, — ბარა, კულუხი, მეკინიზე და მუჯირი, საბაზი, კოდისპური, — ესეები ყოველივე ჭეშმარიტებით ეწერა.

რადგანაც ეს გუჯარი ასე აცხადებს, და მის არქიერობას ეს ურბნელები ამ თავის დებულობას არ აძლევდნენ, და ამაზე ალაპარაკებდნენ და მის უწმინდესობას უმაღლესობასაც ჩვენზე ებრძანა:

რაც დღევანდლამდინ ურბნელებს შეუცოდებიათ, ეპატავათ. დღეს და დღეის იქით, რომელიც ზემო წერილი აცხადებს, ყოველივე სრულებით უნდა აღუსრულონ ურბნელს, და ეკლესიას ემსახურნენ.

თუ კიდევ არხიერს ანივლეთ და აწყინეთ რამე და სრულებით არ ემსახურნით და სიამოვნეს არ ეცადენით, ავად მოგეპყრობით და კიდევ გამსახურებთ. ასე ჭეშმარიტებით უწყოდეთ.

ესეც ასე შეიტყვეით: ვისაც ცხვარი გყოლიათ, სააღდგომოდ კრავი უნდა მიართვათ. და რადგანაც ღალას აძლევთ, ზემოთ ნაწერს კოდის-პურს ნულარ მისცემთ. და ამას გარდა ზემოთ ნაწერი ყოველივე უნდა მიართვათ, და საბალახეც.

დაიწერა თიბათვის კზ, ქორონიკონს უად.

ურწყავსა და სარწყავზე ყველაზე ბარა მიეცემათ. კულუხისა ასე უნდა იცოდეთ: რომელსაც სხვის ბატონის ყმისაგან მამული გეყიდნოთ, იმაზე კულუხი არ გეთხოვებთ. ამას გარდა ერთმანეთში გეყიდოსთ, ან მიწა ვენახათ აგეშენებინოსთ, ყველამ უნდა კულუხი მიართვათ.

დაიწერა იენისის კზ, ქორონიკონს უად.

ჩვენ, მე ფე ერაკლე, ამ ამილახორ-მდივანბეგისაგან განჩენილს სამართალს ამავე გვარად ვამტკიცებთ. როგორც ეს განჩინება აცხადებს, ურბნელებმა ეკლესიას იმ გზით უნდა ჰმსახურონ. საქართველოში არას ეკლესიის ყმები არ გავციგონია, რომ ეკლესიას ღალასა და კულუხს არ აძლევდნენ.

ურბნისელები რომ ერთიანად ღალა-კულუხის ამოკვეთას ამბობენ, ჩვენ ეს არ გავციგონია, რომ მართალი იყოს; მარა თუ ან მე-

ფეთვან და ან ეპისკოპოსთაგან მიცემული ჰუჯათი აქვსთ რამე, ის გვიჩვენონ და იმაზედ გვატარებთ. თუ არადა, უბრალოდ ნუღარ ილაპარაკებენ. ქრისტიანობის კჲ, ქორონიკონს უფად.

ქ. ჯავახის შვილის იოსებ ურბნელისაგან მიცემული ღვკანოზის სითარხნის წიგნი ყოვლად სამღვდელო ურბნელმა იუსტინემ გაგვასინჯა, რომელიც პაპის ჩვენის მეფის ერეკლისაგანაც დამტკიცებული იყო, რომ რაც დებულობა სდებოდა, ყველა გარჩევით ეწერა. თუ ღვკანოზი თარხანი არ იყო, სხვანი რათ იქნებოდნენ თარხანი.

8. ბაზილიანთა ნათიფილის შინის ივანე ბლიაჰის სამეფო

1776 წ. 29 ივნისი

ესსა. ფონდი 1450. დავთ. № 34. საბ. № 57. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[48V] ბლიაჰე ივანე ნათის შვილს იოანეს მღვდელს უჩიოდა ასე, რომე: «მე შენი ყმა არა ვარო». ნათის შვილი იოვანე მღვდელი ამას უპასუხებდა: ჩხედიისაგან მოყიდული ხარო, რომ ნასყიდობის წიგნიც წამოაყენა და ვნახეთ, რომ ნასყიდი ყოფილიყო.

ბლიაჰე მეორე ამას უპასუხებდა: «მართალია, შენი ნასყიდი ვარო, მაგრამ დაკვარგულვარო და მე ჩემს თავად ამ ქვეყანაში მოვსულვარო».

რადგანაც საქართველოს განწესება ასე არის, რომე ტყვეობილამ კაცი რომ მოვა, ვისთანაც თავისის ნებით მივა, იმისი ყმა იქნება; და ეს ბლიაჰე იოვანე თავისის ნებით ამასთანავე მოსულიყო და ცოლიც შეერთო ამისთვისა და ისიც მოჰკვდომოდა და კიდევ მეორე ცოლიც ეთხოვნა ამ ბლიაჰისთვის, ეს ამავეცა ჰქონდა; და რომელიც ნასყიდობის წიგნი იმ ნათის შვილს იოვანესა ჰქონდა, იმ ნასყიდობის წიგნზედ დიდებულთ კაცთაგან ბეჭდით დამტკიცებული ჰქონდა. რადგანაც პირველათაც ამ ნათის შვილების ნასყიდი იყო და ბოლოსაც ტყვეობილამ თავისის ნებით ამასთანავე მოსულიყო და ტყვეობას უკან ცხრა წელიწადიც ამათთან გაეთავებინა, სამართლით ეს ბლიაჰე იოვანე ამ ნათის შვილს იოვანეს მღვდელს დარჩა. ამასთან არას კაცს ხელი [49] არავისა აქვს. მთიბათვის კო, ქორონიკონს უფად.

ჩვენ, ამილახვარი-სარდალ-მდივანბეგი იასე, ჩვენის მოწყალის კელმწიფის ძის გიორგის ქეშმარტიებით განსჯის თანამოწამე ვართ. დაიწერა იენისის ლ. ქორონიკონს უფად.

9. ბაზილიანთა დავით ციციფილისა და აპოპო აპალიფილის შინის სამეფო

1776 წ. 1 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტრუტი. Hd 14281. დღანა. ქალაღი. 41x18,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახმარია თითო წერტილი.

ქ. ქალაქის მოურავს ციცი შვილს დავით სარდალს [ავალი შვილის პეტრესათვის ეჩივლა წრომელ ჩილინგდრის შვილებზე. და ამათი სამართალი ბედნიერს კელმწიფეს მათის მონის მდივანბეგებისთვის ებძანა. ჩვენ ესენი სამართალში ვილაპარაკეთ.

მოურავი ასე ჩიოდა: ჩემი აზნაური შვილი მეღვინეთ უხუცესი შვილი ფირან თთხმოცამდინ ჩემის ქაკით პეტრე ავალი-შვილთან იყო, ჯავახეთილამ ერთი სოფელი აწყარესო, სულ პეტრე ავალი შვილმა დაისქაქლაო და რომელიც ჩემი ყმანი იყვნენ ჩილინგდრის შვილებითო ოთხი კომლი კაცი, არც ესენი დამანებაო.

ფირანც სამართალში მოვიდა, ასე ამბობდა: ხეობაში მე რომ ჯარით აველ, პეტრე ავალი შვილი იქ იყო, მამინეგ იმ სოფელში კაცი ვაგზავნაო, ჩვენც ჯარით წავედითო, იმ სოფლიდამ კაცები ამოვიდნენო, ჩვენ რომ ჯარით ვგზავნებ, უმეტესად შემინდნენ და უფრო ამ მიზეზით აიყარნენო. ჩვენ სხვა სოფლის დასაქრავათ გაგვეწაქენდა და თითონ იმათ წამოუძღვით. უკან მღვეარი გამოზღვომოდათ, ჩვენ იმ მღვეარს მოვადექით და ის მღვეარიც ჩვენის მიზეზით მოიშალათ.

პეტრე ავალი შვილი ამას უპასუხებდა: იმ სოფლის კაცნი დიდი ხანი იყო შემოპირებულნი მყვანდნენ. შენ რომ ხეობაში ჯარით ამოხველ, დიდად მეწყინა, კიდევ გიშალეთ, ჩვენთან ნუ წამოხვალთო. არც თქვენს მოსვლაზე მე იმ სოფელში კაცი გამოგზავნია, რომ თქვენით ისინი შემეშინებინოსო და არც თქვენს ჩემთან ყოფნაში იმ სოფლიდამ კაცნი მოსულანო, რომ თქვენ ენახნით და თქვენით იმათ აყრის მიზეზი მისცემოდათო.

ამაზე იმათმა ლაპარაკმა ბევრმა გაიარა. მართალია, უცხოის ქვეყნიდამ ვინც კაცს მოიყვანა, ბედნიერის კელმწიფის ბძანება არის, რომ მომყვანისა იქნება, ვისიც ყმა უნდა იყოს, მაგრამ მოუ-

რავს სიტყვა ამითი ჰქონდა, რომ ამის აზნაურშვილი და ამის ჯარი სლებოდა.

თუ მოურავმა სარქუმნოს მოწმებით ზემოხსენებული ფირანის საჩივარი გაამართლა, რადგან ამის აზნაურშვილები და ამის ჯარი შესწევნიან იმ სოფლის აყრაზე, ეს ჩილინგდრის შვილები პეტრე ავალიშვილმა მოურავს დაანებოს და სხვა იმ სოფლიდამ მოყვანილი გლეხი პეტრეს დარჩეს.

და თუ მოწმით არ გარდასწყედეს, რადგან პეტრე ავალიშვილი ამათის შეწვევით იმ სოფლის აყრის აშას ამბობს, სამართლით ამაზე ფიცი გვაგაჩინეთ. ქალაქის მოურავმა იმ ჯარში ნაყოფი სურამის ხეობისა და სააბაშიო კაცი რვა მსახური და გლეხი პეტრე ავალიშვილს შეაგდოს, პეტრემ რვაში ოთხი იმოუნოს, ერთი თავის პირველი აზნაურიშვილი წააყენოს და ეს ოთხი მოფიცარი თან მიაცილოს, ასე დაიფიცონ: ფირანისათვის თავისთან წასვლაც ეშალოს, ესენი რომ ჯარით მივიდნენ, არც მაშინ იმ სოფელში კაცი გაეგზავნენ და ამათით შეეშინებინოს და არც ამით იქ ყოფნაში იმ სოფლის კაცნი მოსულოყვენი, არც ფირან და იმასთან მყოფი ჯარი იმ კაცთ ენახოსთ და არც ამათის მიზნით ისინი აყრილიყვენ. თუ ასე დაიფიცეს, პეტრე ავალიშვილს დარჩება, მოურავი ველარას ედავება. და თუ ვერ დაიფიცვენ, ჩილინგდრის შვილები მოურავს დარჩება. აღიწერა დეკემბრის 4, ქორინიკონს უფად.

სამი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცა(?), იო ა ნ ე, 1748.
2. მონა ღთისა მღვიანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ.
3. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ.

10. ბანიძეზა ლუარსაზა ონანაშვილისა და დავით აფხაზის ბაჟლის სამეზო

1777 წ. 14 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6729 დედანი. ქალაქი. 45X25,5 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნაშპირა წერტილი.

ქ. ონანაშვილი ლუარსაზ და დავით აფხაზი სასახლის ალაგზე რომ ცილობდნენ, ლუარსაზ ასე ჩიოდა: ჩემის კმის გულაშვილის მიწა, რომელიც ჩემის სასახლის ალაგისა და დავით აფხაზის სასახლის წინ იდგა, იმ მიწაზე ერთი სხვა მიწა მომიცვალაო, რომ ეს გაცვლილობაც მაშინვე ჩემი არ [იყო] და ძალის დატანებით გამომართუო. და ახლა იმ მიწის გამოისობით ჩემი სასახლის ალაგიც დაიჭირაო.

დავით აფხაზი ამას უპასუხებდა: იმ მიწაზე გაცვლის კსენება არ ყოფილაო, შენის სასახლის ალაგზე გავიცვალეო. მაგრამ დავით აფხაზს ამის არცავე მოწამე ჰყვინდა და არც წერილი ჰქონდა.

მასუკან ლუარსაზ ონანაშვილს ამაზე მოწამე ვთხოვეთ. ბ ე ბ უ რ ი შ ე ი ლ ის ბ ე ბ უ რ ი ს წერილი მოგვიტანა. ეს ასე მოწამობდა: ამის გაცვლაზე დამსწრე მე ვიყავო, გულაშვილის მიწაზე გაცვალესო, სასახლის ალაგზე გაცვლა არ გამოიგონიაო.

ახლა ჩვენ, მოსამართლეთ, ბენდიერის კელმწიფის ბძანებით ამათის საქმის გამორეგებად ქეშიკჩიბაში აბამიძე იოანე და გეგაზის მოურავი დავით განგვიწესებია. ასე უნდა გაარიგონ: ის სასახლის ალაგი, რომელზედაც ლაბარაკობენ, ლუარსაზს თავისი წილი დაანებონ და დავით აფხაზს თავისი წილი გაუტრიონ. თუ რომ დავითისაგან ნაშენობა ლუარსაზის წილში დაჰყვეს, იმისი ფასი ლუარსაზს დავითისათვის მიაცემინონ. გულაშვილის მიწაზე რომელიც მიწა გაუცვლიათ, იმისი თუ ორთავ უნდოდესთ, ისევ თვითავისი დაიჭირონ; და თუ არ უნდოდესთ, გაუცვლიათ და ნაცვლები ეჭიროსთ. ამაზედაც ამ ზემოხსენებულმა თავადებმა უნდა გაარიგონ.

და რაც ამას გარდა კიდევ სხვა მამულები ამათ გასაყოფი ჰქონდესთ, ისიც ამათ გაუყონ და ერთმანერთს ასე მოარჩინონ, რომ ერთმანერთში საცილებელი მამული აღარა ჰქონდესთ რა.

აღიწერა იანვრის 10, ქორინიკონს უფად.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცა(?), იო ა ნ ე, 1748.
2. მონა ღთისა მღვიანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ
4. მონა ღთისა ი ო ს ე ბ
5. მონა ღთისა მღვიანი გ ო ვ ა რ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იოვანე ქეშიკჩიბაში და დავით გეგაზის მოურავო! თქვენ უნდა მიხვიდეთ და როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე გაუტრიოთ.

და ერთმანერთში სხვა რაც რომ გასაყოფი, ჰქონდესთ, თქვენ გაუყავით და სამართლიანის გზით ერთმანერთს ასე მოარჩინეთ, რომ სადაღო აღარა ჰქონდესთ რა.

აღიწერა იანვრის 10, ქორინიკონს უფად.

ბეჭედი: მე ფცხთგანაწილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. მის სიმა[ლ]ის მეფის ბძანება როგორც იყო, ისე გავარავით
და გავიყავით ეს სასახლე და ჩავმჯივრეთ: ცქიხეს უკან მივნიდამ
თოთხმეტე ადლი დავითისა და ქვევით თექვსმეტე ადლი არის და-
ვითისა, განი ცქიხეც დავითი[ს] მიწაშია, დავითს დარჩა. თებერვ-
ლის 3, ქორნიკონს უაგ.

სამი ბეჭელი:

1. მონა ღთისა ქეშვიკიბაში აბაშიძე იოანე.
2. მონა ღთისა ოტი ა.
3. მონა ღთისა დავით(?)

**11. ბაწინება ბაჲან აბილახორიშვილისა და როსტომ ერისთავისაშვილის
აზნაურისაშვილისა სისხლო საჲმეჲ**

1777 წ. 80 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1053. დედანი. ქალაღი. 32,3x17 სმ.
თავი აკლია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია ერთი ან ორი
წერტილი.

[ბეჲჲან ამილახორიშვილი] ე[რ]ი[ს] თე[ს] [ს]უ[ვ]ი-
ლის როსტომის აზნაურიშვილებს სისხლზე რომ უჩიოდა,
იმის სამართალი დიდს განაჩენში დაგვეწერია და როგორც იმაში
სწერია, ისე გარიგდება.

მაგრამ ბეჲან ამილახორიშვილი ამასაც ჩიოდა, რომ იმ შფოთ-
ში ამის სახლობისათვისაც თოფი ესროლოსთ. თუ ბეჲანმა ამის
საბუთი შეიძლო, რომ ამის სახლობისათვის თოფი ესროლოსთ, მა-
შინ ამაზე სამართალი გაუჩნდება. და თუ საბუთი ვერ შეიძლოს,
მასუკან იქნება, ვისაც შესწამებს, სამართალმა იმას ფიცი დაადვას
და იმით გარდასწყედს.

ჩერქეზიშვილი იორამ რომ ანბობს, თოფი მომხვდაო,
რადგან ასე არ ეტყობოდა, რომ სარწმუნო შეეჲქნილიყავით, ჩერქე-
ზიშვილმა ამისი თუ მოწმით საბუთი შეიძლო, რომ ჩვენ ამაზე
სარწმუნო შევიქნათ, რაც სისხლი გასჩენია, დიდს განაჩენში სწე-
რია, ისე უნდა აღსრულდეს. და თუ სარწმუნო ვერ შევიქნათ, იმი-
სას სამართალი როგორც გასინჯავს, მაშინ გაირჩევა. და თუ მოწ-
მე[ს]ებს ვერ წამოაყენებს, ჩერქეზიშვილისათვის სისხლი რომ გავე-
ჩენია, ის აღარ მიეცემა.

ბეჲანის ცხენს თოფი რომ მოხვედრია, ამის სამართალი ასე
გაჩნდა: როგორც ის ცხენი ღირდეს, რადგან არ დაშავებულა, იმ
ცხენის ნახევარი ფასი იმ აზნაურიშვილებმა ბეჲანს უხდა მოსცენ.

ორი გლეხი კაცი ბეჲანის მხრისა თოფით რომ დაჲრილან, იმ
ორისაგ ნახევარი სისხლი ამ აზნაურიშვილებმა უნდა მისცენ, რომ
იქნება თორმეტი თუმანი.

და თუ ასო დაშავებიათ რამე, რომელიც ასო დაშავებოდეს,
იმის სისხლიც უნდა მისცენ. თოფის მოხვედრებაზე ასო რომ დაუ-
შავდეს რამე, ნახევარი სისხლი და იმ დაშავებულის ასოს სისხლი
ამისთვის გავაჩინეთ, რომ თოფით დაჲრილი უფრო ბეჲერს ჲირს ნა-
ხავს. სამართლის წიგნშიაც სხვას იარაღით ჲრილობისაგან თოფით
ჲრილობა უფრო დამძიმებულა.

თოფით ჲრილობას გარდა სხვას იარაღით ჲრილობისა კი ამგვა-
რათ არ გავუჩინია. სხვას იარაღით ჲრილობისა ასე იქნას: თუ ასო
რომელიმე დაუშავდეს, იმ ასოს დაშავების სისხლი გაუჩნდეს. და
თუ არ დაუშავდეს, ჲერის მარცვლით გაიზომოს. და რაც გაიზომოს
და გამოვიდეს, იმ ჲრილობის სისხლი მიეცეს.

ეს აზნაურიშვილები იმ შფოთში თავებს ამხანაგობას თუ სხვა-
საც შესწამებენ ვისმე, იმათ სამართალში ელაპარაკონ. და თუ სა-
მართლით შეუვლენ, ისინიც ამ სისხლის მიცემაში უნდა მოუდგნენ.

დიმიტრი ეშკიალაბაშო და ...* ყორიასაულბაშო! ეს ასე
აღასრულეთ. აღიწერა იანერის ღ, ქორნიკონს უაგ

12. ბაწინება ზურაბ ბაჲვაჲაჲისა და პარსიაშვილის ბაჲულის საჲმეჲ

1777 წ. 80 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. საბ. № 32. პარი. ქალაღი. მხედრული.

[26v] ზურაბ ჲავჲვაჲაჲემ პარსიაშვილ მჲედელს
უჩივლა არხით: ჩემი მამული აქეს პარსიაშვილს შეგდებულ. წა-
ვედით და ვნახეთ განის წელიწადში წინამძღვარი. მათი ღირსებაც
ჩაეყვანა, ზურაბს ესევე მამული ეჩვენებინა და შე[ე]ჩივლა, ეს ჩემი
მამული აქსო შეგდებულა პარსიაშვილსაო. მათ ღირსებას ებძანე-
ბინა, სამართლით გამოართვიო.

დღეს ჩვენ, მდივან ბეგმა ოტიამ, დავიარეთ და მოკი-
თხული ვქენით. ამავე მამულში თავს მიჯნათ ტირიფი არისო. ეს ტი-
რიფი შიგნით შეუვღია პარსიაშვილს, სიკძის ღობე ჩამოივლის აღ-
მოსაგლეთვისაკენ, ორი ადლი და ნახევარია, ზურაბისა შეუვღია; და
პარსიაშვილის ღობესთან ზურაბის ყმის მარანი ყოფილა, თავს ნავი
სდგმია. ეს ქვემსრები ზურაბს დაუთხარია და პარსიაშვილს ის ნა-

* ყორიასაულბაშის სახელი არ იკითხება.

ვის ალაგი შეიგნით შეუგდია, ასე გამოუწვევია[ა] ლობე, რომე ზედ ქვე-
რის ნათხრის პირზედ არის ლობე, ნავის დასად[გ]ომელი ალაგი აღარ
აქს. ამის ასე იმოწმა იოანე [მ]ედელმა: თითონ მე მინახავსო, აქ
რომე ნავი იღაო, ლობე იქით იყო[ო].

მეორემ მოწამემ გაიარა ზატიკა შევილმა მიქელამ.
თითონ პარსიაშვილი ამბობდა, ჩემგან გაზდილიაო, ამ მამულშიაც
მრავალჯერ უმუშავებია, ასე თქვა, რომე: ბოლოს ზურაბის ვენახის
თავი დაუწყვეტია პარსიაშვილს, რომე სხანავი მინდობრი ყოფილა,
პარსიაშვილს შეუგდია თავის მამულათ.

ზატიკაშვილს ფიცით ვკითხეთ, ამისი ასე თქო: [27] ღმერთ წი-
ნაშენ, გაიარა, ყოველ მისდევს, აქამდინ ზურაბისა არისო. გავზომეთ
ოცი აქლი გამოვიდა, ეს ზურაბის მამულათ აღმოჩნდა.

კოზმანის ყმამ ქუ მსია შევილმან ღთისა ვარ ღმერთ
წინაშენ ფიცით ასე თქო: ამ ზურაბის ვენახის თავი პარსიაშვილს
შეგდებულა აქსო, ყოველ და ქუღური მისდევსო, ზომით ისევ ოცი
აღლი არის, და ეს ალაგი პარსიაშვილს ვენახათ აღუშენებია.

ჩვენ ასე ცვანით ღმერთ წინაშე და ნება მისი სიმძლესია არის.

დაიწერა იანვარს ლ, ქორთიციონს უფე.

ღმერთსა ვფიცავ მე, კოზმანს ქავკავაძე, როგორც ამ
ქუ მსიაშვილისა და ზატიკაშვილს უმოწმებია, სულ სწორე არის. †

**13. პანინება იუსტინე უბნელისა და თაქთაქიშვილების
პიების საქმეზე
1777 წ. 2 თებერვალი**

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 50. სბ. № 23. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[16v] თირის მონასტრის ზედამხედველი ყოვლად სამღვდელმო
უფლო ურბნელი იუსტინე და დეკანოზი გაბრიელ
ასე ჩიოდნენ: რაც თირის მონასტრის შეწირულნი კაცნი არიან, იმათ
თაქთაქიშვილები მძლავრობით და უსამართლობით იმსახურებენოა
თაქთაქიშვილი იოანე და იესე ამას ამბობდნენ:
რომელიც თირის მონასტრის ყმას სამეფო სამსახური სდებიათ, მე-
ფეს სვიმონის სამსახური ჩვენთვის უბოძებია და ეკლესიაც სასაფ-
ლაოდ ჩვენთვის მოუცია, მას აქეთ კელთ გვიკვირავს და თირის მონ-
ასტრის ყმანი კიდევ გვიმსახურნია და იმათი მსახურცა გვხლებია.
და რაც რამ ფერი ეკლესიის სამსახური სდებიათ, ისიც უკლებლათ
გვიიღვენიებიაო.

ყოვლად სამღვდელმო უფლმან ურბნელმან იუსტინემ და თი-
რის მონასტრის დეკანოზმა გაბრიელ მეფის სვიმონისაგან
თირის მონასტრის შეწირულობის გუჯარი სამართალში წარმოაყე-
ნეს. და ის გუჯარი ეკლესიის დებულებას გარდა ასე აცხადებდა:
თირის მონასტრის ყმანი ორს დღეს ხუნას, ორს დღეს მკას და ერთს
დღეს ბარვას გვიშველიდნენო. ამითი სცნაურ იქმნა, რომ თირის
მონასტრის ყმებს ეკლესიის სამსახურს გარდა სხვა სამსახურიც სდე-
ბოდათ, მაგრამ ამ სამეფო სამსახურის[ს] ბოძებოს სიგელი, მეფეთა-
გან მიცემული, თაქთაქიშვილებს არა უჩნდათ რა. ამას ამბობდნენ:
წიგნი გვექონდა და დაგვეპარგაო. თავეთ სამოწმებლად მოქპონდათ
და ჩნდა მარამ დედოფლის დავთა[17]რი, ვახტანგ მე-
ფის დავთარი და ავთანდილ ამილახოვისაგან მი-
ცემული გაყრის ბართებო, რომლითაც თირის მონასტრის ყმები
თაქთაქიშვილისათვის გაეყო.

მარა რადგანაც საეკლესიო საქმე იყო და მეფეთაგან ბოძებუ-
ლი წყალობის წიგნი აღარსად უჩნდათ, ამის გამო ზემოწერილს მო-
წმობებს მხოლოდ ვერ ვერწმუნენით და ჩვენ, ზემოთისა სიგელთა-
ლომასა მეფემან მეორემან ირაკლიმ, თაქთაქიშვილებს
ფიცი დავაღვიეთ.

თაქთაქიშვილი ივანე და იესე ეკლესიაში შევიდნენ, თავდებისა-
და ღმრთისმშობლის ხატი აისვენნო და ასე იფიცონ: «ამისმა მადლ-
მა და ამისმა განმაცხოვრებელმა ღმერთმან მებატონეთაგან თირის
მონასტერი სასაფლაოთ გვბოძებოდეს; და რაც სვიმონ მეფის გუჯ-
რით სამეფო სამსახური თირის მონასტრის ყმებს სდებიათ, ისიც მე-
ფეთაგან წყალობად მოგვემოღეს; მეფის ერეკლესა, ანა-
დედოფლისა და ვახტანგ მეფის დროსაც კელთა გვექ-
მოდეს და არც ჩამოგვრთმოდეს და მეფეთ დაკითხვით და ნების
დართვით თირის მონასტრის ყმიდამ მსახურცა გვხლებოდეს».

თუ თაქთაქიშვილებმა ასე იფიცეს, რომელიც მეფის სვიმონის
გუჯრით ორს დღეს ხუნა, ორს დღეს მკა და ერთს დღეს ბარვა თი-
რის მონასტრის ყმებს სდებიათ, იმ გონთ უნდა თაქთაქიშვილებს
უმუშაონ და მსახურიც უნდა აახლონ.

და თუ ვერ იფიცეს, თირის მონასტრის ყმებთან თაქთაქი-
შვილ[17]ებს კელი არა ექნებათ რა. რომელზედაც საქმეზედ თაქ-
ქიშვილებისათვის ფიცი დაგვიცს, თუ სრულებით ყველაზედ დაი-
ფიცეს, მთლად დარჩებათ. და თუ ყველაზედ ფიცი ვერ შეიძღეს,
რომელზედაც დაიფიცვენ, იმასთან ხელი არ ექნებათ.

მსახურის ხლებაზედ თუ იფიცეს, მასუკან რამდენის მსახურის ხლებაც მუნასიბი არის, იმას ჩვენ გაურჩევთ.

როგორც და რაზედაც ფიცი განგვიწესებია, იმაზედ მეტს ფიცში ნუტრას ჩაიტანენ. სწორეთ იმ გზით უნდა დაიფიცონ.

ზ ა ა ლ ე მ ი კ ა ლ ა ს ბ ა შ ი, ეს ესე გაქირივე. ფებერვლის 3, ქორონიონის უფე.

თუ თავთაქიშვილებმა როგორც დაგვიწერია, იმ გზით სრულებით დაიფიცეს, თირის მონასტრის ყმებშიდამ ორს დღეს ზენა, ორს დღეს მკა და ერთს დღეს ბარვა ექნებთ თავთაქიშვილებს; და მსახურსაც მართებულა, ჩვენ იმ გზით განუწესებთ, რომ იახლონ.

ჩვენ, მ ა ჩ ა ბ ე ლ ს ბ ა რ ძ ი მ ს და ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი ს შ ე ი ლ ს ბ ე რ ს და ც ა ლ ქ ა ლ ა მ ა ნ ი ძ ე ს და ვ ი თ ს, მისის უმაღლესობის ბძანება გექმონდა თავთაქიანთ ფიცისა; რომელიც მისი უმაღლესობის ბძანება იყო, სრულებით დაიფიცეს.

14. ბანინება ანტონ I-ის ბანინანთ პაპას და არაუთინას ბაღის სამიზე

1777 წ. 28 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 13. საბ. № 28. პაიო. ქალაღი. მხედრული.

[26] ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქს მან მეფის ძემ ანტონი, შენ სახსოს...* არ უთინას ამ წიგნის წყალობა გიყავით ასე, რომ: შენ სიგელი გქონდა, რომელიც ის სიგელი მამის შენის ბაღდასარას აგან ორთაქალას ბაღის სყიდვას აცხადებდა ჩვენის ყმის მატინას შვილის პაპას აგან. მაგრამ ის ჩვენი ყმა მატინას შვილი და პაპას ძმა მილდისის სტეფანე შენ გეღავებოდა იმ ბაღს და [V] გეუბნებოდა, უსამართლოდ გიპირავსო...*

უწინ სამართალში იყავით ორნივე. ჩვენ განაჩენი გიბოძეთ და ფიცი განგვიწესეთ, რომ ჩვენს ყმას [მილდისის სტეფანეს ფეთხანის]

* გეუბნებოდა.
* აკლია ერთი-ორი სიტყვა.

უნდა დაფიცებინე და ბალი დაგრჩომოდა. თუ ვერ დაიფიცევი, რომელსაც ბაღს გეღავებოდა, ის ბალი სტეფანეს დარჩებოდა, რომელსაც რომ ჩემგან ნაბოძები განაჩენი აცხადებს ყოველსავე.

და ახლა ჩვენ ეს წიგნი გიბოძეთ, რომ: რადგან ჩვენმა ყმამ მილდისის სტეფანემ ვერ დაგაფიცა და სიგელიც დაგიბეჭდა, რომ სწორედ მონასყიდე ყოფილხარ და არც დღეის იქით შენთან სადაოდ და სალაპარაკოდ კელი არ მქონდესო.

ამ მიზეზით მილდისი სტეფანე გამტყუნდა და ტყუილად გეღავებოდა ბაღს; და სამართლით შენ დაგჩა. დღეის [იქით შენთან] არას კაცს ხელი არა ჰქონდეს, არც მილდისის სტეფანეს და არც სხვას ვისმე.

და თუ ვინმე წამოგედოს ამ ჩვენგან ბოძებულმა წიგნმა გამტყუნოს, რომ ბალი სამართლით შენ დაგჩა და შენი არის. თებერვლის ქა. წელსა ჩლოზ.

ხელრთვა: კათალიკოზი

15. ბანინება იოანე და ბიანე ყორჩიბაშის შვილების ბაგულის სამიზე

1777 წ. 28 მარტი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 872. დღეანი. ქალაღი. 39,7x16,7 სმ. მხედრული. განვეითლობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ყორჩიბაშის შვილი იოანე ნაზირი და ბეჟან ასე ჩიოდნენ: მამა ჩვენები რომ გაიყარნენ, თელავს ჩვენს ციხეს წინ ცაგულაშვილის სამის დღის მიწა ბაღების თავში რომ არის ცაგულაშვილების ხევამდინ, ის ჩამოართვეს და მის სამაგიეროდ ცაგულაშვილს სხვა მამული მისცეს; და ეს უნდოდათ, რომ ის სამის დღის მიწა მამაჩვენებს და იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას საბათ გავეყოთ და იმ მიწაში ყველას წილი ჰქონოდათ.

გულხკაცზედ ბართები რომ ვეყარეთ, ცაგულაშვილი ბართის ყორთი იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას ერგო: ცაგულაშვილის ქვრივს შეადგა და ბატონთან აჩვილა: ქვრივი ვარ და ბატონი ჩემები მამულს მართმევენო.

ბატონმა იმ ქვრივის დედაკაცის მამულის გამოართმევა არ ინება, ასე გვიბძანა: თუ დედაკაცის გულს შეიჭერებთ და მამულს მოგცემთ თავისის ნებით, კელი მოჰკიდეთო: თუ არადა, ძალად მამულის წართმევა არ იქნება, ისევე თავისი მამული უნდა დანებდეთო.

მამული ბეითალმაღალ მის ბატონს დარჩა, ჩვენც ეს განაჩენი და-
ვამტიკეთ. როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ, ასე უნდა აღსრულდეს.
აბრისის ქ, ქორნიკონს უიზ

ბეჰელ: მე ფეხთაბაილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლ-

16. ბანიშნაბა ოსაფას შვილბაის ნათელასა და შაჰროას სახმეშ

1777 წ. 27 მარტი

ესსა. ფ. 1448. № 357. დედანი. ქაღალდი. 34x21,2 სმ. მხედრული. ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. ა-მეტო.

ქ. მისის უწმინდესობის ბატონის პატრიარქის ბძანებითა¹ და-
ვისწართ აბესალამანთ ჰასრათა და ტულთანთ
გურგენა, ტურფოთანთ შოსესა და ნაზარბეგის
შვილი ოსეფა და აბესალამანთ ბაინდურას შვილი
შაქროა ავთანდილას შვილი ოპანეზა ასე, რომე:
შაქროა ოპანეზას ქალაბი ნათელა ედავებოდა თავის ძმა
ოსეფას შვილ შაქროას, რომე მამული ერთი ღუქანი ხარაზ-
ხანაში მიეცათ თავის ზითევში.

ახლა ამათ ვლაპარაკეთ. შაქროამ ერთი წიგნი გამოიტანა, რო-
მე თავის მამის ღროსა ორი ძმანი ყოფილან, რომ ეს ღუქანი საერ-
ოთთ თავიანთ ღისთვის ზითევში მიეცათ და ხანი გაველო. ეს ღუ-
ქანი გასასყიდლათ მოენდომებინა ნათელასა სხვაზედა. ძმებს შე-
[ეტყოთ და როგორც ფასი ყოფილიყო, ფასი ოსეფას მიეცა და ეს
ღუქანი თავისი ღისაგან სიგლით გამოეხსნა, ეყიღნა: რომ ძველი სი-
გელიც ნათელას ჰქონოდა და თავისი ძმისათვის მოეცა.

ამ შაქროას მოწამე ვხოფქეთ. მე სანათლიანთ სტეფა-
ნა, როგორც ზევით სწერია, ისე იმოწმა; ნათელას და, ანამა ცი-
იმოწმა, რომ: ჩემი ძმამ[შ] ოსეფამ[შ] იყიდოთ თავისი სიცოცხლის ღრო-
საო, და მანამ ჩემი ძმა ცოცხალი იყო, ჩემს დას არაფერი არ უთ-
ქმის. სიკვდილის უქან ახლა ლაპარაკობს.

ჩვენ ასე გავწინაჩეთ, რომე: ეს ღუქანი რათგან ზითევში მი-
ცემული ყოფილა ორისვე ძმისგანა, მანამ თავისი და ნათელას რაზა
არ ექნა და გული არ შეიქაჩებინა, არც ამან ძველს სიგელს მის-
ცემდა და არც მეორე ძმას² შეიქმლო წიგნის მოცემა და არც მოწამე-
[ებს] შეიქმლოთ წიგნის დაბეჭვდა.

¹ ბძანებინა. ² ძმამ.

რადგანაც იოანე ყორჩიბაშის შვილის მამას ცავულაშვილი
უწინვე წილში რგებოდა და ცავულაშვილის ქვრივის დედაკაცის
გული იმ მამულზედ აღარ შეგვაჩერებინა, ამიტომ, რომ ის ადგილი
ძალად თავისთვის უნდოდათ, აქამდისინ ის მიწა შემოუღობავი იყო.

ახლა იოანე ყორჩიბაშის შვილმა ცავულაშვილს წაართო და
შემიღობა; ჩვენის ბაღების შესავალ-გასავალი გზა შეგვეკრა. თუ
იმ მიწაში ჩვენც წილი არ გვედება, იქ აღარ გვედგომინება, ამიტომ
რომ არც კალო-საბძლისათვის ადგილი გვაქვს და აღარც ჩვენს ბა-
ღებში შესავალ-გასავალი გზა გვექნებათ.

ამათი სამართალი ბედნიერს ჰქონოდათ და სამ-
ეძმანთ. ყორჩიბაშის შვილები სამართალში ვლაპარაკეთ და ესრეთ
განვსაყეთ: რადგანაც თავადის შვილები არიან და ციხისა და სასახლის
წინ ამგვარი მიწა უქვესთ, რომ სამთ ეჭირებათ და თუ ერთერთს რო-
მელსამე საკუთრად ექნებათ, მოუვალია, რომ ჩხუბი და შფოთი არ
მოუხდესთ, ამ მიზეზისათვის ასე გავაზრდეთ:

რადგანაც გაყრის უწინაც ჩამორთმეული ჰქონოდათ და სამ-
წილად გასაყოფათ ნდომებოდათ, ახლაც ასე ვამჯობინეთ, რომ ის
მიწა დაფასდეს და როგორც დაფასონ, ფასი იოანე ნაზირმა,
ბეჰან და იოანემ ცავულაშვილს თანასწორად მისცენ და
მიწაც სამთავ თანასწორად გაიყონ. რაც წილი ერგოთ თავ-თავის ბა-
ღის, თავისავე დაიჭირონ და ასე მორიდდნენ: რაც ბაღების თავში
ალავი არის, ის თავ-თავის ბაღების სისწორე დაიჭირონ და სხვა სწო-
რედ გაიყონ.

ჩვენმა გონებამ ეს სამართალი შეიძლო და ნება მათის სიმაღ-
ლისა აღსრულდეს. მარტის კა, ქორნიკონს უაგ.

ხუთი ბეჰელ:

1. სჯის მსაჯელი, ტვიტრავს ორბელთა ცაგულის მმბეჰომი(?)
ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748
2. მე ამილაზორ მსაჯულად საბათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
იესე
3. მონა ღისა მღვიანებეგი თემურას
4. მონა ღისა მღვიანი იოანე(?)
5. სულხან

თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის. აქამდის ცავულაშვილი ცოცხალი იყო
და თავის მამულის გასყიდვის ნება არა ჰქონდა. ამ მიზეზით ეს გა-
ნაჩენი დაეაყენეთ. ახლა რადგანაც ცავულაშვილი ამოწყდა და ის

ჩვენ ასე გავშინჯავთ: ძმა-და ერთმანერთ[თან] სიყვარულით ყოფილან და ერთმანერთ[თან] გარგებულან, რადგან ეს დედაკაცი საწყალია და სარჩო არ აქვს, თავისი დუქნის მუნსიხობთ ერთი რამ ხალაოს ფასათ მისცეს და სიგლის უკან თავისი ხელნაწერი დაწეროს სიგელზე, შეპროას მისცეს. ჩვენ ასე გავშინჯეთ. დაიწერა მარტს კ. ჯ, ქორონიკონს უძე.

ხელრთვა: გურგენ

17. ბანიწნება ზუა და თადია ნაცვლისშვილების ბაჰრის საქმეზე

1777 წ. 4 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 1636. დედანი. ქალაღი. 29x16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე.

ქ. ძალითა ლეთისათა თქვენ, ნაცვლის შვილებმა ზუამ და თადიამ ჩვენ დავით-გარეჯის წინამძღვარი გერმანე, თქვენი მოძღვარი მარხაიანის ქეცხა თარიმან, მალაროს ქეცხა ყიასა, მამაიაშვილი ზურაბ — ესენი შეგვეყარეთ და თქვენს სახლში მიგვიყვანეთ ამაზე, რომ თქვენ ძმობაში ცოტა რამ სიტყვა გამოგსლოდათ. მერე ისევ კარგად შერიგდით, ძმობა და სახლისკაცობა ჰქენით და ეს პირობა დასდევით: როცა გაყო მოკლდეს, მამის მამული, ბიძის მამული, ნაშოვნი და ნასყიდი ორთავ ძმათა სულ ყველა ლეთის წინაშე სწორეთ უნდა გაიყოს შუაზედა: ნახევარი ზუაში იქნება და ნახევარი თადიასი, მეტნაკლებობა არ იქნება, საუარესოსა შენსა და უშენს გარდა, ამაში სამართალმა გასწოროს.

ასე უნდა გაიყოს ვენაჯიკა და მიწაცა. ვენაჯის საუარესო ახლავ გვარჩივთ: აღმოსავლეთის მკარზე ვენაჯის განი თორმეტი ადლი სიგძით სიგძემდე აღმოსავლეთის მკარეს უნდა დაედვას სალობათა, ვენაჯის ღობეს გარეთ კიდევ ოთხი ადლი გზით დავიგვადია, ერთმანეთს ვერ დაუშერთ, ვენაჯის თავს მამის მამულიდამ უსეინანთ სამძღვრამდე ვენაჯისა და სასახლისათვის ოთხი ადლი გზა მივივიცა.

აგრეთვე ყმა, რაცა გვეყავს, სწორეთ შუა უნდა გავიყოთ, მირზა ალის გარდა; ამისი სამართალში უნდა ვილაპარაკოთ. რაც ამას იქით მოვივით, ისიც ამ გზით გავიყოთ.

გაყრამდე ასე შეშველდით და ეს პირობა დასდევით ლეთის წინაშე და ჩვენ ამისი მოწამე და დამზღომნი ვართ.

ერთი ამისთანა წიგნი ზუასა აქვს და ეს ერთი შენ, თადიასა-აპრილის დ, ქორონიკონს უძე.

ბეჭედ: დავით-გარეჯის არქიმანდრიტი გერმანე.

18. ბანიწნება ბერიანთა და ნოდარიანთა რუსა და შულის საქმეზე

1777 წ. 29 აპრილი

ესა. ფ. 1448. საბ. № 3080. დედანი. ქალაღი. 35,5x20,6 სმ. დაზიანებული. მარჯვენა მხარე ორ ადგილას ამოხეულია. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მისს უმადლესობას, საქართველოს მეფეს ირაკლის ერბრანა: ხატიიანი ბერიიანთ რუფსა და წყალს ეცილუბიანო: ნეკრესელი დოსითეოს, ქაიხოსრო სუფრაჯი ავალის შვილი, და სიმონ მორღლის შვილი გარდაღითო და გასწორეთო.

გარდაეღით, მოვიკითხეთ. ქვემარტებით არ მოხსენებია მისს უმადლესობას. ხატიიანი და ბერიიანი ერთმანეთს არ ეცილებიან.

ერთი რუფი თავს არის, შიგ ნათლისმცემლის ეკლესიის ეზოში გამოვლის; ეს რუფი ეკლესიის ყმათ ბერიაქსი [სტერიათ] და ზემო მონასტრის რუფს ეძახიან. [მეორე რუფი] იმას ქვემოთ არის გამოტანილი, ის ხატიიანთ უშირავთ და იმას ბულალას შვილის რუფს ეძახიან თითონ ბერიიანი. ერთი რუფი ქვემოთ სოფელს ახლო არის გამოტანილი და ეს ნოდარიანთა აქეთ ეცილებიან ნოდარიანთ, ჩვენი ყოფილათ და თქვენ წავიბრთმევიათო.

ვიკითხეთ, ვის დროში წავრთმევიათო. წინამძღვარი კი არ იციან და ასქე თქვეს: შარმაზან ბერიაშვილი ყოფილათ მოქლეთ: ის კიდევ გაგილაკავთო და რუფიც წავიბრთმევიათო.

ამისი მახსოვარი მოვიკითხეთ, ვერ ვიპოვეთ; წიგნი მოვიკითხეთ, არა ჰქონდათ. გუჯარი აქ არ იყო. ყამი მოვიკითხეთ, სწორეთ არ იცოდნენ. დავით ბერიაშვილმა თქო: სოფრონ წინამძღვარი მახსოვსო და ეს შარმაზან ბერიაშვილი კი არ მახსოვსო! უწინვე ყოფილაო, სამოცზე მეტი წელიწადი იმას, რომ ექს სასახლის რუფი ნოდარიანთ სტერიათ და არაიხს სცილებია.

ნოდარიანთ უბასუხეს: თუ თქვენი იყო, რატომ ან მეფის

1 მახსოვნოს.

სამართლით არ გამოგვართვითო, ან ლეკობაში არ წავგვართვითო, ან არ გვეღვენიო.

ამ ლაპარაკმა ასე გაიარა. მაგდონი ვასპურებელი სასამართლო არ იყო. სამართალი და სიტყვა ნოდარიანთ ამართლებდა უფროსად. ჩვენი მხედველობაც ამით უფრო მართლად ხედვდა, მაგრამ რადგან გუჯარი არ იყო, ვერ გავსპერით სამართალი. მისს უმაღლესობას მოსენდეს და ნება მათი ვასრულდეს.

თუ გუჯარში სწერია ის რუგი მონასტრისათვის, ხომ მონასტერს დარჩება. და თუ გუჯარში არა სწერია, ნოდარიანს დარჩება.

ჩვენმა გონებამ ასე ვასურა. ჭიხოსრო სუფრანი არ იყო ამ ლაპარაკში. იმის შვიერი ქაიხოსრო რუხის შვილი დავის წარით. მე, დოსითეოს ნეკრესელმა, გიორგი მორღალმა და ჭიხოსრო რუხის შვილმა ასე ვაგისინჯეთ და ასე მოგვიხსენებია.

აპრილის კთ, ქორონიკონს უფი.

ხელთვა: დოსითეოს

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. და თუ ეკლესიის კრებულთ და ან იმ ეკლესიის ყმანი ამაზე ილაპარაკებენ რასმე, როცა ილაპარაკონ, რომელიც მოსამართლე იყოს, იმან ვაშინჯოს; და თუ შეუტიდეს რასმე, სამართალი საჯონ. აღიწერა მაისის იგ, ქორონიკონს უფი.

როგორც ყოვლად სამღვდელო ნეკრესელს აღმოუჩენია, ჩვენც ის დავამტკიცებთ.

ზემო: მე ფეტვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

19. არაბა ქაიხოსრო მუჰამადის თამაშის თოჯახი აღივანაშობა ბანიანით

1777 წ. 10 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 15065. დედანი. ქალაქი. 27,3×11,5 სმ. დაზიანებული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

[არაზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჰიორ მისცეს ქაიხოსრო მურვანის შვილსა.

ქაიხოსრო აბაშიძემ ქალაქს მოურავთან თავლებათ

1 დასწება, 2 სასტრა, 3 ჭიხოსრო.

დამაყენა, ოცდაოთხის თუმნის წიგნი მიმაცემინა. ქალაქის მოურავი ამ თამაშუქის თეთრს მე მიხოვს და აბაშიძე არას აძლევს. ამაში მე, ხომ დანაშაული არა მაქვს რა. სიყვითე [მე]გონა, შფოთი დავაცხებ. ჩემო კელმწიფეზე [მე] ხომ აბაშიძისა არა მმართებს რა, თამაშუქი მიმაცემინა: თავის თეთრი მისცეს და ჩემი თამაშუქი გამომართოს.

მოურავიც აქ განხლავს და აბაშიძეცა. თუ ახლა სამართალი არ დამემართა და თამაშუქი არ მომეცა, ილაჯი არ არის, მე უნდა მივცე და ნება თქვენია. მისს თ, ქორონიკონს უფი.

თავში:

ქ. ზაზა ყორიასულბაშო! ჭიხოსრო მურვანის შვილი და ამისი მოალი ორნიც [მსა]ჭულ[თა] სამართალში ალაპარაკე. თავდებობილამ [ამ]სოხუვენი იყოს, თავდებობილამ ამოუშვან. და თუ სამართლით დედებოდეს რამე, იმისი განახეჩე! დაწერონ და ამის საქმე ერთის გზით ახლავ ვარდასწვიტონ. მისის ი, ქორონიკონს უფი.

ზემო: ქნარს მივცემ, დავით მეგობრს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლემ.

[განჩინება]

ქ. ჩვენ, მდივანბეგებმა, ქალაქის მოურავი დავით, აბაშიძე ქაიხოსრო და მურვანის შვილი ქაიხოსრო სამართალში ვალაპარაკეთ. ამაში მურვანის შვილს კარგაკაცობის მეტი ბრალი არა ჰქონია რა. ეს თეთრი ჭიხოსრო აბაშიძემ ქალაქის მოურავს უნდა მისცეს.

ზაზა ყორიასულბაშო, ბატონის ბანებით ამაზედ რომ მოასილათ განწესებული ხარ, ჭიხოსრო აბაშიძეს თგრამეტი თუმანი გამოართვი და ქალაქის მოურავს მივაბარე. ამ ჭიხოსროს თამაშუქი ქალაქის მოურავს გამოართვი და ჭიხოსრო მურვანის შვილს მივცე:

აღიწერა მაისის ი, ქორონიკონს უფი.

ჭიხოსრო აბაშიძის გლეხი მოურავს რომ ჰყავს, ის გლეხი ქაიხოსრო აბაშიძეს მოაბარე.

თქვის ზემო:

1. მე ამილახორ მსაჯულად საათსებტ ვარ მეფის მარჯულად იესე
2. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბუპომი(?) ლმერთანაცა(?), იოანე, 1748
3. ქაიხოსრო

4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. არ ირჩევა
6. არ ირჩევა

ქ. ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ სამარ-
თალს ვამტკიცებთ. აღიწერა მისის იგ, ქორონიკონს უფე.

ჰქველ: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

20. ბანძინება მფხაზაზა ორბელიანის ამის ანაჰას სამეხუა

1777 წ. 11 მისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 2394. დედანი. ქალაქი. 34,5X21,5 სმ. ორად გავცი-
ლი ფურცელი. მეორე ფურცელი მოწმეთა ჩვენებებს უჭირავს. მხედრული.
ალაგ-ალაგ ერთი ან ორწერტილი.

ქ. მ ზ ე ჭ ა ბ ლ ე ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი ა ვ ა ქ ა ფეიქარს ყმობაზე
რომ უჩიოდა, ამით ორსავე მხარეს მოწმეები მოწმობდნენ. ამათის
მოწმეების მოწმობის ვაშინჯვა და სამართლის განსჯა ბედნიერს
ჭელმწიფეს მათის მონის მდივანბეგებისათვის ეხმანა.

ამთმა მოწმეებმა ყველამ თავთავეთი მოწმობა წერილით გა-
მოაცხადეს, რომელიც ამ მეორეს ფურცელზე თვითუღათ სწერია.

ავაქას მოწმეების მოწმობა მეორეს მხრის მოწმობაზე თუმცა
უფრო სუსტიც არის, მაგრამ ამან კიდევ უფრო ეს ავაქას მოწმეები
სიმტყუფენში შეიყვანა, რომ ტერ-ისაიაც ამ მოწმეების მხარეს
ლაპარაკობდა. მაგრამ სამართალში ასე გამოაცხადა: როცა ბატონის
ბძანებით ქალაქი ავსწერეთ და ეულს კაცთ ვეძებდითო, მაშინ ეს
ავაქა ფეიქარი ორბელის ყმით დაიწერაო. და ამ ავაქას მოწმეებ-
მაც ეს ველარ უკუსთქვეს და ასე აღიარეს: მართალია, ორბელის
ჭელმდებელი იყოო. რადგან ეს ასე ყოფილა, თუ ეს ავაქა ორბელს
არ მოსლოდა, არც დავთარში ორბელზე დაეწერებოდა.

ახლა ჩვენ ამ ორისავე მხრის მოწმეებისაგან ეს ზედმიწევნით
ასე შევიტყუვით, მარამდინ ტერ-ისაიასაქაქნ დავთარი დაიწერებო-
და, იმას უწინ ამ ავაქა ფეიქარს ორბელის მეტი არცაინ ბატონი
პყოლია და არცა ვისთვის უმსახურნა.

ეს ჩვენ ასე გავშინჯეთ და შევიტყუვით. აწ ნება მათის უმაღლე-
სობისა არის. აღიწერა მისის ია, ქორონიკონს უფე.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაჯა გულის მმპქომი(?)
ღმერთგანცა(?) ი ო ა ნ ე: 1748

2. მე ამილახორ მსაჭულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
ი ე ს ე
3. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. მონა ლთისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის. მერე მ ზ ე ჭ ა ბ ლ ე ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ს
ასე რომ მოწმობენ, ავაქას დედისაგან გაგვიგონიო, საყაფლანშვი-
ლო რომ აიყარა ეს ავაქა ორის წლისა თან გამყვარო. და ამასაც მოწ-
მობენ ერეკლის ქვეყნიდამ რომ მოსულა, პირველათ ვაშლო-
ვანს მოსულა და ორბელს ჰყმობია. ამას ესრეთ ყოფას დ ი მ ი ტ-
რი ეშვიკალაბაშიც ამტკიცებს. რადგან ეს ასე იყო, ის ავაქა ფეიქა-
რი მშეჭაბულე ორბელიანისთვის გვიბოძებია. თუ ეს მიზეზები არა
ქმონოდა, ქალაქში მოსულბით არ მიეცემოდა, ამისთვის რომ ვი-
სიც ქალაქი არის, უცხოის ქვეყნიდამ მოსული კაციც იმისი იქნება.

იასაულო ყ ო რ ლ ა ნ ა შ ვ ი ლ ო მ ა ნ უ ჩ ა რ: ეს ავაქა ფეი-
ქარი მშეჭაბულეს მოაბარე.

აღიწერა მისის იბ, ქორონიკონს უფე.

ჰქველ: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე-

ფეიქარის ავაქას მოწმეების მოწმობა

ქ. ბედნიერს ხელმწიფეს ამას მოგახსენებთ: ფეიქარი ავაქა
ერევიდამ რომ გახლათ, პირველად ჩვენსა მოვიდა, ოთხი წელი-
წადი ჩვენსა გახლდენ. მე, ბარხულდარაშვილი არუთინა,
ამისი მოწამე ვარ.

ქ. ბოლნელი ბ ა ი ნ დ უ რ ა მოგახსენებ: ეს ავაქა ერევილი
არის, ექვსი წელიწადი ამით სოფელში გახლდი; ამისი მოწამე გახ-
ლავარ ღმრთის წინაშე, მამას ო ჰ ა ნ ა ერქვა, მამასახლისი იყო
სოფლისა. ნება თქვენი თავდეს.

ქ. მე, მი დ ლ ი ს ი ტ ე რ - ო ჰ ა ნ ა, მოგახსენებ: ერთი წელი-
წადი ამ ავაქას მეზობლათ ვიყავი ქალაქში, თავის სიღვრეთან ჩხუ-
ბობდა, ჩემი სახლიდამ გადი, რომ ყ ა ფ ლ ა ნ ი ა ნ თ ხეალ-ზეგ
დავა არ დამიწყეთ, — თუ ჩემი ყმა ხართ. ღმრთის წინაშე ამისი მო-
წამე ვარ.

ქ. ყაიუღელი ფ ა ნ ო ს ა ს შვილი ა ზ ა რ ი ა ამისი მოწამე
ვარ: კეშმარტებს დღეჯერეთ, მკვიდრი ერევილი გახლავსთ, ბარ-
ხულდარასშვილი არუთინას სახლიდამ რომ გამოვიდა, ჩემის ჭელით

რვა წელიწადი ფეიქრისათვის შეგირდათ მიმბარებია, როცა ასაკში მოვიდა, მაგისი ყმის ქალი შეირთო. ნება თქვენია.

მზექაბუჯ ყაფლანისშვილის მოწმეების მოწმობა

ქ. მე, ტერ ბაღდასარა, ამ ავაქა ფეიქრის მოძღუარი ასე მოწმე ვარ: პირველად ღმერთს ვფიცავ და მერმე მეფეს ერეკლეს, რომ ეს ბიჭი რა დედამ მოიყვანა, სულ ორბელის ყმათ მინახავს, დედაჩემს კელში მოუყვდა, მოძღვარი მე ვიყავი, პირველი ცოლი რომ შეირთო მე დაეწერე ჯვარი, ორბელიც იქ ვახლდათ ქორწილში, ცოლიც ჩემს კელში მოუყვდა, მე დაემარხე. მეორე ცოლი შეირთო, მე დაეწერე ჯვარი და ორბელს ემსახურებოდა. ოცდასამისა და თუ ოთხისა წლისა ნაკურთხი მღვდელი ვარ და ამისი მოძღუარი, და ეს ავაქა სულ ორბელის ყმათ მინახავს, ქრისტეს საფლავს ვიფიცავ წმიდას იერუსალიმს, ეჩმიაძინს, ოქვარტრის და გრიგოლ პართევლის წმიდას მკლავს, რომ ამ დროებში სულ ორბელის ყმათ ყოფილა. მართალია, დგომით სომხის სახლებში იდგა, ორბელს სახლი არა ჰქონდა, ხან ტერტერასთან იყენენ დედაშვილნი, ხან გარეთუბანში იდგნენ დედაშვილნი ერთს ჭოხნი საწყლში; მაგრამ ორბელისა იყენენ. თქვენ მიბძანეთ, რომ თუ შიმშილობას ორბელთან ყოფილაო, მაგისი იქნებაო. მე თქვენს მუხს ვფიცავ, რომ შიმშილობაზე კიდევ უფრო მრავლით უწინ იყო ორბელთან. ნება კელმწიფისა იყოს. ჩემის რიგის მადლმა, რომ ეს ყველა ასე იყო.

ქ. მე, შულავრელი გრიქოლა, თქვენი ყმა ამისი მოწმე ვარ, რომ: მე და ეს ავაქა ბიჭი ისპანელი ფეიქრის ვებარებთ. ეს რვის წლის ბიჭი იყო და იმ ფეიქრის ორბელთან მიბაბრა და იმისი იყო. მეორე კიდევ ეს, რომ: დედა იმისმან მითხრა: საყაფლანისშვილო რომ აიყარაო, მე ქვრივი ვიყავო და ეს ავაქა ორის წლისა თან გამყავო შირაკვანსაო. იქ მეორე ქმარი მომიკვდაო; და ეს ავაქა ისევ თან მიმყავო, ორბელთან მოველო; ღმერთს ვიფიცავ და კელმწიფეს, რომ ეს ასე იყო, თორემ მე ამისი ყმა არა ვარ და სახელო. ჯერ ჭარში არ წაბძანებულყავით, რომ ასე იყო და ასე მინახავს, იმ დღემ რომ წავალ და აღარ მოვალ.

ქ. მე, გრიგოლ ბარამისშვილი, ღმერთს ვფიცავ და მეფეს ირაკლისა, რომ რაც ტერტერასა და გრეთოლასგან ჯამიგონია, იმასა ვწერ წინაშე ღმრთისა.

ქ. ღმერთმან ბატონის მდივანბეგების ჰირი მისცეს ვაშლოვნელ ტერტერებსა და ვაშლოვნელებსა. მეტე ამის მოვახსენებთ, კეშმა-

ტიტი მოხსენება ეს არის: მზექაბუჯ რომ ავაქაზედ ლაპარაკობს, მაშლოვანშიაც და ქალაქშიაც ორბელს ემსახურებოდენ. და ჩვენ ტერტერობა გვიქნია და მოწაფეც ყოფილა, სამჯერ ქორწილიც უქნია და ჩვენ ჯვარი დაგვიწერია, დედაც ჩვენ დაგვიმარხავს და ცოლიც; ყმაწვილებიც ჩვენ მოვავინათლავს, შიმშილობის წინათაც ერთი წელიწადი ხუცობა გვიქნია აქამდის.

ქ. მე, ვაშლოვნელი ყუზანაშვილი ბერუა, ამას მოვახსენებ: ვაშლოვანი ჯერ არ აყრილიყო, დედაშვილი ჩემს სახლში იდგნენ და ორბელს ემსახურებოდნენ. კეშმარტი მოხსენება ეს არის.

ქ. ბატონს მდივანბეგებს დიმიტრი ეშოქალათბაში ამას მოვახსენებ, ღმერთს ვიფიცავ და მეფე ირაკლის, რომ რაც გამიგონია და ან ამ ვაშლოვნელებს უთქვამსთ, ეს კაცო ორბელს მოხსენვლია, დიდი, დიდი ხანია, მეც აქ დავესწარ და იმისთვის მოვახსენვდღეს აქამდის ამ კაცთან საქმე არავის ჰქონია და ახლა თუ წაართმევთ, ნება თქვენია.

ქ. მე, ყანდიანაშვილი მარქარა, ამისი დამსწრე და მოწმე ვარ: ბატონი რომ ჯარში წაბრძანდა, იმ თარიღში ორბელს ემსახურებოდა; მერმე კიდევ ესე, შენი ჰირიბო, რომ რა გარეთუბანი აიყარა და ქალაქში შემოვიდა, მას აქეთ ერთს ქუჩაში მეზობლათ აიყვარა და სულ ორბელს ემსახურებოდენ, და ასეც მითხრა: ნე-ვდგავართ და სულ ორბელს ემსახურებოდენ, რომ ორბელს ვაყიდივით, რომ ორნივე ერთის ბატონის ყმანი ვიქნებითო. ღმერთსა და კელმწიფეს ვიფიცავ, რომ ეს ასე იყო.

ქ. მე, უსტა ნახარაანთ თამაშმა, ყანდინაანთ მარქარას სიტყვით ეს მოწმობა დავსწერე ღმრთის წინაშე.

ქ. მე, ბერძენაშვილი პეტრე, ამ ზემო ნაწერის დამსწრე და მოწმე ვარ მარქარას თქმულის სიტყვისა, ღმრთის წინაშე ამისი პირის სიტყვისა დამსწრე და გამგონი ზემო ნაწერისა.

21. განინება სახარამლიძეებისა და მიქაელის ნაშულის საქმეზი

1777 წ. 28 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10988. დღანაი. ქაღალდი. 20x16,6 სმ. მხედრული. განყვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. საყვარელიძეებს შიოშს, ზაალს, იასეს ქაიხოსროს მიიქელიძე ღუთისია ედავებოდა: შენი მამულის სისწერივი ჭალა ჩემი არისო. ამას საყვარელიძე დიდათ შორს უქერდა.

ჩვენ ჩვენის ფეხით მივედით, ქრცხინვალელებიც თან მივიყო-
ლიეთ, ვუშინჯეთ, მაგრამ იმ ჰალაზე სალაპარაკო არცარა მიქელი-
ძესა აქუს და არცარა მურადაშვილს. და იმათი ლაპარაკი
უჯერო იყო. და ის ჰალა სამართალით დარჩა საყვარელიძეებს. ამ
ჰალაზე დღეს და დღეის იქით საქმე აღარავისა აქუს. დაიწერა ივ-
ნისის კგ, ქორონიკონს უადე.

შემალი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსებტ ვარ მეფის მარჯულად,
იესე.

22. ბანინება ბჰან რახისუვილისა და ბჰან ბიბაურის ურის საჰმეჰე

1777 წ. 31 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14167. დედანი. ქალაქი. 42X16 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ბეჰან რატისშვილს გიგაურიშვილის ბე-
ნასთვეც ეჩივლა, ასე რომე ჩემი კაცები ჰყავსო. მის უმაღლე-
სობას ბატონს მამაჩვენს თან მსაჯულნიც გვერთა ხლებოდენ. სამარ-
თაღში ის კაცები ბეჰან რატისშვილს დარჩომოდა.

და ერთი წიგნი იყო მდივანბეგებისაგან მიწერილი ბოქა-
ულთუხუცესს [ს] ზურაბთან, რომე: ეს კაცები უნდა აუყარ-
ო და ბეჰან რატისშვილს უნდა მიბარო — ბერი გოჩაშვილი
თავისის შვილებითა და გიორგი გოჩაშვილი და ლაზარ-
ე, ამისი ძმა მახარე, გლახა და პეტრე — ესენი აუყარე
და მოაბარეო. და მის სიმაღლის ბატონის ორი ოქმიც ჰქონდა ბოქო-
ულთუხუცესს [ს] ზურაბსა ამ კაცების აყრის.

ამაში ერთს წელიწადს გაეგლო, რომე როსტომ არ დაენებებინა
და ბენასაც წიგნი მიეცა ბეჰანისათვის, რომე მე შენს კაცებთან საქ-
მე არა მაქვს რაო.

მის უმაღლესობა ბატონი მამაჩვენი ახალგორს მოხანდა.
გოჩაშვილს ბერს არზი მიერთშია და ეჩივლა: ბენა გიგაურმა თავი
დამახსნევიანო და სახსარც გამომართეო და ბეჰანს ჩემთან რა საქ-
მე აქვსო.

ბენა გიგაური ამას ამბობდა: მე ამისთვის არც თა-
ვი დამიხსნევიანებო და არცარა გამომართევიანო. ჩემს მამულზედ
ხიზნათ იღვაო, ჩემის მამულის მონაგარი ერთი ხარი და ერთი კამ-
ბეჩი გამოვართვიო. ბეჰანის ყმა არისო, მე რა საქმე მაქვსო. და ბე-
ჰან კიდევ იჩივლა, რომე ბერი გოჩაშვილი თავს არ მძღებსო.

მის უმაღლესობას ბატონს მამაჩვენს ბერის გოჩაშვილის მირთ-
მელი არზი და მოჩივრები ჩვენთან გამოეგზავნა და ებძანა: ამათი
სამართალი შენ გარდაუწყვიტეო.

ჩვენ ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ და ასე გარდაუწყვიტეთ:
რადგან ეს გოჩაშვილები ბეჰან რატისშვილის მკვიდრნი ყმანი იყე-
ნენ და ბენასთან ავის დროს მიზეზით მისულიყვნენ და ხიზნათ
იდგნენ, რაც ბენა გიგაურისშვილს გოჩაშვილის ბერისათვის გამო-
ერთშია, ის ბეჰან რატისშვილს მივაცემინეთ, ეს კაცები ბეჰან რა-
ტისშვილს დარჩნენ, ამისი მკვიდრნი ყმანი ყოფილან და დღესაც
არიან, რომე ყმობიდან ვერსაღლა წაუღვენ: და გიორგი და იმისი
ძმები მაინც ამისი მკვიდრნი ყმანი იყვნენ, ისევე ბეჰანს დარჩა.

ბოქოულთუხუცესო ფიცხელა ურო ზურაბ! როგორც
მის სიმაღლის ბატონის მამის ჩვენის ოქმი გქონდეს და ან მდივან-
ბეგებისა, ეს კაცნი აუყარე და ბეჰან რატისშვილს მოაბარე. ეს ასე
უნდა გაქარეო. ქრისტიანობის და, ქორონიკონს უადე.

შემალი: მეფის ძე გიორგი

ქ. როგორც ან ბატონის ბძანება მქონდა ან ბატონისშვილისა და
ან მდივანბეგებისა, ეს გოჩაშვილი ბერი თავისისა შვილებითა და
თავისისა ბიძაშვილებითა აუყარე და ბეჰანს მივაბარე სამართლისა
ძალითა, ამისი მკვიდრნი ყმანი არიან, მე, ზურაბა ბოქოულთუხუ-
ცესმა.

და მე, დავითასა, დამიწერია ამისი ყაბულობითა. თებერვალსა
ქ. ქორონიკონს უადე. ხ. ლ. თვა: ზურაბ.

23. ბანინება ნიჰოვის ღმრთაჰანის ეალესისი მამულის საჰმეჰე

1777 წ. 28 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1504. საბ. № 3. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ზეგარდმოსა ძალმწეობითა საბოთისა ღმრთისათა მოქმედებითა
მის მიერისა სიმაართლისა მსჯავრ-მეჭმეობითა ძალძლიერება მორთბ-
მულსა და მის მიერის მოწყალებით განძლიერებულს ბედნიერს კელ-
მწიფეს სევსვიანობით ამაღლებულს მეფეთ-მეფეს და თვითმპყრო-
ბელს ირაკლი მეორეს ჩვენ, მათის მონის ამილახვარ-
ბედლი ივანბეგის იესესთვის, სამსახური ებძანა: რომელიც
ნიქოზელ ეპისკოპოსს და ეოთს წმინდის მღვთაების ეკლ-

1 რადან.

სის მამულის საჩივარი მოეხსენებინა", ამ მამულების ქვეშაირტად მოკითხვა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბუგის იესესთვის და დ ი ა ს ა მ ი ძ ი ს მიმბაჟის იო ა ნ ე ს თ ვ ი ს, ებრძანა და მოკითხვაც სიმართლის გზით ეუწყა.

და ოქმიც ებოძა: მიღით და იმ ეკლესიის მამულის საჩივარების აღიღათ სისწორით შეიტყუებით, იმ მონასყიდებებს, რომლის გზით უჭირავთ, სისწორით დაიჭირეთ საქმეო. და ასე უნდა იცოდეთ ყოველმა კაცმაო, რომ ეკლესიის მამული არას კაცისაგან არ გაიყიდებათ. ეს მამულები ვისგანაც დაყიდულ იყოს, სწორებით შეიტყუებით, რომ ეს ჩვენგან დიდად გულსმოდგინებით მოსაკითხავი არისო.

ჩვენ მოვედით ნ ი ქ ო ზ ს მის მაღალ კელმწიფობის ბრძანებით, მონასყიდებშიც აქ ჩვენთან მოვასხით. ჩვენ ვკითხეთ: ეს ეკლესიის მამულები ვინ მოგვტათო. მათ ნასყიდობა თქვენს, ჩვენ ნასყიდობის წიგნი ვთხოეთ. მათ ეს გვიპასუხეს: ვითინიმე იტყოდენ შ ა ლ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ა ო, ვითინიმე იტყოდენ ფ ა ვ ლ ე ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ გვაქვსო, აგრეთვე სხვისასა და სხვისასა იტყოდენ და ვითთამე საყდროვანთგან ეყიდათ, რომელსა ვითთამე წიგნებშიც აცხადებდნენ.

მაგრამ მისმა ღირსებამ ნიქოზელ ეპისკოპოსმა დავით მისის უწმინდესობის და ყოვლად უსანატრელესის წმინდის ქ რ ი ს ტ ე ფ ო რ ე პ ა ტ რ ი ა რ ხ ი ს წიგნი წამოაყენა შეჩვენებისა, წყევლისა და კრულისა, რომ: ვინც ნიქოზს წმინდას ღვთაებას მამული გამოსწიროს, ჩემი ქრისტეს მიერის მოცემულის ძალით წყეული და შეჩვენებული და კრული იყოსო საუკუნო განუხსნელადო.

აგრეთვე მეფის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს: ვინც მოუშალოს, პატრიარხის შეჩვენების ქვეშ ეგოსო; აგრეთვე ძლიერის ამაღლებულის ბედნიერის კელმწიფის დიდის ი რ ა კ ლ ი ს მეფის წიგნი ჰქონდა და პატრიარხის შეჩვენებით ამტკიცებდა; აგრეთვე ნეტარად სხენებულის მ ა რ ი ა მ დ ე ლ ო ფ ლ ი ს სიველი და ბრძანება ამტკიცებდა პატრიარხის ბრძანებას; აგრეთვე მეფის ძეს და მეფისა და კელმწიფის ძმას უსანატრელესს და უწმინდესს ქართლისა და კახეთის და სრულიად საქართველოს მწყემსისა და მკურთხევლის პატრიარხის დამტკიცება ჰქონდა.

რადგანაც ამდენის კელმწიფებისა და პატრიარხთაგან დამტკიცება ჰქონდა, მ ჰ ე დ ლ ი ძ ე თ ა ხ ი ა ს, იმის ქმებას მამულის გარდა, ზემო ნიქოზს სხვათ ყველას კულუხი და ბარა დაედვათ, რომ

1-ამ მამულების საჩივარი მოეხსენებინა.

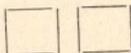
წმინდას ეკლესიას და მის ღირსებას ნიქოზელ ეპისკოპოსს დავითს მიერთვას.

დაბოლოს, როცა ეკლესიამ და მულდელთ-მთავარმა შეიძლოს, დაიხსნას, დაუხსნელობა არ ეგება-

მკელდომეს ამისთვის არ წაერთმევა, ქვეშაირტი მონასყიდეც იყო მულდელთავრის გული და ეკლესიისა მამულების მიერთმევით აღასრულა. და იმათთან კელი აღარა აქვს. და იმას გარდა ზემო ნიქოზი ზემო წერილით უნდა იმსახუროს. დაბოლოს დაიხსნება, რომ მონასყიდებებს კელი აღარა ექმნებთ რა.

ბედნიერის კელმწიფის ბრძანებით სამართალმა წმინდას ეკლესიის თავისი მამულები ასე დაანება. და ნება მათის ამაღლებულის მაღლის ყოვლად მოწყალის კელმწიფისაა.

დაიწერა აგვისტოს კბ, ქორონიკონს უფი.

24. განიხიება ზაპარია და დიმიტრი დივივილიანის მამულის სამხეზო

1777 წ. 29 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 850. დედალი. ქაღალდი. 40,3x16 სმ. მხედრული განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ც ი ც ი შ ვ ი ლ ი ზ ა ქ ა რ ი ა სახლისუხუცესი და ამის ბიძა-შვილი დ ი მ ი ტ რ ი ჰ ა ტ ა რ ა ქ ა რ ე ლ ზ ე რომ ცილობდნენ, დიმიტრისაც განაჩენი ეჭირა ამ ალაგისა და ზაქარია სალთხუცეს-სიაც ჰქონდა და დაჰკარგოდა. მაგრამ ამგვარი საქმე კვლავაც მომხდარა მებატონეთაგან, რომ საქმისაგან ასე ყოფილიყოს, ჯერ ერთს მისცემოდეს განაჩენი და მერე მეორეს.

ახლა ამგვარის მიხედვით ამისი ასე განგვიწესებია: თუ ის პატარა ქარელი მეფის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს დროს, ოსმალის დროს, ყიზილბაშთ დროს და ახლა ჩვენს დროს ამ პაპუნას შვილს სკეროდეს და ამ დროებაში ამას არ გამოერთმეოდეს, თუ ამისას ან წერილით და ან მოწმით საბუთს იქს, ამ დემეტრეს დარჩება.

და თუ ზაქარია სალთხუცესი უძლიერს მოწმეებს წარმოაყენებს, რომ ამ დროებაში პაპუნას შვილს არა სკეროდეს, მაშინ ზაქარიას დარჩება.

და თუ მოწმით არცერთის მხრიდან არ გარდასწყდება, რადგან ის პატარა ქარელი ახლა დემეტრეს უჭირავს, სამართლით ფიცი ამას ერგება. ასე უნდა დაიფიცოს: ჯეს განაჩენი რომ მოგვეცემა მასუკან ეს მამული არ გამოგვრთმევია და ამ სხენებულს დროებაში მე მკე-

როია». თუ ასე დაიფიცავს ღმირტრის დარჩება. და თუ ვერ დაიფიცავს, ზაქარია სახლთხუცესს] დარჩება. აღიწერა ავგისტოს კთ, ქორონიკონს უაჲ.

ზეპულო: მე ფებთგანბანაილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქ. ღმირტრის რომ ფიცი აქეს. აზნაურთშვილი უნდა შეაფიცოს. მაგრამ სამართალმა ერთი აზნაურშვილი დაადგას თუ ორი, როგორც სამართალმა გაუჩინოს, ისე შეაფიცოს.

ეშოკალთაშო დ ი მ ი ტ რ ი! ამაზე იასაული გაგზავნეთ.

ზეპულო: მე ფებთგანბანაილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე. კიდევ:

ქ. ჩვენი ბძანება არის თამაზ ეშოკალასბაშო! მერე როგორც ამ განაჩენით ფიცი არის განწესებული, ერთი კაცი აჩინე ამაზედ, ისე აღასრულოს. მარტის კა, ქორონიკონს უაჲ.

ქ. ეს განაჩენი მსაჯულთშეკრებილებასთან გამოაცხადე და რამდენიც აზნაურშვილი გაჩნდეს მოფიცრათ, იმდენმა აზნაურშვილმა უნდა დაიფიცოს და ისე გარდასწყდეს. მოსამართლეთ დიდის გამოძიებით ღრმით გასინჯონ და სამართლიანის] საქმით როგორც დაინახონ, ისე აღასრულებიონ.

ზეპულო: მე ფებგანბანაილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქ. მისს უმაღლესობას ამაზედ ფიცი რომ გაუჩენია და ესეც ასე უბძანებია, მსაჯულთ როგორც სამართლის კანონია, ისე მოფიცარი გააჩინონო, რადგან სამართალზედ იყო მოკიდებული ამით ფიცი, ჩვენ სამართლის წიგნის ძალით ასე განეჩინეთ: წინამძღვრის შვილმა ლუარსაბმა დემეტრეს წილობადამ ერთი აზნაური და ოთხი გლეხი შეუგდოს. იმ ერთმა შეგდებულმა აზნაურმა და ოთხმა გლეხმა თუ ზემოხსენებულისებერ ფუცეს, დარჩება პაპუნაშვილობის წილობით. და თუ ვერ ფუცეს, დარჩება წინამძღვრის შვილს ლუარსაბს. აპრილის 8 ქორონიკონს უაჲ.

ხუთი ზეპულო:

1. ღთაღ კაცად გვისჯე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიქსა ნიკოლოზ
2. მეთოდო
3. მდივანბეგო
4. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასბაშო მყო მდივანბეგი თეიმურაზ
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლონ

ქ. მეფის მდივანი იესე ამ განაჩენების თანამოწამე ვარ. ზეპულო: ქ. სოფლის შემსკვალულს სოფელმაც მდივა, ნიჭი ესეცა განმეველტო მძლივა.

ქ. მე, მდივანი სულხან, ამ სამართალში დამსწრები ვარ.

ზეპულო: მონა ღთისა სულხან.

ქ. მე, მდივანი იოსებ, ამ სამართალში დამსწრები ვარ.

ზეპულო: მონა ღთისა იოსებ.

ქ. მეფის ბძანებით მე, ფრიდონ ფანიასშვილი, იასაული ვიყავ: როგორც ამ განაჩენში სწერია, ისე იფიცეს ალექსიძე ზაალმა თავისის ძმის თანდასწრებითა, დეკანოზის შვილმა აგრეგოლმა, მალრამე პაატამ, ფურცელამე ავთანდილმა და სამმა უფროსმა გლეხმა კაცმა ამ განაჩენისებერ რაგვარადაც რომ გამოცხადებულა, ისე დაიფიცეს ღმრთის წინაშე. ფრიდონ.

25. განჩინება ჩირაქოვნიკონის შვის შალვაშვილის სამეფო

1777 წ. 19 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 26. სპ. № 153. ბირი. ქაღალდი. მხედრული.

[187] ჩერქეზის [v] შვილი ავთანდილ თავის ბიძაშვილს ჯანსლანს შალვაშვილს პეტრესა და დათო-აზზედ ელაპარაკებოდა: საოჯახო შემოსავლიდამ არის ნასყიდი და მეც წილი უნდა დამიღო.

ჯანსლანმა ეს ნასყიდობის სიველი წარმოაყენა, რომ ღდღის ჩემის მზითვით არის ნასყიდიო. ამისი დასარღვევი საბუთი ავთანდილმა სამართალში ვერა მოიტანა რა.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამ სიგლის ძალით ჯანსლანს საკუთრად დავანებთ შალვაშვილები თავის ღდღის მზითვით ნასყიდობის გამო. მარა თუ ღდღის იქით ავთანდილ ასეთს საბუთს მოიტანს ამ სიგლის დასარღვეველს, რომ შეიწყნარებოდეს, მაშინ სამართლიდამ შალვაშვილებში წილი დაედება. თუ არადა, საქმე არა აქვს რა. გიორგობის

ით, ქორონიკონს უაჲ.

თავში:
ჩვენ, მეფე სრულად საქართველოჲსა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ. გიორგობის [188] კ, ქორონიკონს უაჲ.

26. ბანიანა ტფილელ მიხაილისა და თურქისტანიშვილების
შმა-მაჟულის საქმეზა

1778 წ. 3 იანვარი

სსსა. ფ. 1448. საბ. № 3254. დღიანი. ქალაღი. 35,5x21,7 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი და მამამ.

მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის, მისს უწმიდესობას საქართუელლოს კათალიკოს-პატრიარხთან და სულიერს მსაჯულთა სამღელურობებთან და კორციელს მსაჯულებთან მრავალჯერ სარჩელი და ლაპარაკი ყოფილიყო ყოვლად სამღელულოს ტფილელ მიტროპოლიტის მიხაილისაგან და თურქისტანისშვილებსა თამაზას და ბეციასაგან ერტელის ყორღელიძეების საქმეზედ.

ასე, რომ: დავით თურქისტანისშვილი რომ ამოწყვეტილიყო, იმისი ყმა და მამული ამ თურქისტანიშვილებისათვის ენობებინა მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის და ამ მიზეზით ელაპარაკებოდენ ტფილელს ეს თურქისტანისშვილები, რომ დავით თურქისტანისშვილისათვის უმსახურნა ყორღელიძეებსა და ჩვენს ყმა არისო.

ტფილელი, დია, მტკიცეს და პირიანს პასუხს აძლევდა, რომ სიგელი ჰქონდა სიონთა ღმრთისმშობლისათვის ქაიხოსრო უზბამის თურქისტანისშვილისაგან შეწირულობისა და ეგრეთვე დამტკიცებული ბეჭდებით და სისწორით მისის სიმაღლისაგანაც; ეს ებრძანა თამაზას და იმის განაყოფს ბეციას და ეგრეთვე მსაჯულთაგან, რომ თუ ამ შეწირულობის სიგლის გასამტყუენებელს და წინაღმდგომს არ მოიგან მართებულსა და რიგიანს დასარღვეველს სიტყუასა თუ წერილსა, ამ შეწირულობის მოშლა არ შეგვიძლიანო.

ამათი წინააღმდეგი სხუა არა მოჰქონდათ რა ამის მეტი, რომ: ქაიხოსრო ჩემმა სახლისკაცმა თათრების შიშით შესწირა და შიშითვე დაიწერა სიგელი და სიონთა ღმრთისმშობელს მიართო და ჩემი მოწმობის ხელი რომ აწერია, ძალად მომაწერინეს, თვარა ჩემი ნება არ იყოო.

ეს საქმე დიდს ხანს ასე დადგა. შემდგომად რამდენისამე ჟამისა მისს სიმაღლეს მეფეს ირაკლის მისის უწმიდესობის დიკასტრიოს-სათვის ებრძანა ამ საქმის სამართლით გარჩევა და გარდაწყვეტა.

ჩვენს წინ ილაპარაკეს. ტფილელს ის შეწირულობის სიგელი

¹ მსაჯული. ² მსაჯულებთან. ³ მსაჯულთაგან.

მოჰქონდა და თურქისტანიშვილებს ისიც ის სიტყუო. და იმათის სიტყუებით სიგელი არ დაირღვევოდა.

ჩვენ ფიცი განუწესეთ, რომ: თამაზას ორის გლეხის კაცით შეეციცნა, რომ ის სიგელი შიშით არის დაწერილი და ეკლესიისათვის ჰუმარტებით არ არის შეწირული და სიგელი სიონთა ღმრთისმშობლის წინამდებარე ელო და გამოეტანა და ყორღელიძეები თამაზას და იმის განაყოფს ბეციას დარჩებოდა. და თუ ვერ დაიფიცებდენ, რადგან იმისის გვარისანი იყვნენ და ლაპარაკობდენ, ტფილელს სიგელი უნდა დაებეჭდვინებინა. იმათ ვერ დაიფიცეს და ქალხალა სიგელი და წიგნით მიართვეს, დასაბეჭდავიც გამოართვეს.

და რადგან ეს ასრე ჰქნეს, ჩვენი სამართლითაც ეს ყორღელიძეები ეკლესიის დარჩა; რომ დღეს იქით ამ თურქისტანიშვილებს და არც სხვით მონათესავეთ კელი აღარა აქვსთ სალაპარაკოდ და სადაოდ ტფილელთან და არც ყორღელიძეებთან საბატონემოდ. და ასე გარდასწყდა ეს საქმე.

დაიწერა დიკასტრიის შინა თთუესა იანუარსა, რიცხუსა გწელსა ჩლომ

მცხეთის დაუჯდომლის ღმრთისმშობლის ეკლესიის არხიანდრიტი სტეფანე.

დიდის ეკლესიის სეკტიცხოვლის დეკანოზი გიორგი დიკასტრიის არხინოტარი დავით.

მოღუბ: მისის უმაღლესობის კარის დეკანოზი ნიკოლოზ დეკასტრიისა მცირე წევრთაგანი.

27. ბანიანა შაჰარაშვილებისა და გულანაშვილების
წისკვილების საქმეზა

1778 წ. 10 იანვარი

სსსა. ფ. 1450. დავით. № 11. საბ. № 42. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[47] მარნეულელ ყაზარაშვილები თავეთს მეზობელს გულქანაშვილებს მარნეულში საწისკვილოებს ელაგებოდნენ ნახევარს ერთისას და ნახევარს მეორისას და ამას ამბობდნენ: ასრე ჩვენი იყო, რომ ურუმოლი ზედ გიროთაც დაეღეთ ჩვენს მამა-პაპათაო. და ურუმოლიც ემოწმებოდა, მართა-

ლია მამაჩემს გირაოდ ეჭირაო და დღესაც ის თეთრი ზედ არისო. მაგრამ არც მოწამე ჩნდა ქრისტიანე და არც წიგნი ჩნდა გირაოებისა. ამასაც ამბობდნენ ყ ა ზ ა რ ა შ ე ი ლ ე ბ ი ა ს ლ ა ნ ა , ა ხ ე რ - და და გ ი გ ო ზ ა , რომ: იარალის შვილი ეშვიკალბაში ზაზა ჩვენნი მოურავი იყო, იმას შევიჩილეთ და ასე გვითხრაო, ერთი ერთმა აშენეთ და ერთი მეორემო. მაგრამ ამისი არც წიგნი ჩნდა და არც მოწამე.

ჩვენ, მსაჯულთ, რომ ამითი საჩივარი მოვიხსინეთ, ვკითხეთ გულქანასშვილებს. იმათ ფიცი თქვეს: ეს წისქვილები ჩვენის მამა-პაპათ აღაგიაო, ამისი ცილება არას კაცისაგან არ გაგვიგონიაო.

მოწმეები მოვთხოვეთ. გულქანასშვილებმა მოწმეები მოიყვანეს: ყ ო რ დ ა ნ ა შ ე ი ლ ი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ო მ მ ა რ ნ ე უ ლ ი ს ხასადარი იყო სანატრელის მეფის თეიმურაზის მეფობაში ათი-თერთმეტი წელიწადი, აგრევე ყ ო რ დ ა ნ ა შ ე ი ლ ი თავლიდარი ფ ა რ ს ა დ ა ნ , მეწერილ[48]მანე პეტროსა, დურნუკის მამასახლისი მამულა. ამათ ცალ-ცალკე ვკითხეთ დიდის ფიცით და ასე თქვეს: მეფეს სანატრელს ვახტანგს აქეთ ეს წისქვილები გულქანასშვილებისა გვინახავს და გაგვიგონიაო და არც არავინ ამისი მოწილე გაგვიგონიაო.

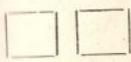
და ყორდანაშვილებმა ასე თქვეს: ჩვენ რომ ხასადარი ვიყავით, ერთხელ იმ წისქვილებს მიზდის წილი არ გაგვიგონია, რომ ყაზარაშვილებს აედოსთო. და თავლიდარმა ასეც თქვა: თვითონ ურუმოდლისაც მიეცეს მიზდი და ახვერდასაც ესეც მინახამსო.

აგრევე კიდევ სარვანმა შ[ა]ქმურად და გაურარხელმა[ა] ალიყულიმ თქვეს: სანატრელის მეფის ვახტანგის აქეთ გვახსოვსო რომ გულქანას შვილებისა იყო და მცოლებელა კაცი არ გაგვიგონიაო.

ასლა ყ ა ზ ა რ ა შ ე ი ლ ე ბ ს ვთხოვეთ მოწმეები და ათი დღე მულათი მივეცით. ასეთი მოწამე ვერავინ იშოვეს, რომ მოსამართლის გული დასაჯებოდა. ეკლესიელნი კაცნი მოიყვანეს ორნი. ამათ თქვეს: ცალკე ლაპარაკი გაგვიგონია, რომ ყაზარანი ამბობდნენ, წილი გვაქვსო; არც ჩივილი გაგვიგონია და არც [v] წილის მიცემა, მთლად გულქანათ ეჭირათო, სულ ისინი სკამდნო.

ამის მეტი მოწამე ვერ იშოვეს და ამით მამული არ წესებოდათ. ამ საქმის განხრეკით ეს წისქვილები გულქანაშვილებს დარჩათ. ყაზარაშვილებს წიგნი არ უჩნდათ, მოწამე არა ჰყვანდათ და არქსდროს არა სჭეროდათ. და სამართალმა ყაზარაშვილები გაქმტყუნა.

იასაულო საყვარელიძე გოგიაე! ეს ასე გაქრიგე, როგორც გავეჩენია. იანვარს ი, ქორონიკონს უფ.

თავში:
ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. თვესა იანვარსა იე, ქორონიკონს უფ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის იე, ქორონიკონს უფ.

28. განიხივება ზაპარბა და პაბაზ მოურავიშვილებისა ჩამულის სახაშუა

1778 წ. 17 იანვარი

ცსსა. 1448. № 1167. დღიანი. თავი დაზიანებული. ქაღალდი 24x9,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტილი.

ქ. მოურავიშვილი ზაქარია და პაატა რომ გლეხების სამოსახლოებზე დაობდნენ, ასე გავარჩევთ: რომელიც სამოსახლო პაატა მოურავის შვილს ბებურის შვილისათვის გაუცვლია, ის ისევე დაინსნას და შუა გაიყონ. კიდევ მეორე სამოსახლო რომ არის ხოლო შვილისა, ისიც შუა გაიყონ. და მესამესაც რომ დაობს ზაქარია მოურავის შვილი, ის კარდანეჭში მოიკითხონ. თუ ის ასეთი სამოსახლოა, რომ კოშკი არის და სახლის ადგილი და ბოსლისა და სამი ოთახის სახლის ადგილი, ისიც უნდა შუა გაიყონ. და თუ მარტო ბოსელია და ენჯანის სახლი, რადგანც ის ენჯაი გაფარდებულია, იმ ენჯანისა იქნება და არ გაიყოფა. მ ი რ ი ა ნ ა შ ე ი ლ ო ი ე ს ე ! ასე გავარჩევ. იანვარს იე, ქორონიკონს უფ.

სამი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაოც გულის მმბჭომი(?) ღმერთგანცა(?), იო ა ნ ე , 1748.
2. არ ირჩევა
3. ს უ ლ ხ ა ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე [ერეკლ], ვამტკიცებთ განჩინებას ამას... ქორონიკონს [უჯავ]

29. მანინმა ლუარსა მანანაშვილის, მანინო ბაბურიშვილისა და ზარა ახსაზის მამულის სამეფო

1778 წ. 20 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4353. დედანი. ქალაქი. 42X16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. მისის სიმაღლის ორისავე საქართველოს მეორეს მეფის ირაკლისაგან ჩვენ, ქეშიჩიბაშს იოანე აბაშიძეს და მდივანბეგს ოტიას და გავაზის მოურავს დავითს ბრძანება და ოქმი გვქონდა. ლუარსაბ მანანაშვილს და ქაიხოსრო ბებურას შვილს ზურაბ აფხაზის წილი მამული მეფეთაგან ბოძებოდათ. რაც კიდევ დარჩომილი იყო დავით აფხაზთან თავის წილს გარდა სამძო გასაყოფი, ეს ჩვენ, ზემოხსენებულთ, უნდა ვაგვეყო.

ამ ლუარსაბ მანანაშვილმა და ქაიხოსრო ბებურის შვილმა და დავით აფხაზმა მოგვასხეს ჩვენ და ილაპარაკეს. პირველი ლაპარაკი ამითი სსახლუ იყო. და ეს სსახლუ ჩვენ გაუყავით და გაუმინჯეთ სამართლიანის საქმით და ამ სსახლეს გვერთ უქმეს ბეთალმანი მიწა, ციხელაური ქვიან, რომელშიაც დავით აფხაზს ციხე ჩადგა. უწინვე ასლან მანანაშვილსა და დავითს ესაქვეოთ და გაემიჯნათ, იმავ გარიგებაზედ დადგენენ. და ეს ციხე დავითს თავის საწილოში ეგო და დავითს დარჩა სამართლით.

ლუარსაბს და ქაიხოსროს ოთხი მათლბი არზით მისის სიმაღლის მეფისათვის მოუხსენება, გასაყოფი არისო: ერთი ქვეით ვენახი გვერთ ცარიელი მიწა უქმეს, მეორე ბაგა თავის ზვრის გვერდზედ აღმოსავლეთისაგან, მესამე ზაქარია მოურავის შვილს რომ ვენახი აქვს დავითისგან მისყიდული, მეოთხე გოშფარ მოურავის ნასახლარა.

ქვემო ვენახისას დავით აფხაზი ამას უპასუხებდა: ჩემის წილისა და ბარათისა არისო და ბარათიც მოიტანა, კურტანაძე რგებია ამ ვენახითა და მიწით, ზემო ბახჩის თევშიც მიწა უწერია, ეს მამული არის. სხვა ბარათებიც ვიხივეთ დავითს ჩვენის გუ-

* თავი მოხეულა.

ლის დაკერებისათვის. ათამდინ ბარათი მიიტანა დავითმა თავის პაპის დათუნასაგან ნარგები, უბეჭლო იყო ეს ბარათები.

ლუარსაბ ამას უპასუხებდა: კურტანაძე ორი იყო. არც მავ ბარათს ყაბული მაქვსო, ბეჭედი არ გვიხისო.

რადგან ლუარსაბ და ქაიხოსრო ყაბულს არ გახდნენ, ზურაბ და დავითა იმ მიწაშივე წაიდებულნი იყვნენ, ჩვენ, ზემოხსენებულს მოსამართლეებს ეს სამართალი განგვიწყნებია: დავით აფხაზი უნდა წადგეს, კურტანაძის ბარათი ხელთ დაიჭიროს, კიდევ თავის ზვრის გვერდზედ ბაგა არის, ეს ბაგა და ის კურტანაძის მიწა, რომ ვენახიც არის შიგა, ასე უნდა იფიცოს: «ჩემის ბარათისაც იყოს და წილშიაც რგებოდეს პაპა ჩემს, ჩემი საკუთარიც იყოს».

თუ ასე იფიცა, დარჩება დავითს; თუ ვერ დაიფიცა, სამძო იქნების, ნახევარი დავითს ერგება და ნახევარი ლუარსაბს და ქაიხოსროს.

გოშფარ მოურავის სსახლუ ნადირაშვილებს უჭირავს — დავითის ყმას. ასე ამბობენ სამართალში: ერთობაში ჩვენის ბატონისაგან გვბოძებიაო.

ლუარსაბ ამას უპასუხებდა: გასაყოფი არისო.

რადგან ჩვენ, მოსამართლეებმა, ფიცი განუწყნეთ, უნდა წადგენ ნადირაშვილები და დაიფიცონ, რომ ერთობაში ქონოდეს მიცემული ეს სსახლუ და ეს მიწები ამ ნადირაშვილებს. თუ შეფიცეს, ლუარსაბსა და ქაიხოსროს საქმე აღარ ექნება; თუ ვერ შაფიცა, უნდა გაიყოს შუა.

კიდევ ზაქარია მოურავის შვილს რომ მამული აქვს მისყიდული, ისიც ნადირაშვილებმა უნდა ჩაიტანონ ამ ფიცში: ჩვენის საწილო მამული არისო. ლუარსაბსა და ქაიხოსროს კვლი არ ექნება სამართლით. და რაც დავით აფხაზს მის სიმაღლის მეფისათვის მოუხსენებია სიქით მამულები გასაყოფი, ეს უნდა გაიყოს.

ქვემო რასაც ედაგებოდა, ორის მეტი სადღო არ იყო. ლუარსაბმა არც კაცი დაქაფიცა თავისი და ხელიც აიღო. დავითს დარჩა მარანი.

ბატონო გავაზის მოურავო დავით! ჩვენთან მოსამართლედ თქვენც ბძანდებოდით, როგორც ამ განჩენში დაგვიწერია, ისე უნდა გაურიგო. ფებერვალს კ, ქორონიკონს უჯვ.

სამი ბეჭედი:

- 1. მონა ღლთისა ქეშიჩიბაში აბაშიძე იოანე

ქელი.

2. მონა ლთისა ო ტ ი ა

3. მოურავი და ვ ი თ (?)

მ ე, ა ი დ ე მ უ რ ხ ა ლ ე ბ თ ხ ა ნ ი ს ე მ ი გ ა ლ ა ს ბ ა შ ი, ამისი ია-საული ვიყავ. რომელიც ამ განაჩენით დავით აფხაზს ფიცი ეღვა, რომ ის სადაო აღვიღები თვითიუღლად ნიშნობრივ სწერია, იმაჲდ სა-ფიცარად დავით აფხაზის შვილის შვილი ნინია მოვიდა, რომ უნდა დაეფიცა. ონანაშვილმა ყორიასაულბაშმა ლუარსაბ აღარ დააფიცა და სადაო საქმეზე ქელი აიღო, და გარდაწყვეტილების წიგნიც მისცა ნინიას.

ამ განაჩენით ნადირაშვილებს რომ ფიცი აძეგს, ჯერ იმ სადაო საქმეზე არც ფიცი მომხდარა და არც გარდაწყვეტილა. და ეს განა-ჩენი ამ მიზეზით დარჩა ლუარსაბ ყორიასაულბაშთან. მარტის იმ, ქორონიკონს უჲე.

ბეჲლი: მონა ლთისა... ა ი დ ე მ უ რ

თავში:

ქ. ჩვენ, მ ე ფ ე ქ ო რ ი ა ლ ა და კ ა ხ ე თ ი ს ა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ეშკიალასო აღდემურ! როგორც ამ განაჩენ-ში სწერია, ასე გაარიგე. დღევმბრის იდ, ქორონიკონს უჲდ.

ბეჲლი: მე ფხებანანაილთა მიერ მკლესია ვაღიდე, ე რ ე კ ლ ე.

30. განიხილა ააბა მითრისშვილისა და როსტომ ერთისთვის შვილის ამის საქმეზე

1778 წ. 18 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 8. საბ. № 151. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[106v] პ ა ა ტ ა მ ე ი თ რ ი ს შ ე ი ლ ი რ ო ს ტ ო მ ს ე რ ს თ ა ვ ი ს შ ე ი ლ ს უ რ ი ო დ ა: ჩემის განაყოფის ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი ს ა გ ა ნ მ ო ს-ყ ი დ უ ლ ი ნ ა ვ თ ლ უ ლ ი ს მ ა მ უ ლ დ ა გ ლ ე ხ ი რ ო მ გ ა ქ ე ს, ი მ ნ ა ს ყ ი ლ ო ბ ა შ ი ჩ ე მ ი წ ი ლ ე რ თ ი კ ო მ ლ ი კ ა ც ი — ო რ ნ ი მ ა მ ნ ი გ ე ლ ი ა და ხ ი ზ ა ნ ა თ ა ნ გ ა მ ო ლ ტ ა ნ ე ბ ი ა, ი ს ი ნ ი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ი ს წ ი ლ ნ ი არ ი ე ვ ე ნ ე რ ო. ამის მო-წ ა მ ე მ ე ვ ა ნ დ ა პ ე ნ ტ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ა ვ ლ ა ბ რ ი ს მ ა მ ა ს ა ხ ლ ს ი ი ო ბ და მეფურისშვილი და იმათ დამარწმუნესო, რომ საყდარზე შემომ-ფიცესო: ჩვენ ვიცითო, რომ მამის შენის ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს წ ი ლ ი ი ე ვ ე ნ ე რ და ამ კაცებს ის იმსახურებდა და ხარჯს ართმევდაო: და თვი-თაც ჩვენც გამოგვირთმევია ამ კაცებისათვის ხარჯი და მამის შენი-სათვის მი[197]გვიბარებებიაო. ეს მოწმობა დაწერესო და სამართალში მოვიდნენ და მოიტანესო.

მეორედ ამას ამბობდა: ერისთვიანი რომ იყრებოდნენ, ორჯელ

და სამჯერ კაციც მიუგზახე და პირათაც დაველაპარაკე ამ კაცებზე-დაო და გიორგიმ და აღაბაბამ და შალვამ ასე მითხ-რესო, რომ მოგვემთო და დავანებებთო; და ამის მოწმები სარწმუნო კაცნი ჰყვანდნენ პაატას, რომ ასე ეთქვათ.

მესამედ: ეს გელია და ხიზანა ფიცით წერილს გვაძლევენ, რომ დღეის ჩვენისაგან ასე ვავიგონო — ქაიხოსროს წილი ვიყავითო.

ახლა როსტომს ვეითხეთ პასუხი. იმან თქვა: მე სიგელში მიწე-როია, ჩემნი არიან და მე ვიმსახურებო.

ჩვენ, მსაჯულთ ესენი მოვისმინეთ და ასე განვსაჯეთ: რადგან პაატა ამ საზღუდებით ლაპარაკობდა და მოწამე არც ერთის მკრით ცოცხალი ასეთი არავინ იყო, [V რომ] დასჯერებოდა, ჯერ როსტომს ვთხოვეთ მოფიცარი, რადგან კელთ ეჭირა: როსტომ თქვა: მე სი-გელში მიწერია, იმათ ვლაპარაკობო; და თუ მაგან სარწმუნოდ იცის, რომ მაგისო წილია, მაგან იფიცოსო. ჩვენ ვვინდოდა, რომ ის სადაო კაცნი დაგვეფიცებინა, მაგრამ ამათს ფიცს ვერ ვერწმუნენით: ეგების რომლისამე საქმით ან ძალით სჭირდესთ და ან ერთიშეორეს ერ-ჩიოს. ისეც პაატას მიუგდევით ფიცი. წაადგეს პაატა თავკაცად და ასე შეტფიცოს, რომ: ჯელაბრის მამასახლისის ი ო ბ ი ს ა გ ა ნ ა ც ა ს ე გ ა მ ი გ ა ნ ი ა, მეფურისშვილისაგანაც, რომ მამაშენი იმსახურებდაო, ამისი წერილიც სამართალში გამიტარებია და თვითან ეს მოწმები სა-მართალში მიმიყვანია, რომ მამის ჩემის წილობით მამაჩემი იმსა-ხურებდა და გიორგისა და აღაბაბას და [108] შალვას რომ დაველა-პარაკე, მითხრესო, რომ მოგვემთო და დავანებებთო. ესენი ასე იფი-ცოს. თუ იფიცა, დარჩეს ეს გელია და ხიზანა პაატა მეთრის შვილ-სა: და თუ ვერ იფიცა, როსტომს როგორც უჭირავს, დარჩება როს-ტომს.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მათის უმაღლესობისა არის. ბ ე ც ი ა ვ საამისშვილო, შენ ხარ ამათი მხედველი. მარტის იგ, ქორონი-

კონს უჲე.

ქ. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი მ დ ი ვ ა ნ ე ბ ე გ ი მ ზ ე ქ ა ბ ე უ კ ა მ სამართლისა თანამოწმე ვარ.

ჩვენ, მ ე ფ ე ს რ უ ლ ი ა დ სა ქ ა რ თ ე ვ ე ლ ო ა ს ა მ ე ო რ ე ი რ ა კ ლ ე, მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. მარტის იგ, ქორონი-

კონს უჲე.

ეს განაჩენი უამბავს როსტომს და მისს ძმებს. იმათ აღარ დააფი-

ცეს და ჰელი აიღეს. დარჩა პაატა მეითრის შვილს ეს გელია და ხი-
ზანა. ჩვენ, მსაჯულთან, მოვიდნენ და ასე გვიამბეს როსტომის აზ-
ნურშვილებმა როსტომის მავიერ. მარტის [V] ით, ქორონიკონს უფვ.
ბ ე ც ი ა ვ საამისშვილო, პაატას მიბარე ის კაცნი.

რადგან როსტომ ერისთავს პაატა მეითრისშვილი აღარ დაეფი-
ცებინა და ეს გლეხები უფიცრათ დაენებებინა და მდივანბეგებთანაც
ამ საქმეს ასე გაეგლო, როგორც იმათგან ამ განაჩენის ზურგზე აწე-
რი[ა], ჩვენ, მ ე ფ ე საქართველოსი ი რ ა კ ლ ი, ამას ვამტკიცებთ.

დარჩა ეს გლეხები პაატას. მარტის კ, ქორონიკონს უფვ.

ქ. ეს სამართალი ჩვენთან ამდენ რიგად გავლილი არის და
ახლა კიდევ იკორთის წინამძღვარმა სამართალში შემოსვლა მოინ-
დომა. ჩვენ ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ და სამართლით იმ სა-
დაო კაცთ ფიცი ებძანა. ის გლეხნი ცოლით, შვილით, ღვინითა და
ძმისწულით წარდგნენ ეკლესიაში და ასე დაიფიცონ რომ: «ჩვენ ავ-
თანდილის წილნი ვიყვნეთ და ქაიხოსროს ყმობა არც მამა-პაპათავან
გავგვეგონოს და არც ვყოფილიყვნეთო». თუ ასე დაიფიცეს, ეს გლეხ-
[199]ნი ეკლესიას დარჩება; და თუ ასე ვერ დაიფიცეს, მეითრისშვი-
ლებს დარჩებათ.

ემიკლასო ა ი დ ე მ უ რ, ამათი მოასილი შენა ხარ და ეს ჩვე-
ნი ბძანება ახლავ ასე აღასრულე. იუნისის ივ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. ფიცში ესეც უნდა ჩაატანონ, რომ ავთანდილს კიდევ გაეყო-
დოს და ქაიხოსროს წილნი არ ყოფილიყვნენ და სწორეთ ჩვენ ვიყ-
ვნეთ ერისთვისგან ნასყიდნი. ამით ვინცავინ ქუდიანი სახლში უფ-
როსნი და უმცროსნი ჰყვანდესთ, სულ ერთად უნდა წარდგნენ და
ასე დაიფიცონ. ღვინოც კი ფიცში ნუ მიიყვლებენ.

ქ. მისის უმადლესობის მეფის ბძანებით მე, ხალვათხანის ემი-
კლაბაში, ბ ე ბ უ რ ი შ ვ ი ლ ი ა ი დ ე მ უ რ ი იასაული ვიყავი. შაგ-
დებულმან მოწმემა, ი ნ დ უ ა შ ვ ი ლ მ ა ნ შ ა ქ ა რ ა მ. ფიცი ედ-
ვა, მარამ ეკლესი[ის] კარიდამ დაბრუნდა და არ დაიფიცა. და ნება
ქემწიფისა არის. ივლისის კ, ქორონიკონს უოზ.

ხელრთვა: ა ი დ ე მ უ რ

31. არა მეჯორამ იქნისი და ივანისი ყმობის თაობაზე გადიანებათა განინიხებით

1778 წ. 24 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. სპ. № 5092. ღვინო. ქალაქი. 18,3x8,2 სმ. მხედრული გან-
კვეთილობის ნიშნად აღვირა-ღვირა ნახშირია წერტილი ან მძიმე.

[არა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ძის ლ ე ო ნ ის კირი მოს-
ცეს თქუენს მეჯორეს ი ე ს ე ს და ი ვ ა ნ ე ს.
ნ ა ხ უ ც რ ი ს შ ვ ი ლ ი, რომ მეღაპარაკება ჩემი ყმა ხარო, მო-
წამე აქა მყავს, ღიღის ხნის მონახული კაცია. მანამ ეს მოწამე აქ
განსლავსთ, სამართალში გვალაპარაკეთ, ღმერთი გავიმარჩევს. მარ-
ტის ივ, ქორონიკონს უფვ.

თავში:

ქ. ემიკლათბაშო საამისშვილო ზაალი მეგრე ამ არზის პატრონი
და ნახუტრისშვილი ბატონს მოსამართლეცქთან მიყავსინენ და
იმათს სამართალში ალაპარაკე, რომ სამართალი იმათ უსაჯონ. მარ-
ტის ივ, ქორონიკონს უფვ.

ბეჭდი: მრჩობლათა მეფეთა ძესა ლ ე ო ნ სახელად მძესა.

[განჩინება]

ქ. ეს კაცნი ვალაპარაკეთ. მეფეების წიგნი მოიტანა ზ უ რ ა ბ
და ეს კაცნი ამის ყმათ აღმოჩნდა. რომელსაც მოწამეს მოწმობდა,
იმისი წიგნი ასე აცხადებდა, მიქ ე ლ ა ძ ის ყმანი იყვნენ, საყდრის
შეწირულნიო. და სანატრელის მეფის ბ ა ქ ა რ ი ს წიგნით ნა-
ხუტრისშვილს ბოძებოდა მიქელაძის მამული და ყმა წიგნით. აპრი-
ლის კდ, ქორონიკონს უფვ.

ქ. ეს ერთი ძმა იესე ზურაბისა არის, რომ სიტყვა არავისა აქვს
და მეორე ძმა ივანე ქართველასათვის რომ მიეყიდა, თუ თავის თავს
თვითან დაიხსნის ეს ივანე, ხომ ზურაბ ველარას მიეღავება. და თუ
სხვა ვინმე დაიხსნის, ზურაბს სიტყვა აქვს და არ დაანებებს. ზურა-
ბის თამასუქი, რომ უჭირავს ქართველას და პირობის წიგნები და
განაჩენი, ესენი უნდა დაუხსნას ამ ივანემ და ზურაბს მოსცეს.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
ი ე ს ე

3. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთა ცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე 1748.
4. არ ირჩევა
5. ჟამი ესეცა წარვლის.

32. არაჲ ჭაიხოსრო მარბანიშვილისა თამაშაჲს თათუაჲთ
მღიწიანებაჲთ განიწიანით

1778 წ. 27 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1175. დედანი. ქაღალდი. 29,5x13 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალვა-ალვ ნახმარა წერტილი ან მძიმე.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის ჰელმწიფის ჰირი მოსცეს ქაიხოსრომ მურვანის შვილსა.

ამას მოგახსენებ ბატონს მსაჯულთ: ქაიხოსრო აბაშიძე მთავრებით დამაყენა ქალაქის მოურავთან და ესენი შფოთს მოვარჩინებ და ჩემის სახელობით თამასუქი მივეცი მოურავს. ახლა რას ემართლებს, რომ აბაშიძე მოურავს არ უსწორდება და ჩემს მიცემულს თამასუქს არ იხსნის და თავდებობილად არ მიშვებს. ეს რომელი სიკეთის მაგიერი არის, რომ ქაიხოსრო აბაშიძე მე მიშვრება. შფოთი დევაცხრე. თუ მე თამასუქი არ მიმეცა, ვგონებ ერთი სისხლი მოსვლოდათ.

ამ წყალობას ვითხოვ: აბაშიძემ ჩემი თამასუქი დაიხსნას.

ამს წინათ ბატონსაც მოგახსენებ და ზაზა ყორიასულბაში იასაულად დააყენა, ქაიხოსროსათვის თეთრი უნდა გამოერთმევიანა და მოურავისათვის მიეცა და თამასუქი გამოერთმევიანა. მაგრამ მაშინ შერიგდნენ და თამასუქის მოცემას მელბნებოდა და ახლა ისევ დობებ.

მე ამით შფოთთან რა ჰელი მაქვს. მოგახსენებთ, დღე დღეზედ ჟამს რა მოაქვს, ჩემი თამასუქი გამოიბრთვით. აპრილის კვ. ქორონიკონს უჯ.

[განჩინება]

ქ. ამ არზით რომ ასე ჩივის მურვანისშვილი ქაიხოსრო, ბატონო ყორიასულბაში ზაზავე! მსაჯულნი მოგახსენებთ. ის თავდებობის წიგნი უნდა გამოურთვა, მურვანისშვილს მოაბარო; ამისთვის, რომ

დანაშაული არა ჩანს რა ქაიხოსრო მურვანისშვილისა, შფოთის და ცხრომის მეტი.

და რაც მოურავის თეთრი აბაშიძეებს ემართოს, გამოურთვი და მოაბარე. მისის სიმაღლის ბძანებაც ასეა და ჩვენც ასე მოგვიხსენებია. აპრილის კვ. ქორონიკონს უჯ.

შვილი ზეჰელი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთა ცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?), იო ა ნ ე, 1748
2. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსებრ ვარ მეფის მარჯულად იესე
3. ქაიხოსრო
4. მღიწიანებე თე მ უ რ ა ზ.
5. მონა ლთისა ოტი ა
6. მზეჰაბუქ
7. ჟამი ესეცა წარვლის.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აპრილის კვ. ქორონიკონს უჯ.

ქ. ზაზავ ყორიასულბაში! ასე უნდა გაურთიგო.

ზეჰელი: მე ფეხთგანანილთა მიერ გულსია ვადიდე, ერეკლე.

33. განიწიანა ნათლისმცემლის მონასხრისა და გივის უხის საძმეჲს

1778 წ. 1 მაისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2763. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. მის სიმაღლეს მეფეს მათ მონათ მსაჯულთათვის ამათი სამართალი ეძძანათ, ნათლისმცემლის წინამძღვარი და კრებულნი და მათნი მოწამენი რომ ამას ამბობდნენ: სანატრელის მეფის ვახუტანგის მეფობაში ამ შავერდის მამა და დედა ბაღბიანში ჩამოვიდნენ ოთხის შვილით და უდაბნოს ნათლისმცემლის მონასტერს შეეწირნენ, იქ დამკვიდრდნენ და დედამაც იქ უმარხიათო. ამაზედ ჩვენ, მსაჯულნი, გულსავე შევიქმენით სხვაგან მოითხვით და შეტყობით.

მერმე ოსმალობის ჟამს ბაღბიანი რომ დიდალა, ისევ მონასტრის მამულში მიიყვანეს წინამძღვარმა და კრებულმა, ხაშმზედ დააყენეს მამულზედ მემკვიდრეთ და იქ ცხოვრობდა, რომ დღესაც მავის სახელზედ არის ის მამული. იქილამ შეგერდა ქალაქს ჩამოვიდა, ცოლი შეირთო და ცოლშვილით ისევ ხაშმზედ წამოვიდა.

მერმე ხაშმის წაყდენას ცოტად უწინ ლეკის შიშისაგან წინა-

მძღვრისავე დასტურით ქალაქს ჩამოვიდა კელმწიფის მამულში დად-
გა და იმ დღიდან მოკიდებული სერაპიონ წინამძღვრის
დროსაც მონასტერს მსახურება და მონასტრის ყმა იყო.

მასუქან ველარ მოკითხეს და ამ კაცმაც თავისი თავი დაიმალო;
დღეს ამ კაცმაც თავის თავი გამოაჩინა და ვინცა ვინ კიდევ მოხუცე-
ბულნი ან კრებულნი და ან გლეხნი არიან, ესენიც მნახვენი არიან
ამ შვეერდის მონასტრის ყმობისაო, რომელსაც მღვდელ-მონაზონი
და ან ი ე ლ დიდის ფიცით სწერდა სერაპიონ წინამძღვრის დრო ამ
შვეერდას მონასტრის მსახურებასა და ყმობასა და ხარჯის ძლევისა.

აგრეთვე დავით-გარეჯის ყმა გიორგი მოწმობდა ამ ზემო
სიტყვებსა და ბალბიანში სახლობასა და კიდევ ოქროა გლეხი მოწ-
მობდა უდაბნოსა ყმობასა და ხარჯის ძლევისა; გივის ფარეშთ-ხუ-
ცესსაც მოსდევდნენ მრავალნი მოწამენი წაყვისზე ხარჯის
ძლევისა და წვეკელობასა.

და რადგანც აქედამც მრავალნი მოწამენი იყვნენ და იქიდანც,
ამისთვის ფიცი განვაჩინეთ, მაგრამ მონასტრის კრებულთ მოწმობა
უფრო რომ ძლიერი იყო და სარწმუნოდ შესარაცხი, ამისთვის ფიცი
უდაბნოს კრებულთ მკარეს მივაგდევით. ჯერ რომ უფრო სარწმუნო
მოწმებისათვის და მერმე ბალბიანს მოსახლობისა სანატრელს მე-
ფის ვახტანგის მეფობას აქეთ სერაპიონ წინამძღვრის
ქაშიაეც მეგვიდრეობით ყმობისა და ქალაქში ხარჯის ძლევისათვის
უდაბნოს კრებულნი, რომელნიც ფიცით სწერენ, თავეთის ნებით,
თორემ მათი ფიცი სამართალში არ გაჩნდება, ჩვენ იმ წერილს ვერ-
წმულებით.

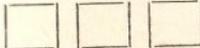
და კიდევ უფრო გამართლებისა და გულსავე ყოფისათვის ერის-
კაცთ მოწამეთაც ფიცი დავადევით და იმ სადაო გლეხსაც: წაღგ-
შავერდა და თან მოიყოლოს ეს ორი თავისი მოწამე დავით-გარ-
რეჯის ყმა გიორგი და ოქროა და ასე იფიცოს: ბალბიანში
სახლობა, იქიდან ხაშმზე მისვლა, ხაშმიდან ქალაქს ცოლის თხოვნა
და ცოლწვილით ხაშმზე წასვლა, და ხაშმის წაქდენის ცოტად უწინ
წინამძღვრის დასტურით ქალაქს ჩამოსვლა და ქალაქში სერაპიონ
წინამძღვრის ქაშიაეც ხარჯის ძლევა.

თუ ესენი ასე იფიცონ, ეს შავერდა თავისის შვილებით
დარჩება უდაბნოს ნათლისმცემლის მონასტრის ყმით და ველარაიკი
მოედაეება. და თუ ვერ იფიცა და გივის ყმა ყოფილა და იმისი იქ-
ნება. ჩვენ რაც გავსინჯეთ, ეს სამართალი მივეციოთ და ნება მათის სი-
მაღლისა არის. მისს ა, ქორონიკონს უჯ.

ქ. ეს ფიცი უდაბნოს მონასტერში უნდა აღსრულდეს.

ამქსი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტიფლავს ორბელითაც გულის მმბეჭობი (?)
ღმერთგანცაა (?), იოანე, 1748
2. ქაიხოსრო
3. ქაიხოსრო წარვლის

თავი: ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოსა საქართველოსა მპყრობე-

ლი მეფე ერეკლე ვამტკიცებთ ამა მსაჯულთაგან განჩენილსა
სამართალსა. მისს ბ, ქორონიკონს უჯ.

ქ. ციციის შვილო გლახაე! ასე აღსრულე

ბეჭდი: მე ფეხთგანანაილთა მიერ ცკლესია ვადიდე, ერეკლე.

34. ბანიძე ივანე და სოლომონ ბაბაჩაძეების მამულის სამოხა

1778 წ. 11 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 9564 ა-ბ. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. აბაზაძე ბეჟანის შვილი ივანე და მისი შვილი და-
ვით ჩიოლა. მისის სიმაღლის მეფისათვის არზა მიერთმია: ჩემს
განაყოფებს სოლომონს და ზურაბის შვილებს ჩემი მამული
უპირაეთო, და სამართალი ეთხოვა.
მის სიმაღლეს მეფეს მათის შვილებისათვის ებძანათ იულო-
ნისა და აღმასხანისათვის: ესენი ალაპარაკეთ და სა-
მართალი უსაჯეთო.

მისის სიმაღლის მეფის შვილებს ჩვენ მსაჯულთათვის ებძანათ.
ჩვენ მოიყვანეთ ესენი და ვალაპარაკეთ.

აბაზაძე სოლომონ და ზურაბის შვილებთან დავით და
ლენო ძეგლი წიგნები წარმოადგინეს სანატრელი დედოფლის
ელენესი, მეფის ერეკლე პირველის დედასა სიგე-
ლით ებოძა აღაბეგაშვილი, შინდარას ქახიასვილე-
ბი, ოძის ქლენტი და ლიპარტაშვილი, ცედანი მისის
კომლეთრით. ესენი მტკიცის წერილით ებოძათ.

ამის შემდგომად მეფის ერეკლე პირველის წიგნი ჰქონდათ ამათ-
ზე: ბატონის დედის ჩვენის სიგელის გახლებას გვეაჩენითო და გვი-
ბოძებიაო, რაც ბატონს დედის ჩვენს ებოძებინაო, და რაც დაღ-
ნიძეს მამული, გლეხნი, მიწა-წყალი, წისქვილი ჰქონდაო, სამ-
კვიდროდ გვიბოძებიაო.

აბაზაძე სოლომონ და დავით ამაზე ჩიოდნენ: უთხვას ბლია-
ძეები ამ ღალანაძესაგან წართმეული გვექონდაო და ამ წიგ-
ნით მეფეს ერეკლე პირველს ისევ ჩვენთვის უბოძებიაო; და ეს წიგ-
ნი მისის სიმაღლის მეფე ერეკლე მეორისაგან დამტკი-
ცებული იყო. და ესეც აღეწერა ბოლოს: დავიძტიკცებია, თუ ამის
გასამტყუნებელი წიგნი არ მოიტანესო.

გვითხეთ ბეჟანის შვილს ივანეს: ამის წინააღმდეგი წიგნი უნდა
მოგვიტანო. ივანეს ხელთ ასეთი წიგნი არა ჰქონდა რა, ამას წი-
ნაქადღვომოდა და ამას ამბობდა: წიგნები მაქვსო, ვიპოვნი და მოვი-
ტანო; და სიტყვით ამბობდა, მე გვეკრიაო.

ესენი უპასუხებდნენ: მძლავრებით და დროშემოვდებით გვეკ-
რიაო, თორემ ჩვენი სამკვიდრო იყო და არისო. და ერთი ბარათი
იყო ძველი. აღაბეგავშალს კოშკზე დადებით საუმცროსოდ ზაალის
შვილებს უტყალებდა.

და ერთი ბარათი ჰქონდათ ამ ივანეს მამის ბეჟან მდიენი-
საგან მიწერილი, თავის ნაცვლისათვის მიუწერია: ბატონის ბრძანე-
ბა არისო, ეგ ლომიძე ამ დათუნას მიზარეო. დათუნა სოლო-
მონის მამას რქმევია. და ამას ამბობდნენ, ამის მეტი ლომიძე ჩვენ
არ გვეყოლიაო. და ეს ლომიძე ცეადნელი იყო. ამ ბარათზედ ბეჟანის
ბეჭედი აჯდა.

ამ მეფეების სიგლები მისის სიმაღლის მეფის ერეკლე მეორისა
და დედოფლისაგან და მათის შვილებისაგან ყოველთაგანეც დამტკი-
ცებული იყო. რომელსამე დროს ეს ცეადნი სოფელი მახვილია-
ძეს მისცემოდა და სიგელიც ჰქონდა და მეფე ერეკლე მეორესაც
ებოძებინა მახვილადისათვის, და ამ ჟამს ამ სოლომონს აბაზაძეს ეჩიე-
ლა, ჩემი მამული ცეადნი უჭირავსო. მის სიმაღლეს მსაჯულთათვის
ებძანა — იოანე მდივანბეგისა ორბელიანისათვის, იე-
სე მდივანბეგის ამილახვრისათვის, ქაიხოსროს მდი-
ვანბეგის მოურავის შვილისათვის და ფარსადან მდივანბეგის
ციციშვილისათვის. ამათ სამართალი ასე მიეცათ: მართა-
ლია, მახვილადისა ჰქონდა წყალობის წიგნით, მაგრამ აბაზაძეებისა
უფრო ახალი იყო და დავთარშვიაც ამათზე ეწერათ ცეადნი და იქ
მსახლობელნი ლომიძეებით. და აბაზაძეებისათვის დაენებებინათ და
ეს განაჩენი მისის სიმაღლის მეფისა, დედოფლისა და მათის შვი-
ლებისაგანაც დამტკიცებული იყო. ათას წელიწადს შემდგომად ივანე
ბეჟანის შვილმა უჩივლა, ჩემი ყოფილაო.

სოლომან და დავით უპასუხეს უსამართლოდ გვეკრიაო, თო-

რემ ბარათითაც ჩვენიაო, მეფეთ წყალობითაცა და ჩვენ უფრო დიდ-
ხანს გვეკრიაო და როსცა მოგვერევისბარ, შენ მაშინ დაგიტკრიაო.

ჩვენ ეს განუჩინეთ: სამი თვე პაემანი მივეციეთ ივანე აბაზაძეს.
თუ ამ სამს თვეზედ ასეთი წიგნი რამ მოიტანა, რომ მოსამართლის
გული დააჭერა, ხომ სამართალი მიეცემათ. თუ წიგნი ვერა მოიტანა
რა, მეფეების წიგნები ამათ ხელთა აქვსო და მისის სიმაღლის მეფე
ერეკლე მეორისაგან ასეა დამტკიცებული: დამიმტკიცებია, თუ ამის
გასამტყუნებელი წიგნი არ ამოიტანოს რაო; თუ მოიტანა სამართა-
ლი მიეცემა.

თუ არადა, ეს პაემანი გავიდა და არ მოიტანა, ვეღარას მივდავე-
ბა ივანე იმათ; და დარჩება სოლომონს და ზურაბის შვილებს. ჩვენ
ასე გავაჩრჩიეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის. ივნისის ია, ქორთნი-
კონს უაგ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ერეკლე მეორე,

ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ივლისის იბ, ქორთნიკონს უაგ.

ქ. ჩვენ, დედოფალი ქართლისა და კახეთისა დადიანის
ასული დარეჯან ვამტკიცებთ. აგვისტოს დ, ქორთნიკონს უაგ.

ქ. ამ განაჩენში რომ პაემანი მივეციეთ ივანე აბაზაძეს, სამს
თვეზე წიგნები უნდა მოეტანა. წიგნები მოსამართლეს წაეკითხა, თუ
მოსამართლის გული დასაჭერდებოდა, სამართალი უნდა მისცემოდა.

ამ ვადას უფრო ადრე მოიტანა წიგნები როსტომ მეფისა
და კიდევ ლეონ მდივანბეგ ბატონიშვილისა და კიდევ
მეფის ბაქარისა, რომელიც ეს წიგნები ამავე მამულებს ნიშ-
ნავს.

სანატრელს ელენე დედოფლისაგან და მათის შვი-
ლის მეფე ერეკლე პირველისაგან ამ სოლომონისა და და-
ვითის მამა-პაპათ რომ მისცემიათ, ამათ ართმევენ და ბერუკა-
შვილებს აძლევენ ამ სიტყვით და ბრძანებით: შენის განაყოფის
ამოწყვეტილის დათუნას მამულიო.

და მათი შვილი მეფე ერეკლე მეორე თავეთის პაპის მე-
ფე ერეკლე პირველის წიგნს ამტკიცებს და ამავე სოლო-
მონს და დავითს უბოძებს, რომელიც დღეს თერთმეტი წელიწადია,

და ამასაც რომ უწერს, დაგვიმტკიცებია და გვიბოძებია, თუ ამის გამსაძულებელი წიგნი არ მოიღეს რაო.

ამ წიგნებით ის წიგნები, რომელიც სანატრელს ცხონებულს მეფეს დიდს თეიმურაზს და დედოფალს ელენეს და მეფის ირაკლის უბოძებიათ, ვერ გამტყუნდა.

მერე ივანე აბაზაძემ ეს სიტყვა დაუდგა მოსამართლეთ, რომ: მართალია, ეგ წიგნები აქეთო, მაგრამ მეფის ირაკლი პირველის დროს არ სჭერიათო. და ვისიც მამული მე მეფეების სიგელში მოწერიაო — ამოწყვეტილის დათუნასი, ის დათუნა მაგათის სახლისა არ არისო, ჩემი განაყოფი ყოფილაო.

ამაზე მოსამართლეთ იჭვი შეგვევიდა და რადგანაც ძველი ამბავი იყო და მოწამე არცერთის მხრიდან ასეთი არა ჩნდა, რომ მოსამართლის გული დასაჯებოდა, ფიცი გავაჩინეთ.

თუმცა ივანე ამბობდა: სანატრელს მეფის ვახტანგისა და მეფის ბაქარისა მეფობის აქეთ სამიცი წელიწადია და კიდევ მეტი მე მიჭირავსო: რომ მცილე არაიენ მყოლიაო, ფიცი მე მერგებოა.

მაგრამ დღეს რადგანაც ეს მამული თერთმეტი წელიწადია სოლომონს და დაეთს ხელთ უჭირავთ და ასეთს საქმეზედაც არის ეს ფიცი, რომ ამით უფრო შეგდებათ, წადგეს სოლომონ და მისი შვილი ავთანდილ, ზურაბ და მისი შვილი დავით და ლეონ, და ამ ხუთთ ასე დაიფიცონ: «დათუნა ამოწყვეტილის მამული რომ გიწერია, ეგ დათუნა ჩემი სახლსკაცი იყოს და შენის სახლისა არ იყოს, და მეფის ერეკლე პირველის მეფობაში სანამდინ ისპანს წაბრძანდებოდა, სულ ჩვენ მამა-პაპათ სჭეროდეს, სანამდი ბატონიშვილი ლეონ მიდევანბევი გამოგვართმევდა.

თუ ასე იფიცეს, დარჩება სოლომონსა და დავითს ეს მამულეები. და თუ რომ ივანე ან სისხლს დაობდეს და ან სასყიდს, ან სამზოთეს, იმაზე კი ელაპარაკოს და სამართლით რასაც შეუვიდეს, გაიტანოს.

და თუ ასე ვერ იფიცეს, არც ის დათუნა ამათის სახლისა ყოფილა და არც მეფის ირაკლი პირველის დროს სჭერიათ, ხელი აღარ ექნებოთ, ივანეს დარჩება. და თუ ასე იფიცეს, სოლომონს, დავითს და ლეონს დარჩებოთ. აღიწერა ივლისის ო გასულს, ქორონიციონს

უაჲ

35. არზა იოანე დოღანჯივილისა მამულის თაობაზე აღივანებათა განინებებით

1778 წ. 20 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2241. დედანი. ქალაქი. 32X21,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახვარია მძიმე და ორწერტილი.

[არზა]

ქ. დმერთმან მართლმსაჯულთ მიდევანბეგთ ჰირი მოსცეს დოღანჯის შვილს იოანეს.

ამას მოგახსენებთ, რომ ბოქოულის შვილი კიკოლა მამულს მედავება, ძველთაგან ჩვენი ყოფილაო; არც წიგნი აქვს და არც უჭათი. და ჩვენთვის როსტომ მეფეს უბოძებია და შემდგომთა მეფეთა და მეპატრონეთაგან დამტკიცებული გვაქვს.

იასონ და დურმიშხან ძმანი ყოფილან და ერთათ ეს მამული უშოვნიათ. იასონ გოგიას პაპა და დურმიშხან ჩემი პაპა ყოფილა და ერთათ გექონია, რომ ამისი შოვნა ოთხი თავობა არის. რუფილა და ერთათ გექონია, რომ მოველ, ეს ძველი წიგნი კვლმწიფეს დასეთიდან პირველად რომ მოველ, ეს ძველი წიგნი კვლმწიფეს დასამტკიცებლად მიუტანე. სხვა წიგნით დაგვიმტკიცა და გავგიახლა მე და გოგიას.

მასუქანი ბედნიერმა კვლმწიფემ ამოწყვეტილი ყარაბუღო დოღანჯის შვილი მამული მიბოძა. მე დავწერე და ჩემი ბიძაშვილი გოგია დაეაწერინე: თუ შეყრილი და ძმა არ ყოფილიყო მამით და ბიძით, რათ დავწერინებდი ამ ყალბის წიგნში. მეოთხედი აკურთასათვის, რომ ნახევარი იოთამის შვილებისა არის.

კიკოლა რომ მოგახსენებსთ, გაყრილი იყო გოგია მამით და ბიძითაო, ამის მიზეზისათვის მოგახსენე ეს ზემოთქმული სიტყვა, თუ სიტყვა ჰქონდათ, ბატონს ერეკლე მეფეს რატომ არ მოახსენეს ან ნეტარკსენებულს მეფეს.

რომ ასოცდა ცამეტი წელიწადია ჩვენ მამით და პაპით მკვიდრად და მამულად გვიქირავს და ჩვენი სამკვიდრო მამულიც ეს არის. და თუ მაგათ ამ ქამებში, რომ მომიხსენებია, სჭერიათ ერთი და ან ორი წელიწადი მეპატრონეთაგან, მე კელს ავიღებ, მაგრამ არა სჭერიათ.

ბედნიერს კვლმწიფესთან ვიჩივლეთ. ჩვენი სამართალი და ჰემ-

მასუქან.

მარტი სამართალი თქვენ გიბძანთ და ღმრთის წინაშე თქვენს სამართალში გხლებივარ და სამართალი გვიყავით.

ჩემს მეზობელს იოთამის შვილს ჰკითხეთ და აფიციეთ რომ ჩემი მამა-ბიძებნი შეყრილი ყოფილან, თუ არადა, ის მოვახსენებთ ღმრთის წინაშე. ივლისის იხ, ქორონიკონს უჯ.

[განჩინება]

ქ. მისს სიმაღლეს მეფეს ერეკლეს ჩვენ, მათ მონათ მსაჯულთათვის, დოლენჯის შვილის ივანესი და გურჯი რევაზის შვილის ბოქოულის შვილის ნიკოლოზის სამართალი ებძანათ.

ჩვენ ყოვლის გზით გამოვიკითხეთ, რომელნიც ამჟამად მოხუცებულნი კაცი იყვნენ, იმათაც ვკითხეთ: მართალია, ძველად გურჯი რევაზის შვილებსა ყოფილაო, მაგრამ როსტომ მეფეს აქეთ სრულიად დოლენჯის შვილებს სჭერიათო.

როსტომ მეფის წიგნი ასე აცხადებს: დოლენჯის შვილებს გზო-ძეთ ამოწყვეტილის ბარათა შვილის მელქისედეკისა და ჩვენის მოლაღატის რევაზის კერძო აკაურთაო. და იმ დღით აქამდე მეფეებს არ შეუცვლიათ.

თუმცა გურჯი რევაზის შვილი უბასუხებდა, სანატრელის მეფეთემ ურახ პირველის ერთგულობით წამოთმევიათ.

მაგრამ დოლენჯის შვილი ამ პასუხს მიუგებდა: მათი შვილი შვილი მეფე ერეკლე პირველი რომ ქართლში დიდხანს მეფედ ბრძანდებოდა, თუ მართალია ეგ შენი სიტყვა, რატომ მაშინ არ გამომერთეათ?

გურჯი რევაზის შვილი ბოქაულის შვილი ნიკოლოზ ამასაც ჩიოდა: როსტომ მეფეს რომლისათვისაც უბოძებია, ის დოლენჯის შვილის ვახტანგის შვილი გოგია იყო, ამოსწყდა, აღარაფერ არისო. და ამოწყვეტილის მამულს პირველ ჩემს სამკვიდროდ ქონებულს ვითხოო.

ჩვენ ამ მოწყვეტების ძალით, რომელნიც ამ წინის ნაბირზედ იწერებინან, — მანგლელ ნიკოლოზს, მისი ძმა რევაზ იოთამის შვილი აკაურთას მეგვიდრედ მოსახლედ და ზურაბის შვილი ზურაბ სუფრაჯი და ნიკოლოზ ქეთარის შვილი, — ამათის მოწმობით ვცნობთ, რომ შეყრილი ყოფილან ყიზილბაშობაშია და ახლა გოგიას სიკუდილის ქამშია.

და კიდევ ამ საბუთით, რომ: მისს სიმაღლეს მეფე ერეკლე მეო-

რეს ყარაბუღაზის შვილის მამული რომ ნამსახურობისათვის ივანე დოლენჯის შვილისათვის უბოძებია, იმ წყალობის წიგნში ვახტანგის შვილი გოგია შიგ ჩაუწერინებია; ჩანს, რომ შეყრილი ყოფილან, თორემ ის მამული ივანეს უბოძა, გოგიასათვის არ უბოძებია და ივანეს ჩაუწერინებია ამის მიხედულობით.

აკაურთა თავეთი წილი დოლენჯის შვილს დარჩა: ამისთვის რომ ბოქაულის შვილს არაფერი წიგნი არა ჰქონდა რა ამის მეტი, სანატრელის მეფე თეიმურაზ მეორისათვის არაზა მიერთმევია ბოქაულს ლუარსაბს: ჩემი კაცი საცა არიან, ოქმი მიბოძეთ, ამიყარონო. და იმათს ბოძებულს ოქმში სწერია: სადაც ამის კაცი იყვნენ აკაურთენი, აუყარეთო.

ივანე ფიცივედა: ეს ოქმი არ შემტყობია, თორემ უჩივლელი როდის დავედგებოდიო. და ამგვარად დიდხანს დაკარგულს მამულს ეს ოქმი არ ეყოფა; ბოძებისა და წყალობის წიგნი უნდა. სამართლის ძალით კი ვერას შეუვიდა. და ბატონის წყალობისა და ნამსახურობისა მისის სიმაღლის ნება არის. ივლისის ქ, ქორონიკონს უჯ.

ხუთი ბეჭედი:

1. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მშპქომი(?) ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748.
2. ქაიხოსრო
3. მხუჭაბუქ
4. მონაღთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე

მარცხენა კიდუბე:

ქ. მე, ნიკოლოზ მანგლელი, ამის მოწამე ვარ, რომ იოთამ და ვახტანგ შეყრილი იყვნენ.

ქ. მე, ზურაბ სუფრაჯი, ამის მოწამე ვარ, ყიზილბაშობას იოთამ და ვახტანგ შეიყარენ. ჩემის ხელით და ბეჭდით არის.

ბეჭედი: მონაღთისა ზურაბ

ქ. მე, ნიკოლოზ ქეთარის შვილმა უზბაშმა, ამის მოწამე ვარ დამწერ, რომ იოთამ და ვახტანგ ყიზილბაშობაში შეყრილი იყვნენ, ღმერთს წინაშე.

ბეჭედი: ნიკოლოზ

ქ. მე, ლუდი(?) იოთამის შვილი, ამ იოანეშა და გოგიას მამამე შეყრილი იყვნენ.

ქ. მე, რევაზ იოთამის შვილი, ამის მოწამე ვარ, რომ ყი-

ზილბაშობაში დოლენჯისშვილები იოთამ და ვახტანგ შეიყარნენ, ღმერთს წინაშე იოანეს მამა იოთამ, გოგოას მამა ვახტანგ.

ბეჰდი: რ ე ვ ა ზ

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თემურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აგვისტოს დ, ქორონიკონს უფ.

ბეჰდი: მე ფეხთგანანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

36. ბანინება ბეჰან რატიშვილისა და ფანიაშვილის შვის საძმეზა*

1778 წ. 8 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 164. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[110] რუის [ს] მახარაშვილი, რომელიც სამართლით ამას წინათ ბეჰან რატის შვილს დარჩა და განაჩენიც მიეცა, ამაზე ფანიაშვილმა კიდევ ლაპარაკი დაიწყო და რუსი-დამ რამდენიმე მოწამე წარმოაყენა, ისინი ასე მოწმობდნენ: მეფის ვახტანგის დროს ეს მახარაშვილი სულ ფანიაშვილს ეჭირათ, გამორთმეული არ გვინახავსო.

ბეჰან რატიშვილს ერთი მეფის ვახტანგის წიგნი [V] ჰქონდა სპარსეთიდან ბაქართან მოწერილი, ასე ეწერა: რატიშვილისათვის რუის [ს] მახარაშვილები რომ გამოგვირთმევიან, ნაშასურის კაცი არის და თავის ყმები ისევ უბოძეთ.

მასუკან ბაქარს იასაულზე ოქმი ებოძებინა: ხელი აშართეთ და რატიშვილებს დაეწებეთო. იასაულსაც წიგნი მიეცა, როგორც ბძენება ჰქონდა, ხელი ავმართე, რატიშვილებს დაეწებეთ.

მასუკან რატიშვილები რომ გაყრილან, ეს მახარაშვილი ბარათით გაუუყოფათ. ის ბარათიც ბეჰანს ხელთა ჰქონდა. და კიდევ ერთი განაჩენი ჰქონდა მეფის ვახტანგისაგან ნაბოძები რატიშვილების გაყრისა და იმაშიც ეს მახარაშვილი გაყოფილათ ეწერა.

ამ მოწმების მოწმობა, რომელიც ფანიაშვილმა წარმოაყენა ცრულ აღმოჩნდნენ, ამისთვის რომ, თუ არა სჭეროდათ, რას გაყოფდნენ და მერე იმდენი ბატონების წიგნები ამ ცრუს მოწმების მოწმობით როგორ გატყდებოდა. სამართლით ეს მახარაშვილი თამაშა და გლახა ბეჰან რატიშვილს დარჩა. ფანიაშვილი კვრას [111] ეღავება. და ამ მოწმებს ცრუ მოწმობისათვის რასაც სა-

* შლრ. 1770 წ. 22 დეკემბრის განიხილვას (ქართ. სამართ. ძეგ. IV, № 477).

მართალი გარდაქმნილებს, ნება სამართლისა არის. აღიწერა აგვისტოს გ, ქორონიკონს უფ.

□ □ □ □ □

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თემურაზის ძე, ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აღიწერა

აგვისტოს ვ, ქორონიკონს უფ: □

37. ბანინება დავით ელიოზიშვილისა და ნაცვლის შვილის კაიხოსროს ბაშულის საძმეზა

1778 წ. 10 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 30. საბ. № 199. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[154] ელიოზის შვილი დავით ჩიოდა: მეტეხის ნაცვლის ივანეს შვილს ქაიხოსროს ჩემი მამული უჭირავს, ნასყიდობის წიგნი აქვს მამის სახელზედ, არც მამის ჩემის სეხნიას გაყიდულია, არც ჩემგან და არც ჩემის ძმისაგან, ჩემს მამულს ვეღა-ვებით.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სიგელი ვნახეთ, არცერთის ბეჰედი არ იჯდა. ამასაც ჩიოდა დავით ელიოზიშვილი: სალთხუცესი გიორგი რომ მოწმად სწერია, ფიცით სწერდა გაბრიელ სარდალი, ფიცით იტყოდა: შემომადგენე და ტყუილად დამაბეჭდვინესო. თუმცა ნაცვლის შვილს სიგელიც ჰქონდა და ყოვლად სანატრელის კათალი-

კოს-საბატრიარქის ბატონისშვილის დომენტის წიგნიც აცხადებდა, ელიოზის შვილებისათვის ებოძებინა, მაგრამ ელიოზის-შვილი ამ წიგნების ხელში ჩაყრისაგან რომლისაზე საქმით ამბობდა.

ამათი საქმე გავსინჯეთ, უფიცრად არც ერთის მხრით არ გარდასწყედებოდა, ფიცი აღარ მოვახდინეთ; და რადგანც ძველი საქმე იყო, მეტეხს ეს ტატიშვილი ის საკომლო, რომელიც დღეს ნაცვლის შვილს უჭირავს, მიწა-ც და ვენახიცა [V] შუა გაუუყოფთ. ღმრთის წინაშე ოთხი მეტეხელი კაცი დასხან, შეაფარდონ და წილი იყარონ: ერთი ფარდი ერთმა დაიჭიროს და მეორე წილი მეორემ-დღეს იქით ერთმანერთის წილთან ხელი ნუღარა აქვსთ. მარამო-ბისთვის ი, ქორონიკონს უფ.

5. ქართული სამართლის ძეგლები. ტ. V

თუ ხარ ელო გოგია ვ! ასე გააჩნევ

მდივანე, ი თუქრაზ

ფაბი ევ ცა წარულის

მე, ქაიხოსროს ნაცვლიშვილს, ამ განაჩენის ყაბული მიქვის და აღარც ვილაპარაკო. მე, იოსებ ჩერქეზას, ამ ქაიხოსროს სიტყვით ვწერ ამასა და მოწამეცა ვარ.

ქაიხოსრო

მე, გიორგი თუხარელს უზბაშს, ბატონის ბრძანებით კიდევ ქათალიკოზის დაკითხვით და ბრძანებით მიველ: ოთხი მუხტაბარი მეტეხელი კაცი დავსხი და რაც იყო შუა გაუყავ. დღეს და დღეის იქით: ერთმანერთათან საქმე არა აქვსთ რა. ენკენისთვის კ, ქორონიკონს უჯვ.

მე, იოსებ ჩერქეზას, ამ უზბაშის სიტყვით დამიწერია. თუ იმი-სი მამული ელიოზიშვილია იპოვნა სადმე, ქაიხოსროს სიტყვა აღარ აქვთ რა, პირობა ასრე დადევს.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას მარტის კ, ქორონიკონს უო. თუ ამის მოადს სიტყვა რა არა აქვს რა კუმარბიტ, აღარ ილაპარაკებს, თორემ ერთიორათ ზიანს მიეს-ცემთ. თუ სიტყვა არა ჰქონდეს რა, ამ განაჩენზედ ხელი მოუწეროს. თუ არადა, ამ აღებამდის სამართალში მოვიდეს და ილაპარაკოს.

გოგია თუხარელო! ეს თუ შენ ასე არ აღასრულე, იცოდე გარ-დაგზდება.

ერავლე

38. ბანინება ბრუთინა და ისრაელა ნალბანდების საგმეზა

1778 წ. 80 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13156. დედანი. დაზიანებული. ქალაქი. 21,3x17,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი. საბუთის პირი დაცულია აგრეთვე ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 31.

ქ. ბატონის სალოხუცის ბძანებით დავსხედით ნალბანდების სამართალში ჩვენ, ფეთხანის ტერო-პანეზა და ყორღანა-შვილი ი გიორგი და მექვაბე შაქროა და ბაყლების უსტა-ბაში დანელა.

ლუქნის ბარობაზე ჩვენი ჰკუა ღმრთის წინაშე ასე გავჭერთ, რომ: სულყველანი ლუქნილამ გასულყვენენ და არუთინა არ გასულყო. ჩვენ ასე ვარჩივით, რომ ლუქანი [არ]უთინას და ისრაელას არის. რაც ისრაელამ ლუქანზე დახარჯამს ნახევარი არუთინის არის, ნახევარი ისრაელის არის; ხარჯი შუაღამ უნდა ადგეს. სამართალი ჩვენ გავშინვეთ და ბძანება თქვენი ათავდეს.

დაიწერა ლუქნიობისთვის ლ. ქორონიკონს უჯვ. ტერობანე

დანელ

გიორგი

შაქროა

39. ბანინება ფანელიშვილებისა და იკორთის მონასტრის ხმის საგმეზა

1779 წ. 14 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 36. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[v] ფავენელის შვილები ბიძინა და დათუა ჩიოდენ. ჩვენის ბიძის გორასპისაგან მოსყიდული და სანატრელის მეფის ვახტანგისა და სანატრელის დედოფლის რაულს დანისაგან ბოძებული მინდოდა შვილი თავის მამულით ძალად წართმეული გვაქვს ქსნის ერისთავთაგან და იკორთის მონასტრის სახეზედ ჩვენის მამა-პაპის სიგელი უქირავსთ უმუქლო, უმოწმი და უქორობიკონო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი სიტყვა მოვისმინეთ. რაც [86] იკორთის მონასტრის წინამძღვარს წიგნები ვნახეთ ერთი ნასყიდობისა და ერთი მინდოდაშვილის ახატობისა, სამართალში არ დამტკიცდებოდან; რომელიც წიგნი ფავენელიანთ სახელით ნასყიდობისა იყო, არც ბეჭედი იქდა, აღარცავინ ცოცხალი იყო, არც მოწმის ბეჭედი იქდა და არც ქორონიკონი, ფავენელის შვილების წიგნი ყოველივე ბეჭდიანი და სანატრელთ მეფეთაგან ბძანებული იყო, თუ ნასყიდობა მართალი იყო და ფავენელიანთ მიეყიდა, ეს წიგნები რალათ დაეგდით ფავენელის შვილებთან, ან თავეთის ბიძის გორასპისაგან მოსყიდული და ან მეფეთაგან ბოძებული.

მაშინც ჩვენ უფროსად გულის გაწმედისათვის ფიცი დვადევით ფავენელის შვილებს; და რადგანც ეკლესიის მამულობით ედავე-ბოდნენ, თვითონ თავადის შვილს დვადევით ფიცი: ერთი და ერთი ან ბიძინა და ან დათუა წადგენენ: ის უმუქლო ნასყიდობის წიგნი ხელთ დაიჭიროს და ასე შეჭვიცოს, რომ: ეს წიგნი არც ამათს მამა-

პაპთ მიეცეს, არც ეს მამული მიეყიდოს და ტყუილადც ეპი-
როსთ. თუ ასე შეჭვიცეს, დარჩესთ ეს ყმა და მამული ფაენელიანთ.
თუ ვერ იფიცეს და იკოროთის მონასტრისა იქნება.

ზ ა ზ ა ყო რ ი ა ს ა უ ლ ბ ა შ ი, ეს ასე აღასრულე. მარიამობისთვის

კბ, ქორონიკონს უჯ. [v]

ამის იასაულათ ავთან დილ ხერხეულიძე იყო. იმას
წერილით ასე ემოწმებინა: ერთხელ იკოროთის წინამძღვართან მი-
ვიყვანეო და ორჯერ როსტომ ერისთვის წვილთანაო ეს ფანე-
ლიშვილებით და არ დაიფიცესო, ასე თქვესო: კაცი მაგისი იყოსო.

რადგან არ დაუფიცებიათ, ის მინდოდაშვილები დარჩნენ ამ ფან-
ველიშვილებს სამართლის ძალით. იანერის იდ, ქორონიკონს უჯ.

40. ბანდინება ზაალ ზაფლანგიშვილისა და ზემან ღორათაშვილის
შოს სპეზეჲ

1779 წ. 27 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 9383. დედიანი. ქალაღი. 37x17,2 სმ. მხელ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ მისის სიმბოლისათვის დორათაშვილს ბეჟანს არზა
მიერთმია და ეჩივლა: დედის ჩემის ნაშთითი თულაშვილი-
ს აგან გამოტანებული ყმა ყაფლანისშვილს ზაალს და
ზურაბს ჰყავსო და არ მანებებენო.

მისს სიმბოლეს მათთ მონათ მსაჯულთათვის ებძანათ ამათი სა-
მართალი. ესენი ევალაბარაკეთ.

ზაალ და ზურაბ ასე ევალაბარაკებოდნენ: ის სოფელი ტა-
მალა ოსმალობას ჩემმა სახლის კაცებმა საუფლისწულოდ მე
მომცესო. რა რომ ის სოფელი მოუციათ, ის კაცი იქ დასახლებული
მომეცა. მას აქეთ არც გამიგონია, არცავინ მდავევია და ჩემი ყმა
არისო.

ბეჟან დორათაშვილი უბახუებდა: ის ტამალიც ჩემი
სამკვიდრო იყო და ის ჩემი ნაშთითი კაციც იქ მესალაო. თუ სო-
ფელი გამომერთმევა და შენ მოგეცემა, ესეც ხომ უსამართლოა, აზ-
ნაურშვილს მამული წაართონ და თუ არ დაიშოთ, დედის ჩემის
ნაშთის კაცს რაღას მემართლებითო.

ჩვენ მოწმეველები მოვთხოვეთ ბეჟან ღორათაშვილს: მართლა
ნაშთითა, თუ არაო. თულაშვილი ბერი წამოადგა და დი-
ლის ფიცით თქვა: დედა ამის მამის და იყო ჩემიო და ერთი ბიჭი
წამალაშვილი მერარა მშითვალ გაატანესო ჩემმა მამა-ბიძა-
თაო, და არ ვიცი, ეს არის თუ არაო.

ბეჟან დიდის ფიცით ამბობდა სწორედ იმ მერარას შვილი
არისო. და კიდევ პეტრე ველეონის შვილის წიგნი მოიტანა, დი-
ლის ფიცით მოეწერა: ეს კაცი დიდი ხანია მე, პეტრეს, ბეჟან ღორ-
ათაშვილისაგან მებარაო და ბეჟან იმსახურებდაო ყმობითათ: და ამ
კაცის დედისაგანაც გამგონიაო ბეჟან ღორათაშვილის დედის ნამ-
წითვენი ვართო. და თვითან ეს დედაკაცი ასატურა ყსაბის მოწ-
მობით სამართალს წერილს აძლევს: ჩემის ქმრისა და დედამთილისა-
გან გამიგონიაო, წამალასშვილის მერარას შვილები ვართო ღორათა-
შვილს ნაშთითენიო.

კიდევ სარდლის ყმა ბარხუდარას შვილი ვართანა
იწერება: ქაიხოსრო სარდლის დროს მაგ ბიჭების მამა ჯავახეთიდამ
ბეჟანმა გარდმოიყვანაო და დმანისსქ მაგას ემსახურებოდნენო. დმა-
ნისი რომ აიყარა, გედონის შვილს პეტრეს მოაბარაო. ბეჟანის შვი-
ლი ბიძინა ზაალს ახლდა და არ დიდგა, გამოეცქიაო. მერამ ზაალ მი-
უხდა და ეს გლეხი აუყარა ქორდიამ და რეკეს ჩაიყვანაო-
იმ ზამთარს სამნივ დაიკარგნენო და ესენი იმათი ობლები არიანო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს განჩინება მივეციოთ: რადგანაც ის ბიჭები
დღეს ზაალსა და ზურაბს ჰყვანაბ კელთ, ოთხი დმანისკველი უმტერ-
უმოტერო კაცი შეუფედოს ბეჟანმა, ოთხში ორი იშოოს და ასე შეაფი-
კოს: ეს სტვანე მკვიდრი ტამალიელი იყოს და ბეჟანის დედის
ნაშთითი არ იყოს.

თუ ეს კაცნი ასე შეაფიცა, ბეჟანს კელი აღარ ექნება რა. და თუ
ვერ შეაფიცა და თულაშვილი რომ მოწმობს, ჩვენ გამოვატანეთ
მშითვალ წამალაშვილი მერარაო, და ბეჟან ფიცით ამბობს: სწორედ
მისი შვილიაო, და ეს მოწმეველები მოსდვენ, დარჩეს ბეჟანს.

ნახუცრისშვილი ზურაბს! ეს ასე გაარიგე, როგორც
გავვიჩენია. იანვარს კვ, ქორონიკონს უჯ.

ოთხი ბეჟელო:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?)
ღმერთგანცაა(?), იოანე, 1748
2. მ ზ ე ჰ ა ბ უ კ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. მე, იასაული ზურაბ ნახუცრიშვილი, ამათი იასაული ვიყავ. ზალთან მივედი, ორი მოფიცარი ვთხოვე, ვერ იშოვა; მე დავიფიცაო, დამბეგებმა არ ინებეს ზალის ფიცო; ოთხჯერ უთხარ — შე- მომფიცე ორი გლეხი კაცი, ვერ მიშქოვა და მოწამეც დავისწარ, რომ ასე უთხარ.

ქ. ამ ფიცისა ასე განისაჯა: ი მ ე რ ლ ი ს შ ე ი ლ ი ი მ სოფლის მოურავი ყოფილა და იმ სოფელში მყოფი და იმისმა შვილმა დავით კარგად იცის იქითრი ამბავი. წადგეს ეს იმერლისშვილი დავით, ასე შეჭდიცოს, როგორც ვაგვიჩენია და ამას თან მიჰყვეს მოფიცრად ხ ა ნ დ ა მ ა შ ე ი ლ ი ფ ა რ ს ი ა. ამ ორმა აზნაურშვილმა თუ ასე შეჭდიცონ, როგორც ვაგვიჩენია, ბეჟანს სიტყვა აღარ ექნება რა. ასე იფიცონ: აბუაშვილი იყოს და წამალაშვილი არ იყოს და ბეჟანის დედის ნამზითვი. მარტს ით, ქორონიკონს უაჲ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?), ი ო ა ნ ე, 1748
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. ჟამი ესეცა წარვლის

ქ. ბეჟან დორათაშვილს თავილდარი მიუგზავნეთ: ან დაფიცე ან კელი აიღეო. მზექაბუკ მდივანბეგთან მოეყვანა და იქ მრავალს სულთვან ეთქვა: არ დავაფიცებო, კელი ამიღიო, მრავალი კაცი ემოწმებოდა, არ დაფიცებ, კელი ამიღიო. რადგანაც არ დაფიცა, ოცდათექვსმეტი დღეა და კელი აიღო. დარჩა ეს კაცი ყაფლანი- შვილს ზალს. აპრილის კდ, ქორონიკონს უაჲ.

მეორეს დღეს სასამართლოში მოვაყვანიეთ ბეჟან დორათა- შვილი და ყოველნი მსაჯულნი იქ დავესწარით. თქვა, არ დავაფი- ცებო.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბჰომი(?) ღმერთგანცაა(?) ი ო ა ნ ე, 1748
2. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
5. ჟამი ესეცა წარვლის.

თავში:
...* მარტის იგ, ქორონიკონს უაჲ[... ვანუსკათი, ის დაგვიმტვი- ცებია.

ბეჭედი: მე ფებრუანბანლთა მიერ ეკლესია ვაიღე, ე რ ე კ ლ მ ე.

41. განინება ნაკლულაშვილებისა და მელაშვილების მამულის სამამუშ

1779 წ. 11 თებერვალი

სელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 442. დედანი. ქალაღი. 26,3X 13 სმ. მხედ- რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მიმიე.

ქ. ეს განაჩენი დავსწერეთ ჩვენ, დავით-გარესჯის წინამძღვარმან გერმანემ, მეფის ნაცვალმა. იესემ, პატრიარქის ნაცვალმა ზურაბ, დავით-გარესჯის მოკლემ ზაზამ და ჩვენი მონასტრის უფროს კაცთ, ასრე რომ: ნაკლულაშვილი ბასილ მღუღე- ლი, იმის ქმისწული გოგია, მელაშვილებს გოგოას, დავითას და სესიას რაოდენსამე მამულს შეეცოლა და ჩვენ- თან ილაპარაკეს.

ჩვენ ვავსინჯეთ და ნაკლულაშვილებს მოწამე მოვსთხოვეთ. ნაკ- ლულაშვილმა ზურაბ მაქანტალაშვილი მოწამე მოიყვანა. იმას ვაფი- ცეთ და ასე იმოწმა: ნაკლულაშვილმა, ვასილ მღუღელის ბიძამ, პავ- ლე მღუღელმა მელაშვილებს ეს მამული გზასმიგინითი მიჰყიდო, ფასი ჩემის კელით მისცათ; და ნაგზაურს აქეთი არც მიუყიდია და არც უსსენებიათო.

ახლა ამ გზას აქეთს შეეცოლა ნაკლულაშვილი. მელაშვილებს ამ ადგილში შენობა ექნათ და ჰირნახულობა ჰქონათ.

ჩვენ ასე უსაჯეთ: ამისი შესაფარდი მელაშვილს აწმენებულო ექნაქი მოუჭერთ, გაუმეჩნეთ და ნაკლულაშვილებს ბასილს და იმის ქმისწულს გოგოას დავანებეთ. და ეს ადგილი ისევ მელაშვილებს დავანებეთ. ორთა ყაბული ქნეს და კარგათ შესჯერდენ. ამას იქით ერთმანეთთან კარკაცობისა და სიყვარულის მეტი საქმე აღარა აქვსთ რა. ასე გადავჭიწყებთა. ქორონიკონს უაჲ, ფებერვალს ია.

ერთი ამისთანა განაჩენი ნაკლულაშვილებისთვის მივეცითა.

ბეჭედი: დავით-გარესჯის არქიმანდრიტი გერმანე.

* თავი მოხუცლია.

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 4. საბ. № 11. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[10v] როდესაც მისმან სიმაღლემ ძემან საქართველოს მეფედ ცხებულის თეიმურაზისამან ერეკლე მეორემან, მეფემან ქართლისა და კახეთისამან და ყაზახისა და ბორჩალოსა მპყრობელმან თვისისა ძლიერისა ღმრთის მსახურისა მკლავითა ტფილისის ციხე თათართა წაართვა და თვისად იპყრა, მაშინ ციხეს შიგნით ეს ძველი ნორაშნის საყდარი გამოიძია და რადგანაც ძველად ახაბტის ეკლესიისა ყოფილიყო, მასვე ეკლესიას შესწირა.

მერმე რამდენსამე ეამს შემდგომად ყაითმაზა შვილს ტერ-ფილიპეს ამის გარეშე მოსალის ადგილი ეთხოვა და მისს სიმაღლეს იმ საყდრის გალავანს გარეთ სახლის ადგილი ებოძებინათ. და რადგანაც ეს ამბავი ახალი ეამი იყო, ღიად, მრავალთ ახსოვდათ, გალავნის საძირკველიცა სადაც მდგარიყო და ან სახელგოდ რომელიც ადგილი ებოძებინათ, რომელშიაც მაშინ იმ ეჟამად მდებარე გლეხნი ქოხებით მდგარიყვნენ, ისიც ნიშნობრივ ეწერა, რომელთაც მოწმობა ამ წიგნის ზურგზედ განცხადებულია. და ტერ-ფილიპე კი იმ ადგილებს არ ასახელებდა, გალავანს შიგნით ადგილს იჭერსო. რადგანაც იმ ადგილებიდან ის ქოხები აიღეს და დუქნები გაეყვინეს, თუ მცოდნე [10b] კაცი არ იქნებოდა და იმ ადგილს ბელადი, რომელი რომლისა იყო, შეეცვლებოდა. მაგრამ იმ ეჟამად ასეთი კაცნი იყუნენ, ზოგნი ამშენებელნი და ზოგნი იმ ადგილებში ქირის მკრეფელნი, რომ კარგათ ახსოვდათ.

და ეს სალაპარაკო რომ შეექნათ ახაბტის ეკლესიის სამწყსოთა და ტერ-ფილიპესა, მისის სიმაღლის მეფისა და მისის უწმინდესობის კათალიკოზ-პატრიარხის მეფის ძის ანტონის ბძანებით ამ საქმის გასაჩხრკეათ და სასამართლოთ წარმოვიგლინენ იმ ჩვენ — შთავარებისკოპოსი ბესარიონ, არხიმანდრიტი სტეფანე, ტერ-ფილიპე, ტერ-ფილიპე, ტერ-ფილიპე და სხუანი მრავალნი ქალაქის ტერტები; აგრევე ერისკაცთაგან ამილახორ-დიაკონები იესე, მდივანბეგი თეიმურაზ, მსაჯული იესე, მდივანი სულხან, თუმანიშვილი მდივანი სულხან, ბეგთაბეგის შვილი მდივან-მოლარეთხუცესი სოლომონ, მდივანი მანუჩარ.

ქ. აგრევე ქალაქის მელიქ-მამასახლისი ავეტიქი, აბეკა-

ლა მანთასრათ, თაყუაანთ მიკირტუმ ამ დუქნების ამშენებელი და სამზღვრების მცოდნე, ნაზარბეგის შვილი ოსეფ — ისიც ღიად მცოდნე ამ საქმისა, ყოლრანაშვილი მურზი და ვით — პირველთაგანვე ამ ადგილების ქირის შემწეური და ამლები და სხუანი მრავალნი მოქალაქენი.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათ გვიჩვენეს ფერხის დადგობით, ტერ-ფილიპეს რომ ადგილი უბოძა, ეს არისო, რომელიც საყდრის [V] გალავნის საძირკველზედ რომ დუქნები სდგას, ამის პირდაპირ რომ დუქნები იქვე ახლოს, რომელსაც პირი ჩრდილოეთისაკენ აქვსო და საყდრის გალავანი არისო, რომელთაც პირი აღმოსავლეთისაკენ აქვს და ზურგი საყდრისაკენ; ამ დუქნების ქანი სწორედ საყდრის გალავნის საძირკველზედ ადგასო; ბატონის წყალობით მამულიც საყდრისა არისო და აშენებოდაც ახაბტის ხარკით არის აშენებულიო. ეს სიტყუა ყველამ სულზედ ხელის დადებით და ღმერთ ქვეშ თქმით და დაეკავებინეს.

ჩვენ, ერთობით აქ დამბდომი სამღვდლოთ და საეროთ, ასე განვსაუბრეთ: რადგან ამდენი სული სულზედ ხელის დადებით ასე დადებეს, ჩვენ ამათ ვერწმუნენით, ღღეს რომ დუქნები არის, რომელთაც პირი აღმოსავლისა და მოედნისაკენ აქვს და ზურგი საყდრისაკენ — ესენი ახაბტისა და ამ ეკლესიას დარჩა.

მარტს ბ, ქრისტეს ანათ ჩლოთ, ქორონიკონს უაზ.

□ □ □ □ □

ამის ასლი ვნახე და ეს საყდრი დაგებულე იენუქას შვილი მერაბა. □

ამის ასლი ვნახე, ეს საყდრი დაგებულე ტერ-შამოვანა

შვილი მცირე სტეფანე.

□ □ □

ამის ასლი ვნახე და ეს საყდრი დაგებულე მე, ტერ-ყაზაბ-ჩაანთ შაქროას შვილი ალალოამ. □

ამის ასლი ვნახე მის სიმაღლისაგან დამტკიცებული ამ საყდრთან შეფარდებული ბანდა ისაი მე მკრტუმ თაყოანთი.

□ □ □

ამის ასლი ვნახე და ეს საყდრი გარდმოვიღე მე მისის უწმინდესობის მღვდელ-მარზონმა ნეოფიტემ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა [11] პატრიარხი მეფის ძე
ანტონი, ამ ქსაჯულთაგან განჩინებულის თანახმა ვარ და ვამტკიცებ.
მარტის ბ, წელსა ჩლით.

იოანე მღვიანებეგი ორბელიანი ამ განჩინებას ვემოწმებ.

მდაბალი მთავარეპისკოპოსი გერვიანი

ულისის არხიმანდრიტი სტეფანე

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე,
მეფე საქართველოსი — ქართლისა, კახეთისა სხვათა და სხვათა და
სხვათა სამფლობელოთა მპყრობელი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

ვინაიდან ეს ეკლესია თუმანაინთი ყოფილიყო, როსცა ღმრთის
შეწყობით ტფილისის ციხე დაეპყარით, ეს ეკლესია გორჯასპი
მდივანს დაუმტკიცეთ და საახბატოთ დასდევით. აღიწერა მარ-
ტის ე, ქორონიკონს უაზ.

43. განჩინება ჩოხანაშვილებისა და მელქისანთ ნასიბას სამეფო

1779 წ. 6 მარტი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 13. საბ. № 96. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ჩოხანაშვილი მოსე და დავითა ყაზახის კოხბელს
მელქისეთა შვილს ნასიბას ყობით ეღვეებოდა: ჩვენი მემკვიდრე
ყმა ხარ წულრულაშენელი: მამანაშვილი წულრულაშენი
აშენებული იყო, მამაშენი იქ იღვა და გვემსახურებოდა და როდე-
საც წულრულაშენი დაიცალა, თქვენც აიყარნით და წახვედითო. და
ერთი [V] შენი განაყოფი დღესაც ჩვენი ყმა არის და გვემსახურებო.
ნასიბა ამას უპასუხებდა: მამა-პაპით მემკვიდრე კოხბელი
ვარ და არც მამაჩემი და არც მე წულრულაშენს არა ესახლებულ-
ვართო. მისნაელი ბაბლუმა და ხეჩატურა წარმოდგენენ
და ასე იმოწმეს: ნასიბა მამა-პაპით კოხბელი არისო, ამის ჩიქმ-
ნაშვილის ყმობა არ გაგვიგონიაო].

ჩვენ, მსაჯულთ, ამ ზემოწერილს მოწმევეს ფიცა დავაღვეით.
წადგნენ და ასე იფიცონ: ნასიბა მკვიდრი კოხბელი იყოს. ერთი ნა-
სიბას განაყოფი რომ ჩოხანაშვილებს მოსვლიათ, ეს ნასიბა იმათთან
არ მოსულიყოს და დღესაც თავისი განაყოფის მამული ნასიბას დარ-

ჩომოდეს, და თუ არ ხიზნობით წულრულაშენელთ მემკვიდრეობით
საქმე არა ჰქონდესთ რა. თუ ასე იფიცეს ზემოწერილთ მოწმეთ,
კოხბელად აღმოჩნდება ნასიბა და სადღეოფლოდ დარჩება. და თუ
ვერ იფიცეს, ჩოხანაშვილებს დარჩება ყმაღ.

იასაულო! ეს ასე აღასრულე. მარტის ვ, ქორონიკონს უაზ.

[როგორც ამ განჩინით მოწმებს ფიცა ეღვათ, ისე დაიფიცეს-
ნასიბა კოხბელად აღმოჩნდა და დარჩა სადღეოფლოთ. მარტის ი, ქო-
რონიკონს უაზ.

თავში:

[ბატონის მოსამართლეთ განჩინებას ვამტკიცებთ ჩვენ, სა-
ქართველოს დედოფალი დარეჯან. მარტის იე, ქორონიკონს უაზ.

44. განჩინება ვანაძიანთა და დავით აფხაზის მამულის სამეფო

1779 წ. 11 მარტი

ზელნაწურთა ინსტიტუტი. Hd 10169. დღანი. ქალაღი. 42,5x18,6 სმ.
მხედრული. ვაგვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია
წართლიო.

ქ. ვანაძიანი აფხაზის შვილს და ე[ი]თ ს, ქიტიაშვილს
და ახალკაციშვილს საკომლოზედ ვლაპარაკებოდენ. ზედნიერს
მეფესთან ეჩივლათ. მათს უმაღლესობას ჩვენ, მათის მონათ აბაშო-
ძე ქეშვიკჩიბაშის იოანესა და მდივანბეგის ქაი-
ხოსროსათვის, ოქმი ებოძა: ესენი ან მანდ გაქირავეთო და ან
ამათი მოწმევესი თქვენ ნახეთო, მოწმობა დაქირავითო და ჩვენს
სამართალში გამოგზავნეთო.

ჩვენ ესენი ვლაპარაკეთ. ორისავ ყაბულობით ასე მოვარბიეთ:
ახალკაციშვილს საკომლო რომ წყალობა დამართათ, იმ[ი]ს სა-
სახლეს ვანაძიანთ ფეტი დაქადგეს, ეს არისო. დავით აფხაზი
ურას ამბობდა, ეს სასახლე მასუქან მე მიმიციაო.

მავრამ ვანაძიანთ მეფის სიგელი ამართლებდათ; ასე რომე მ-
ორეს ალაგს ეწერა: ახალკაციშვილის სასახლ[ის] წინ ბავც
თქვენთვის გვიბოძებიაო. ბავა კელთ ეპირათ. სასახლე იმას უქან ის

იყო, რომელიც დავითს გაუყენებდა. ან დავითმა იმ ბავსთან სასახლე უნდა უპოვნოს ზუთის დღეზე; და თუ ვერ უპოვნის, ეს სასახლე დარჩა ვანჩაძიანთ. დავით აფხაზმა ან უნდა დაეხსნას და ან მაგვიერთ უნდა მიაჯეროს.

კიდევ ახალკაცის შვილის მიწა რომ არის ძეძკში, იმ მიწაზედ დავით ასე ეპასუხებოდა: ახალკაცის შვილი რომ აყარეთ მამული-დამ, ეს მიწა მასუკან მე მივეც და გავატეხინებო.

ამაზედ ეს სამართალი გავაჩინეთ. დავითმა ან მოწმეულები იშოვნოს რომ მასუკან მიეცეს და ან ერთი კაცი შეაფიცოს: ამის გარდა რასაც ახალკაცის შვილის მიწებს ვქანჩაძიანი იპოვინან და მოწმეულებს წამოაყენებენ, ეს მიწები ახალკაცის შვილის არისო, დარჩება ვანჩაძიანთ.

და თუ მოწმეულები ვერ იშოვნეს, დავითს ვერას შეუვლენ.

ამის გარდა ქიტის შვილის ნასახლარს, ბავს და მამულს რომ ეღაგებინან, ამისი ასე უნდა გარიდგეს: დავით რომ ამას არის, რომ ეს ვენაჭი ქიტის შვილის ნასახლარი არ არისო, დავითმა ორი თავისი ყმა გლახი შეაფიცოს, რომელიც ამით შეაგდონ, იმით ჩქაიარონ, რომ ამას იქეთ ქიტის შვილის არც მისცემია, არც სახლებულა და არც კელი ქონიაო. თუ ასე იფიცეს, ვანჩაძიანი იმ ნაფიცს მამულს იქით ველარას¹ წაქედავებინან. და რაც ქიტის შვილის მამულთ დარჩება, ის ვანჩაძიანთი იქნება.

და თუ ვერ იფიცეს, ის ბავა და მიწაც დარჩება ვქანჩაძიანთ. ჩვენ ასე გავასამართლებეთ. და ნება და ბძანება მათიუს სიმალ-ლისაქა. აღიწერა მარტს ია, ქორონიკონს უაზ.

ორი ბეჭედი: 1. ქაიხოსრო

2. მონა ლთისა ქეშეკიბაში აბაშიძე იოანე.

45. ბანინება გლახა რომიკაშვილისა და პაბაზ მიითრის შვილის სახახლის სამეხუ

1779 წ. 16 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13159. დედანი. ქალაქი. 30,7x17,2 სმ. მხედ-რული. განვეთილობის ნიშნად ნახმარა ერთი, ორი ან სამწერტილი.

ქ. მისს სიმალღეს მეფეს როჭიკაშვილის გლახა ნახი-რისა და პაბაზა მეითრის შვილის სამართალი ქალაქს სასახლის ბარობაზედ მათ მონათ მსაჯულთათვის ებძანათ. ჩვენ ესენი ვილა-პარაკეთ.

¹ ველარაშ.

გლახა ნახირი ამას ეუბნებოდა: ბიძის ჩემის ნასყიდი სასახლე შენის ბიძებისა და მამისაგან მისყიდული, ბატონმა წყა-ლობა მიყო, სიგლით მიბოძა, ზოგი კელთ მე მიჭირავს და ზოგი შენ გიჭირავს. მე რომ წყალობა მიყო და მიბოძა, მთლად მიბოძა. ასე არ უბძანებია: ნახევარი შენთვის მიბოძებია: ნახევარი პაატასათვისო, რას შემართლები, რომ არ მანებებო.

პაატა ეპასუხებოდა: ბატონმა რომ გიბოძა, ასე გიწე-რია სიგელში — ედიშერ ნახირის ნასყიდი სასახლე საჩვე-ნოდ გვეჭირა და შენ გიბოძეთო. დღეს რომელიც მე მიჭირავს, საბა-ტონოდ არ დებულა და არც უბოძებიაო, შენის გაყარლის სახლის-კაცის ბეთთალმალა: რაც გიჭირავს, ეგ გიბოძა, მე რომ მიჭირავს, არ უბოძებიაო.

რადგანც ეს სიტყვა შემოიღეს, სამართალი და მოსამართლე ამას კელს ვერ შეახებს, მისის სიმალღის ბძანებასა და წყალობაზედ არის დამოკიდებული. როგორცდაც მისს სიმალღეს ან უბოძებია და ან უბოძებს, იმის გამოცხადება გვეუწყოს და ისე აღსრულდება. აპ-რილს ივ, ქორონიკონს უაზ.

შვილ ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მძებომი(?)
ღმერთგანიცაა(?), იოანე, 1748
2. ქაიხოსრო
3. მზექაბუკ
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. ჟამი ესეცა წარღვის
6. სულხან
7. მონა ლთისა სულხან.

46. ბანინება ზაზა ზოსბაზაშის შვილისა და ზაალ ყაფლანის შვილის მამულის სამეხუ

1779 წ. 20 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10056. საბ. № 1. პირი. ქალაქი. მხედრული.

გოსტაშაბისშვილი ზაზა ჩიოდა: ჩემი წილი ქვემო დოლოვნა ყაფლანისშვილს ზაალს ნასყიდობით უწე-რია, მე თეთრი არ ამიღია, ჩემი სახელი სიგელში დაწერეს, მაგრამ მე, ზაალმა და ყაფლან სხვა წიგნი მომცეს, შენს წილთან კელი არა გაქვსო, და ახლა არც იმ ჩემს წილს მანებებსო.

მისი სიმაღლის მეფისათვის მოეხსენებინა და მათს სიმაღლეს საქართველოს მსაჯულთათვის ებრძანათ ამით სამართალო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ვალაბარაკეთ: ზაალს ნასყიდობის სიგელი მოვატანინეთ. ზაზა გოსტაშაბისშვილი გამსყიდველათ ეწერა; მაგრამ ზაზას ერთი სხვა წიგნი ჰქონდა ყაფლანისა და ზაალისაგან მიცემული, ასრე ეწერა: «ესე წიგნი ყაფლან და ზაალმა შენ, ჩვენს დედის დის-შვილს გოსტაშაბისშვილს ზაზას, მოგეცით, ასე რომე ღოღოენა შენის განაყოფების წილი მე ვიყიდე და შენი არ მივიღია; სიგელი გამოგართვი, ამისთვის რომ შენი განაყოფები ამბობდნენ: თუ შენ არ გაპყიდი, არც ჩვენ გავეყიდით; თუ გამოიმეტებ და გაპყიდი, ფასს მოგცემთ; თუ არადა, ღმერთმან შენი მამული შენ მოგახმაროსო. იქუთური მოურაობაც შენთვის მოგვიცია. არის მოწამე ბიძა ჩვენი საამ და ბეჰედი იჯლა. მე, ელიშერს დამოწერია და მოწამეცა ვარო. ქრისტეშობის იეს-, ქორონიკონს უღა».

ქ. და ბოლოს სწორედ ზაალს ბეჰედი იჯლა, რომ კარგად წაიკითხებოდა. ზაალს ვეითხეთ ამ წიგნისა და ბეჰედისა. ზაალ ამბობდა: ეს წიგნი არ მასოცოცა და ბეჰედი ბეგრჯერ დაეკარგეო, ეგების იპოცა და დასვესო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთ, ესე სამართალი მივეცით: რადგანც საამ და ელიშერ როგორც ყაფლანისა და ზაალის ნათესაენი არიან, იმავე ნათესაობით ზაზასნი არიან. ელიშერ სწერს და საამ ბეჰედის, ისინი რად გაეროდნენ ამისთანა სიცრუეში და ან ელიშერ თავის სულსა და შვილს რად უზემდა დისთანას უსამართლოს.

სამართლის ძალით ზაზას თავისი წილი ქვემო ღოღოენა დარჩა, რაც თავისის მამის წილია და ვერაინ მიედავება. აპრილის კ-სა, ქორონიკონს უღა.

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოცა მეორე ირაკლი, ვამტიკებთ განჩინებასა ამას. აპრილის კდ-სა, ქორონიკონს უღა.

მე, გოგია მ თუხარელმა, იასაული ვიყავ ამ საქმისა მის. სიმაღლისა მეფის ბრძანებით და ამ მსაჯულთ ბრძანებით, ზაზას გოსტაშაბისშვილს თავისი წილი მამული დარჩა ღოღოენას, ქელი ავმართე და მივაბარე.

მკათათვის ით-ს, ქორონიკონს უღა.

47. განჩინება რაშაზის შვილის სოლომონის და გლახა მახვილადის მამულის სამეშე

1779 წ. 80 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. აბა. № 17. პირი. ქალღი. მგდრღო.

[V] ვედონის შვილის რევაზის შვილი სოლომონ ჩიოდა: მამაჩემი რევაზ საამილახრო კაცი იყო და ზაალ მახვილადელი ასამიძის ყმა იყო, ორთავ თავეთი სამკვიდრო მამული გუშეეს და მსაჯულნი ხანის სახელზე აბისი იყიდეს. მთელმა ზემო ქართლმა იცის, როგორც მძღვენი ვედონი და მამაჩემს ოთხი იმდენი შეძლოს; როცა რომ ერთმანერთს გამოეცალნენ, მაშინვე სანატრელს მეფეს თეიმურაზთან უჩიველა მამაჩემმა და განაჩენი უბოძათ, სიმონ ნასახიბაში იასაულთა იყო. მახვილადის შვილი გლახა იმ განაჩენსაც მიმალავს და აღარც მამულსა და ციხეზედ რომ იმდენი დანახარჯი აქვს მამაჩემს, არც იმამს მიდებს წილსაო. მთელი ზემო ქართლი მოწმეა, ერთად იყიდეს და ორისავე ხარჯთა აშენდო.

გლახა მახვილადე უპასუხებდა: აბისი როცა იყიდა, შაჰყულთან მამაჩემს მისცა, [10] ციხე ააშენა და ციხის ქვაზედ თავისი სახელი დასწერა. თუ ამხანაგი იყო და საერთოდ იყიდეს, რატომ ან ამილახორის მოცემულს წიგნში არა სწერიახარ, ან ქვაზედ რომ დასწერა, მაშინ შენის სახელი რატომ არ დაიწერაო, ან დალა რატომ არ აიღვე ან კულუხიო. როცა მძღვენი იყვნენ, მართალია, ერთად იდგნენ, როცა გაიყარნენ, მამაშენი საამილახორის წილია და მამაჩემი აბისის დაემკვიდრა, რატომ არ გაუყო და არ დაეპატრონა თავის წილსაო, ან რვა-ცხრა წელიწადი რომ ბეთილამალო იყო მამის ჩემის სიკვდილს უკან, მე რომ პაწაწა ვიყავ, ხან დათუ ასამირეჯიბს ეპირა და ხან დიასამიძეს, თუ წილი ჰქონდა მამაშენს რომ ცოცხალი იყო, თავის წილს რატომ ხელი არ მოჰკიდა, სხვას რად დააწებო.

და მავს რომ ამბობ, იჩივლა და განაჩენი აიღო, მამაჩემს ხომ არ ეპირებოდა განაჩენი, მამაშენს ეპირებოდაო, თუ ეგ შენი სიტყვა მართალია, განაჩენი მამაშენს უნდა ჰქონებოდაო. შაჰყულთან რომ მამაჩემს ამ წიგნსა სწერს, შენს საქმეს გზას მიცემო, ხათრიჯამი იყავ, რევაზს არა აქვს ხელი, სამკვიდრო სახელო უშოვენი, მამულიცა აქვს ბუმბარაქი იყოსო, შენ ეგ იმუშავეო და კიდევ მამაჩემმა რამინ ასამირეჯიბისაგან რომ შეიღის[V]-რავის დღის მიწა და ეენახი იყიდა და ჰალა იქვე აბისს, რატომ მამაშენს არა სწერიაო; და

შაჰყულიხან რომ აბისს წიგნი მოსცა მამაჩემს რატომ მამაშენიც არ დასწერაო; შენ ჩემთან საქმე არა გაქვს რა, შენ საამილახგრო კაცი ხარ და მე ჩემს ხელმწიფეს ჩემის ნასყიდობით მიმართვა შაჰყულიხანაო.

ამათი ლაპარაკი ასე იყო. მისის სიმაღლის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებას, რომ ამათი სამართლის მიცემის ბძანება გვექონდა, წიგნები მოვატანინეთ, რომელიც ზემო ვასხენეთ. გლახას ლაპარაკი, მისი წიგნები ასე აცხადებდა, როგორც დავსწერეთ. და რომელიც წიგნი გივისს ამ ილახორს, სპარსთაგან შაჰყულიხანად წოდებულს, მიეცა, ისიც წავიკითხეთ, იყო დავით ჯაფახიშვილი ისაგან დაწერილი, რომელიც მისი მწერალი ის იყო და გივი[ის] ამილახორის ბეჰედი იჯდა საჩინოდ. ასე იყო აღწერილი ეს წიგნი: გიბოძეთ ჩვენ, ამილახორმან გივმან, მახვილაძეს ზაალს, ასე რომე უწინდელმა შენმა ბატონმა დიასამიძემ ხელი აიღო, ოსმალისაც თეთრი დაგადგეს და მიგცეს; ჩვენთან მოხველ, იქიდანაც მორჩი. მე რომ ყანდარს ხელმწიფესთან წამიყვანეს, შენ კახეთს წახველ, იქ იყავ, მე რომ მიველ, მოხველ და მამული მოხვევ; ჩემი ნასყიდი მცხეთის ჭვარიც რაც შიგ კაცი სახლობს იმიით, რამინ [17] ამირჯინის წილი აბისს[ს] და რაც სიგელში ვიწერია, საყმით მოგვიცია და ქინძათის ნასყიდი ვენახიც გვიბოძებია, თუ შენ ჩვენზედ არა დაშაო რა, არც ეს მოგეშალოს და სხვა წყალობაც გიყოთ, ქორონიკონს უშა, ამ წელს იყო დაწერილი.

ეს წიგნები რომ ვნახეთ, რევაზ გედონის შვილის სახელი არსად ეწერა, რევაზისაც რომ ბატონი იყო გივი ამილახორი და ზაალისაც და სიგელიც გივის ამილახორის სახელზედ არის დაწერილი, ის ზაალ მახვილაძეს საყუთრად აძლევს და რევაზს არ ახსენებს და ზაალის სიკუდილის შემდგომად ბეთალმალად იღებდა, ხან ამირჯინბს დათუას უჭირავს და ხან დიასამიძეს.

გლახა ამასაც ამბობდა: ამათ შემდგომად რამინ ამირჯინბმაც დაიჭირაო, ერთის კაცის სიმაღლე ციხეც დააქცია და ვენახიც გაკაფაო; თუ რევაზს წილი ედვა, რატომ დაქაინება ვისმე და არ უბატრონა.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება, ასე განვაჩინეთ: რადგანაც ეს საბუთები აქვს გლახა მახვილაძეს და გივი ამილახორიც საყუთრად აძლევს და რევაზს არ ახსენებს, აბისის საკომლოები და რაც უწერია და ციხე საყუთრად გლახა მახვილაძეს დარჩა, რომ რევაზის შვილს სოლომონს ხელი არა აქვს. აბრისლს ლ, ქორონიკონს უშა.

რადგანაც თავის ბატონს თავისავ სიცოცხლეში გამოურთმეგია და იმისთვის [V] დაუშკვიდრებია, ამისთვის ველარ მიედავება, როგორც ზემო აღგვიწერია.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველომასა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. მისის იხ, ქორონიკონს უშა.

ჩვენ, საქართველოს და კახეთის დედოფალთ-დედოფალი, დედოფლის ასული პატრონი დარეჯან, ამ მსაჯულთ[თ] მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივენისის კთ, ქორონიკონს უშა.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის თ, ქორონიკონს უშა.

ჩვენ, ბატონი შვილი იულიონ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის იხ, ქორონიკონს უშა.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი ლეონ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის ია, ქორონიკონს უშა.

48. ბანიინაზ სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო აბიუშვილისა და ნინუაქაძეების მავალის საძმეა

1770 წ. 18 მაისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 58. პარი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ძე ღმრთისა მიმართ მინდობილმან მეფემან აფხაზთამან და ყოვლისა იმერისთავან სახელოვანმან სოლომონ დაეითიანმან ყუაგ განჩინებანი სამართლისა ციხისთავთ ქეშვიკუხუცეს აგიოშვილის ქაიხოსროს და ნიქარაძეებზედ. გაუჩინეთ აგიოშვილს მოფიცარი ექვის თავისი ტოლი კაცი. ჩემ მიერ ნიქოვანმან და მდიდარ-ქმნილმან აგიოშვილმან ქაიხოსრომ მოიყვანა მოფიცარი გურიელის პირმშო შვილი სიმონ, მისი ერისთავი და ჩემი

დისწული დავით, ნაკვაშიძე ბექან, ჯიანი გრიგოლ, იაშვილი ნიკოლოზ, ყიფიანი ქაიხოსრო და დიავიცს.

დარჩა ავიაშვილს სამართლით და ჩვენის თანდასწრებით ის ალაგი: მქოლის წყაროსა და დიდ ფონს შუა კოლაძის ვენახს აქეთ, კიდევ მამის თვალა დედისაძეს მარანსა და ძძულაშვილებთან რომ გუბაზედ ხიდი ავია, მას აქეთ კვაპაძის სანაომდის.

ინდიტრონსა მეფობისა ჩემისასა წელთა უფლისათა ათას შვილდას სამოცდა ათცხრამეტსა, მასის იგ. მეფე იმერეთისა სოლომონ

ემოწმობთ წიგნსა ამას პირველ სარდალ-მოურავი წულუპიძე ბერი წულუპიძე ბერი

სარდალი წერეთელი პაპუნა ბექელი: იმერეთს ვინ მეფობს იუღეთელი, მანვე სათ სარდალთა მყო წერეთელი პაპუნა.

კუალად სახლთუხუცესი წერეთელი ზურაბ სახლთუხუცესი წერეთელი ზურაბ

ემოწმობთ წიგნსა ამას მეფის სიძე, ქსნის ერისთავის შვილი ელისბარ ელისბარ

49. ბანიშნა ივანე ხრახულისა და ბაღდათ ხარხისხუვილის ბაშულის სამეფო

1779 წ. 2 ივნისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 86. პირი. ქალაღა. მხედრული.

[69] ქრცხინვალელი სარქისას შვილი ბაღდათ ხერხელი იძის ივანეს ერგნეთს ერთის დღის ნავენახარს მიწაზე ელაპარაკებოდა: ჩემი ნასყიდი არისო, ფრისელმა ბიბიტას-შვილმა მამყიდაო, ნასყიდობის წიგნი ხელთ მიჭირავსო; ამ ნასყიდობის წიგნში ძველათ პირველს საურისაგან მოსყიდულობის აცხადებდა.

ხერხეულიძე ივანე ამას ეუბნებოდა: ეს ჩემი მამული არის,

1 წიგნსა.

ბიბიტაშვილს ტყვილად მოუყიდნიაო, არც ეგ მამული საურისეული არისო.

ამის სამართალი ჩვენ ბატონის შვილმა ლეონ მსაჭულთ თანდასწრებით ასე განვაწესეთ: ამ სარქისას შვილმა ბაღდათ თუ საური იშოვნა, რომ ხერხეულიძეს შეაფიცა, რომ ეს მიწა ძველათ საურის ან ნასყიდი ან სამკვიდრო მამული ყოფილიყოს, ეს მიწა სარქისას შვილს ბაღდათს დარჩება, ივანე ველარას შეუვა. თუ საურმა ვერ შეჰფიცა, ეს მიწა ივანე ხერხეულიძეს დარჩება, სარქისას შვილი ბაღდათ ველარას შეუვა.

იასულაო ჩერქეზის შვილო გოგიაე! ეს ასე აღასრულე. მთიბათვის ბ, ქორონიკონს უჯზ.

ქ. ამ საქმეში ასეთი მიზნები იყო, რომ ეს სამართალი იმსთვის განვაწესეთ.

50. ბანიშნა ბარამუხიას და ბაროანას ბაშრის სამეფო

1779 წ. 8 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 873. დედანი. ქალაღი. 61x22 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შედეგ წერტილი. ა-მეტი.

ქ. ნებითა ჩვენითა გავიყარენით ჩვენ, ვანქის ტერ-მ[ი]კიერთი ჩას შვილებმა ტერ-ავეტუქამ და ტერ-ოჰანამ ასე, რომე ჩვენ ერთმანერთთან დგომა ვერ მოვიხდინეთ და ასე გავიყარენით.

თუ მამეული ასალები ან მისაცემი იყო, სულ გავიყეთ; ნახევარი მე, ტერ-ავეტუქამ ავიღეთ, ნახევარ შენ, ტერ-ოჰანამ აიღეთ. სახლის რაც აჯნასი იყო, ისიც გავიყათით მამისეული სახლები. დავგრჩათ ერთი პატარა დარბაზი, შოგნით სათორნე, წინ ტახტები და ეზო, ეზოში ოთახი;

და ამ სახლებისა ერგო ტერ-ავეტუქას: დარბაზის კარიდამ მოკიდებული ტახტები და ეზო; და ეზოს ოთახი გარეთ კარამდისინ ტერ-ავეტუქას ერგო.

და ტერ-ოჰანას ერგო: დარბაზი და შოგნითი სათორნე. ტერ-ოჰანას კარი ფონდოანთ ქუჩაში უნდა გილოს.

ამათში სალაპარაკო და სადაო აღარა დარჩათ რა, ძმობის და სიყვარულის მეტი.

და თუ მამეული ან პაპეული ასალები ან მისაცემი გამოჩნდეს, საერთო არის.

არის ამისი მოწამე თავთ ღმერთი, ყოველი მისი წმინდანი. კაცთაგან: ქალაქის მელიქმამასახლისი ავეტიქა. ზეპო: მონა-
ლთისა, ზანდა მეფის ირაკლისა, მელიქ-მამასახლისი ავეტიქა. აბე-
სალამანთ პაპას შვილი ჰასართა ზეპო

მოუნთთანთ მქიკიტუმას შვილი ოსეფა
ბუძგულანთ მელქოა ზეპო
იენგულანთ გასპარას შვილი გურგენა
ჩითხანთ პაპას შვილი ფარსადანა
ტერფოანთ ესტატეს შვილი მოსეფა
და მე, მანანათ ხატისა შვილს მწერალს სტეფანას, დაიწვე-
რია და მოწამეცა ვარ ამისი. დაიწერა ესე გასამყერლო სიგელი თი-
ბათვის მ, ქორონიკონს უაჱ. ამ პირის წიგნი ერთი ტერ-ავეტქას-
თვის მივიციცა.

სომხურად:	სომხურად:
მე, ტერ-ავეტქი, ამ სიგლის ყაბ- ული ვარ, ეს ჩემი ბეჰედი.	მე, ტერ-ჰოვანესი, ამ სიგლის ყაბ- ული ვარ, ბეჰედი არ მქონდა, ეს ჩემი ხელია.

ზეპო: ქრისტეს მონა ტერ-ავეტქი 1766.
ქ. როგორც ამ სიგელში სწერია, ასე მოწამე ვარ, მელიქ-მამა-
სახლისი ავეტიქა. ზეპო მელიქ-მამასახლისი ავეტიქა.
ქ. ამ სიგლის მოწამე ვარ, მე, ნაზარბეგის შვილი ოსეფა
ზეპო: ოსეფა.
ქ. ამ სიგლის მოწამე ვარ მე, ივანგელანთ აღას შვილი
სტეფანა სომხური ბეჰედი

51. არაზ ვიორგი ციციოვილი სახის თაოზაზა მდივანავაგთა
ბანჩინეზიტა და მარკაჟი 11-ის ომშით
1779 წ. 8 აპრილი

ზელანწერთა ინსტიტუტი. Hd 3376. დღიანი. ქაღალდი. 20,5×12,2 სმ. და-
ზინებული. მსგედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე და ორი
წერტილი ხაზით (—).

[არაზ]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ქირი მოსცეს ციცი-
ოვილის გიორგის.

ქალაქის მოურავს ან რაც თქუენი წყალობა საუფლისწულო

კაცი მყუნა[და]. ან ჩემი გაზრდილი აზნაურ შვილი, მსახური მყუნა-
და, და ან კაცი მყუნადა, იმათუის კელი [ა]უმართავს და მუჩალგა
გამოურთმევი, იმასთან ნულარ გაივლითო.

ჩემო კელმწიფე, ღმერთმან მრავალკამიერ ტახტზედ მჯდომ-
არედ სუფევით გამყოფოსთ მეფედ და მეპატრონე ჰხანდებით, რად
უნდა უთქვენოდ ასე ამიკლოს.

თქუენთან შეზდილი მონა გახლავარ თქუენს სამართალში მო-
სულს კაცს თუნდა თქუენი შვილი ყოფილა თუნდა დაღისტნის ლეკი
ყოფილა, ჭეშმარიტი სამართალი მისცემით. მეც სამართალში გზლე-
ბივარ, ქრისტეს სიყუარულისათვის სამართალი მაღირსედ. თუ
ვტყუვი, დამსაჯეთ, თუ არადა, გამიკითხეთ და ერთის გზით სამარ-
თალი მომარჩინეთ. ფებერგლის ე, ქორონიკონ უაჱ.

[განჩინება]

ქ. მისის სიმაღლისაგან ვანწესებულნი მსაჯულთმეგრებულემა
მოგასენებთ ბატონო დიმიტრი ეშოკალასაშო!

მერე ამაზედ ერთი ის[ა]ქული აჩინეთ, სარდალ-ქალაქის მოუ-
რავს რომ თავისის ძალით თავის ბიძაშვილის გოგისათვის ყმაზედ
კელი აუმართავს, იმ კაცებზედ ახლავ კელი ამართოს და ისევე ვიორ-
გის მოაბაროს.

თუ სარდალ ქალაქის მოურავს სიტყვა აქვს რამე, სამართალში
ელაპარაკოს და სამართლით გაიტანოს. მაგრამ სარდალ ქალაქის
მოურავს ამგვარი მაღალი კანდიერება რომ უხმარნია, ეს უჭერო საქ-
მეა და მისი სიმაღლის ნება არის ამისი მოკითხვა. აპრილის მ, ქო-
რონიკონს უაჱ.

ხუთი ბეჰედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მძებომი(?)
ღმერთვანცა(?), იოანე, 1748
2. მხეჭაბუკ
3. ეამი ესეც წარვლის
4. სულხან
5. მონა ღთისა სულხან

თავში:

ქ. ჩვენი ბანება არის: როგორც მსაჯულთ გაუჩენით, ეს ასე
უნდა აღსრულდეს. აპრილის თ, ქორონიკონს უაჱ.

ქ. სარდალ-ქალაქის მოურავს დავითს გიორგის კაცებისა-
თვის გაჯავრებით ეთქვა: ბატონ თქვენთან ნულარ გაივლითო, რომ ეს

მოურაგმა ჩვენთანაც აღიარა. ამგვარი კანდიერება თუ არ საქართველოს მე[პ]ატრონისაგან სხვას კაცისაგან არ გაბეღდება საქართველოში და ამისთვის მსაჯულთ ესრეთ განუწყობებიათ.

ბეჭდი: ქნარს მიცემს, დავით მიგმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

52. არზა ფაღარბანთ შაჰრუხს მკრივობისა სახლის თაობაზე ბანდინებით

1779 წ. 13 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9716. დედანი. ქაღალდი. 31,8x12,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშიარი არ არის.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბენდიერის კელმწიფის ჰიოი მოსცეს მოქალაქეს სამეფოს ფაღარბანთ შაჰრუხსა ქერიესა და ოზოლებს.

შერე ამას გევედრები: ქმარი განჯას მყვანდა, არზი მოგართვი და ოქმი მიბოძეთ. ის ოქმი თარხანმა არ იოქმა. ახლა ჩემი ქმარი თქვენის ჰიოის სანაცლო შეიქნა და მწარედ ოხერი გახლავარ.

თარხანს ჩემს სახლებს უკან სახლი აქვს; და აქეთ ჩემის სახლისაყენ კედელი დამიქცივა, წინაც თავისი კარი აქვს; და ჩემი კედელი რომ დამიქცივა, კარი გამოიღო, სულ ჩემის სახლების ბანზედ არიან, ბანი და სახლები სულ მექცივენი და ჩემის სახლის კედელი არ ამაშენებინა. ღმერთმან შენი რისხვა მომცეს, თუ ეს ტყუილი იყოს.

ორი ქალი და ერთი ვაჟი ოზოლი მყავს. წინაზედ ქარი ვაკვიყეზობოდათ, შემოვარდა ჩემს ბანზედა და ჩემი ოზლები შეშინდნენ, გარეთ გამოცვიდნენ და უმცროსი შიშით გამოიხეცლა.

ღმერთი გაგიმარჯვებსთ, სამართალი მაღირსეთ, ჩემის სახლის კედელი ამაშენებინოს. ჩემი აფალიც იკითხეთ, რა ერთი ვალი მაქვს. აღარც მეგირავენე დგება შიგა. ჩემი სიღარიბე ცალკე მაწუხებს და მოვალეები ცალკე მაწუხებენ. ქერიეისა და ოზლის მოწყალე ბანდებით და მოწყალეობა მიყავით.

უწინვე მინდოდა თქვენთან მეჩივლა და მელიქმა არ მაჩივლა: ჯერ მე შევიტყობო; ადგა და ოთხი მოქალაქე გამომატანა, წადით, შეიტყუვიოთ. მოქალაქეები ესენი გახლდნენ, რომელთაც სახლი გაშვირეს, ჩემო კელმწიფე: ქ. ჰანსრათა; ქ. ივანგულაანთ გურგენა; ქ. ტატუას შვილი ოსეფა; ქ. ალითბეშაანთ ოანეზა. მოვიდნენ ესენი და სახლი ნახეს მელიქს მოახსენეს, უსამართლო არისო.

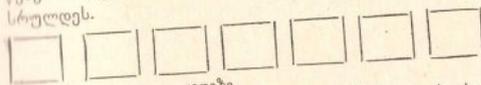
მერმე კიდე ფრანგი სტეფანა გაუგზავნა მელიქმა თარხანსა და შეუვალა, რომ ბატონი შენ მართალს კაცს გემახისო და ამ ქერიეს უსამართლოს ნუ უზამო. ამისი სიტყვაც; დიად, შორს დივიკირა.

ქერიეის და ოზლის მოწყალე ბანდებით და ნება თქვენია. ჩვენც თქვენი რაიათნი გახლავართ, ერთის იასულის წყალობა მიყავით, რომ ჩემი კედელიც ამაშენებინოს და თავისი ფანჯარაც ამოქოლოს. თიბათეის ვ, ქორონიკონს უაზ.

[განჩინება]

ქ. ღმერთმან ბენდიერის კელმწიფის ჰიოი მათს მიწა-მტევრს მდინარე მდინარე მოსცეს. ამ არზის პატრონის სახლში ჰასრათა, ივანგულაანთ გურგენა, ტატუას შვილი ოსეფა, ალითბეშანთ ოპანესა და გზავნენ; სახლები გაემწიჯათ, რომ იმ სახლის პატრონს უსამართლო დამართებია. ფანჯრები რომ გაუღია თოფიბაშს, ისიც უნდა ამოქოლოს და კედელიც უნდა აქაშენებინოს, რომ იმის ბანზედ მდინარე იაროს.

მასუკან მდივანბეგი თემურაზ მიბანდა, მათი მონაცხელდი. მდივანბეგიც ქეზულეების ნათქვამს დაემოწმა. ქალაქის განწყობით ასე არის, რომ მოვეხსენებია და ბანება კელმწიფისა აღსრულდეს.

კიდეზე

ქ. ჩვენ, მეფე ერეკლე, მელიქისა და ქეთხულების განაჩენსა ამას ვამტკიცებთ. მთიბათეის იგ, ქორონიკონს უაზ.

ბეჭდი: ქნარს მიცემს, დავით მიგმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

53. ბანდინება სოლომონ ბამთაბაგოშვილის ყვავის სამეფო

1779 წ. 20 ივნისი

სსს. ფ. 1450. დავთ. № 1. საბ. № 129. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[1684v] ბეგთაბეგის შვილი მდივანი სოლომონს სამართალში ჩიოდა: აღარ ფუნ გოდერქას შვილის მოსესას შვილები გოდერქა და კიკოლა მკვიდრად ბარათი წარგებნი ჩემნი ყმანი არიან და დღეს აქამდის კიდეც მემსახურებოდნენ და ახლა თავს აღარ მიღებენო.

დარფუნ გოდერძასვილის მოსესას შვილები გოდერძა და კიკოლა ამას უბახუბოდნენ: შენი ყმანი არა ვართო, ვახუშტი ბატონის შვილის ყმანი ვყოფილვართ და ახლაც საბატონიშვილოდ უნდა ვიყენეთო. ბატონიშვილის ვახუშტის წიგნიც ხელთ ეჭირათ — ესენი საბატონიშვილო ჩვენი ყმანი არიანო.

ამათი სამართალი მათის სიმაღლისაგან ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებას, გვებძანა: სოლომონ მდივანს საბუთი ვთხოეთ, რომ ეს დარფუნ გოდერძას შვილები თავის ყმად აღმოეჩინა.

ერთი წიგნი წარმოაყენა სანატრელის მეფის თეიმურაზისაგან ბოძებული, რომელსა შინა წერილი ესრეთ აცხადებდა: დარფუნ გოდერძას შვილები ძველად ქართველობაშიაც ამათი ყმანი ყოფილან და ახლაც ბეგთაბეგ მდივანისა და ყარაან მდივანისათვის გვიბოძებია.

შემდგომად ამ წიგნის ბოძებისა ბეგთაბეგ მდივანი და ყარაან რომ გაყრილიყვნენ, სანატრელის ცხებულის მეფის თეიმურაზის ბართით ეს დარფუნ გოდერძას შვილები ყარაან მდივანს რგებოდნენ და სოლომან მდივანს ბართიც ხელთ ეჭირათ.

მარა [164] დარფუნ გოდერძას შვილის მოსესას შვილები გოდერძა და კიკოლა ამას ამოზღდნენ: ქართველობაში თქვენი ყმანი არა ვყოფილვართ, სანატრელის ცხებულის მეფის თეიმურაზისათვის ყალბად გაუსინჯებით და ამისთვის ჩვენი თავი თქვენთვის ყმად უბოძებიაო.

თუმცა სანატრელი ცხებულის მეფის თეიმურაზის წიგნს სხვა დამოწმება აღარ ეჭირებოდა, მარა ჩვენ სამართლის მტკიცედ აღმოჩენისათვის ქალაქის მელქისა და ქეთხულებისაგან ვიკითხეთ ამათი მოწმობა საშინელ ფიც ქმ შვედრობით.

და მელქს ავეტიქას და ქალაქის ჩინებულთ ქეთხუდათ ესრეთ მოსცეს სამართალს მოწმობის წერილი, რომ ძველის დათვრებითაც და ახლის დათვრებითაც და ჩვენის ნახვით და გავგონებითაც დარფუნ გოდერძას შვილები ბეგთაბეგ მდივანისა და ყარაან მდივანის ყმანი ყოფილანო.

ვინათგან ძველათაც ამათი სამკვიდრო ყმანი ყოფილიყვნენ და სანატრელს ცხებულს მეფის თეიმურაზსაც ამათვისვე წიგნით წყალობა ექნა და გაყრაშიაც ბართით ნარგები იყო; ეს სამნი ძლიერნი საბუთნი მძლე ექმნენ სამართლის ძალით ვახუშტი ბატონისაგან.

1 ბახუშტი.

ნისშვილის მიცემულს წიგნს; და დარჩენენ მემკვიდრე ყმად სოლომან მდივანს გოდერძა და კიკოლა. მთიბათვის კ, ქორონიკონს უაჲ.

[ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

ჩვენ, მეფე ზემოსა საქართველოსა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა [v] მიერ განჩინებასა ამას. მთიბათვის კჲ.

ქორონიკონს უაჲ. [ ]

ჩვენ, საქართველოს დედუფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ. [ ]

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ. [ ]

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი ლეონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ [ ]

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი იულიონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ. [ ]

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი ვახტანგ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ. [ ]

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-სპატრიარხი იმედის ძე ანტონი, მისის სიმაღლის მსაჯულთაგან განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. იუნისის თთუესა რიცხესა 26, წელსა 1779. კათალიკოსი.

მისის სიმაღლის სრულიად საქართველოს მეფის ძე არხილ [i] აკონი ანტონი დავამტკიცებთ განჩინებას ამას მსაჯულთასა. ანტონი.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი მირიან, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთაგან განჩინებას. მთიბათვის კჲ, ქორონიკონს უაჲ. [ ]

54. განიხილავთ ლუარსაბ აბაშიშვილისა და ელიას ობლის ხაზის
სამეცნიერო შრომებს 11-ის თარიღით

1779 წ. 28 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 273. დღიანი. ქალაქი. 60x23 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახაბრია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. აბაშიშვილი ლუარსაბ ჩიოდა: ჩემი მამული კიკეთი ჩემი წილი მდივნის შიოშის შვილს სულხან მდივანს მივეციდე ცარიელი ხარაბა მიწა უკაცოდ; კაცი არც დამიწერია, არც მიმიყიდა. და მრავლის ჭირისა და ყიზილბაშობაში შეწუხებისაგან კახეთს წავიღე. და ჩემს კახეთს ყოფაში სულხან მდივნის შვილს შიოშს ვეზირისათვის მივეციდა და ვეზირს მერაბიბეჯ ქალანთრისათვის მივეციდა და იმას ეპირა. მერაბიბეჯს მოეკრა ჭელი და ამ ჩემგან მიუსყიდარს კაცებს იმსახურებდა. იმასაც ველაპარაკე და იმას უკან იმის შვილს ედიშერ ნაზირსაცა: კაცნი როდის მომიყიდა, ჩემს ყმას თქვენ რად ეპირებოთ-მეთქი; დღეს ვჩივი, ჩემი მიცემული სიგელი ნახეთ, თუ ან ერთი გლეხი დამიწეროს ან მიმიყიდოს, გამამტყუვენო. თუ არადა, ხარაბა მიწა მიმიყიდა, კაცებს რად მართმევი.

ედიას ობლის მაგიერ სამართალში მოჰყვა ციციშვილი სახლთუხუცესი ზაქარია და ილაპარაკა: ქალანთარს მერაბიბეჯს ეპირა აწუნებული კიკეთი ვენაჯიანი, გლეხიანი; გლეხსაც ის იმსახურებდა და მამულსაცაო. თუ სულხან მდივანს უკაცოდ მიჰყიდე კიკეთი და ცარიელი მიწა, ყიზილბაში ვეზირი ხარაბა მიწას რაღოთ იყიდდა, შვილისათვის არ გამოეყოლა და შვილის შვილისათვის. რომლისაზე საქმით ჯნილა, კაცები არა სწერია, მაგრამ ზედ მსახლობელნი რომ ყოფილან, თუ კაცნი შენნი იყენენ და მამული იმისი, რატომ არ ედავე, ან კაცებს რატომ შენ არ იმსახურებდიო. თუ ან ვაგივლია ან გიმსახურებია ვინმე, საბუთი მიყავ და რა სიტყვა მაქვსო. თუ არადა, მოწმეულები მყავს, ქალანთარს ეპირა, სოფელს იმსახურებდა, მოდავე არც შენ ყოფილხარ, არცაინი სხვა და ახლა ობლობით ედავებო.

ლუარსაბ უპასუხა: მე რომ მივეციდე, ხარაბა მივეციდე უკაცოდ და მე კი კახეთს წავიღე. მოკრა ჭელი და კიკეთს შეყარა. მე კახეთიდან ლაპარაკს ხომ ვერ დაუწუებდი, და როსცა მოველ, აღარც შენობა იყო და კიდევ ველაპარაკე, მრავალი მოწამე მყავსო. სიგელში თუ ეწეროს და კაცები მიმიყიდოს, გამომართვით, თუ არადა, რას შემართლებითო.

სიგლები მოვატანიეთ, სწერია: შერგილაშვილის მამული და ამ კაცისა და ამ კაცის მამული ასე ეწერა ვეზირს წიგნი წვაკითხეთ თათრული დაწერილი, იმაშიც ისე ყრუდ ეწერა: კიკეთი სოფელი მითთა და ბარით მომიყიდაო. კაცის მისყიდვა არც იმაში ეწერა. რადგანც სიგელში კაცი მისყიდული არ არის, ამ წიგნით ქალანთარის შვილის შვილი კაცებს ჭელს ვერ მოჰკიდებს. რაც სიგელში დაუწერია და მიუყიდა, იმას ლუარსაბ ვერ ეცილება. და რომელიც არ დაუწერია და არ მიუყიდა, ქალანთარის შვილის შვილი ჭელს ვერ მოჰკიდებს. მამული ედიას ობლს დარჩა და გლეხები თავისი წილი ლუარსაბ აბაშიშვილსა.

ლუარსაბ ესეც მოახსენა სამართალსა: ვერ მე კიკეთი არ გამეყიდნა, რომ იქიური გლეხნი რომელნიმე აყრილი იყვნენ და კახეთს და არაგვედ იდგნენ; თუ ის გლეხები იმ დღით აქამდე ან აყუაროს ვისმე ან წამოსულიყვნენ და იქვე არ იდგნენ, მე გტყუიო; თუ არადა, ხარაბა მამული მრავლის მრავალგზის შიშით მივიღე. აყრილი კაცნი ჩემთვის შევიხანჯე; ამისთვის, რომ უკეთესს მამულს მივეცემ და დავაყენებ, თქვენ რა მოდავე ხართო.

ამ ვზით ის გლეხები ლუარსაბს დარჩა თავისი წილი, რომ გლეხებთან ჭელი არვის აქვს. სიგელში გლეხის გასყიდვა არა სწერია. და ჩვენ მსაჯულთაც ასე ვაგაჩინეთ. იენისის იდ, ქორონიკოს უფა.

ქ. ამ განჩინების დაწერის შემდგომად ამ კიკეთის მსყიდველის სულხან მდივნის შვილის გოგიას წიგნი მოგვივიდა, ასე ეწერა: სიკველ კაცზე, რომელსა დაპარაკებნო, მამაჩემს რომ კიკეთი უყიდნაო კაცი არ სახლებულა და ნასყიდობის წიგნიც ასე აცხადებსო: მამული უყიდნია, ვარემე კაციც ბევრი ემსახურებოდაო, რა იქნებოდა კიკელს კაცს ემსახურნო. თუ ნასყიდი ყოფილიყო ან ნასყიდობის სიგელში იქნებოდა გამოცხადებული ან ჩვენგან გასყიდულს სიგელშიაო. ღმერთს ვფიცო, რომ დღვის ჩემისაგან ასე ვამოგონიო, რომ ათ თუმნად მივეც ვეზირსაო და რვა თუმნის მეტი არ მოუციო. თუ კაცი ნასყიდი ყოფილიყო, რვა თუმნად რად მივეცემდიო.

რადგანც ამისგანც ეს წიგნი მოგვივიდა, მსყიდველიც ის არის და გამსყიდველიც, უფრო სიმტკიცე მიიღო ამ განჩინებამ და თავისი წილი კიკელ კაცი, რომელიც არ გაუყიდნია, დარჩა აბაშიშვილსა. იენისის კმ, ქორონიკოს უფა.

* წამოლილი მენიო.

ბუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთა ცა გულის მმბუკომი(?)
ღმერთგანაცა(?) იო ა ნ ე, 1748
2. მონა ღთისა ო ტ ი ა
3. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი, ამ განა-
ჩენს გამტკიცებთ. მაგრამ თუ ის გლეხი კაცნი თავის სამკვიდროზე
ხელს არ აღიებენ, ამ გლეხების ფასიც ეღიას ობოლმა მოსცეს და
ეს გლეხები იყიდოს და თავეთს სამკვიდროს მამულზე დააყენოს.

და თუ ის გლეხი კაცნი ამ თავის ბატონს ლ უ ა რ ს ა ბ ა ბ ა -
შ ი შ ვ ი ლ ს სხვას მამულს დასჯერდებიან, ისიც იმ გლეხი კაცე-
ბის ნება არის, სხვა მამული გამოართვან და იმაზე დასახლდნენ.

და თუ უნდოდესთ, ბოგანოთ დადგენენ და ბოგანოსავით ემსა-
ხურნენ. აღიწერა ავვისტოს კვ, კორონიკონს უაზ.

თუ იმ გლეხმა კაცებმა თავის სამკვიდროს მამულის დახსნა
თითონ მოინდომონ, ეს მოსამართლემ გაშინჯოს და თუ სამართლით
დაეხსნენ ენებოდეს, დაახსნევინოს.

ბეჭედი: მე ფეგანანაწილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

55. განჩინება წამართლისა და დავითისუფილიანის პალის საქმეზე

1779 წ. 24 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 533. ლექანი. ქალაქი. 35,2x11,3 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მათს ყოვლად ჭელშიფობის სიმაღლეს ჩვენ, მათის მეფო-
ბის სარდალ-მდივანბეგის ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი ს თ ვ ი ს, წ ე რ ე თ ლ ი -
ს ა და დ ა ვ ი თ ი ს შ ვ ი ლ ე ბ ი ს სამართალი ებრძანა. ამათი
სამართალი გავშინჯეთ. და დავითისუფილს წ ე რ ე თ ლ ი ს ბ ე ჟ ა -
ნ ი ს ბებების ბართი ჭინდა მამისა, რომ რასაც თეთრს ედავებოდა,
იმისი ნახევარი მიებარებინათ და ყაბზიც კელით უჭირავს.

მეორეც, გ ი ვ ი ს ა მ ი ლ ა ხ ვ რ ი ს წიგნი აქს დავითაშვი-
ლებს, რომ ცხრა თუმანი წერეთელს მართებია გივის ამილახვრისა.
და ეს ცხრა თუმანი დავითისუფლისათვის გამოურთმევია წერე-
თელს და თავდებათ ზ ა ა ლ ფ ა ლ ა ვ ა დ ი შ ვ ი ლ ი მოუცია.

რომ ამისი ბართიც მოხტაბარის ბეჭდებით დღეს დავითისუფილებს
ჭელთ უჭირავს; და ეს წიგნები მოვატანინეთ დავითისუფილს.

და წერეთელმა თავისი ბებისა და მამის წიგნი კი იყაბულა და
გივის ამილახვრის გამოართმევი არ ჩაუგდო.

ჩვენ ეს სამართალი განვაჩინეთ: რადგანაც შოშია აქ არ იყო
და ახლაც თეთრი ამისთვის ვერ გამოერთავთ, თუ შოშიამ წერეთე-
ლი გაამტყუნოს სამართალში, რომ ეს თეთრი გარდახდილი იყოს,
რადა საქმე ექნება. და თუ ვერ გაიტყენოს, შოშიამ დავითისუფილს
უნდა ვასცეს პასუხი და დავითისუფილმა წერეთელს.

ამას გარდა დავითისუფილებზე ამავე თეთრისა სამი თუმანი
დავითისუფილზე დარჩა და ეს სამი თუმანი თავისის სარგებლით ახ-
ლაც უნდა მოაბაროს. ჩვენნი სამართალი ეს არის და ნება მათის სი-
მაღლისა. ივლისის კვ, კორონიკონს უაზ.

ორი კუამლი კაცი რომ ყოლია გირაოთ, ნახვარი გარდაუხდიათ
და ერთი კაციც გამოურთმევია და ნახვარი რომ დარჩენილა, ერთი
კაცი ისევ ჭელთა ყავს. თუ უნდოდეს, ეს კაცი დაიჭიროს და დავი-
თისუფილთან ჭელი აღარა ექნებათ რა. და თუ არ დაიჭიროს, რო-
გორც ზემო სამართალში განგვიწესებია, ისე უნდა აღსრულდეს. ეს
ასე განგვიწესებია. ივლისის კვ, კორონიკონს უაზ. იასაულო, ეს
ასე უნდა აღასრულო.

ბეჭედი: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯუ-
ლად იესე.

**56. განჩინება დიასამარიისა მთაწმიდის პატომების ხარამის
მონასტრის ეკლესიის გაუფილის საქმეზე**

1779 წ. 30 აგვისტო

ცხსა. პ. კ ა რ ბ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი ს პირადი ფონდი. № 1461. რვეული № 3.
საბუთი № 129. პირი. ქალაქი. მხედრული.

განჩინება მისის უწმინდესობის დიასტერიისა. მისსა უმაღ-
ლესობასა სრულიად საქართველოს მე ფ ე ს ი რ ა კ ლ ი ს ებრძა-
ნებინა დიასტერიისათვის გარჩევა და გარკვევა მთაწმიდის ვატო-
პეტის ხარების მონასტრის ეკლესიისა და მამულისა, რათამცა გან-
გვეჩირო და განგვესამართლებინა და ჩვენ მიერ განსჯილის სამართ-
ლის განჩინებითა მოურნე და მწყესელ ყოფილიყო ფოტორის წმიდა
გიორგის ეკლესიისა და მის ეკლესიის მამულისა მთაწმიდის ვატო-
პეტის ხარების მონასტრიდამ წარმოვლენილი იღუმენის იოსაფ, მი-
სის უწმინდესობის დიასტერიამან ამა საქმისათვის მრავალი გა-

მოძიება და გამოკვლევა ეპყაეთ და ეს გულსავსებით ვირწმუნეთ და დავეუშვებოდით, რომ: ვერცინუალს ფოტოროზედ წმინდის გიორგის ქაშეთის ეკლესია ჰქონებოდა მთაწმინდის ვატოპეტის ხარების მონასტერსა და ის ეკლესია ლიახვის მდინარისაგან დაქველდით და მას ეამსა ნეტარხსენებულს დედოფალს მარიამს მისსა ნაცვლად ლიახვის გამოღმა ეკლესია აეშენებინა, რომელიც დღეს არის. და იმ დაქველდულ ეკლესიაში რაოდენნიც ხატნი სვენებულ იყვნენ, ისინი ქრცხინვალელს მახნიაშვილს შეენახა და მასუკან ან ახლად აშენებულს ეკლესიაში დაესვენათ. და იმ ეკლესიის დეკანოზობა დედოფალს მარიამს მახნიაშვილისთვის ებოძებინა და აგრეთვე საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს სვეტიცხოვანს და მისი დეკანოზობავე დაემტკიცებინა. და აგრეთვე მისსა უწმინდესობასავე ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქს ბატონის შვილს დომენტიოსს და აგრეთვე მისსა უწმინდესობასა ყოვლისა საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქს მეფის იესანტიოსის ებოძებინა და დაემტკიცებინა დეკანოზობავე მახნიაშვილისათვის.

აწ ჩვენ ესრეთ განჩინებთა ამით დაგვიტკიცებთა: რომელიც ფოტოროზედ დაქველდულ ეკლესია არის და ან ახლად ლიახვის გამოღმა მარიამ დედოფლისაგან აღშენებული ეკლესია არის და ამ ეკლესიებისა ან ყმა ან მამული ძველი თუ ახლად შეწირული მარიამ დედოფლისაგან, შეწირული ვენახნი: ელიასშვილის ნახევარ ვენახი, მაისურაძის ვენახი საყდართან, მუჯარის ბასილას ვენახი, ვულას გერის ვენახი, ან სახლი, ან ალაგი, ან სასაფლაო ან სხვა რამ სადმე არის, ყოველივე მთაწმინდის ვატოპეტის ხარების მონასტრის ეკლესიისა არის.

და რომელიც იმ მონასტრიდან იღუმენი იოსაფ წარმოვლენილი არის, იმის ხელქვეშ არის და იოსაფ იღუმენი არის გამეფებული და პატრონი. არა რომელსამე კაცთაგანსა, არცა სამღვდელსა და არცა ერისგანთა საქმე არა აქვსთ არც ეკლესიასთან და არც ყმასა და მამულთანა, თვინიერ იოსაფ იღუმენის მეტს.

და თუ დღის იქით ამ ეკლესიების მამულები ან ყმები ან სხვა რამ გამოჩნდება, რამ მიფარვით და ნამძლეოდ სხვას ეჭროს, ისიც მთაწმინდის ვატოპეტის ხარების ეკლესიისა არის. დიკასტერიას შინა წერილ იქმნა თუესა აგვისტოსა 30, წელსა 1779.

მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა მიხაილ ულისი არხიმანდრიტი სტეფანე

ულისი დეკანოზი მცხეთის დიდის ეკლესიისა და კარისა ნიკოლოზ.

მწიგნობართ-მთავარი დავით

თავში:

ჩუენის დიკასტერის მსაჯულოვან განჩინებასა ამას დაემტკიცებთ. აგვისტოს 31, წელსა 1779.

ანტიკალიკოზი

57. განიხილეთა ანთროპოლოგიის სახელმწიფოებისა და კანონისა ახალაურის მამულის საქმეზი

1779 წ. 15 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2172. დღანი. ქალაღი. 32×16,3 სმ. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშანი ნახვარი არ არის.

ქ. სალთხუცისშვილი ქაიხოსრო და ახალაური ქაფეთარი ცოტას რასმე ვენახზედ ჩიოდნენ, რომ ის ვენახი ერთის ცალისა იყო.

ჩვენ, მდივანბეგს ბეჟანთან, სამართალში ილაპარაკეს. ჩვენ ორთავე მოწამე ვთხოვეთ.

ქაიხოსრომ ერთი მოწამე მოიყვანა, რომ მიჯნის მიჯნამდის დანიშნა, რომ ქაიხოსრო ყმისა იყო. ჩვენ იმერეთს მოწამეს ვერ ვერწმუნენით.

ეს ახალური ამას ეპასუხებოდა: ჩემიც არის და ტყუილათა ემედავებო.

რადგან ის მამული ახალურს კელთ ქონდა, ჩვენ სამართლის ძალით ფიცა ახალურს დაეადგიეთ, რომ უნდა დაეფიცნა და მამული იმს დარჩომოდა. რადგან რომ ვერ დაეფიცა ის ერთის ცალის ვენახი დარჩა ქაიხოსროს სალთხუცის შვილს სამართლის ძალით. დინობისთვის იგი, ქორიონიონს უაჯ.

ბეჟანი: მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვის მსაჯულად მაგო ბეჟან.

58. განიხილეთა ანთროპოლოგიის სახელმწიფოებისა და კანონისა ახალაურის მამულის საქმეზი

1779 წ. 12 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1121. დღანი. ქალაღი. 40,7×19 სმ. მხედრული. დაზიანებული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი. ა-მეტ.

მის სიმალღეს ბედნიერს! ხელმწიფეს ოქმი ებოძა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგისა და დიასამიძის მიწაშვი

იოანეს თვინ, ამირეჯიბე [ბის] ზაზას, ბუქაბუ-
კის და დათუის სამართალი ეძახა.

მოვიყენეთ¹ და ვალაპარაკეთ სამი-ოთხი დღე და არ იქნა. და
ერთმანერთის ძმობის მიზეზით და უშფოთრობის გულისათვის ეს
სამართალი ვანუწესეთ:

სალოლაშენის ნასყიდობაზედ ზაზას ელაპარაკებოდნენ.
ზაზას ნასყიდობისაგან გრიგოლის შვილების ორისაგან ვანაყოფის მა-
მული ვამოქვართვით და ბზეჭაბუქს და დათუას მივეცი. დარჩა
ზაზას [ნასყიდობა თავის ჯალაბის მზითვით, ჯავახასვილები
ორისაგან ვანაყოფის მამული და აბულაძეების ორისაგან ვანა-
ყოფის მამული. რაც მიუცია თეთრი ზაზას მიცემული, ამა თეთრში
დათუასთან და ბზეჭაბუქთან საქმე არა აქვს.

კობარიძის მამულზედა ლაპარაკობდნენ. კობარიძეს თავის
ნასყიდობა ქონია. და თავის ნასყიდი იშვნელიან[ი]დან თუ საცი-
ციანოევიდან [ხე]რხეულ იძუე ვაუყიდია და ხერხეულ-
ძისაგან ზაზას უყიდნია. სამართლით ეს ნასყიდობა მამული ზაზას
დარჩა. დათუას და ბზეჭაბუქას საქმე არა აქვს.

ნაბერალს ამირეჯიბეს დავითს ამირანა ვაუყიდ-
ნია. ეს ამირანა [თავის]უფალი შექნია. მის უკან თავის შვილებით
ზაზას მისცელა, [ბატონ]ნიშვილს გიორგისაც უბოძე-
ბია. ამისი ნება ბატონიშვილის არის.

წისქვილებზედ ლაპარაკობდნენ. დღეს რომ ზაზას უჭირამს
ქვემო წისქვილი, ის ზაზას მივეცი, რომ ბზეჭაბუქს და დათუას
საქმე არა აქვს.

და ზემო წისქვილი რომ დათუას და ბზეჭაბუქს აუშენებია, ის
ბზეჭაბუქს და დათუას მივეცი, რომ ზაზას ხელი არა აქვს. თუმცა
ერთმანერთში წილი ვედა, მაგრამ სამართლით ასე ვაგაშველე.

დათუას რომ იმერეთიდან კაპანაძე მოუყვანია, რადგან
ძველთაგან ამათი საერთო ყმა ყოფილა, ისევე საერთო არის, უნდა
წილში ჩააქვდონ და გაყონ.

ქაიხოსროს ზაზას ჯალაბისათვის ვეალა ბიჭი, პირის სა-
ნახავათ მიერთმევია, აღარა ვამოერთმევა, დარჩა ზაზას ჯალაბს.

დათუას ჯალაბს რომ ხატი მორთმევია, ის ხატი სამის ძმისავე
არის და სამის ძმის წილიდამ დათუას ჯალაბს ერთი ბიჭი მისცენ.

დღეს და დღეს იქით ერთმანერთის სიყვარულის და ძმობის
მეტე საქმე აღარ აქვს არა.

¹ + მოვიყენეთ.

სალოლაშენს თუ სხვაგან მამული თუ კაცი თუ სახლის
აქნასი თუ სპილენძი მეფის ბძანებით დიასამიძე მინიშნო ი-
ანემ უნდა გაყოს.

ეს ვანაჩენი ტოლათ ორი დაიწერა: ერთი ზაზას მიეცა და [მეო]-
რე ბზეჭაბუქს და დათუას. დაიწერა ქრისტეშობის თორმეტს, ქო-
რონიკონს უაჲ.

ორი ბეჭედი:

1. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად
იესე

2. მონა ღთისა იოანე

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ
ვანაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორიონიკონს უაჲ.

ბეჭედი: მე ფეხთავანანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

59. ვანჩინება დიასამიძის მონაქარ ლაშაბანიშვისა და მიქელ

მღვდლის მალის სამეფო

1779 წ. 18 დეკემბერი

ესა. ფ. 1448. სპ. № 3120. დედანი. ორად ვაგეცილი ქალაღი. 27,7 X
17,3 სმ. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი და მძიმე.

მისის უწმიდესობის დიკასტირობის მიერ ვანჩინება.

მისის უწმიდესობისათვის ლაშქარნიგისს მამა უჩარს
არზი მიერთმია და ანჩინაბის დეკანოზის შვილის მიქელ მღვ-
დლისათვის ეჩივლა.

მისს უწმიდესობას ამ საჩივროს სამართალი ჩვენთვის ებძანე-
ბინა. ესენი ორნივე ჩვენთან სამართალში მოვიყვანეთ და ვალაპა-
რაკეთ.

მანუჩარ ლაშქარნიგისის საჩივარი ეს იყო: ამ მიქელ მღვდელს
ასლანაშვილის პაპასაგან თამასუქით თეთრი უნდოდაო
ამისი სახლიც თამასუქი გიროდ ეწერაო. და რადგან ასლანას-
შვილის პაპას სახლი ჩემს სასახლეს ეკრა და სასყიდლად მიწოდ-
დაო, ამისთვის მამას ჩემს ამ მიქელ მღვდლისაგან ასლანას-შვილის
პაპას თამასუქი და სამართლიდამ მიცემული ვანაჩენი და ოქმი ეყი-
დაო, და მიქელ მღვდლისათვის თავისის კელით წერილით ნასყი-
დობის წიგნიც ვამოერთმიაო.

მამას ჩემს იმ ვამად თეთრი კელად რომ არა ჰქონდაო, რომ
მიეცათ, ამის მიზეზით მამას ჩემს თავისი კელთნაწერი თამასუქი
მიეცათ. და ექვსს თვეს უკან ზოგიერთი თეთრი მიეცა, ბარათიც ვა-

მოერთია და თავის თამასუქზედაც კელი მოეწერინებინაო. და რო-
მელიც თამასუქი განაჩენი და ოქმი მამას ჩემს მიჰყიდაო, დღესაც მე
მაქვსო თავისის მოცემულის ნასყიდობის წიგნითაო.

მასუქან ჩემის მალვით იოანე მდივანი მისულა მიქელ
მლუღელთან და ამ საქმეზედ შესდგომია ჩემის ინადით და შურით
და მიქელ მოუტუნებია და კელახლა ამ ჩემის ნაყიდის წიგნებისა
ნასყიდობის წიგნი თავის სახელზედ გამოურთმევიაო.

მიქელ მლუღელმა ამ საჩივრისა ასე უპასუხა: მართალია,
მამა შენი მივეყიდეო და რაც წიგნები მქონდა იმას მივეცე, მაგრამ
ზოგი თეთრი მომცა და ზოგი ისევ დარჩაო. რამდენჯერაც მამას შენს
ვსთხოვეო არ მომცაო. მასუქან იოანე მდივანი მოვიდა ჩემთანაო
და ასე მითხრაო: სახლში მე ვსდგევარო და თეთრს მე მოგცემო.
მართალია, თეთრი გამოვართვი და ნასყიდობის წიგნი მივეცეო.

მეორე ესე თქვა: მე რომ პირველად მამა შენს მივეყიდეო, მას-
უქან ბატონის შვილიმა ვიგორგიმ მიმაყვანინაო და ასე
მიბძანაო, რომ: ეგ შენი წიგნები იოანე მდივანს მიჰყიდეო და რა-
საც გორჯასპი მდივანი გაძლევს, ერთს თუმანსაც მეტს
მოვაცემინებო. მაგრამ პასუხი მე ეს მოვახსენეო, რომ: გორჯასპი
მდივანსათვის მიმიყიდინა და მეორედ ხომ ვერ გავყიდიო: მაგრამ
მამა შენმა დანარჩომი თეთრი რომ არ მომცა, მე რე იმას მივეყიდეო.

ამათი ეს ურთიერთარსი ლაპარაკი რომ მოვისმინეთ, მიქელს
მღვდელს ვეითხეთ, რომ ახლა იოანე მდივანს როგორ მიჰყიდეო.
ასე თქვა: როგორც პირველ მამა ამის მივეყიდე, იოანე მდივანსაც
იმეფ ფსად მივეყიდეო.

ჩვენ ამათის საჩივრისა ასე გავვისამართლებია, რომ: რადვანც
პირველად მიქელ მღვდელს გორჯასპის მდივანსათვის მიუყიდინა და
რაც წიგნი და საქმის აღმოჩინება ჰქონია, თავისი კელწერილის
ნასყიდობის წიგნით გორჯასპი მდივანსათვის მიუტია, სამართალით
პირველ მონასყიდე გორჯასპი მდივანისა და ამისი ნასყიდობა არ
მოიშლება. ამ ნასყიდობისა ზიანი და სარგებელი ორივე გორჯასპი
მდივანსა არის. მაგრამ მიქელ მღვდელს რაც კელწერილი გორჯასპი
მდივანსა აქვს, როგორც იმ მდივანს კელწერილში აცხადებს, მდი-
ვანმა გორჯასპიმ და იმისმა შეიღებმა იმ გზით მიქელ მღვდელს გა-
სუხი უნდა გასცენ.

ეს სამართალი ჩვენგან ვასასამართლებელი არ იყო, მაგრამ ეს
მიქელ მლუღელი რომ საღმრთო კაცი იყო და მიქელ იმას სამს-
ჯაეროში წარდგებოდა და ამ საქმისათვის ბრალეულად გამოცხად-

დებოდა — «რომელმან კელი კელსა მისცეს» და შემდგომი ხომ პა-
ტიუს ვერ მისცემდენ და ჩვენდამოვე წარმოიგზავნებოდა.

ამ მიზეზით ჩვენ განვაჩინეთ ამათი სამართალი. და რადვან უფ-
ლება გვაქვს მლუღელთა ზედა ამ გვარის საქმის მოქმედი დასატუქ-
სავიცი არის სულეირად. და დღეს იქით პირობა დაგვიდებინებია მი-
ქელ მლუღელისათვის, რომ აღარა ჰქნას. და რადვან შეცდომით მო-
სულია, რომელიც კელითწერილი იოანე მდივანსათვის მიუტია,
ტყუელია და შეუწყნარებელი.

და რადვან იოანე მდივანი შესდგომია მიქელს და ამგვარს საქ-
მეში ჩაუგდია და იმგვარი წერილი გამოურთმევია, ამის სამართალი
მისი სიმაღლის მსაჯულთ ნებასა შინა არს.

დაიწერა დიკასტირისა შინა დეკემბრის იმ, წელსა ჩლოთ.

მდაბალი მიტრპოლიტი ხელისა იონა

უღირსი არხიმანდრიტი ხელისა: სტეფანე

მწიგნობართ-თავაირი ხელისა: დავით

თავით:

ჩუენის დიკასტირისა მსაჯულთა! მიერ განჩინებება ვამტკი-
ცებთ. იანურის თთვის რიცხუსა 5, წელსა 1780

ხელისა: კათალიკოზი

60. ბაზილიანა მარსი მონასტრისა მონასტრისა და ზაალ მახლანის მონასტრისა

ბაშულის სამხმე

1780 წ. 31 იანვარი

ხელაწერა ინსტიტუტი. Hd 6921. დენის შვი ქალაღი. 19X10 სმ.
მხტრული. განკეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნამზარა წერტილი და
ორწერტილი.

ქ. გოსტაშაბის შვილი ერასტი უჩიოდა ყაფლ-
ის შვილის ზაალს და ზურაბს: ჩემი სამკვიდრო მამული
ქვემო დლოღენ მამიჩემის უმცროსს მძას პაატას მიუყიდინა
ყაფლანისა და ზაალისთვის და ბაბის ჩემის წილი მთლად, რომ მა-
მის ჩემისათვის არ შეუტყობინებია. მე რამე ბებია ჩემს გუქას
რომ შეუტყვია, მისულა, თეთრი მიუტანია, მიუტია და, რადვანაც
ბექანის წილიც წერებულა იმ სიგელში და ბეჟანის ნებით თავის
წილი კი მისყიდული ყოფილა, სიგელი კი ვერ დაუბეგვია და ერთი
ბათილამის წიგნი მოუტია: თქვენი წილი რომ სიგელში ნასყიდათ
მიწერია, არ მიყიდა, თეთრი მომეზარაო. ეს წიგნი ზანდუქში სდგ-
ბია. ქურდისაგან რომელიმე სხვა ნივთებიც და ის წიგნიც მოუბა-

1 მსახულთა.

რავსთ, თორემ მიქელ დეკანოზი დო ლენჯის შვილი ამ საქმის მოწამეაო; და საშინელის ფიცი თ ფიცედა, ეს სიტყვა ბე-ბის ჩემის გუქასაგან დიდის ფიცი თ გამიგონიაო.

ზაღ ყაფლანის შვილი უპასუხებდა: მე სიგელი კელში მივი-რავს, მრავლის დიდროანის კაცებით დაბეჭდილი, ოცდა თოთხმეტი წელიწადია ნასყიდი მაქვს, არავინ წამომდავებია, კაცნი მესახლნენ, კვნა იყო, თესვენაც, მცილე არავინ მყოლია. ახლა მაგისტანას კორით რომ მეცილები, ან იმ ჩემის ძმის ყმის წიგნი უნდა გქონდეს, ან წიგ-ნის მნახავი მოწმე გყვანდეს და სიტყვა არ მეჩვენება, თუარა ეს სიგე-ლი, ამ ძლიერ მოწმებით დამტკიცებული, ქართველის ბატონის მე-ფობაში ვასყიდული, რომ ძალი და უსამართლო არა შემეძლო რა, მაგისტანას სიტყვით როგორ გამტყუნებდებო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამითი სარჩელი მოვისმინეთ, სიგელი ვნახეთ, დიად, მტკიცე და მრავლის დიდრო-ანის კაცის მოწმებით იყო დაბეჭდილი.

მერმე მიქელ დეკანოზს მოუწოდეთ და ფიცი თ ვიკთხეთ: რაც იცოდეს, სწორე იმოწონს. მიქელ დიდის ფიცი თ თქვა, რომ გუქა მ დ ი ვ ა ნ ბ ე ვ ი ს ქ ა ლ ი შემომგებწა: ყაფლანისაგან მოცე-მული მამულის წიგნი მქონდაო, ზანდუკი ვამიტხეს, ზოგი რამ სხვა და ისიც დამეკარგაო. და ერთი ვინმე შენი მოწაფე არის, იმის ეჭვი მაქვს, ეგების ასწავო და კანონი მისცე. თუ იმს ექმნას, ჩემი წიგნი მომცესო; და დიდად წულად იმ წიგნის დაკარგვასაო.

ზაღ გოსტაშაბის შვილი მა წერილი მოგცა სამარ-თალსა: გუქა ერასტის ბებიათ ყაფლანს თეთრიც მოუტანა და წიგნიც გამოართვაო და მამა ჩემი კიდევ ვმღეროდა: თქვენ თქვენ-ნი წილი მამული დაისხენით და მეკი არ შემატყობინეთო. ღმერთს ვფიცავ, რომ ეს ასე იყო.

აგრე ზაზა გოსტაშაბის შვილი მა მოსცა სამარ-თალს წერილი: ღმერთს ვფიცაო, რომ გუქამ ყაფლანს თეთრი მოუ-ტანა და წიგნიც გამოართო და ბიძა ჩემიც დავემღერა, რომ თქვენ კი დაისხენით და მეკი არ შემატყობინეთო. ამ ჟამს დიდად შეაწუხა ერასტის ბებიათ: არც დღე მოასვენა, არც ღამე, მანამ წიგნს გამო-ართმევდა.

ესენი ასე ფიცი თ მოწმობდენ; მაგრამ რადგანაც ბიძაშვილები იყვნენ და სახლისკაცი, ამათის მოწმობის სამართალი ვერ გულ-საუკ იქმნებოდა და ეს სამართალი მივეცი: ერასტი გოსტაშაბის-შვილმა სამი საყაფლანის შვილო აზნაურ შვილი შეუგდოს, ზაღმა და ზურაბმა სამში. ერთი იშონ და ასე შეაფიცონ: «ამილაბრის

წილი დლოვენა კიდევ ეყიდოს და იმ დღიდან აქამდე არცავინ სდავებოდეს, როსცა კაცი მდგარიყოს, ღალაც ეღოს და წილიც არ ეთხოოსო».

ამილაბრის შვილებსა და გუქას რომ კიდევ სხვა მოწმეები მოვსახოეთ ერასტის, ერასტიმ თავის პაპის ძმის შვილი ზაღ მო-იყვანა. ერასტიმ რომ სთქვა ყაფლანს თეთრი მივეც, დავისხენ და ბათილამის წიგნი გამოვართვიო, და ისიც ტყუილი იყოს, არც თეთ-რი გამოერთმის და არც წიგნი მივეცეს.

იანგონა ღა, ქორიონკის უამც.

61. ბანიზება პანოსრო აბაშიძის, გლახა მახვილაძის და ზაღ დავითიშვილის ვაჟის საძმეო
1780 წ. 19 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 537. დღანი. ქალღ. 20,2×11,3 სმ. მღერული. განკეთებლის ნიშნად ნახშირა წერტილი.

ქ. ქაიხოსრო აბაშიძე უწიოდა მახვილაძის შვილი გლახას და დავითის შვილიც ზაღს ასე, რომე: დედის ჩემის თეთრი ჰქონდა საკირის ვასაყებულად და იმ თერთ ზაღ მახვილაძემ დავითის შვილის ზაღის კაცისაგან მიწა იყიდა ჩემს სახელზედ, კიდევ მაჩვენა: საკირისთვის რომ თეთრი მქონდაო, ეს მიწა ვიყიდეო. ახლა ის მიწა ზაღ დავითის შვილს უჭი-რავს, მე აღარც თეთრი მეძლევა და აღარც მიწაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეცი, ზაღ დავითის შვილიც მოვაყვანინეთ და მახვილაძე გლახაცა.

ზაღ დავითის შვილმა უპასუხა: ჩემს კაცს ნასყიდი მიწა ჰქონ-დაო ვცას. იმ კაცს არ ეჭირებოდა რა, მე ვინახევდიო. ჩემს მალ-ვით ეს მიწა ვაყიდა, შეუტყვე, დავტყქე და გამოგვავნე; თავისი თეთრი ისევ ზაღ მახვილაძის მისცა. ის ნასყიდობის წიგნი გამო-ართო და მომიტანაო. მახვილაძემ თუ შენ თერთი არ მოგცა, იმას ეღავე, ჩემთან რა საქმე ვაქვსო.

მახვილაძე გლახა უპასუხებდა: მამაჩემმა თეთრიც მისცა, მი-წაც გამოართო, თქვენ მოვაბარა, სიგელი მამაჩემს ჰქონდა, ქამი-ერა შვილი შემომადან, ეგ სიგელიც მომპარა და სხვებიცაო. თორემ აშოროს ღმერთმან, შენს კაცს მამაჩემისათვის არც თერთი მივეცეს და არც მამაჩემს ეგ სიგელი მივეცესო.

ჩვენ ასე უსაჯეთ: მახვილაძემ გლახამ ამ თავის სიტყვაზედ ერ-თი კაცი შეაფიცოს დავითის შვილს ზაღს, რომ მამას იმისს არც თერთი გამოერთმის დავითის შვილის კაცისათვის, არც სიგელი

მიეცეს და ის სიგელი ქურდობით მოეპაროს და ზაალ დავითის-
შვილს ისე ჩაეარდნოდეს კელში.

თუ ასე შეაფიცა კაცი, ზაალ დავითისშვილმა ან მიწა უნდა დაა-
ნებოს და ან თავისი თეთრი მისცეს ზაალ მახვილადეს და მახვილა-
დემ აბაშიძეს მიიბაროს. თუ ვერ შეზღვიდა და მახვილადემ უნდა
თეთრის პასუხი გასცეს აბაშიძეს ქიხოსროს. ფებერვალს ით, ქო-
რონიკონს უჯ.

ქ. ზურაბ ავალისშვილო! ასე ვაარბევ.

სამი ბეჭედი:

1. მზეჭაბუქ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ.
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

ქ. მე, ზურაბ ავალისშვილი, ამისი იასაული ვიყავ. მახ-
ვილადემ კაცი ვერ იშოვა, რომ ზაალისათვის შეეფიცა. აბაშიძემ თა-
ვისი თეთრი გამოართვა მახვილადეს.

მე, პავლე(?) მღებარ კილაძე(?), როგორც ეს განაჩენი აცხა-
დებს, დამიწერია ზურაბის ისტყეთი.

62. ბაჩინვა ბაშუკ თარხნიშვილის ყმაბის ხახანაშვილუბის საამიჯო
1780 წ. 2 თებერვალი

ხელაწერა ინსტიტუტი. Hd 1741. დედანი. ქალაღი. 75,6x26,5 სმ.
მკერული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თარხნისშვილი მამუქა უჩიოდა ხახანა-
შვილს, თევდორეს და მის ძმას შიოს: კარგარეთ-
ლის სვიმონ დეკანოზის ყმა იყავითო და ის დეკანოზი ჩემი
ბართში გამოყოლილი ყმა იყოთ.

ხახანაშვილები უპასუხებდნენ: ჩვენ ციციისშვილის
ფარსადანისაგან შეწირული წმიდის მრავალმოღვაწის
ეგსტათის ეკლესიის ყმანი ვართო, დეკანოზი გვიმსახურებდა არა თუ
ბართობით, ეკლესიის დეკანოზობით, თორემ ჩვენთან სხვა საქმე
არა ჰქონდა რაო.

წიგნი გვაჩვენა, ასე ეწერა: შემოგწერეთ ხახანაშვილი
საბიამისი შვილები, მისი ძმისწული ესტატე, ქორონიკონს
ტომ. მეორე წიგნი ჰქონდა ამავე ხახანაშვილებს სვიმონ დეკანოზი-
საგან მიცემული: ჩვენს ერთგულს ყმას ხახანაშვილს თევდორეს და
შიოს ძველად მამა-პაპათაგანაც ამოკვეთილი გქონდათ ღალა, კუ-
ლუხი, ავდგ და შენი ცოდვა ვეღარ დავიღვე, სულ გაპატივეო. და

ბოლოს ეწერა: წმიდის ეგსტატის ყმაბის გულსათვის მოგვიცია
ეს სითარხნეო, ქორონიკონს უია.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, ეს განჩინება მი-
ვეციო: თარხნიშვილი მამუქა და ზურაბ რომ ამბობენ: ეგ
ციციისშვილის წიგნი შენი არ არისო, სხვისა ვისიმე არისო და შენის
გვარის სახელი ჩაგიწერინებიაო, მართალია, ხახანაშვილი სადაც
სწერია, იმ ადგილს ის წიგნი დახეული იყო, დაუყვრებიათ და
მოუტყობოვებიათ. და ღმერთმან უწყის, ისე სახელი მოუტყობოვლე-
ბიათ, თუ სხვა დაუწერიათ. და დეკანოზის მიცემული წიგნი რომ ასე
აცხადებს, თავს სწერია: ჩვენს ყმას ხახანაშვილს; და ბოლოს სწე-
რია: ეს სითარხნე წმიდის ეგსტატის ყმაბის გულსათვის მომი-
ციაო.

ხახანაშვილს თევდორეს და შიოს ფიცი დავადევიო: წადგნენ
ორნი ძმანი და ერთი კაცი ერთაწმიდელი თან მიიყოლონ და ამ
სამთ ასე შეგვიცონ, რომ: აეს ციციისშვილის წიგნი სწორად ჩე-
ვნის გვარისათვის არის დაწერილი და მოცემული და რაც ამასში სწე-
რია, ჩვენნი მამაბიანი და პაპანი იყვნენ და სწორედ ხახანაშვი-
ლობით წერებულაყვნენ; და ჩვენი მამა-პაპანი წმიდის ეგსტათის
შეწირულნი ყმანი ყოფილიყვნენა.

აგრევ კიდევ ელისაბედი ს შვილი მღუდელი იესე ფი-
ციო ხომ ვერ დაიფიცავს და ასე თქვას: «ჩემმა სულმა, რომ ხახანა-
შვილები და ამათი მამა-პაპანი წმიდის ეგსტათის ყმანი არიანო».

ეს რომ ასე აღასრულონ, მამუქას და მისს ძმას ზურაბს კელი
აღარა ექნებათ რა. და თუ ვერ აღასრულეს, დეკანოზის ყმანი ყოფი-
ლან და მამუქას და ზურაბს დარჩებიათ.

ბუჭყიაშვილო ნინიავე! ეს ასე აღასრულე. როდესაც ეს
ფიცი გარდასწყდება და ეკლესიას დარჩება, მერმე რაც ამ ხახანა-
შვილებს ნასყიდო მამულები აქვსთ, რომ ან წიგნი აცხადებს და ან
მოწამე მოწმობს, ის ხახანაშვილებს დარჩებათ. და რაც სათარხნო მა-
მულები უჭირავსთ, რომ არ ეყოდისთ, ის მამუქას და ზურაბს უნდა
დაუგდონ. ფებერვალს კვ, ქორონიკონს უჯ.

სამი ბეჭედი:

1. მზეჭაბუქ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. ეს განჩინება რომ მივეციო, მისულიყვნენ საფიცრად. მამუ-
ქას და ზურაბს აღარა დეფიცებინათ. ორთავ კელი მოეწერათ,
აღარ დავადევიეთო, ხახანაშვილი წმიდას ეგსტათის დარჩაო, მე, მა-
მუქას კელი არა მაქვსო; მე, ზურაბმც, კელი ავიღეო.

აგრეე ბუქყიაშვილს ამათს იასაულს იოანეს მოეწერა წმიდას ევსტათის დარჩაო, აგრეე ქართველის შვილს, აგრეე კლიმიას შვილს ოტიას, აგრეე წმიდის ევსტათის დეკანოზის შვილს დავითს, აგრეე ატიკაშვილს, აგრეე იასე ქეშელაშვილს.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამთი კელით წერილი რომ ვნახეთ და თვითან მამუქასი, ეს განჩინება მივეცით: რომ ამ ხანანაშვილს თევდორესა და შიოსთან კელი აღარა აქვსთ მამუქასი და ზურაბს; და დარჩა წმიდის ევსტათის ეკლესიას. და მამულებისა როგორც დავიწერია, ისე აღსრულდეს. თიბათვის იჲ, ქორონიკონს უჲჲ.

- სამი ბეჭედი: 1. მ ზ ე კ ა ბ უ ქ
2. მონა ლთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
კიდებუე:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფემან ირაკლი მეორემან, თვითან მამუქა თარხნიშვილისა და იმისის ძმის ზურაბისა და სხვათ მოწმეუქებისა და იასაულსაგან კელით ნაწერი ვნახეთ და ჩვენც ასრე დავამტკიცეთ, როგორც მსაჯულთ დაუწერიათ და დაუბეჭდავთ. იენის[ს] კ, ქორონიკონს უოო.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე მამუქას ნაწერი და იმისის ძმის დამოწმებისა ვნახე და ჩვენც დავებეჭდეთ. ის წიგნიც თევდორეს მიეცა, იმას ქონდეს.

ბეჭედი: ერეკლე
ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი. გიორგი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. აგვისტოს იჲ, ქორონიკონს უოო.

ბეჭედი: გიორგი
ქ. ჩვენ, საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული ბატონი დარეჯან, ამ მისის სიმღლისაგან დამტკიცებულს განაჩენს ჩვენც ამვ რიგათ ვამტკიცებთ. აგვისტოს კ, ქორონიკონს უოო.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან

63. განჩინება დიასამბრისა ივანე შიოსშვილისათვის ცოლის შერთვის უფლობაჲს
1780 წ. 16 მარტი

ხელწერათა ინსტიტუტი. Ad 853. დედანი. ქაღალდი. 31x17,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილო.

მისის უწმიდესობის დიკასტირია გიბრძანებს კუპატანს შინა მყოფო მღვდელთა ევსტატო.

მერე ამ შიოს შვილს ივანეს რადგან თვისი სჯულიერი ცოლი აღარ დასდგომია, და რომელიც იმ კაცის ტყვეობის ემსაშუებრთავს, ის შეზყვარებია, იმას გავყოლია და კაცსაც მოუტაცინა და ფშავს გარდუყვანია და იმ დედაკაცთან მრუშებით მცხოვრები არის, ამ შიოს შვილმა, რომელიც დედაკაცი შეირთოს, ჩვენგან შენდობა აქვს, ჭვარი დასწერე.

მაგრამ როდესაც ამ კაცს ივანეს ჭვარი დასწერო, თვალი გვიოროს ყოველგან და იკითხვიდე, რომ თუ ის, ამ კაცის ცოლის მომტაცებელი, გამოჩნდეს სადმე და ფშავიდან ის დედაკაცი გარდმოიყვანოს, დიკასტირის წერილით მოახსენე, რომ ის დედაკაცი წაერთოს; იმ კაცსაც სხვა ცოლი უნდა შეირთოს და დედაკაცსაც სხვა ქმარი. ისინი სჯულიერნი მეუღლენი არ არიან და ღმრთის წინააღმდეგ არიან ერთად მცხოვრებნი.

დაიწერა დიკასტირისა შინა მარტსა თთვესა რიცხუსა ივ, წელსა ჩღბ.

უღირსი არხიმანდრიტი ბეჭედი: არხიმანდრიტი ტრიფილელისი დეკანოზი დიდის ეკლესიისა სვეტიცხოვლისა და კარისა ნიკოლოზ.

მწიგნობართმთავარი ბეჭედი: დავით
თავში:

დიკასტირისა ჩუენისა მსასჯულთა მიერ განჩინებასა ამას დავამტკიცებთ. მარტის რიცხუსა ივ, წელსა 1780.

ხელთვა: კათალიკოზი

მარტენა კლეხე:

ქ. დოსითეოს ნეკრესელი მოგკითხავ სიყვარულთა კუპატანის მღვდელთა ევსტატო:

ამ შიოს შვილის იოანესათვის დიკასტირიდან შენდობა რომ მიუციათ ცოლის შერთვისა და მისს უწმიდესობასაც დაუმტკიცებია, ჩვენც ასე მოგვიწერია: ჭვარი დასწერე, ვინც შეირთოს. იენისის ქ, ჩღბ.

ეს წიგნი კარგად შეინახე. ხელთვა: დოსითეოს.

64. განიხილავ იოანე დოლონჯიშვილის ყმის ბასილა ზივიძის
სამეზუა

1780 წ. 22 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14199. დედანი. ქაღალდი. 41,7x15,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ოლაგ-ალაგ ნახშირია წერტილი ან ორწერტი-
ლი. განაჩენს უხის ქორონიკონი უაჰ. მარამ შეტლიობა, რადგან ვრაველ მე-
მე ამ დროს მკვდარია და, ცხადია, განაჩენს ვერ დამტკიცებდა.

ქ. თრიალელი კონაჩელი ზეივიძე ხუციშვილი ბასილა
ჩიოდა: ექვსის წლისა დავიკარგე, ყირიმში გამყიდეს; იქ ცო-
ლი შევირთე, ორი შვილი მომეცა, საქართველოსკენ წამოველო,
ჩემი შვილი თაყაშვილს ვასილს გამოვატანე, მეც წამო-
ველ. ეს ვასილ იარანალმა დაკვირილი გაქაბრუნა და ჩემს შვილისა-
თვის ეთქვა: სანამდის! მამა მოგივიდოდეს, იოანე დოლონჯი-
შვილთან იყავი. მეც მოველ და ჩემს შვილთან მიველო. მართა-
ლია, ექვსი კოდი პური იოანესი დავხარჯეო და ერთი დეკეშულიო.
მერმე დიდობს მოველო და ბატონის ყმათ დავდეგ და იოანე აღარ
მეშეგება, ჩემი ყმა ხარო.

იოანე დოლონჯიშვილი უპასუხებდა: თუ ჩემი ყმობა
ან შენს შვილს არ უნდოდაო და ან შენ, ხომ იცოდითო, ტყვეობიდან
მოსული კაცი ვისთანაც უნდა, იმასთან მივიდოდა. ექვსიო წელი-
წადია. შენი შვილი ჩემთან არის და სამი წელიწადია შენ ჩქემთან
მოსულხაქარ. ან შენმა შვილმა რატომ არ ინება ბატონის ყმობით
გამოცხადება და [ან შენ რომ მოხველ, ან ბატონს რატომ არ მო-
კსენე ან ბატონისშვილებსა, ან შენს შვილს რატომ არ მოჰკიდ
ქელი? მაშინ ვერ დავიშლიდი. და არ წამოხველ თუ არა, მოხველ
ჩემ სახლში და ასე მითხარ: ღმერთთან შენს უკეთესი ბატონი
ნუ მომიცეს, ს[ო]ფლად დაქაყენო; აიყვანე დილომს ჩემს ყმებ-
თან დაგაყენებ, ორმოდამა ჩემი პური სუამეო, ძროხა მოგეცე, ჩოკა.
ქული; შენს შვილს — თოფ-იარაღი, ცხენი. სამი წელიწადი ჩემის
ყმობის პირობაზედ ჩემს კაცებთან იდეგ და ახლა თავს მართმეო.
სამართალი რასაც ბრძანებს, ის აღსრულდესო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, დიდმელთ კვი-
თხეთ: ეს კაცები ბატონის ყმობით იდეგ დიდობს, თუ დოლონჯის-
შვილის სახელობითო. დიდმელთ ფიცით გვარწმუნებს, რომ არც

1 სანამდის.

ბატონის ყმობა უთქვამს და ივანეს ყმებთან იდეგ, იმის სახელით
მოვიდოაო.

ჩვენც ეს უპასუხეთ: რადგანაც ტყვეს თავისუფლება აქვს,
ვისთანაც უნდა, იმასთან მივა, ეს კაცი რომ მოვიდა, თუ ივანეს
ყმობა არ უნდოდა, მაშინვე უნდა შვილისათვის კელი მოეკიდებო-
ნა და წამოსულიყო, არც ჩოკა უნდა ჩაეცვა იმისი, არც ქული დავხ-
რა, არც პური ეხაქარა, არც ძროხა დეკვირა და დიდმელთათვისაც
ეთქვა: ბატონის ყმათ მოველო. აქადინე რომ არც ერთი უქმნია და
თავისი თავი ნებით მონებამი მიუცია, ივანეს ველარსიად წაუვ-
დარჩა ეს ბასილა და მისი შვილები იოანე დოლონჯისშვილის ყმად.
გოჯიავ თუ ხარ ელო! მიხარებ. მარტს კვ, ქორონიკონს
უაჰ!

ანანია! შენ ყოფილხარ იასაული, არ გვახსოვდა, შენ მი-
ხარე ეს კაცი.

- სამი პეგელი:
1. მუჭკაბუჯ
  2. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
  3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ოს ძეს
- თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთის ირაკლი, ამ გან-
ჩენს ვამტკიცებთ. მარტის კვ, ქორონიკონს უაჰ.

პეგელი: მე ფეხთგანანლითა მიერ ეკლესია ვაღდეგ, ერეკლემ.

65. განიხილავ დიკასტრიისა იოანე ავალიშვილის შურაბახოვის
სამეზუა

1780 წ. 14 მაისი

ცხსა. ფ. 1448. სპ. № 3121. დედანი. ორად გაკეცილი ქაღალდი. 31,7x
20,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

მისის უწმიდესობის დიკასტრიის მიერ განჩინება.

დიკასტრიასა შინა არზით გამოაცხადა ავალისშვილმა
იოანემ: ჩემმა ყმამ მღვდელმა ლაზარემ დიდის შეუ-
რაცხებით ლანძღვით, გინებით გამხადა და დიდის ავად მოპყრობით
და ესეც მითხარა: შენი სისხლი მწყურთან და მინდა დავლიოო. მი-
ზუხი ეს იყო, რომ მისს უგანათლებულესობა ბატონისშვილს
[ი]ულონთან სანში გავლით ჩემი ყმობა ითავლა და იუარაო.

ჩვენ ორნივე მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ და ორთავე ურთო-
ერთარს სარჩელი და ლაპარაკი გავსინჯეთ.

1 უაჰ! უაჰ.

იოანე ავლისშვილს მოწვეულები ვსთხოვეთ. რომელსაც ჩიოდა, ეს მართალი ყოფილიყო. ამის საქმისათვის ოთხმა და ხუთმა უმოწმა ავლისშვილს და თავისი საჩივარი დამტკიცებით აღმოუჩინეს, რომ ამის თქმული ყოველივე მართალიათ.

რადგანც მღვდელი ლაზარე შფოთისა და ამბოხების დამწყებელი შექნილა და თავისი ბატონი დიდის საყენებელისა და შეურაცხის სიტყვებით ვაულანდაც სახალხოდ, ამის საუბატიოდ თავის ბატონს დიდის ვედრებით და დავრდომით სამი თუმანი მიართოს და შეცოდების შენდობა და მიტევება ითხოვოს და აღთქმაც დაუდვას, რომ აღარა შესცოდოს რა. და როგორც ყმა ყოფილა, ეგრეთ თავისი ბატონის ყმობასა სამსახურსა და სიამოვნესა შინა იყოს.

და კიდევ ამ ლაზარეს მღვდელს რომ უთქვამს: «შენი სისხლი შინა დავლიოვო», ამის საქმისათვის ორს თვის მღვდელიობიდან დაგვიყენებია და ნურცა ერთსა მღვდელ-მოქმედებასა აღასრულებს.

ეს კანონი და საუბატიო ასე მცირედ ამისთვის გაუჩინეთ, რომ შეგვეწყალა მღვდელი ლაზარე, თორემ უფროს დიდისა დასჯისა ღირსი და თანამედები იყო.

და დღეის იქით ვაფრთხილდეს და თავისი ბატონს არა შესცოდოს რა, თორემ თუ კიდევ შესცოდა ბატონყმურად არ მოექცა და არ ემსახურა, მასუკან პატივი და სასჯელი ერთი მრავლად შეეკეტება და ისრე გარდახდება.

დაიწერა დეკასტრიის შინა მაისს თთვესა იდ, წელსა ჩღპ.

უღირსი არხიმანდრიტი ბეჟელ: არხიმანდრიტი სტეფანე-უღირსი დეკანოზი ზურთვა: ნიკოლოზ.

მწიგნობართმთავარი ბეჟელი: დავით

თავმა:

დეკასტრიისა ჩუენისა მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. მაისს იდ, წელსა ჩღპ.

ზურთვა: კათალიკოზი

კიდევ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. მაისის კთ, ქორიონიკოს უაშ. აღმათ*.

ბეჟელი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ვერკლე.

* მსაჯულთა.

* აღმათ* მიწერილია სხვა ხელით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14874. დედანი. ქალღი. 63X22 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი, ორი ან სამწერტილი.

ქ. ფალავანდისშვილის ფეშანგის შვილისშვილები ბერი და იაკობ უჩიოდნენ მანაზღელის იესესა და გოგისასა და ბარქიმის შვილებს: სანატრელმა ცხებულმა მეფემ თეიმურაზ რომ მეფეს ალექსანდრეს ჯარი მიაშველა, მაშინ მანაზღელი იესე, პაპჩენი ფეშანგი, ხერხეულიძე ბექან, ავალისშვილი ბერძ და ზურაბ ოსმანი დიპირეს და სახსარსა სთხოვედნო. პაპჩენმა ფეშანგი მამაჩემი რევან დაიბარა, თავის მაგიერ გიროდ მისცა, იესე მანაზღელმა თავისი შვილი თეოფანე მისცა გიროდ. თეითან წამოვიდა და ბექან ხერხეულიძე თან წამოიყვანაო. ბერი ავალისშვილი გამოიბარა და ზურაბ თავი დაისხნაო.

მამაჩემი რევან იქვე ბორკილში ება და მასუკან გამოიბარაო; და სანამდის გამოიბარებოდაო, პაპა ჩვენმა ფეშანგიმ წიგნიც მისწერა, იესე მანაზღელს, პირათაც უთხრა: შემძლებელი კაცი ხარ, ჩემი შვილიც გამოიხსენ და მამულს მოგცემო. ქართლშიც მოიკრიფა იმით სახსარი და მანაზღელს მოებარაო. იმერეთის მეფემ ალექსანდრემც გამოუგზავნა სახსარი — ზოგი საქონელი, ზოგი ურბები, რადგანც მისის მიზეზით დატყვევდნენო. და მამაჩემი რევან რომ გამოიბარა, იმაში არცარა ვასკლია, არც თავდები ყოფილა, თორემ თუ თავდები იყო, რატომ თან არ წამოიყვანაო როგორც ბექან ხერხეულიძე, და ან ბორკილში რაღათ ებაო.

მერმე მძლავრებით პაპჩენეს ფეშანგის ძალი დაატანა და ავანევეს სიხტიურაშვილი ნასყიდობით გამოართვაო. თუ მართებული ნასყიდობა იყო, რატომ ან პაპჩენის კელი არა სწერია, ან ბეჟელი არა ზისო, ან მამის ჩვენებისა — ზალისა და რევანისა ან კელი არ არის მოწერილი, ან ბეჟელიო.

მანაზღელი უპასუხებდნენ: იესე მანაზღელმა თეთრი ზოგი მიაბარა და ზოგი დარჩაო, რევანისაც თავდები იყო და ბექანისაცო და დანარჩომის თეთრისათვის თეოფანე გიროდ მისცაო. ჩენი გიროო რომ კელთ ეჭირათ, ოსმანთა მამაშენს აღარ ვაუფთხოვდნენ და გამოიბარაო. მაგრამ იმის სახსარი ჩვენ გამოგვართვესო; სანამდის მოლაღ არ გამოგვართვეს, რისაც თავდები ვიყავით, მანამდის

თეოფანე არ გამოუშვესო. მერმე ფეშანგი შემოეხვეწა, ეს გლეხები
ნასყიდობით მოსცაო თავეთის მამულთო, სიგელი დაუწერიანა, მოა-
ბარა, ოცდათორმეტი წელიწადოა ჩვენ გვიკირავსო. ფეშანგი დიდს
ხანს ცოცხალი იყო, არ გვედავო, მამათქვენები არ გვედანენო. ახ-
ლა თქვენ გვედავებით და ნება სამართლისა არისო.

ამის პასუხი ფალავანდი შვილებმა ასე უთხრეს: ფე-
შანგი საჩივრელად ჩამოვიდაო ქალაქს, ავად ვაქდა და მოკვდაო.
მამაჩვენები შეუძლებელნი იყვნენო, სიღარიბისა და უმამულობი-
საგან სამაჩაბლოში ხინდა იდგნენ თქვენი კელის მაცურებელნიო
და დღესაც იქივ არიანო. რომლის გზით შეეძლოთ თქვენი წინააღმ-
დგომი და ლაბარაკი. და ჩვენ რა გამოვხდილვართ, სამართალში
კი არ გვიჩივლია, მაგრამ მრავალჯერ გვითქვამს, უსამართლოდ გი-
კირავსო.

რადგანც მისის სიმაღლის ბრძანება გამოგვივიდა ჩვენ, საქარ-
თველის მსაჯულთშეკრებლებმა, მოწმეებში მოეთხოვეთ ორთავ-
აველახორის იესე მდივანბეგის წერილი მოგვივიდა:
იესე მანაბელმა რომ თავი დაიხსნაო, თბათვეში ჩამოვიდაო. მერმე
რევანს ბორკილები დაემტვრია და ჩამოვიდაო; თუ თავდები იყო,
ბორკილი რაღათ ეყრებოდაო.

ნიკოლოზ ამილახორის შვილს მოეწერა: რევანს
თვითან გამოიბარა, მანაბელს არ დაუხსნია. ასი თუმანი ჩემი და ჩემ-
ის თაბუნებისა ჯამაგირი მომპოტრსო მაგ საქმეზედ და თორმეტი
კომლი ურია მეფემ ალექსანდრემ შამოაწიო. ჩემი ბეჟე-
დი რომ ზის ნასყიდობის წიგნზედ, მირზა იბრეიმის ბრა-
ლიო.

პეტრე ავალის შვილს მოეწერა: იესე მანაბელმა თავი
დაიხსნა, ჩამოვიდაო, რევანს იქივ დარჩაო. ბერი გამოიბარა, ზურაბ
დაიხსნენითო. სამსა-ოთხს თვეს უკან რევანს ბორკილები დაემტვ-
რია, ზურაბისას ჩამოვიდაო. მასუკან მანაბელმა მისცა, თუ არა მის-
ცა რა, არ ვიციო.

სვიმონ ელიშერის შვილს მოეწერა: რევანს ბორკილები
დაემტვრია, ზურაბისას მოვიდა, მანაბლისაგან იმის სახსრის გაღე-
ბა არ გამოიგონიო.

ციმაქურიძე ზურაბს მოეწერა: ღმერთსა ვფიცავო.
ამის დამწერი ვარ, ზაალ ავალის შვილს ვახლდით, მანა-
ბელი იმან დაიხსნაო; თეთრი, თოფი და იარაღი მივეცითო, ვერ
აუქლო, შვილი მისცა გირაოდ, ისე მანაბელი ჩამოვიყენეთო, რე-
ვანს იქივ დარჩაო. კარგა ხანი გამოვიდა, გამოიბარა და ჩამოვიდაო.

ხუმარაძე ჩქარას მოეწერა: ჩაყალიბეგს ვახლ-
დით; მანაბელი და რევანს ტუსაღათ რომ იყვნენო, თავს მე ვადგეო.
მანაბელმა რომ თავი დაიხსნა, თეთრი კიდვე დარჩაო, თვითან წამო-
ვიდა და შვილი გირაოდ მოგვევარაო. მასუკან თავის სახსარი ამო-
იტანა და შვილი დაიხსნაო. რევანს ტყვეთ დარჩაო, ბორკილები
ეყარაო. მე კლიტეები მოვიბარე, გავლე, გამოვებარე და სავაღიც
მე გამოვტანეო. ოთხი წელიწადი კიდვე იქივ ვიყავ ჩაყალისთან,
რომ იმის სახსარი არ მოსულაო.

ზურაბ ავალის შვილს მოეწერა: ექვსი თვე ჯინჯილში
დაგვაბესო, ჩაყალიბეგმა რევანს აწყურს ჩამოიყვანაო, იესე მა-
ჩაბელმა თავი დაიხსნა, ბეჟან ხერხეულიძე თან წამოიყვანა, იმის
თეთრი თავს დაიღვა, რევანს ჩაყალიბეგს მისცა: თუ გინდა გაყიდე,
თუ გინდა თავი დაახსნევი, მე ამის თავდები არა ვარო, მე თავი
დავიხსენიო. ბერი გამოიბარა. ორთვეს უკან რევანს გამოიბარა და
ჩემს სახლში ჩამოვიდაო.

ახლა მანაბლებს ვთხოვე მოწამე. ზაზა ციციის შვილმა
თქვა: თეოფანე ავენი აწყურს წაიყვანეს, მერმე მე გამგზავნეს, გა-
მომგვარეს და წამოვიყვანეო. ასრეე დიმიტრი ციციის შვილ-
მა თქვა: ამის მეტი არ ვიციოთ რაო.

ივანე შანაშვილმა იმოწმა: თეოფანე გირაოდ წაიყვა-
ნესო; რევანს მასუკან გამოიბარაო, თეოფანე იქ დარჩაო. მანაბელი
რევანს ელაპარაკებოდაო: შენს თავდებად შვილი მივეცო და იქ
დარჩაო, შენვე დამიხსენო.

ხოსრო ხოჯაშვილმა იმოწმა: ბატონის ბძანებით რე-
ვანს ამილახორი შუა იყო, იესე მანაბელი ელაპარაკებოდა რევანს-
საო, შენს თავდებად შვილი მივეცო, შენვე დამიხსენო, ეს კი არ
ვიცი, როგორ გაშეუღლენო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ესენი მოვისმინეთ, ნასყიდობის წიგნი ვნახეთ,
ნიკოლოზ მაღალას შვილის დაწერილი იყო, ამილა-
ხორის შვილის ნიკოლოზის ბეჟედი იჭდა, რომელიც ისე
უკუთქვა, როგორც ზემო მოვიკსენეთ, და ქცილივანის მამასახლისი-
სა და მურადაშვილისა და ლლაშვილისა. და სხვა რომელიც საბა-
ტიოს ჯაყის შვილები მოწმად ეწერნენ, არც ერთის ბეჟედი არ
იჭდა; არც ფეშანგის კელი იყო მოწერილი, არც ბეჟედი არც ზაა-
ლისა, არც რევანისა; რომელთაც ბეჟედი ვნახეთ, დღესაც ჰქონ-
დათ ამ ყმაწვილებსა თავეთის მამის; ერთი წარყვნილი და გამოუც-
ნობელი ბეჟედი იჭდა; ამათს ბეჟედს არც ნაკვეთი უგვინდა, არც
სახე.

და რადგანაც არც კელი აქვს მოწერილი, არც ბეჭედი უზისთ და ამდენი მოწამენი, ზოგნი მალაღნი და ზოგნი იქ დამსწრენი, ასე მოწმობენ, ფიცი გაუჩინეთ. თუმცა ფიცი მაჩაბელს შეხვდებოდა, თუ ამ საქმის დამსწრები იასე მაჩაბელი ცოცხალი ყოფილიყო ან გოგია გონებაზედ იყოს. მაგრამ ესენი რომ აღარ არიან და იმათმა შვილებმა გაგონილის მეტი არა იციან რა, რევანს ისევ ცოცხალია; რომლისაც მიუზნით ეს ნასყიდობის სიგელი დაწერილა, წადგეს რევანს თავის ქმისწულის ბერით და თან მიიყოლოს ხუმარაძე ჩქარია, რომელიც ემოწმება, მე თავს ვაღწეო და მე გამოვპარე და კიდევ თან მიიღვენოს თავეთი აზნაურშვილი ჩუბინი შვილი შოშია და ლაშხი კაცია და ამ ხუთთ ასე შეჭვიცონ, რომ: «არც თავდები ყოფილიყოს იესე მაჩაბელი რევანსისა, არცარა იმის თაობაზედ გასლოდეს, არცარა სხვა მიეცეს მაჩაბელს ამ მამულში, რაც მძლავრებით არ გამოართვა და არც ამ სიგლის დაწერისა და ამ ნასყიდობის ნება ჰქონებოდესთ და არცარა სხვა გამოერთმოსთა.

თუ ასე შეპფიცა, სიხტურაშვილი დათუა, გოგია, დე თისია ავნეეს თავეთის მამულით დარჩებთ ფალავანდისშვილს რევანს და ბერს. თუ ვერ შეპფიცადა, მაჩაბლის ნასყიდნი არიან და მაჩაბელს დარჩებიან და ველარ მიედავებიან. მაისს იმ, ქორონიკონს უაქ.

- სამი ბეჭედი: 1. მხეჭაბუკი
2. მონა ღთისა მდივანბევი თემურაზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ეშოკალათბაშო დიმიტრი ეს ასე აღასრულე, როგორც მსაჯულთ გაუჩენიათ. აღიწერა მაისის კე, ქორონიკონს უაქ.

ბეჭედი: მე ფებთვანბანილთა ზიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქ. მე, ზურაბ ყაფლანისშვილი, დემეტრე ეშოკალათბაშის სიტყვით მივედი, მაჩაბელს ფარსადანს უთხარ: ან შენ წადი ზევით, დაქაფიე და ან ბიძაშენს და შენს ძმას წიგნი მისწერე დაქაფიე. ფარსადანს ასე მითხარ: მე არც წავალ და არც წიგნს მივსწერო; ბიძაჩემი იქ არის და ჩემი ძმა, თუ უნდოდესთ დაქაფიე, თუ უნდოდესთ კელი აიღონ. მაისს კე, ქორონიკონს უაქ.

ბეჭედი: მონა ღთისა ორბელიანის დიმიტრისძე... შდენ (?)

ქ. მე, ზაალ დავითისშვილი, ამ ბძანების იასაული ვიყავ ბატონის ეშოკალათბაშის დიმიტრის ბძანებით და ეს ფალავანდისშვილები თავეთის მოწმებით მაჩაბელს გოგიასთან და ელიზბართან მოვიყვანე, სანთლები ხელთ ეპყრათ საყდართან და არ დაიფიცეს. ელიზბარ ასე თქვა: არ დავაფიცებ, მეოთხედი ძლივს მერგება, იაკობ ჩემია, თუნდა ნასყიდი იყოს, თუნდა არაო, ღმერთმან მოახმაროსო. ასევე გოგია მაჩაბელმა: ღმერთმან მოახმაროს, არ დავიფიცებო.

ამისი დამსწრენი: შერმაზანაშვილი ოანეზა, გრიქოლაშვილი ფარსადანა, ტორანკაშვილი გიორგი, რევანს საქაშეთს ვნახე, ეს განაჩენი ვაჩვენე, ეშოკალათბაშის წიგნი და იმანაც ასე თქვა: არ დავაფიცებ, მსრტხელი კაცი ვარ, ღმერთმან მოახმაროსო. ღმრთის წინაშე ეს მოხსენება მართალია. იენისქე, ქორონიკონს უაქ. ეს ჩემი ხელია.

ქ. რადგანაც ეშოკალათბაშის სიტყვით ზურაბ ყაფლანისშვილს ფარსადანისათვის უთქვამს და ზაალ დავითისშვილს გოგია მაჩაბლისა და ელიზბარისა და რევანსისათვის და ისინი ასე იწერებიან: არ დაფიცეს, კელი აიღესო, დარჩათ ეს მამული ბერსა და იაკობს. იენის ივ, ქორონიკონს უაქ.

ქ. ის ნასყიდობის სიგელი რადგანაც მართლად არ აღმოჩნდა, უნდა მოსცეს მაჩაბელმა ფალავანდისშვილებს ბერსა და იაკობს.

- სამი ბეჭედი: 1. მხეჭაბუკი
2. მონა ღთისა მდივანბევი თემურაზ
3. ეპი ესეცა წარვლის
კიდევ:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ გარიგებას ვამტკიცებთ. აღიწერა იენის კე, ქორონიკონს უაქ.

ბეჭედი: მე ფებთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქ. შემდგომად ამ განაჩენისა, რომელიც ფიცით გადაწყვეტილა. მაჩაბელს ფარსადანს მისის უმალღესობისათვის მოეხსენებინა: ასეთი საბუთები ვიპოე, რომ ამ განაჩენის დაწერის ეამს არა მქონდაო და კიდევ სამართალში შესვლას ვითხოო.

მის უმალღესობას ამითი სარჩელის გამოძიება ოქმით ჩვენთვის ებძანა. ჩვენ, მეფის ძემან ვახტანგ საქართველოს მსაჯულთშეკრებულება ჩვენთან დავისწარით და თანამდებობისაებრ დიდად გამოვიძიეთ, მაგრამ მაჩაბლის მკარეს ასეთი საბუთი ვერ

ვპოვეთ, რომ ეს განაჩენი დაერღვია და რომელიც საბუთი მაჩაბელს მოჰქონდა და იტყოდან, ეს საბუთები ფიცის განაჩენს უკან ვიშოეო, იმით სამართალში წინააღმდეგომი ამ განაჩენისა არა გამოჩნდა რა.

და სამართლის დიდად გამოძიებით ესეც განაჩენი დავამტკიცეთ: დარჩათ სამართლით სიჭეუბრეაშვილები დათუა, გოგია და ლეთისია ფალავანდიშვილებს ბერსა და იაკობს. დღეის აქეთ მაჩაბელს ამათთან საბატონყმით ჭელი აღარ აქვს. მაჩაბელს რომ სიჭეუბრეაშვილების ნასყიდობის სიგელი აქვს, ბათილი არის.

იასაული უჩინე ეშქიადასამო აღათან იკე! ეს სიჭეუბრეაშვილები ახლავ ფალავანდიშვილებს უნდა მოაბარებინო. მისისი ლა, ქორონიკონს უოე.

ხუთი ბეჭედი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით
2. მეფე მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო
3. დივანბეგი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
5. არ ირჩევა

კიდზე:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხუთა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ. თიბათვის გ, ქორონიკონს უოე.

ბეჭედი: მე ფეხთგანანხილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერქალე.

67. არზა ზაზა თარხნიშვილისა შიის თაოგაზი მდივანებთან განინებით

1780 წ. 4 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3243. დედანი. ქალაღი. 31,6×19,2 სმ. მხედრული-განკვეთილობის ნიშნად სიტყვის შემდეგ ნახშირა წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბატონისშვილის გიორგის ჭირი მოსცეს ზაზას თარხნისშვილს.

მერმე ამას მოვახსენებთ. მერმე ერთი კაცი ჯავახეთიდან მამივიდა გუდალეთს; ეს გოგია ბიჭი იქ დაიბადა, შიიქნა. ახლა ამ წყა-

ლობას ვითხოვ: მოსამართლე[ე]ბს უბძანეთ¹ სამართალი უყონ², რომ მოსამართლე[ე]ბიც აქ გახლავან. სამართალი მაღირსეთ. ღმერთი გავიმარჯვებთ. თიბათვის გ, ქორონიკონს უაჰ.

[განჩინება]

ქ. მისის სიმაღლის მეფის ძის გიორგის ბძანებით გვერდს ვახლდით. ამ ბიჭმა იჩივლა: მამაჩემი ჯავახეთიდან გუდალეთს გარდმოვიდა, ათი წელიწადი იქ დაყო, მაგრამ მასუკან აქა-იქ დავიარებოდო, ზაზას ყმა არა ვარო.

ზაზა ასე ჩიოდა: ეს ბიჭი ჩემს სოფელში დაიბადა, იქ იღვა; ჯავახეთიდან გარდმოსულს კაცს ვინ მედავებო. ჯავახეთიდან მეც ჩვენ გარდმოვიყვანეთ მამა ამისო.

რადგანაც მოდავე არავინ ჰყვანდა ზაზას ამ ბიჭისა და ჯავახეთიდან მეც მამა ამისი გარდმოვიყვანეთ და თვითან ამ ბიჭმა თქვა — ათი წელიწადი გუდალეთს ვიდექითო, ეს ბიჭი თავს ვერ წაართმევს. ეს გოგია ბიჭი დარჩა სამართლით ზაზა ყორიასულბაშს. თიბათვის დ, ქორონიკონს უაჰ.

ორი ბეჭედი: 1. მზეჭაბუკ

2. ეამი ესეც წარვლის თავში:

ქ. ჩვენ, ბატონისშვილი გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. თიბათვის დ, ქორონიკონს უაჰ.

ბეჭედი: მე ფის ქე გიორგი

68. განინება ზემო აბაზაძისა და მამო აბაზაძის მამულს საჩხიზი

1780 წ. 10 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5230. დედანი. ქალაღი. 49×14,8 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი.

ზემო აბაზაძე და ქვემო აბაზაძე ტოლი ანასთან მიწებზე და ზოგს ტყეზე³ შეცილებულიყვნენ. ზემო აბაზაძე სახასობით ეცილებოდა, რომ ჩვენი სახასო არისო და ნახევარი ჩემიაო და ნახევარი ქვემო აბაზაძისაო.

ქვემო აბაზაძემ აშორა უთხრა, რომ: არც იყოს სახასო, კენა-

¹ უბძანეთ. ² აქამ წყალობას ვითხოვ. ³ მტყეზე.

ძისაც იყოს და კიდევ საიკანაძეს უძახდნო, სამნებიც ძველი იყოს.

ამას წინათ ნიკოლოზ მაღალაშვილთანაც ელაპარაკნათ. ნიკოლოზს ქვემო აბაზაძისათვის ფიცი დაედვა, იმხანად ხატი მოსვენებინა და აღარ დაეფიცებინა.

ახლა კიდევ ჩვენთან ილაპარაკეს. ჩვენ განაჩენი დაუწერეთ, იას[ა]ული გავატანეთ, ასე ჩაუწერეთ: თუ ნიკოლოზის დროსა არ ეფიცოს და ახლა გაისჩნე, თუ ეფიცებოდეს და სამნები დიდის ხნისა იყოს, და[ა]ფიცე. თუ არ ეფიცებოდეს, არც ძველი სამანი ქონდეს, ნუ აფიცებ.

მოფიცებები მოეყუანა, სამნები ენახათ, ძველი იყო, წამდგარიყუნენ, და[ა]ფიცნათ; კიდევ არ შეჯერებულყვენ.

მოვიდნენ კიდევ ილაპარაკეს: ჩვენც მივედით, გავისჩნეთ, კიდევ ხატი მოასვენეს, ფიცს აპირებდენ, მაგრამ ჩვენ არ დაეფიცეთ. მეორედ დაფიცება არ იქნებოდა.

ჩვენ ის უწინდელი მოფიცებები მოეყუანინეთ, ვკითხეთ, იმათ ასე გვითხრეს, რომე: ჩვენ ხატი ვასვენეთ, ძალის სამნებზე მოვიტანეთ იქით ბრეგაძის მიღებამდე, ასე შემოუარეთო და ასე შევფიცეთ, რომ: ეს ალავი არც სახასო ყოფილიყოს და არც კიკნაძეს გამორთმეოდეს. კიკნაძე ამ მამულით ქვემო აბაზაძეს რგებოდეს, საიკანაძესაც ეძახდენ, არც ზემო აბაზაძეს ხელი ქონდეს.

რადგან მოფიცებმა ასე უმოწუმეს, ჩვენც ისევ ქვემო აბაზაძეს დავენებეთ. ზემო აბაზაძეს ხელი ავადლებინეთ. დარჩა ქვემო აბაზაძეს. ქორნიკონს უაჰ, თიბათვის ი.

ზეჰედო: მოსავი ღთისა ბატონაშვილი...

69. ბანიძეა ღვთის ციციოზილისა და იმის სახლისაჲთვის

ბარისაჲსი საგვამო

1780 წ. 27 თვისი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 874. დედანი. ქალაღი. 43X16,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ციციოშვილის ბატონის სარდალ ქალაქის მოურავისა და იმის სახლის კაცების გარეგებაში დავსხედით მდივანბეჯით თეიმურაზს, ყორიას ულბაში ზაზა, მსაჯული იესი და მდივანი სულხან.

საუფლისწულო როგორც განაჩენში სწერია, ისე უნდა თავთვის ექიროსთ.

ლოვის თეთრი გოგიას აკლია, უნდა მისცეს ექვსი თუმანი და ნიკოლოზმაც უნდა მისცეს ექვსი თუმანი. და როცა ეს თეთრი დავით მოურავს მიბარდეს, ღოვის ციხით საერთო იქნება.

კლიმაშვილის ბეთლმანი საერთო დაიდვა. იის ციხე, ავკეთი წავახიშვილთან ათუმანახევრად გირაით ყოფილა და ალექსანდრე სარდალს დაუხსნია; ეს თეთრი საქმე უნდა გამოიღონ და მოურავს მიერთვას.

მაგრამ მოურავი ამას ბძანებდა: ამ თეთრის გულისათვის მამა ჩემმა ერთი ოქროს ჯაჭვი და ერთი სისამურის ტყავი ღვდის ჩემისა ჯიმშერს ექვსის თვის ვადით დაუგირავა; ორივე სამოცის თუმნისა იყო. ის ვადაზე ვეღარ დაიხსნა და ჯიმშერს დარჩაო და აღარ მოსცაო.

ეს მათს უმაღლესობას მოახსენონ და როგორც სამართალი ებძანოსთ, ამაზე ისე გარიგდნენ.

ციხიაზე რომ ლაპარაკობენ, მოურავი ამას ბძანებს: ორმოც თუმანთ ფარსადანმა და იმის სახლის კაცებმა ბატონიშვილს ელენეს დაუგირავესო.

სახლის კაცები ეუბნებოდნენ: ფარსადანმა თავის საქმეზე დაუგირავა, სახლის კაცები არ ურევიაო და არც სასახლო საქმეზე დახარჯულაო.

ამაზე მოურავს შემოდგომამდინ მულათი მივეციეთ. თუ თავისი სიტყვა სარწმუნოს მოწიით გაამართლა, ეს ვალი საქმით უნდა გაიღონ და მამული საერთო იქნება.

და თუ მოწიით არ გარდასწყდა, ერთი თავის საუფლისწულო კაცი გოგამ წააყენოს, ერთი კაცი ივანემა და პაატამ და ერთი კაცი ნიკოლოზმა და ასე შეაფიცონ, რომ: ფარსადანს თავის თავისათვის აეღოს და სახლის კაცები აღებაში არ ერივნენ.

და თუ ასე ფიცით დაამტკიცონ, მოურავი ნულარ ედებდა.

ღოელ ბერუახორბალაძე საერთო დაიდვა: კავთელიაშვილი და ელგანაშვილი მოურავის გირაოა, როცა საქმით დაიხსნან, საერთოდ დაიდება. წრომი საერთოდ დაიდვა. ოთარის მკვლელი კემუხტაშვილი თავის შვილებით უმამულით გოგის მიეცა.

ბაეი მთისა და ბარისა და წყლის გამოსავლი როგორც უწინდელს განაჩენში უწერით, ისე გაიყონ.

შეწერა-გაწერა, ყმის წახდენა-გაყეთება და ყმის გამოსავალი,

როგორც განაჩენში უწერიათ, სახლის კაცების შეკითხვით, ისე უნდა იქნას.

საუფლისწულოს სოფლების დაღისა როგორც განაჩენში უწერიათ, ისე აღსარულონ.

გოგია თავის საუფლისწულოს მიწას რომ ვერა სწვდება, მარამდინ მისწვდებოდეს, თხუთმეტის დღისა თავის საუფლისწულოდამ მოურავმა ათხოვოს, თხუთმეტის დღისა ივანემა და პატამ ათხოვოს და თხუთმეტის დღისა ნიკოლოზმა და ამილღაბარ ათხოვონ.

სახლისკაცობაზე უფროს-უმცროსულათ, როგორც განაჩენში უწერიათ, ისე მორჩილნი იყვნენ.

ტვლეპიაშვილი მოურავის დახსნილია და იმის შვილი გოგიასა. ოსარო როცა გააკეთონ, ერთი კაცი მოურავისა დადგეს, ერთი კაცი გოგიათ, ერთი კაცი ივანესი და პატასი და ერთი კაცი კიკოლასი.

და თევზი როგორც რიგია, ისე გაიყონ.

სახსოლდამ ივანესა და პატას ახლავს მსახურათ მიხანაშვილი და ხუციანაშვილი. ნიკოლოზს და ამილღაბარს ახლავს სახსოლდამ გოგიაშვილი. ახლავს უნდა მიესცეთ სახსოლდამ ერთი მსახური. გოგიასაც უნდა მიეცეს სახსოლდამ ორი მსახური. კლიმიანაშვილი კაცია ნიკოლოზს და ამილღაბარს ახლავს. ერთი აზნაურშვილი მოურავმა კიდევ ახლოს. კლიმიანაშვილი დათუა და ტერეშვილი იესე ივანესა და პატას ახლავს. გოგიათ ორი აზნაურშვილი როგორც ხლებიან, ისევე ახლდნენ.

საუფლისწულოს კაცს სახლის უფროსი ნურასა სთხოვს და ნურც სამსახურს უზმანებს, ძველს განაჩენშიაც ასე უწერიათ.

გუჯარეთსა და სკრაზე რომ ლაპარაკობენ, ამაზე მათს უმადლესობას მოახსენონ და სამართალი რაც ეზმანოსთ, იმაზე დადგნენ.

მეღვინეთ ხუციანაშვილი ზა[ა]ლ ივანესა და პატას ხლებოდა და ამათთან დაბერებულყო. სახლის კაცებშიც ნება დართვეს და ამათვე უნდა ახლდეს.

ხოზბაღაძე ბერს მოურავის ცხერის თეთრი რომ დაზდებია, ის იმ გლეხმა კაცმა მოურავს უნდა მიართვას. და ამ კაცის გამოტანაზე აღექსანდრე სარდალი ბევრს გარჯილია და ორი ტვიგი დაუხარჯავს. ესეც სამძოდამ უნდა გარიგდეს და მოურავს თავისი მიერთვას. აღიწერა იენისის კჷ, ქორონიკონს უამჷ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
2. ზაზა
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ღთისა სულხან

თავში:
ქ. ჩვენ, მეფე ქართლის და კახეთისა ირაკლი, ამ გარბების განჩინებას ვამტკიცებთ. იენისის ლ, ქორონიკონს უამჷ.

ბეჭედი: მე ფეხთგანანლითა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე-კოფეხე: მე, ქალაქის მოურავს დავეითს, ამ გარიგების ყა-

ბული მაქ. დავით

ქ. ჩვენ, ციციშვილებს გიორგის, ივანეს ნიკოლოზს, პატას, ამილღაბარს და ციციის ამ გარიგების ყაბული გვაქვს.

ორი ბეჭედი:

1. დედოფლის ამაგ ვიყავ
  2. არ ირჩევა
- ხელრთვა: პატა

70. ბანიონა თეიმურაზ მდივანაგვისა და გივი ფარეშთუცისისა მამულის საქმეზე

1780 წ. 1 ივლისი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 110. პირი. ქალაღი. მგებრუღი.

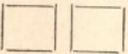
[90] მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთმია თემურაზ მდივანბეგს და გივი ფარეშთუცისათვის ეჩივლა. მისს სიმაღლეს ოქმი ებოძა: ზახა ყორიასულბაში¹, ესენი ალაპარაკე და გაქარიგქეო.

დაესგდით მე, თარხნიშვილი ყორიასულბაში ზაზა და მსაჯული იესე და ასე გაგარიგეთ, რომელზედაც ჩიოდნენ. წაეკისის მამულზედ გლეხის ნასახლარებზედ რომ ლაპარაკობდა თეიმურაზ მდივანბეგი, გიგს თუ უნდოდეს, რომელიც ნასახლარი თეიმურაზ მდივანბეგსა რგებია, ისენი დაუცალოს, ხე-ტყე წაილოს და დაანებოს. თუ უნდოდეს და სადაც მდივანბეგმა იმისი სამუქო² მიწა სთხოოს, იქ მოუზომოს და მისცეს.

¹ ყორიასულბაში. ² სამუქო.

მეორეს ამას ლაპარაკობდა გვიე ფარეშოხუცესი: მე ფის
 ე რ ე კ ლ ე ს წიგნში რომ მიწერია, ფ რ ი დ ო ნ ა შ ვ ი ლ ის ა და
 ბ ე გ ლ უ ა შ ვ ი ლ ის გარდა ნახევარი წ ა ვ კ ის ი უბოძებიაო, ეს
 ორი საკომლო ნახევარზე მეტი უნდა მეჭირროსო. ამაზედ ბევრი
 ილაპარაკეს და მახსოვარი კაცი აღარაინ ჩნდა. ვერც ეს შევიტყუე-
 ვით, რამდენის დღის მიწის პატრონები იქნებოდნენ. [V] ფიცი უჩნ-
 დებოდათ; და ფიცი ესევ ვამჯობინეთ და ამაზედ დავდევით: მდი-
 ვანბეგმა თეიმურაზ წავკისში ოთხმოცის დღის მიწა საერთოს მა-
 მულიდამ ნახევარზედ მეტი მისცა და ამაზედ გაშველდნენ. ნახე-
 ვარს წავკისს[ს] გარდა ოთხმოცის დღის მიწა მეტი უნდა ეჭიროს
 გიგს ფარეშოხუცესს. ამაზედ გარდასწყდა ამათი წავკისზედ ლა-
 პარაკი. მკათათვის ა, ქალაქსა ტფილისს, ქორონიკონს უაჲქ.

ქ. ეს ოთხმოცის დღის მიწა რვა ადგილს უნდა მისცეს.

მე, თეიმურაზას, ამ გარიგების ყაბული მაქს.

მე, გიგს, ამ განაჩენის ყაბული მაქვს.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მე ფე ი რ ა კ ლ ი, ამ სამარ-

თალს ვამტყიცებთ. ივლისის კა, ქორონიკონს უაჲქ

**71. ბანიენაბ აბაჲ ხარანოვიზილინა და ივანი ზურაბლის ბაჲულის
 საქმეჲ**

1780 წ. 21 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5262. დღანა. ქალაღი. 19,2x9,7 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. ყარანგოზიშვილი ა დ ა მ ბ უ რ დ ლ უ ს ი ვ ა ნ ე ს
 უჩიოდა, რომ ჩემის ყმის ბ უ რ დ ლ უ ს ზ ა ზ ა ს ნაქონი მამუ-
 ლი ავს დროსაგან წართმეული შენ გეჭირაო. მერე მისმა სიმაღლემ
 მეფემ ირაკლიმ ჩემი ყმა და მამული მე მიბოძაო; და რაც შენ
 გეჭირა, იმაზე ჩემ მოსაბარებლად ხელი რომ ავიმართესო, მოხვედ-
 ლა შემომხევეწყო: თუმანახევარი თეთრი ბამეო და წელიწადში
 მისაცემათ ორი ცხვარი დაიდო და ისე გირობით გამომართვი მა-

¹ გახველდნენ. 2 სამართლის.

მულიო. მაგრამ მასუკან შენგან სიავაკისა და შფოთის მეტი რამ
 ვერა ენახე რაო; ეს შენი მოცემული თეთრი გამომართვიო და ჩემი
 ყმის ბ უ რ დ ლ უ ს ზ ა ზ ა ს ნაქონი მამული დამანებეო.

ი ვ ა ნ ე ბ უ რ დ ლ უ ს ი ამას უპასუხებდა: მანამ იმ შენს მა-
 მულს იწოვიდიო, ბეთალმნობის სახელით ჭ ი მ შ ე რ ს ვ მ ს ა ხ უ-
 რეო და ის მამული მე მამცაო. და მასუკან ბატონმა რომ შენ გიბო-
 ძაო, შენც შენის ნებით გირაოთ მამეცო. მართალია, მე შენთან
 იმ მამულის თაობაზე საქმე ამის მეტი არა მაქვს რაო, რომ ჩემს
 გირაოს თეთრს რომ მამცემო, შენი მამული უნდა დაგანებო. მაგ-
 რამ რაც იმ მამულის შოვნაზე ან ჯიმშერზე და ან მოხელეებზე
 დამიხარჯავს, ის შენ უნდა მამეცო.

ა დ ა მ ამას უპასუხებდა: თუ ცოტა რამ იმის შოვნაზე დაგი-
 ხარჯავს, ის მამულიც კარგა ხანს შენ მოგიხმარაო.

ჩვენ, ბ ა ტ ო ნ ის შ ვ ი ლ მ ა მ ი რ ი ა ნ მ ა, ჩვენის ძმის ბ ა-
 ტ ო ნ ის შ ვ ი ლ ის ლ ე ო ნ ის მოხელე[ე]ბი ჩვენთან დავისწა-
 რით და ამათის საჩივრის სამართალი ასე ვსაჯეთ: ივანე ბურდულს
 იმ მამულის ბეთალმნობით შოვნაზე რაც დახარჯვია, როდესაც
 ადამს იმ მამულს გირაოთ ართმევდა, მაშინ უნდა ელაპარაკნაქ;
 რადგანც უწინაც დიდხანს სჭერია და არც მასუკან ულაპარაკნია
 იმ დანახარჯზე და მამული ხელახლა გირაობით გამოურთმევია, რაც
 თეთრი ადამისათვის ბურდულს მიუცია, ის სრულებით უკან უნდა
 გამოართოს და თავისი მამული დაქანებოს.

ბოქალთხუცესო ა ე თ ა ნ დ ი ლ ი ეს ასე აღასრულე. მკა-
 თათვის კა, ქორონიკონს უაჲქ.

ხელთვა: ბირიან⁶

თავში:

ჩვენ, ბ ა ტ ო ნ ის შ ვ ი ლ ი ლ ე ო ნ, ამ განაჩენს ვამტყიცებ.
 მკათათვის კა, ქორონიკონს უაჲქ.

ბეველი: მრჩობლითა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა.

72. ბანიენაბ ბალახტა ხანდაგაშვილის ყმის საქმეჲ

1780 წ. 9 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2619. დღანა. ქალაღი. 43x17,5 სმ. მხედ-
 რული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. ხანდამაშვილი გალუხსტა—ძე დ ა ნ ე ლ ა ს ი
 ო ს კ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს ხ ბ ა ზ ს გ ო გ ი ა ზ ე ე დ ა ე ბ ო ლ ა ზ ა ა ლ ს,
 რომ ჩემი ყმა არისო თავუთელიო.

⁶ კიდევ ერთი ხელთვაია, რომელიც არ ირჩევა.

ჩვენ, საორბელოს ბატონმა დიმიტრი ეშვიკალასბაშვამ, ჩემის ამისწულის მზეკაბუკ მდივანბეგის თანდასწრებით ეს სამართალი მივეცი: თაგუთი რათვან ნახევარი ჩვენი სახასო არის და ნახევარი ხანდამანთი, ჩვენ ამ ხანდამაშვილს გაყრილობის ბართი ვთხოვეთ, რადგან გაყრილი ხარ, უნდა ბართი გქონდესო, თუ არადა, საერთო იქნებაო. და თუ საერთო იქნება, ხანდამანთი ერთი სახლისკაცი ზაალს ახლავს და მრავალს გარჯასა და დანახარჯასც ამბობს, ზაალს ეს ბიჟი აღარ წაერთმევა.

მაგრამ სამართალი ჩვენგან ეს ორი იძიება: პირველად ეს რომ, უნდა გაყრილობის ბართი მოიტანოს ვალუსტამა, თუ საკუთარია; და თუ ბართი არა აქვს ორი სარწმუნო მოძღვრანი კაცი შეაფიცოს, რომ არც ნათესავი იყოს და არც მტერი. და ასე ფიცოს, რომ: «ეს ოსკანაშვილი ხაბაზი გოგია ხანდამანთ ყმა იყოს და საკუთრად დანელას ბართში ნარგებოც იყოს, რომ არას ხანდამაშვილს წილი არ ეღვას». როდესაც ასე შეფიცავს, ზაალს საქმე არა ექნება რა. და თუ ვერ დაიფიცა, დარჩება ეს ხაბაზი გოგია ზაალს. ივლისის ა, ქორონიკონს უამშ.

ვახუშტი, ეს საქმე შენ გაქარიგე. ბავალი: ორბელიანი ეშვიკალასში დიმიტრი.

ოცს დღეზე ეს საქმე უნდა გარიგდეს. და როდესაც დაიფიცოს და ან არ დაიფიცოს, შენც მოწმობა უნდა მოწერო. ბავალი:

იოდნეხ სხვა ხელით:

ქ. მე, ეშვიკალასბაშვის მსახურმა ვახუშტომ, ამისი იასაული ვიყავ ვალუსტასი. ვალუსტამ ვერ დაიფიცა. დარჩეს ბიჟი ზაქალსა. დაიწერა მარიამობისთვის თ, ქორონიკონს უამშ. ბუქელი არა მქონდა და ეს ჩემი ხელია.

73. ბაჩინიშვა ბაბია სახლსუხის შისი ართინა მირაპაშვილის საძმუში

1780 წ. 9 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9016. პირი. ქაღალდი. მხერდული.

ქ. მისის სიმაღლისათვის შეეჩივლა მირაპაშვილის არტუთინას: მე ბორავული ვარ და იქიდან გხლებვიარ და თითოს ღლეს მკას უშეგლიდი ახნაურთმეღლებს ევგენს, ვარჯანს და სულ ხანს და ახლა ტეტია სალთხუცესი ნასყიდობით მეჭიდება; მე წმინდის გიორგის ყმათ მოესულვარ, ეს არ ვიცი, იმას ვინ მიწყიდა და არცარა ამაგი აქვსთ იმათ ჩემზედ: ერთი სომეხი მოესულვარ,

მოხვანთლურვარ და წმიდის გიორგისათვის თავი შემიწირავს სამართალი მაღირსეთო.

მისი სიმაღლეს ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებულენისათვის ამათი საჩივარი ებრძანა. ჩვენთან დავისწართ მდივანბეგოტი და მოუწოდეთ ამის მოადს — სალთხუცესს ტეტისას.

ტეტამ ასე უპასუხა: თუ ჩემი ყმა არ იყავ, ნიკოლოზ ალავერდელმა რათ დამიბეჭდა გასამყრელს ბართი, რომ შენი თავი მე მიწერია ყმათ და ანის რატომ არ მეღაუ.

მეორეს რომ ამბობ, მე წმინდის გიორგის მამულზედ ვიდექო, აქამდენ ჩვენც იმის მამულს გვეპირა იმის ახნაურთმეღლებს და შენც მისთვის იდექო.

კოზმან ჭავჭავაძეს მოეწერა გიორგი მღვდლისათვის: თქვენ წიგნი რომ გეზობათ და ამათის დავის ვითარება გვეითათ, მე ასე ვიცი: ჩემი დედიდაშვილი სალთხუცესი პაატა მოვიდა და მიითხრა: კაცს ვყიდულოვ და თეთრი მიკლათო. სამთუმანახევარი გამომართო და მეითხე ღლეს ეგ ბიჟი ამოტარა. წმინდის გიორგის მადლს ვფიცავ, ასე იყო.

და სამართალში მოვიდნენ ალავერდლის მდივანი ბეჟან, ალავერდლის ბოქოულთხუცესი აქაზი და მგალოზლიშვილი გიორგი, ამათ ასე თქვეს ფიცით, რომ: ეს კაცი იმისი ყმა არის, არავის ხელი არა აქვსო და ნიკოლოზ ალავერდელის ბართი აქვს, რომ იმას გაუყრია ესენი. ეს ათუა ამას რგებია. ამათის მოწმობით გული დაეაჯერეთ, რომ ბართი აქვს.

და მეორე ეს, რომ ეს ათუა მორიგის დავთარში სალთხუცესს ყმათ ეწერა: ენახეთ ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებულენამ, ნიკოლოზ ალავერდელის გაყრილობის ბართი, რომ იმას გაუყრია ესენი, და ეს გლუხი ამას რგებია.

და მესამე, კოზმან ჭავჭავაძეს რომ ასე მოუწერია, ოთხმოცის წლის კაცი არის ღლეს, მორიგის დავთარში სალთხუცესს ყმათ რომ სწერია.

მეოთხე ეს, რომ მოხელენი ასე ფიცით ამბობენ სამართალში, ჩვენ ამ იათის საბუთის აზრებით ეს მირაპაშვილი ათუა სალთხუცესს ტეტისას დარჩა ყმათ.

წმინდის გიორგი.

ქარის იასაულო რამეაზე და ოთარ! ეს ასე ვაქირავეთ. ოქრომბრის თ, ქორონიკონს უამქ.

ბოქოვლოთხუცესო აქაზ! შენ მიბაბრე ეს კაცი სალოთხუცესს

☐	მონა ლისა მლიენ- ზევი ოტიანა	მონა ლისა მლიენ- ზევი თემურაზ

მინაწერი:

რომელიც გვეოლია მირაქაშვილი ნასყიდი, ამ სიგლის ძალითა ჩვენ — სულხანის შვილებს ზარასპას, გოგიას, ლუარსაბს, ბესარიონს და მიხაილს, თავისუფლობა მოგვიცია; ასე, რომელ იობასათვის იმაზედ ბატონყმობაზედ საქმე არა გვაქვს, გაგვინთავისუფლებია; რომელზედაც ხელს ვაწერ კეთილშობილი ლუარსაბ სულხანოვი.

მე, სულხანოვი კეთილშობილი ზარასპი, ხელს ვაწერ ამ სიგელზედ და ამასთან საქმე არა გვაქვს, ამ ჩვენ ყმას იობასთან საქმე აღარა გვაქვს რა, თავისუფლება მიგვიცია მირაქაშვილისათვის.

74. ბანიენაზ ბარსამაზ ეშოკალასბაშისა და შარახანათ მონასასა სახლმის საძვეჯო

1780 წ. 24 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1316. დედანი. ქაღალდი. 29,6X20,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ბედნიერ ქელმწიფეს! ოქმი ებოქებინა მელიქის ნაიბი მირკირტუმაზედ, რომ სარუხჩანთ სახლები ვისთანაც გირაო არის, გირავოს თეთრი გარსევეან ეშოკალასბაშს გაზოართო და მოგირავეს მისცეთ და სახლები ეშოკალასბაშს მიბაბართ. ეს სახლები პატრონისაგან დაგირავებული იყო ყარახანანთ მოსესთან ოცდაორ თუმანთა, რომ მუჭბაბარი სანათი ჰქონდა და სახლებზედაც გირაოს თეთრის გარდა მოსესას დანახარჯი ქონდა. ამ დანახარჯის ბარობაზედ ჩვენ, მელიქის ნაიბი მამასახლისი ზაქარია, აბესალამაანთ ჰასრათა, მუნთოანთ ოსეთვა, შაბუღაღანთ დავითა, მოვედით, სახლები ვნახეთ, კალატოზი მოვაყვანიეთ მოსესას! დანახარჯი სახლებზედ ვნახეთ. მოსესას ნუსხები ჰქონდა, რომ გირაოს გარდა ოცდაორი თუმანიც დაეხარა.

ქ. ქელმწიფემ.

ჩვენ ზემო კაცები ასე ვავარებეთ, რომ: კბ (ოცდაორი თუმანი) ამდენი გირაოს თეთრი, იმ (თვრამეტი თუმანი) ამდენიც დანახარჯი, რომ შეიქმნება ორმოცი თუმანი, ეშოკალასბაშს გამოვართვით მოსესას მივეცით და სახლები ეშოკალასბაშს დაენებეთ. და მოსესას დაგირავებული სანათი და ზედ დანახარჯის ნუსხებიც ეშოკალასბაშს მივეცით მოსესაგან ხელი ჩართული. ღვინობისთვის კდ: ქორონიკონს უამქ.

ამ სახლის ძველი სიგელიც ვარსევან ეშოკალასბაშს მივეცით, რომ იმას აქვს, და მაგრამ როცა ამ სახლის პატრონი მოვიდეს, ორმოცი თუმანი პატრონმა ვარსევან ეშოკალასბაშს უნდა მისცეს და სახლები პატრონს დანებდეს. და თუ პატრონი არ მოვა, ნება და ბეება ქელმწიფისა აღსრულდება.

☐

ქ. ბატონი ვარსევან ეშოკალასბაშისაგან მე, ყარახანან [ნ] თ მოსესას, მომებარა ამ განაჩენისა ორმოცი თუმანი ქალაქის ოთხი დანგინი სირმა აბაზი.

მე, შაბუღაღანთ დავითამ, მოსესას სიტყვით დავეწერე და მოსესას ბეჭედი. ღვინობისთვის კდ, ქორონიკონს უამქ.
ბეჭდი: მონა ლისა მოსესა

75. ბანიენაზ აბაზ შარაპოზოზიშისა და გოგია გრიგოლაშვილის

ბაგულის საძვეჯო

1780 წ. 30 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2200. დედანი. ქაღალდი. 60,5X30,2 სმ. მხედრული. განკვეთილების ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

მისის სიმალლის მეფის ძეს არავის მპყრობელს ბატონისშვილს ლეონს ყარაგოზის შვილის ადამისა და გრიგოლაშვილის გოგიას სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაქულთშეკრებილებისათვის, ებძანათ. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ.

ადამ ამას ჩიოდა: ბარძიმი ერისთავმან ჩემი მამა-ბიძანი ზოგი ვარდაყარა, ზოგს თვალი მოსთხარა და მამაჩემი კახეთს გარდავარდა. მამული სხვათაც წართმეული ქონდა და ჩვენცა.

1 დანგინი.

იმ გარდაეარდნაში რაც წიგნები ჰქონდათ ჩემს მამა-ბიძათ, გრიგოლ-ლაშვილს მიაბარესო.

როსცა ღმრთის მოწყალეობა მოგვევლინა და მე ფემ ერეკლე მ შეგვიწყალა, ჩვენი მამულის წყალობა მეც მიქმნა და სხვათაც თავ-თავისი უბოძა. და მე ეს წიგნი მიბოძა, რომელიც დღეს ხელთ მივირავს. მოვედით საერისთოს, ჩვენი მამულები დავიჭირეთ. გრიგოლ-ლაშვილს ჩვენი წიგნები ვთხოვეთ; ვვატყუა, მოგვემო და არ მოგვცა.

სამი მღვდელი მყავს მოწამე და იმათი კელითფერილი მიჭირავს, რომ მამაჩემი წიგნებსა სთხოვდა. და გრიგოლ-ლაშვილი ეუბნებოდა: ერთი ვეცხლით მოჰქედლი ხის ბარძიმი მამაბაია და წიგნებიო და მოგვცემო.

ახლა ვთხოვ წიგნებსაო და მეუბნება: შენის მამა-ბიძებისაგან მოსყიდული მაქვსო; გასინჯეთ, თუ ან შესაწყნარებელი წიგნებია, ან მოწამენი ჰყავს, ნება სამართლისა არისო. თუ არადა, ჩემის მამულის სამართალი მომეცითო.

გრიგოლ-ლაშვილი უპასუხებდა: ნასყიდობის წიგნები კელთ მიჭირავს, შენს მამა-ბიძათ მოუყიდიათ და ძველი წიგნიც კელთა მაქვს, რომლითაც ეს მამულები გვექირათ; ორმოცი წელიწადია მამული კელთა მაქვს, თუ სადაო გქონდა, რატომ აქამდის, სადამდის მამა და პაპა ცოცხალი მეყვანდნენ, იმათ არ ედავებო. მერმე ბარძიმი ერისთვის წიგნი მაქვსო, რომ ეს ნასყიდობაც დაუშტკიცებიაო და ახნაურშვილობაც უბოძებიაო და ნება სამართლისა არისო.

ამისი პასუხი ასე უთხრა ა დამ: ჩემი მოზარებული წიგნები რომ გქონდა, რომელსაც მამაჩემი პაპა შენს სთხოვდა და ატყუებდა, მოგვემო და არ მისცა, იმ წიგნზედ ვააკეთე ეს ნასყიდობის წიგნით; თორემ როგორც ჩემი წიგნია ბეჭდებიანი და ქორანიკონი უწერია, შენი ნასყიდობის წიგნი რატომ აღარ არის ისეთით. თუ ჩემს მამა-ბიძათ ბეჭედი არა ჰქონდათ, წერა რომ ყველამ კარგად იცოდნენო, რატომ კელი არ აწერიათ, ან მოწამის ბეჭედი რატომ არ გიზის და ან კელი არ არის მოწერილი.

და ორმოცი წლის ქერას რომ ამბობ, აქამდის ხარაბა იყო, კენა არ იყო და თესვა და წიგნები შენ გებარა, არ მაძლევდი და რით უნდა მედანვაო.

ბარძიმი ერისთვის წიგნის ბოძებას რომ ამბობ, ის წიგნი არც ბარძიმი ერისთვის მოცემულიათ, არც იმისი ბეჭედი უზის და არც იმის ძმებისაო. ლაზარე ნაზირი პაპის შენის სიმამრი იყო და იმან დავიწერათ ბარძიმი ერისთვის სიკვიდის უკანო. თუნდა კიდევ

ებოძებინოს, მაშინ არაგვედ მამული სხვათაც წართმეული ჰქონდათო და მეცაო. ახლა მოწყალე კელწმიფემ სხვათაც უბოძა თავ-თავითი მამული და მეც წყალობა მიქმნა; სადაც ჩემს მამულს დავაკვალბ, კელს მოვცილებო; და თუ ნასყიდობით მედავები, ეგ სამართალმა იცისო.

ჩვენ ეს წიგნები მოვატანინეთ. ბარძიმი ერისთვის მიცემული წიგნი, რომელიც ლაზარე ნაზირის დაწერილი იყო, ბარძიმი ერისთვის ბეჭედი იქდა, მაგრამ ვერ ვერწმუნებოდა კაცი. ამისთვის, რომ სადაც იმის ბეჭედი გვიხაზავს, არც ერთს არ გვანდა. და თითონ ის ბეჭედი წაფხვიკილი და დაფარული იყო და ქორანიკონის რიცხვზედ ზედ დაესვათ, რომ ასო აღარ ჩნდა და უბრალოს მურით იყო, რომ კელს ეცხებოდა და არ იკადრებდა იმით დაბეჭდვას; იმისი ძმების ბეჭედები ისდა, არც ჩნდა და კასმათი დავრეხილი და მრუ-ლი ჰქონდათ, არც ისინი იკადრებდნენ იმისთანას ბეჭედების ქონებასა.

რომანოზ მთავარეპისკოპოსის ბეჭედი იქდა საჩინოდ, მაგრამ ამით არ გამართლებოდა ის წიგნი. ამისთვის, რომ იმ ჟამს აქ არ ბძანდებოდა და მასუკან თუ უსკვა, არ შეირაცხებო.

ნასყიდობის წიგნი ვნახეთ, ტეტია ნაზირის დაწერილი იყო, არც მოწამის ბეჭედი იქდა, არც ქელმოწერილი [იყო], არც ადამის მამა-ბიძათაგან იყო კელმოწერილი, არც ბეჭედი იქდა. და ამისთანა ნასყიდობა ძნელად შესაწყნარებელია მოსამართლისაგან. მოწამე არ მოსდევდეს და მიმსყიდველი არც ბეჭედს სვემდეს. არც კელს აწერდეს.

ჩვენ ამ წიგნებს ვერ ვერწმუნებით და ეს სამართალი მივეცით: დღეს საერისთოში სარწმუნო კაცნი არიან და იმ ჟამისა კარ-გად იციან: ანაურის დეკანოზი, ბეჭედი, ზოდოკე მღვდელი და ჩრდილოე. თუ ამით სულზე კელის დადებით იმოწმონ; და აგრევე ამ მამულის მეზობლებმა: ბაზალღობა ლად-ლაშვილმა დემეტრემ, ჯარაშვილმა ცოტამ, ომარაშვილმა ხიზანამ, ხრინტაშვილმა ბერმა — ამთ ფიცით არწმუნონ სამართალსა, რომ მართალი ნასყიდობაც იყოს, დასწრებოდნენ და ჰეშმარტად იცოდნენ, ადამს რალა სიტყვა ექნება.

და თუ ამით ფიცით ვერ უმოწმონ, მაშინ ადამმა რვა უმტერ-უმოყვრო მფიცარი შეუგდოს, რვაში ოთხი იშოოს და მეხუთე თვითონ მიჰყვეს და ასე ფიცოს, რომ: ადამის მამა-ბიძათ სრუ-

ლის გულით კიდევ მიეყიდას, ფასიც აელოსთ და წიგნიც სწორედ და ქეშმარიტი იყოს; და ის ძველი წიგნიც ნასყიდობით მიეცესთ, არა თუ მიზარებათ; და ბარძიმ ერისთვის წიგნიც იმის ერისთობაში იყოს მიცემული და ბეჭდებიც იმათი ისხდესა.

თუ ასე შეპფიცა, ადამს სიტყვა აღარ ექნება რა. და თუ ვერ შეპფიცა და არც მოწმებმა უმოწმეს, ყველა სიცრუისა ყოფილა და ყველა ტყუილი. და დარჩება ადამს სოფლისშვილის მამული, და აფაურის მამული, აზალდურის მამული და თორელაშვილის მამული.

და ის ძველი წიგნიც უნდა მოსცეს გრიგოლაშვილმა ადამს, რომელიც პაპუა ერისთავს მოუცია ადამის მამა-ბიძათათვის. და დღეის იქით ვედარ ედავება გრიგოლაშვილი ამ მამულებს და ვედარც კელს მოჰკიდებს.

ჩვენ მათის ბძანებით ასე გავაჩინეთ. ნება და ბძანება მისის სიმაღლის მეფის ძისა არის. ქალაქს ტფილისს, ოკიდონბერს ლ, ქრისტეს აქეთ ჩღპ, ქორონიკონს უღმ.

ქ. ეშვიკალასბაშო ზაალ, ასე გარბიე.

ხუთი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტვიფრავს ორბელთაცა გულის მმბუომი(?) ღმერთგანცა(?), იოანე, 1748
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
3. მონა ლთისა ო ტ ი ა
4. მონა ლთისა მღვიანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. მე, ბოქაულთხუციისშვილი ავთანდილ, ამ განჩინების ძალით იასაული ვიყავ; გრიგოლაშვილმა გიორგიმ ვერ შეპფიცა. დაიწერა იანვრის ბ, ქორონიკონს უღმ.

ქ. ეს რომ დაეწერა ბოქაულთხუციისშვილს, ჩვენ ამას ვერ ვერწმუნენით. თვითონ იმ ბოქაულთხუციის ავთანდილს წიგნი მივსწერეთ და ვკითხეთ: რადგანც იასაული შენ იყავ, იფიცა და ამ ფიცას თუ არაო. ავთანდილს ეს მოეწერა: არც უფიცავსთ და ვერც ფიცვენო. მე, წილკნელს, დამაწერინა ეს მოთხრობაო და თვითან ამ ბროსი წილკნელის დაწერილი იყო. რადგანც ეს წერილი ენახეთ იასაულისა და სამი თვეა არც მოწამე მოვიყვანეს, არც საბუთი მოიღიგეს და ვერც ფიცვენ, დარჩა ეს მამული ადამს. კელი აუმაართე და მოზაბარე. იანვარს კვ, ქორონიკონს¹ უღმ.

¹ +ქს.

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ
2. მონა ლთისა ო ტ ი ა
3. მონა ლთისა მღვიანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
4. ყამი ესეცა წარვლის თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის კქ, ქორონიკონს უოფ.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალ-დედოფალი, ბატონი დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. მარტის ი, ქორონიკონს უოფ.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან

მარცხენა კიდები:

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი სრულიად არაგვის საერისთაოს პატრონი ლეოე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. გიორგობის ვ, ქორონიკონს უღმ.

რომელიც მოწმები მსაჯულთ ამასი დაუწერიათ, იმათ გარდა სხვა მოწმებიც რომ იყვნენ, რომ სამართალი იმათ მოწმობასაც შეიწყინარებდეს, იმითიც იქნება გარდაწყვეტა.

ბეჭედი: მრჩობლთა მეფეთა ძესა ლეონ სახელად მძესა.

ქ. როგორც სანატრელს ბატონისშვილს ჩვენს მძას ლეონს დაუმტკიცებია ეს განჩინება, ჩვენც, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ და არაგვის საერისთოს მპყრობელი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. იანვრის დ, ქორონიკონს უო.

ბეჭედი: ლომად თუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

76. განჩინება ზაზა ამიროზიანის შიის სამხეზა

1780 წ. 11 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1450. დედანი. ქალაქი. 17,5x11,2 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერბალო.

ქ. ამირეჯიბი ზაზა ამ თამასუქით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთან, იჩილა. ჩვენ, მსაჯულთ, ამისი სამართალი ასე განვაწყვეტით:

ამ ზაზას განაყოფს ქაიხოსროს რომ ამისთვის თავისი შეტყვიდრე გლეხი წაღვლევი ხარაზისშვილი ამისთვის გი-

რაოთ მოუცია და მერმე შინდელის დავითის შვილისათვის მიუყიდნია, თუ უწინ ამ ზაზასთვის დაუგირავებია, ის კაცი სამართლით ამ ზაზას ერგება, სარამ თავისი თეთრი მოცემოდეს, ამას უნდა ყვანდეს.

თუ უწინ შინდელის დავითის შვილისათვის მიუყიდნია და ამისთვის ტყუილათ თამასუქში ის გლეხი დაუწერია, სამართლით ის გლეხი დავითის შვილისა არის და ქაინსრომ ამ ზაზას თავისის თეთრის პასუხი უნდა ვაცეს.

ემოკადაბაშო ზა[ა]ლ! ეს ასე უნდა აღუსრულო. ის გლეხი თუ უწინ ზაზას გირაო იყოს, ამას მოაბარე. თუ ამისგან უწინ დავითის შვილის ეყიდნოს, იმისი იქნება, ამისთვის თავისი თეთრის პასუხი მოაქვინე.

გიორგობისთვის ია, ქორინიონს უამ.

ეს შინდელი დავითის შვილი რომ სამართალში მოწოდებული იყო და სამართალში მოვიდა, ისე წავიდა; იმისი გულისთვის ეს გლეხი ამ ზაზას მოაბარე ახლავ. და დავითის შვილი თუ წიგნი აქვს, მერმე მოიტანოს და სამართალი მაშინ მიეცემა. ახლავ აუყარე და ამ ზაზას მოაბარე.

ორი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
2. მონა ლთისა ო ტ ი ა

77. ბანინება ელიზარ ქავთარის შვილისა და ნათლისმცემლის

ამის საყმეა

1780 წ. 23 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1449. საბ. № 2767. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. მისის სიმაღლისათვის შეეჩივლა ქავთარის შვილს ედიშერს: ჩემი ერთი მკუქილრი ყმა შავიკაცის შვილი პაპა ნათლისმცემლის არქიმანდრიტს ყმად უსახლობსო, სამართალს ვითხოვო.

მისს სიმაღლეს ოქმით ებახანა არქიმანდრიტის ეფთვიმესათვის: თუ სიტყვა არა გქონდეს რა, ეგ კაცი ამას დაქანებეო; და თუ სიტყვა გაქვს, სამართალში ელაპარაკეო. ამ ბრძანებით ორნივე ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების, სამართალში მოვიდნენ.

არქიმანდრიტი ეფთვიმე ეპასუხებოდა: შენ რომ მისის სიმაღლისათვის აგრე მიფქირვით მოვიხსენებია, მართალია, შენი სამკუქილრო ყმა იყო, მარა პირველ ეს, რომ ოსმალობას არის ჩამოსული მამა ამისი, მეორეს, რომ ქრისტეს აქეთ ჩამგე — ამ წელს გილავნია და წიგნი მოგვცია ნასყიდობისა, რომ მოგიყიდა არქიმანდრიტის სვიმონისათვის, რომ ეს წიგნი ბატონის შვილის მარიაამისაგან არის დაწერილი.

ედიშერ ეპასუხებოდა: ეგ წიგნი ჩემი მოცემული არ არის, და ამის მეტად ეგ წიგნი არ მინახავს; და თუ მართალია ეგ წიგნი, რად ემოწმები, არა სწერია და ან მწერლის სახელი რად არ სწერია?

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ ეს წიგნი ვნახეთ, ასე ეწერა: ჩემი მკუქილრი ყმა შავიკაცის შვილი პაპა ოსმალობას ჩამოსულიყო და წინამძღვრის ხართონის დროს. ახლა ეს ნასყიდობის წიგნი მომიცემია, რომ მე კელი აღარ მქონდესო ამ კაცთანაო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეცით და ამით ვერწმუნენით ამ წერლის, რომ ბატონის შვილი მარიაამ სწერს ედიშერის და ამის ძმის მაგიერ; ღირსი და ბატონისანი არქიმანდრიტი სერაპიონ ყიდულობს ეკლესიისთვის. და ესეც ჭეშმარიტებით ვიცით, რომ ის ღირსი კაცი ამისგან წარტაცებით ეკლესიას არ შესწირავდა. მეორე ეს, რომ: ბატონის შვილი რად ჩასწერდა თავის სახელს იმ წიგნში. და თუ ამისთანა ან მწერალი და ან მყიდველი ამისთანა ვიცემინი არ ყოფილიყვნენ, ედიშერ რომ აშოროს ამბობს, ეგ ჩემი მოცემული წიგნი არ არისო და არც ბეჭედით, სამართალი ედიშერს ფიცს დადებდა: მარა ჩვენ იმ ორს კეთილის გვამის ნაწერს და მსყიდველისაგან წიგნს ვერწმუნენით და ჭეშმარიტებით ვიცანით. იმ წიგნით ეს გლეხი დარჩა წმინდის ნათლისმცემლის მონასტერს. იასაულთ გოგიავე, ეს ასე გარიგე. ნოემბერს კა. ქო-

რონიკონს უამ.

მონა ლთისა ოტია	

78. ბანდინაბა ჟუთათელ მხრობაოლიზ მაქიმიაზა და
სოსია თათიფიფილის საქმეაზ

1750—1780 წწ.

ცკსა. ფ. 1448. № 1446. დედანი. ქალაღი. 40,5× 14 სმ. მხედრული. ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარღიდება მაქიმის ქუთათლი-
ბის წყებით.

ქ. დავჯედით ბქვენი და მოსამართლენი და გავაბქვეთ ქუ თა-
თელ მიტროპოლიტი მაქისიმე და თათიფიშვილი
ხო სია.

ქუთათელმა უჩივლა: ჩემს კაცს მახარბელს
მარდალეიშვილს კაცი შემოაკვდა და შენ მოგენლო და შე-
ნის სახლით და შენი საქმობით ის კაცი გამიეცი და ინაკავაძე
მიეცი. მერჩე ჩემმა მოხელეებმა დახსნა მოინდომა. იმ კაცის თავ-
დები შენ იყავი, წიბტანე ჩემი ხელოსნები და იმ მარდალეიშვილის
შვილი გაყიდე ქუთაისს და თეთრი ინაკავაძეს მიეცი და ჩემს
კაცს საუღლო წიგნი მიეცი და ერთი ფრული ჩემს მოხელეებს და-
სამრჯელო გარდაახდეინე. და ის კაცი ჩემთვის ესახლა. მერმე ინა-
კავაძე მოვიდა და დეობა დამიწყო. ვითხარი შენ: «ეს საქმე შენი
ნასაქმი არის». და, «თუ შემომივა რასმე, ამ კაცს მე გავისტუმრე-
ფო», და შენ დამითხოვე და გენდეე, არაფერი მიეცი; და ეს კაცი
შენის დათხოვით დამეკარგა.

თათიფიშვილმა უპასუხა: მართალი არის, დავითხო-
ვე, მარა ასე მოგახსენე: «თქუნს მოხელეებს ფიცი ემართა ინაკა-
ვადის და თუ იმ ფიცით თქვენი მოხელეები გაისტუმრებეს, ინაკავაძე
თქვენ ვერას შემოვივთო». ის ფიცი თქვენმა კაცმა არ გარდისხდა;
და ღრო გვიშოვნა ინაკავაძემ და თქვენი კაცები დაყიდა.

ქუთათელმა უჩივლა: ჩემის მოხელის ფიცი არ ვით-
ქვამს, ისე დამითხოვე და გენდეე. და ეს კაცები შენით დამეკარგა,
თვარა არაფერი მიჭირდა, დავიხსნიდი.

თათიფიშვილმა აშორო უხორა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოღვეს თათიფიშვილი" და თერთმეტი თა-
ვისი ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს და ასე უფიცოს: «არც თვამოდ შენი
კაცი მარდალეიშვილი ჩემი სახლით და ჩემის საქმობით
დავკარგოდე; არც ტყვე რომ გაყიდეთ, ერთი მარჩილი რაც გზის
ქირა არ მომცა მამამისმა, არც ფრული შენთვის გამომერთმოს; და

1 თათიფიშვილი.

არც ეგ საუღლო წიგნი ჩემი მოცემული იყოს; არც დამეთხოვო, თუ:
ინაკავაძეს ნურაფერს მისცემ-თქვა ფიცის უმიზეზით და მიქცე-
ლათ; არც ბოლოს რომ ბოქაული მოუვიდა, ის ბოქაული ჩემის საქ-
მობით მოგლოდე; და არც ვრეოდე».

თუ ასე უფიცოს, არას ემართლება თუ ვერ უფიცოს, რავდენი
ტყვე იყოს, ფასი მისცეს და სულის სისხლი მისცეს.

79. ბანდინაბა იონან მღმინისა და ანრონაშვილის სახლის საქმეაზ

1781 წ. 18 იანვარი

ცკსა. ფ. 1448. საბ. № 461. დედანი. ქალაღი. 28,2×17,7 სმ. დაზინებუ-
ლი. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ალაგალაგ ნახმარა წერტილი.

ქ. მისს სიმაღლეს კელქშიფე დედოფალს ანტონასიშვილი-
ისა და იონანეს სამართალი ებძანათ.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, მელიქის
ავეტოქასა და ასრათასა და ნაზარბეგის შვილი
ოსეფას თანდასწრებით ეს სამართალი მივეციეთ.

იონანე მდივანს რომ თავისის სიძის სახლი მისის სი-
მაღლის ბძანებით უყიღინა (ლ — ეს ოცდაათი თუმანი იმ სახლებს
მოვირავნებებს უნდა გაეყოსთ. მიქელ მღუღელეო რომ პირვე-
ლი მოვირავნა და მისცემია შ(რვა თუმანი), თუ არ მისცემია, იჩი-
ვოს. და გამართოს. მეორე მოვირავნე რომ ეს ანტონას-
შვილია და ამას მისცემია ეხ (ხუთი თუმანი და ექვსი მინალ-
თენი). მესამე მოვირავნე რომ მელიქია და ამას მისცემია ი (ათი
თუმანი), დარჩება ძირს ვ წ; ეს ექვსი თუმანი და ოთხი მინალთენი
იონანე მდივანმა სარგებლით უნდა მისცეს. ამისთვის, რომ ამ სახ-
ლის ფასი რომ ოცდაათი თუმანი ყოფილა, მაშინე უნდა მიეცა. და
რადგანც სახლშიაც თვითან მდგარა და ეს თეთრიც იმის კელში
ყოფილა, რაც თეთრი დარჩომია და არ მიუცია, ერთიორად უნდა
მისცეს.)

მერმე დასხდენ ამ სახლის მოვირავენი მიქელ მღუღელეო,
ეს ანტონაშვილი და მელიქი და როგორც ქალაქის რიგია,
ისე გაყონ. ამ ანტონას შვილსა რაც სახლზე შენობის დანახარჯი
აქვს, ისიც ჩაუგდონ და რაც თამასუქში გიროიანი თეთრი უწერია,
ისიც უანგარიშონ; და უფირათს თეთრს კი ნუ იანგარიშებენ, სხვისაც
ბეჭრქაქ და ამისიცა, და გიროიანი თეთრი კი არ დაიწვიოს.

იონანე მდივანი რომ კიდევ ერთ თუმანს სამარხს აშობს და

ყაზი უჭირავს, თუ საბუთი უყონ, რომ იმ მიცვალეზულს სხვა სა-
მარხი დარჩომოდეს რამე, ნუ ჩაუღებენ; თუ არა დარჩომოდეს რა,
ესეც ამ მოვირავნებმა მოირიგონ. ასე გარდასწყდა ამითი სამარ-
თალი. იანვარს იგ, ქორონიკონს უფთ.

ქ. რომელსაც მეტი თეთრი წყელს და არ ერგებოდეს, იმდენი
რაც დაედვას, სარგებლით უნდა დაედვას ის თეთრი; ამისთვის, რომ
მეტი არ უნდა აელო.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ ქ
2. მონა ლთისა მდივანბევი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. ამ განაჩენში რაც იო ვ ა ნ ე მ დ ი ვ ა ნ ზ ე თეთრი იყო და
წერილი, თავისი სარგებლით მამბარდა მე ნ ო ნ ი ა ს ა. მე, თავილ-
დარს თ ა რ ს ა დ ა ნ ს, დამიწერია ნონიას ყაბულობით.

ქ. ამ სამართალში ბატონს მდივანბეგებს ვახლდი, რომ ასე გაა-
სამართლეს: და ჩემი გირაო[ებისა რომ უბძანებიათ, რაც ჩემს მსა-
ლ[ს]უდ დაუხარჯავს, ის უნდა მივსცე, მაგრამ...* ჩემს გირაოში
მდგარა ეს ანტონ, ან სხვა მისი ქირა უნდა მამცენ სამართლიან[ის]
საქმით.

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს და კახეთის დ ე დ ო ფ ა ლ თ-დ ე დ ო -
ფ ა ლ ი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დ ა რ ე ჯ ა ნ ა მ მსა-
ჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. ფებრულის კვ, ქორონიკონს უფთ.

ბამელი: დედოფალი დარეჯან

ქ. ბოქოულთუხუცესო პ ა პ უ ა ვ ს [ის] შენ გსაქირივე,
როგორც განაჩენში [აცხადებდეს. მკათათვის კდ, ქორონიკონს უო.
ნულარ დაუგვიანებ, ახლავ გსაქირივე.

ბამელი: დედოფალი დარეჯან.

80. განინება ამირალანთ ოპანანაშვილის ისაიას და ბარხულარაშვილის წისქვილის საქმეზე

1781 წ. 14 იანვარი

ცსსა. ფ. 1448. სბ. № 6103. დღანი. ქალდი. 69×21,5 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. გორელს ამირალანთ ოპანანაშვილს ისა-
იას და ბარხულარაშვილს საზიარო წისქვილი რომ ჰქო-
ნიათ, ჩვენ ამ ისაიას წიგნები გავშინვეთ. იმ წისქვილში სამი თვალი
ბრუნებულა: ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი ამ ისაიასი ყო-
ფილა და ერთი თვალი და ნახევარი ბარხულარაშვილისა, როგორც
წიგნებში უწერიათ. ახლა ბარხულარაშვილი რადგან რუსეთს დასა-
ხლებულა, იმისი წილი ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი სახა-
სით დაიდვა. და ერთი თვალი და ნახევარი წისქვილი ამ ისაიას
დარჩა.

დღეს აქამდინ იმ წისქვილში ამ ისაიას ხან ერთი თვალი ბრუ-
ნებია და ხან ორი და კიდევ უკეთებია. რაც დღევანდლამდინ იმ
წისქვილიდამ ამ ისაიას რგებია, იმას აღარას გამოუვიკედენით. და
დღეის იქით რაც იმ წისქვილის მოსავალი იქნებოდეს, რაც მამუ-
ლის პატრონის წილი დადებდა, ნახევარი სარქარისა არის და ნახევა-
რი ამ ისაიასი.

აგრევე იმ წისქვილის წინ კალოს ალაგის და ბალისა როგორც
წიგნში უწერიათ, შენი თუ უშენი, იმ გზით ნახევარი ამ ისაიასი არის
და ნახევარი ბარხულარაშვილის წილი სარქარისაა.

ამას გარდა ამ ისაიას მამის ოპანანასათვის თავის ბიძაშვილს
ელიზბარას წიგნი რომ მიუცია, გორის მოხელისა და ქებულებს
ბეჭდით დაბეჭდილი, ვალიც იმისთვის გარდაუხდევნებია და მამუ-
ლიც იმისთვის მიუცია. ამაზე ბეითლამანობით ვერავინ შეუვა, რად-
გან თავის ბიძაშვილს მოთაბარის მოწმებით და თავის ხელმოწერით
უანდერძებია. აღიწერა იანვრის იდ გასულს, ქორონიკონს უფთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ ქ
2. მონა ლთისა მდივანბევი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ლთისა ს უ ლ ხ ა ნ

* აკლია ერთი სიტყვა.

თავში:

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე საქართველოსი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანერის იმ, ქორონიკონს უკათ.

შემაღ: მე ვუხთვანბანილთა მიერ ვკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალთ-დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანერის კ, ქორონიკონს უკათ.

შემაღ: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, მანცა წილი დედოფლობისა დარეჯან.

81. პანინება მამასახლისის შვილის სხვახანს შინს ბასილანთ ზურაბას საქმეზე

1781 წ. 15 იანვარი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 172. პირი. ქალაქი. მხედრული.

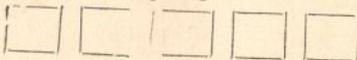
[181] ქვემო ბოლნისის მამასახლისის შვილს სტეფანეს მის უგანათლებულესობას ბატონის შვილს ლევანთან ეჩვილა, ოქმი ებოძებინა. ორბელიანი სარდალ სალონუცის დავით და საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებმა ერთათ შევიყარენით, ამისი მოდავე ბასილანთ ზურაბა მოვეყვანინეთ, ორნი ერთათ ვალაპარაკეთ.

სტეფანე უჩიოდა: ჩემი მემკვიდრე ყმა ხარო.

ზურაბა უბასუხებდა: მე შენი ყმა არა ვარო, ქვემო ბოლნელსა სხასო ვყოფილვარო.

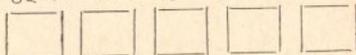
ჩვენ ორგნითვე მოწმე[ე]ბი მოვთხოვეთ. მოწმე[ე]ბი წარმოადგინეს, მაგრამ სარწმუნო მოწმე[ე]ბი არ იყვნენ და ვერ ვერწმუნეთ, ორი ბოლნელი სარწმუნო უმეტერ-უმოყვრო კაცი შეუგდოს სტეფანემ, ორში ერთი იმოვნოს, წადგეს ზურაბა ერთის მოწმით თავისი შვილიც თან მიქიყოლოს და ასე შეფიცოს: «მე ქვემო ბოლნელი სხასო ვარ და შენი ყმა არა ვარო». თუ ასე იფიცოს, სხასოდ დარჩება, ამას საქმე არა ექნება რა. და თუ ასე ვერ იფიცოს, სტეფანეს ყმად დარჩება, ამას უნდა მოზარდეს.

იასაულო გერმანოზის შვილი ზა[ა]ლ! ეს ასე აღასრულე. იანერს იე, ქორონიკონს უკათ.

მე, ზა[ა]ლ გერმანოზის შვილი, ამისი იასაული ვიყავ. ბატონის შვილი ლევანის ბძანებით სჯულთ ფცი და დედეს, ზურაბის სქ-ფიცრათ რომ გაეწიე, ვეღარ დაიფიცა და ზურაბამ თავი დაუდო ყმობით სტეფანას. ეს ჩემი ხელი არის ქ. ვერ დაიფიცა ამ ზურაბამ, დარჩა მამასახლისის შვილს სტეფანეს.

[V] იასაული, ამას მოაბარე. იანერის იე, ქორონიკონს უკათ.

ჩვენ, სარდალ-სახლთუხუცესი დავით, მისის სიმალლის მეფის ძის ბძანებით მსაჯულთან დავესწარ და ამ სამართლის თანამოწამე ვარ.

82. პანინება საგინაშვილანის შინს დათუაშვილანის საქმეზე

1781 წ. 19 იანვარი

ესსა. ფ. 1450. № 26. საბ. № 74. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[70] დათუაშვილები საგინაშვილს გოგიას ამის ძმას ევდემორეს და ევდემორეს შვილს ისაკს ყმობაზედ უჩიოდნენ და კაცებლობას ამბობდნენ.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებამ, ესენი ჩვენთან ვალაპარაკეთ და გამოძიებით ვიწყუეთ მრავლის მოწმებისაგან, რომ ძველთაგან ეს დათუაშვილები ევდემორესა და გოგიას ყმანი ყოფილან და სანატრელის ბატონის მეფის ერეკლესაგანაც ოდესმე ზურა და ყულის შვილიც იასაულობით აპყრია დე ევდემორეს სახლს მისცემია.

მერმე რომლისაზე მიზეზით ევდემორეს ძმას გოგიას თავდახსნილობის წიგნი მიუცია, რომელიც დღესაცა აქუსთ. მაგრამ შემდგომად თავდახსნილობის წიგნისა ამათვე ჰყმობიან და ნეტარსენებულს მეფეს თეიმურაზ მეორესთან ქაიხოსრო მარტყოფის მოურავს უჩივლია და ამ დათუაშვილებს ნასყიდობით ყმობას წასადებებამ ამ გოგიასა და ევდემორეს ძმას ალათანგის და იქილამაც ალათანგის ფიცით [V] გამოუტანია, რომ ამისი განაჩენიც ქქონდათ ნეტარსენებულის ბატონისა.

და იქილამ აქამომდე ევდემორესათვის უმსახურნია. და თვით ალაკერდელს ზენონს ჩვენის ოქმის ძალით იასაული მიუცია ევდემორესათვის. ეს დათუაშვილები აუყრია ევდემორეს და

თავის სოფელს მერე ში დაუსახლებია და დღევანდლამდის ამით მსახურებია, რომ ამისიკ მოწმობა ჰქონდათ: კახთი წმიდის გიორგის ეკლესიის დეკანოზის შვილის დავითისა, რომ ფიცით ემოწმა მერგლის მგალობლის შვილის დავითის ყმას სუმბაქესი, ვარდისუბნელის ალავერდელის ყმის კბილაშვილის დავითისა, დავით მგალობლის შვილის ყმას ანატელის ოთარისა, და კიდევ დავით მგალობლის შვილის ყმის ღემეტრესი.

ჩუენ ამ განაჩენსა შინა აღწერილის მოწმებისა და სამართლის ძალით ეს დათუნის შვილები მიეცით და დაუშვიდრეთ საგინაშვილს გოგიას და ამის მძისწულს ევდემორეს შვილს გოგიას და ამის მძისწულს ევდემორეს შვილს ისაკს, შვილთა და მომავლთა სახლისა მათისათა.

იანვრის ით, ქორონიკონს უფთ.

თავი:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უფთ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთისა დედოფალთ-დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აღიწერა იანვრის კ, ქორონიკონს უფთ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უფთ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას [71] ვამტკიცებთ. იანვრის კ, ქორონიკონს უფთ.

ჩვენ, საქართველოსა მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკიცებ მსაჯულთაგან განწყებულს სამართალს ამას. იანვრის ლ, ქორონიკონს უფთ.

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ კ, ქორონიკონს უფთ.

სსსა. ფ. 1450. დავთ. № 6. სპ. № 155. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[181] მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთმევიანთ იუზანთ სტეფანეს ქვრეხსა და ობოლს და მისს სიმაღლეს მსაჯულთათვის ებძანათ.

ამათი საჩივარი ეს იყო: ორთაქალაში მოქალაქე გალუას ბალი ჰქონდა ნასყიდო: ნახევარი ჩვენ მოგვეყიდა და ნახევარი თავისთვის დაიჭირაო. მერმე როდისაც ის ბალი გაეყიდა, ის დაკუთმებული გალუა ფარდავით ჩამოიტანესო, თავისის თვალით გაყო, ზეითი მხარე აუშენებელი იყო და რიყე და უფრო მეტი ადგილი იყო, ის ჩვენთვის დაღვა და ქვეითი მხარე აშენებული იყო და უფრო [v] ცოტა იყო, თავისთვის დაიჭირაო, სამზღვრები ჩაესხათო.

მერმე ის რომ მოკვდა, იმისმა ცოლმა ათი თუმანი გამოგვართვა ქრმის სამარხად, ამ ნახევარსაც შენ მოგვიღო. ძველი სიგლები მოგვეცა და ახალსაც დაგვიწერო. სამი თვე თეთრი კელთ უჭირაო.

მერმე შაქარამ დიდრონი კაცი შუა შემოიყვანა და ნახევარი იმისის ცოლისაგან შაქარა ოქრომჭედლმა იყიდაო. სამი-ოთხი წელიწადი როგორც გასამძღვრული გვქონდა, ისე გვეჭირაო ჩვენ და შაქარასო. ჩვენ მივწყვიეთ ხელი, ის რიყე გამოვყარეთ, მრავალი თეთრი დაგხარჯეთ და ავაშენეთ. ის გალუას ცოლიც რომ მოკვდა, კიდევ სამი ოთხი წელიწადი ისევ გალუასგან გასამძღვრულს და გამოიწულს ვამადითო.

მერმე გამოგვიარა შაქარამ, გვიჩივლა: მეც ნახევარი მიწერია [და] მავასაცო და მავას მეტი რათ უჭირავსო. აღარც სოფლის კაც ჰქითეს, აღარც ვასინჯეს, არც მდივანბეგები იყენენ მოსამართლეთ, ჩვენი აშენებული და ძველი აშენებული გაყვესო, ნახევარი და ორი ყათარი ჩვენ მოგვეცეს, სს[184]ვა შაქარამ დაიჭირაო, და სამართალი მიბოძეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებილებამ, თან დავისწარიო მოქალაქეთ სამართალში განწყებულნი [ვ]ასრათა, გურგენა და ნახარბეგის შვილი ოსეფა. სიგლები ვნახეთ, სტეფანეს რომ უწინვე ყვიდნა, იმასაც ნახევარი ვწერა, მაგრამ ბოლოს და ვწერა: სამძღვარი დავიცისო. შაქარასთვის რომ გალუას ცოლს სთავადავლი მიეცა, იმაშიაც ნახევარი ვწერა. და მერმე რომ შაქარას განა-

ჩენი ავლო, იმაში ორი ყათარი მეტი სტეფანესათვის დანებებინათ და სხუა შუა გაეყოთ.

მოყვანილნი კრწანისის მამასახლისი და სოფლის კაცნი და იმ ბაღის მუშანი. ღიღის ფიცით თქვეს: როგორც მოუხსენებიათ, მართალი არისო; თითონ ვალუმ გაყო და მიჯნა ჩაუსხაო; და მერმე შაქარამ რომ იჩივლა და გაუყო არც გვალაპარაკესო, არ გავრეულვართ და უსამართლოც უყვესო.

ჩვენ ამ ცარიელ სიტყვას არ დავჯერდით. ეს შეკრებილება ერთობით ჩავედით და ის პირველი სამძღვარიც ვნახეთ და ახლა რომ შაქარას კედელი გაველო, ისიცა. ჯერ ერთობით სოფელმა ასე ილაპარაკეს. მერმე ექვსი კაცი გამოვარჩიეთ: ნ ა ვ ტ ი კ ა შ ვ ი ლ ი ს ტ ე ფ ა ნ ე, მამასახლის ყოფილ მ ა ტ ი ა, [V] ჯ ა ნ ჯ უ ლ ა შ ა ს ა შ ვ ი ლ ი ა ვ ე ტ ი ქ ა, გარეწარა არ უთინა, რომ ესენი იმ გაყოფაში დასწრებოდნენ. ამ ექვს კაცს ფიცი დავადგვიეთ, ცალკე გაიყიენეთ, ვამხილეთ და ვასწავლეთ.

მერმე საშინელის ფიცით თქვეს: ამ ბაღის პატრონ ვალუა ფარდავით ჩამოიყვანესო, ჯერ შუას ადგილს დაასვენესო, თქვაო: ზეით აღუშენებელია და ქვეით აშენებულა; რა სამართალია, მე ნახევარი აშენებული დავიჭირო და ამას ნახევარი აღუშენებელი მივსცეო; ქვეით ჩამოიყვანეთო; თვითან ჩვენ ავწყით ფარდავსაო, რომ ჩამოიყვანეთ, დაიძახა: აქ ნუშთან დამსვითო, ფეხი დაკრეს, აქ იდგას მრული ნუშიო, უფროსი ნახევარი აღუშენებელი სტეფანეს დაანებაო, იმას ქვეით უმცროსი ნახევარი აშენებულა თავისთვის დაიჭიროაო. ჩვენ გვიტონა სტეფანემ: რომელი ვიჩიოთ; და ჩვენ უთხარით: შემძლებელი კაცი ხარ, თერთი ნახევარე, ააშენე და მამული შეიქნებაო.

ფეთხანის ტერხით არმაც ასე მოგვცა მოწმობი წეროლი: მეზობელი ვარ, მე მკითხა და მეც ასე უთხარა და ზემოაშენებული დიჭიროაო. თერთი დახარჯა, ამდენი რიყე გაყარა, ააშენა. მერმე შაქარამ რომ წააქვითო, ჩვენ არცაინ გვიტონეს, არ გავრეულვართ, არც მოწამენი ვართო.

ჩვენ ეს ექვსნი კაცნი წინ გავიმძღვარეთ, მოხიხადეს ქული, დაიწერეს პირჯვარი, დადგეს ფეხი და ზედ გაიარეს: ამას ზეით სტეფანეს დარჩა და ამას ქვეით ვალუასაო.

ჩვენ რომ ესენი ასე ვნახეთ, ეს სამართალი მივეციეთ ერთობით აქ შეკრებულთ მსაჯულთ და მოსამართლეთ: პირველად, თვითონ ჩვენის თვალთ ვნახეთ ის რიყე ბაღიდან გამოყრილი, დიად, ბევრი

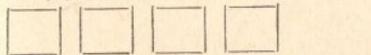
ყოყო; და მეორედ, შაქარას და სტეფანეს სამი-ოთხი წელიწადი ამ გზით ჰქონებიათ, როგორც დღეს გამიჯნეს.

და მერმე შაქარას რომლისამე საქმით რომ გაუყოფინებია და განაჩენი აუღია, მაგრამ იმ სივლებზე არც ის განაჩენია დაწერილი. ორი ყათარი მეტი სტეფანესათვის დანებებიათ, ამ მიზეზით, რომ კრწანელებმა თქვესო. დღეს კრწანელები ფიცავენ: არც გვიოქვამს და სწორე მიჯნაც ეს არისო; და შორს ეტყობა ვალავანს, სადამღისაც სტეფანეს მიჯნა არის, ვალავანი მაღალი არის და მიჯნას ქვეით დაბალი არის.

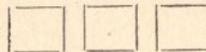
ამ ექვსის დავიციებულის კაცის მოწმობასა და გამიჯნაზედ სამძღვრები ჩაუსხით და გავშინვეთ. ამას ზეით სტეფანეს ქერებს და ობოლს დავანებეთ და ამას ქვეით შაქარას შვილებს.

ეს სამართალიც მივეცით: [V] რადუნაც შაქარას ეს უსამართლო მოუნდომებია, რომ მომსყიდველის სიცოცხლეში არ ულაპარაკია და იმის სიკვდილს უკან სამი-ოთხი წელიწადი კიდევ ისე უშპოთ და მერმე უშლითანია და წაუთრთვეია, რაც იმ დღიდან ამ წართმეულს ადგილს გამოსავლი ჰქონია, ისიც უნდა მისცენ შაქარას შვილებმა სტეფანეს ქერებსა და ობოლს. ამისთვის, რომ სხვამ აღარაინ მოინდომოს უსამართლოდ ცილება და შილთახი.

აღიწერა თებერვლის კმ, ქორონიკონს უფთ.

ხელრთვა: გურგენ.

მე, ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი მ დ ე ა ნ ე მ ი დ ე ა ნ ე, ამთვან ამ განსჯილის სამართლის თანახმა ვარ.

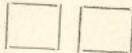

ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი მედის ძე ანტონი, მსაჯულთ განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. დეკემბრის იგ, წელსა ჩღა.

ხელრთვა: ანტონ

მის უმაღლესობას საქართველოს მეფეს ჩვენ, მათის შვილის გიორგისათვის, ამათის სამართლის მიცემა კიდევ მეორედ ემსახებინა. ჩვენ როდენ ძალგვედვა და ან რსაც ჩვენ მივხდით, ამათის სამართალი დღნათ გამოვიძიეთ. და ჩვენ ამის სამართალს ასე მივხვდით, რომ ეს განაჩენი ჭეშმარიტი განაჩენი არის. და ჩვენც

ასვე დავამტკიცეთ. და ამ განა[186]ჩენის მოწამეცა ვართ. და ნება მათის უმაღლესობის არქის. ივლისის ით, ქორთონიკონს უბ.

თავში:

ჩვენ, მე ფე სრულად საქართველოსა შე ო რ ე ი რ ა კ ლ ი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრლის ე, ქორთონიკონს უბათ.

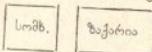
84. ბანინება შირვილიანთ პაპას ჯალაზის ვალის სამეფო

1781 წ. 5 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. 1826. დედანი. ქალაქი. 19,2x16 სმ. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ყოვლად მოწყალე მეფისათვის არზა მიერთმევიანა შე რ გ ი ლ ა ნ პ ა პ ა ს ჯ ა ლ ა ბ ს და თავის შეილსა, თუ: თბილესს ოცდაქათი თუმანი მართებესო და სახლიც გირაოთ მიმქიცაო და სხვაც სამოცდაათი თუმანი ვალი მაქვსო, რომე სულ ასი თუმანი ვალი მაქვსო, შემობრალეთო.

ჩვენ, ქალაქის მელიქის ნაიბი მიკირტუმასთვი[ს] და მამასახლის ზაქარიასთვი[ს] და ქეთხუდებისათვის, სამართალი ებძანა. ჩვენ ამითი სამართალი ასე გავსინჯეთ: თამასუქის ძალით ეს სახლი ან უნდა მანუჩარ მდივანს დაქანებოს, ან თავისი თეთრი უნდა მისცეს და ამ ვალს მორჩეს, რათგან პირველთ თბილელთან გირაოთ არქის. ჩვენი ქალაქის განწესება ეს არის; ნება თქვენი ათავდეს. მარტის ე, ქორთონიკონს უბათ.

85. ბანინება თუბანიშვილების სასლავის სამეფო

1781 წ. 8 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 675. დედანი. ქალაქი. 56x20,2 სმ. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახმარია ერთი, ორი და სამწერტილი.

ქ. მისის სიმალისათვის თუმანის შევილს სულხან მდივანს და მანუჩარს მოქალაქე ასლანაშვილის პაპას სახლების ბარობაზედ იოანე მდივანსაგან საჩივრის არზა მიერთმით და მისს სიმალესს ამითი სამართალი საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებისათვის ებძანათ.

ჩვენ ესენი სამართალში მოუწოდეთ. სულხან მდივანსა და მანუჩარის საჩივარი ეს იყო: ის სახლები იოანე მდივანის მოყვრისა იყო და ჩვენს სახლებს ეკრაო და შიგაც ვიდექითო და სცილდაც ჩვენ გვიდოდაო და იმ სახლის ბატონის პაპას ანის ხატის დეკანოზის შეილის მიქელ მლუღლისაგან თეთრი აედო, თამასუქი მიეცა და თავისი სახლები გირაოდ დაეწერაო, რომ მიქელ მლუღელმაც მისს სიმალესს არზა მიართო და თავისის ასაღების თეთრის გამოისათ იჩივლაო და მისმა სიმალემ მოსამართლეებზედ სამართალი ბძანაო. და მოსამართლეთ გასინჯეს და განაჩენი მისცესო, რომ პაპას სახლებსა პირველ მოგირავენთ და მოვალეთ მიქელ მლუღელი აღმოაჩინესო.

და რადგან მიქელ მლუღელმა ეს განაჩენი აიღო მეფისაგან დამტკიცებული, ჩვენ გვითხრა: ან ეს თეთრი თქვენ მომეცით და ან სახლები დამოცალეთო. ჩვენთვის ეს სახლები, დიად, საჭირო იყო, დაეცა არ შეგვეძლო, თეთრი ზოგი მივეცით და ზოგისა თამასუქი მივეცით, სარგებლო დაეწერეთო. და ის ძველი თამასუქი და განაჩენი ვიყიდეთ და თავისის მოსყიდვის ხელწერილიც გამოვართვიო და დღეს ეს წიგნები კელთ გვიჭირავსო.

ამას უკან რომლისამე მიზეზით ამ სახლებში შევიდაო, ისიც მოსამართლეთ მოკვენებიათო, იოანე მდივანიო, და კიდევ მივიდა ჩვენს ნამალევიდ იოანე მდივანი, მიქელ მლუღელი მოატყუა, ჩვენი ნასყიდი თამასუქი და განაჩენი რომ ჩვენ კელთ გვეჭირა, მეორედ იმან იყიდაო, ამ გზითაო, რომ წიგნები ჩვენ გვეჭონდა და ერთი წიგნი ჩემომეორთმევიანა: შენთვის მომიყიდიდაო.

ეს საქმე რომ შევიტყვეთ, მისს უწმიდესობას მოვაქსენეთ, რადგანც მლუღელი იყო და ეს უსამართლობა შეეჩვილეთ, დეკანოზის უბძანაო და მათ მოგვიწოდეს, განიხილეს; მიქელ მლუღელი დატუქსესო, განაჩენი გვიბოძესო და იოანე მდივანიც შედგომილად და დამნაშავეთ აღმოაჩინესო.

იოანე მდივანმა პასუხი ეს მიუცა: ის სახლები ჩემის მოყვრისა იყოო, ბატონის ბძანებით და მოქალაქების შეტყობით მე ვიყიდეთ და მიქელ მლუღელსაც თავისი თეთრი მისთვის მივეცო.

სულხან მდივანმა და მანუჩარ ეს უპასუხეს: შენის მოყვრისა იყო, მაგრამ ჩვენი გირაო არისო, მიქელ მლუღელს საქმე აღარა ჰქონდა; თუ თამასუქის დახსნა გინდოდა, ჩვენგან უნდა დაგეხსნათ. იმ თამასუქის ხეირი და შარი ჩვენი იყო; დამწვარიყო, ჩვენი დაიწვოდა, თუ აიღებოდა, ჩვენ უნდა აგველო; ჩვენის გირაოს

გასყიდვა ჩვენ უფრო გვეპყლებოდა, შენ ოხრობით იაფათაც აღივ
და მძლავრობითაც დაიჭირე; ამავის საბუთები შენის წიგნებისა-
გან ჩნდება. დღეს ცამეტ წელიწადი გირივით და სამართალი
ვერ გამოგვითმევი, მოვალეებისათვის თერთ არ მივიციაო და
სახლებს შენს ნასყიდს ეძახიო და გვიტარავსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ამით ლაპარაკი მოვისმინეთ, რაც ძველი და
ახალი წიგნები ჰქონდათ ყველა გავსინჯეთ და ეს სამართალი მივე-
ცით: ამ წიგნების ძალით პირველი მონასყიდ მიქელის განაჩენისა
და თამასუქისა სულხან მდივანი და მანუჩარ არის და პირველი მო-
გირავე ესენი არიან იმ სახლებისა და იმ სახლმა პირველად ამით
უნდა ვასცეს პასუხი, როგორც თამასუქში უწყერიათ სარგებლით,
როგორც მოქალაქეთ განწესება არის. და მერმე სხვას მოვალეებს
მივცეს, ვინც იმის შემდგომი მოვალეები არიან, ვისაც თამასუქი
უფრო უწინდელი იყოს.

იოანე მღვდელს რომ მეორედ მიქელ მღვდლის თამასუქის
სყიდვის პირობა გამოუთრთმევი, და თამასუქი და განაჩენი სულხან
მდივანს და მანუჩარს კვლთ სუქრით, იოანე მდივანსაგან უჯერო
საქმეა და სამართალში გასამტყუენებელი.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ. და ნება მისის სიმალისა არის. მარტს მ,
ქორონიკონს უფო.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ჭ ა ბ უ ქ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
3. არ ირჩევა

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოსისა საქართუელისა და კახეთისა მე-
ფე ი რ ა კ ლ ი, ამ განაჩენს ვამტყუებთ. მარტის ით, ქორონიკონს
უფო.

ბეჭედი: მე ფხვთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

86. ბანიანა ნიკოლოზ ბარბანოზისთვის შის

ბარბანოზის საქმეზი

1781 წ. 19 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10384. დედანი. ქალაღი. 30,5x16. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ვლაგავ ნახარია წერტილი.

ქ. გერმანოზის შვილი ნიკოლოზ უჩიოდა ლომი-
ტაშვილს ბერძენაშვილს: ჩვენი ეკლესიისთვის მიფეხებს შე-
მოუწირავსო გუჯრით, ახლა ეს თავს მართმევს დიდმელად და თეთ-
რაქედ აცხადებს თავის თავსაო.

წ გველპალვისო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, ეს ამის მოადი
მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

და ასე ეპასუხებოდა: მე დიდმელი ვარო და თეთრაქეო,
ამას წინათ მეფის ძეს გიორგისთანაც მიჩივლე და
მსაჯულთ სამართალში გამოგვხანა და ქაიხოსრო მდივან-
ბეგმა განჩინება მოგვცა, რომ უნდა თავ და თავ შემომეფიცა,
მაგრამ კელი იღე და არ დამაფიცეო, რომ განჩინებაზე იასაულმა
კელი მოაწერა, ნიკოლოზმა არ დააფიცა, დარჩა დიდმელადო.

ჩვენ ეს განჩინება ვნახეთ, ქაიხოსრო მდივანბეგს ვავსამართ-
ლებინა ესრედ. იასაულიც მოვაყვანიეთ ამილდამბარცი-
ლი შვილი, ასე თქვა ფიცით: რომ მე არც წერა ვციე და არც მე
დამიწირინებიაო. რადგან ეს სამართალი უმოწმო ყოფილა და არც
ერთის მხრისაგან ასეთი წერილი არ ყოფილა, რომ მსაჯულს იმაზე
სამართალი მიეცა, მისთვის დაუდგია მდივანბეგს ქაიხოსროს ფიცი,
მაგრამ ეს დაკლებულა იმ განჩინებაში, რომ თავ და თავ ფიცი გა-
სუქრინა.

ჩვენ, მსაჯულთ, სამართლის ბძანებისაებრ ნიკოლოზმა ექვსი
დიდმელი მოფიცარი შეუგდოს, ექვსში ორი იშოვოს და ასე შეჭფი-
ცოს: «ამისმა მადლმა ეს ბერძენაშვილები რომელსაც შენ ამბობ, ეს
ის კაცი არ იყოს და დიდმელი იყოს და მამულზედაც ფეხი დაუდ-
გან, რომ ეს მამული ამის სამკვიდრო იყოს». თუ ეს ასე შეჭფიცეს,
ეს ბერძენაშვილები დიდმელად გამოცხადდებიან და დიდმელად იქ-
ნებიან. და თუ ვერ შეჭფიცეს, ამილდამბარციცის შვილი, ეს კაცი
ნიკოლოზს მოაბარე. ჩვენ ესრედ განვსაჯეთ და ნება მისის სიმალის-
სა არის. მარტის ით, ქორონიკონს უფო.

ორი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ჭ ა ბ უ ქ
2. ჟამი ესეცა წარვლის

კლდე:

ქ. ჩვენი, ორბელიანი მდივანბეგი იოანე, ამ სამართლის თა-
ნახმანი ვართ.

ბეჭედი: ქ. სჯის მსჯელი, ტეფრავს ორბელთაცა გულის მმჭომი
ღმერთვანცა (?) იოანე, 1748.

87. ზანინება ანტონ I-ისა და კრების იუსტინე უბანდლის შემსამენთა ხაზიუხ

1781 წ. 22 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1552. დედანი. ქალაღი. 24x20,5 სმ. ღაზი-
ნეღლი. მხედრული. განვევთოღობის ნინზნდ ნანზირა წერტილი და მისიე.

მისმან უმადლესობამან სრულიად საქართველოსა მეფემან
ერეკლემ კრებაში ბრძანა, რომ ურბნელის იუსტი-
ნეს შემსამენელნი მოწამენი გასინჯეთო, სარწმუნონი არიან ან იმა-
თი მოწმობა შეიწყნარება თუ არაო.

ჩუენ, საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქმან მე-
ფისა ძემან ანტონიმ, ყოველად სამღვდელთა შემოკრებით და
ჩვენის დიკასტირიის თანდასწრებით ურბნელის იუსტინეს მოწამენი
ასე გაესინჯეთ.

პანტელეიმონ მღვდელი რომ არის შემსამენელი, რი-
მელს სოფელშიაც ხუცობდა, რომლისამე მიზეზისათვის სოფელმან
ალარ მიუშო იქ სამყოფლად. ურბნელი ამხედ არ შეეწია, რომ სო-
ფელი გაემტყუენებინა და პანტელეიმონ ხუცესი გაემართლებინა.

ურბნელმა აღარც იმ სოფელში ამყოფა, გამოიყენა, თავის ეკ-
ლესიაში დააყენა. პანტელეიმონმა უღუფასა და ჭამაგირის თხოვნა
დაუწყო და ურბნელმა არ მისცა. და იქნება, რომ ამიტომ ამზობ-
დეს, შესამენდეს.

ამას გარდა ურბნელის გამოცვლაც იქნება ამისთვის უნდოდეს,
რომ ყოველითურთ თავის უფალი შეიქნას და ურბნელის სამწყსოში
რასაც უნდა იმას იქს.

ფანიასვილი [რომ] არის შემსამენელი, ეს გამოცხადე-
ბული არის, რომ ეკლესიის მამული უჭირავს და ღალა ეკლესიისა
აქეს. ურბნელს ღალა უთხოვნია, ფანიასვილს ძალით არ მიუცია.
ამის მიზეზით დიდი შფოთი ჩამოგარდნიათ. კიდე ურბნელს რე
ვაუკეთებია, იმისი წყალი წაუერთმევია ფანიასვილსვე. ამხედ
შფოთი მოსვლიათ. ან იმას კლმით როგორ უწევია და ან ურბნელს
როგორ შეუჩვენებია, — ეს ყოველივე მისს სიმაღლეს წვრილად
მოჰქსენებული აქეს კალატოზის სვილის იოანე მღუ-
დლისაგან.

ჩუენ რასაც მოვსწრებივართ, რომ შვიდი ურბნელი გამოცვლი-
ლა ურბნისელებს ღალა და კულუხი არ უძლევიათ.

ამან ღალასა და კულუხს და მსახურს თხოვნა დაუწყო. არ

მისცეს. მისს უმადლესობასთან იჩივლა ურბნელმა. ის კაცნი ოქმიით
ჩამოასხმევინა და რასაც ეწამებთან, ის თქვეს. მანამდის ურბნელი
იმ კაცთ უჩივლებდა, უწინ რატომ არ გამოაცხადეს, თუ იცოდნენ
რამე, ღალისა და კულუხის საჩივარში შესამენეს.

თუ ურბნელს თავის თავზედ შესმენის იჭვი ჰქონებოდა, იმ კა-
ცებს არ უჩივლებდა და გამოჩხრეკით და ერთად შეკრებულის ყოე-
ლად სამღვდელთა და დიკასტირიის მსაჯულთ ჰაზრის...* ან არ
დაიჭერებო...* ერთიც ამ მიზეზებით...* მიღებზედ ვერ შეე...*
ეულუბა მღვდელმთავრო...* ეგრეთვე ყოველსავე მღვდელ...* დე-
ზისა აღასრულებდეს.

მაგრამ ურბნელი ურბნელობიდა კი გამოგვიყვანია, ამ მიზე-
ზით, რომ თუ კიდეც იმაში იქნებოდა, შფოთი და ლაპარაკი არ
დაეღუოდათ დიკასტირიის შინა. დაიწერა მარტო კბ, წელსა ჩღა.

ხელრთვები:

ანტონი, წყალობითა ღმრთისათა მდაბალი არხიებისკობოთს
მცხეთისა და ყოვლისა ზემოხსა საქართველოსა ქუე მოვაწერ
კრებითურთ.

ქ. მდაბალი მთავარეფისკოპოზი ბესარიონ სამთავროსა და
გორისა ქვე მოვაწერ.

ქ. მდაბალი მიტროპოლიტი რუისისა ნიკოლოზ ქვე მოვა-
წერ: ხელ თა

ქ. მდაბალი მანგლელი ებისკოპოზი ნიკოლოზ ქვე მოვა-
წერ. ხელთა

ქ. მდაბალი ებისკოპოზი წილკანისა და მუხრანისა ქუე მოვა-
წერ. ხელთა

88. ზანინება ლორაუზისა და სენისა ბარათაშვილის შინს
სამზიუხ

1781 წ. 20 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2724. დედანი. 33x20 სმ. მხედრუ-
ლი. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორი წერტილი.

ქ. ლორელები ბარათაშვილს სენისა უჩიოდნენ,
რომ სარქისას სვილი ნიაზა და ამისი შვილები სარქი-
სა და ზაქარა ლორელები არიანო, ჩვენი მეზობლები არიანო,
შენი ყმანი არ არიანო.

ამისი სესიამ ეს უბასუხა: სარქისა და ამისი შვილი ნიაზა დიდი

* აკლია ოთხ-ხუთი სიტყვა.

ხანია რომ გილაქისშვილს ყმად მოსვლიანო და ორთა-
შუას სახლებიაო და გილაქისშვილის ნაყმევიაო და გილაქისშვი-
ლის მამული მის სიმაღლემ ბედნიერმა კელმწიფემ მე მიზოძაო და
ეს ნიაზა და ამისი შვილები ჩემი ყმანი არიანო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა, სესიას სამართალში მოწმები
ვთხოვეთ, რომ ეს ნიაზა გილაქისშვილისა როგორი ყმა ყოფილაო.

სესიამ სამი მოწამე წამოაყენა სამართალში — ერთი სამლოო
კაცი ტერტერა და ორიც ერისკაცი. ამათ თავეთს ღმერთსა და
სულს ქვეშ ასე იმოწმეს: ამ ნიაზას მამა სარქისა ნეტარხსენებულის
მეფის ვახტანგის დროს მოვიდაო, გილაქისშვილს ეყმო და ორთა-
შუას ესახლაო. ოსმალოს დროს აყარესო და ლორეს წაიყვანესო.
ცოტას ხანს იქ იყვნენო. მერმე ყიზილბაშობაში იმან ყულიხან-
ანის დროს ისევ მოვიდნენო, იქვე ორთაშუას დასახლდნენო. მას
აქეთაჲ გილაქისშვილის ყმანი იყვნენო და მას აქეთ ჩვენთან ხარჯი
და ბეგარა უღიათო და არც ლორელები იმანყულიხანის დროს აქეთ
ამ ნიაზას ჩვენ გვეღებებან.

ჩვენ, მსაჯულთ, რომ გავსინჯეთ ამ ნიაზას მამა ძველათან ლო-
რელი ყოფილა, მაგრამ ამდენ ხანს რომ გაუვლია გილაქისშვილის
ყმა ყოფნა და არვინ სდავებია; გილაქისშვილს აქეთც ამ სესიას
უჭირაჲს და არავინ სდავებია და დღეს ედავებინან; სამართალი ამ
ნიაზას და ამის შვილებს სესია უმტკიცებს ყმათა. მაგრამ ლორე-
ლები ამბობენ, ბევრჯელ გვიდავნიან. ამ მიზეზის გულისთვის სესიას
მოყვანილს მოწმეფს ფიცი ვანუწესეთ. ერთი ტერტერა იმისგან კი
ფიცი არ იქნება, რადგან სამლოო კაცი; და ის ორნი რომ ერის კაც-
ნი არიან, ერთი ოპანეზა და ერთიც მამაჯანა, ეს ორი კაც-
ნი მოდგნენ და ლორელებს ასე შეფიცონ, რომ: «იმანყულიხანის
დროს ნიაზა რომ ორთაშუას მოვიდა და გილაქისშვილს ეყმო, მას
აქეთ ლორელები არ წარმოსდავებოდნენ დღევანდლამდინ, არც
ლორელებს მას აქეთ ამ ნიაზათვის ხარჯი გამოერთმოთო. და თუ
ასე ამ მოწმებმა დაიფიცონ, სამართალი თეს ნიაზა და ამ[ისი] შვი-
ლები სარქისა და ზაქარა ბარათაშვილს სესიას დარჩება.

თუ მოწმებმა ასევე ფიცეს, სესიას საქმე არა ექნება რა, ლო-
რელებს დარჩება. ჩვენ ასე განსჯათ და ნება მათი განათლებულე-
ბისა იყოს. აბრილს კ, ქორონიკონს უთა.

ოთხი ბეჭელი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტეფტრავს ორბელთაჲ გულის მმჭომი(?)
ღმერთგანცაა(?), იოანე 1748

2. მზექაბუქ
3. ყამი ესეცა წარვლის
4. სულხან.

ქ. ამისი მოწამე ვარ, რომ ამ განაჩენში რა რიგით ფიცი სწე-
რია, იმაზედ მოვიდნენ ოპანეზა და მამაჯანა, დაიფიცეს; ამის მოწა-
მე ვარ ფეთხანის წმიდა ეკლესიის დეკანოზი ტერ მხითარ +

ქ. ამ განაჩენით რომ ბარათაშვილს სესიას მოწმექელს ფიცი
დავადევით, დაიფიცეს და სამართალი სარქისას შვილი ნიაზა და
ამისი შვილები სარქისა და ზაქარა დარჩა სესიას და ამის ძმებს.

ბეჭელი: მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

მარტენა კიდევ: ქ. მე, ბატონიშვილის გიორგის ეშვიკა-
ლანბაში მამაშვილი სვიმონ ამის სამართალში ბატონისშვილის
ბრძანებით მსაჯულთ ვახლდი, ამ სესიას დარჩა ეს კაცნი. აბრილს

კდ, ქორონიკონს უთა სვიმონ

89. არზა გიორგი ციციშვილის შიის თარაზაჲ მღივნანავათა განჩინებათ

1781 წ. 1 მაისი

სელანწურთა ინსტიტუტი. Hd 8591. დედანი. ქალაღი. 31,5×18,2 სმ. მხედ-
რული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ქირი მოსცეს გიორგი
ციციშვილსა. ბატონს მსაჯულთ ამას მოვასენებთ: ვახტანგ
მეფემ რომ გარდავარდნილა, მამაჩემს მაშინ ქორწილი უქნია და
დღედაღამ მზითევში ერთი მოახლე მოჰყოლია, იმას ექქესი წლის შვი-
ლი თან მოჰყოლია, ის დღედაღამ მღულდათ გაუზღია და დაუქო-
რწილებია. დღეს აქამდინ არავინ მდავებია, არც მემატრონე, არც
სხუა ვინმე და არც სხუასთან ყოფილა. ის შიო მღულდელი რომ მო-
კულა, იმის ობლებიც ჩემმა ყმამ ვაზარდა და ახლა ის შიო მღულ-
დლის შვილები თავს არ მიღებენ და წინაშე ღმერთისა სამართალს
ვითხოვ. აბრილს იე, ქორონიკონს უთა.

მარტენა კიდევ:

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებულმა მოვაქსენებთ ბატონო
გიორგის დედავ და რომელნიც ამ საქმის მეცნიერნი ბძანდებით და
იციეთ შიო მღულდელი მზითევში გატანებული იყო თუ არა, ღმერთის

1 სარჯულთ.

წინაშე და ამ წმინდის აღდგომის მადლსა სწორე დასწერეთ და გეაცნობეთ, რომ სამართალი თქვენს მოწმობაზე მიეცემათ და ჩვენ უბრალო ვიყვნეთ, თქვენ მიეცით ღმერთს პასუხი. აპრილის იე, ქორონიკონს უფთ.

სამი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბ ე უ ა ნ
3. ჟამი ესეცა წარვლის.

[მოწმეთა ჩვენებები]

ქ. ბატონს მსაჯულთ ჩემთვის ჭეშმარიტება ეციობათ. მე ჭეშმარიტებას მოვაქსენებ ღმრთის წინაშედ. შვილიც ნუ მომიკვდება, რომ ეს შიო დედამა სამის წლისა გამზარდა და ჩემი გამზრდელი იყო; და ის შიოც თან შემომეზარდა. ვახტანგ მეფე რომ მიიცივალა, მაშინ მე ქორწილი მიყვეს და ის გამდელი ზითევში გამომატანეს და ის შიოც ბატარა თან მომყუა. მას დღეს აქეთ ჩემთან იყო, არც მამას უთხოვნია ჩემთვის და არც დედასა, არც ოსმალობას და არც ყიზილბაშობას არას კაცს ჩემთვის არ მოუშართია, მე გამისდა და მე დამიქორწილებია. მღუღღად მიკურთხევენბია, ცოლ-შვილით ჩემთან ყოფილან. ანახანუმ დედოფლის დედოფლობაშიაც ჩემთან იყო. მასუკან შიო მღუღელი მოკუდა და იმისი შვილები ჩვენი მსახური იყო, იქს შიო ხუციის სიძე იყო და იმ შიოს შვილები იმასთან იყუნენ. ეს ჭეშმარიტი მომიკსენებია.

ქ. მე, გლახა ციციშვილი, ამისი მოწმე ვარ: შოშიოლა მღუღელი ამ ჩემის ბიძისშვილის გიორგის გამდლის შვილი იყო, ჩემს უმწველობაში მუდამ ამთან მინახამს, არცავინ წამოდევებული მინახამს. ნება სამართლისაქა [ვლახა]

ქ. მე, თეიმურაზ მდივანბეგი, ასე ვმოწმობ წინაშე ღმრთისა: ვარდისახარ გიორგი ციციშვილის დედის მზითვის გამდელი იყო. შიო მღუღელი ვარდისახარის შვილი იყო, ამთ გაზარდეს, გაასწავლეს, დაასახლეს და ამთ ემსახურებოდა. და ეს ბეჭედი იმისი შვილები არიან. ამას იქით არა ვიცი. მაისის ბ, ქორონიკონს უფთ.

ბეჭედი: მონა ლთისა მდივანბეგი თეიმურაზ.

ქ. ჩვენ, სარდალ-მოურავს დავითს, ჩვენის ხანაური-შვილებისაგან ასე გამიგონია, მეფე ერეკლე ნუ მომიკვდება, შოშიოლა მღუღელი გოგიას დედას ახლდა და მზითვათ მოყვაო და ამთ აზარდესო, ვახტანგიანთ არც არავინ [დათი] მოდავე გვენახამსო.

ქ. მე, თომა ნაცვალი, ასე ვწერ და ასე ვიცი ჭეშმარიტებით: ჩემს ხსოვნაში ამითან იყო და ამთ გაზარდეს, ამთი გამდლის შვილი იყო ეს შოშიოლა მღუღელი, არც არავინ წამოდევებული მინახავს. [ ]

ქ. ღმერთ წინაშე მე, ჯამასპი კლიმიანშვილი და ბეჟან დანდულას შვილი, ამისი მოწმე ვართ, რომ [შოშიოლა] ამითან იყო და ამისი გასდელი და ამისი გამდლის შვილი [იყო]; და დღევანდლამდე ამისი მღუღე არავინ გვენახამს. ეს შიო მღუღელი ვარქილისახარის შვილიქ. აპრილის იხ, ქორონიკონს უფთ. † †

ქ. მე, დავით ჭვემო ციციშვილი, ამას ვმოწმობ ღმრთის წინაშე, რა თუალი ამხილებია ვარდისახარ შიო ღუღლის დედა და ეს შიო გიორგი ციციშვილის დედასთან მინახამს; ღმრთის წინაშე ასე ვიცი. ხელთა: დავით.

[განჩინება]

ქ. ამ მოწმეების ძალით ეს კაცნი გიორგი ციციშვილს დარჩა ყმედ. და თუ ან წიგნს, ან საბუთს მოიტანენ რასმე, რომ ამ მოწმეებს გამტყუენბენ, ილაპარაკონ და სამართალი მიეცემათ. მაგარმა თუ ამ მოწმეებს და ამ სამართალს არ დასჯერდებიან, ილაპარაკებენ და კიდევ გამტყუენდებიან, ამ კაცების ოდენი ფასი, როგორც ღირან, ჯარიმად წაერთმევთ და კაცები გიორგი ციციშვილს დარჩება. ორმოცი დღე ვადა იყოს, ილაპარაკებენ თუ დარჩებიან, ორმოცს დღეზედ უნდა გარდასწყდეს, მასუკან ლაპარაკი აღარ იქნება. აპრილის კხ, ქორონიკონს უფთ.

ქ. ამთ ილაპარაკეს, წიგნიც მოიტანეს, შიო მღუღელს რომ მიეცა გლახასათვის, მყრიდო და შემოგეხვეწე და დამაცალეო, მე ავიყრებო და მოვალო, პაატა ციციშვილი ეწერა მოწმად, ვკითხეთ და არ მახსოვსო, რე ვახთაქალთოიანი(?) ეწერა, ბეჭედი იქდა; საამისი შვილი ედიშერ ეწერა და ბეჭედი არა ჩნდა. ამ წიგნებით ვერ გამართლდა. გოგია ამასაც ფიცივდა: ამ წიგნის აღება არ შემტყობია, თორემ როდის მივატყვინებდიო. დარჩა გოგია შიოს შვილი ბებერე. მაისის ა, ქორონიკონს უფთ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მავო ბეჭეან.
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თე ე მ უ რ ა ზ.
3. ჟამი ესეც წარვლის
4. მონა ღთისა ს უ ლ ხ ა ნ

90. ბანჩინება გურამიშვილთა ბაჰარის სამეფო

1781 წ. 14 მთხი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 15. საბ. № 1. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ჰი ე მ უ რ ი ს მიწა და თ ა ე კ ვ ე რ ი ს მიწა გძელი ხოდაბუ-
ნი ზეთი მხარე აღმოსავლეთისაკენ გურამიანთი არის; ამისი ფარდი
ამისთვე გვერდზედ არის დასავლეთისაკენ ზ ა [ა] ლ გ უ რ ა მ ი შ-
უ ვ ი ლ ი ს ა არის; გძელის ხოდაბუნის თავში აღმა-დაღმა მიწა
ჩრდილოეთისაკენ გურამიანთია; ამისვე გვერდზედ ამისი ფარდი
სამხრეთისაკენ ზა[ა]ლისა არის; ხ ე ვ ძ მ ა რ შ ი გორას ზევითი მიწა
გურამიანთია; ამისვე გვერდზე გორას ქვეითი მიწა თავი დოიანის
ხოდაბუნზედ უძეს, ზა[ა]ლისა [არის]; ჩალიანის ხოდაბუნი აღმოსავ-
ლეთისაკენ გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდზედ ამისი ფარდი და-
სავლეთისაკენ — ზა[ა]ლისა; ჩალიანის ხოდაბუნის თავში აღმა-დაღ-
მა მიწა ხოდაბუნისაკენ — ზა[ა]ლისა; ამავე მიწის გვერდზე ამისი
ფარდი გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა; ამისი
ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია; ამავე მიწის გვერდ-
ზედ — ზა[ა]ლისა; ამ მიწის ფარდი გურამიანთია; ამისთვე გვერდზე
ხევძმრის პირზედ გარდი-გარდმო მიწა აღმოსავლეთისაკენ გურა-
მიანთია; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ — ზა[ა]ლისა.

ბატონიშვილის ბძანებით გ ი ვ ს ა ზა[ა]ლ გურამიშვილისათვის
მიმძებრებია ნახევარი მამული თავისი წყლით, წისქვილით.

ხევძმრის პირზედ აღმა-დაღმა მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარ-
დი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია.

გ ა რ და უ შ ვ ი ს წყ ა რ ო ს ზემოდან მიწა აღმოსავლეთის
მხრისაკენ გურამიანთია. ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ — ზა-
[ა]ლისა.

მ უ ხ ნ ა რ ი ს მიწა გ ო რ ი დ ა მ მოკიდებული საქალაქოს
შარამდი, რომ თავი მიწას საკორე[ე]ზედ მიუძეს, ის საქვეცი გურა-

¹ ხევ ძმრის.

მიანთია. ამ მიწის ბოლოს გორიდან მოკიდებული არხის პირამდი —
ზა[ა]ლისა. ამ ზა[ა]ლის მიწას ქვეით გორიდან მოკიდებული არხის
პირამდი გურამიანთია. ამ მიწას ქვეით ამის ფარდი გორიდან მოკი-
დებული არხის პირამდი, ბოლო წყაროსთან მიუძეს, — ზა[ა]ლისა.
გზას და არხს შუა მიწა არის ა ე კ ვ ა ლ ი ს მხრისაკენ გურამიანთია.
ამისი ფარდი ამავე მიწის ბოლოს გარდაუშვის წყარომდი — ზა[ა]-
ლისა.

ხევძმრის პირზე მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისვე ფარდი ამავე მიწის
გვერდზედ გურამიანთია; ამ გურამიანთ მიწის გვერდზედ — ზა[ა]-
ლისა. ამისთვე ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია. ამ გუ-
რამიანთ მიწის გვერდზედ მიწა — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამ მიწ-
ის გვერდზედ გურამიანთია. აღმა-დაღმა გძელი მიწა არხის პირი-
საკენ — ზა[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამ მიწის გვერდზედ ჰალისაკენ
გურამიანთია.

ნათარხელის მიწა რომ ბოლო გძელ მიწაზე მიძეს, არხის პირი-
საკენ გურამიანთია; ამისვე ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ ჰალისა-
კენ — ზა[ა]ლისა.

დოიანის ხოდაბუნი ზემოთი აღმოსავლეთისა მხრისაკენ — ზა-
[ა]ლისა; ამისი ფარდი ამავე მიწის გვერდზედ გურამიანთია.

აღმა-დაღმა მიწას თავი ზედ მიუძეს, საკახეთო გზა რომ წავა
ტბისაკენ, გზას ქვეით ხევძმრის პირამდი ნახევარი გურამიანთია;
და ნახევარი ზა[ა]ლისა.

სარწყავი წყალი ძველიდან ასე ყოფილა: ერთი კვირა ზა[ა]ლ-
მა უნდა აღინოს და ერთი კვირა გურამიანთა. რაც სარწყავი მიწა
არის, ნახევარი გურამიანთი არის და ნახევარი ზა[ა]ლისა.

მე, მ დ ი ვ ა ნ ი დ ა ვ ი თ, მათის უმაღლესობის მეფის ბძანე-
ბით ავქალას გურამიანთ მამულის სძემეზედ მიველ; რომ ამათი
მამულეების დავა რაც იყო, იმაზედ უნდა გამეშველებინა და თავ-
თავისი წილი მიმეცა. გურამიანთ ეს არ ინებეს და არც ამ ზემონა-
წერის მამულეების გაყოფაში მოვიდნენ. ძველადგან ამაღ მამულეები
ზოგი რომელიმე ხოდაბუნებში ასე ქონდათ გაყოფილი. და ზოგი ახ-
ლა გაყოფინეთ. თუ გურამიანთ ნება იყოს, ძველს გაყოფილზეცა და
ახლს გაყოფილს მიწებზედაც ახლა უყარონ წილი და ისე თავ-თა-
ვისი დინებინონ. და თუ უნდოდესთ, როგორც გაყოფილია და ს-
ხელი დაგვიდგია, ასე დაიჭირონ. მე, რადგან ბატონის ბძანება მქონ-
და, ასე გამირჩევი და დამიწერია. ახლა ნება ხემწიფისა იყოს.

¹ ხევ ძმრის.

1781 წ. 18 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1079. დედალი. 60,5×30,5 სმ. და-
ზიანებული. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. მათის უმაღლესობის ყოვლისა ზემოდას საქართველოსა მე-
ფის ირაკლის ბრძანებით ამირეჯიბებს ზახას, და-
ვითს და მზექაბუჯ სამართალში დაუსხედით [ჩუენ], ემი-
კლას ყორიასულბაში ზახა, თიანეთის მოურავი ქაიხოსრო,
მდივან-ფეშქაშნივისი სულხან, მდივანი იოსებ და მდივანი
სოლომონ.

ამათი საჩივარი მოვისმინეთ [და] უსაყეთ.

რადგან ზახას თიღუჯუდ კინახული აქუს, ამის საქირან-
ხულად შეგვა და ხარაბაზედ ოცხედ ერთი ზახამ უნდა აიღოს. და
სხვა სამ წილად ძმურად გაიყონ.

და ბეითალმანი მამული როგორც მართებული დაითუალს,
და საუფროსო და საურავსო სამართლისაებრ ქაიხოსროს ობოლს
მზექაბუჯს მიეცეს.

ქალაქში რომ სსახლედ აქუსთ, სამად გაიყონ. და თუ გაყრას
უკან ზახასაგან აშენებული წილისყრით ზახასავე ერგება, დათუას
სიტყუა აღარ ექნება.

და თუ დათუას და ან მზექაბუჯს ერ[თობა] თუ უნდოდესთ, რაც
ზახას ახალ აშენებულზედ დახარჯია, იმ ხარჯში მიუღდენ. თუ
არადა, იმ აშენებულს გარდა შეფარდდეს და აშენებული ზახას და
ფარდი ძმებს რომელსაც ერგოს.

და ამ სახლის ვალი ოთხთემანხანავევარი ზახას რომ მიუცია,
სამი თუმანი ორთემან ზახას მისცენ.

ჯარდან ეშიგალასბაშისათვის ზახას რომ კახეთში მსახლო-
ბელი კაცი მიუყიდა და აგრევე ერთი კაცი ქაიხოსროს გაუყიდა,
თუ საბუთი უყოს ზახამ, რომ დათუასაც გაეყიდოს, სიტყუა არა
აქუს. თუ არადა, ერთი იმისი ფარდი კახეთში ზახამ დათუას მოსცეს.

წერეთელს აზნაურშვილზედ ზახა რომ ძმებს ედავება, შემოდ-
გომამდის ზახამ ის ლეონ წერეთელი აქ უნდა მოიყუანოს.
თუ რომ იმ კაცმა ამირაჯიბებისაგან თავი გაიტანოს, როგორც მდი-
ვანბებებისაგან ბარათში უყურია, ერთი გლეხი კაცი ძმებმა ზახას
მოსცენ. და თუ ამირეჯიბებს დარჩა, ზახას უნდა ჰყუანდეს აზნაუ-
რიშვილის ფარდათ.

ამ მიწების გაყოფაში ივანე ყამაშვილი და რაფელნიმე

გლეხი კაცი იყვნენ. მარტის ბ, ქორონიონს უფო. +

ბატონის ბძანებით ყამაშვილს ივანეს ზაქალ გურა-
მიშვილისთან მიმიბარებია ნახევარი მამული თავისი წყლითა.

მისის სიმაღლის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკ-
რებულებამ, გურამიანი ვალაპარაკეთ და რომელიც მისის სიმაღლის
ბძანებით დავით მდივანს აუქალის მიწები გაუსაზღვრავს და თავ-
თავისი დაუნებებია, დაუწერია და გაურჩევია, ეს დავთარი დაუდე-
ვით დოლენჯის ნიკოლაოზს და დავითის შვილს გოგია
უზბაშს. და ამის დასარღვევი ვერცარა ჩიგნი მოიტანეს, ვერცარა
საბუთი. თუმცა ამას ამბობდენ: მეტ-ნაკლებად დაიწერაო.

მაგრამ ზაქალს ბატონისათვის არაა მიერთმია: თუ ჩემი განა-
ყოფები თავით წილს სწუნობენო, თავეთი წილი მე მომცენო და
ჩემი იმით მიერთონო.

მისს სიმაღლეს გარსევან ეშიკალასბაშზედ ოქმი ებოძათ;
თუ გურამიანთ უნდოდესთ, ამ გაყოფას დასაჭრდენო. თუ უნდო-
დესთ, ზაქალ ნებას აძლევს, ზაქალისა იმათ დაიჭირონ და იმათი
ზაქალს მისცენო. ეს, დიად, გარდაჭერილი ბძანება არის და სწორე.

რადგანაც ამისი პასუხი ვერა მოსცეს რა, რომელიც დავით
მდივანს გაურჩევია და დაუწერია, ჩვენც თანამონაშენი ვართ, ასე
უნდა ევიროსთ, როგორც სწერია. წყალიც ამგვარად უნდა ჰქონ-
დესთ, როგორც მიწები უჭირავსთ.

ბატონო ეშიკალასბაშო გარსევან, როგორც ბძანება გაქვსთ,
იასაღლო უჩინეთ და ასე გაურჩევთ და მოაბარეთ. მისის იდ, ქორო-
ნიონს უფო.

თავში:

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი გი-
ორგი, მის სიმაღლის ბატონის მამის ჩვენის ბძანებით როგორც
საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეებს სამართალი მიუციათ და
გაურჩევბათ, ამ გარიგებულს ვამტკიცებთ. მისის იზ, ქორონი-
ონს უფო.

ხოსია თხლაშიძე რომ ზაზას დაუხსნია, თუ უნდოდესთ ძმებს, რაც ზაზას გულდა მისცენ და ის კაცი ძმებს დაარჩებათ. თუ არადა, ის კაცი და ან იმისი შვილი ზაზამ, სადაც დაახელოს სამარ-თალში მოსვლა, დაპატიჟოს. თუ მოპყუეს, ხომ სამართალი მიეცემათ. თუ არ მოპყუა სამართალში, ზაზას დაუჭერისაც ნება აქვს იმ კაცისა და ზაზასიც არის.

დავით ზაზას რომ საერთო მსახურისაგან თათრის დაჭერას ედავება, თუ საბუთი უყოს, რომ საკუთრად მსახურს დაეჭიროს და იმ დაჭერაში ზაზა იქ არ ყოფილიყოს, იმ თათრის სახსარში დავითს და მზეჭაბუქს ძმურად წილი უნდა დაეღვას. და თუ ზაზას დაუჭერია და მსახურისათვის მიუტია, თავისის სისხლის ფასია, ძმები ვერას შეუვლენ.

ამირანისა და კაპანაძე ზედ რომ დაობენ, რადგან დავითს კაპანაძეს საკუთრად ბატონის ოქმი აძლევს და ამირანს საკუთრად ზაზას ბატონის შვილის გოგარგის ოქმი აძლევს, ორთავ ბატონთან და ბატონის შვილთან იღაონ.

ზაზას რომ თავისის მეუღლის პირის სანახავად ოთარა შუბითიძე მისცემია და ჰყავს თავისის შვილებით, რადგან ვასა-ყოფს კაცებში ერთი თავი კაცი აღარა ჰყუნდათ, გოგია შუბითიძე ზაზას მივეციით თავი ორი; და ყვიტიინაძე თავი შვილი დავითს და მზეჭაბუქს მივეციით — ორი პირის სანახავად და სხვა გოგია შუბითიძის ფარდათ.

დავით ამირაჯები ზაზას რომ თოფს ედავებდა, აღაშვილის და თუას რომ აქვს, თუ სიტყუა არა აქვს რა, იასაულმა თოფი გამოართვას და დავითს მოსცეს. და თუ სიტყუა ჰქონდეს, სამართალში მოიყუანოს.

ამირაჯები ზაზა ბადრიაშვილის თოფსა და ხმალს ძმებს რომ ედავებდა, თუ ძმებმა საბუთი უყუეს, რომ ის თოფი და ხმალი ქაიხოსრო ამირაჯის მიეცეს, ობლისა არის, ზაზა ვერას შეუა. და საბუთი თუ ვერ უყუეს, ბეითალმანი იქნება და სამშო არის.

ფეხათრისა რომ თოფი აქუს, თუ ფეხათრიამ საბუთი უყო ზაზას, რომ ქაიხოსროს ნაშოვი და მიცემული იყოს, ის კაციც ობლისა არის — მზეჭაბუქისა და ის თოფიც; და თუ საბუთი არა ჰქონდეს, რა, იასაულმა ის თოფი გამოართვას და ზაზას მოსცეს.

ზაზა დავითს ჭაზაირს რომ ედავებდა, თუ დავითმა ჭეშმარიტი საბუთი მოიტანა, რომ ოტია ამირაჯიბს დავითისათვის მიეცეს, დავითისა იქნება საკუთრად. და თუ საბუთი ვერ უყო, სასახლო და სამშო იქნება. მეორე ჭაზაირი რომ აქვსთ, სამშო არის.

სპილენძეული რაცა აქუსთ, დავით ამბობს: ერთი საარაყე ქუაბი ზაზამ გაყიდაო. ზაზა ამბობს: ოტია ამირაჯიმა გაყიდაო. თუ ბაქრადემ ისულოს, რომ ზაზას გაყიდოს და ოტიას არ გაყეიდოს, ზაზას წილად ჩავარდეს. და თუ ეს ვერ ისულოს, რაც ზაზას სასახლოთ სპილენძი ჰქონდეს, რომ დავითის კაცმა იმოწმოს, ისიც მიიტანოს, რაც დავითს აქუს, ისიც მიიტანონ და ძმურად სამად გაყიონ.

სხვა რაც ვასაყოფი კაცები ჰყუნადეთ, იმისი ცალკე ბრძანება დაიწერება. იენისის იმ, ქორონიკონს უთა.

ოთხი ბეჭედი:

1. ზაზა
2. სულხან
3. მონა ღთისა იოსებ
4. მდივანი სოლომონ

ამ სამართალის ყაბული მაქმე, ზაზა ამირაჯიბს.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა ზემოხსა საქართველოსა და კახეთის მეფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. იენისის კბ, ქორონიკონს უთა.

ბეჭედი: მე ფეხთგანანლითა მიერ ეკლესია ვაღიღე, ერეკლე.

92. განიხიება ელიზბარ და ზაალ ღამითიშვილანის ყმათის საძმეზა

1781 წ. 26 იენისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 435. დღანა. ქაღალდი. 34,7×15,3 სმ. მხელ-რული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია ორწერტილი.

ქ. ელიზბარ დავითის შვილს ბატონისათვის არზი მიერთმია: ჩემს ბიძაშვილს ზაქალს ჩემ ბარათში წარგები აზნაურშვილი ყავს და არ მანებებსო.

იმ არზაზე მსარჯულთ მოეწერათ: ბატონო ამილახვარ-მდივანბეგიასე, ესენი შენთან ალაპარაკეო და რაც სამართალი მისცე, დასწერეთ და ჩვენც იმ სამართალს დაქაიმტკიცებთ. ამაზედ კიდევ ბატონის მოწერილი იყო და დაბეჭდილი.

ეს ოქმი მოგვიტანა ელიზბარმა დავითის შვილმა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგს იასეს. რომ ვნახეთ, მოვაყვანიეთ ამისი ბიძაშვილი ზაქალ და ვალაპარაკეთ ერთათ.

ზაქალმა ეს უბასუხა ელიზბარს: მართალიაო, შენი წილი იყო,

მაგრამ ნეტარსენებულმა ბატონმა გასამყრელთ აიღო ეგ ტ ა ტ ი-
შვილები და მაგისი ფარდი შენ სხვა მოგეცა და გიჭირამსო.
ოცდათორეტი წელიწადი, ჩქაქამ აქნაქმდინ ან მე არა მთხოვე,
თუ გაკლდა. და ან ბატონს. ახლა მე შემიწყალა ბატონმა და თავისი
სახასო აზნაურშვილი მიბოძა; ეს წყალობის სიგელიო მჩქაქელი
სხვისთვინც უბოძებია და მეც წყალობა მიყო.

ეს ბატონის წყალობის სიგელი გავშინჯეთ, ჩვენი სახასო გიბო-
ძეთო; ბატონის დედოფლის და ბატონშვილების ბეჭდები უსხედს.
ჩვენ ამას ხელი ვერ შევარბივეთ, რადგან ბატონისაგან წყალობა
სჭირდა ზაქაქლს და ეს სიგელიც ასე აცხადებს და ამდენის ხნის
გაყრილიც იყვნენ, არც ამას დავებოდა, არც ბატონისათვის ეწყინა
თავი. ჩვენ ასე გავსინჯეთ და ნება ბატონისა და მოსამართლისაა.
აღიწერა თბათვის კ, ქორონიკონს უათ.

ბეჭდი: მე ამილახორ მსაჯულად საბოსპეტ ვარ მეფის მარჯუ-
ლად იესე

კადეზე:

ქ. ამ ბატონის ამილახორ მდივანბეგის იესეს განჩენილს სა-
მართალს ჩვენ, მსაჯულნიც, ვემოწმებით. აპრილს კ, ქორონიკონს
უო.

ოთხი ბეჭედი:

1. მ ზ ე ქ ა ტ უ ქ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. ს უ ლ ხ ა ნ

93. პანინება ფაგლანივილიზისა და ოპროვადლივილიზის

მამული საპაქეა

1781 წ. 2 ივლისი

ცსსა. ფ. 1450. დაეთ. № 45. საბ. № 165. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[109] ოქრომკედლი შვილის შერმაზანის ქვრი-
ვი და ობოლი უჩიოდნენ ფავლენის შვილს იესეს და
თეიმურაზს: ჩვენის ამოვარდნილის სახლისკაცის გაუყრელის
გიორგის მამული მეფის ბაქარისა და დედოფლის
არუსუდანიის წყალობით რომ გიჭირავსო, იმავე ხელსუქმიფე-
ქებს წვინ უბოძებია და ის წვინ და სხვა წიგნებიც თქვენმა ძმამ

1 მოსამართლისისა.

პაპუნამ მამაჩემი დაიჭირა და წაართვაო; ამის მოწამე აბიათარ
ურიყოფილი არისო.

აბიათარს თავისი მოწმობა-წერილი ვთხოვეთ. თავის კელით-
წერილი მოსცა სამართალსა: ოქრომკედლის შვილის შერმაზანის მა-
მა სანატრელს მეფეს ვახტანგს ოსეთში რომ გაუყენდნა, იმ
დროს ამოწყვეტილის ოქრომკედლის შვილის მამული ფაგელი-
შვილს უმოვიაო და ფაგელის შვილის წინა გაბათილებული იყო,
ის წიგნი მე მებარაო; პაპუნამ რომ ყალბად სულერთიანა იმო-
ვან ოქრომკედლის შვილებში შერმაზან დაიჭირა და წიგნები წართ-
ვაო და მერმე აუშუაო; ახლა ის გამაბათილებელი წიგნი დამალაო
და ძველი წიგნი წამოაყენა. მე უთხარი იესესა როგორ ფიცე, მა-
გისი გაბათილებული წიგნი ხომ მე მებარაო და ჩვენგან წაიღეო.
ეს რომ იესემ ჩემგან გაიგონა, ვარდამეციდა, თუ სამართალში
არავინ გიმოწმოს, ნურა გჯრის რაო, ქრთამათ დღენახვერის მიწა
მომცაო. ეს წერილით მოგეცა აბიათარ და ზეპირ ამბობდა, ისეთ
მთხოვსო იმ დაპირებულსაო და ჰმის მიწებით ჩემმა მოძღვარმა
წელიწადი ზიარებისაგან დამაყენაო და ამიტომ ვაბობო.

ახლა თეიმურაზ იჩივლა. ჩვენი სამკვიდრო მამული
ოქრომკედლის შვილს უმოვინა და ზედ სახლობს. ერთი გაყრილი
განაყოფი ამოწყვეტილა გიორგი და იმ ამოწყვეტილის განაყოფის
მამული სანატრელის რუსუდან დედოფლისაგან და მეფის ბაქარ-
ისაგან ჩემს მამა-ბიძით უმოვინაო, ორმოცდათერთმეტი წელიწადი-
ხელში მიჭირავსო, რომ ერთს დღეს არ ჩამომრთმევიო, და ეს იმათი
წყალობა სანატრელმა მეფემ თეიმურაზს ხელახლად ვამი-
ახლა და სიგელი მიბოძა, ოცდა[110]თორმეტი წელიწადი არისო;
თუ ან წიგნი გქონდათ ან საბუთი, ჯერ ხომ წიგნები არ წაერთმია,
რატომ არ გამოიტანე ის წიგნი, ან ოსმალობას ან ყიზილბაშობას ან
სანატრელის მეფის თეიმურაზის მეფობაში არ ილაპარა-
კეთ და სამართალი არ გაიტანეთო.

მაგ წიგნების წართმევა ათი-თორმეტი წელიწადი ძლივ იქნე-
ბაო, რაც წიგნები წაგართვა, ისევ მოგცაო, მისის სიმაღლის მეფის
ბანებით და ოქმით აბიათარ რომ იასაული იყო და ასე ეწერა: თუ
გიორგი გაყრილი ყოფილაო, ფაგელის შვილებს ის მამული არ მო-
ეშლებაო: და თუ გაუყრელი ყოფილა, ოქრომკედლის შვილებს არ
გამოერთმევიო. სამი და ოთხი მოწამე ფიცავს და წერილები ხელთა
მაქვს, გაყრილი იყო და მე დამრჩაო.

მერმე წიგნზედ რომ დამიწყევ ლაპარაკი, ფიცი დამედვა, სა-
მართლიდამ პაატა იასაული იყო; წადგა ჩემი ძმა იასე და შემო-

გვეციათ, რომ წიგნები რაც წაერთმია, ისევ მთლად მოეცათ: რომელსაც წიგნს შენ აქმბობ არც გქონია, არც წაგვირთმევიათ, თორემ თუ გქონდა, მამული რატომ აღარ გექირათ.

მე ფე მ თ ე ი მ უ რ ა ზ რომ გამიხალა წიგნი და მიბოძაო, ოცი წელიწადი ხომ გამოვიდა, სანამდის წიგნებს წავართმევიდო, თუ ის ჩემის წიგნის გამბათილებელი წიგნი კი გქონდაო, რატომ არ მიართვი და არ მოახსენეო, ვინც წამართვა, იმანვე მიბოძაო და თქვენ რატომ მართმევიო.

ა ბ ი ა თ ა რ, აქამდის რატომ არ გიმოწმა, სადამდის ჩხუბი მოგვიდა, ჩემი მამული სამკვიდრო ეშოვნა, ბატონისათვის ტყუილით მოეხსენებინა ბეითალმალიო. ბატონს წიგნები მივართვი, მოვახსენე, ჩემი მამული მევე მიბოძაო. ამაზედ შენ და ჩემს ძმას ჩხუბი მოვივიდოთ, ხლმით იწიეთ ერთმანეთზედაო.

ა ბ ი ა თ ა რ, შენი მოწმობა ამისთანა მოწმობა არისო, რომ მტერობით მამული გინდა წამართვაო, თუ კარგი მოწამე იყავ, დღენახევრის მიწისთვის ქეშმარტი მოწმობა როგორ დამალე; და ორი წელიწადი თუ ზიარებისაგან დაგაყენა მოძღვარმა, აქამდის როგორ არ გაიღვიძე. [V] ჩხუბი რომ მოგვიყდა და მამულს ცილებდა დამიწყვე და არ დავანებე, ახლა მიგავინდოაო.

და იმ შენის მოძღვრის ძმა შემომელახა და იმანაც ახლა მოგცა ეგ საყაროლო; წიგნი რომ გიჭირავს ჩემის ძმის იასესი — დღენახევრის მიწა მოგცეო, აშოროს ღმერთმან, წიგნის ბარობაზედ არ მოეცესო; გაყრისა და გაუყრელობის შეტყობის იასაული იყავ, დღენახევრის მიწას დაგპირდით, სიმართლით მოიქეცო და გასაპრჯელოდ ამას მოგართმევიო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებამ, ესენი მრავალჯერ მოვისმინეთ და დიდხანს იყო ეს ლაპარაკი. ხელშეწყობის წიგნები წაივითხეთ ასე იყო აღწერილი: ამოვარდნილის ო ქ რ ო მ ქ ე დ ლ ი ო შ ე ი ლ ის გ ი ო რ გ ის მამული გიბოძეთო, ძველადაც თქვენი სამკვიდრო იყო. ეს კმარაყო მოწმად, რომ გაყრილი ყოფილა, მაგრამ მისს სიმაღლეს მე ფ ე ს ე რ ე კ ლ ე ს რომ მოუკითხავს, სამი და ოთხი სარწმუნო კაცნი სწერენ — გაყრილი იყო.

და წიგნების დამალვას რომ ეწამება, პ ა ა ტ ა ც ი ც ის შ ე ი ლ ის წერილი ვნახეთ, რომ იასაულ ვიყავო, შეგვიცა წიგნებზედ, რომ არც გქონია, არც დავვიძალავსო; და როგორც ვანახენში იწერა, აღსარულო. ამ ფიცს ზებედე დეკანოზიც ემოწმება.

და სხვანაცა გამოჩნდა, რომ აბიათარის მოწმობა მტერობის იყო, შურისა და სიხარბისა მამულზედ რომ ჩხუბი მოსვლიათ, იმის-

ვან მომხდარა. და რასაც დაპირებიან დღენახევრის მიწას, იმას რომ არ ანებებენ, იმისგან ქმნილა, თორემ ორი წელიწადი რომ უზიარებელი გაუშუეს, რატომ არ შეშინდა.

შარშან ამ დროს ხომ აქ ჩვენს სამართალში სამი თვე თავის სახლისკაცს უჩიოდა, რატომ არ გვითხრა, ეს საქმე მომივიდაო და მიშველეთო. მაგრამ ისიც ტყუილია და ახლა რომ ამბობს ესეცა; ჩხუბის მიზეზით და მამულის შურით მომხდარა.

და ჩვენ კიდევ სამართლის სივრთხილისათვის თეიმურაზს ფიცი დავდევით. წადგეს თეიმურაზ და ასე შეგვიცოს, რომ: «შენ რომ ჩემის ძმის წიგნი გიჭირავს და დღენახე[111]ქრის მიწა დაგპირდით, არც ბათილამის წიგნის ბარობაზედ მოგვეცეს, არც ამისთვის რომ, იცი და ნუ იტყვიო; ამისთვის დაგპირდით, რომ გაყრისა და გაუყრელობის მოკითხვის ბძანება რომ გქონდაო, სიმართლით მოიქეც, ნურას მიმტერებ, და გასაპრჯელოდ დაგპირდითაო».

თუ ასე შეგვიცა თეიმურაზმა, სხეგბში ხომ გამართლებულია და ამაშიც გამართლდება; და აბიათარ რომ ცრუ მოწამედ აღმოჩნდება, იმდონი მამული აბიათარს გამოერთმევა და თეიმურაზს მიეცემა, რასაც თავისის მოწმობით თეიმურაზს ართმევენებდა — გლეხის ტოლი გლეხი, ვენახის ტოლი ვენახი და მიწის ტოლი მიწა.

თუ ვერ შეგვიცადა, აბიათარის მოწმობაც გამართლდება და რასაც ოქრომუქელიშვილი დაობს, სამართალი მიეცემა.

ჩვენ ასე ვანესაჯეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის. ეს ასე აღსარულე. ივლისის 2, ქორონიკონს უფათ.

მისის სიმაღლის მეფის განწესება, რადგანც ასე იბძანა, მის გამო მივეციოთ ეს სამართალი.

თავში:

ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე მეფე ქართლისა და კახეთისა, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აღიწერა ივლისის 2, ქორონიკონს უფათ.

ეშვიკალასბაშო ჯ ა რ დ ა ნ ს ასე აღსარულე, როგორც მსაჯულთ გაუჩინათ.

94. ბანდინება ზალიასვილიშის ბაპრის სამხეჲა

1781 წ. 25 აგვისტო

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 1887. დედანი. ქალაღი. 45×15,3 სმ. მგდრუღი. განკვეთიღობის ნიშნად ყოვეღი სიტყვის შუღმღვ ნახმარია ორწერტიღი.

ქ. ბატონის ამიღახორღიანბეღის იესეს ბრძანებით დავსხედით ჩვენ, გორის მამასახლისი ზურაბ, ნაცვლი ქარუმიძე გარსევან და გორის ქეთხუღეღები ზალიასვიღიღების გაყარაში, რაც მამუღი ჰქონდათ, გაუყავით.

ავთანდიღს ერგო ნახეღვარი სახღეღები ამ სახღეღების ზომა ზენაქრეღე ყუზანასკენ თავის განი აღღი თხუღმეღტი, ჩარეღქი სამი, შუაწუღს განი აღღი ოღრმეღტი; ქვენაქრეღე განი აღღი თერთმეღტი. ეს აღღით ზომეღები სამი რომ სწერის, თავი, ბოღო და შუაწუღს რომ გაგვიზომია, კედღეღებს შუა გაგვიზომია.

კიღვე ერგო ქარმიღსვეღიღი ნასახღარი თავისის სიღვლითა, როგორღ სიღვლი აცხადღებს. კიღვე ერგო: რუღის[ს] რაც მამუღეღები ჰქონდა, სუღ ხეღიერთბირათ.

ამას გარდა ერთი კომღი¹ კაცი გასყოფი ჰყავთ — სვიღონა მეჩითე. ამის ტოღი გასამყრეღო წიღნი რომ ამისი ფარღი არის, გიორღის აქეს. დაიწერა მარიაღობის კე, ქორთონიღონ უღთ.

ქ. მე, გორის მამასახღისი¹ ზურაბ, ამ ზალიასვიღეღების საღმართაღმი ვიჯეღ და ასე გავარეღეთ.

ქ. მე, ბაბღალასვიღიღი ავთანდიღა, ესენი ასე გავყარეთ, ეს ჩემი ხეღია. ხღრთა: ავთანდიღ

ქ. მე, ზა[ა]ღლ თაყინასვიღიღი, ამისი დამსწრე და გამრიღვე ვარ. ზეღეღი: მონა ღთისა თაყინასვიღიღი ზააღ.

ქ. მე, თუთუნასვიღიღი დავითა ამის დამხღღერი ვარ, ეს ჩემი ხეღია.

კიღვე:

ქ. ჩვენ, ბატონი ამიღახორღიანბეღეღი იესე, ამ გასამყრეღოს ვამტკიცებთ.

ზეღეღი: მე ამიღახორღ მსაყუღლად საპათსპეტ ვარ მეფის მარჯუღლად იესე.

¹ კომბღი.

95. ბანდინება სოღოღონ 1-ისა მიქეღაქამთა ბაპრის სამხეჲა

1781 წ. 25 ნოემბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3185. დედანი. ქალღი. 40,3×16,6 სმ. მგდრუღი. განკვეთიღობის ნიშნად ნახმარია წერტიღი.

სრუღიღად იმერთა მეფეღმან მეფეღთამან სოღოღონ დავითანიღმან, ოღეს მტეღიღედ სღვა მეფეღობა ჩვენი, მას ეამსა მოვიღდენ წინაშე ჩვენსა დიდებუღნი ჩვენნი მიქეღადის შაქარის შვიღნი და შვიღისშვიღნი და კუღლად მიქეღადის ქაიხოსროღნი სვიღნი და შვიღისშვიღნი და იაჯეს წინაშე ჩვენსა მამუღიღისა თვისისა გღვხთა და აზნაურთა განთვისება.

და ჩვენცა ჰეღმარითა მსჯავრითა ვსაჯეთ და თავთავისი წიღი, რომეღიც სამარღის წიღნიღამ მიეცემოდათ, სრუღითა სამართღითა გენვაჰეღმარეღტღ თანახმობითა ბრძანებისა ჩემისათა, საღთხუღციღს წერეღთღის ზურაბისათა, ძეღბარ საწყურსასურთა ჩემთა დიდებუღლთა თავადთა და სიძეღებთა ჩემთა აბაშიძის ქაიხოსროსითა და ერისთვისის ძის ეღღისა ბარისათა და სხვათა დიდებუღლთა კარისა ჩემისათა თანხმობითა.

და პირვეღლად განიყვეს აზნაურისშვიღეღები და თავთავისი განიკერძეს. უმცროსის ძმის ქაიხოსროს შვიღნი და შვიღის შვიღეღებს ერეღო საღმცროსოთ პირვეღი სასახღე კუღლაშს, საყდრიღდან გამოსავღს ხიღს აქედ თხრიღსა და ღღეღეს შუა. და რომეღიც შენეღბუღი რამ არის იმაშღდ, სრუღეღებით იმიანათ, ჰურს გარდა.

და მოჯღალაბეთ პირვეღი მოჯღალაბე:

ქ. ტორონჯაძე ბიჰეღლას შვიღი მათი ცოღშვიღით.

ქ. ტორონჯაძე ივანეღლა მისის ცოღშვიღით.

ქ. ტორონჯაძე ბასიღ მისის ცოღშვიღით.

ქ. ტორონჯაძე თამაზეღლა მათის ცოღშვიღით.

ქ. კიღვე ორი მოსახღე ტორონჯაძეღები მათის ცოღშვიღით.

ქ. ტორონჯაძე დედუღლა მათის ცოღშვიღით.

ქ. ორი მოსახღე გვაგვირღესვიღეღები მათის ცოღშვიღით.

ამათიღი ციღობა შეიქმნა: პირვეღი მოჯღალაბეღეღები არ არისო, ესენი სხვაგან და სხვაგან ესახღენ.

ჩვენ ესრეთ განვაჩინეთ: ერთმან კაცმან ტორონჯამ ასე შანთო გააგღოს: «პირვეღი მოჯღალაბეღები ესენი არ იყვენ».

თუმცა ასე შანთმან ამართლოს, რომელშიდაც შანთისაგან ვა-
მართლდეს, შუაზედ გაიყონ, მოჯალაბე არ ყოფილა, შაქარისა და
ქაიხოსროს შვილმან და შვილისშვილმან.

თუმცა ან შანთმან ამტყუნოს და ან შანთი ვერ ვაგადოს, ქაი-
ხოსროს შვილსა და შვილის შვილს დარჩეს მოჯალაბეზათ.

ქ. კვალად აიყვანეს თავისდა სამხედურათ ქაიხოსროს შვილმა
და შვილის შვილმან აზნაურისშვილი.

ქ. ბუჭუა ქაჯაიას შვილი და შვილისშვილი მათის ყოფით.

ქ. მამუქა ქაჯაიას შვილები და შვილის შვილები მათის
ყოფით.

ქ. ბუჭულუქი ბოკერია მისის ყოფით

ქ. ღატუა ქაჯაიას შვილები მათის ყოფით

ქ. ველი ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. გოგი ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. იესე ბოკერიას შვილი მისის ყოფით

ქ. ბერიკელა ქაჯაია ოტიას შვილი მისის ყოფით.

ქ. ესენი თავ-თავისი აღრჩევით აღიყვანეს და ჰემშარითაა
მშჯავრითა მიეკათ.

წელთა უფლისათა ჩლა, ნოემბერს კმ. აღიწერა ხელითა ქი-
კინაძის ნიკოლოსისათა.

სამი ბეჭედი:

1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. მონა ღთისა წერეთელი სალთხუცესი ზურაბ
3. აბაშიძე ქაიხოსრო.

96. განიხილავთ ადვოკატთა მონასტრისა და პასილ ნაკულაშვილის მამულის საქმეზ

1781 წ. 15 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 437. დედანი. ქაღალდი. 38,5X22 სმ. მხედ-
რული. გაცვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისის სიმაღლისათვის მოეკენებინა მრავალმთის გარეჯის
წმიდის დავითის მონასტრის წინამძღვარს თომას: ნაკულულა-
შვილს მღვდელს ვასილს მონასტრის ნასყიდი მამული უჭირავ-
სო, არც მონასტრის ემსახურებო და არც ნასყიდს მამულს გუნე-
ბებსო.

მის სიმაღლეს თავეთის ძის ბატონის შვილის გიორ-
გისათვის ებძანათ ამთი სამართალი; და ბატონიშვილს სა-
ქართველოს მსაჯულთმეურებობისათვის ებრძანა. ჩვენ ესენი ვა-
ლაპარაკეთ.

ნაკულაშვილს მღვდელს ვასილს წიგნები ჰქონდა სანატრელის
ელენე დედოფლის — მისის უწმიდისობის კათალიკოსის დე-
დისაგან ბოძებული. ნაკულაშვილისათვის ერთი დღე აღაბი და-
ედვა, ამას გარდევდიდესო და სხვაირგად ყოვლითურთ თარხანი იყო-
სო. ალაპც დავით-გარეჯის უდაბნოს უნდა აღსრულებულყო და
ეს გლუხიც წინამძღვარს ბარებოლა. ეს წიგნი მეფის იმამყუ-
ლისაგანც დამტკიცებული იყო, სანატრელის მეფის თეი-
მურაზისაგანცა, კურთხეულის ანნა დედოფლისა-
განცა და ნეტარქსენებულის თამარ დედოფლისაგან-
ცა.

ბასილი მღვდელი ამას ჩიოდა: მე დავტყვევდიო და ჩემს ძმას
პეტრეს ჩემი ვენაქი დაეგირაოებინა ათ თუმნად, იმით დამიხსნაო,
დავირაობის მაგიერ ნასყიდობის წიგნი თვითან დაუწერიათო, თო-
რემ ნასყიდი არ არისო. ახლა თავეთს თეთრს ვაძლევ და არ მანე-
ბებენო.

მერმე სხვა წიგნი წარმოადგინა ამ ბასილი მღვდელმან, ასე
ეწერა: ეს წიგნი მოგეც ბოდბელ მიტროპოლიტმა დავით-გარეჯის
მამამ იოანე ნაკულაშვილს, ასე რომ: შენის მამის მამული
რომ ჩვენ მოგვეციდე, ღასურაულს უკან რომ მიწა არის, ახლა
ვახი ჩაგეყარა, იმაში ჩვენ კელი არა გვაქვსო, შენი არისო; არა კაცი
იმას არ გეცილებოდესო. ქორონიკონს ულთ, ამ რიცხვში იყო და-
წერილი.

ჩვენ ამ ვასილი მღვდელს თავისი მოღებული წიგნი დაუდევით,
ასე რომ სწერია, შენის მამის მამული რომ ჩვენ მოგვეციდეო, თუკი
არ მიგეყიდა, რათ დაწერიინეო, თუ შენს უნებურად დაწერა, რად
ინახევიდი, რომ ამ გაჭირვებაში მოიტანეო.

გატყვა მღვდელი, აღიარა და კელითწერილი მოგვცა: მართა-
ლია, მისყიდულია და ღასურაულს უკან რომ მიწა სწერია, ისიც
მონასტრის მამულიაო, მაგრამ ჩემი აწუნებულაო.

სამართლით ეს ნასყიდი მამული წმიდის დავითის მონასტრის
დარჩა ნასყიდით და ღასურაულს უკან რომ მიწა ყოფილა, მიწა მონ-
ასტრის მამულია და ნამუშევარი ნაკულაშვილისა.

ჩვენ ესენი ასე გამოვარკვიეთ; და რასაც შემძლებელი ვიყავით,

ის დავწერეთ და გავარჩიეთ. ახლა ნება მისის სიმალლისა არის და მისის უწმიდესობის კათალიკოზ-პატრიარქისა.

გიორგობისთვის იე, ქორონიკონს უფათ.

ქ. რადგანაც ამ მღვდელმა ვასილიმ თავისის პირით სამართალ-ში აღიარა, რომ ლასურაულს უკან ჩემი აშენებული ზაგა რომ არის, ის მიწა მონასტრის მამული არის; და მე რომ ავაშენე, იმისი ნახევარი კი გავყიდეთ. ნახევარი რადგანაც კი გაუყიდეა, ის ნახევარი ერგებოდა გასაკეთებლად; და ნახევარი რომ დარჩომილა, ის მონასტრისა არის.

სხვის მამულს რომ კაცი გააკეთებს, ნახევარს გამკეთებელს მისცემს სამართალი და ნახევარს მამულის პატრონს.

იასულო ხ ე რ ხ ე უ ლ ი ძ ე, ბატონიშვილის შოლარეთხუცე-სო გ ი ო რ გ ი, ეს ასე აღასრულე.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქ. სჯის მსჯელი, ტეფტარეს ორბელთაცა გულისმმებკომი(?) ღმერთგანცაა(?), ი ო ა ნ ე, 1748
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მ ზ ე ქ ა ბ უ კ.

კიდებუე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონის შვილი გიორგი, ამ მსაჯულთაგან მიცემულს განჩინებას ვამტკიცებთ. ნოემბერს ით, ქორონიკონს უფათ.

ბეჭედი: მეფის ძე გიორგი

თავში:

ქ. ჩვენ, ორთავე საქართველოთა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ნოემბერს კ, ქორონიკონს უფათ.

ბეჭედი: მეფეთვანბანილოთა მიერ ეკლესია ვაილიდ, ერეკლე.

verso

ქ. ჩვენი ბძანება არის გარსევან ემოკლასბაშო! მერე ეს განაჩენი მსაჯულთაგან დაწერილა და დაბეჭდილა ჩვენგანაც, მათის უწმიდესობის ჩვენის ძმის კათალიკოზისაგან და ჩვენის შვილე-ბისაგანაც დამტკიცებული არის.

და წინამძღვარმაც ასე გამოაცხადა ჩვენს წინაშე, რომ: საგარეჯოში ჩვენს სახასო ყმას და უღაბზოს ყმას ერთმანერთში მიამუ-ლის ყიდეა არ დაეშლებოდესთ. და ჩვენც ამისთვის ვიყაბულეთ, თორემ არ ვიყაბულებდით.

ახლა ამ განაჩენში მოხსენებულს მამულზედ ნაკლულაშვილს ქელი აუშარეთ და წინამძღვარს თომას მოაბარე. გიორგობის კვ, ქორონიკონს უო.

ქ. ჩვენ კათალიკოზის წილს არ დავებუდვდით, მარა რადგან თვით დავებუდა და ერთმანერთში სყიდეა და გასყიდეაც ყოფილი-ყო, ჩვენ ამან დავგაბეჭდვინა.

ბეჭედი: მეფეთვანბანილოთა მიერ ეკლესია ვაილიდ, ერეკლე კიდებუე:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. ფებერვარს იე, წელსა ჩლპ.

ხელრთვა: კათალიკოზი

97. ბანინება ბაქშიმ ბახაღლისა და როსტომ ერისთვისშვილის ბაგულის საქმეზი
1781 წ. 22 ნოემბერი

ხელწერითა ინსტიტუტი. Qd 7023. დედანი. ქალაქი. 36,5x22,7 სმ. მხედ-რული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. ალაგალავ ასოები გადასულია.

ქ. მაჩაბელს ბარძიმს და მის ძმას უზბაშს ზაზას არხა გიორთმიათ მისის სიმალის მეფის ძის ბატონის შვილის გიორგისათვის; და მათ ჩვენთვის ებძანათ ამათი სამართალი.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ. მაჩაბელი ბარძიმ და ზაზა ამას ჩიოდნენ: ჩვენი ყმის ურჯუმელას შვილის მამული უჭირავსო, წინაზედ ვირიე-ლაჭო და ოქმი მოვიტანეთო და როსტომ ერისთვის-შვილმა ეს წიგნი მოგვცაო.

ის როსტომის მიცემული წიგნი წავიკითხეთ. ასე ეწერა: ვარ-იანს ურჯუმელასშვილის ნაჭონი ერთი სახლის ალაგი, ერთი ვენაქი და რვის დღის მიწა მეჭირაო. მე ასე მგონია, თქვენგან მქონდეს მოს-ყიდულიო, ნასყიდობის წიგნი ვერ მიმოვნიო, თუ ვიპოვნე და გაჩ-ვენე, ხომ ჩემი ნასყიდი მამული მევე დამანებგო: თუ არადა, თქვენ-თვის დამინებგებია და აღარ გეცილებო. და თქვენგანც ამისთანა წიგნი მაქვსო. მერე წიგნი ჰქონდათ: კორინთელი იასე! ეს მამული მიაბარეთ.

როსტომ ერისთვისშვილი თავის მიცემულს წიგნს წინ ვერ აღუდგა. ეს პირიო და აღუდგა ამ მომავალს: ქრისტეს შობის დღისას-წაულამდის პაემანი იყოსო. თუ ამ პაემამდის ნასყიდობის წიგნი

ვიპოვნე, მოვიტანე და სამართალს მივართვი, ზომ სიტყვა არა გექნება რა; თუ ვერ ვიპოვნე, მამული გიჭირავს და აღარ გეცილებიო.

ჩვენ სამართალი ამაზედ დავაყენეთ. და ორნიც ამ პირობაზედ დადგნენ: ამ მომავალს ქრისტეშობის დღესასწაულამდის როსტომ ერისთავისშვილმა თუ ან წიგნი იპოოს ან ასეთი საბუთი, რომ მოსამართლის გული დააჭეროს, სამართალი სარწმუნო ექმნას და შეიწყნაროს, ილაპარაკონ და სამართალი მიეცემათ. მამული როსტომს დარჩება, ეს განაჩენიც მაჩაბლებს გამოერთმევა და როსტომს მიეცემა და ზედ სამართალი მოეწერება.

და თუ ვერც წიგნი მოიტანოს, ვერც ასეთი საბუთი რომ მოსამართლის გული დააჭეროს, რასაც ვარიანში მაჩაბელი ბარძიმ და ზაზა როსტომ ერისთავისშვილს მამულს ეცილებიან, სრულად მაჩაბელს ბარძიმს და ზაზას დარჩებათ.

ამაზედ დაღდა ეს სამართალი. გიორგობისთვის კბ, ქორონიკონს უღათ.

ქ. როგორც დაგვიწერია, თუ ან წიგნი მოიტანა როსტომმა ან საბუთი, როსტომს დარჩება ურჯუმელასშვილის მამული. თუ ვერც ერთი ვერ მოიტანა, რისაც მჭირებელი ურჯუმელასშვილი ყოფილა, ნთლად მაჩაბელს ბარძიმს და ზაზას დარჩებათ.

ორი ბუქელი:

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

ქ. რომელიც ამ განაჩენში პეიანნი დაგვეწერა, იმანც ვაიარა და მეხუთეს თვეს ბარძიმ და ზაზამ ეს განაჩენება სამართალში მოიტანა. რადგანც აქამდის არც წიგნი წარმოადგინა, თუ ჰქონდა; და ან თუ სიტყვა ჰქონდა, რატომ არ ელაპარაკა; ან მოწამე ჰყვანდა, რატომ არ წამოუყენა.

ჩვენის სამართლით რომელიც მამული ამ განაჩენში დაგვეწერია, დარჩათ მაჩაბელს ბარძიმს და ზაზას. და ნება მისის სიძალდისა არის. მისის **მ**, ქორონიკონს უო.

ორი ბუქელი:

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თ ე მ უ რ ა ზ
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

98. განჩინება ფავლენისშვილებისა და ოქროვადლიშვილის ფავლის საქმეზე

1781 წ. 18 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. საბ. № 203. პარი. ქალაღი. მხედრული.

[144] ფავლენისშვილს ფავლენს და ოქროვადლიშვილს შერმაზანს ოთხს საკვამლზე ედგანა და ერთმანერთში მორიგებულოყვნენ და წიგნები დაედგათ და გაეცუთ. მაგრამ ახლა ორს მიწაზედ დაობდენ, თავთავისობდენ. მოვიდნენ ფავლენისშვილები ბიძინა, ზაზა, ოქროვადლიშვილის დავით ჩვენ, ფალავანდისშვილს უსებაშს გიორგისთან, როსტომსა და ბერსა და დეკანოზის შვილს დავით[თ]ან, ბედნიერს მეფის შეცოდებაზე მუჩალგის წიგნი მოგვეცეს, რომ: თქვენს სამართალს არ გადავიდეთო და რომელიც გამტყუნდეთ, ერთი იმტოლი მიწა იქვე მიეცეთ ერთმანერთსაო.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და წიგნები გაუსინჯეთ, რომ ამათი მამები გარიგებულოყვნენ და ერთმანერთისათვის გადაწყვეტილების წიგნები მიეცათ, რომელსაც მიწებზე დაუბოდნენ, იმ მიწას არც ერთის წიგნი არ აცხადებდა.

ფავლენისშვილები ამას ამბობდნენ: ჩვენ რომ საკვამლო გვრგებია, იმისაო.

ოქროვადლიშვილი ამას ამბობდა: ეს ორი მიწა არც შენის ყაზან ფარასშვილისაო და არც სხვას საკვამლოსა და საფლებოს მიწაო, კიდევ ჩემი მამა-პაპის საშვილდრო სახლის ნაფუძრებიაო.

ამ მიწებში ჩხუბიც მოსვლოდათ. ოქროვადლიშვილს ამილახვარამ დივანბეგთან არზა ეხალბინა: ამ მიწის მოკითხული ბძანეთ მოსწრებულს კაცებზედა, სწორე მოწმობა მოგვეწერონო; სამს მოსწრებულს კაცს ხელი მოეწერა ფიცით, რომ ზოგს ეთქვა: ოთხმოცის წლის იქ შემგვიდრე ვარ, [V] ერთსაც სამოცდაათისა ვარო, აგრევე შესამესა ფიცით დაეწერათ — ოქროვადლიშვილს სასახლო ნაფუძრებიაო.

ეს წიგნი მოწმობისა ოქროვადლიშვილმა წამოაყენა, დიხ, მოთაბარი, მოძღვრიანი კაცნიც არიან, მაგრამ რადგან პირდაპირ იმ

1 მიწებზე.

კატოვან ვერ გავვიგონია, ეს მოწმობა მართლა ვერ ვირწმუნეთ ხელითწერილი.

ფავლენის შვილები ამას ამქობდენ: ეგ მოწმებები ჩვენ გვიმოწმობდენ და კაციც მოეგზავნა, იმ მიწაში წილი გიძევსო. ამის მიზეზით აქ არ გადაწყვიტეთ; რომელიც ოქრომქედლის შვილს სამი მოწამე, ხელისწერილით რომ მოწმობენ, თუ ისინი ცხინვალში წამოდგებიან, რომ ხემწიფის ტახტა მოხელესა და უფროს კაცთან, როგორც წერილით უმოწმებიათ. ისე უმოწმის, ღმერთ ქვეშ როგორც პირობა დაუდევიათ, ის მიწაც ოქრომქედლის შვილს დარჩება; და ერთი იმტელიც იქავ სხვა უნდა მისცეს ფავლენის შვილმა.

თუ ეს ოქრომქედლის შვილი გამტყუნდა, ის მიწაც ფავლენის შვილს დარჩება და ერთი იმტელიც სხვა უნდა მისცეს.

ღმერთ ქვეშ ჩვენმა გონებამ ეს სამართალი ასე განაწესა. როცა ცხინვალში ეს საქმე აღსრულდეს და რომელიმე გამტყუნდეს, ცხინვალის მოხელემა და უფროსმა კაცმა მოწმობა უნდა მოაწერონ, ვისაც დარჩეს. ქრისტოშობის იმ, ქორონიკონს უფთ. † † † მე, ვოგია უზბაშს, არც ბეჭედი მქონდა და არც წიგნი ვიცოდი და ამ ივანეს ყოჩიას შვილს მოვაწერინე.

ღმ მე, ატოცის [145] დეკანოზის შვილს დავითო, ამ სამართალში ვიქექ, ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია.

მე, ბერა ფავლენის შვილი და როსტომა, ამ სამართალში ვიყავით და წიგნი არ ვიცოდი და არც ბეჭედი გვქონდა.

მე, ზურაბ ოქროაშვილი, ამათის სიტყვითა მოვაწერე და ეს ჩემი ხელია. †

99. განჩინება ზაზა ამირაჯიხისა და ასლამაზ დავითის შვილის შინს სამძეუ

1781 წ. 80 დეკემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დეთ. № 34. საბ. № 90. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[78] დავითის შვილს ასლამაზს სვიმონ ამირაჯიხისაგან ხარაზის შვილი ზურაბა დაეხსნა. ამ სვიმონის ძმისწული ქაიხოსრო წასდავებოდა, ამ კაცში მეც წილი მიძევსო. თავის ბიძისაგან მიცემული სიგელი ასლამაზს ეჩვენებინა, რადგან რომ ეს სიგელი ენახა, თავის წილიც ქაიხოსროს სანატრელად

¹ უზბაშისა. ² ა. მ. შვილი. ⁴ დავითმა. ⁵ ფავლენ შვილი.

ლის ჩვენის ძმის ლეონისათვის სიგლით მიერთებენია. რომლისამე მიზეზისათვის ქაიხოსროს გასპირებოდა და ოსებში გარდაეკარდინლიყო. ამჟამე ეამხედვე ამირაჯიხის ზაზას ასლამაზისათვის ეჩვენა ასე, რომე ჩემი გირაო არისო. სამართალში რადგანაც ეს ქაიხოსრო არ ყოფილიყო, სწორე და გარდაწყვეტილი სამართალი არა მოეცათ რა.

შემდგომად ეს ქაიხოსრო რომ ოსებში ჩამოვიდა, ზაზამ და ასლამაზმა ჩვენთან ილაპარაკეს. ქაიხოსროს არზა მოგვეცია; ის შემოსენებული კაცი ზაზასათვის არც მიმოყიდიო და არც გირაოდ მიმიციაო; და არცარა უჯათი რამა ჰქონდა, რომ სამართალში შეგვეწინარებინა.

ამ ასლამაზს კარგი სარწმუნო წიგნები ჰქონდა. ამ წიგნების მოწლა ჩვენგან არ შეიძლებოდა. სანატრელს ჩვენს ძმას ლიონსაც ამ ასლამაზისათვის ემოქებინა და ჩვენც სამართლით ამ ასლამაზს უბოძეთ. დეკემბრის დ. ქორონიკონს უფთ.

თუ ზაზას სიტყვა აქვს რამე, ქაიხოსრო ამირაჯიხის უნდა ედაოს. ამ ასლამაზთან არა ექნება რა.

100. განჩინება ქაიხოსრო აზიზილისა და საწირელი თემის ბაგოლის სამძეუ

1781 წ.

ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი, საბ. № 1745. დედანი. ქალაქი. 30,5x10,3 სმ. მხედრული. ალაგ-ალაგ წერტილი. უთარღო. თარიღდება მომდევნო საუბთის მიხედვით.

ქ. ციხისთავი და საწირელი და ახალსოფლიერი თემი გავაბნეთ.

ციხისთავმა უჩიველა: ბატონს დამასმინეთ და ბატონთან მომკალით, და რას შემართლებოდითო.

თე მმა უპასუხა: რომელიც ჩვენი სარჩო ყოფილა და ან დღეს არის, ის ადგილები დავემოოდ და, მართალია, ბატონს შევატყობინეთო.

ციხისთავმა უპასუხა: ღმერთმა წყალობა მიყო და ჩემის ძველისეული ბატონმა მიბოძა და ახლა ჩემი სამნები მოვტყებნო. ციხისთავმა სამანზედ უშუბი დაასო; ამ სამანს შიგნით კაცს ზელი არა აქვსო და ეს ჩემი საციხისთო არის.

თემ[მ]ა აშორო უთხრა.

აქ ასე გაგაჩინეთ: წამოდგეს თემი და რომელიც ხელმწიფემ სამართალი ინებოს, ასე სამართალი მისცენ: «არც ეს სამანი საციხისთო საძღვრის სამანი იყოს, არც შენის ძველისა და არც ახლისა და არც სკიპის დეღესა და სამანს შუა არც შენ, არც შენს ძველს და არც ციხისთავს ამაში ხელი არ ქონდეს, და არც საციხისთო ადგილი ეს იყოს და არც არაფერი ხელთ გქონდეს, არც ციხისთავსა და არც საციხისთაო კაცს ამ ადგილში ხელი არა ქონდეს».

თუ ასე უსამართლონ, ადგილი თემს დაარჩეს. თუ ვერ უსამართლონ, მიწა ციხისთავის ყოფილა და თემს ტყუილა უქმამა; და ციხისთავიც ტყუილა ბატონისთვის დაუსმენიათ.

და დასმენა ბატონმა გასინჯოს და როგორც ბძანოს და სამართლის წიგნმა გააჩინოს, ისე მიეცეს თემისაგან ციხისთავს.

და ის ადგილიც რომ უქამათ, რაც ამის ბატონობაში მოდი დაკლებოდეს, იმ მოდიანათ მისცენ თემ[მ]ა ციხისთავს.

აღუთ: იმ სამანს შეგნი[თ] გენათელს უფიცებია ციხისთავი და ის მეფემ გასინჯოს.

101. შორიგაგის წიგნი საწირალი თემისა პიბოსრო აგიაზვილისადმი

1781 წ.

ქუთაისის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი. საბ. № 1716. დღანა. 44,5x19,5 სმ. ქალაღი. მგდრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ, საწირალმა თემ[მ]ა სამი საყდრის კაცმა, თქვენ, ციხისთავს აგიაზვილს ქაიხოსროს, ასერომ: სამანსა და სკიპს შუა დაგედევით, მერმეთ ბატონის ხემწიფის კარზედ გაესამართლდით. ბატონმა ხემწიფემ დავით ჩხეიძე ზოქაულათ გიჩინათ და სამანებზე მოფიცარი მოგვაყენე, მარა ჩვენ ვეღარ გაფიცეთ და ხელშეუღალად დაგიტევეთ სამანსა და სკიპს შუა და ვაშლარს აქეთ; საშოდოთ თუ გვიბოძეთ, თორემ ხელშეუღალათ მოგართვით.

არის ამისი მოწამე: წინამძღვარი საბა, ჩხეიძე დავით, ხოსია ქელბაქიანი, მოურავი პატარიძე ნიკოლოზ, მღვლეი პატარიძე დავით, მოურავი კაცია ქორქო-

ლაძე, იაშვილი დავით, ერთობით ქორქოლაძეები, გიორგი უფიანი და სხვანი ყველა მოწამე არიან ამისის. წელთა უფლისათა ჩხა + + +

მინაწიბი: საწირელი თემის მოცემული წიგნი არის.

102. ბანინება გოგია თუხაზვილისა და ხასტაბანთ მიღლისა ზვილის დეჰანვის სამეზა

1782 წ. 15 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 8. საბ. 54 პირი. ქალაღი. მგდრული.

[53] მისის სიმალის მეფისათვის არზა მიერთმია მოქალაქეს თუ შუასვილს გოგიას: ჩემი მამული თოხი დუქანი ბასტამანთ მიღლისას შვილს გირაოდ უქირავს. ახლა თავის თეთრს ვაძლევ და ჩემს დუქანებს არ მანებებსო.

მის სიმალეს მეფეს ჩვენ, მსაჯულთათვის, ებძანა ამათი სამართალი: მოქალაქენიც დაისწარით და სამართალი მიეცითო.

ჩვენ თან დავისწარით ქალაქში მოსამართლედ განწესებულნი ასრათა და ნაზარბეგის ვილი ოსეფა. მოგაყვანიეთ მიღლისას შვილები სტეფანე და შაქარო. ამთ [V] ერთი წიგნი მოიტანეს, რომელშიაც ასე ეწერა: ესე წიგნი მოგვე მე, ძიქ შერმაზანანთ შერმაზან შენ — ბასტამანთ მიღლისა მელქუსას, ასე რომე ჩემი თოხი დუქანი მოგყიდე, თქრომუდლებსა ზეითი და ქვეითი. ფასი თამამ-ქამალათ მომზარებია. როსცა გინდოდეს და მოიცალო, შენი სიგელი დაეიწერო და მოგვე. ამ სიგლის ხარჯიც თქვენ უნდა მისცეთო. მოწამე ყარაყაშაანთ ფარსადანა და ბეჰედი იჯდა და გულასბაანთ შაქარაო. მე შერმაზანას დამიწერია და ყაბულიცა ვარო, იანვრის იწ, ქორნიციონს უმ.

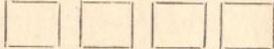
ეს წიგნი რომ ენახეთ, გოგიას ვკითხეთ — მამის შენის კელიო, თუ არაო. გოგიამ ერთი წიგნი მოიტანა — ეს მამის ჩემის დაწერილიო. ერთმანეროს უდგინეთ; სწორედ ერთის კაცის დაწერილი იყო და ასოები გვანდა ერთმანეროს. მერმე მოქალაქეთ ვკითხეთ — ამისთანას წიგნის ჩვეულება ვაქვსთო. იმთ თქვეს: მრავლად იქნებაო, რომ დიდი სიგელი ან მოუცლელიობით ან მოკვლის ხარჯის დარიღებით ან რომლისამე საქმით დარჩესო და ამისთანა წიგნი გამოართოსო, სიგლის ადგილს დაიჭერსო, არ გატყდებო.

ჩვენ კიდევ ორი დღე მულათი [54] მივეცით გოგიას: თუ ან

წიგნი გაქვს რამე, ან ყაბზი, ან საბუთი, მოიტანე და სამართალი მოგვეცემა. გოვიამ ასეთი საბუთი ვერა მოიტანა რა, [რომ] მოსამართლის გული დასჯერებოდა და რადგანაც მოქალაქენიც ასე ამბობდენ — ეს წიგნი არ ვატყუებთ. და მილდისსაშვილები ფიცით ამბობდენ — ოცდაათი წელიწადია გვიბრავსო, რომ არავინ გვედავებიაო და წიგნიც ასე აცხადებს და გოვიას ასეთი ნიშანი არა ჰქონდა რა — ან ეჩივლა ვისთანმე და ოქმი ჰქონოდა, ან ყაბზი ჰქონოდა: ამდონი მოგეც და ამდონი დარჩაო — ესენი არა ჩნდა რა.

ჩვენი ეს განჩინება მივეცი: რადგანაც თავის მამის კვლით-წერილი ჭელთ უჭირავსთ მილდისსაშვილებს, ამას მოსამართლე ვერ გასტებს. დარჩათ ეს დუქნები მილდისსაშვილებს სტეფანეს და შაქარას. სიგელიც უნდა დაუწეროს და მისცეს და ძველი სიგლებიც მიანაროს.

ნამო ეშვიკლასბაშო ყორიასულბაშო ზაზაკე! შენ რომ ბატონის ბძანება გაქვს, ასე აღსარულე. იანვარს იე, ქორონიკონს უო.

ხელრთვა: ოსეფ

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველომასა მეორე ირაკლი,

ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. იანვრის ლ, ქორონიკონს უო.

103. განჩინება გიორგი შანშიაშვილისა და ზაალ იაბულაშვილის მამულის საქმეზე

1782 წ. აპრილის დამდეგს

ცსსა. ფ. 1450. დღით. № 8. საბ. № 29. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[30] შანშიაშვილი გიორგი და იაბულაშვილი ზაალ ლაპარაკობდნენ ვანქის სოფელს და მამულზედ. ამ ლაპარაკში შუაყაცად დაგვისწრეს: თუშმლისშვილი მუშრბიბი იოსებ თავილდარი ფარსადან.

გიორგი ამას ლაპარაკობდა: ვანქს ზოგი სამკვიდრო და ზოგი ნასყიდობა მაქვსო. წიგნები მოვთხოვეთ. სამკვიდრის წიგნებიც, მამულის და ნასყიდობის წიგნიც მოიტანა. ენახეთ, მოპაბარო იყო წიგნები.

ზაალ ამას ეპასუხებოდა: ვანქში სამკვიდრო მამული და ნასყიდობისაც მაქვს. ზაალს თავისი და თავის სახლისკაცის გიორგი-საგან მიცემული წიგნები მოვატანინეთ. ზაალის [V] წიგნებიც მოპაბარო იყო.

ესენი ერთმანერთს მამულის მეტნაკლებობას ეუბნებოდნენ, მარა ავის დროს მიზეზით ეს ვანქის მამული ღიბანს გახარაბებული იყო, ერთიმეორის მამული არ გაირჩეოდა. ამათში შფოთი და შექულება მოხდებოდა. ამისთვის ჩვენ, შუაყაცებმა, ასე ურჩიეთ და თითონაც ასე ამჯობინეს და ორთავე ნება დავგრთეს: რაც ვანქში მამული იყოს — სახნაფი თუ სავენახოები, საწიქვილები, ნასოფლარი, სახლის ალაფი, მთითა, ბარითა, ტყითა, ჭალითა, შესავლითა, გასავლითა სრულიად გაუერთეთ, რომ ამავების ნახევარი გიორგიმ უნდა აიღოს და დაიჭიროს და ნახევარი ზაალმა, რომ ერთმანეთზედ მეტნაკლებები არ უნდა მოინდომონ¹.

ზაალს რომ თავის განაყოფის გიორგისაგან მამული უყვიდა, შანშიაშვილი გიორგი არ ჩაუწერია სიგელში. იმ ნასყიდობის ფასში გიორგი ნახევარ ფასში მიუღდა. ეგრეთვე შანშიაშვილს გიორგის როჭიკაშვილი ისაგან ამ სოფლის საღაოზე და განაჩენზე დახარჯოდა, ნახევარი ზაალმა მისცა. ზაალს რომ ნავენახოები აქვს, რომ ალაგები ჩანს და იცნობა, ის ზაალმა უნდა აიღოს. იმდენი ნავენახოები გიორგიმ უნდა აიღოს, იმტოლი და იმისავე ზომით. ამას გარდა რაც იყოს, [81] სწორედ უნდა შუა გაიყოს. რაც მეტნაკლები სიგლები აქვსთ, ყველა ამათში ბათილი არის, რომ ველარ იტყვიან დღეის იქით — ჩემი მეტია მამული, შენი ნაკლები; რომ ამ წიგნებმა სწორედ შუა გაჰყო: ვანქის სოფლისა ნახევარი გიორგი შანშიაშვილს დარჩა, ნახევარი — იაბულაშვილს ზაალს. პირობაცა აქვსთ ერთმანეთში: დღეის იქით თუ ან ვანქზე ან ვანქის მამულზე სალაპარაკო გაუხლდათ ვისგანვე, გარეშე კაცი იყოს თუ თავეთი, ორთავე ერთათ პასუხი უნდა გასცენ: გასაღები იქნება, თუ სხვა. იქნება რამ, ორისავე სწორე იქნება.

ვანქის ბარობაზედ ამათაც და ამათმა შვილებმაც ასე უნდა ქნან, ამ წიგნის პირობით ასე უნდა აღსარულონ. ეს წიგნი ორი დაიწერა. ორივე ერთის მამულთი არის დაწერილი. ერთი გიორგის მიეცა, ერთი ზაალს მიეცა.

ზაალმა რომ ნავენახოები აიღო, იმის ფარდათ იმტელი, იმ

¹ მონიღლომონ.

ზომით ნავენახობები გიორგიმ აიღოს. დაიწერა აპრილის დამდგეს.
ქორონიკონს უო.

მე, არ ყუთ აშვილი სტეფანა, ამის მოწამე ვარ გო-
გისა და ზაალის სიტყვითა.

ამ კაცების დასწრებით ამ განაჩენის ყაბული მაქვს მე, ზაალ
იავლუაშვილს. ვინც ამას გადავიდეს, უწილოდ გავიდეს.

**104. განინება ირაკლ 11-ისა მღვინეთუხუციოვილიაზის სახასო
შეხვალ აპაანის შეხასა**

1782 წ. 19 აპრილი

ხელწერათა ინსტიტუტი. Qd 420. დედანი. ქალაღი. 38,3X20 სმ. მგერტუ-
ლი. ალაგ-ალაგ წერტილი.

ქ. ჩვენმა სიძემ ციციოვილმა და ვითმა და იმისმა სახ-
ლისკაცებმა პაატამ და ნიკოლოზ ამისთანა ჩვენი წინააღმ-
დეგი და ურჩება რომ გაბედეს, ციციოვილი სახლთუხუცესი
ზაქარია დაიჭირეს და ერთს ვერას დაბმული ჰყუანდათ.

ეს ზაქარია სახლთუხუცესი ბატონის ანახანუმ დედო-
ფლის შვილის შვილი იყო. ციციოვილმა, ჩვენმა სიძემ, დავითმა,
პაატამ და ნიკოლოზ არც ნეტარად ხსენებულს ბატონს მამას ჩვენს
დაზღვევს პატივი და არც ამისა პატიოსნებას ბატონს ანახანუმ დე-
დოფალს და არც ჩვენს შეცოდებას და წინააღმდეგობას დაერიდნენ.

თავისმა სიღედრმა დარეჯან დედოფალმა და ვით ცი-
ციოვილს ბევრი უშალა: ნუ წახვალ, უფოთი არა ქნა რაო. არც იმას
დაუჯერა.

აქ ქალაქში ეს საქმე სამთავ სახლის კაცებმა თურგმ განიზრა-
ხეს და ფიცით წიგნი დაედვათ, თითონაც წიგნი მოეწერათ და თავის
აზნაურშვილებისათვისაც მოეწერინებინათ.

თომა მეღვინეთუხუციოვილი და იმის ძმისწულები
პაატა და სვიმონ ჩვენს წინააღმდეგს საქმეში არ გარე-
ულყენენ, იმ წიგნზე ხელი არ მოეწერათ და არც ამ საქმეში მიპ-
ყოლოდნენ.

ციციოვილს სახლთუხუცესს[ს] ზაქარიას იმ თავის ვანაყოფებზე

თუნდა დანაშაულიც ჰქონოდა რამე, ციციოვილებს დავითს, პაატას
და ნიკოლოზს ჩვენის სამართლისათვის უნდა მოეცადათ და თა-
ვისთავად ეს საქმე არ უნდა ექნათ.

თუმცა ამხანაგისაგან თანასწორის სიკვდილი მომხდარა, მაგ-
რამ ამგვარი საქმე უფრო ძნელათ გაგონილა ვისგანმე. ეს სიკე-
დილზე უმეტესი და უმძიმესი საქმეა. ამის მაგიერი სამართალი სხვა
იქნება. ჩვენის სიძის დავითის გარდახდევინება სხვა გვიბძანებია
და გარდახდებია. აგრევე პაატასა და ნიკოლოზსაც ღირსებისაგერ
გარდახდებათ. და სხვა ოქმით გამოცხადდებათ.

თომა მეღვინეთუხუციოვილმა და იმის ძმისწულებმა პაატამ და
სვიმონ რადგან ამისთანა ჩვენი მორჩილება იხმარეს და იმ ჩვენს
საწინააღმდეგოს საქმეში არ მიპყენენ, ამისთვის ესენი ციციოვილის
პაატას და ნიკოლოზის წილიდა უმამულოთ გამოვართვით და ჩვენს
სახასოთ დავიჭირეთ.

ციციოვილებს ვაყრა რომ მოუხდესთ, სხვა სახლისკაცებმა ამ
მეღვინეთუხუციოვილის სამაგიერიოთ უმამულოთ სხვა აზნაურშვი-
ლი უნდა აიღონ და ამითან ციციოვილებს საბატონყმით ხელი აღა-
რა აქვსთ, ჩვენი სახასო არის. აღიწერა აპრილის ით, ქორონიკონს
უო.

ბჰელი: ქნარს მიცემს, დავით მივმობს ძედ, კახეთის მეფედ
ცხებულს, ერეკლე.

ქ. რომელიც მამულები ამ მეღვინეთუხუციოვილებს ნასყიდი
აქვსთ და ან მოსული კაცი ჰყავსთ, რომ ციციოვილებისაგან მიცემუ-
ლი არა ჰყუანდესთ, ის ამითივე არის და ვერკაციენ მოუშლისთ.

და რომელიც ციციოვილებისაგან ამათ ყმა და მამული მისცე-
მია, ის ისევე ციციოვილებისა არის და ამ მეღვინეთუხუციოვილებს იმ
ყმასა და მამულთან ხელი აღარა აქვსთ.

ბჰელი: ქნარს მიცემს, დავით მივმობს ძედ, კახეთის მეფედ ცხე-
ბულს, ერეკლე.

**105. განინება დეკანოზოვილიაზისა და მფუროვილიაზის
მამულის საძმეა**

1782 წ. 27 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დწთ. № 37. საბ. № 278. პირი. ქალაღი. მგერტული.

[175] ბედნიერის ხელმწიფის ოქმით და ბძანებით წავედით ჩვენს
— ნიბე-მუხალსაში, ყორიასულბაში ზაზა, პარმის ემპოკალსა-
ში ჯარდან, ქალაქის მელოქმამასახლისი ავეტიქა, მოსამართ-

ლებთან განწესებული ჰასარათა — სიონის დეკანოზის შვილების და მეფურის შვილის დავითისა და იმის სახლსკაცების ლაპარაკში ბალების ბოლოს რომ საბაღ[ე] ქალა აქვსთ ორთავ ლომასე ლაურებ ისაგან ნასყიდი, ამ სამძღვარზედ მამულის უწინაც ლაპარაკი მოსელოდათ. იმ ქამად მელიქ-მამასახლის აშხარბეკს [ს] იმ ქალის სამძღვრების მცოდნე კაცნი გაეტანებინა და გავსამძვრათ და შეერიგებინათ.

ერთი წიგნი დეკანოზის შვილებს მეფურის შვილებისათვის მიეცათ, რომ სამძღვრები გარჩევით სწერია. ერთი იმ წიგნის ფარდის წიგნი მეფურის შვილს დეკანოზის შვილებისათვის მიეცათ, რომ იმაშიაც სამძღვრები გარჩევით სწერია: გამოღმა დიდი ფლატო, იმავ ფლატოს ძირში დიდი მყვალე დგას, რომ მეფურის შვილს თავის წილის მამულისათვის ბოლოდამ თხრილი წამოეღო და ამ დიდს ფლატოს ძირში დიდი მყვალე დგას, რომ მეფურის შვილს თავის ღებინა, ამ ფლატოს გასწვრივ გახედვით, მტკვარ გაღმით, პირდაპირ ორ ხეცს შუა ტიტველა თეთრი კლდე.

ეს მიჯნები ჩვენც გავსინჯეთ. ამ ფლატოს და მყვალს ქვემოთ ადგილი თხრილი რომ ავლია, ქვემოთი მხარე მეფურის შვილისა დავითისა და იმის სახლსკაცებისა არის, რომელსაც სამი ნიშანი აცხადებს: დიდი ფლატო, ფლატოზედ მყვალე არის და ამათ პირდაპირ თეთრი კლდე. ამ სამძღვრების ზეითი დეკანოზის შვილებისა არის, რომ ძველი სიგლები და უწინდელი გარიგების წიგნებიც აცხადებდა. ჩვენც ასე გავარიგეთ, რომელიც სამძღვრები სწერია, სამძღვრებს ქვემოთ მეფურის შვილებისა არის, ზემოთი მხარე დეკანოზისათია. ამ სამძღვრების და ადგილის სიგლების სიმტიცე ენახეთ და ჩვენც ასე გავარიგეთ.

აღიწერა აპრილის 13, ქორონიკონს უო.

მელიქმამასახლისი ავეტიქა ამისი დამხდურნი! და მოწამე

ვა².

1 დამხვედარი, 2 ვაწას.

106. განინება ოპროვიალიზიზილის ძვირისა და აბიათარის შაბ-ბამულის სამაგზუ

1782 წ. 20 მაისი

ცსკა, ფ. 1450. დავთ. № 31, საბ. № 192. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[136v] ჩვენს ხელმოწიფეს მისს სიმაღლეს დეოფალთ-დეოფალს დადიანის ასულს პატრონს და რეჯანს ოქრომჭედ [137] ლის შვილის ქვრივისა და ობლისა და აბიათარის სამართალი რომ ებძანათ, ჩვენ, ერთობით ქართლისა და კახეთისა მსაჯულნი, ამას განვაჩინეთ: რადგანაც აბიათარ ამდენი სიცრუე იხმარა, პირველ ოქრომჭედლის შვილს უმოწმა, რომელიც მისი ხელით წერილი სასამართლოში ძვეს და მასუკან ფავნელი ს-შვილს მისცა თავის ხელით წერილი, — რაც ოქრომჭედლის შვილს უმოწმე, სიცრუე იყო, ფავნელის შვილის მტერობით მომწვიდოა. ამისთანა მოწმისთვის ბეძეული სამართალი ასე ბძანებს: ექსორია იქმნასო, თუ ლარბი იყოს, ენა მოეჭრასო. და სანატრელი შეფე ვახტანგ სწერს: დიდი ნასალი დემართოსო.

ეს სამართლები — ენის მოჭრა, ექსორიობა და ნასალი ამით დავაყენეთ; რადგანაც აბიათარ ცრუ მოწმედ აღმოჩნდა, იმდონი მამული აბიათარს გამოერთვას, ყმის ტოლი ყმა, მამულის ტოლი მამული და ვენახის ტოლი ვენახი და ოქრომჭედლის შვილის ქვრივისა და ობოლს მიეცესთ, რაც რომ ფავნელის შვილისაგან ოქრომჭედლის შვილს გამოერთვა.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და უმჯობესი მათის სიმაღლისაგან იბძანოს. მისის კ, ქორონიკონს უო.

☐	☐	მდივანგვი ოტა	მსაჯული იყე	სულხან	სულხან
☐	სოლომონ				

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ განჩინებამ ვამტკიცებთ. იასაულო! ეს ასე აღასრულე. მისის კ, ქორონიკონს

უო.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალთ-დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯანი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ეშიკაბაშო ჯარდანი ეს ასე აღასრულე.

მაისის კვ, ქორონიკონს უო.

107. ბანინება სულხან თუშანოვილისა და ფარსლან ამირაზაშვილის გავლის სამეფო

1782 წ. 18 ივნისი

ცსა. ფ. 1450. დვთ. № 4. სპ. № 4. შირი. ქალაღი. მხედრუღი.

[3v] თუშანიშვილი მდივანი სულხან ამირად-შვილს ფარსლანს უწიოდა: გორს ჩვენი სასაფლაო ეკლესიას შეწირულს ერთს ღუქნის ალაგს რომ ექიდებო, ის ისევ ეკლესიას უნდა დაქანებო.

ფარსლან ამას ეპასუხებოდა, რომ: შენის გაყრილის სახლის კაცისაგან შეწირული თავისი ერთი წილი ღუქნის ალაგი სიგლით ნასყიდი მაქვსო და რაც ჩემთვის გამოურთმევიო, ისიც ეკლესიას მოხმარებიაო და მომსყიდავს არ მოუხმარიაო.

მდივანმა სულხანმა ასე უპასუხა: ეკლესია ჩვენის სახლისკაცების საერთო სასაფლაო არისო, ორჯერ წარმართოვან დატყვევებულაო, მაგრამ ერთობით თუშანიან[ნი] იმ ჟამით ყოფილან, ერთათ შეყრილან, თავიანთ შექლებიდამ და თუ ეკლესიის სამკაულიდამ და თუ ეკლესიის საქონლიდამ ერთათ შემოკრებით და ერთათ თანხმობით დაუხარჯავთ და გამოუხსნითაო; იმ ჟამის ერთის ღუქნის ფასით ან ეკლესიას როგორ გამოიხსნიდაო და ან ეკლესიას რას ნაკლებობას შეუსრულებდაო. [4] მე საბუთს მოვიტან, რომ ეგ შენი სიგელი ცრუ იყოსო და სამართალში ლაპარაკით დაპატროვნებით ამთენს ხანს ის ღუქნის ალაგი გაგებათქილენიზის, რომ სამართალით იმის გაბათილების პასუხი ეკლესიას უნდა ვასცეო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულშეკრებულებამ, ამათი სარჩელი რომ მოვისმინეთ და ის სიგელი გავშინჯეთ, რადგანაც სიგელშივე უცხადებს, რომ ეკლესიის შეწირული მამულია, არ უნდა ეყიდა, ამას სამართალი ეკლესიის გამცარეცული მოჰკითხებოდა.

მაგრამ რადგან თითონ ეს არ იყო მონასყიდე და მსყიდველი გაქრლაცვლილიყო, ამისთვის მას არა გაქრლახდებოდა რა. მაგრამ ეკლესიის შეწირულობა და მამული არ გაიყიდებო. ის ერთის ღუქ-

ნის ალაგი ისევ ეკლესიისთვის უნდა დაიდვას. და რაერთს თეთრს ფარსლან იტყვის, რომ იმ ერთს ღუქნის ალაგში მიეცეს, იმდენი თეთრი ეკლესიასი უნდა დაიდვას ეკლესიის თეთრიდამ. და თუ სწორე მონასყიდეა ფარსლან, უნდა შევიდეს საყდარში და ის თეთრი გამოიტანოს; და სხვა საქმე აღარა ექნება რა ფარსლანს.

ისასული დისამძივე ტეტიავე; როგორც ამ განჩინებაში აცხადებს, ასე უნდა აღასრულო, ხელი ამართო, ეკლესიას დაანებო და ეკლესიისათვის ააშუენბინო!. ივნისის 18, ქორონიკონს უო.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფე ირაკლი, ამ განა-

ჩენს ვამტკიცებთ. ივნისის კვ, ქორონიკონს უო.

ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული ბატონი დარეჯანი მის სიმაღლის ბრძანებულის მსგავსად ვამტკიცებთ. მაისის კვ, ქორონიკონს უო.

108. ბანინება შარვაზან აფხაზისვილის გავლეთობის სამეფო

1782 წ. 22 ივნისი

ცსა. ფ. 1448. სპ. № 5524. დედანი. ქალაღი. 74,5X50,8 სმ. მხედრუღი. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია მძიმე და წერტილი.

ქ. აფხაზისშვილის შერმაზანის მკულენი, თავიანთან მოკულულს თავის ბატონს შარვაზანს, ამ საშინელს ხმას რომ შესწამებდნენ, რომ: სანატრელი ბატონისშვილი ამ ჩუენმა ბატონმა შერმაზანმა მოწამლით მოკლაო, და ჩვენც ამ ჩვენის კელმწიფის შვილის სიკვდილისათვის, და ჩვენზედაც დიდი დანაშაული ჰქონდა, და ჩვენც ამისთვის ის ჩვენი ბატონი შერმაზან მოვკალითო.

ეს საშინელი შეწამება მათს უმადლესობას მეფეს მოხსენდა. მათმა უმადლესობამ ამ აფხაზისშვილის შერმაზანის მკულენი და ამ კმის შეწამებელი მოასხმევინა და მრავალჯერის ფთხილად გამოძიებით გამოიკითხა. და მერმე ამათი სამართალი და კიდევ ბევრ-

1 აშუენბინო.

გვარად ამ საქმის გამოჩხრეკა ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეტრე-ბულბას, ვეიბრძანა.

ჩვენ, მოსამართლეობის თანამდებობისაგან, როგორც ამ სა-შინელის კმის სიმძიმეს და სიდიდეს შეეფერებოდა, იმისთანას დი-დის სიფრთხილით მრავალფერად გამოვიძიეთ და მრავლის ქეშმარ-ტირად აღმოჩენილს საბუთებისაგან ვიუწყეთ, რომ ამ თავისი მკულელობისაგან, აფხაზის შვილის შერმაზანისა ამ საშინელის კმის შეწამება, ყოველის მკრიდამ სიცრუე იყო და მკულელობის შეცო-დებით ბრალეულის თავიანთ თავის წამლად წარმომადგარი ტყუილი.

და რამდენისაც ქეშმარტიის საბუთებით, მკულელოთაგან შეწა-მებული ეს ხმა სიცრუედ აღმოჩნდა, აღწერასა და კალამში გრძლად შემოვიღოდა, და ამისთვის მრავალთაგან ეს მოკლეთ მოვახსენე.

ზირველად ესე, რომ: სანატრელის ბატონისშვილის სიკუ-დილს უკან ორმოცს დღემდის ის აფხაზის შვილი შერმაზანც ცო-ცხალი იყო და იმისი მკულელებიც აქ იყუნენ. თუ ეს შეწამება ქეშ-მარტი იყო და ერთგულობისათვის შესჭირდათ, რატომ მათს უმად-ლესობას მეფეს არ მოახსენეს, რომ ის, ამათი ბატონიც, მოკუდებო-და სამართლით, და იმისი სახლიც იავარ იქნებოდა, და ეს შეწამე-ბულიც წყალობას მიიღებდენ, რადგან ამ საშინელს საქმეს მათს უმადლესობისა და ქვეყნის ერთგულობითა გამოაცხადებდენ.

მეორედ ესე: შერმაზანის მკულელნი რომ შერმაზანისაგან სანატრელის ბატონისშვილის მოწამლით სიკუდილს რასაც ღამეს და რომლისაც სახით ამბობდენ, ამაზედ ჩუენ ბატონისშვილის მახლო-ბული შინაყმანი მოვასხით და თითოეულად ფიცით იმათებნი მოხ-სენებულის აზრების სიმართლე გამოვიკითხეთ და ერთობით დაამ-ტყიცეს, რომ არც იმათგან მოხსენებულს ღამეს სანატრელს ბატო-ნისშვილს ვახშამი ებრძანოს და არც იმათგან მოხსენებული ნიშნე-ბი მართალი ყოფილიყოს. და ამითაც მკულელნი და შემწამებელნი შერმაზანისანი ცრუ იყუნენ.

მესამედ ესე: მკულელნი იყუნენ და თავიანთ ბატონის მკუ-ლელობით ბრალეულის თავის გასამართლებლად და წამლად ამბობ-დენ, ამისთვის ყოველის მკრიდამ შეხედვიეთ ეს და უსაბუთო დიდი შეწამება სამართალმა არ შეიწყნარა.

და თუ ამ შერმაზანის მკულელებისაგან, თავიანთ წამლად შე-წამებას გარდა, სხვას ქეშმარტიების მკირეს რისამე საბუთიდაც, ან წერილით და ან სიტყვით, ცოტა რამ ნიშანიც არის გუეპოვანა, რად-გან მეტად მძიმე საქმე იყო, აფხაზისშვილს ფიცით გავწმენდინებ-დი.

მაგრამ რადგან ყოველის გამოძიებისაგან აღმოჩენილს ქეშმარ-ტირად აღმოჩნდა შერმაზანის მკულელობის სიცრუე და აფხაზის-შვილის სიმართლე, ამისთვის ეს ქეშმარტირად განმართლების განა-ჩენი მივეციეთ, რომ: აფხაზისშვილისა ამ საქმეში ყოველითურთ უბ-რალოება და სიმართლე შვილითი შვილადმდე საზოგადოდ ილაღა-დებოდეს.

და აფხაზისშვილი, რომ ასათს შესწამებდა: «ეს საშინელი შეწამება ამ ჩემის შვილის მკულელებს მტერობით შენ ასწავლეო, ამ სიტყვით რომ თქვენ ესე თქვით და აღარა გიშვებ რაო», ამათმა ლაპარაკმა სამართალში ბევრჯერ გაიარა და ამისი სამართალი სხვის განაჩენით გარდასწყდა. აღწერა იენისის კბ, ქორონიკონს უო.

ცხა ბეჟელი:

1. მ ზ ე კ ა ბ უ კ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვის მსაჯულად მაგო, ბეჟან
3. მონა ლთისა მდივანბეგი თე მ უ რ ა ზ.
4. მონა ლთისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ
5. მონა ლთისა ს უ ლ ხ ა ნ
6. მონა ლთისა მდივანი ი ო ს ე ბ
7. არ ირჩევა
8. მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
9. მიწა ვარ დავიტარუნები დ ა ვ ი თ

თავში:

ქ. ჩუენ, მეფე სრულიად საქართველომსა მეორე ირაკ-ლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. მთიბათვის კბ, ქორონიკონს უო.

ბეჟელი: მე ფეხებანბანილთა მიერ ეკლესია ვაიდიე, ერეკლმ-

ქ. ჩუენ, საქართველოს დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა. იულისის დ, ქორონიკონს უო.

ბეჟელი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩუენ, ყოველისა საქართველოს კათალიკოზპატრი-არხი მეფის ძე ანტონი, მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას ვამ-ტკიცებთ. იულისის 12, წელსა ჩიბბ.

ხელთვა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ვამტკიცებთ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ამას. ივლისის 8, ქორონიკონს უო.

ბჰქელი: მეფის ძე გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონიშვილი ანტონი, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივლისის 8, ქორონიკონს უო.

მეფის ძე ხელთა: ანტონი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონიშვილი იულიონ, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას. ივლისის 8, ქორონიკონს უო.

ბჰქელი: ღმთისმშობლის სასოიანი იულიონ დავითიანი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე, ბატონიშვილი ვახტანგ, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას. იანვარს 8, ქორონიკონს უო.

ბჰქელი: ლომად იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ვამტკიცებთ მსაჯულთ განჩინებას ამას. ივლისის 16, ქორონიკონს უო.

ბჰქელი: დავითის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მირიან-

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდლო მთავარეპისკოპოსი ბესარიონ, თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა, იულისის 16, ჩღპბ.

ხელთა: ბესარიონ

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდლო მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა გერმანე თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა ამის.

ბჰქელი: გერმანე

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდლო მდაბალი მიტროპოლიტი ნინოწმინდისა და ათორთა უდაბნოთა, თანამოწამე ვართ მსაჯულთა მიერისა განჩინებისა ამის.

ბჰქელი: საბა

ქ. ჩვენ, მუხრანის ბატონი იოანე, ამ განჩინების თანამოწამე ვართ.

ბჰქელი: იოანე

ქ. ჩვენ, ორბელიანი სარდალ-სახლთუხუცესი დავით, ამ განჩინების თანამოწამე ვართ.

ბჰქელი: ინლოთ ტომობის სქესობით მე სახლთუხუცესობით დავით.

109. განჩინება შანშიაშვილების ყმაზის საქმეზე

1782 წ. 27 ივნისი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 580. პირი. ქალღლი. მხედრული.

ქ. შანშიაშვილს მოლარეს გოგიას და პაპას რომ უჩიოდნენ გლეხნი კაცი: თქვენი ყმაზი არა ვართო, სადღოფლონი ვართო, ჩვენს კელმწიფე დედოფალს ამათი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშერებულთათვის, ებჰანა.

ჩვენ ესე[ე]ბი ვალაპარაკეთ და ფიცი დავადევით ამ საღო გლეხკაცთ — ანაშვილს, სარქისაშვილს და ბარაშვილს ასე უნდა შე[ე]ფიცათ: «შანშიაშვილებო, ჩვენ თქვენ სამკედრო ყმათ არ მოგსვლოდეთ, თუ არ ხიზნობით».

მაგრამ იმ განჩინის ქვემოზე დავწერეთ: თუ შანშიაშვილებმა ამ ორმოცს დღეზე ასეთი ან წერილი და ან მოწამე სასამართლოში წარმოაყენეს რამ, სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართალი მიეცემათ შანშიაშვილებს.

ოც დღეზე ამ შანშიაშვილებმა ერთი წერილი წარმოაყენეს, რომელშიაც ასე ეწერა: ბატონო ჩემო შანშიაშვილებო, მიშველეთ რამ, სალევოს ხარჯს მთხოვეთ.

ქ. მეორე ეს, რომ მორიგის დავთრის მაწერალი მისულა, უკითხავს: ვისი ყმა ხარა, ვისზედ დავწერეთ. ამ გლეხთ კაცთ უთქვამთ: შანშიაშვილების ყმათ დავწერეთო და მორიგის დავთარში შანშიაშვილების ყმათ ეწერნენო.

ქ. მესამე ეს, უზბაში ქავთარისშვილი ნიკოლოზ ფიცით მოწმობს: შანშიაშვილმა მითხრა, ჩემი კაცი ხელთ უბანს სახლობს, ხარჯი გამოირთვიო. მიველ, გამოვართვი ამით და შანშიაშვილებს მივეცო.

ქ. მეოთხე ეს, საგინაშვილი უზბაში ნიკოლოზ დიდის ფიცით ასე მოწმობს: მეც მითხრა შანშიაშვილმა, ხელთ უბანს ჩემი კაცი სახლობს, ხარჯი გამოირთვიო. ექვსი მინალთუნი გამოვართვი და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეხუთე, აგრეთვე ყაითმაზაშვილი სტეფანე ფიცით ასე თქვა სამართალში: მეც გამოვართვი ამ კაცთ და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეექვსე, მალალაშვილმა დავითმა და სვიმონმა თქვა სამართალში: ეს გლეხი კაცი რომ მეტეხში სახლობდნენ, ჩვენ ვკითხავდით, ვისი ყმანი ხართ: ესენი გვეტყოდნენ — შანშიაშვილებსიაო.

ქ. მეშვიდე, ყაითამაშვილი ყაითმაზა ასე მოწმობს ფიცით: მე რა ჩემს თავს მოვესწარ, ეს კაცი ამ შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მერვე, პატარა საყდრის ტეროპანეზა ასე მოწმობს წერილით: ამათი მამა შანშიაშვილების ყმათ მინახავს ბოლნისქსაო, რომ მამაჩემი ამათ სახლში მდლობდაო.

ქ. მეცხრე, იგულაშვილი გიუა ასე მოწმობს წერილით: ჩემს მოწრებაში ესენი შანშიაშვილები ყმათ მინახავსო.

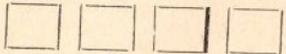
ქ. მეათე, სახასო ესტატე ასე მოწმობს წერილით: ვახტანგ მეფის დროს ოსმალობას და ყიზილბაშობას ეს ამათ ყმათ მინახავსო.

რადგან პირველივე სამართალმა ასე განაჩინა, რომ თუ ორმოც დღემდინ შანშიაშვილებმა ან მოწამე და ან წერილი წარმოაყენეს რამ, სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართლით გოგიას და პაპას დარჩებიან.

ახლა ამით ეს წერილი და მოწამე წარმოაყენეს, რომელიც ზემორე მოგვიხსენებია. და ნება ჩვენის ხელმოწიფე დედოფლისა არის.

აღიწერა მთიბათვის კვ, ქორონიკონს უო.

აქ ამ მოწმობის ლაპარაკით და სამართლის მიხედულობით ეს კაცი ამათ არ გამოერთმევათ. და ნება მისის სიმაღლისა დედოფლისა არის.

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსი და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

მდივანბეგ-ემვიკაბაშო თეიმურაზ, თავისი კაცი ამ შანშიაშვილს მოლარეს მოაბარე. თიბათვის ვ, ქორონიკონს უოკ.

დედოფალი დარეჯან

110. განინება ბასილაშვილებისა და გელაშვილების მამულის საქმეზე

1782 წ. 24 ავგისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2628. დედანი. ქალაღი. 19,8X9 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ბასილაშვილმა დათუნამ და იასემ უჩივლა გელაშვილს დემეტრეს და ელიზბარს: ჩემი სახნავი მიწა უჭირავსო, არ მინებებსო, ორთელის ბოლოსაო.

ჩვენ ესენი ვალაბარავთ. ილაშვილს ოთარს, იაკობ ელისაშვილს, ტერიაშვილს სასყიდას ღმერთ წინაშე ვკითხეთ, რომე: ეს მამული ბასილაშვილისა გაგიგონიათ, რომე აღათანგის ნაქონი მამულობით გაგიგონიათ თუ არა, ღმერთ წინაშე მითხარიო.

ამ საქმეა მოხუცებულთ კაცთ ფიცით ასე თქვეს, რომ: ჩვენ არც გაგიგონიათ, არც ვიცით, რომ აღათანგის შვილის ნაქონი მამული გელაშვილს დემეტრეს და ელიზბარს ეჭიროს. ამ გელაშვილის მამას და ამათ სულ ზელთ ეჭირათ, არავინ შესცილებია: ჩვენ ამათის მიწის მემიჯნეები ვართ, თორემ ამ ბასილაშვილის დათუნას მამა რატომ არ ედაებოდაო.

დღეს სამართლით დარჩა გელაშვილს. ორთელის ბოლოს, რაც სახნავს ბასილაშვილი დათუნა და იასე ედაებოდა, არცა რა საქმე აქვს. ავგისტოს 24, ქორონიკონს უო.

პეშაღ: მონა ლთისა მდივანბეგი ოტიო

111. არჯა კაცი ლომიბაშვილისა შოგის თაოაგა მდივანბეგით განინებათ

1782 წ. 6 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 402. დედანი. ქალაღი. 13,5X 12 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირა ორი წერტილი.

[არჯა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კემწიფის ქირი მოსცეს ჯავახს ლომიტაშვილს კაციასა.

მერე ამას მოვახსენებთ: მე ჯავახი გახლავარ, იქილამ ავიყარე დარეჯანს მეღვინეთხოციშვილს ვეყემ, იმასთან ვიყავ. მომი-

ვიდა ეშმაკის საფრკე და სახლში თუ რამ ქონდა — ზანდუნჩა, საწერ-
 რიმალო ქალისა, რაც მოვავლე, წავიღე; ისევ ჭავახეთის წა-
 ველ. საცენისის მთაზე ლეკმა დამიჭირა და იმ ლეკმა ქარელი
 წაქიხნა, მოგვეწივნენ ქარელი და გავავრევივს. მე ამ დანა-
 შაულის პატრონი ვიყავ, ჭავახეთს წაველ. რევან ჩემ სიმამრთან მი-
 სულყო: შენმა სიმამრმა რაც დააშავაო, ყველა ამპატივებიაო, ოღონც
 არ ვათათრდესო, პატრიარქის წიგნიც აელო უფიქრებლობისა, მეც
 ვინდევ და მოველ, რ უ ის [ი ს] ღმრთავების კარზე შემირიგა, ჩემი
 დანაშაული ფერისცვალების ხატს აბატივა და მეც ბატონყმობის
 წიგნი მივეც.

მასუჯან კიდეც ლეკით დავსტყვევდი, შვიდი წელიწადი ტყვეთ
 გახლდი, თქვენის დოვლათით მოვავიფე ამ ქვეყანას. და რათაან იმის-
 გან იმ დანაშაულის პატიობა მომგონდებოდა, ისევ ამ თომას
 მოუველ. ეს სამი წელიწადია რომ გზლებივარ, ბედნიერო კელმწი-
 ფვე და მე და ჩემი ძმები ამითაან გიახლოთ. არცაყისი ყმა ვყო-
 ფილვართ, არცა ვისმე მიუტემივართ ვისთვისმქე. და ამაში რაც
 მომიხსენებია, რომელშიაც გავმტყუნდ, თქვენდათ შეტოდებთ
 ვაღამავდვივინეთ, ბედნიერო კელმწიფვე. ივლისის [ა], ქორონიკონს
 უო.

[გაჩინება]

ქ. ლომიტაშვილს კაცობას ეს არზა რომ მისის სიმაღლის მეფი-
 სათვის მიერთმევიანა და მისს სიმაღლეს ჩვენ, მსაჯულთათვის, ეძმა-
 ნა ამათი სამართალი.

მოურავს მოუწოდეთ სამართალში და მისი სახლისკაცნიც სა-
 მართალში იყვნენ. ამ არზის პასუხი ვსთხოვეთ. რაც იმით პასუხი
 გვითხრეს, იმ სიტყვით ამისი მოხსენებელი არ დაირღვეოდა. და
 როიონის შვილი ყმაწვილი იყო და არც სამართალში იყო.

ჩვენ ამათის საჩივრის მოსმენით ეს სამართალი მივეცი: რად-
 განაც რევანს მოუყვანია, მერე რევანის სახლობა გაუქურდავს და
 ჭავახეთს წასულა, მერე ფიცით მოუნდვია რევანს და დანაშაულიც
 უპატივებია და ბატონყმობის წიგნი მიუცია. მერე ლეკისაგან და-
 ტყვევებულა, ტყვეობიდან რევანს მოსვლია. საკუთრად ეს კაცი
 თომას და პაატას დარჩათ. და თუ როინის შვილი ასე საბუთს
 მოიტანს, რომ ამის მოხსენებულს დაქრლევს, სამართალი მიე-
 ცემა. სეკდემბერს ვ, ქორონიკონს უო, დაიწერა ცხინვალს.

სამი ბუქელი:

1. მხეცაბუქ
2. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზხ
3. ჟამი ესეცა წარგლის

112. გაჩინება იმს ამილახვრისა და სიქთურასშვილის მამულის
 სახეზე

1782 წ. 10 სექტემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 36. საბ. № 188. პირი. ქალაქი. მხედრუო.

[119v] მის სიმაღლის ბძანებით გიორგი მიწაში თარ-
 ხანი და საქმის შვილი ეშოკში აცნევეს მივედით. ამილახ-
 ვარი ესე მდივანბეგს სიქთურასშვილი უჩიოდა: ვარ-
 დანს სასახლე ნასყიდი მიქეს, ამილახვარი არ მანებდესო.

ჩვენ ამილახვარს ვითხეთ, რას საბუთით არ აძლეო. ამილახ-
 ვარმა ერთი სიგელი წამოყვანა, ესრეთ ეწერა: მოგვიღე ჩემი სასახ-
 ლე აცნევეს წინ შეიღნითა და ჭალითა წილიმდის წყლითა და
 წისქვილითა, შეიღნის პირი ღიღს ნერგებამდის და ნერგებს გას-
 წვრივ ქვემო სასახლის პირი, უქან მიწა და ჭალა ფონემდინ ეწერა.

მტკიცე სიგელი იყო, რომელსა ვერწმუნენით. სიქთურას-
 შვილს ნერგებს ქვევით მიწა ეტარა ხუთი ადლი, სამანი ჩქაცხო; მაგ-
 რამ ამილახვარის სიგელში რადგან ღიღს ნერგებამდის ეწერა, რო-
 მელიც მტკიცე მოწმეებით შესრულდებლი იყო, ჩვენც ვერწმუნე-
 ნით, ამილახვარს მივეცი ნერგებამდის ხუთი ადლი მიწა.

სიქთურასშვილს პირობად დავადებინეთ: რაც ამილახვრის მიწა
 იცოდეს, უნდა გამოუჩინოს. თუ არ გამოუჩინეს და ამილახვარი იმა-
 ში მიწას იპოვის, ქურდულად წაქრთმევა. ვარდაქანის სასახლის
 წიგნს ამილახვარი მოიტანს, ამილახვარს დაჩნება. თუ სიქთურას-
 შვილი მოიტანს, იმას დაჩნება. თუ ვერცერთი მოიტანს იმის გა-
 უყრელს სახლისკაცს დაჩნება. თუ გაუყრელი სახლისკაცი არა
 ექანეს, ბატონის ბეითალმალი არის.

ენკენისთვის ი, ქორონიკონს უო. ჩართული [ხელრთვა]

1 სიქთურასშვილს, 2 წინგს, 3 სასახლის.

113. **ბანიძე ნათლისმცემლის მონასტრისა და გოგიბედაშვილების
ამჟღის საძიებო**
1782 წ. 28 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1449. № 2773. პირი, ჭაღალი. მხედრული.

ქ. მის მაღალ ღირსებას, უფალს ნათლისმცემლის მონასტრის არქიმანდრიტს ევთიმის და გოგიბედაშვილებს ქვიროსის მამულზე ლაპარაკი შექნოდათ! და მათის უმაღლესობის ბატონის მამის ჩვენისათვის მოეხსენებინათ, და ბატონ მამას ჩვენს ჩვენ, მათის ძის გიორგისა და იულონისათვის, ებმას ამათის სამართლის განსჯა.

ჩვენ ესენი ჩვენთან ვალაპარაკე, დიანბეგიც და მდივანიც თან დავისწართ და მათი წიგნებიც გავსინჯეთ და სიტყუაც მოვისმინეთ. გოგიბედაშვილებს ერთი განაჩენი ჰქონდათ, გიორგი მეფის დროს ეჩივლათ მანგლელსა და თუშანის შვილს ჯაფახის შვილსა და გოგიბედაშვილსა და ორთავ ეყაბულებინათ და ერთმანეთისათვის წიგნი მიეცათ; და რომელიც იმათ ვაემსაზღვრათ და მიჯნები ჩაესახათ, ყველა ვანრჩევით ეწერება; და მასუკან ფარსადან ჯაფახიშვილისა მიცემული წიგნიც ამტკიცებდა, რომ იმ მიჯნებს შუა რაც ადვილი არის, გოგიბედაშვილისათვის დაენებებინა და მჭედლის შვილისა მახატას წყარო სამი წილი ამ გოგიბედაშვილისათვის მიეცათ; მასუკან ამ გოგიბედაშვილებს იმ წყაროს მეოთხედიც ჯაფახიშვილის სიმონისაგან ეყიდნათ.

ჩვენ ამათი ეს წიგნებიც ვავსინჯეთ, მოთაბარი წიგნები იყო და სამართალიც შეიწყნარებდა. ამას გარდა გოგიბედაშვილებს რაც იმ განაჩენს უწინდელი წიგნები აქვს¹ ქვიროსის მამულებისა, ის აღარ შეიწყნარება; ამისთვის, რომ ის განაჩენი ოთხმოცდაშვილისა წილისა არის და ის გარიგება თითონ უყაბულებით და ერთმანეთისათვის წიგნი მიუციათ; და რაც იმ წიგნში სწერია, იმას შესჯერებინა.

იასაული ციციის შვილო იოვანე! შენ უნდა მიხედო, ბაიდაური ბერუა, ქონის შვილი ადამა, დოესელნი და მეტეხელნი გვიროსის შვილნი იოვანე, კეთისხეველი კანიაშვილი ბერი და ქსოვრელი² — ესენი უნდა მიიყვანო,

¹ შექონდათ. ² ჩაესახათ. ³ და მასუკან ამ გოგიბედაშვილისათვის მიეცათ.

⁴ არეს. ⁵ ქსოვრელი.

ის განაჩენი და ის წიგნები კარგათ გამოწვით, და როგორც იმაში საზღვრები და მიჯნები სწერია, ის ისე გაურჩიოთ და გოგიბედაშვილებს დაანებოთ.

და სხვა მამული როგორც ნათლისმცემლის მონასტრის ნასყიდობის წიგნში სწერია, ის მონასტრისა იქმნება, და იმის ღალაც მონასტრისათვის უნდა აიღო.

და თუ გოგიბედაშვილებს მონასტრის ნასყიდობის სიგელს უკან ჯაფახის შვილებისაგან ქვიროსში მამულები უყიდნიათ რამე, და სარწმუნოს წიგნით და საბუთით დაამტკიცებენ, იმის პასუხი ჯაფახის შვილებმა თეიანთის წილიდამ უნდა გასცენ, მონასტრის მამულიდამ არა მიეცემა რა; ამისთვის რომ პირველი მონასყიდვ რათგან მონასტრის არის, თავის ნასყიდს მამულს ველარ გაუყიდოან. აღიწერა სეკდენბერს კჰ, ქორონიკონს უო.

ციციის შვილო იოვანე! რომ გაუყო მამულები და მიჯნები ჩაუსხა, ერთი პირი გარდაწყვეტილობის წიგნი გოგიბედაშვილებს უნდა მისცე და ერთი პირიც ვადაწყვეტილობისა და მიჯნების გასწორებისა წიგნი აქ უნდა წამოიღო და მონასტერში უნდა მისცე, რომ მასუკან მონასტერსა და იმათ ერთმანეთში სადაო აღარა ქონდეთ რა.

და თუ მონასტრის მამულისა ღალა ან გოგიბედაშვილებსა და ან ჯაფახიანთ აელოთ რამე, უკანეც უნდა გამოართვათ და მონასტრისათვის წინამძღვრის კაცს უნდა მოაბარო, ესე იყოღე.

კიდეუ³

ქ. ან მაღალანთ ან სხვათ აზნაურ შვილებსა და ან გლეხს კაცთ ვისაც მონასტრის მამულისა ღალა წაედოს, დაუტყუებლივ უნდა გამოართვა მონასტრისათვის.

თავი:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსა მეფე მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას, სეკდენბერს კჰ, ქორონიკონს უო.

114. **ბანიძე ახალმოწვეულთა და კვარბითელთა წყლის საძიებო**
1782 წ. 12 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 15. დედანი. ჭაღალი. 46×20,5 სმ. თავი აკლავს. მხედრული. განკვეთილობის ნომერი ნახშირი არ არის.

ქ. ერთობით ახალმოწვეულნი და ერთობით კვარბითელნი, სოფლის სარწყავს წყლის რუხედ ლაპარაკობდნთ. ამათ ძველთაგან ორი რუქონიათ — ერთი მეშვე რუ და მეორე ზედღუღეთის რუ.

ორის რუს წყალზე ახალსოფელნი კვარხელებს ამას ელაპარაკებოდენ, რომ ორი წილი წყალი ჩვენ ახალსოფლელებმა უნდა წამოიყვანათო და მესამედ წყალი თქვენ კვარხითულთ უნდა წამოიყვანათო.

კვარხითელი ამას უპასუხებდენ ახალსოფელთ, რომ ძველათგან ამ ორის რუს წყლიდამ ნახევარი ჩვენი ყოფილაო და ნახევარი თქვენ ახალსოფლელებისაო.

ჩვენ, ბატონის შვილიმან ვახტანგ, ჩვენთან საქართველოს მსაჯულთმეგრებულეების თანადსწრებით, ამათი ეს ზემო საჩივარი მოვისმინეთ.

თუმცა წყლის საქმეზე მეტნაკლებობაზე ლაპარაკობდენ, მაგრამ ჩვენ ახლა ასე გაუსამართლეთ, რომ: ამ ზემოხსენებულს ორს რუმში რაც წყალი შემოვიდეს, იქვე კვარხითის თავს სწორეთ შუა უნდა გაიყოფდეთ: ნახევარს წყალს თქვენ ახალ სოფელნი წამოიყვანდეთ და ნახევარს წყალს თქვენ კვარხითელნი წამოიყვანდეთ. ამაზე მეტნაკლებობით ერთმანერთზე წყლის წამოიყვანა არ იქნება.

და როდესაც ამ ორს რუს გაკეთება უნდოდეს, ასრეთვე საერთოთ უნდა გაქაყეთებდეთ და მერტესაც ერთათ უნდა დაიჭერდეთ. და თუ ვისმე ამ ზემოხსენებულის ორის რუს წყალზე მოლაპარაკე გაგინდესთ, სამართლით თქვენ ორმა სოფელმა უნდა გასცეთ პასუხი.

და ამ წყლის გამოისათ ერთმანერთში მტკიცე პირობის დადებით წყრილი უნდა დასდით, რომ გაყოფილს წყალზე, რომელმაც ნაკლებობა იხმაროს, გარდაახდევინათ.

ერთი ამისთანა განაჩენი ახალ სოფელთათვის მოგვიცია და ერთი ამისთანა განაჩენი ახალ სოფელთათვის მოგვიცია.

იასაულო, ახნაურშიველი შაბურის შვილო, მოურათ ფირანი! როგორადაც ამ განჩინებამი ეწეროს, ასე აღასრულეთ. ენკენისთვის იმ, ქორონიკოსს უო.

ბეჭდო: ლომიდ იუღას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად.

115. ბანინება ზაიოდ ნაღულუაშვილის ბაშულის სამეხე

1782 წ. 20 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2022. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. ნაკლულაშვილის სამართალი ასე იყო: ვასილი მღვდელმა სამართალს წერილი მოსცა. ის ჩემი ვენაქი მივიდეთ, მაგრამ დამახსენეინოსო. რადგანც შევიტყვევით, რომ მივიყიდა, ძა-

ლით დახსენეინება ხომ არ იქნება, მსყიდველის ნებაზედ ჰქვიდა. ამაზედ ჩვენ განაჩენი მიგვიცია, იმ განაჩენს ვერ დაეარღვევთ. ჩვენის მოხსენებთ ის სამართალი ყოველის მიხედვით უცოდველია. რაც ვისმინეთ და ვნახეთ, ის განაჩენი მიგვიცია და ის სამართალი გარდაგვიწყვედია. ნება მისის სიმძლისა არის.

ოკლანბერს კ, ქორონიკოსს უო.

შეგებად
ვამი მსეცა წარვლის

თავში:

ჩვენ მსაჯულთ მიცემულს ამ საჩივრის საქმეზე განჩინებას ვამტკიცებთ. რომ ამ განჩინების დაყენება არ იქნება. როგორც იმ განაჩენში სწერია, ისე უნდა აღსრულდეს. ლვინობისთვის კ, ქორონიკოსს უო. თუ ეს ნაკლულაშვილი ილაპარაკებს, ავით მოვეპყრო-

ბით.
ქნარს მი-
ცვს... ერძელ

116. ბანინება თაბაზ ხოლოშვილის ნაშვილის სამეხე

1782 წ. 21 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 230. დღიანი. ქაღალდი. 43,6X16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახზარია წერტილი.

ქ. ერთს დედაცას მარინეს ერთი ცოდვისშვილი ჰყოლოდა ვაჟი და ეთქვა: ვინც ამას შეინახავს და მეც შემიჩინავს, ამას ძუძუს მე ვაწოებ და მის დროს ეს ცოდვისშვილი იმისი იყოსო.

ნაფარეულელთ ხოლოშვილი თამაზა ერჩიათ, უშვილოც ყოფილა და იმ თამაზასათვის ეთქვათ: შენ ხომ უშვილო ხარ, ეს დედაცაც შეინახე და ეს ცოდვისშვილიც შენთვის გაზარდე შენად შეილათაო. წიგნი დაეწერებინათ თუშთ მოურავის ბეჭდით და იმ ხანში ბეჯან მდივანბეგიც იქი ბძანებულა.

და ერთის კვირისა ყოფილა ის ნაბიჭვარი, რომ იმ თამაზას შაუყვანია ის დედაცაცი. და ნაბიჭვარს გარდა ერთი სხვა შვილიც სხვა ჰყოლია, თავის სახლში შაუყვანია, შაუნახავს ათი თვე სამი სული, უსმევია, უტმევია, ჩაუცმევია და ის დედაცაცი გამოსულა, აღარ დამდგარა და ის ნაბიჭვარი თამაზას დაუწებებია.

და ის დედაცაცი მოვიდა, სამართალში იჩივლა, კაცმა შვილი

წამართო. ის თამაზა სამართალში გამოეყენინეთ. და ამ თამაზას¹ მისს უმაღლესობას დედოფლისათვის არზა მიერთმევენა და მისს უმაღლესობას ჩვენს კელმწიფეს ჩვენ, კახეთის მღვიანებეგებისათვის, ამათი სამართალი ებრძანებინა.

და აქ სამართალში ვალაპარაკეთ და ამათი საქმე ასე გავშინჯეთ. რადგან ცოდვისშვილი ყოფილა და სასოფლოთაც წიგნი მიეცათ და ათი თვეც დედა-შვილი შეუნახავს, იმ დედაცას სიტყვა აღარა ჰქონდა. ის ნაბიჭვარი ამ ხოლოშვილს თამაზას დარჩა სამართალით შვილით. როგორც ობლის² შვილი ჰყვანდეს ვისმე, ისრე ამ თამაზამ უნდა შვილივით გაზარდოს, თავისი მამული, საქონელი, ქონება ამ ნაბიჭვრისა არის და თუ ღმრთით ამ თამაზას სხვა შვილი ყყოლოს, ეს უფროსი ძმა იქნება და ის უნცროსი.

იმ დედაცას არსად ბინა არა ჰქონდა და ერთი მოწყალე არავინა ჰყვანდა, უბრალო უბნითა სიარულს ვედარ ვენდევით. ამ ყმაწვილს მოჰკლევდა და ამ თამაზას მივეცით. ქრისტიშობისთვის კა, ქორონიკონს უო.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჯან
2. მონა ღთისა მღვიანებეგი ოტიო
3. მონა ღთისა მღვიანი სვიმონ
4. მღვიანი იოანე

ქ. ჩვენ, ორისავე საქართველოს დედოფალი დარეჯან, ვამტკიცებ ამ განაჩენს. აღიწერა ქრისტისშობისთვი კბ, ქორონიკონს უო.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან.

117. ბანდინება იოსება და ბაძია ზამბანინვილითა ყრის სამეფა

1788 წ. 7 იანვარი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. სპ. № 24. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[24v] მისის სიმაღლისათვის გედევანიშვილს იოსებს არზა მიერთმევენა, თავისის სახლისკაცის პეტრეს შვილის ბეციასათვის ეჩოვლა: ჩემს ბარათში გამოტანებულს ყმას ირემას შვილს ბერუას და იმის ძმისწულენს მედავება და სამართალი მიბოძეთო.

¹ ამ თამაზას ეს თამაზა. ² ოიბლის.

მის სიმაღლეს საქართველოს შერებილებისათვის სამართალი ებძანებინა. ესენი ჩვეთან სამართალში ვალაპარაკეთ.

ამ გედევანისშვილმა იოსებმა ერთი წიგნი წარმოაყენა მისის უწმინდესობის იოსებ არქიერის ბოძებული, რომ კათალიკოზობაში უბოძებია მთავარეფისკოპოზის კირილეს, ორბელიანის მღვიანებეგის იოანეს, ნინოწმინდლის სებასთან და სამცხეთო აზნაურ[25]შვილების თანდასწრებით, რომელსა შინა ესრეთ აცხადებდა: როსებსა და როსტომს უწინდელის მეფეებისაგან და პატრიარქებისაგან წიგნები ჰქონდათ, პეტრესა და ერასტის მამის გედევანისაგანაც გარდაწყვეტის წიგნებიც ჰქონდათ ამით და პეტრესა და ერასტის წიგნი არა ჰქონდათ რაო. სამართალში პეტრესა და ერასტის არა ერგებოდა რაო. ასეთი წიგნები ჰქონდა მეფეებისა, პატრიარქებისა, რომ ის წიგნები არ მოიწოდებოდაო. ჩვენც ისევ როსებსა და როსტომს წყალობა უყავითო, პეტრესა და ერასტის სიტყვა არა აქებოდაო.

მეორე გარდაწყვეტილობის წიგნიც ეჭირა გედევანისშვილს იოსებს თავის სახლისკაცის პეტრესაგან მიცემული. რომ: ქოროს სამ კომლს კაცზედ რომ ვდაობდით, — შალვაძეზედ, არჩეაძეზედ, იმედაშვილზედ, — მის სიმაღლეს მეფესთან ვილაპარაკეთო. სამართალში ორსავე მხარეს ფიცი დაგვედგაო, აღარ დავიფიციეთ. ერთმანერთში ასე მოვრიგდითო: არჩეაძე და იმედაშვილი თავის მამულით თქვენ დატარათო და შალვაძე თავის მამულით ჩვენ დატვირთეთო. ღღვის იქით ერთმანერთითან სადაო და სალაპარაკო არა გექონდეს რაო, ძმობისა და კარგკაცობის მეტო; რომ ეს გარდასწყვეტის წიგნი მისის უწმინდესობის მეფის ძის დამტკიცებულიც¹ არის.

ჩვენ, საქართველოს შერებილებამ, ეს წიგნი რომ გავსინჯეთ, გედევანისშვილს ბეციას საბუთი ვსთხოვეთ. ბეციამ თქვა: წიგნები არა მაქვს რაო აქო, წვალ და მოვიტანო.

ამ წიგნების ძალით ორს კომლს კაცთან ირემასშვილს ბერუასთან, ამის ძმისწულენს ნონიას და ხიზანასთან გედევანისშვილს ბეციას საქმე არა აქვს რა, გედევანისშვილს იოსებს და ამის ძმას იოანეს ყმათ დარჩენენ თავისის მამულით.

თუ ამ ათს ღღზედ ბეციამ ასეთი საბუთი ან წიგნი ან მოწამე მოიყვანა, რომ ეს წიგნები ვაქმეტყუნა და ეს ირემასშვილი ბერუა ყმათ უწერია და ეს² წიგნები ძღვევს მიიღებს, ბეციას სამართალ

¹ დამტკიცებულცი. ² წიგნი.

მიეცემა. ჩვენ ეს სამართალი მიეცეით და ნება მისის სიმალლისა არის. დეკემბერს კბ, ქორონიკონს უო.

ქ. რომელიც რომ ბეციას ვადა დაუდევით, რომ საბუთი უნდა მოეტანა და სამართალი მისცემოდა ბეციას, დადებულმა ვეღამაც გაიარა, ექვსი დღეც მეტი გავიდა, რომ ბეციამ საბუთი ვერა მოიტანა რა. ეს ორი კომლი კაცი ირემამევილები ბერუა და ამისი მძის-წულეები ნონია და ხიზანა დარჩნენ ყმათ გედევანისშვილს იოსებს.

იანერის № [26], ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, მეფე ყოვლისა ზემოსისა საქართველოსა მკორე ირაკლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებასა ამას. იანერის იე, ქორონიკონს უოა.

რადგანც ამ განაჩენში მსაჯულთ რამდენიმე დღე ვადა დაუცოთ და იმ ვადის კიდევ რამდენიმე დღე გაცსილებია და საბუთები არ მოუტანია, ჩვენც ამისთვის დავამტკიცეთ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს ბატონიარხი, მეფის ძე ანტონი, რავვარც ჩვენს მძას მისს უმალესობას მეფეს დაუმტკიცებია მსაჯულთა მიერი განჩინება, ეგრეთვე ჩვენც ვამტკიცებთ. იანვარს კა, წელსა ჩღბგ. კათალიკოზი.

118. ბაჩინება ბაცია გედევანისშვილისა და ბასარიონ თარხნისშვილისა ურის სამეფა

1788 წ. 18 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5689. დედანი. ქაღალდი. 40,3X 21,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. მისის უგანათლებულესობის ბატონის შვილის გიორგისათვის მოხსენებნის პეტრე გედევანის შვილს ბეციას: ჩვენ და გაბრიელ სარდალი რომ გავიყარნით, ორი კომლი კაცი კიდევ გვეყანდა გასაყოფით, ერთი მე მერგო და ერთი გაბრიელ სარდალსაო, რომელიც მე მერგო, ეს გორგონელი ივანე ექვსშაურა არის, ახალქალაქს ბერის თარხნის-შვილის კვლათ დგასო. თარხნის შვილის ბერის ყმა

¹ საქართველოსა.

მკედელი ალათანგი არის, ის ამბობს: ჩემი სახლისკაცი არისო და ჩემის ბატონის ბერის ყმაო.

ბატონის შვილს გიორგის ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებსათვის, ებრძანებინა ამათი სამართალი. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ.

გედევანის[შვილის ბეციას სიტყვა ეს იყო: ჩემის სახლისკაცისაგან მოცემული ყმა არის და ამის საფარდოსაც თვალთ უჩანსო, გორგონელი მემკვიდრე არისო. ბეციას მისის სიმალის ოქმებიც ხელთ ვჭირა: ეს კაცი, იასულთ, აუყარე და მოზარეთო.

მკედელი ალათანგი ამას ამბობდა: ეს არც გორგონელია, არც შენი ყმა არისო, ჩემი სახლისკაცი და განაყოფი არისო.

ჩვენ ცარიელ სიტყვას ვერ ვერწმუნენით. არც ბარათი ჩნდა და არც მოწამე. თარხნის შვილი ბერის შვილი ბესარიონ და მისი ყმანი ასე ჩიოდნენ: ბეცია თარხნის შვილი ამ საქმის იასაქულთი იყო და იმას ჰკითხეთო.

ბეცია თარხნის შვილი მოვყავანინეთ და ვკითხეთ და ფიცით სამართალს ხელისწერილი მოსცა: ბეცია გედევანის შვილი რომ ექვს-შაურაზე ჩივის, მას აქეთ თორმეტ-ცამეტი წელიწადი არისო. ესენი ჩიოდნენ: ბატონის ოქმი იყო ჩემზედ მოწერილი, რომ ალათანგი მკედელმა ორის მოწმით შეჰფიცოსო, რომ ეს ექვსშაურა სამცხეთო არ იყოსო, თუ ასე მოწმით ვერ შეჰფიცოსო, გედევანის შვილს მოაზარე ეგ გლეხით. იმ ოქმის ბძანებით ორი მოწამე გავატანე მკედელს ალათანგის შოშია თუხარლის ყმა. მეტეხს მივიდნენ მკედელი და შოშია. მოლარეთუხუცესს[ქ] გამოეყარა, არ დაგვიფიცებო. მერმე ქალაქს მორჩილაძე მიიყვანა მკედელმა: ფიცი გაძეს და დამაფიცეო; არც აქ დაიფიცეს, — ბეცია ასე იმოწმა.

ყორდანას შვილმა ფრიდონმა სამართალს ეს მოწმობა მოსცა: ამას წინათ ესენი რომ ამ კაცზედ ჩიოდნენო, შოშია თუხარლის ყმას ვკითხეთ: მართლა მოფიცებთ მიჰყუო; იმან ასე მითხრაო — მართლა მოფიცებთ მიგჰყუო და გამოგყარეს და არ დაგვაფიცესო.

ჩვენ ეს მოწმობები რომ ვნახეთ, სამართალში ფიცი გაუჩინეთ: უნდა წადგეს ბერიას შვილი ივანე ექვსშაურა თა-ვის შვილს კელი მოჰკიდოს და შეჰფიცოს, რომ: «ბეცია გედევანის-შვილი, მე და ჩემი მამა და ბაბა არც გორგონელი ვიყოთ, არც სვეტისცხოვლისა და შენი ყმაო».

თუ ასე შეჰფიცა, ბეციას ამ კაცთან საქმე არა ექნება რა, ბე-

რის შეიღოს ბესარიონის ყმა იქნება. თუ ვერ შევფიცა, ეს ივანე ექვსშურა ბეთია გედევანისშვილს დარჩება.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცი. ნება მისის უჯანთლებულესობის მეფის ძის არის. იანერის იმ, ქორონიონს უოა.

ქ. თავდათავ ფიცი ბეთიას ყაბულობით მოხდა, თვარემ საქარ-თველოს სამართლით მოფიცარს შევადგებდით.

ხუთი ბეჭედი:

1. მუეჭბუჟ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჭულად მაგო ბეუან
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტია
4. მონა ღთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მსაჭულმან სწორი ესე ყო ეს ძეს

ხელთა: ავთანდილ

119. ბანდინება ჩიჩაქიანი და მანაველთა მამულის სამეფო
1788 წ. 18 იანვარი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 26. საბ. № 142. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[127v] ჩერქეზის შვილებს მანაველი მამულს ედავე-ბოდენ ამ სიტყვით, რომ ეს მამული ჩვენი შეაკვედის ბოლო არისო, ჩერქეზიანი ამით გვეცილება და ჩვენ საბუთებით გვაქვს, რომ რომელსაც ვედავებით ამ მამულს, ჩვენს მამულად და მანა-ვეის ბოლოთ აცხადებსო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჭულთშეკრებულებამ, ამ საჩივრისა მანაველთა გასამართლებელი წერილი და საბუთები ვისთხოვეთ.

მანაველთ სამართალს ასე მოახსენეს: ჩვენი საბუ-თი პირველად ამ მამულის მდებარეობა არის, რომ უცხო კაცმაც რომ ნახოს, კარგათ შეატყობს, რომ მანავის ბოლო არის და არა შევქედისო.

მეორე საბუთი გვაქვს სანატრელის ბატონის მეფის თემურაზის ბრძანება და ოქმი, რომლითაც ჩვენ, მანაველ-თათვის ფიცი უბძანებია და დავგიფიცავს ამ მამულზედაო.

მესამე საბუთი ეს გვაქვს, რომ სანატრელის ბატონის ბრძანებით რომ დავგიფიცავს, ის ჩვენი ფიცის განაჩენი უთოშ მდივანს ვაპყობია, იმისი სახლიდამ მარტყოფის მოურავს ტეტას წამოუღია: [128] ახლა ამ ჩერქეზისშვილებს აქვსთ და გამოჩენა არ უკობსთ, მალეწნო.

მეოთხე საბუთი ეს, რომ მიყნა მოგლიჯეს ჩერქეზიანთ, ჩვენის მალვით წაიღეს და სადაც უნდოდათ, იქ ჩაასვესო.

ჩერქეზიანთ ასე უპასუხეს: მამულის მდებარეობას რომ ამბობთ, მართალია, მდებარეობა მიწისა მანავის სიმარჯვეთ არის, მაგრამ მრავალს ალავს არის ასე ერთმანერაში შერთული მა-მული ამით შემოგვახვალთო. და მიჯნის მოგლუჯას რომ გვეწამებით, ჯერ ეს, რომ სიტყვა გამოსცვალეთ, პირველად მოურავს აბრალებთ და ახლანეოლოზს აბრალებთო; და მეორედ ესე, რომ ჩვენ ჩერქეზისშვილები თვარამეტნი სულნი ვართ, ერთათ ფიცი შეგვიძ-ლიან, რომ იმ მიჯნის ჩასმა არც მოურავისა და არც ჩვენის შეტყუ-ბით არ ყოფილიყოს. ჩვენმა კაცმა მტერობით გვეყო, რომ ამ ბრა-ლით თავისითავი ჩვენის ყმობილამ გვეყვანათ. და ფიცს რომ ან-ბობთ სანატრელის ბატონის ბრძანებით, ჩვენც გემოწმებით, რომ დავგიფიცავთ; და რაც დავგიფიცავთ, ხელში გიჭირავთო. და ფიცის განაჩენს რომ გვეწამებით, ფიცი შეგვიძლიან, რომ არა გვექონდესო.

ჩვენ, მოსამართლენი, ამ სარჩელის ფთხილად გამოიბეზაში შე-ვედით. და მანაველნი ჩერქეზიანთ ფიცის განაჩენის დამალვას რომ ეწამებოდენ, შიოში მდივინს სახლიდანვე შევიტყვევით, რომ მარტ-ყოფის მოურავს ტეტიას წიგნები წამოუღია, მაგრამ სახელდა-ლებით თურა წიგნები იყო, ფიცისა თუ არა, [v] ნათლად არა ჩნდა. და ჩერქეზიანი ამასაც ანობდენ: მანაველთ სანატრელის ბატონის ოქმი რომ მოაქვთ, რომლითაც ფიცი აქვსთ, ბატონი მეფის იმანყულხანის ნაიბათ რომ ბრძანებულა, მაშინ უბძანებია.

შემდგომად მეფე იმანყულხანს რომ მობრძანებულა, ეს წყა-ლობის წიგნი უბოძებია, რომ როდესაც ჩერქეზიანი და მანაველნი ელარ შერიოდენ და ერთმანერის მოშორდენ, ხუთი წილი ჩერქე-ზიანთ და მეექვსედი მამული მანაველთ დარჩესო. ეს წყალობის წიგნი დაუხინჯეთ და რადგან ქორანიონი არა აქვს, არც ეს გაიჩა პირველია ფიცისა თუ შემდგომი.

კიდევ ჩერქეზიანთ მეფის იმანყულხანის დავთარი იმოწმეს. დავთარი გავხინჯეთ და სახელდებით ეწერა: შეაკვედს ესა და ეს კაციო და გოცირიძე და მედინგიშვილიო. ჩერქეზიანი ამ სიტყვას ახშირებდენ, რომ რომელსაც მიწას მანაველნი ახლა გვედავებთან, ეს გოცირიძე და მედინგისშვილი ამ მიწაში გვესახლე-ნო. და მანაველნი სხვას ადგილს უთითებდენ — აქ კი არ გესახლათ, იქ გესახლათ.

მეოთხე მოწამე მეტეხელი მემკვიდრე ოთხი გეგაქმე
ღმერთსა ფიცავს, სამოცის წლის კაცი ვარო, ზაქარია და მამა იმი-
სი სასირეთს გარდა არსად მინახავს; და მემკვიდრედაც სასირე-
თელნი არიანო.

მეხუთე მოწამე გოგობედაშვილი ნიკოლოზ ასე
სწერს: რაც ამ ზემო ნაწერში მოწამეთ მოუხსენებია, მეც ასე გამი-
ვინიაო და ასე ვიციო.

ამ მოწამეთ გარდა რამაზმა და ამისმა მამა ზაალმა ერთი ძვე-
ლი ვაყრის ბართად მიცემული წიგნი გამოაჩინეს. ამ წიგნში საუფ-
როსოდ კეზრელი კაცი აღუდა. ამ რამაზის მამის სახელი და გვარი ამ
წიგნში ამოფხევილი და ამოღებული არის, რომ სრულებით არა ჩანს
რა, და ამოფხევილს ქვემოთ ლაფერიშვილი დემეტრე
სწერის ამოფხევილის გვარის მაგიერათ.

ამ ლაფერიშვილებს ედავებოდა, მარამ ამავე წიგნში ლაფერი-
შვილები კარვად არის ვარჩეული, რომ ასე დაუწერიათ: ლაფერი-
შვილი დემეტრე მისის მამულითა და ქსოვერის[ს] ოტიაშვი-
ლი მისის მამულითა, სასირეთს ცოცხალაშვილი ხარე-
ბა მისის მამულით ერგო კიდევ საუფროსოდაო და იქვე სასირეთს
ოთხამის სათოლაური საკომლო.

ამ თავისი მოტანილის წიგნით და წერილის ძალით ეს გლურ-
ჯიძეები რამაზ და ამისი მამა ზაალ სამართალში გამტყუნდნენ და
გამოჩნდა ეს ლაფერიშვილები სასირეთის მემკვიდრენი.

ჩვენ რადგან სამართლით მოწამეთგანაც მოვიკითხეთ, რომ ეს
ზემოსხენებულნი მოწამენიც ლაფერიშვილებს სასირეთის მემკვიდ-
რედ სწერენ, ამ ბართს ეს მოწამენიც არ ეკირებოდა, მარამ კიდევ
ესენიც ასრე ამტკიცებენ.

ამის გამო ეს ლაფერიშვილები სამართალმა და ნასყიდობის
წიგნის ძალმა მოლარეთუხუცესს ნიკოლოზსა და მალაქიასა და
სხვთ დანარჩუნმა, რომ დღეს იქით ამ ლაფერიშვილებზედ სალა-
პარაკო არა იქნება რა.

იასაულო ჭანდიერის შვილო დავით! ეს ლაფერიშვი-
ლები მღუღელი ზაქარია და ამის სახლისკაცი ბერძენა და ბერუკა
მოლარეთუხუცესს ნიკოლოზს მიაბარე. იანვრის კ. ქორონიკონს უოა.

მონა ოთხისა
მღიანაშვი-
ლთა

მღიანი
დავით

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი გი-
ორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. თებერვლის ე. ქორონიკონს
უოა.

მეფისძე
გიორგი

121. განიხილავს მოლარეთუხუცეს ნიკოლოზის ვალის სამხმუხ

1788 წ. 22 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14612. დღანა. ქ-დალი. 33X20 სმ. მხედ-
რული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ჭავჭავისძის სვიმონს თავის წილი ქვირო-
სი ნათლისმცემლის უდაბნოსათვის დაევირავებინა იბ — თორმეტ
თუმანთ. ამ სვიმონის შვილი დათუა ელიზბარ მოლარეთ-
უხუცეს[ს] ზედსიძეთ შექსევანა. ეს სვიმონის შვილი დათუა რომ
უშვილთ ამოწყვეტილიყო, მოლარეთუხუცეს[ს] ელიზბარს თავის
სიძის დათუას მამული ბეთაღმწობით მისის სიმაღლისაგან რომ
ეშოვნა, ეს ქვიროსი გიროდ რომ ყოფილიყო ნათლისმცემლის
უდაბნოსთან, ელიზბარ მოლარეთუხუცესს იბ — თორმეტი თუმანი
თეთრი მიეცა და დაეხსნა.

ახლა ისევ მისის სიმაღლისაგან ჭავჭავისძის სვიმონის მამუ-
ლი ამისევ სახლისკაცებს ჭავჭავისძის შვილებს ეშოვნათ.

ელიზბარის შვილი მოლარეთუხუცესი ნიკოლოზ სამარ-
თალში ჩიოდა: მამულიც გამამერთოდა რომ უდაბნოს თეთრიც არ მომეცათ, რო-
მელიც მამაჩემს ელიზბარს ნათლისმცემლის უდაბნოსთვის მიუციაო
და მამული დაუხსნიაო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, მოლარეთუხ-
უცეს[ს] ნიკოლოზს მოწამე ესთხოვეთ, რომ უდაბნოს თეთრი ელიზ-
ბარისგან მისცემოდეს. ნიკოლოზ მოლარეთუხუცესმა სამართალს
ორი სარწმუნო მოწამე მოსცა: ასე უმოწამეს: იბ — თორმეტი თუმან-
ი ჩვენ ზედმიწევნით ვიციო, რომ ელიზბარმა უდაბნოს მისცაო
და გირჩაო ქვიროსი ისე დაიხსნაო.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი მივეციო: ჭავჭავისძის შვილებმა იბ —
თორმეტი თუმანი ნიკოლოზ მოლარეთუხუცეს[ს] ახლავ უკლებ-
ლათ უნდა მისცენ. ამის სარგებელიც გაუჩნდებოდა სამართლით.
მაგრამ რადგანაც ჭავჭავისძის შვილებისა ამ თეთრის გიროდ ერთი კომ-
ლი კაცი ნიკოლოზს მოლარეთუხუცესს ჰყოლებია, სარგებელი

ამში ჩაუტარეთ, რომ გირ[ა]ო კაცი ემსახურებოდა, სარგებელი ის გაუტარეთ.

იასაულო, ეს ასე აღასრულე: თეთრი თორმეტი თუმანი ჯა-
ეხისშვილებს გამოართვი და ნიკოლოზ მოლარეთუხუცეს[ს] მიბა-
რე. აღიწერა იანვრის კბ, ქორონიკონს უოა.

თ უ ხ ა რ ე ლ ო გ ო გ ი ა: ეს როგორც გავიჩენია, როგორც
მამული გაუყვიათ, ჭაგხანთ თორმეტი თუმანი ისე გამოართვი.

სამი ბეველი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ე ი
2. მონა ღეთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

სხვა ხელით:

ქ. მე, თუხარელი ბოქაულთუხუცესმა გიორგი უხბაშმა, რომე-
ლიც ამ განაჩენში ბატონის ბძანება იყო, სამთქვე მძებნისაქან მი-
ბარდა მოლარეთუხუცეს[ს] ნიკოლოს[ს] ეს ამ განაჩენის თეთრი სრუ-
ლათ. იენის[ს] კ, ქორონიკონს უოა.

ორი ბეველი:

1. არ ირჩევა
2. მონა ღეთისა გ ო გ ი ა

122. ბანინება გერმანოზონილიანისა და მირზა იბრაჰიმის შვილის.
გოგიას შმის სამაჟუ

1788 წ. 22 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 36. საბ. № 258. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[168] გერმანოზონის შვილები მირზა იბრაჰიმის
შვილს გოგიას ერთს კომლს კაცხედ გოგვის შვილს მა-
ხარაზედ უჩიოდნენ.

მირზა იბრაჰიმის შვილი გოგია ამას ამბობდა: ეს კაცი, ო ს ი ა-
უ რ ი რომ წახდა ლეკისგან და წვეიდა, ქიტეს ნალეკარმა მიყვანა
ამ მხარს. მისის სიმაღლისათვის არზა მიერთშია და მოეხენებინა,
ტყვე ვარ, დამიხსენითო. ბატონს ოქმი ებოძებინა: ვინც ამ კაცს
იყიდის, იმისი ყმა იყოს. ეს ბატონის ოქმი და ბძანება რომ [ქნახე
ქიტეს ნალეკარს თეთრი მივეც და ვიყიდეთ]. მასუენ ამ მოზარემ
სიგელიც დამაწერინა და მომცა; რომ ეს მოთაბარი სიგელიც გოგია-
მირზა იბრაჰიმის შვილს ხელთ ეჭირა და ბატონის ოქმიცა; რომელიც

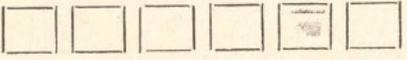
¹ ვლილო.

ამ მახარეს დატყვევებამდინ ორი შვილი ჰყოლებია, ის ერთი უფ-
როსი შვილი რომ დატყვევებულა და ტყვეობიდან მოსულა, ის
ხომ თავისუფალია, ვისთანაც რომ [ქნება], არას კაცს საქმე არ ექ-
ნება. ის ერთი ბატარა ბიჭი ტყვეობამდინ რომ დარჩენია, ხუთის
წლისა რომ ყოფილა, მირზა იბრაჰიმის შვილი გოგია ამბობდა: სულ
ქამაგირით და ხარჯით შამინახავსო; არც დედა ჰყვანდა ამ ბიჭსა.

ჩვენ, საქართველოს [მსაჯულთშეკრებულბამ, ეს სამართალი
მივეცეთ: სამის წლის ამ ბიჭის ხარჯათ ოცდაათი კოდი პური ჩაუგ-
ღევით. ეს ბიჭი ვნახეთ, ცაიეტი-თოთხმეტი წლის იქნებოდა. სამარ-
თალში ეს ბიჭი გერმანოზონისშვილებს დარჩებოდა, მაგრამ თავის დე-
დისა და მამის მოშორებება მეტად გავგიძნელდა, ისევ სამართალი
უსაჯეთ. ეს ბიჭი ხუთ თუმნად[დ] დავაფასეთ, ერთ თუმანს დანახარჯ-
ში გამოვედით და ოთხი თუმანი მირზა [v] იბრაჰიმის შვილმა გოგიამ
გერმანოზონის შვილებს მისცეს და ეს ბიჭი გოგიას ყმათ დარჩეს. ამ
ბიჭის მამა მახარე ხომ ნასყიდი ჰყავს: ყიღვის უკან რაც შვილები
[ჰყავს], ისინიც ხომ თავისია. ამ ერთის ბიჭის საქმეც ასე გავვირი-
ებთა.

ღღვის იქით გერმანოზონისშვილებს ამ მახარეს და ამათს შვი-
ლებს გოგია მირზა იბრაჰიმის შვილს ველარას¹ ედავებთან, ამის ყმანი
უნდა იყუნენ, ოთხი თუმანი კი გერმანოზონისშვილებს ახლავ უნდა
მისცეს.

აღიწერა იანვრის კბ, ქორონიკონს უოა.

ხელრთვა

ამ განაჩენში დაწერილი ოთხი თუმანი მე, გოგიას, მამებარა,

ამას იქით საქმე არა მაქვს რა მე, გერმანოზონისშვილსა.

გოგიას პირობით დამიწერია და მოწამეცა ვარ მე, ჰეჭუბანთ
რ ო ს ტ ო მ ა ს შვილი. ხელრთვა

¹ ვეყარას.

123. ბანიშნაბა მარკელა 11-ისა ავათოშვილებისა და აიღუბრისა და
იოანეს მამულის საქმეზე
1788 წ. 11 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14501. დედანი. ქალაქი. 33X19,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ავათოშვილები იოსებ და ამისი ძმა ზაზა, აიღუბრისა და იოანეს ბაკურციხეში თავის განსყიდის მამულზედ უჩიოდნენ. თამაზა ბებურიშვილს ამ ავათოშვილების დედის [სა]ხსრად რომ თავისი ხმალი მიუცია და ამ ავათოშვილის ვარისებაც ბაკურციხეში ლუაშვილების ორი საკომლო — ერთი ამოწყვეტილის ბეითალმანი და მეორე ცოცხლის კაცის გიოს მამული — ნასყიდობით მიუციათ: ვარდიაშვილისა, დობერძისა და სამადაშვილის მიჯანდის და ვარდიაშვილის მიჯანდის ზაქარიაშვილის წინ რაც არის შემოღარგვლით, ეს მიუციათ.

ავათოშვილები ამას უბასუხებდნენ: გირაოთ ჭკონიათ მოცემული, ნასყიდი არა ჭკონიათ! არც ნასყიდობის წიგნი ჭონდა აიღებურსა.

ჩვენ ეს მოვიკითხეთ [ამ მოსთაბარის მოწამეთაგან ასე შევიტყვევით: თომა წინამძღვარი, ლუარსაბ მიშაში და ლუარსაბ ონანაშვილი და მორდალი გიორგი ასე მოწმობენ: სწორედ ნასყიდობით ჭონდა ეს მამული თამაზას მიცემულიო. ამ [შ]ოწმებების ძალით რომელიც ბეითალმანი მამული არის, ისევე აიღებურსა და იოანეს დავანებეთ ნასყიდობითა. და რომელიც ცოცხლის კაცის მამული მიუციათ, დღეს პატრონი ცოცხალი ყავს ამას, თავისი სამკვიდრო მამული ისევ ამასვე დავანებეთ. და ამისი მაგიერი მამული შემოღარგვლით იმისივე ზომა ავათოშვილებმა აიღებურსა და იოანეს უნდა მისცენ. აწუნებული ალაგი და ნასყიდობა შეუხრტლონ. და თუ უნდოდნით, ავათოშვილებმან თავისი ყმის გული მამულით შეიჭრონ და ის მამული ისევ აიღებურსა და იოანეს დაანებონ.

იასულო!* ეს ასე უნდა გა[ა]რიგო. ეგებერვლის ია, ქორონიკონს უთა.

ქ. თუ ამ მამულს პატრონი თითონ არ შეჯერდება, ისევ თავისი

! ჭკონიათ.
* დატოვებულია ცარიელი ადგილი იასათლის სახელის ჩასაწერად.

სამკვიდრო მამული უნდა მიეცეს გიო ლუაშვილს [ა]ლბათ.
[ა]ლბათ.

ხუთი ბეჭედი:

1. მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
2. მე ამილახორ მსაჯულად სპასსებტ ვარ მეფის მარჯულად იესე
3. მონა ლთისა მდივანბეგი ოტიია
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მიწა ვარ დავითრგუნები დავით

124. ბანიშნაბა ლუარსაბ მარკელაშვილისა და სურამის მამასახლისის.
მამულის საქმეზე

1788 წ. 14 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13996. დედანი. ქალაქი. 34,5X20,2 სმ. მარტხენა ზემო კიდე და ბოლო მოხვეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

[მის]ის სიმაღლისათვის მურვანისშვილს ლუარსაბს არზა მიერთებენა და სურამის მამასახლისისათვის ეჩივლა, რომ: თქვენმა შვილმა იულიონ ოქმი გვიბოძა ხიდირბეგისშვილს მამუქას და მე, რომ: სურამის მოურაო ბეროფალაქანდისშვილი! როგორც აქამდის ამათი ხნულები ამათვე ყმებს დაუთესიათ და დაუფარცხავთ, ისევ და[ა]ფარცხვინეო, მამასახლისმა ფარეხი გამოგვიგდო, დათესილი ხნული არ დაგვაფარცხვინაო.

მის სიმაღლეს საქართველოს კელმწიფეს ოქმით ამათი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეურებილებისათვის, ებძანებინა. სურამის მამასახლისი და ამის ძმა მოვაყვანიეთ და სამართალში ვილაპარაკეთ.

მურვანისშვილი ამას ჩიოდა: ბატონისშვილის იულიონის ოქმი რომ მოვიტანეთ მე და ხიდირბეგისშვილმა, რას მემართლებოდი რომ ხიდირბეგისშვილს კი დააფარცხვინეო და მე დათესილი ხნული დაუფარცხავ დამავადებინეო.

მამასახლისი ამას უპასუხებდა: რადგანც ხოდაბუნი იყო, შენ ბატონისაგან დატუქსილი! იყავ და ყმა და მამული ჩამორთმეული, ბატონის მორიდება მქონდა, ამისთვის უარი გითხარ

! დატუქსილი.

და ვერ დაგაფარცხენო. მეორეს დღეს ბატონისშვილის იულონის ოქმი რომ გვიჩვენე არი...*

[და მამასახლისმა ასე შეაქცევს, რომ: «ამისმა მადლმა, მურვანისშვილო ლუარსაბ, ბატონისშვილის იულონის ოქმი რომ ვნახე, მაშინვე დაფარცხვის ნება მოგვცე, მაგრამ შენ აღარ დაფარცხე ჩემის ჯაბრით». თუ ფიცთ ასე გული აჯერა, მურვანისშვილი ლუარსაბ მამასახლისს[ს] და ამის ქმას ველარას შეუა.

თუ ფიცით ასე გული მერ აჯერა, რაც იმდენს ხნულში, რომელიც დათესილი დაუფარცხავთ დაუგდებინებია, წელს მოსავალი გამოვიდეს, იმდენი ერთიორათ მამასახლისმა და ამის [ქ]მამ საქმეში თანახმად კაცთ მურვანისშვილს უნდა მისცენ.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცი და ნება მისის სიმაღლის არის. მარტის იდ, ქორთიციონს უოა.

ქ. სამართალმა ოთხი მოფიცარი შეუგდო: ოთხის შეგდებულად იმ ორი იშოვნოს და მამასახლისმა შეტვიცოს, რომ: «ბატონისშვილის ოქმი რომ მომიტანე, ამისმა მადლმა დაფარცხვის ნება მოგვცე და შენ ჩემის მტერობით არ დაფარცხე».

თუ ამ ორის მოფიცართი* შეტვიცა, მურვანისშვილს მამასახლისთან საქმე აღარა ექნება რა. თუ ვერ შეტვიცა, რაც სურამში შუას მოსავლის ანგარიშზედ* ერთის დღის ჰირნახულში მოსავალი გამოვიდეს, რამდენის დღის ხნული დაუფარცხავი დაუგდებინებია, ამ კვალად გალენილი პური უნდა მურვანისშვილს მისცეს მამასახლისმა.

ოთხი ბეჭდი:

1. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერისთვის მსაჯულად მაგო ბეჭიან
3. მონა ღთისა მდივანზეგი ო ტ ი ა
4. მონა ღთისა მდივანზეგი თ ე მ უ რ ა ზ

ქ. ეს შუაში ჩაწერილი რომ არის შუა მოსავლისა, ჩვენ ჩაწერილია, ევეი ნურვის ექნება; ეს განჩინე აღრე წარწერილი შესანახავი არ არის, თორემ არ ჩაწერილით.

ბეჭდი: ეაზი ესეცა წარვლის

თავში:

... და მე[ფე] სრულიად საქართველოს მეორე ირაკლი გამტყიცებთ განჩინებასა ამას. მარტის იო, [ქორთიციონს] უოა.

* მომიცოთ.

* აქლია რამდენიმე სტრიქონი.

* შუას მოსავლის ანგარიშზედ* ჩაწერილია სტრიქონს შუა.

ბეჭდი: მე ფეხთვანანისლითა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქედზე:

ქ. ჩვენ, ბატონისშვილი იულონ, ამ განჩინეს გამტყიცებთ.

მა მამაც შევილო დათუავ! როგორც ამ განჩინეს სწერია, ასე გაარიგე. მარტის კვ, ქორთიციონს უოა.

ბეჭდი: ქ. ღთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი.

ხელრთვა: იულონ

125. ბაჩინება ციციშვილების მამულის სამხეზა

1788 წ. 1 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 5044 ა. დედნის თანადროული პირი. ქალაღი. 127,5X23,8 სმ. მხედრული. ამავე ღონღში დაცულია ამ საბუთის მეორე პირი 5044 ბ.

ქ. მძოვრეთის ციხე რომ ქაიხოსროს შვილს ციციშვილს ზაქარიას დაეჭირა და შიგთავისი კაცნი შეეყენებინა, ამაზედ ნოდარი [ს] შვილი სარდალქალაქის მოურავი დავით ძალგამოღებით ლაპარაკობდა: მძოვრეთის ციხე ჩვენ — ნოდარის შვილების საკუთარია, რომ არც ქაიხოსროს შვილებს და არც პაპუნაშვილებს წილი არა აქვსთო.

მისის სიმაღლის მეფისათვის შეეჩვილა და კელმწიფეს მეფეს ებძანა გალატოზიშვილის იოვანე ხუცის პირით: საშფოთავდ საქმეს ნუ ვახსო, ციხე დაცალე, როგორც აქამდის კარაბა იყო, ახლაც ისე იყოსო. არ ექნა და არ დაეცალა.

მოურავი დავით და ნოდარიშვილები ამაზედ დიდად წუხდნენ და საშფოთარად იყენენ ატეხილი. ქალაქში მოურავს დავითს, მის სახლისკაცს პაატას და ნიკოლოზს პირობა შეეკრათ და შეთანხმებულ იყვნენ, წავიდეთ, ზაქარიას ავთ მოგვებყრათ და ციხე წავართოთო.

ეს ანბავი მათს სიმაღლე მეფეს მოხსენებოდა და ბატონი დედოფლისათვის განეცხადებინა: მოურავს თქვენ დაუშალეთ ნუ წავა, შფოთს ნურას მოახდენსო. ბატონს დედოფალს მოურავი მიეყვანივნებინა და დაეშალა; ეგ საქმე რომ განგებრაბავსო, უმართებულო არის, ნუ იქმთო.

მაშინც მოურავმა დავით არ დაიშალა. წავიდა თავისის სახლისკაცის პაატათი და ნიკოლოზით, ზაქარია დაიჭირეს, მრავალი უბატური ჰქადრეს და ციხე დააცვივნეს.

ამაზე მისი სიმაღლე განრისხდა და მეღვინეთხუცი-
შვილები ნოდარიან წაართო. და რაც ზაქარიას სისხლი სლი-
და კაცისშვილობისა თუ სახელოსი, განაჩენი დაიწერა, რომ მოუ-
რავს დაავითს, პაატას და ნიკოლოზს უნდა მიეცათ.

მერმე სარჩელი და ლაბარაკი რომ შეეჭათ! მძოვრეთის ციხე-
ზედ, ზაქარიამ დავთარი მოიტანა ბატიმ მდივან ბეგის
ბეჭდით დაბეჭდილი; მძოვრეთის ციხე ზაქარიას წილობისათვის
წერა. მერე წიგნი მოიტანა ბაგრატიის მიწერილი, შენი ციხე
ნათხოვრად მაქვსო; მერმე ფარსადანისა — შენს ციხეში თამას-
ხანის ჯარის შიშით შეველი.

მოსამართლე გული ამ წიგნებს გაფრთხილებით გამოევიდა და
ეჭვი შეუვიდათ. სიღრვეს ყოველთვის ჭეშმარიტება სძლევს. ეს
წიგნები და ბეჭდები სიმართლეთ ვერ შევრაცხებთ.

ამ სარჩელსა და ლაბარაკს მოურავი დავით და მისი სახლის-
კაცი პაატა და ნიკოლოზ თავდასუზოგავად სარჩლოდნენ: თუ ან
ეგ წიგნები იყოს ჩენნი მამა-ბიძისაგან დაწერილი და ან ეგ ბეჭდები
იმათი იყოს, რაც მტყუანს კაცს გარდახდომოდეს, ჩვენც გარდავახ-
დევინეთო. და დიდ ხანს იყო ამათი ლაბარაკი.

ციციშვილს ზაზა უზბაშს ზაქარიასაგან წიგნების გაკე-
თება და ბეჭდების მოჭრა ზედმიწევნით სცოდნოდა და იმ საქმეში
შიგ დამსწრე ყოფილიყო. და ყოველი მომხდარი დავით მოურავი-
სათვის საიდუმლოდ ეამბო. და დავით მოურავსაც მისის სიმალი-
სათვის საიდუმლოდ მოეხსენებინა.

ზაზა უზბაშს ესეც ეთქვა დავით მოურავისათვის: წიგნების გაკე-
თება და ბეჭდების მოჭრა მე შემამწყაფთ და სამართალში ფიცზე
მიმწიეთო.

მერმე მოურავმა დავით და ამისმა სახლისკაცმა პაატამ და ნი-
კოლოზს ციციშვილ ზაზა უზბაშს შესწამეს: შენ რომ მეგობარი
იყავ ზაქარიასი გულითადი და საკუთარი შენი დამაძლული იმას არა
ჰქონია რა, ეს წიგნები შენგან არის გაკეთებული და ბეჭდებიც შენ-
გან არის მოჭრილიო. თუ შენ შემოგვეფიცამ, რომ არ იცოდე და ზა-
ქარია ვერ გაგამტყუვნოთ, მძოვრეთის ციხეზედ კელი აგვილიო და
სისხლსაც მთლად მივეცით, რაც დაგვედებო; და შენც პასუხს გაგ-
ცემთ, რასაც სამართლით დაგვედებო.

ამისი წიგნები დასწერეს და სამართალს მოსცეს. ამ წიგნზე

14 და ლაბარაკი.

ზაქარიამაც კელი მოაწერა და რადგანაც ორნივე კელმოწერილნი
შექმნენ, სამართალმა ზაზა ციციშვილს ფიცი დაქაიდა.

ზაქარიამ ფიცის დადება რომ სცნა, დაუწყუო ზაზას ზეგწნა:
ოღონდ დაიფიცი, რომ წიგნების და ბეჭდების მოჭრისა არა იცოდე
რაო, ორმოცდამეცამეტე თუმანი ნაღდი თეთრი კელში მისცა და
სხვა მისაცემიც აღუთქვა.

ზაზა საფიცრად რომ წაიყვანეს, გამობრუნდა და თქვა: ბეჭდები
უბეჭდო მიმეს, როგორ დავიფიცოთ. მივიდა და სამართალს ყოველი-
ვე თავითი სიტყვით აღუარა: წიგნებიც ზაქარიამ გაქციათ და დაწე-
რა და ბეჭდებიც ჩემთან მოაჭრევენა თავის რულიშვილსაო;
და რაც მომხდარიყო ყველა წარმოთქვა.

ჩვენ სამართლიდამ ზაქარიას ამისი კითხვა დაუწყევით და ვე-
ლარცერთის უარი ვერა თქვა. და ზაზა ციციშვილმა ტყვიანე მოჭ-
რილი ბეჭდები წინ დაგვეწყუო, რომელიც გაკეთებულს წიგნებზედ
იხსნა, ბაგრატიისა, ფარსადანისა და ბარბი მღვიანებრისაც მოსჭრეს,
დასავეს და ის ბარბი მღვიანებრის ბეჭედი კი დაკარგესო.

ჩვენ ეს განვაჩინეთ ყოველთა აქა შეიკრებულთ მსაჯულთა:
თუმცა ზაზა უზბაში ბეჭდების მოჭრის სიტყვით გარეულა და ზა-
ქარიას საიდუმლოებით სცოდნოდა, მაგრამ რადგანც გამოსცა და სა-
მართალს ყოველივე მომხდარი ჭეშმარიტებით აღუარა, ამისთვის
ზაზა უზბაშს მოსამართლისაგან აღარა გარდახდებდა რა.

თუ ამ საქმეში ზაზა შიგ დამწყვეტულიყო. ამასაც ზაქარიასთან
გარდახდებოდა. მარა რადგანც გამოსცა და ამ საქმეში აღარ და-
ემწყუდა, ქვეყნის სამჯობინარის გულისათვის არც ამ ზაზას და არც
შემდგომად ამისა ამგვარად გამოემცემს კაცს მოსამართლე ბრალში
ვერ შეიყვანს და არც მოეკითხება. ვინც ამგვარს საქმეს გამოსცემს,
მოსამართლემ კიდევ უნდა გაახალისოს და დაუმადლოს; და რასაც
მოურავი დავით, პაატა და ნიკოლოზს სამოხრობლოს დაპირებინა,
ისიც უკლებრად უნდა მისცენ ზაზა უზბაშს.

რადგანც ამისთანა საქმე ქნა ზაქარიამ, რომ საქართველოში
არავისგან მომხდარიყო და არავის გამოსჩენოდა ამისთანა სიტყუე
და ამგვარის წიგნების დაწერა და ამდენჯერ ტყუილის ბეჭდების
დასხდობა, სამართალი მიძინედ მოკითხებდა:

პირველ ამას, რომ: ერთი ძველი წიგნი სისხლისა მამა-პაატა
ერთმანეთში მიცემული და ამ წიგნში რომელიმე ადგილი ამოფხე-
კილი და იმ ამოფხეკილში ციხის მაგიერ მიმული ჩაეწერა, ამას ნიშ-
ნედა: ციხე ასე ჩვენი საყუთარია, თქვენი არა ყოფილა, თორემ ცი-

ხესაც ჩავვიწერდნენო. ეს ამოფხეკა და ჩაწერა საცნაურად იხედებოდა.

მეორედ, კიდევ დავთარი მოიტანა თავით ბოლომდინ ერთი ჭელი და ერთი მელანი და შუაში მელანიც სხვა იყო და ჭელიცა. და უნდავლო ადგილს ციხე დაწერა და საკუთრად თავეთის წილობისათვის მიეგდო, და ბარძიმ დივანბეგის ბეჭედი ახლა მოეჭრა ტყავზე და ამ დავთარზე დაესო.

მესამედ, ბგარტისა და ფარსადანის წიგნის ახალი თავისაგან დაწერილი და დაბეჭდილი მოქონდა და მოსამართლეს გულს აჭერებინებდა და უნდოდა ამ სიღრუეთით და სიკრქუთით მოსამართლენი ბრალში მიეცა და თავისი თავი მართლად გამოეყვანა და ციხე თავისთვის დაენარჩუნებინა. რომელსაც მრავალი პირი წამებს დიდებულთანი და მცირეთანი რომ მძოვრეთის ციხე ნოდარის შვილებისა იყო, რომ მცილე არავინ ვაგვიგონიაო. და ამითი მოწმობა დავით მოურავს ჭელთ ეჭირა.

და მეოთხედ, სამართალს ჭელიწერილი მოართვეს ორთავ. ვინც გამტყუნებულყო, რაც დაიწერა, ის უნდა გარდაეხადა.

ჩვენ ამას დაღებულს ჭელიწერილზედ მივეციით სამართალი: რადგანც მრავლის მოწმით აღმოჩნდა, რომ მძოვრეთის ციხე ნოდარიანთი ყოფილა და ამდენის წიგნების გაეყვება და სიკრუთით სამართალში შემოსვლა იმ ციხის მიზეზით იყო. ბერძული სამართალი ასე განაჩენს: თუ ვინმე წაართოს რაც რამდენი ვენახი, წისკვილი, თუ რამ სხვა, მოსამართლემ გამოართოს, თავის პატრონს მისცეს და ერთი ამდენი სხვა ფასიც გამოართოს და ისიც მისცეს.

ამის მიხედვით მძოვრეთის ციხე ნოდარიანთი ყოფილა, დარჩათ ისევ ციხე ერთობით ნოდარიანთ და ერთი იმდონი ამ ციხის შესწორებული ზაქარიამ დავით მოურავს, პაატას და ნიკოლოზს უნდა მისცეს.

სისხლის განაჩენი რომ აქვს ზაქარიას მოურავისაგან დაჭერილობაზედ, ის განაჩენი და ის სისხლი ადგა. ზაქარია ვეღარასა სთხოვს, ამისთვის რომ შფოთის მიზეზი ზაქარია შეიქმნა, ციხეს შეეცოლა; მისმა სიმაღლემ უბრძანა და არ დაუცალა; დიდანს ემოციქულა მოურავი და არ დაანება; მერმე თავისის ძალით დაიჭირა და ციხე დააცლევინა.

თუმცა კანდიერებით და მოსამართლის წინააღმდეგი ქმნა, მაგრამ კიდევ გარდახდა: მოურაობის მოქმედებდამ დაეყვნა და მელ-

ვინეთხუციშვილები პაატასა და ნიკოლოზის წილად წაერთო ამ კანდიერებისათვის და მიზეზი ამისიც ზაქარია იყო.

სხვა რაც მოურავს დავითს მისს სახლისკაცს პაატას და ნიკოლოზს ამ საქმეზედ კარგი მოსვლიათ ან ცხენისა ან იარაღისა ან მსახურისა და კაცისა და ან მიხარობელზედ და მოწამეზედ რაც რამ ფერი რომ სამართალში შემოიტანებოდეს და ინგარიშებოდეს, ყველა ზაქარიამ უნდა გარდაუხადოსთ და მოურავმა პაატამ და ნიკოლოზს იმითი ვასცენ სამიხარობლოს პასუხი ზაზა უზბაშს.

სამართალს რომ ეს ჰკადრა ამისთანა სიკრუტე და ამდენი ხანი მოსამართლენი სტანჯნა და ლამობდა უსამართლოში შთაეყვნა და ყოვლის ღონისძიებით ეცადა მოსამართლეთ მოტყუებასა, ეს კიდევ უფრო მძიმედ გაჩნდებოდა, მაგრამ ამის მეტი აღარ დაუძმძიეთ: რაც სისხლი სდის ზაქარიას კაცისშელობისა, იმისი მესამელი სისხლის ფასი სამართალს მოართოს. და მრულიშვილის ჭელთ რომ ის ბეჭედები მოჭრილა, იმისი მარჯვენა ჭელი ან მოგვაჭრევისონს და ან ჭელის ფასი ზაქარიამ გამოიღოს.

ასე გარდაწყდა ამითი სარჩელი. აბრლის ა, ქორიონკონს უოა.

მდივანბეგი იესე	შეგებატე	მდივანბეგი თქურაზ	მდივანბეგი ბეჟან	მდივანბეგი იესე
სულხან	იოსებ	დავით		

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, ჩოლაცაშვილმა მდივანბეგმა ჩოანემ და სავადი დავებულე.

ბეჭედი: მდივანბეგი იოანე

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, მდივანბეგმა ჯავახიშვილმა ვახუშტიმ და სავადი დავებულე.

ბეჭედი: ჯავახის ძე მდივანბეგი ვახუშტი

ქ. მე, თუმანოვმა მდივანმა სულხან, ამისი ასლი ვნახე და ეს სავადი დავებულე.

ბეჭედი: მონა ღონისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან

ქ. ამისი ასლი ვნახე მე, საქაშიშვილმა მდივანბეგმა შაალ და ეს სავადი დავებულე. ბეჭედი: შაალ

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი, გამტყიცებთ განჩინებასა ამას.

დიმიტრი ეშიკადასბაშო! როგორც მსაჯულთ [გა]-
უსამართლებიანთ, ეს ასე აღსარულეთ. აპრილის 3, ქორონიკონს უოა.

ქ. ზაალ ყორიასა ულბაშო და პეტრე ხალვათხანის
ეშიკადასბაშო! ამ საქმეზედ თქვენც ეშიკადასბაშოან უნდა
იყენეთ და იმოქმედოთ.

კიდევ:

ქ. ამ წერილის ასლი მე, ევსტათი მოურავსა მამქს და ეს
იმის სავადი შენ, ნიკოლოზ მდივანბევს უნდა გქონდეს. ოკ-
დომბრის 3, ქორონიკონს უმქ.

გუჯლი: ქალაქის მოურავი ევსტათი*

**126. ბანიძევა არქიმანდრიტ ანტონისა და ბაჰალ მიქიტაშვას
სახლავის საქმეზე**

1758 წ. 8 აპრილი

ცსა. დ. 1449. საბ. № 1952. პირი, ქალაღი. მხედრუღი.

ქ. მისის სიმალისათვის მოეხსენებინა ქოთახევის არქიმანდ-
რიტს ანტონის: ჩემის ეკლესიის ყმის სახლკარი ბაჰალს მი-
კირტუ მას უჭირავსო და არ მინებებო; სამართალი მადირსეთო.

მის სიმალეს ჩვენ, ბატონის შვილის ვახტანგისა-
თვის ებრძანებინა: მსაჯული თან დაისწარო ამას და ამის მოადს
სამართალი უსაჯეთო. ჩვენ ბრძანებისაებრ ესენი ვლაპარაკეთ.

ანტონი არქიმანდრიტი ასე ჩიოდა: ამ ნასყიდობის წიგნის ძა-
ლით ვჩვიო. და მავას თუ ამ ჩემის წიგნის წინააღმდეგი წიგნი
აქვსო, სამართალს მოართოსო. თუ არადა, ამ წიგნით ამ სახლს ვდა-
ვობო და ნება სამართლისა აღსრულდეს.

ჩვენ ანტონის არქიმანდრიტის მოტანილი სიგელი გავშინჯეთ.
ასე ეწერა: ეს წიგნი მოგეც მე, რევი შვილმა ბეჟანმა შენ,
სოლოლაშვილს ხატუას, ასე რომე: მოქალაქეს ჰასრათას ჩემი თეთ-
რი ემართა და იმისი სახლკარი მე გირაოდ მქონდაო; ის ჰასრათა
ამოწყედაო, ნაზარალიხანს მოეახსენეო. ნაზარალიხანმა იმ

* verso-ზე კვებების შერთების ადგილას — მარცხენა და მარჯვენა კიდებე-
ზე უხის ბეჭედი: „ევსტათი“.

ჰასრათას სახლკარი ყოველივე მე მიზოძაო ქალაქის მეღიქის და
მამასახლისის ჰკითხვით და ბეჭედითაო. აწ იმ ჰასრათას სახლკარი
ყოველივე შენ მოგყიდო, ავიღე ფასი სრულიო. ქალაქის მეღიქის
ბეჭედი იჯდა მამასახლისისა და სხვათ მოქალაქეთ. ეს წიგნი ქორო-
ნიკონს ტპზ — ამ წელს იყო დაწერილი.

ჩვენ, ბატონიშვილი ვახტანგ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებუ-
ლებით ამ საღაო ალგათან მივედი უფრო ჰემარტების ცნობისა-
თვის. რომელსაც ალავს ჩიოდა ანტონი, იმ ალავს ვაღმა და ვამო-
ღმა ორი სახლი ეჭრა — ერთი დარბაზი და ერთი ოთახი და სხვას
კი არ ანებებდენ.

ჩვენ რომ ის ალავი და ეს წიგნი გავშინჯეთ, ამ წიგნით რაც
ჰასრათას სახლკარი ყოფილა პირველვე, ყოველივე ამ წიგნით არ-
ქიმანდრიტს ანტონის დარჩა. ბურჯიძის რომ ახლა უჭირავს
არქიმანდრიტს ანტონის თავის ყმის ბეითალმალი დარბაზი ოთახი და
ეზო, რასაც ის გაიტანს მამუანთ სახლამდინ, ამას უწერია სიგელში
და ამას დარჩა.

მრავლის გამოძიებით გამოვიძიეთ, რომელიც არქიმანდრიტის
მოტანილი სიგელი აცხადებდა, ეს სამძღვრები დაანიშნა და სხვა
არა. მოქალაქენი ამის პირდაპირას სახლებს ამბობდნენ, მაგრამ ეს
სიგელი იმას არ ნიშნავდა. სწორეთ ეს სახლები და ეს მიჯნები და-
ნიშნა, რომელიც დღეს კელთ უჭირავს არქიმანდრიტს, იმის მოკე-
ლებით მამუანთ სახლებამდინ ამას დარჩა.

ჩვენ რომელიც წიგნი ვნახეთ, იმ წიგნზე ეს სამართალი ვსაჯეთ,
იმათ ეთხოვეთ წიგნი და მოწყაე: თუ აწ წიგნი ვაქვსო და აწ ესეთი
საბუთი, წარმოაყენე და სამართალი მიიღვეთ. ვერც წერილი წარ-
მოაყენეს და ვერც ასეთი საბუთი რომ ეს სიგელი გავგეცუდებინა.
რადგან ამ წიგნის წინააღმდეგი ვერა მოიტანეს რა, ამ წიგნით ეს
სახლები არქიმანდრიტს ანტონის დარჩა. რადგან ამ სახლების
მსყიდველი სოლოლაშვილი ხატუა ამის ეკლესიის ყმა ყოფი-
ლა, ის ამოწყეტილა და იმის ბეითალმალი ამას დარჩიოდა.

ჩვენ ასე განწყავეთ, ნება და ბრძანება მისის სიმალის მეფისა
არის. აპრილის 3, ქორონიკონს უოა.

ბარამის შვილი იოანე ლალე და გოგი აქ; ეს სახ-
ლები თქვენ მოაბარეთ თავის მიჯნებით, რადგან თქვენ ხართ ისა-

ლომად... ვახტანგ	შუქაბუქ	მდივანბეი ოტია	მდივანბეი თემურაზ	ვაში ცხო...

ული.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოჲსა და კახეთისა და სხვათა მე-
ფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს

უოა. მე ვახთ...
ერგლე

ქ. ჩვენ ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა დე-
ლოფალი დარეჯან ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის თ,

ქორონიკონს უოა. დულოფალი
დარეჯან

კიდებუ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარხი მეფის ძე ანტონი,
მსაჯულთა მიერ განჩინებულისა და მისის უმაღლესობისაგან დამ-
ტკიცებულისა განჩინების ამის თანაგვა ვართ. აპრილის ი, წელსა
ჩღბგ

ხელრთვა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონი შვილი გი-
ორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ივნისის ბ, ქორონიკონს უოა.

მეფის ძე
გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას ვამტ-
კიცებთ. აპრილის ი, ქორონიკონს უოა ლთისმშობ...
იულონ

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ამ განჩინებას ვამტ-
კიცებთ. აპრილის ი, ქორონიკონს უოა. დავითის...
მირიან

**127. ბანინიზა ბეკაღე II-ისა ნახიდურელთა, ნასიგულთა და
ალაგალოელთა ყულის საგვრუა**

1788 წ. 2 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 15. საბ. № 114. პირი. ქალაღი. მხედრულთ.

[128] ნახიდურელნი და ნასიბლელები და აღბაბალოელნი
წყალზე ლაპარაკობდნენ. ამათი საქმე მოვიკითხეთ. ძველათ ასე ყო-
ფილა. იმ რუდამ შვიდი თავი წყალი ნახიდურელთა ყოფილა, ექვსი
თავი წყალი აღბაბალოსი და სხვა რაც სოფლები ორბელინთი
ყოფილა, იმათი ყოფილა.

ახლაღ ასე გავარგიეთ: რაც იმ არხში წყალი გამოვიდეს, [V] ამ

წესით უნდა გაიყონ: შვიდი წილი ნახიდურელთ, ექვსი წილი ორ-
ბელინთ სოფლებს აღბაბალოსა და სამი წილი ნასიბ-
ლელებს მსახლობელთ.

ეს წყალი ასე უნდა გაიყონ: და მუშაობითაც როგორც წილი
აქვსთ, იმ რიცხვით უნდა იმუშაონ. მერტუე ჩვენმა შვილმა იულონ
დააყენოს. და დღურათ ამ გზით გაიყონ: რვა დღეში სამდღენახევარ
ნახიდურელთა, სამი დღე ორბელინთ სოფლებისა და დღენა-
ხევარი ნასიბლელები. მაგრამ პირველათ დღენახევარი ნასიბ-
ლელები მისცენ; და მასუკან ნახიდურელთა და ორბელინთ კაცებ-
მა გაიყონ. ამაში მეტნაკლებობას ნურგინი მოინდომებს, თვარემ
ჩვენი საწყენი იქნება.

მისის იბ, ქორონიკონს უოა.

ჩვენი ღმრთის წყალობავ, შვილო ბატონო იულონ და ჩვე-
ნი სიძვე სარდალ-სალთხუცესო დავით, ეს საქმე ასე აღსარუ-
ლეთ და თქვენი კაცებიც დაქაირიგეთ, რომ ამის არავინ გარდახდეს.
და ჩვენ ამაზე თავს ნულარ გვაწყენენ.

**128. ბანინიზა ელიზბარ და ზაალ დავითაშვილების
გაგულის გააფრის საგვრუა**

1788 წ. 8 ივნისი

ხელწერათა ინსტიტუტი. Ad 1520 ა. პირი: აგრეთვე ცსსა. ფ. 1450. დავთ.
№ 33. საბ. № 276.

დავითის შვილი ელიზბარ ჩიოდა: გოგის სოფელ-
ი ჩემი და ჩემის სახლსკაცის ზაალისა არისო და საკუთრად
ზაალს უჭირავსო და მე წილს არ მიდებსო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებლებამ, ზაალ მოვაყვა-
ნინეთ.

ზაალმა თქვა: მართალია, გასაყოფი არისო.

რადგან სიტყვა არა ჰქონია რა ზაალს, უნდა ეს გოგი სოფელი
შუა გაიყოს: ნახევარი ზაალს და ნახევარი ელიზბარს.

უფროსის კაცის შვილი რომ ზაალ არის, უნდა საუფროსო აი-
ლოს, გენახის ალავს ვენახი და სახნავს მიწაში მიწა.

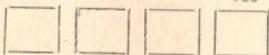
სამუალისიც ასე უნდა იქნას. დავითის შვილები ოთხნი ძმანი
ყოფილან: გიორგი რომ დღეს იმისი შვილი ზაალ არის, ივანე
რომ ივანეს შვილი აღიზბარ არის დღეს, დავითი და ედ-
იშვირ, ამათი არავინ არის დღეს. ედიშვირის [საუმცროსო ხომ აღ-
ბული არის.

ივანეს და დავითის საშუალო რაც ერგება, იმ სოფლიდამ უნდა იხრე იქნას, ზაალ რომ საუფროსოს აიღებს, მერე ელიზბარმა საშუალო უნდა აიღოს.

ოთხმოციის დღის მიწა რომ იყოს, ოთხის დღისა აიღოს. ივანეს საშუალოდ და დავითისათვის რომ ივანეს ერგება ორის დღისა და დავითსა ორის დღისა ერგება. ივანეს შვილი რომ ელიზბარ არის, საკუთარს აიღებს ორის დღისას. ელისბარ და დავითის მამული რომ ზაალს და ერიზბარს უჭირავსთ, დავითის წილი ორის დღის მიწა შუა უნდა გაიყონ: ერთის დღის ზაალს და ერთის დღისა ელიზბარს. რამდენიც ოთხმოციის დღის მიწა გაიზომოს გოჯი სოფელში, ამ ზემორე მოხსენებულის მგზავსად ოთხმოციდამ სამის დღისა ელიზბარს ერგება და ერთის დღის მიწა ზაალს ერგება საუფროსოს გარდა.

ეს ასე უნდა გარიგდეს. მთბათვის **გ**, ქორონიკონს **უოა**.

ქ. ჭერ საუფროსო უნდა აიღოს ზაალმა, მერმე რაც დარჩება, საშუალო აიღონ ოცხედ ერთი. და რამდენიც დღისა დადგეს საშუალო, იმ საშუალოდამ სამი წილი ელიზბარს უნდა მიეცეს და მეოთხედი ზაალს, ამისთვის რომ სხვა თავით მამული ამათს მამებს ასე გაუყავით. ეს სოფელი ხარაბა იყო და დარჩომით. ახლა ესეც იმ გზით გაიყონ. საუფროსო და საშუალო რომ აღდგეს, სხვა რაც დარჩეს, ის შუა გაიყონ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. თბათვის **კდ**, ქორონიკონს **უოა**.

ზეშედი: მე ფხებთანხანთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

129. განჩინება ზაალ დავითიშვილისა და ბატონიშვილის

ჟმა-მაშულის საყვამე

1788 წ. 8 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 37. სპ. № 63. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[34] ზაალ დავითის შვილმა ამის შემდგომად სამართალს არზა მოსცა: ტატის [v] შვილის თამაზას შვილებს თავითი გაყრილის სახლისკაცის ოთარის მამული და ყმა უჭირავსთო, სამართალს ვითხოვო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამის არზაზე წარესწერეთ: «აისაული. მანამ სამართალთ ან ზაალს დარჩეს და ან ამ

ტატისშვილს, მანამ ეგ კაცნი საშუალოდ იღვას და სამართალმა რომელსაც დაქანებოს, იმას მიაბარე და ამის მოდავენი კი ახლავ სამართალში გამოგზავნე».

ეს წერილი რომ მიუვიდათ, ტატისშვილის თამაზას ქვრივი და ობოლი სამართალში ჩამოვიდნენ და მისის სიმაღლის მეფის წინაშე ილაპარაკეს.

ჩვენ, მსაჯულთ, ტატისშვილის თამაზის შვილს წერილი მოვთხოვეთ, თუ ოთარის შეყრილობის წერილი გვაქვს წარმოაყენე.

ტატისშვილის თამაზის შვილმა ერთი წერილი წარმოაყენა, ასე ეწერა: «ეს წიგნი გიბოძეთ ჩვენ დავითისშვილებმა შენ, ჩვენს აზნაურისშვილებს ტატისშვილს თამაზას და შენს ძმას ბადათარს ასე, რომ შენის განაყოფის ყმისა და მამულს დავევაჯე და შეყრილობის წიგნიც კელა გქონდა და ისევე თავის სიცოცხლეში შეგყრილობა, თქვენი სამეკიდრო მამული ისევე თქვენთვის მოგვიცემიო; ბიძის შენის ყაყანის და თამაზის ნაქონიო ძველთ კელმწიფეთაც თქვენი მამაბაბათავის ებოძებინაო და წიგნებიც კელთ გქონდათო. რადგან ძველადაც თქვენი ყოფილა, ჩვენც [35] ისევე თქვენთვის მოგვიციაო სუენეთ და ძვილეთს რისაც ყმი-სა და მამულის მქონებელი ყოფილიყოსო ყაყანია და თამაზაო».

ჩვენ, მსაჯულთ, თამაზა ტატისშვილის ობოლს უთხარით: ზაალ ოთარის წილს გედებება, ყაყანა და თამაზა ოთარისა რა იყენებ?

ამათ თქვეს: ყაყანა ოთარის ძმა იყო და ოთარის შვილი თამაზა იყო, რომელიც ამ წიგნში გვიწერიაო; დავითისშვილებსი-გან მიცემული. წიგნი ამ წელს იყო დაწერილი ქორონიკონს უღბ. ამ წიგნზედ დავითისშვილების ბუევიდის ისხდა.

ჩვენ, მსაჯულთ, დავითისშვილს ზაალს უთხარით. ამ ტატიშვილის მოტანილის წერილისა და ლაპარაკის ან წერილი გავქვს და ან მოწამე გვაქვს, რომ ამისი წერილი დაარღვიოს, წარმოაყენე, ეს გა-
[ამტყუნე და სამართალი მიიღე. ეს მრავალჯერ უთხარით, მაგრამ ზაალმა ვერც წერილი წარმოაყენა და ვერც მოწამე. და თითონვე ამბობდა: ზაალს მიეციტ განჩინებაო, კელი ამიღიაო.

დარჩა სამართალი და იმ წერილის ძალით ყაყანისა და თამაზის ნაქონი ყმა და მამული, რისაც მქონებულნი ყოფილან ტატიშვილს იოთამას, პავუას და ივანეს.

ამაზედ დღეის იქით ზაალ დავითისშვილი ვერას ილაპარაკებს. ეს ტატიშვილი [v] იოთამ, პავუა და ივანე დავითისშვილის ელისბარის აზნაურშვილი არიან. დაიწერა მთბათვის **მ**, ქორონიკონს **უოა**.

მზეკაბეზე   თემურაზ   მსაჯული იესე

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას, თიბათვის კ, კორონიკონს უოა.

უოა. მეფეთ...
 ირაკლი

130. განჩინება გურამიანთ კონეზის გაუფრთხ საძმეზე

1788 წ. 21 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450, დავთ. № 19, საბ. № 114, პირი, ქალაღი, მხედრული.

[114] მისის სიმალის ბძანებით ჩვენ, მღივანბეგი თეიმურაზ, ყორიასულბაში ზა[ალ] და ბოქოულთხუციეი პაპუა ამოვედით ავქალას გურამიანთ სადაოზედ.

[V] ჩვენ ამათი სადაო განვიხილეთ და ასე გაუაშველეთ: ზა[ალ] რადგან თავისის სახლის კაცების მამულის მენახევერე არის, თოთხმეტი კალო-საბძელი ზა[ალ]ს წილს კაცთ ეჭირათ და ერთი კალო-საბძელი თვით ამ ზა[ალ]ს ეჭირა. ამის სახლის კაცთ ეჭირათ ორი კალო-საბძელი და იმათ წილს კაცთ ეჭირათ ცხრამეტი კალო-საბძელი, რომ შეიქნა ოცდაერთი ამათი ნაჭერი კალო-საბძელი.

რადგან ზაალ მამულის მენახევერე არის და ნაკლები უჭირავს, ეს უსამართლო არის. ამის მიზეზისათვის არ ჩამოვართვით მეტი რომ უჭირავსთ, რომ ავი დრო არის და ღმრთით ქვეყანაზე რომ მშვიდობა მოხდეს, უნდა თავეთ წილს დასჯერდნენ. მშვიდობისათვის კიდევ ერთი კალო-საბძელი ზაალს ვთხოვეთ და გიორგი უზბაშს თხოვებით ვთხოვეთ ნალეკრის ნაქონი კალო-საბძელი. ზაალზე რომ მეტი უჭირავსთ კალო-საბძელი რეა, როცა [167] მშვიდობა მოხდეს, ოთხი უნდა [და]უბრუნონ ზა[ალ]ს.

მტკვრის პირისაკენ რომ ფარეხები არის, ზაალს თავისი წილი უნდა დაქანებონ და თავეთ წილში გააკეთონ ფარეხი.

ზაალის წილს ციხეში რომ დგანან და იქავ ციხეში ალაგი ცარიელი აქვსთ, ზაალის წილი ალაგი დაცლონ და თავეთ წილში ააშენონ და დადგნენ.

ჩვენ რომელიც განვიხილეთ, იმისი სამართალი ვსაჯეთ; და ნება მათის უმალღესობისა არის. მთიბათვის კა, კორონიკონს უოა.

ზაალ

თავში:

ჩვენი ბძანება არის, მეგრე გურამიანთ საქმე როგორც ამ ჩვენგან ვაგზავნილთაგან ვარიგებულა, ჩვენც დავემტკიცებია და ყადაღაც ვეიბძანებია. ამას იქით მფოთი აღარა ჰქნან, თვარემ რომელიც მფოთის მიზეზი შეიქნება, იცოდეს ღიდათ ვარდავხდევინებთ. აღიწერა ივნისის კდ, კორონიკონს უოა.

131. განჩინება გურამიანთ მამულის საძმეზე

1788 წ. 25 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450, დავთ. № 19, საბ. № 117, პირი, ქალაღი, მხედრული.

[169] მისის სიმალის ბძანებით მე, მღივანბეგი თეიმურაზ, ყორიასულბაში ზაალ და ბოქოულთხუციეი პაპუა ავქალას ამოვედით, გურამიანთ ერთმანერთს რომელსამე მამულს ედავებოდნენ, ისინი განვარჩიეთ და განჩინება მივეციეთ ზაალ გურამის შვიც.

ზაალს ეუბნებოდნენ თავისის სახლის კაცნი: შენი წილი ბაღისა, ბოსტნისა და კალო-საბძლის ალაგი წყალმა წაქახინაო, საკუთარი შენი წილი იყოო.

ჩვენ, ზემორეხსენებულთ, ორი კაცი დოღეჯისა, ორი უზბაშის გიორგისა და ორი მეორე უზბაშის გოგოასი და ორი ამ ზაალისა — ეს რეა კაცი, შევყარეთ და ფიცით ვციხეთ: რომელიც წყალმა წაქახინა [v] საკუთრით ზაალისა იყო, თუ საერთო იყო ის ალაგი?

ამ რეა კაცთ ფიცით ვგარწმუნეს: რომელიც წყალმა წაქახინაო, საერთო იყო[ო]. ჩვენც მათის ფიცისამებრ განვარჩინეთ, რომელიც ალაგი წყალს წაუხდენია, საერთო ყოფილა, რომ იმ წამხდარს ალაგს ზაალს წილში ვერ ჩაუგდებენ, საერთო ყოფილა და საერთო იყო.

მთიბათვის კე, კორონიკონს უოა.

1788 წ. 27 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. № 457. დღიანი. ქალაქი. 71,7x24,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირა წერტლი.

ქ. შანშიაშვილს მოლარეს გოგიას და პაპას რომ უჩიოდნენ გლეხი კაცი, — თქვენი ყმანი არა ვართო, სადღედღლონი ვართო, — ჩვენს კელმწიფე დედოფალს ამითი სამართალი ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის ებძანა.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და ფიცი დავადევით. ამ სადაო გლეხკაცთ ანანაშვილს სარქისას შვილს და ბარამაშვილს ასე უნდა შეიქციათ: «შანშიაშვილებო, ჩვენ თქვენ სამევიდრო ყმათ არ მოგვსლოდეთ, თუ არ ხიზნობით». მაგრამ იმ ვანაჩენის ქვემოზე დაესწერეთ: თუ შანშიაშვილებმა ამ ორმოცს დღეზე ასეთი ან წერილი და ან მოწამე სამართალში წარმოაყენეს, რომ სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართალი მიეცემათ შანშიაშვილებს.

ოცს დღეზე ამ შანშიაშვილებმა ერთი წერილი წარმოაყენეს, რომელშიაც ასე ეწერა: «ბატონო ჩემო შანშიაშვილებო, მიშველეთ რამ, სალგოს ხარჯს მთხოვენ».

ქ. მეორე ეს, რომ: მორიგის დავთარის მწერალი მისულა, უკითხავს: «ვისი ყმა ხარ, ვიხედ დავწეროთ». ამ გლეხთ კაცთ უთქვამთ: «შანშიაშვილების ყმათ დავწეროთ»; და მორიგის დავთარში შანშიაშვილების ყმათ ეწერნენო.

ქ. მე სამე, ეს: უზბაში ქავთარის შვილი ნიკოლოზ ფიცით მოწმობს: შანშიაშვილმა მითხრა, ჩემი კაცი ხელთუბანს სახლობს, ხარჯი გამოიბრათვიო. მიველ გამოვართვი ამათ, და შანშიაშვილებს მივეცო.

ქ. მეოთხე, ეს: საგინაშვილი უზბაში ნიკოლოზ დიდის ფიცით ასე მოწმობს: მეც მითხრა შანშიაშვილმა ხელთუბანს ჩემი კაცი სახლობს ხარჯი გამოიბრათვიო. ექვსი მინალთუნი გამოვართვი და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეხუთე, აგრევე ყაითმაზაშვილმა სტეფანე [ქ] ფიცით ასე თქვა სამართალში: მეც გამოვართვი ამ კაცთ და შანშიაშვილს მივეცო.

ქ. მეექვსე, მადალაშვილმა დავითმა და სვი-

1 ყაითმაზაშვილი.

მონმა თქვა სამართალში: ეს გლეხი კაცი რომ მეტეხში სახლობდნენ, ჩვენ ვკითხვდით. ვისი ყმანი ხართ. ესენი გვეტყოდნენ: შანშიაშვილებისაო.

ქ. მეშვიდე, ყაითმაზაშვილი ყაითმაზა ასე მოწმობს ფიცით: მე რა ჩემს თავს მოვესწარ, ეს კაცი ამ შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მე რვე, პატარა საყდრის ტერო-ოპანეზა ასე მოწმობს წერილით: ამითი მამა შანშიაშვილების ყმათ მინახავს ბოლნისსიაო, რომ მამაჩემი ამათ სახლში მღუღლოდაო.

ქ. მეცხრე, იგულაშვილი გიუა ასე მოწმობს წერილით: ჩემს მოქსურებაში ესენი შანშიაშვილების ყმათ მინახავსო.

ქ. მეათე, სახასო ესტატე ასე მოწმობს წერილით: ვახტანგ მეფის დროს, ოსმალბას და ყიზილბაშობას, ეს ამათ ყმათ მინახავსო.

რადგან პირველვე სამართალმა ასე განაჩინა, რომ: თუ ორმოცდღემდინ შანშიაშვილებმა ან მოწამე და ან წერილი წარმოაყენეს, რომ სამართალმა ირწმუნა, მაშინ სამართლის გოვას და პაპას დარჩენიბა. ახლა ამათ ეს წერილი და მოწამე წარმოაყენეს, რომელიც ზემოზე მოგვისხენებია ჩვენთან რომელთაც მოწამეთ აღიარეს, ჩვენ ის დავსწერეთ; და ნება ჩვენის ქელმწიფე დედოფლისა არის. აღიწერა მთიბათვის კვ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამ მოწმობის ლაპარაკით და სამართლის მიხედულობით ეს კაცი ამათ არ გამოერთმევათ; და ნება მისის სიმაღლისა დედოფლისა არის.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გვესქ ქრისტესა, მწე მექმენ ავაშიტესა ნიკოლოზ
2. მზეჭაბუკ
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
4. მონა ლთისა მდივანბეგი თემურაზ

თავში:

ქ. ჩვენს, სრულიად საქართველოსი და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული ბატონი დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

მდივანბეგე შიკალაბაშო თემურაზ! თავისი კაცი ამ შანშიაშვილს მოლარეს მოაბარე. თიბათვის ვ, ქორონიკონს უოგ.

ბეჭედი: დედოფალი დარეჯან.

133. ბანიონა ზაპაზვილიზის მამულის საძეგლე

1788 წ. 28 ივნისი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 27. საბ. № 308, პირი. ქალაღი. მხედრული.

[217] მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს ვახტანგს ეს მუჯალმა მირთმეოღა. მის უგანათლებულესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებისათვის ებოძებინა. ჩვენ ეს მუჯალმა რომ გავსინჯეთ, სარღალი და სხვანი მოთაბარი აზნაურისშვილები სწერენ ამ მუჯალმას, რომ გაუყრელი ყოფიღა; სამართალში დიღათ [v] შესაწყნარებელი იყო ეს მუჯალმა. რადგანაც გაუყრელი ყოფიღან, ეს მამული ამ ზაყრასშვილს სოლომანის შვილს ალავერდას და ამის ბიძაშვილებს აღარ გამოერთმევათ სამართლის ძალით. და ნება მისის უგანათლებულესობისა არის. თიბათვის კმ, ქორონიკონს უღა.

ქ. ამ ალავერდას ძმას დავითასაც ამ მამულში წილი ეღება.

[ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

თავში:

ქ. ჩვენ, მეორე ირაკლი მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა, ვამტკიცებთ. ივლისის მ, ქორონიკონს უღა. [ ]

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული ბატონისშვილი გიორგი, ვამტკიცებთ წიგნსა ამას. ივლისის ი, ქორონიკონს უღა. [ ]

ზაყრასშვილი სოლომანს შვილი ალავერდა და ჩემი ბიძაშვილები ვედრებთ მოგახსენებთ: ჩვენი სახლისკაცის ქურივი რომ ტყვიღად ჩვენის ოჯახის გაყრას ანბობს, რომელსაც ჩვენი ოჯახის გაუყრელობა გაგვეგონოსთ და იცოდეთ, ამ წერილს მოწმობა მომიწერეთ. თიბათვის იდ, ქორონიკონს უღა.

მე, იავთლაშვილი ზაალ, ამ მოწმობას ვწერ, რომ ჩემს მოსწრობაში მაგათი გაყრა არ გამოგონია ღმერთმან წინაშე.

[ ]

1 როელმაც.

მე, გიორგი შანშიაშვილი, ამას ვმოწმობ, რომ ამათი გაყრა ჩემს მოსწრებაში არც გაგვიგონია და არც [218] მინახავს.

[ ]

მე, ელირასშვილი პაპა, ამას მოწმობს: ჩემს მოსწრებაში ამათი გაყრა არ მინახავს, არც გამოგონია ღმერთმან წინაშე. [ ]

მე, შანშიაშვილი პაპა ამ მოწმობას ვწერ ღმრთის წინაშე, რომ ჩემს მოსწრებაში ამათი გაყრა არც გამოგონია და არც ეიცო, რომ ესენი გაყრილნი იყვნენ. [ ]

ჩვენ, ორბელიანი სარღალი-სალთხუცესი დავით, ამას მოწმობას ასე ვწერთ, რომ არც სარღლის ლუარსაბის დროს, არც სარღლის ქაიხოსროს დროს და არც მამას ჩვენის დროს და არც ჩემს დროს ამათი გაყრა არ გაგვიგონია, ამდენს თაობაში დიციტა ვწერთ; თუ გაყრილნი ყოფილიყვნენ და ან გაგვეგონა, რომელს სარღალთანაც გაიყრებოდნენ, იმათი მოცემული წიგნი-ბარათიც ექნებოდათ. თიბათვის ივ, ქორონიკონს უღა.

ქ. თუ ან სომხითის მეღიქთან და ან თავის მეზობლებთან გაყრილნი ყოფილიყვნენ, იმათგანაც მიცემული პაჯათი ექნებოდათ.

[ ]

ქ. მე, მეღიქის შვილი თეიმურაზ ასე ვმოწმობ, რომა ამა ზაყრასშვილების გაყრა ჩემს მოსწრებაში არ გამოგონია ღმერთა წინაშე, არც გაყრილნი არიან, ეს ჩემი ხელია. [ ]

ქ. მე, არყუთაშვილი სტეფან ამათ გაყრა ჩემ მოსწრებაში არ გამოგონია ღიო[ს] წინაშე. [ ]

ქ. მე, ყორღანანთ შოამა ასე მოწამებას ვწერ ღმერთა წინაშე, ამათი გაყრა არც გამოგონია, არც [v] გაყრილნი არიან. მე, ყაფანდრის გევურქას შიოსას სიტყვიტა დამიწერია, მოწამეც ვარ. [ ]

1 ეწერიენ.

თავში:
ჩვენ, სრულიად საქართველოსა მეფის ძე ვახტანგ, ამ განჩინებასა და სამოწმებელს წიგნს ვამტკიცებთ და ისევ ამათვისვე გვიბოძებია თავიანთ გულხეობა და თავიანთ მამულის უფლებაცა.

თიბათვის ლ. ქორონიკონს უთა.

**134. ბანჩინება პალაჰის მოსაზრის დაპირებისა და იოანე
თათარაძის შიშის საჩუქარ**

1788 წ. 8 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1623. დედანი. ქალაქი. 69,5x22,3 სმ. მხედ-
რული. ვანკეეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის სიმაღლეს მეფეს ჩვენ, ბატონის შვილის გიორ-
გისათვის ეძახათ: ქალაქის მოურავი დავით და თაქ-
თაქის შვილი იოანე ბაბლიძეებზედ ჩივიან, მსაჯულ-
ნიც თან დაისწარი და სამართალი მიეცითო. ჩვენ ესენი ვალაპა-
რაკეთ.

მოურავი ლაპარაკობდა: ესენი ძველად ჩვენნი ყმანი ყო-
ვილანო, და ამ ახლო ხანშიაც ჩემთან მომავალანო, გზაზედ და-
ხვედრია, დაუბრუნებია და თავისთან მიუყვანიაო. ახლა ვეღარ შე-
რიგდნენ და ჩემთან ყოფა მოინდომესო. ძველადაც ჩემნი იყვნენ,
ჩემთანაც მომავალი იყვნენ, დააბრუნა, ახლაც ჩემი ყმობა უნდათ
და სამართალი მომეციეთო.

იოანე უპასუხებდა: ესენი ჩიკოძის ყმანი არიან; თუ
როდესმე საციკიანოში სახლებულან, აყრილან და ასი წელიწადია
იმერეთს სახლებულან. ამ ახლო ხანში იქიდან გამოვიდნენ და სა-
ტივეს ქალანათარს ხიზნათ დაუდგნენო. თუ შენი ყმანი იყვნენ,
რატომ ხელი არ მოჰკიდებო? იქიდან აიყარნენ და ისევ იმერეთს ჩა-
ვიდნენო, იმერეთიდან გადმოვიდნენ და ისევ მევე დამისახლდნენო.
ყმობის პირობაზედ მომივიდნენო, მამული მივეცო, ხარო მივეცო
და პური მივეცო.

რამდენსამე ხანს უკან შემამწყრნენ და ისევ იმერეთს გარდა-
ვიდნენ. ცოტა ხანს უკან ბიძამწვილისათვის ხელი მოეკიდრა და
გდმოვიდნენ და ისევ მევე დამისახლდნენო. თავისის ბატონის წიგ-
ნიც მომტანესო თავეთის ხელითაო. ჩემს მეტს კაცს ამითან საქ-
მე არავისა აქვსო. თუ იმერეთს იქნებთან, ჩემნი არიანო; და თუ
ქართლში იქნებთან, ღმერთთან შენ მოგახმაროსო.

მასუკან ერთი მოახლე მყვანდა, ის მთხოვეს, მივეც და თავისი
თავი წიგნი წასყიდსავით მომცა. მასუკან ერთი ბოროტი საქმე
შემთხვია და სისხლს ადებდნენ სულიერსა და ხორციელსა. ის მე
ასე გარდავწყვიტე, რომ არც ერთისათვის აღარ უსაყვედურებიათ
რათ.

ცოტა ხანს უკან რომლისამე საქმით შემამწყრა და ზაქარია-
სთან მივიდა. ჩემს კელმწიფეს — მეფე ირაკლისთან
ვიჩიველ. ამილახორად ივანე გეგს იესეს უბძანა ჩვენი
სამართალი ამილახვარმა გვალაპარაკა. ჩვენი წიგნები გასინჯეს და
მე დამანებესო; რომ ამ მოურავმა ამიყარა ეს კაცი და ხელშეკრუ-
ლი მამცაო. კიდევ მის სიმაღლესთან მეფესთან ვიჩიველთ, გვალა-
პარაკა და განაჩენი გვიბოძა. მას აქეთ ჩემნი ყმანი არიანო და სა-
მართალი მიბოძეთო.

ჩვენ, ბატონის შვილად გიორგიმ, მსაჯულთ თანდასწრებით ესე-
ნი განვიხილეთ. ის წიგნებიც ვნახეთ, რომელიც აბაშიძეს მო-
ეწერა იმერეთიდან: ეს ბაბლიძეები ჩემი მეგვიდრე ყმანი არიანო,
და ამითან ქართლში შენს მეტს საქმე არავის აქვსო.

და ეს წიგნიც ვნახეთ. ამილახორ-მდივანბეგისათვის მუჩალვა
მიერთითა ამ ბაბლიძეებსა, რომ ქართლში მე არავისი ყმა არ ვი-
ყოთო.

ეს წიგნიც ვნახეთ, რომ მოახლე გამოერთია და თავისი თავი
ყმათ მიეცათ და სისხლიც გარდაეხადა. ზაქალ დავითის შვილის
დაწერილი იყო და ზაქალს ვკითხეთ და ფიცით თქვა: რაც ამ კაცმა
მითხრა, ის დავწერეო.

და ამილახორის განაჩენიც ვნახეთ ზაქარიას და იოანეს რომ
ედავნათ, იოანეს დარჩომოდა და მოურავს დავითს ხელშეკრული
მიცა ეს კაცი იოანესთვისა, რომ სამართალში მოურავმა ასე თქვა.

და მის სიმაღლის მეფის ბძანებაც ვნახეთ: ამდენის მოწმებუნი-
თაო ბაბლიძე მამუკელა, მისი ბიძამწვილი ივანე და
მამუკა თათაქიშვილის იოანეს ყმანი არიანო, ამის მეტს კელი არა-
ვისა აქვსო.

მოურავს დავითს ასეთი სიტყვა და უჯათი არა ჰქონდა რა,
რომე სამართალს შეეწყნარებინა, მეგვიდრეობით ამბობდა; და
თვითონ ამ კაცებმა თქვეს: ოთხმოცი წელიწადია აქედან წასულნი
ვართო, რომ ბაბის ჩვენის მამა გარდასულა იმერეთსაო. ამით მე-
კვიდრეობით აღარ ერგებოდა.

1 ბაბლიძეები. 2 ბაბლიზებსა.

და სატვივეში მოსვლას რომ ამბობდენ, ამისი სამართალი მის სიმაღლეს მეფესა და ამილანორ-მდივანბეგს სამართალი მიეცათ და გარდაეწყვიტათ, რომ თავთაქიშვილის იოანესათვის დაენებებინათ.

და თუ ბაბლიძეებს ამ იოანეს ყმობა არ უნდოდათ, იმერთს რომ გარდვიდნენ და მეორეთ გადმოვიდნენ, თავთაქიშვილს რაღათ მიუვიდნენ, რატომ მოურავს დავითს არ მიუვიდნენ? ამით ჩანს, რომე უწინაც ამისი ყმობა ნდომიათ და მას უკანაც.

და სხვა სახელმწიფოდამ გადმოსული კაცი ვისაც პირველად მიუვა და ყმად დაუსახლებდა და იმისგან მამულსა თუ ნივთს რასმე მიიღებს, იმას ყმობილად ვეღარ წაუვა.

ჩვენის სამართლით ეს მამულელა და ივანე თავთაქიშვილის იოანეს ყმანი არიან; და ვერცავინ ეცილება თაიანთის მიცემულის წიგნის ძალითა და ამდენის განაჩენებოთა. და ნება მისის სიმაღლისა ვინს. აღიწერა ივლისის 8, ქორონიკონს უოა.

თავში:

1. მეფისძეგორგი
2. ლთადკაცად ვესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესანიკოლოზ
3. მზეჭაბუკ
4. მონაღთისა მდივანბეგი თემურაზ
5. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ესეს
6. მონაღთისა იგნატო

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს 8, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდო: მეფეხვანდანილთა მიერ ეკლესია ვაღიღე, ერეკლე.

135. განჩინება გიორგი შინაღთისვილისა და იორაგ მრუელისვილის სასისხლო საქმიება

1788 წ. 8 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 4650. დედანი. ქალაღი. 42X19,3 სმ. მხედრული განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. უთნელისშვილი სალთხუცესი გიორგი ჩიოღა: მთილად ერთი ირემი სოფელში ჩამოვარდაო, მოვკალითო. იორაგ მრუელისშვილი მოვიდა, რაც ჩემს კაცს ხორცი ერგო წილში, რომევა დაუწყო, ჩაველ და არ წვაგრომევიენო.

ამაზე მრუელისშვილმა იორაგმამა მექარა დამიწყოო. შინ წავეღლით ლაპარაკითაო. მასუკან იორაგისშვილი შინადამ ჩამოვიდა, იმან თოფი მკრა ბარკალში და იქით გამრქიდაო. კიდევ იორაგის ძმისწულმა სხვას თოფი გამოართვა, გამოიქცაო ჩემკენთო, სროლას მიპირებდაო, აღარ გამეწყო რაო. შინ წამოველო. ამის სამართალი მდიორსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ, მრუელისშვილი იორაგ მოვაყვანიინეთ და ვალაპარაკეთ.

იორაგ ებასუხებოდა: მე და შენ რომ საჩივარი გვექონდა, ვინიღლეთ. ამასწინ მსაჯულთ სამართლით ფიცი დამადვეს, უნდა დამეფიცა, მრავალჯერ მოგყევ, მაგრამ არ დამაფიცეო, ის ჯავრიცა გვექონდაო. და ეს ჩხუბიც შენ აშაღე პირველათაო და განსაცდელი შეგვემთხვავო, დანაშაული მაქესო, ნება სამართლისა არისო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და სალთხუცესი გიორგის ქრილობა გავზომეთ ოცდათორმეტის ქერის მარცვლის ზომა იყო. ეს უთნელისშვილი შუა აზნაურიშვილი არის. შუა აზნაურისშვილის სისხლი მივეციო. ერთის ქერის მარცვლის სისხლი თექვსმეტი მილანთური არის; ოცდათორმეტის ქერის მარცვლის ზომა იქს ორმოცდაცხრას თუმანს და ორს მილანთუნს. ეს გიორგი რადგან მოკლე არის და ლიახვის სალთხუცესი, ამ მოხელობისთვის ათი თუმანი მიემეტა, რომ იქნა გვარისა და სალთხუცესობის სისხლი ორმოცდაცხრამეტი თუმანი და ორი მილანთუნი. ეს უნდა მისცეს მრუელისშვილმა იორაგმამა უთნელისშვილს სალთხუცესსა გიორგის.

ხუთასისთავო ამირეჯიბო ზაზავე! ეს ასე გაქარიგე. მარიაშობისთვის 8, ქორონიკონს უოა.

ჩვენ რომ მრუელისშვილს განჩინება მივეციო ამის უწინ ამათ საღაოზე, იმ განჩინებულისაებრ უნდა დამტკიცდეს.

თავში:

1. ლთადკაცად ვესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესანიკოლოზ
2. მზეჭაბუკ
3. მონაღთისა მდივანბეგი თემურაზ
4. ჟამი ესეცა წაწრლის.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აგვისტოს 8, ქორონიკონს უოა.

ბეჭდო: მეფეხვანდანილთა მიერ ეკლესია ვაღიღე, ერეკლე

136. ბანინება გივი ავალოზვილის ურის მამიას მკვლელობის საჩუქარი

1788 წ. 11 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 136. დღანი. ქაღალდი. 36x13,5. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია თითო წერტილი.

ქ. ავალიშვილი გივი უჩიოდა ჩუმლაცს რუსეთ-ლის ყმას დედაბარიშვილის დაუღის ასე, რომ: ამისი ყმა მამია ამ დაუღის [ს]ახლის კარზედ მისულიყო, დაუღის შინ სტუმრები ყოლოდა და ღვინო ნასომი ყოფილიყო. ამ ზემოხსენებულს გვიის ყმას დაუდი კარზედ გამოეხმო, სიტყვის რისამე სათქმელად, რამწამ კარზედ მოსულიყო, ამ დაუღს შამოეგინებინა უშვერი სიტყვითა და მამიასაც შეეცინებინა. შუაში ჩხუბი მოსლოდათ. წაჭიდებულებყნენ და ამ დაუღს ხანჯლები ჩაეცა და ეს მამია მოეკლა.

მოვიდნენ და ზემოხსენებული ავალიშვილი გივი და რუსთვლის ყმა დაუდი მათს უგანათლებულსობის ბატონიშვილს გიორგისთან, ილაპარაკეს; და ამითი სამართალი ჩვენ მოსამართლეთ გვიბძანა.

რადგან ამთ საქმეს ასე ზემო მოხსენებულისაებრ ასე გაუვლია, რომ იმ [მ]ამიას მავთონი დანაშაული არაა ჭონია რა და უბრალო სული მოუკლავს, ჩვენ მათის უმალესობის ბედნიერის კემწიფის გაჩენილის სამართლისაებრ სამართალი განუჩინეთ:

ასე, რომ ამგვარმან კაცმან რომ ამგვარი კაცი მოკლას, ბძანებული არის მათის უმალესობისაგან, რომ ერთიორად სისხლი უნდა დაუღვროს, რომ იქნება ამისი სისხლი ოცდაოთხი თუმანი. ეს ოცდაოთხი თუმანი ზოგი ნაღდი და ზოგი ჭინში დაუღიმა და ამისმან შვილებმან ამ ზემოხსენებულს მამიას ობოლს უნდა მისცეს.

ისასულო აღამ ერასტიშვილო! ეს ასე შენ უნდა გააჩირო და მოაცემინო. რაც მისცეს ყველა ღირებულს ფსით უნდა დააქვინო. აგვისტოს ია, ქორონიკონს უოა.

თავში:

ორი ბეჭელი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჭულად მაგო, ბეჟან
2. მიწა ვარ, დავითარგუნებო

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აგვისტოს ივ, ქორონიკონს უოა. ბუჰალი: მეფის ქე გიორგო

137. ბანინება ბუარამიშვილის ურის მამიას მკვლელობის საჩუქარი

1788 წ. 12 აგვისტო

ქსა. ფ. 1448. სპ. № 413. დღანი. ქაღალდი. 38x15 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. მისის სიმაღლის კელმწიფე დედოფლისათვის არზით მოეხსენებინა გურამისშვილის ყმას გოჩიტაშვილს მამულკას: მე ბაქა გურამისშვილის ყმა ვიყავო; ბაქამ კახს თარხანს ყმათ მივეცაო. მერე არზაბოზას აქ ავქალს გადმოვცვიდითო და ჩვენს მამულზედ დავსახლდითო. რადგან თარხანს მიმცაო და ჩემის ნებით მოუვიდითო, ბაქა გურამისშვილი წყალობის ყმას გვეძახდაო. ახლა ბაქა ამოწყდა, იმისი მამულიც თქვენი არისო და ჩვენც თქვენ მიგვირთვითო.

ჩვენს კელმწიფეს დედოფალს, ჩვენ საქართველოს მსაჭულთ-შეკრებულთათვის ებძანა ამითი სამართალი. ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეციო: ბაქა გურამისშვილს რომ ეს კაცი თარხანისათვის მიუცია, მერე ისეც აყრილა, თავის მამულზე დასახლებულა და ბაქას ყმობია. ბაქა ამოწყვეტილა, ბაქას მამული და კაცი გურამისშვილის უსბაშის გიორგისათვის და გოგია უსბაშისათვის უბოძებია. სამართლით ეს გოჩიტაშვილი მამულა დარჩა ყმათ გურამისშვილს უსბაშს გიორგის, უსბაშს გოგიას და ეფრემს.

ჩვენ ესრედ ვნახეთ ამითი სამართალი და ნება ჩვენის კელმწიფე დედოფლისა არის. აგვისტოს ივ, ქორონიკონს უოა.

ოთხი ბეჭელი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშოქესა ნიკოლოზ
2. მზეჟაბუკ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი თე მურაზ
4. ჟამი ესეცა წარვლის.

138. ბანინება ზურაბ ბიძინაშვილის მიხარტ მთაწლის გაწადიშის საჩუქარი

1788 წ. 27 სექტემბერი

ქსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. სპ. № 103. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[71] მათის სიმაღლის საქართველოს ხელმწიფისათვის მამაცაშვილს იოსებს არზი მიურთმევია ავალიშვილის ელისაშვილს პეტრეს ყმის ბიძინაშვილის ზურაბისათვის ვჩიოლა: ჩემის ძმის გრიგოლ დეკანოზის ნაშთითი

მოახლე გამიწვილაო! და მათს სიმაღლეს ჩვენ, ამიღახვარ-
მდივანბეგისათვის ამითი სამართალი ებძანათ.

ჩვენ ავალიშვილიც და მისი კაციც სამართალში ვალაპარაკეთ
და ამ ბიჭმა თავისი დანაშაული თავისის პირით აღიარა. და იოსებ
მძლალ რუისელებს მოწმობდა, რომ ამ ბიჭისაგან ამათს მოახლეს
ბუში ყოლოდა და ვერც ამის აშორო ამ ბიჭის მეზობლებმან შეიძ-
ლეს.

რადგან ეს ასე მომხდარყო და სწორედ ქეშმარიტი ვცანით,
ამათი სამართალი ასე განუწყესეთ: რადგან ეს მამაცაშვილი მეორე
აზნაურშვილი არიან და ის მხლებელი არც უბრალო შეყვანილი
ყოფილა და მზითვის მოახლე ყოფილიყო და ამ ბარობაზედ ის მო-
ახლეც დაკარგოდათ, სისხლი უფრო მეტიც გაუჩნდებოდა: მაგრამ
ამ ბიჭს რომ არა ებადა რა და ღარიბი იყო, ამისის მიზეზით ზოგი
სამართალმა აპატივა და თორმეტი თუხანი კი უნდა ამ ბიჭმა იოსებ
მამაცაშვილს და ამის ძმას გრიგოლ დეკანოზს მოსცეს.

თუ ამ ბიჭს სისხლის მიცემა არ შეეძლოს, თავისმა ბატონმა
დაიხსნას. და თუ არც თავის ბატონმა დაიხსნას, ვისაც უნდოდეს,
[V] ეს ბიჭი იმას ეყმოს და იმისაგან გარდაიხადოს. მაგრამ მანამ-
დინ ეს ბიჭი იოსებს თავისას მიაბარებდეს, ავალიშვილს ამ ბიჭთან
საქმე აღარ ექნება და ვერცარას სთხოვს. და ამ ბიჭის ძმასთან
იოსებს ხელი არა აქვს. აღიწერა სექტემბრის კჷ, ქორონიკონს უოა.
იასაულო ალექსიშვილი ნინიაე! ეს ასე აღსარულე-

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი, ამ მილახორ-
მდივანბეგის განჩინეს ვამტიციებთ. აღიწერა დეკემბრის ბ, ქორ-
ნიკონს უოა.

139. განიხივა თოგასა და ხაზარზანს სახლის საქმეჲ

1783 წ. 12 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 46, საბ. № 270. პირი. ქალღალი. მხედრული.

[164] თომა და ნონია უჩიოდნენ ხაფერვანს სახ-
ლებზედ. ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეებამ, მოსამართ-
ლედ განწყესებული აბესალამანთ ჰასრათა, ნახარბე-
გის შვილი ოსეფა ამათ სარჩელში დავისწარით და ესენი ვა-

1 გამიწვირილაო.

ლაპარაკეთ. და ამ სახლის საცნობელად ჰასრათა და ნახარბეგის
შვილი ოსეფა გავგზავნეთ, რომელიც ხაფერვანს სიგელი უჭირავს
ათუნ გოჭანანთ საწილო, იქიდან დარჩა იმ სიგლის ძალით
ოცდარვა ადლი ადგილი, ხაფერვანს დარჩა.

თომა მეორეს ამას ჩიოდა: ჰარჭანთ სახლიც უჭირავ-
სო, რომ ჰარჭარანთ სულიერ შვილად ეს ჩემი ძმისწული ნონია
არისო. თუ იმ ადგილისა სიგელი უჭირავს, გამოიტანოსო; თუ სიგე-
ლი არა აქვს, უსამართლობით რათ გვართმევსო, სამართალი გვა-
ღირსეთო.

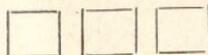
ხაფერვან ეპასუხებოდა: ჰარჭარანთ ეგ ადგილი მე მომიყიდ-
სო, ხუთი თუმანი გამომართვესო, მითხრა სიგელს დაგიწერ [V] და
მოგცემო, სიგლის დაწერა არ დასცალდა, მოკვდაო და სახლი დავე-
ჭირეო. რადგან სიგელი არა აქვს ჰარჭარანთ, სახლის ადგილი თო-
მას და ამის ძმისწულს ნონიას დარჩა.

მაგრამ ხაფერვან რომ ფიცით ამბობს: ხუთი თუმანი მივეც ამ
სახლის ფასათაო, ამის ვითარება ხაფერვანის ქმარს ვკითხე, რად-
გან მოხუცებული იყო. იმას ასე ეთქვა: მე ჩემის ქვლით ეს თეთრი
არ მიმიციაო და ხაფერვანს მითხრა მივეცო და სახლი ვიყიდეო.

თუნდა თეთრი მივეცს, თუნდა არა, რადგან სიგელი არა აქვს,
ეს ჰარჭარანთ სახლი მთლიე თომას და ნონიას დარჩა.

და თეთრის მიცემას რომ ფიცით ამბობს ხაფერა, თეთრის მი-
ცემის სამართალი ასე განესაჯეთ: რადგან ერთი ასეთი ნიშანი არა
ჩანს რა, რომ სამართალს იმაზე სამართალი განეჩინა, ამისი ასე
იქნას: ხუთი თუმანი თომამ იმ დედაკაცის საფლავზე მიიტანოს, ხა-
ფერვანის შვილი მივიდეს, ასე თქოს: «შენი ცოდო მე თუ ხუთი
თუმანი შენთვის არ მომეცეს». თუ ამ ფიცით ეს თეთრი არ აღოს,
სხვარიგეთ ვერას შეუვა თომას ხაფერვან. თუ ასე შეიძლოს ფიცი,
ხუთი თუმანი თომამ მოსცეს. სხვა რიგათ ამ სადაოზედ ერთმანეთ-
[თ]ან ქელი არა აქვსო.

იასაულო ნინიაე და ბეჟან! ეს ადგილი ამ თომას და ნო-
ნიას მოაბარეთ; და თეთრისა ასე [165] აღსარულეთ, როგორც გავ-
ვიჩენია. ოქტომბერს იბ, ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა სხვათა მეფე ირაკლი, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ოქტომბრის კბ, ქორონიკონს უოა.

140. არაა სულხან მდინის ნასყიდობის თაოააჲ მსაჯულთა ბანინებათ

1788 წ. 14 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 18. საბ. № 29—30. პირი. ქალაქი. მხედრულო.

[არაა]

[მმ] ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჰირი მათს მონას სულხან ბეგთა ბეგის ძეს მოსცეს; ამას მოეახსენებ: ერთი ჩემი განაყოფი გახლავსთ ვიორგის შვილი. იმან თავის ნებით მამული მომყიდა, ფასი გადამიწყვიტა, სიველი თქვენის მოძღვრის ძმისწულს გაბრიელ მღვდელს დაქაწურინა, თითონც დაძიებულა, თავის შვილსაც დაქაბეჭდინა და სარწმუნო მოწმეუბნასც თითონ დაქაბეჭდინა. მეც თეთრის თადარიკში შეველ, ვალი ავიღე, თეთრი მოუშაადე. ახლა ჩემი ბიძაშვილი სოლომონ მდივანი შესდგომდა და ამ გარდაწყვეტილს საქმეს ცდილობს, რომ მამიშალოს.

ამ წყალობას ვითხოვ: მდივანბეგებს ებძანოს, თუ საქართველოს სამართლის ძალით ამგვარი გარდაწყვეტილი, გარემოებებულს საქმე მოსაშლელი არ იყოს, ნურც მე მომეშლება. აღიწერა აგვისტოს კე, ქორონიკონს უოა.

ქ. უფალონ მსაჯულნო! მერმე ეს მდივანი სულხან ასრე რომ ჩივის, როგორც საქართველოს ვანწესება, იყოს ამგვარის საქმისა, ამასაც ის სამართალი მოეცით. აგვისტოს კე, ქორონიკონს უოა.

[განჩინება]

ქ. ჩვენ, მსაჯულთ ესენი ვალაპარაკეთ სამართალში. სულხან მდივანს რომ ფარსადანის მამული უყიდა, ავთანდილს და სოლომონს მოციქული მიუგზავნიათ. სულხანს ეს პასუხი მიუცია: პატარაკი ჰყიდის, თუ გინდათ, თქვენ იყიდეთ იმისი მამუ-

ლიო; და თუ არ იყიდით, იმასაც მე ვიყიდით. ოთხი თვე გამოსულა და [ქმ პატარაკის მამულიც უყიდა.

პატარაკის მამულზე სახლის კაცებმა ლაპარაკი დაუწყეს. პასუხი ეს მისცა: ოთხი თვეა, რომ შემოგოქთვალე, რატომ არ იყიდეთო; როდესაც მე ვიყიდე, წიგნი დავაწერინე, დავაბეჭდინე; ახლა რათ მეცილებითო.

ჩვენ, მსაჯულთ, სამართლის წიგნი გავშინვეთ. სანატრელი მეფე ვახტანგ ბიძანებს: მამულის გამსყიდველი იქნების დაჭირებული იყოს, იაფათ მიჰყიდოს, იქნება მსყიდველმა ძვირათ იყიდოს, მაგრამ რა წიგნი დაიწერება და ხელი ჩაირთვის, რაგინდ ფასი მოუმატონ და ან მსყიდველს აღარ უნდოდეს ვერ მოშლიან.

სომხური სამართალი ასე ამბობს: ფასი რომ გარდაწყვეტიონ და ვერ მოსცენ, ფასი თუ გარდაწყვეტილია, არ შეუძლიან გასყიდვა სხვაზე, სანამდინ ვისაც უწინ აძლევდა, იმისგან დასატური და წიგნი სახელდობით არ აიღოს.

ამის გაშინჯულობით, რადგან სულხანს ფასი გარდაწყვეტილი აქვს, პატარაკისაგან წიგნი დაბეჭდილი მიცემულა სულხანს კელში უჭირავს, ეს აღარ მოიწლებოდა. თუმცა ნათესაობა აქვსთ ამათ, მაგრამ ხუთი და ექვსი თაობა არის გაყრილი არიან პატარაკი და ესენი. მამულის პატარონს ვისიც ნება აქვს, იმას მიჰყიდოს, სამართალი ვერ დაუშლის. დარჩა სულხანს ეს ნასყიდობა.

თუ უნდოდნ[ა]თ, სულხანმა რომ შეუთვალა, ოთხი თვე გამოვიდა, მაშინ რომ ეყიდათ, სულხან ვერას შეუვიდოდა. ეს ნასყიდობა არ მოიშლება. დარჩა ეს ნასყიდობა სულხან მდივანს. ოქ-

ლომბერს იდ. ქორონიკონს უოა.

თავში:

ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მე [ორე]. ვამტკიცებთ ღვინობისთვის... [ქორონიკონს] უოა.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა — ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ვამტკიცებთ. კურთხეულის ბატონის მამის ჩვენისაგან გარდაწყვეტილი ყოფილა, ამაში არც ზეგთაბეგსა და არც იოანე მდივანს საქმე აღარა აქვსთ რა. და ვინციობა არის,

1 იყიდეთ.

ალარ გეანსომდეს და ოქმი მიეცეთ იმათა, ის ოქმი დაყენებული იქნება, ველარას ელავებიან, გადაწყვეტილი არის.

მაისის იბ, ქორონიკონს უპუ.

141. ბანინება ვივი და უთრუთ ციციშვილის ბაჟრის სამაჟუ

1788 წ. 19 ოქტომბერი

ცხა. ფ. 1448, № 1559. დედანი. ქალაღი. 76x32,5 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. აქმე. ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ. № 244 დაუღია ამ საბუთის პირი.

ქ. ციციშვილი ფარეშთუხუცესი გივი და ამის ბიძაშვილი გიორგის შვილი უთრუთ სახლისკაცობაზე ლაპარაკობდნენ. და ამის სამართლის განსჯა მათს უმადლესობას, ბატონს მამაჩვენს, ჩვენ მათის ძის საქართველოს უფლისწულის გიორგისათვის ებძანა. ამათს საჩივარში საქართველოს მსაჯულთშეკრებულება ჩვენთან დვისწარმი და ამათი სარჩელი და საჩივარი მოვისმინეთ.

ფარეშთუხუცესი გივი ამას ამბობდა: ამ უთრუთის მამა გიორგი ლეკიამ რომ მოვიდა და ჩვენ სახლისკაცთ შევიყვანეთო, რომელიც ბიძაჩემი გიორგი ლეკში სახლსკაცობაზე დატყვევდა, ეს გიორგი ის ბიძაჩემი არ იყოო; ჩვენი სახლისკაცები მძლავრებით გვექცეოდნენ და იმის მიზეზით შევიყვანეთო, თვარემ ის ბიძაჩემი რომ დიკარგა, იმის ყური თოფისაგან წასუსხვილი ჰქონდაო და პირზედაც თოფის წამლისაგან დამწვრობა აჩნდაო. და ასეც გავიგონეთ, ის რომ ალაიანში გაიყვანეს, იქ მოკვდაო. და ამაზე ზოგის ვისიმე მოწმობის წერილი მოიტანა, რომ ეს ასე გავიგონიაო და ზოგი ნახვასაც სწერდნენ: გიორგი რომ დიკარგა, ეს ნიშნები ყურზე და ლოყაზე აჩნდაო; და როცა გიორგი ლეკიამ მოვიდაო, ზოგნი ასე მოწმობდნენ, ჩვენ გვინახავს ყურზედ და ლოყაზე ეს ნიშნები არ ჰქონდაო.

უთრუთსაც მოწმეებში ჰყვანდა, ამას ასე მოწმობდნენ: გიორგი რომ ლეკიამ მოვიდაო და ციციშვილებმა სახლისკაცთ შევიყვანესო, ყურზედაც ნიშანი ეტყობოდა და პირზედაც თოფის წამლისაგან დამწვარი აჩნდაო.

ჩვენ ამათი საჩივარი და ამათის მოწმეებების მოწმობაც გავიხივეთ; და ამათის საქმის ვითარებაც გამოვიკითხეთ. როცა უთრუთის მამა გიორგი ლეკიამ მოსულა და სახლისკაცთ შეუყვანიათ, იმ

უმათ ეს გივი ციციშვილი, ამის ბიძა სარიდან და სვიმონ ციციშვილების ფარსადანისა, ქაიხოსროსი და თეიმურაზის სახლისკაცთ შეყრილი ყოფილან და ერთს სახლთ მდგარან. და თუ ამ უთრუთის მამა გიორგი სწორეთ იმამა და სახლისკაცი არ იყო, ესენი ხომ ყველანი კარგათ იცნობდნენ და რათ ექირებოდათ, რომ უცხოს ვისიმე შვილი თავის ძმათ და სახლისკაცთ გამოეცხადებინათ და მამულში მოწილეთ შეეყვანათ.

მარამდინ ის გიორგი ცოცხალი იყო, ნეტარად ხსენებულს ცხებულის პატარქონის პაპის ჩვენისაგან და სრულად საქართველოს დარბაისელთაგან ამ გივის ფარეშთუხუცესის ბიძათ დამტკიცებული და შეწყნარებული ყოფილა და თავეთს წერილებშიაც ძმათა და სახლისკაცთ გამოუცხადებიათ და თავეთის გვარის პატგიეთ თავადის მომძახლე ყოფილა. მარამდინ ცოცხალი იყო, ასე ცნობილა; როცა მიამკვდარა, ამავე გვარის სახელით ხსენებულა; და ეს იმის შვილი უთრუთეც მარამდინ გაყრის ლაპარაკს აშლიდა, ამავე გვარის სახელობით და გივის ბიძაშვილათ ცნობილი იყო და თავის ამხანაგის თავადის მოყვარე.

ამას გარდა თუმცა სხვა მიზეზებიც ბევრი ამტკიცებ[და], რომ ამ უთრუთის მამა გიორგი ფარეშთუხუცესის გივის ბიძათ საცნობელი იყო, მაგრამ მაგრძელებისათვის აღარ მოვიხსენეთ და აღარც ექირებოდა; ამისთვის რომ, რომელიც მიზეზები ზემოთ დაწერილა, ეს საკმარო იყო.

სამართალში დამტკიცდა, რომ ამ უთრუთის მამა გიორგი სწორეთ გივის ფარეშთუხუცესის ბიძათ აღმოჩნდა. ამაზე საეჭვო და სალაპარაკო არავისგან არის.

ეს ორნივე ბიძაშვილები ამ წესით უნდა გაიყარნენ: უფროსის ძმის შვილი ფარეშთუხუცესი გივი არის და უმცროსი ძმის შვილი უთრუთ არის. როგორც საქართველოს განწესება უფროს-უმცროსის რიგი და სამართლის წიგნი სწერია, ესენიც ისე უნდა გაიყარნენ.

იასაულო ეშვილაბაშის შვილო ალექსანდრე! ეს ასე გააჩივე, როგორც ამ განაჩენში სწერია. აღიწერა ოკლომბერს ით გასულს, ქორონიკონს უო.

თიხი ბეჟედო:

1. მეფის ძე გიორგი
2. თლად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძეს აიკოლოზ

3. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ

4. მონა ლთისა მდივანბეგი თე მ უ რ ა ზ
თავში:

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ოკდომბრის კბ, ქორონიკონს უოა.

ჴაჴალი: მე ფეხთგანბაილთა მიერ ეღესია ვადრე ვრეკლე

ქ. ჩუენ, დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ ოკდომბრის [კბ, ქორონიკონს უოა].

ჴაჴალი: ვინ არს მიზეზი არსთა მკობისა, ჴანმცა წიალი დედოფლობისა დარეჯან.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოს-პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ოკდომბრის კბ, წელსა ჩღაგ.

ხურთა: კათალიკოზი

ქ. ჩუენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ვამტკიცებთ. ღვინობისთვის კბ, ქორონიკონს უოა.

ჴაჴალი: ქ. დისმშობლის სასთიანი იულონ დავითიანი

ქ. ჩუენ, ბატონის შვილი სრულიად არაგვის საერისთოს მპყრობელი ვახტანგ, ამ მსაჯულთაგან განჩინებისა თანა მოწამე ვართ. ღვინობისთვის კბ, ქორონიკონს უოა.

ჴაჴალი: ლომალ იუდას ბაკეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად ქ. ჩუენ, სრულიად ყოვლისა საქართველოსა მეფის ირაკლის ძე მირიან, ამ მსაჯულთაგან განჩინებისა თანა მოწამე ვართ. გიორგობისთვის მ, ქორონიკონს უოა.

ჴაჴალი: დავითის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მირიან

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს მეფის ძე ანტონი, განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ოკდომბრის კბ, წელსა ჩღაგ.

ჴაჴალი: მეფის ძე ანტონი

verso

ქ. ჩუენ, ციციშვილი სარდალი ქალაქის მოურავი დავით, ამ სამართალსა და განაჩენის თანა დამსწრე ვარ.

ჴაჴალი: მონა სიძე სიმბლისა მოურავ მყო ტფილისისა დავით.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3167. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ჴაჴამიტაშვილები როსტომა და ამისი ძმისწული ქაიხოსრო გაურაზედ ჩიოდნენ.

ჩუენ, ბატონმა აბაშიძე ქაიხოსრომ, ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ. ამით სამართალში ჩუენთან დავისწართ მაჩაბელი ლუარსაბ, მდივანი ავთანდილ, ამირალაშვილი მლთისა ვარა, იარალაშვილი ტერმოსესა, ცხილოვანის მამასახლისი მლთისა ვარა, ხოჯაშვილი ქაიხოსრო, შერმაზანაშვილი არჴუთინა, აქიმი ალექსანდრე.

ეს ჴამიტაშვილები ვალაპარაკეთ, ამითი საჩივარი გავიგონეთ. ამით ერთმანერთისათვის საფიცრით წიგნები მიეცათ, რომ სანამ ცოცხალნი ყოფილიყვნენ, არ უნდა ერთმანერთს განშორებოდნენ და გაყრილიყვნენ, ის წიგნები ასე აცხადებდა: რომელსაც გაყრა მოენდომებოდა, სახლიდამ უწილოთ უნდა ვასულიყო და რაც ვალი ჴქონდათ, ვალიც იმას უნდა ვარდებოდა. მამობაში ამნაირი წიგნები ბევრი იქნება, მაგრამ რადგან ძმები არიან, რომელიც ვამტყუნებულდყო, ოჯახილამ უწილოთ ვერ გავიღოდა.

ამათი საჩივარი რომ გავიგონეთ, გაყრა ქაიხოსროს მოენდომებინა, ჩუენ ამითი სამართალი ასე განვაწყესეთ:

ქაიხოსროს რომ მისირილამ ოსიურელის კაცის ვალი აღუღია და მოუტანია ასოცი თუმანი, ეს თეთრი მთლიე ქაიხოსროს დავადევით, რომ ამისი ჴახუსი თეთრის ჴატროს ამ ქაიხოსრომ უნდა მისცეს, ამისთვის, რომ ამ თეთრის მოტანა რომ როსტომას შექქეყო, არ ეყაბულებინა. ქაიხოსროსთვის ეთქვა: ისეც ჴატროს მიეცო, ჩემს ოჯახში არ დავაყენებ მაგ თეთრსაო.

ამ ვალისა მუსტაბარის მუჯალამით დამოწმებით სარწმუნო გაგებადა, როსტომას ასე ეთქვა: მაგრამ ქაიხოსროს არ დაეჯერებინა და თავისთვის ამ თეთრით აღებ-მიცემა ექნა. ამის გულისათვის თავისი აღებული ეს ჴემო კსენებული ასოცი თუმანი მთლიე ქაიხოსროს დავადევით, ამან უნდა ვარდაიხადოს. ამ თეთრით ქაიხოსროს რაც აღებ-მიცემა უქნია, ისიც ქაიხოსროსაო.

ამას ვარდა კიდევ ქაიხოსროს რაც თავისი აღებული ვალი ექეს, ისიც თითონ უნდა ვარდაიხადოს. ამ ქაიხოსროს აღებულ ვალთან როსტომას საქმე არა ექეს რა.

ამას გარდა საერთო ვალი რომ აქვსთ აბაშის ობლასთა ათი თუ-
მანი, ეს ათი თუმანი ორთავ უნდა მისცენ — როსტომამცა და ქაი-
ხოსრომაცა.

ამას გარდა როსტომასი შერმაზანაშვილის არუ-
თინას ნუსხის პირით რომ არუთენას დაუწერია, რაც რომ როს-
ტომას თითონ ვალი აღუდია, თავისი აღებული ვალი თითონ უნდა
გარდინადოს, ამ როსტომას ვალში ქაიხოსროს საქმე არა აქვს რა.
თუ იმ სიას აქეთ როსტომას ვალი აღუდია, ისიც როსტომამ უნდა
გარდინადოს, ქაიხოსროს საქმე არა აქვს. იმ არუთენას დაწერილს
ნუსხაში როსტომას საქონლისა სწერია, თუ რამ დარჩომოდეს, ისიც
როსტომასია.

ქაიხოსროს სახელობით რაც იმ არუთენას დაწერილს ნუსხა-
ში საქონელი — ნისია თუ გაცემულობა [არის], ისიც ქაიხოსრო-
სია, როსტომას ხელი არა აქვს.

ამით რაც მამული აქეთ ან გლეხი ჰყავთ, ის ოთხად უნდა გაი-
ყოს, რომ ოთხის მძის შვილები არიან; დღეს ორის მძის შვილები
ამ ქვეყანაში არ არიან, გზას არიან — ერთი დავითას შვილი და ერ-
თი ფარემუზას შვილი. სანამდინ ეს ორნი მოვიდოდნენ, რაც ამათის
მამულიდამ შემოსავალი ექნებოდეთ, ამ როსტომამ და ქაიხოსრომ
შუა უნდა გაიყონ. და როდესაც დავითას შვილი და ფარემუზას
შვილი მოვიდნენ, თავეთი წილი მამული რაც სამართლიანის საქმით
ერგებოდეთ, უნდა მისცენ.

ამას გარდა რაც ამ როსტომას აღებული ვალი იყოს ან ამ ქაი-
ხოსროს აღებული ვალი იყოს, ამით აღებულს ვალთან არც დავი-
თას შვილს აქვს ხელი და არც ფარემუზასას, საქმე არა აქეთ. არც
იმთას აღებულ ვალთან ამათა აქვთ ხელი.

თუ ძველი ოჯახისა ან ვალი ან დავა გამოჩნდეს რამ, ის ოთხ-
თავ უნდა პასუხი გასცენ.

ღვინობისთვის კ, ქორონიკონს უოა.

მე, ჯაშითაშვილის როსტომას, ამ სამართლისა და
განაჩენის ყაბული მქვს. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელი არის.

ხელთვა: როსტომ

ამისი ასლი ვნახე და უმეტ-ნაკლებით ეს სავადი გარდმოწვე-
რე მე, გრიგოლ ამირთვამა. ხელთვა: გრიგოლ

ქ. ამისი ასლი ვნახე და ამაზე ხელი მოვაწერე მე, გორძაკალმა

ტერს-აპაკამ.

სომხ.

ქ. ამისი ასლი ვნახე, ამა სავადზე და ხელი მოვაწერე მე, ავ-
თანდილა ბაბალოვი. ხელთვა: ავთანდილ

ქ. ამისი ასლი ვნახე, ამა სავადზე ხელი მოვაწერე მე, თუთუ-
ნაშვილი დავითმა. ბეჭედი: მონა ლთისა დავით.

143. განიხილა ფარემუზ და აჰაზ ენდრონიკაშვილის განაჩენის საქმე

1788 წ. 28 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1448. სპ. № 666. დღეანი. ქალაქი 58,5X24,6 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახარა წერტილი და ორწერტილი.

აზნაურშვილის ენდრონიკაშვილის მდივანბეგის ფა-
რემუზისა და ამისის მძის აქაზ უზბაშის გაყრის სამართა-
ლი ჩვენ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმან
გიორგიმ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლების თანდასწრე-
ბით ესენი ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეცით.

ფარემუზს მიეცა საუფროსოთ ერთი კომლი კაცი თვა-
ლიაშვილი და თვია თავისის მამულითა — ნასყიდითა და
უსყიდითა, დღეს რისაც მქონებელი არის.

აქაზს მიეცა საუმცროსოთ, რომელიც კახეთის მდივანბეგებს
სისახლეთ მოუზომავთ, ამ მოზომილს ალაგში რაც შიგ დაჰყვება:
საყდარი, დარბაზი, მარანი და სხვა სახლები, რაცა ჰქონიათ.

კოშკი სამო არის. ეს კოშკი უნდა დაფასდეს და ნახევრის ფასი
აქაზმა ფარემუზს უნდა მისცეს და კოშკი მთლად აქაზს დარჩება.
მარანში რომელიც ქვევრი გამორჩეული არის, ერთი ქვევრი

საუფროსოთ ფარემუზმა უნდა აიღოს: და სხვა რაც ქვევრები დარ-
ჩესთ, შეფარდებით წილი უნდა იყარონ და ისე შუა უნდა გაიყონ.
და ფარემუზს რაც ქვევრი ერგოს თავის წილში, უნდა გამოიტანოს.

ფარემუზს ილიი ქეთიკობის ჩაღური რომ დაუდგამს, ამ ჩა-
ღურსა და აქაზს რომ დარბაზი მიეცა, იმ დარბაზ შუა რაერითი მიწა
რომე უქვს, ის მიწა სიგქუედ ზოთით შუა უნდა გაიყონ: აღმოსავ-
ლეთის მხარე ფარემუზს მიეცა და დასავლეთის მხარე აქაზს მიეცა;
და ღობე უნდა ჩავლონ მიჯნაზედა.

და ზერის თავში რომ მიწა უქვს გასაყოფი, ნახევარი ბაჩათ
ნაშენია და ნახევარი ცარიელია. ნაშენობა რადგან აღმოსავლეთის
მხარეს არის, ფარემუზს დარჩება. და ცარიელი რადგანაც დასავლ-
ეთის მხარეს არის აქაზს დარჩება. და ფარემუზს რომ ნაშენი რჩება,

ის ნაშენობის ფურცელი უნდა დაფასდეს და ნახევრის ფასი შენობისა ფარემუხმა აქაზს უნდა მისცეს და ბახჩა ფარემუხს დარჩება.

ზეარი შუა უნდა გაიყონ ზომით: აღმოსავლეთის მხარე ფარემუხს დარჩება და დასავლეთის მხარე აქაზს დარჩეს.

ამას გარდა რაც ზოდაბუნი ჰქონდეთ, ისიც შუა უნდა გაიყონ ზომითა. აგრეთვე ბეთალმანი მამული უნდა შუა გაიყონ ზომითა და წილის ყრიოთ.

და რაც ყმა ჰყვანდესთ, ის ხომ თვითან¹ შეაფარდეს და ბართითა და წილის ყრიოთ² გაიყვეს. ამას გარდა რომელიც ხიზნები ჰყავსთ, რომ ბართში არ ჩაუგდიათ, ის რამდენიც კომლი იყენენ, კომლეულათ შუა უნდა გაიყონ.

ეშვიკადაბაშის შვილო ალექსანდრე! ეს ასე უნდა აღასრულო. ოკდომბერს კმ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: მეფის ძე გიორგი

და მოზომილის სასახლეს გარდა რაც აქაზს მიწა შეემატა თავის სასახლეათ, იმ სიგძე და იმ სიგანე ფარემუხმა თავის სასახლეზედ უნდა შეუმატოს, რომ გასწორდნენ, სასახლეზედა აღმოსავლეთის მხრივამ უნდა მიეცეს ფარემუხსა.

მეფის ბჰელი:

1. მეფის ძე გიორგი
2. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესანიკოლოზ
3. მზექაბუჯ
4. მონა ლთისა მღვიანბეგი თემურაზ
5. ყამი ესეცა წარვლის
6. მონა ლთისა ეგნატი

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ნოემბრის კვ, ქორონიკონს უოა.

ბჰელი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ვაღესია ვადიდე, ერეკლე.

¹ თვითანთ. ² დაყრიოთ.

144. ბანიენა გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების გავულის საყვამო

1788 წ. 22 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 34. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[30V] ჩვენ, ბატონიშვილი გიორგი, მსაჯულთ თანდასწრებით ამას განვაჩენთ. გოსტაშაბისშვილები რომ ციციშვილს მღვიანბეგს და ზაზას ზემო წერაქვს ედაგებოდა, ამ ციციშვილებმა ეს პასუხი უთხრეს: ახლა გაყარზედ ვდგევართ, შენს სადავოს არ გავიყოფით.

ჩვენ ეს განჩინება მივიცია: ზემო წერაქვის კაცს ვერცერთი ვერ იმსახურებს, ვერც ციციშვილი და ვერც გოსტაშაბისშვილი. რომ გაიყრებთან, თუ სიტყვა აქვს ციციშვილებს, მაშინ პასუხს მისცემენ. და თუ სიტყვა არა აქვსთ რა, თავეთ მამულს სამართალი არ დაუკარგავს გოსტაშაბისშვილებს. ნოემბრის კვ, ქორონიკონს უოა.

ქ. ამის გლეხებს ბართში ნუ ჩაავლებენ.

მეფის ძე გიორგი		

145. ბანიენა გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების გავულის საყვამო

1784 წ. 8 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10058. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მათს უმალღესობას ბედნიერის ხელმწიფესთან გოსტაშაბისშვილი ერასტის, უსბაშს ზურაბს და მისს სახლის კაცებს ზემო წერაქვის სოფელზედ ეჩივლათ ციციშვილის თემურაზ მღვიანბეგისთვის და ზაზა უზბაშისათვის.

ბედნიერის ხელმწიფეს პატრონს მამაჩვენს ამათი სამართლის განსჯა მათის ძის გიორგისათვის და საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებისათვის ებძანა.

ჩვენ, ბატონისშვილმა უფლისწულმან გიორგიმ, საქართველოს მსაჯულნი ჩვენთან დავისწარით და ესენი ვალაპარაკეთ.

გოსტაშაბიანი ამას ჩივოდნენ: ზემო წერაქვი ჩვენი სამკვიდრო მამული არისო; არც ვასყიდვით, არც მებატრონის წყრომით არც გამოვკრთმევიაო.

და ნადირშას დროს მდივანბეგის თეიმურაზის და სპასალარს რომ ქალი მიგვარეს, მაშინ ციცის შვილმა ქაიხოსრომ ერთი ბატონის სახასო თეთრი სოფელი, ერთი ეს ჩვენი სოფელი წერაქვი და ერთი როჭიკაშვილის სოფელი დილაღარა—მაშინ სპასალარისაგან იშოვნაო; მერე თეთრს სოფელზედაც ხელი აიღო, როჭიკაშვილმაც თავისი სოფელი გამოართვაო.

ჩვენც სანატრელს მეფეს თეიმურაზთან ფარსადან მდივანბეგს უჩივლეთ, იმან გვიბოძაო სამართლითაო. მაგრამ წერაქვის გლეხები დაეყოღნაო, სოფელზე კი ხელი აიღო და გასყიდული გლეხები სადაოთ დარჩაო და განაჩენი იმითმ ვერ ავიღევითო; ავის დროს მიზეზით ის წერაქვის სოფელი ხარაბა იყო და ეს საქმეც ასე დარჩაო.

ჩვენ ამის განაჩენი ან ოქმი გოსტაშაბისშვილებს მოვთხოვეთ, მაგრამ ამის პასუხს ასე ამბობდენ: ბეჟან იმ ხანად მიიცივალაო, ჩვენ დავიფანტენითო, და საქმე ასე დაგვრჩაო, და ლაპარაკი კი არ გავციწყვეტიაო.

და ამის მოწამეცა ჰყვანდა. და წამოაყენა ერასტიმ გოსტაშაბისშვილმა, რომ თეიმურაზ დივანბეგს თავისის ნებით შეეძლია და თეთრი ეთხოვნა ფეშქაშსაგათა საიდუმლოთ, ვერ შერეგებულყვენენ.

ეს კიდევ უფრო დიდი საბუთია. ახლა მდივანბეგს თეიმურაზს და ზაზას ვთხოვეთ საბუთი, რომ რის გზით გიჭირავესთ ის მამული. ამით ვერც წიგნი მოიტანეს და ვერც საბუთი ამოიღეს.

სიტყვით ასე ამბობდნენ: ჩემს ძმებს ეპირაო და მეც მიჭირავსო; ამასაც ამბობდა თეიმურაზ მდივანბეგი—ხადურის შვილებს რომ ჩვენი სახლის კაცი ამოუწყვეტიაო, რომ გოსტაშაბისშვილები მიპყლიანო და იმის სისხლში მოგვეცემიაო.

მაგრამ წიგნი არც ამისი ჩნდა და ეს სიტყვა მეფის ერეკლეს წიგნმა გაამტყუნა, რომ იმის ბოძებულს წიგნში ასე სწერია: თქვენი სამკვიდრო ზემო წერაქვი გოსტაშაბისშვილებო ამ წიგნით გავციხლებიაო.

მეორე საბუთი მოიტანეს. სვიმონ ბატონის შვილის ჯანიშინბაში ერთი რიგობა სახლისკაცები რომ გაპყროდნენ, იმათი ბარათები, დავთარი ხელთ ეპირათ, რომ წერაქველი გლეხები გაეყოთ.

მერე განაჩენი მოიტანეს მეფის ვახტანგის დროს

იესე მეფის მდივანბეგობაში, ეს გოსტაშაბისშვილები კიდევ ერთი მეორეს რომ გაპყრიან, მაშინ წერაქვიც გაუყვიათ, ბარათებიც ხელთ ჰქონდათ, გაყრის დავთარიცა. და პირველ ყოვლილბაშობას მალეუჯათი ეძლიათ, ამისი ბარათებიც ხელთ ეპირათ. და სრულთ ბარათიანთ განაცე მუჯალამაც მოიტანეს, რომ ზემო წერაქვიც გოსტაშაბისშვილებისა არისო და სხვისა არავისაო.

ჩვენ სამართალში რაც ამათი წიგნები გავსინჯეთ, ეს ზემო წერაქვი სამართლით ამ გოსტაშაბისშვილებს არ გამოერთმევა, ამისთვის, რომ ამათი მრავალი წიგნები ჩნდა მეფისაგან ბოძებული—დავთრები, ბარათები და მოწმები. და იმათ სრულობით არა უჩნდა რა ამის მეტი—დღვისამდი გვეჭრია და გვეჭირავსო. დღვისამდე ჭერისა თეთონ ესენივე არიან მოწამენი, მძლავრებით სჭერია.

დღეს რომ სამართალს ითხოვენ, სამართლით გოსტაშაბიანთ დარჩა ზემო წერაქვი მისის გლეხითა. დიდხანს იყო ეს ლაპარაკი; პირითაც მრავალჯერ უთხარით და მოციქულთაც მრავალჯერ ვთხოვეთ საბუთები, მაგრამ ვერა მოიტანეს რა, არა გვაქვს რაო.

და ეს ბეჟანიც მიგვიცია ამ წლის ნავროზამდინ, თუ რომე თეიმურაზ მდივანბეგმა და ან ზაზამ ასეთი წერილით საბუთი მოიტანა რამე, რომ სამართალი შეიწყნარებდეს, სამართალი მიეცემა.

თუ ამ ბეჟნამდინ სარწმუნო საბუთი ვერა მოიტანა რა, ამ წერაქვის სოფელთან და იმ სოფლის გლეხთან საქმე აღარ აქვსოთ რა. სამართალი ასე გადასწყდა.

ეშვიკალბაში თამაზ ორბელიანი! ხელი აუღართ და ამ გოსტაშაბისშვილებს მოაბარე.

ჩვენ ასე განვსაჩეთ და ნება მისის სიმაღლისა არის. იანვრის

მ, ქორონიკონს უო.

მეფის ძე ვიორგი	მდივანბეგი ნიკოლოზ	მზეჭაბუკ

მსაჯულმან სწორი ეტე ყოს ეს ძეს	სულხან

ქ. ჩვენ, ცხებულის მეფის თეიმურაზის ძე ირაკლი მეორე მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა, ამ განჩინებას ვამტყიცებთ იანვრის იმ, ქორონიკონს უო.

თამაზ ორბელიანი ეშვიკალბაში! ეს ასე ვაქირებებინე.

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, ვამტყცებთ. ფებერვლის 5, ქორონიკონს უობ.

დედოფალი დარეჯან

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ განჩენს ვამტყცებთ. იანვრის კბ. [ქორონიკონს] უობ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, ამ განჩენს ვამტყცებთ. იანვრის კმ, ქორონიკონს უობ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი მირიან, ამ განჩინებას ვამტყცებთ. ფებერვლის 8, ქორონიკონს უობ.

146. განჩინება იოანე ელიოზის შვილის ხმის ოპრუსს საჩხეზ

1784 წ. 3 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. საბ. № 274. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[176] ნალეკარი ოქრუა ჩიოდა: ჯავახეთიდან ვართ გარდმოსულიო საქართველოშიაო, აქედამ ლეკში დავიარაგეთ. ოცი წელიწადი დავარგული ვიყავ და მოვედი ღმრთის მადლით საქართველოშიაო. ელიოზის შვილი იოანე მედავება, ჩემი ყმა ხარო, ერთი ქალი მყვანდა, წმართოო, სამართალი მიღრსეთო. ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულუბამ, ელიოზის შვილი იოანე მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

იოანე ასე ჩიოდა: ამ კაცის მამაპანი ჩვენი სამკვიდრო ყმაპანი არიანო და ტყვეობიდან რომ მოვიდა, მაშინაც ჩემ ყმათ მოვიდა და მეყმობო, ქალი გაქათხოვაო, საჩქმეც გამოვართვიო; თუ ჩემი ყმა არ იყოო, საჩქმე რომ გამოვართვი, რატომ მაშინ არ მიჩივლაო?

ჩვენ, მსაჯულთ, ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ეს სამართალი განვსაჯეთ: ქალი რომ გამოურთმევია, ახლავ მოსცეს ელიოზის შვილმა იოანემ თავის დედ-მამას; და იოანემ ერთი თავისი კაცი შეაფიქოს ამ კაცს, წადგეს იოანეს კაც: «ამისმა მადლმა, თქვას, ოქრუა, სამკვიდროდაც ბატონის ჩვენის ყმა იყავ და ტყვეობიდან რომ მოხველ, ბატონის ჩემის ყმათ მოხველ და ამის ყმათ იყავ».

თუ ასე შეაფიქო იოანემ, თავისი კაცი ოქრუა ყმათ დარჩება ელიოზის შვილს იოსებს და იოანეს. და თუ ასე ვერ შეაფიქო კაცი, ელიოზის შვილებს ოქრუსთან კელი არ ექნებოთ, განთავისუფლდება, [v] თუნდა ყმათ დარჩეს, თუნდა არა.

ქალი რომ გამოურთმევია, ახლავ უნდა მოსცეს ელიოზის შვილმა იოანემ თავის დედ-მამას. საამის შვილო ბეცია ვ! ამათი ისაული შენა ხარ. ასე აღასრულე, როგორც ზემოთ აღვწერია.

იანვრის დ, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ მსაჯულთა სამართლით ეს გოგო გამოვართვით, თავის მამას და დედას მივაბარეთ. ამ კაცმა ელიოზის შვილი აღარ დაქაფიცა, ვეყო, ყმა არის ამისი; მაგრამ წერტ ჯაბრით მოექცევა, ამ გარჯას ნუ მოხსენებს, რაც შექცლოს რიგიანად და სამართლიანად იმსახუროს. ფებერვალს 8, ქორონიკონს უობ.

მოფიქარი მოიყვანა, მაგრამ აღარ დააფიქა. მე, საქმის შვილი ბეცია ამ განჩენის ისაული ვიყავ, ელიოზის შვილის იოვანეს მოფიქარი კაცი შეადგეს, მოიყვანა, მაგრამ ოქრუა ჩირიქამი ისა შვილმა აღარ დაქაფიცა, ელიოზის შვილს დარჩა. ხელთუა.

147. განჩინება მზაბაჟა მდივანაჟის ყმაპის შაბაშვილისა საჩხეზ

1784 წ. 11 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1448. № 2450. დედანი. ქალაღი. 62X38,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია წარტილი.

ქ. მზეჭაბუკ მდივანბეგი თავის ყმათ შაბაშვილებს იმედას, საბას და დათუნა შვილს პაპას უჩიოდა, ჩვენი მკვიდრნი ყმანი არიანო კურწყამელნიო, და ახლა დურნუკს ჩასულანო და დურნუკელად ამბობენ თავიანთ თავსაო და სამართალს ვითხოვო.

ჩვენ, ბატონის შვილმან იულონ, შაბაშვილები სამართალში მოვაყვანინეთ და ვკითხეთ სადაობა და დრო და ქვაბი.

ამათ ასე თქვეს: ჩვენ არც კურწყამელნი ვართო და არც მავისი ყმანიო. ჩვენ დურნუკელი ვართო თქვენი ყმანიო, მართალია, პაპა ჩვენი აყრილაო დურნუკიდანო ვახტანგ მეფის უწინვე და ჯავახეთს გადასულაო და ორმოცი წელიწადი იქ დარჩა

ვიან; მერმე მივის პაპის მზექაბუქს კ უ რ წ ი კ ა მ შ ი ყ მ აღ მოსკ-
ლიანო, სამიოდ ოთხი წელიწადი იქ მდგარანო და მერმე ისევ ჯა-
ვახეთს გადასულანო; და ჯავახეთიამ მეორედ ქართლში მოესულ-
ვართო და ამდენი ხანია არაგვეუ ვახლავართო, ამათ ამის მეტი არა
იციოდენ რა.

დურნუქლებს გვიოთხეთ: მეზობლები ხართ თქვენ, როგორ
იციო, სწორე თქვითო.

იმათ ასე თქვეს: ჩვენ ასე გავიფიგონია, დურნუქს საბა გულანნი
ყოფლანო და ეს კი არ ვიციოთო, როდის აყრილანო და ესენი იმათ-
ნი არიან თუ არაო, არც ეს ვიციოთო, რასაც ესენი არ ამბობენო.

ამათის მკრიდამ ერთი ძელის მოსაკიდებელი სიტყვა ვერა
[ვენახეთ რა ამის მეტი, რომ დურნუქელნი ვართო; არც მოწამე
უნდით და არც წერილი.

მაგრამ მაშინც სამართალმა მზექაბუქ მდივანბეგს საბუთი მოს-
თხოვა.

მზექაბუქ მდივანბეგმა ჯერ პირველად ეს უპასუხა: თუნდა
დურნუქელიც იყო, პაპაშენი ვახტანგ მეფის უწინ რომ აყრილი-
ყო, ჯავახეთს გადასულიყოს და იქ ორმოცი წელიწადი დაეყოს
და ბოლოს ვახტანგ მეფის ბატონობაში პაპაჩემს მზექაბუქს კურ-
წიკამში ყმად მისვლიყო, მაინც როგორ წამიხვალო, თორემ აი
შენი საბუთებო. ჯერ დავთარი წარმოაყენა თავიანთ მამულსა,
რომ იმაში კურწიკამელად ეწერნენ კურწიკამელნი შაბაშვილები
საბა და იმედო.

მეორედ, თავიანთ ძელით წერილი წარმოუყენა, არსა სანა-
ტრელს ჩემს ძმისთან მირთმეული, რომ ასე ეწერა: კურწიკამელთ
შაბაშვილებს იმედას, საბას და დათუნაშვილს პაპას მოსცესო
მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ ყ ა ფ ლ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ს ყ მ ა თ ო , ჩ ე ვ ნ ი მ ე მ კ ი დ რ ე
ბატონი ვიბოგნეთო და ოქმი გვიბოძეთო, რომ მართო ჩვენს ბა-
ტონს ვემსახურნეთო.

სანატრელის ჩვენის ძმის ლეონის ოქმი იყო, რომ: ბაბა-
ნა მილახვარო, ეს კურწიკამელნი შაბაშვილები მართო თავი-
ვის ბატონს მზექაბუქ ყაფლანიშვილს უნდა ემსახურნენ, სოფლის
ხარჯში ნულარ გარეეთო.

მესამედ, მორიგის დავთარი წარმოაყენა, რომ ამათ ყმად დაწე-
რილი იყვენ.

მეოთხედ, კურთხეულის ეშვიკაბაბის ძელით წერილი და ბე-

1+ძელით.

ქელი წარმოაყენა, რომელშიაც ასე ეწერა: მე, დემეტრე ეშვი-
კაბაბაშს ასე მახსოვს და ასე ვიციო, რომ: ეს შაბაშვილები კურწი-
კამს ესახლნენ მეფის ვახტანგის დროსაო; მეორედ კიდევ ესეო,
რომ: ემ ჩვენის ბატონის ბატონობაში ჯავახეთიამ ავყარე ემეცა
და სხვანიცა და ციხეჭვანოს მოვიყვანეო, და ციხეჭვანოიამ
ეაშლოვანს მოვიყვანეო, და იქილამ ავჭალას გავიდაო,
და იქილამ გვემსახურებოდაო. მერე თავიანთ რომ ავაშენეო,
ავჭალიდამ ავყარეო და თავიანთ დავისახლეო; მერე თავიანთ რომ
მოიშალაო, ისევ ავჭალას ავიდნენო, და იქილამ დუშეთსაო
და დუშეთილამ სულ გვემსახურებოდნენო, ღმერთს ვიფიცამო და
მეფეს ერეკლესსაო, რომ ეს ასე იყო. და ახლა თუ არა-
ვინ ირწმუნებსო, და მეფეს ერეკლეს ტყუილად დავიფიცავო, და
მის ჩემი ყოველი სიტყვა ცრუ იქნებაო და დიდის სასჯელის ღირ-
სიც ვიქნებიო, თუ მეფეს ერეკლეს ტყუილად დავიფიცეკო. და
ნება სამართლისა იყოსო.

მართალია, ეშვიკაბაბაში ბიძა იყო, მაგრამ ჩვენ რომ იმას ვიც-
ნობდით, ის იმისთანა ბიძა არ იყო, რომ მეფე ერეკლემ ტყუილად
დავფიცა. თუნდა იმდენი სხვადასხვა საბუთები არც კი ჰქონდეს
მზექაბუქ მდივანბეგსა, მართო ეს მოწმობაც ეყოფა. ამისთვის ეს
შაბაშვილები იმედა და საბა და დათუნაშვილი პაპა სამართლითაც
გვიბოძებია და წყალობითაც.

ეშვიკაბაბაში მე ლქის ე დ ე კ ა მ ა ზ ე ერთი იასაული აჩინე,
ეს შაბაშვილები აყრევიენ და მდივანბეგს მზექაბუქს მიბარე-
აღიწერა ფებერელის ია, ქორონიკოს უობ.

ბეჭდი: ღმრთისმშობლის სასოიანი იულონ დავითიანი.

კიდებ:

ქ. ჩენე, საქართველოს უფლისწული ბატონიშვილი
გიორგი, ამ ჩვენის ძმის იულონ ბატონიშვილის ბძანებას წიგნ-
სა და ამას ვამტკიცებო. ფებერელის ქ. ქორონიკოს უობ.

ბეჭდი: მეფის ძე გიორგი.

ქ. ჩენე, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკი-
ცებთ ამ ჩვენის ძმის ნაბოძებს სიველს. ფებერელის ქ. ქორონიკოს
უობ.

ბეჭდი: ლომად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკე-
თად.

1 მახსავს.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე მირიან, ვამტკიცებთ ამ ჩვენს ძმის ნაბოძებს სიველსა. ფებერვლის კ, ქორთიონს უბო.

მაჟდო: დავითის ტომთა სქესისა ძე ვარ ირაკლი მეფისა მირიან.

148. ბანინება ანთონ 1-ისა ელიოზიშვილავის შვის მამულაშვილის საჟაჟა

1784 წ. 11 თებერვალი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 29. საბ. № 50. პირი, ქაღალდი. მხედრული.

[65v] ელიოზის შვილებს გოგიას, მოურავს იოსებს და იმის ძმას ფარეშბუტცეს იოვანეს უჩოლად თავითი ყმა მამულას შვილი ლომკაცა და იმის ძმა იოვანე, რომ ჩვენ თქვენნი ყმანი არა ვართო, სახასონი ვართო — სვეტისცხოვლის ყმანი[ო].

ჩვენ ეს საქმე, დია, სიმკაცრით გამოვიძიეთ და ციციშვილს მდივანბეგს და ეგრეთვე მოხუცებულთ კაცთ დიდად ვაფიკეთ და ვამოვკითხეთ ამ საქმის ჭეშმარიტებით ცნობა: ამისთვის, რომ მეზობელნი და მამულის მესამძღვრენი და ერთმანეთში მცხოვრებელნი იყუნენ და უფრო ამ საქმის მეცნიერნი იქმნებოდნენ.

და იმათ დიდის ფიცით ვვარწმუნეს, რომ ამ ივანესი და ლომკაცას მამა ქალ[69]ანთისათვის გამოერტმეენია ელიოზის შვილს დავითასა და იქ მოიყვანა თავის მამულშიაო; თათარი იყო, მონათლა და დაასახლო; და თავისი სამკვიდრო ყმა იყოვო და ემსახურებოდაო; და არას ღრის არავისგან გაგვივონია იმისი სახასობა თუ არ ელიოზოვის ყმობა, ეს ორმოცი წელიწადი არისო.

ორდესაც ჩვენ ამახედ სარწმუნოდ გულსაცხე ვიქმენით, რომ ელიოზის შვილების ყმა იყო სწორედ, და ჭეშმარიტად ჩვენც და უმტკიცეთ უმეტესად და უბოძეთ ელიოზის ძეთ იოსებს და იოანეს მამულას შვილები ივანე და ლომკაცი, თავეთის ცოლით და შვილებით.

ამათიკ¹ რომ არ ყოფილიყო და სახასო ყოფილიყო, მაინც საჭირო არა იყო ამათი არბოძება ჩვენგან და გაუცემლობა, ამისთვის, [რომ] ერთი უმამულო კაცნი იყუნენ ეს ამათი ყმები.

¹ ერთმანეთს. ² ამათაც.

და რადგან ესცანით ჭეშმარიტებით წყალობა გვიქნია და გვიბოძებია. ღმერთმან ჩვენს სრულს ერთგულს სამსახურსა შინა მოახმაროსთ. არა მოგეშალოსთ ჩვენგან და არცა ჩვენთა შემდგომთა კათალიკოს-პატრიარქისა ჩვენგან ბოძებული ესე წყალობა.

ეგრეთვე თქვენც, ყოვლად სინატრელნო კათალიკოს-პატრიარქნო, თქვენცა ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქვენცა გაგებულთ ღმერთმან მტკიცედ ჰყოს. აღიწერა ფებერვარს ია, წელსა ჩღად.

ხელთა: კათალიკოზი

მე, ციციშვილი მდივანბეგი თეიმურაზ, ამ ბატონის

კათალიკოზის განაჩენის მოწამე ვარ.

149. ბანინება ამილახორისათვის და ბაჟანას მამულის საჟაჟა

1784 წ. 20 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 48. საბ. № 39. პირი, ქაღალდი. მხედრული.

[80] მისის უმაღლესობისათვის * არჯა მიერთმით გიოგა-შვილებს: გარეჯვარს რაც მამული გქმნოდა, თქვენს ბძანებით ჭელ აგვიმართესო და უსტა იასეს შვილს ბეჟანას მიბარესო. მისს უმაღლესობას თავეთის შვილის ბატონის შვილის იულონისათვის ებძანათ ამათი სამართალი; და ბატონის შვილს ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლები-სათვის ებძანათ. ჩვენ, მსაჯულთ, ესენი ვალაპარაკეთ.

უსტა იასეს შვილმა ასე იჩივლა წერილით: პაპაჩემი და მამა მისი ამილახორიანთ ყმა ყოფილაო და იმ პაპაჩემს სინატრელის მეფის ვახტანგისათვის მრავალი უმსახურნიაო და კურთხეულს მეფე ბაქარს ამილახორიანთათვის ორი კომლი მოქალაქე თავეთის მამულით უბოძებია, და ის პაპაჩემი თაკონის მამულით, რომელიც ან ამილახორიანთაგან მიცემული ჰქონია და ან გარეჯვარს თავისი ნასყიდობა ჰქონია, გამოუცვლიათ. პაპა-ჩემი რომ იქიდამ აყრილა და ქალაქს დაუსახლებიათ, პაპაჩემს იმ თავისი მამულსა და ნასყიდობაზე მარჯაბლის შემომწყარალი მეტრეველი ყმად მოსვლია და ის დაუსახლებია და თავის-თვის ყმად სჭერიათ. მერმე ოსმალო მოვიდა და იმ სიმორეზედ მა-

მულის კელის მოვიდება [v] ვეღარ შევიძლებით, მიიქყანეს ამი-
ლახორიანი და გიოგაშვილები დაქაჩაახლესო. ჩვენ გივის ამი-
ლახორის ლაპარაკი ვერ შევიძლებითო.

მერმე ყიზილბაში მოვიდა და ზემო ქართლში მუღამ
ჯარი იღვა და არეულობა იყო. როსცა ღმერთმან მეფენი მოსცა სა-
ქართველსა, ამირინდო ამილახორის დროს ვილაპარაკეთო
და ვედავენითო.

მერმე რევაზ ამილახორის დროს ვილაპარაკეთო.
ბატონმა ოქმიც გვიბოძა, კელი აუშართეს ამ მამულეზუნდო.

მერმე იასე ამილახვარის დროს კიდევ ვილაპარაკეთო
და ვედავენითო. ბატონმა ოქმი გვიბოძა, ჰაქატა ციციშვილი
იასულად აჩინა, კელი აუშართეს და მომბარესო; არც ერთ-
ხელ არ დამანებესო, მიწას ხენენ, სჰამენ და ვენახებს მუშაობენ და
სმენო. გაცვლილობის წიგნი ამილახორისა და სრულიად მისის სახ-
ლის კაცებისაგან დაბეჭდილი ხელთ მე მიჭირავსო. და რომელიც
ჩემზედ მოქალაქენი გაუცვლია, ის კაცნი ამილახორიანთ დღესაც
ხელთ უჭირავსთო, ორსაც ისინი ჰხმარობენო, მე როქმ] არა ვთქვა,
არც იმთ უნდა ქნან და [არც თქვენ უნდა იყაბულოთ; ბატონს მამ-
ული არ უნდა დაუქარგოთო, თორემ ვჩივი, სამართალს ვითხოვ,
სამართალი მომეცითო.

აქ იყენენ სამართალში ამილახორის შვილი გოგია ომანი[ს]
შვილი და გიოგანი ერთობით. ჩვენ უთხარით: პასუხი მიეცითო.
ამთ თქვეს: ათი-თორმეტი ამილახორი გამოცვლილა, ეს გიო-
გაშვილები [81] იმ მამულზე სახლობან, მოდავე და მოლაპარაკე
არავინ ყოფილა. მართალია, სანაცლო კაცები ჩვენ გყვანან და ებ
აქ ქალაქში ბატონს უსახლობსო; წიგნი მოიტანოს, როგორ უწე-
რიაო, ან ვის მიუცია ან ვისი ბეჭედი უზისო; და თუ სარწმუნო
წიგნია, ნება სამართლისა არისო.

წიგნი მოვატანიეთ, ასე ეწერა: ესე წიგნი და ფიცო მოვარ-
თვით მეფეს ბაქარს მე, ამილახორმა ავთანდილ
ემიყალახაშვილა გიორგიმ, ბეჟან, ბარძიმ, ოთარ, ვახ-
ტანგ ასე, რომე: ჩვენს ყმას გულანბეგას შვილს ნაზარა-
შვილს დავითას, იასეს და ფარსადანს მეფეს ვახ-
ტანგზედ მრავალი სამსახური ექნათ და თქვენ მისი გაცვლი-
ლობა გვიბძანეთ, ჩვენც განაღამე მოვართვით ნაზარაშვილი და-
ვითა, იასე და ფარსადანა და თქვენ მისად სანაცვლოდ გვიბოძეთ
ქალაქს თქვენი ყმა ვაჭარი ორი კომლი პატარა გიორგი და მისი

ძმა არუთინა თავისის სახლკართა და საქონლითა. აგრევე ჩვენც
თავისის მამულთ მოვართვით და ასე შეეჭვრდით, რომ აღარაო-
დეს მოიშალოს; და რაც გარეგვარს ნაზარაშვილებს ნასყიდი მიწე-
ბი აქვსო, ისიც თან გამოჰყვეს, იმით მოვგირთმევი; არცარა სა-
მოურათოთა ჩვენ ნაზარაშვილებთან საქმე გვაქეს[ს], რადგან სამა-
გიერო გვიბოძეთო; და დიდი [v] წყევლა ვინც ეს მოშალოს; ვიცი
მდივნის ხელით დაიწერაო, ქორიონკონ უღ; ბეჭედი ავთანდილ
ამილახორის, გიორგისა, ბეჟანისა, ბარძიმისა, ოთარისა. ამასაც
ჩიოდა უსტა იასეს შვილი: ჩვენ რომ მაგათ ვეშობივართ, უწინვე
გარეგვარს ნასყიდობა გვექონებიაო და მაგათ რომ ვეშობივართ გ-
არეგვარს თუ ხარელის მამული უბოძებიაო და მისთვის ვეშო-
ბივართო.

იმის წიგნიც მოვატანიეთ. ასე ეწერა: ამილახორმა იოთამ, ბე-
ქან და სხუთ გიბოძეთ გულანბეგაშვილს ასლანას
და პაპინას და მომავლთა გარეგვარს თუხარლის გიორგის მამ-
ულთო, ქორიონკონს ტყე. ოქმებიც ვნახეთ მისის უმადლესობისა,
რომ კელი აუშართეთ და მოაბარეთო. თუ სწორე სიტყვა აქვსთ,
ილაპარაკეთო.

ჩვენ ამილახორიანთ და გიოგანთ ესენი რომ წაუკითხეთ, პა-
სუხი ვთხოვეთ, ამის მეტი არა გვითხრეს რა: დიდი ხანია გვიჭი-
რავს, არავინ გვდავებიაო. არც ეგ წიგნი გვეცოდინიაო.

ესეც იჩილა ბეჟანმა: ორმოცდაათი წელიწადია. სულ ვჩივი
და როგორ არ მიდავნიო. და იმის უწინ ოსმალნი და ხანები ისლდენ
ვინ გამიგონებდაო და ჩემის ხელმწიფისაგან იასულეები მებოძებო,
ხელს ავიმართვენ, მამაბარებენ, მე რომ წამოვალ, მიჰყოფენ ხელ-
სა და თვითანვე მუშაობენო.

ჩვენ, მსაჯულთ, ეს სამართალი მივეცით: თუმცა დიდი ხანია
აღარ უჭირავს, მაგრამ მოსამართლისაგან ვასასინჯავია. თუ ამი-
ლახორიანი ასეთს ჭეშმარიტსა საბუთს მოიტანენ, [82] რომ ამთ-
გან ან ისევ ეყიდოსთ ან გაეცვალოსთ ან მეფეთაგან ისევ მიბძრუ-
ნებოდესთ, მაშინ სამართალი დაქანებდესთ ისევ ამილახორიანთ და
გიოგაქანთ. თუ არადა, ამილახორი დიდი კაცი, ეს მდაბალი სომეხი
დროკარეული და ეს [ს]ადლო მამული ამათვე შორს და იმათზედ ახ-
ლოს დაწევისა და ხანების დროს რა შეძლება ჰქონდა, რომ იმათ-
თან ძლიერ კაცებს სდავებოდა.

სანატრელის მეფის ბაქარის ბოძებული მოქალაქენი დღესაც
ამილახორიანთ კელთ უჭირავთ და რომელიც ამათვე გაცვალეს, ეს
მამული კელთ უჭირავსთ, დიდი უსამართლოა, თუ ან მეფეთაგან

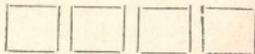
არ პპოძებიათ და ან მათგან არ უყვილიათ, დიდი მძლავრება ჩანს და რაც უნდა აქამდეს დაეგდოთ ეს საქმე, რომ თავის პატრონისათვის უნდა დაენებებინათ. თუმცა ძველი ანბანია, მაგრამ რომ უდგენია და ულაპარაკნია, ისიც დიდი ხანია. ოსმალსა და ყიზილბაშს ოცდაერთი წელიწადი ეპყრათ და ამათი სამართალი არ დაეჭირება.

და რა რომ მეშვიდრე გელმწიფენი დაბძანდნენ, საჩივარი და ლაპარაკი აღარ დაუკლია. ზოგისა ნიშანი და ოქმი უჭირავს და ზოგისა ფიცით ამბობს. და ამ მიხედულობით ამილახორიანთაგან დიდს ხანს ჭერა და მისთვის სამართლის მიუტემლობა უსამართლო იქნებოდა და ეს სამართალი მივეციეთ: რომელიც იოთამ ამილახორისაგან მიცემული წიგნი უქვიქრავს: თუხარის მამულსა, ამილახორიანთ იმაზედ ფეხი უნდა დაუდგან, ეს არისო, და რომელიც უწინევე გარეჯვარს მიწები ნასყიდი ჰქონიათ, იმაებზე გიოვანთ დაუდგამთ ფეხი, ეს არისო. თუ ის მიწები ან ვენახად აშენებულა ან გაკეთებულა რამე, ყველა აჩვენონ; რაც ფიცი სამართალმა დაქადვასთ, იმ ფიცით გული აჯრონ და მიბაბროს ისაყულმა.

და თუ ასე არ იქმონენ, უსტა იასეს შვილს დაქადგმევინონ ფეხი, შემოუაროს თავის მამულსა ნასყიდსა თუ ნაწყალბებეს და თქვას ფიცით: ეს ნასყიდი და ეს ამილახორიანთაგან მოცემულიაო, და ისაყულმა აუმართოს ძველი და მოაბაროს. და რომელიც დანებდეს, იმას ნულარავინ შექცილება და ნულარც წაქართმევინ. და თუ მოხდეს, რომ კიდევ წაქართონ, ესეც სამართლიდამ დაგვიწერია. ერთიორად ამას მოსცენ და სამართალს! პასუხი გასცენ.

ეშვილახანსაში თამაში ისაყულ შენ უნდა [იყო], მიხვიდე და როგორც ჩვენი მიცემული განჩინება აცხადებდეს, ასე უნდა აღასრულო, ამაზედ სუსტობა არ იქნება. დღესამდე უსამართლო სჭირვებია, ახლა უნდა მისის უმადლესობის ბძანებით სამართალი ასე მიეცესთ, როგორც ვაგვიჩინია.

მარტის კ, ქორონიკონს უობ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ.

ორბელიანო ეშვილახანსაში თამაშ! ეს ასე აღასრუ-

¹ + და, ² + ისაყული მივე.

ლებინე, როგორც ამ განჩინებაში სწერია, ამას გაურკვეველს ნულარ დაადგებ. მარტის კდ, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ, ბატონიშვილი იულიონ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის გ, ქორონიკონს უობ.

150. ბანიჩინაზა ირანე აბაშიძისა და ზაალ მანდრონიასვილის ააშულახანს გაუფიცოს საქმეზე

1784 წ. 22 მარტი

ხელნაწერია ინსტიტუტი. Hd 10200. დღენა. ქალაქი. 44X19,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის. საბუთის შიგნით დედანი დაცულია ცისა. ფ. 144B, № 652.

ქ. ჩვენ, ქეშვიქჩიბაში აბაშიძე იოანე, ენდრონიკაშვილი ზაქალ და ერასტიშვილები მამულზედ ვლაპარაკობდით. მისს უმადლესობის მეფის სამართალში შევედით. მაგრამ ჩვენ ერთმანეთის ძმობისა და სიყვარულისათვის სამართალში კი აღარ ვილაპარაკეთ.

და მდივანბეგი ბეჟან, ჭავჭავაძე ეშვილახანსაში გარსეკან, ვაჩანაძე ელუარსაბ, ჯიმითის. მოურავი ზაქალ, შაყაშვილი როსეპ, ყორჩიბაშის შვილი ბეჟან — ესენი დავეიქსდნენ და ასე შეგვარიგეს. და ჩვენ ამ გარიგებას დავვერდით და ყაბუღლიც ვავექს.

ქ. ბეჟანბალი და კაქრეთი ქვემოთ საქიზიყოს შარამდის — ეს სამათ უნდა გაიყოს: ერთი წილი ქეშვიქჩიბაშის იოანესი არის, ერთი წილი ზაქალისა არის და ერთი წილი ერასტიანთი არის. ამავე ბეჟანბალისა და კაქრეთის ბოლო — საქიზიყოს შარას ქვემოთ რაც არის, ეს სამთავესი! საერთო არის, მაგრამ გაყოფადმის ერთმანეთს, ბევრს მოხნავს თუ ცოტას, ხვნას ვერ დაუშლიან.

ქ. ამას გარდა, ზიარის ბოლო რაც გაუყოფელი არის, ის საერთო არის. ზიარელთ ყველას კაცმა უნდა ხნას, მაგრამ მეტნაკლების მოხვნას ერთმანეთს ვერ დაუშლიან და ვერცავენ სამამულეთ დიპტერს. ჩვენს კაცს გარდა სხვა კაცმა, რომ მოხნას, იქილამ რაც ღალა ადგეს, სამათ უნდა გაიყოს.

1 სამთავისი.

ქ. ზიარს ტყე რაც არის, აქედამ თვითო სახობადუნე თანა-სწორე ამ ზემოხსენებულთ სამთავ ძმთა უნდა იდონ. სხვა რაც დარჩება ზიარის, ძველი საკომლო უნდა ჩა[ა]გდონ და საკომლო-ზედ გაიყონ.

ქ. ამას გარდა წინამხარში რაც მოურავიანთან საერთო მამული გვაქვს, მოურავიანთადამ რასაც ჩვენს წილს გამოვიტან-დეთ¹, სანამდის გავიყოფდეთ, ისიც ამ ზემოხსენებულსავით საერ-თით უნდა გნნათ. როდესაც გავიყოთ, სამთავ სამთო უნდა გავი-ყოთ. მარტის კბ, ქორონიკონს უობ.

ქ. სამთავესთვის თვითო ამისთანა განაჩენი მივიციტა.

ორი ბეჰელი:

1. მეფემან ბრძენან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჭუ-ლად მგო ბეჰან
2. გარსეჟან.

ლუარსაბ ამას ვწერ, ბეჰელი დავკარგე, ეს ჩემი ხელი არის. რსბ

ქ. მე, გაბაშვილი ზაზა, ვაწერ კელსა ზაალ ჯიმიითს მოურავის მაგიერ, რომ თვითონ ზაალმა მომაწერინა. ბეჰელი კი არა ჰქონდა, რომ დაებეჰდა. მარტის კბ, ქორონიკონს უობ.

ქ. მე, ასლან ლაშქარნივისი, ამ სამართალში დამსწრეა ვარ და განაჩენის დამწერიც. ბეჰელი: ლაშქარნივისი ასლან.

ქ. მე, ბეჰან, ამ სამართალში დამსწრე ვარ, ეს ჩემი კელი არის.

კიდევ:

ქ. მე, ქეშიქიბაში აბაშიძე იოვანე, ამ დარბაისლე-ბიქ[ს] განჩინების ყაბული ვარ.

ბეჰელი: მონა ლთისა ქეშიქიბაში აბაშიძე იოვანე.

ქ. მე, ზაალ ზურაბის შვილი, ამ დარბაისლების განჩინების ყაბული ვარ. ჟღრთვა: ზაალ.

ქ. მე, დიმიტრი ვნდრონიკაშვილი, ამ დარბაი-სელთ განაჩენისა ყაბული ვარ მამიჩემის სიტყვით.

ქ. მე, ლუარსაბ მინბაში, მოწამე ვარ ამათის სიტყვითა ამ განაჩენის, ვინც ამაში სწერიან. ბეჰელი: მაყაშვილი ლუარსაბ

¹რაც მოურავიანთად ჩვენ წილი გამოვიტანათ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, გარიგე-ბის წიგნსა და ამ გაყოფას ვამტკიცებთ. მარტის კდ, ქორონიკონს უობ.

ბეჰელი: ქნარს მიცემს, დავით მიკობის ძედ კახეთის მეფედ ტე-ბულს ერეკლე.

151. პანიძეზა მიომავშილანისა და ბაქანას მამულის საქმეა

1784 წ. 2 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 46. სბ. № 193. პირი. ქალღღ. მგდრღღ.

[185v] საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება მოვიწეროთ იასა-ული ივანე და მურავი! თქვენ უნდა მიხვიდეთ გარე-ჯვარს და როგორც განვიჩენია, ისე აღასრულოთ. თუ ბეჰან ნამა ორი და სამი სარწმუნო მოწამე იშოოს და იმ მოწმე[ებ]მა ღმრთის ქვეშ სულზე კელის დადებით იმოწმონ, რომ ესე და ეს მამული და ვენახი ბეჰანასიაო, ან ნასყიდო და ან ამილახვრის მი-ცემული თუ ხარლი ს მამული, ამას ხომ ფიცი აღარ ეჭირება, კელი აუმაართე და ბეჰანას მოაბარე.

თუ მოწმით არ გარდასწყდეს და გიოგაშვილებმა სამ-თავ ძმთ უჩვენონ — შენი მამული ეს არისო, თუ ჩვენს ფიცს სჯერხარ შემოგფიცავთ, ამის მეტი არა გვეჭიროს რა და ნულრას გვედრებო, და თუ ჩვენს არა სჯერხარ, შენ დაიფიცე და დაგანებე-ბო; თუ ბეჰანა და მისი შვილი იმათს ფიცს დასჯერდეს, იდონ ხა-ტი, სამთავ ძმთ შემოუარონ: ეს არიქ[ს] შენი მამული, არც ჩვენ გვეჭიროს და არც სხვისა ვიოვდეთო; რაც ფიცში ჩაიტანონ, ბეჰა-ნას მიაბარე და მისი მამულია.

და თუ ბეჰანა და მისი შვილი ამათს ფიცს არ დასჯერდენ, თვი-თონ ან მამამ და ან შვილმა შეჰვიციონ: ეს არის [186] ჩემი მამული და ესეო და რაც დაიფიცონ, უნდა კელი ამართო და ბეჰანას მიაბა-რო. თუ ვენახის დაიფიცონ¹, ბეჰანას დარჩეს; და სახლის ალაგს ხომ თავის ნებით აძლევინ. ამ ვენახის შენობაც და სახლების შენო-ბაცა დააფასონ. თუ მანის შვილი პაპუა და კიკოლა მიქიყვანეთ და ორი იმათი კაცი ასეთი, რომ მამულისა და შენობის ულუფი ჰქონდესთ, და კიდევ გარეჯვიდეთ ან დროა და მიქელა; ღმრთის წინაშე ამათ როგორც დააფასონ ან ვენახის შენობა და ან სახლებისა დაწერონ, დაბეჭდონ; ის წერილი ჩვენთან ჩამოიტანეთ და ჩვენ გავარიგებთ.

14ა.

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 48. საბ. № 167. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[127v] პეტრე და ივანე ჩიორდენ: დაგვრისელი მე-
ქარვისშვილები ვართ და გოგინაშვილები გიორ-
გი და მისი ძმისწულეები თავეთის მემკვიდრე ყმობით და თეთიაუ-
რობით გვეკვილებიან. ჩვენ მეკარვის შვილები ვართ და მკვიდრათ
ფავნისისშვილის ბერიისა და მისის ძმების ყმანო.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფემან და სხვათა ირ-
კლიმ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ და ეს სამართალი განვაჩინეთ:
ამ პეტრესა და ივანეს მამას ძველადანვე უვლია, ხან ამილახო-
რისი მამული კარბს მღვარა, ხან კათალიკოსის ყმობა უთქვამს,
ხან ვისი და ხან ვისი, ამისთანას ცრუობით მოქცეულა.

მასუკან გოგინაშვილს ლაჩინასთან მოსულა და
უთქვამს: შენი მემკვიდრე ყმა ვართ. ბატონს მოასხენე, ოქმი იღე
და ამილახორიანთ მამულიდამ ამყარე. ლაჩინას ჩვენგან ოქმი აუ-
ღია, აუყრია, ჩამოუყვანია და სალაღურში დაუსახლებია. არა რო-
მელიმე კაცი ამათს ბარობაზედ გოგინაშვილებს არა სდავებია.

კოტას ხანს უკან ამავე კაცებს ჩვენის შვილის იულონის ყმობა
შოქუნდომებოთ და იმისთვის უმსახურებოთ. მასუკან იულონსაც
ისევე [128] გოგინაშვილებსათვის დაუწებებია. თგრამეტი წელი-
წლი იქნება ეს კაცნი გოგინაშვილებს აუყრია ამავე კაცების სიტყ-
ვით და მონდომებით და მას აქეთ არავინ წამოსდავებია. და ახლა
ეს თქვენს და მოიგონეს — ჩვენ ფავნისისშვილს ბერისა და მისის
ძმების ყმანი ვართო მემკვიდრე მეკარვისშვილებიო.

ფავნისისშვილებმაც ბატონის შაპის ჩვენის მეფის ერეკ-
ლეს სიგელი წარმოაყენეს და ასე აცხადებდა: მეკარვისშვილები
თქვენთვის ყმად გვიბოძებიაო. ძველადანვე ამ კაცების მამა-პაპანი
ფავნისისშვილის მამულიდამ აყრლან და წამოსულან და მას აქეთ
ოთხმოცდაათი წელიწადი იქნება არც ფავნისისშვილებს ამ კაცებ-
ზედ უღდავით და არც ამ კაცებს იმათთვის თავეთი თავი გამოუჩე-
ნით, რაც ახლა არა თქვენს ფავნისისშვილის ყმობა.

რადგანაც ამდენს ხანს გაუვლია, რომ ფავნისისშვილებსათვის
ყმობით აღარ უმსახურნიათ, თუ უნდა სწორეთ მეკარვისშვილებიც
იყენენ, მაშინც სამართლით ფავნისისშვილები ვეღარას შეუვლენ;

და რა რომ მისის უმადლეშობის ბძანება და ისაულო მისულა
და ამ მამულებსათვის კელი აუმართავს, მას დღეს აქეთ ბეჯანას
მამული შექნილა, მაგრამ გიოგაშვილებს არ დაუწებებიათ და იმი-
სი გამოსავალი კიდევ იმათვე უჭამით, ისიც უნდა ამ ბეჯებმა იანგა-
რიშონ ვენაქის გამოსავალიცა, მიწების დალაცა და სასლის ადგი-
ლის ქირაცა; ესენი დაწერონ და გიოგაშვილებმა პასუხი უნდა გას-
ცენ ჩვენის სამართლით.

ავრევე თუხარლის მამული რომ უწერია ბეჯანას ამილახორის
მიცემული, იმისი საბუთი ხომ ასეთი ვერა მოიტანეს რა, რომ მოსა-
მართლის გული დაეჭრებინათ. თუ კიდევ საბუთი აქვსთ რამე და
ამ ამილახორიანთ წიგნს ვაბათილებენ, ამილახორიანთ,
სანამდის თქვენ იქ იყვნეთ, ილაპარაკონ და როგორც მოგუწერეთ,
ისე ქმენით. თუ საბუთი არა აქვს რა.

და რადგანაც მეფის ბაქარისათვის თავის მამული-
თა მიურომევიით და გაუცვლიათ, იმ მამულზედაც კელი ამართეთ
და მიაბარეთ. თქვენ რომ ჩამოხვალთ და რასაც წერილს ჩამოიტანთ
და ან ჩვენ გარდაუკრით გარაგებულს და გარდაწვეტილს იმ განა-
ჩენს მოვაწერთ, რომ იმაში სადაო და სალაპარაკო აღარა იყოს რა.
და ის განაჩენი მოუწმულელი იქნება, რომ იმაში სათუო აღარა იქ-
ნება რა. თიბათვის ბ, ქორონიკონს უობ.

ქ. რომელიც ნასყიდობის წიგნი კელთ უჭირავს ბეჯანას, — იმა-
ზე ხომ არც მოწამე ეჭირება და არც ფიცი უწერია. და რომელიც სა-
ლაპარაკოა, იმაზედ როგორც მოგუწერია. ორი სიგელი რომ ხელთ
უჭირავს ბეჯანას, ის ხომ უფიცრად უნდა მისცეთ ბეჯანას, რაც იმ
ორს სიგელში უწერია.

და სამს სიგელს რომ კიდევ ანბობს ბეჯანა, ამილახორს ვაჩე-
ნეთ და აღარ მომცაო, იმ სამის სიგლის და რაც იმაში მამული წე-
რებულა, როგორც მოგვიწერია, ისე ქმენით, რომ ან გიოგაშვილები
დააფიცონ და დასჯერდენ და ან ბეჯანამ დიფიცოს და გაიტანოს.

თავის:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი
მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. რომელიც ამაზე განწესებუ-
ლი იყოთ, ეს ასე აღასრულეთ, როგორც ამ განაჩენში სწერია, ამას
გაუტრეგებელს ნუ გაუშვებთ. აღიწერა ივნისის ე, ქორონიკონს უობ.

ამიტომ, [რომ] ოთხმოცდაათი წელიწადი იქნება ამისმეტათ არც უღატონით და არც სამართალში უღაპარკანით. რადგანაც ამ პეტრემ და ივანემ თავეთი თავი გოგნიაშვილებს გამოუტყველეს — თქვენი ყმანი ვართო და გოგნიაშვილებიც თავების შემკვიდრეს ყმას თეთი აუ რს ეძახოდნენ და ამას ამბობდნენ: როდესაც მამაჩვენი მეფის ვახტანგის დროს ცოლ-შვილით კახეთიდან აყრილა [V] და ქართლში გარდასულა, ამათი მამა ბერო მსახურათ თან ხლებიო; ერთი განაჩენიც ჰქონდათ პა[ტ]ა მდივანზევისა, რომ თეთი აუ რს ოცი მარჩილი სისხლი დასდებოდა და ასე აცხადებდა: ან თითონ თეთიაურმა გარდახადოს ან მისმა ბატონმა და ან ეს კაცი სისხლში ოლიანთშვილს პატას დარჩესო; ამისასაც ასე ამბობდნენ: ოცი მარჩილი ჩვენ მივიცვია, განაჩენი დაგვისენსა და ხელში გვიჭირავსო; და ივანეც დიკისაგან დატყვევებული ლაჩინამ დაიხსნათ და თვით პეტრემ და ივანემ თავეთი თავი ყმობით გამოუტყველეს; და ლაჩინამ ჩვენის ოქმით აწყარა და ქართლიდან ჩამოსახა და რაც თვითონ ამ კაცებმა არ აშალეს ლაპარაკი, სხვა არავინ წამოსდავებია და ფაენელისშვილებიც ამათ ალაპარაკეს.

ამდენის მიზეზებით ეს პეტრე და ივანე ყმობით გოგნიაშვილებს ვიორავს და მის მძისწულებს დარჩა. ფაენელისშვილები ვედარ ედავებთან. ვინათგან ამდენი ცუდლუტობა იხმარეს, ხან ვის ყმობა თქვენ და ხან ვისი; ყმობით სამართალმა გოგნიაშვილებს დაქანარჩუნა, მარა ცუდლუტობისათვის ოცი თუმანი ჯარიმა პეტრეს და ივანეს დაეადევით; რომ ეს ოცი თუმანი უნდა გამოიღოთ თვასი და ფაენელისშვილს ბერს და მის მძისწულებს მიეცეთ.

ეშეილასბაშო ჯარ და ენი! კაცებზედ ქელი ამართე, გოგნიაშვილებს მიაბარე და ოცი თუმანი ჯარიმა ამ კაცებს გარდაახდევინე და ფაენელისშვილებს მიაბარე.

აღწერა იენისის ე, ქორონიკონს უოზ.

153. არზა ჰრისტანის ოსინაჰვილის ხმის თაოზაჰა მდივანზევათა

განჩინებით

1784 წ. 6 ივნისი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 1231. დედანი. ქალღელი. 34,4×22 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირის წერტილი.

[არზა]

ქ. ლმერთმან ბატონის მოსამართლე[ებ]ის ჰირი მოსცეს ოსინაშვილის ქრისტესიას.

260

ჩემს ყმას მოუხსენებია: რა ტყვეობიდან მოვედით, არა მიმსახურია რაო. იმდენი თქვენი წყალობა მქონდეს, რამდენი მოწამე მე გორს მყევანდეს და კიდევ ვიშოვნო¹, რომ მაგას ჩემთვის გამსახურნოს:

მეორეც, ეს ხუთი წელიწადია კარზე მესახლა, მემსახურებოდა. რამდენსაც მოწამეს მიბძანებთ, მოგართმევთ.

მესამეც, რომ მოგახსენათ არბოლამ არ მიმსახურნიაო, ძღვენის მოტანას და ვარისასა ის უფრო დიდი სამსახური არ არის სახუთი, რომ არბოს შექნილი შვილი მახლდა და მემსახურებოდა, ჩემს სახლში მოვედა და გორს მარხია.

მეოთხეც, ახლა რომ დავთარი დაწერა, მაგან ბრძობა მოიგონა, არ დაწერეს. ამას წინათ რომ რევაზ ამილახორმა ასწერა, ის დავთარი გაშინჯეთ, თუ არბოს ჩემს სახელზედ არ დაწერილიყო, დავთარი მანუჩარ მდივანს აქვს.

მეხუთეც, მოგახსენებთ გორის დავთრისა და ხარჯში ჩემზედ ჩაგდებული ყოფილა და ხარჯი მე მიძღვევია. მოხელე აქ გახალავთ და ჰკითხეთ.

მეექვსეც, მაგას მდღურად დასხმოდა, თითონ ვედარ ჩამოვიდა. წყალ-კურთხევის ძღვენი, ყაისიშვილის ხიზანი სალოცავთ ყოფილიყო, იმათის ხელით ორი ყვერული ჩამოგვხანა, მე კი აუთ ვარო.

მეშვიდეც, აბელიანთ ყმის ხელით გამოგვზავნა. მერმე კიდევ თავის ამხანაის ხიდისთაველი კაცის ჭელით გამოგვზავნეს, რაც უცხო კაცის ჭელით მამსგლია და რაც თითონ მოუტანია, ხომ არ იტყვის, არზო იქნა.

მთიბათვის ვ, ქორონიკონს უოზ.

[განჩინება]

ამათი სარჩელი რომ მოვიმინეთ, ეს სამართალი ესაჯეთ: ოსინაშვილმა ქრისტესიამ შეჰვიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, დურასტაშვილო ივანე, პირველთაგ ჩემი ყმა იყავ; ტყვეობიდან რომ მოხვევ, ჩემ ყმად მოხვევ, ყმურად მსახურე, მსახური მახელ, რაც შევეძლო ისე მსახურე, რაც ახლა არ მიჩივლე, ამის შეტად შენ ჩემი ყმობის უარი არ გეთქოს».

¹ ვიშოვოვნო.

თუ ეს ასე შეპვტიცა თავდათავ, ეს დურასტაშვილი¹ ივანე თავის შვილებით დარჩება ყმად ოსინაშვილს ქრისტესიას. და თუ ეს ასე ვერ შეპვტიცა, დურასტაშვილს ივანეს ყმობით ვერას მიედევება ქრისტესია.

იასაულო ბერძენის შვილო ბეციავს! ეს ასე აღქა-სარულე. მთიბათვის ზ, ქორონიკონს უობ.

ოთხი ბეჰელი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშოძეცა ნიკოლოზ
  2. მზეჭაბუკ
  3. მონა ღვთისა მდივანბევი ოტი ა
  4. ჟამი ესეცა წარვლის.
- ქ. მე, ოსინაშვილი, დურასტაშვილმა აღარ დამფიცა და თავის ნებით თავი დავახსნენივერი. ეს ჩემი ხელია. †

154. ზანიონა პირაკო II-ის ალავერდლისა და ნაქრესლის სამეფოსო ტომგაზა

1784 წ. 12 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 818. დედანი. ქალაღი. 33,5×21,3 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახპარია მიძიე.

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართუელოსა და სხუათა მეფეჰმან ორაკლი მეორეჰმან და უწმიდესმან ძმამან ჩუენმან საქართუელოს პატრიარხმან ანტონი, ჩუენთანა შეკრებულთა ყოვლად სამღუდლოთა და საქართევის მსაჯულთ თანდასწრებით მოვიმინეთ და გამოვიძიეთ სარჩელი ყოვლად სამღუდლოს ამბა ალავერდელის ნიკოლოზისა და ყოვლად სამღუდლოს ნეკრესლის დოსითეოსისა, რომელთა აქუნდათ ცილობა სამწყსოსათვის ეკლესიისა.

და ვინათგან ძველ იყო ჟამი იგი და დრო, რომელსა აცხადებდა ნეკრესლის კერძი იგი წერილი და ნიშნიდა ნათარულს და გარემო რაოდენსამე ადგილებს შტორას ქუეყნა ნეკრესელის სამწყსოდ, რომლისაც ვავლილის წელიწდების რიცხვი იყო...¹ რომელსაც მიუგებდენ ალავერდლის კრებულნი: რა მეფედ ალავერდელი კახეთში ყოვლად სამღუდლოთა შორის პატრიით გაუ-

პირველებითა და სამწყსო შეუზადებოქათ, ხიდის ყურს ზეით ყოვლის კაცისაგან უცილებელად ალავერდლისათვის დაუწებებნითო და მას აქეთ გეჰონია სამწყსოდ და აქამდის არც დავა გავგიგონიაო; რომელთაც მოხსენებული კახეთში ალავერდლის დადგინების რიცხვი იყო ჩუად, ათას ოთხას სამოცდაექვსი წელიწადი, რომლისაც რიცხვი არის მუნით აქამომდე სამას ათრამეტეტი.

და რადგან ორნივე მოსარჩლენი ძველის დროებით ცილობას ამტკიცებდენ და არც ერთს მხარეს ასეთი წერილი და საბუთი არა ჩნდა რა, რომ უწებელი ბჰობა იქვისაგან თავისუფალ ქმნილიყო და გულსავე ქმნილთ ახლავ სამართალი გარდაგუეწყვიტა, ამის-თვის თორმეტდამ თოთხმეტს სეკდემბრამდის ვადა დავდევით.

ამ სამს თვეს ჩვენგან და მათის უწმიდესობისაგან და აგრევე ყოვლად სამღუდლოს ალავერდლისაგან მთლად კახეთში და ალავერდლის კრებულში და ვინცავე ეკლესიის მოხელენი არიან იმათ სახლებში წერილი და საბუთი მოიძებნოს.

თუ ასეთი წერილი და საბუთი გამოჩნდეს ან ალავერდლის ცილობის კერძი და ან ნეკრესლისა, რომ თვინიერ ყოვლისა იქვისა უშიშად სამართალი იმაზედ გადასწყდება, ის დაიმტკიცება.

თუ ასეთი წერილი არ იპოვება რა, მეგრ ჩვენ ამ ზემოხსენებულისავე შეკრებულების თანდასწრებით, რომელიც იმ ჟამის სამართალზე დადებული აზრი გვაქვს, ისე გარდასწყდება, და შემდგომ მის ჟამისა ისე უნდა აღსრულდეს.

და ამ სამს თვეს რადგან ნათარულში საყდარიც ნეკრესლისაგან არის ნაკურთხი და დღესაც იმას იხსენებენ, შეუცვალებელად ეს ასევე იყო, ყოვლად სამღუდლო ნეკრესელი მოიხსენონ. და რაც თანამდებობა აქვთ სამსახურისა, ისიც ნეკრესელს მსახურონ.

და ამ სამის თვის ვადაზე ქმნილი სამართალი ნათარულს თუ ალავერდელს დაანებებს, ნეკრესელს რაც სამს თვეში ნათარული-დამ მითმეგია, წმიდის გიორგის ეკლესიას მიართვას.

და თუ ისევ ნეკრესელს დარჩება, სამართალით ერთმანერთს გაუსწორებნიან და სადაო აღარ ექნებათ რა.

როგორც განვეხსივია, ეს ასე უნდა აღსრულდეს. ივნისის იბ, ქორონიკონს უობ, წელთა ჩილად.

ბეჰელი: მე ფეხთ განბანილთა მიერ ეკლესია ვაღიდე. ერეკლე.

¹ დრუტაშვილი.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი რიცხვის ჩასაწერად.

155. ბანიძეზა ბიძინა ფალკენისშვილისა და შოშობა სავარელიძის
ვალის საქმეზე

1784 წ. 18 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5359. დღიანი. ქალაქი. 30,8x16,2 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია
წერტილი.

ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის ბიძანებით ფალკენისშვილის ბიძინას და საყვარელიძე შოშობას სამართალში დაესხედით ჩვენ, მაჩაბელი ხუთასისთავი ზა[ხა], ხერხეულიძე უზაბაში დავით და ფალკენისშვილი უზაბაში გოგია და ხერხეულიძე ალათანგი და ფალკენისშვილი ქაიხოსრო.

ესენი ვალაპარაკით. ბიძინას წინაღობით ბევრი იყო წაღებულად და საყვარელიძე შოშობასიც იყო ბევრი წაღებული. ამ[ა]ქებს ერთმანეთში გამოვედით და გ[ა]ქვასწორეთ.

შოშობა საყვარელიძეს რომ დოქაშვილისთვის ამ[ა]ქს თქაობაზედ თუთხმეტი კოდის პურის თამასუქი გამოურთმევია, ის თამასუქი ისევ საყვარელიძემ ბიძინასა [და] დავითის ობლებს მისცენ და ბიძინაში შეიდკოდნახევარი პური დავითის ობლებს უნდა მისცეს.

ბიძინა რომ საყვარელიძეს შოშობის კაცის გალაზვას უჩიოდა და სიკვდილსა, იმაშიაც შოშობა გამართლდა, ვედარას ედაგება. დღეს და დღეის უქან ერთმანეთთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქვთ რა. ივნისის იგ, ქორონიკონს უოზ.

ხელრთვა: ზაზა, დავით, გიორგი, ქაიხოსრო
ბეშელი: ალათანგი

თავში:

ქ. ჩვენ, ბატონისშვილი ვახტანგ, ამ განჩინებას ამ გზით ვამტკიცებთ, როგორც ქვემოთ წერილი აცხადებს. მთიბათვის იგ, ქორონიკონს უოზ.

ბეშელი: ლომად იუდას ბაკეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად.

156. ბანიძეზა კიკოლა მათუნაშვილის სასისლო საქმეზე

1784 წ. 15 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448. № 801. დღიანი. ქალაქი. 36,3x19,5 სმ. მარჯვენა ქვემო კიდ მოხუტულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მიმე, წერტილშიმე, ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თუხარელს გოგობას ცუდს საქმეზედ სახლში მიხლომოდა მათუნაშვილი ყანჩეველის ბუმი კიკოლა და ცილშვილთან თუხარელი გოგია გაელაზა. და მათუნაშვილს ეს არ ეკმარა. მეორეს დღეს კიდევ გოგია თუხარელისათვის თავში ხმალი ეცა, დიდათ დაეჭრა და მეორედ მკლავში ეცა და თუხარელის რამაზისთვისაც გვერდში ხმალი შეეცადა ხორცად ეწვივა.

ეს ორნივე ძმანი დაკავდნენ ჩვენ, ამილახო-რმდივან-ბეგს იესესთან მოვიდნენ და მათი უბრალოდ ამოწყვეტა იჩივეს. ჩვენ ამათი საჩივარი გავსინჯეთ და დაჭრილიცა ვნახეთ.

რადგან მათუნაშვილს ასრე სასიკვდილოთ ორნივე ძმანივე გამოემატა და დაეჯადა, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: რადგან მეტს ვერ შეიძლებდა, მეორე აზნაურშვილის სისხლი გაუჩინეთ — ოთხმოცდაათი თუმანი — ნახევარი ჯინში და ნახევარი თეთრი გოგობას უნდა მისცეს მათუნაშვილმა.

მოურაობისა სხვა იყო, მაგრამ ეს ვაქმარეთ. და რამაზას სისხლი სხვა განწესდება ასრე. ივნისის იე, ქორონიკონს უოზ.

კასპის მოურაო ქარუმიძე ნინიაე და ზაალი-შვილი ნინიაე ეს განჩინება როგორც განვეცივესებია, ეს ასე უნდა აღსარულოთ; რაც სისხლი დაგვიწერია, ახლავე უნდა მიატე-მინოთ, ნახევარი ვევი და ნახევარი თეთრი*.

157. ბანიძეზა პრინციპისა და ჯარაჟი იხანის შვილშობის სახლშობის საქმეზე

1784 წ. 15 ივლისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 19. საბ. № 91. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[140v] ქ. ღმერთთან ბედნიერის ხელმწიფის ჰირი მოსცეს მათს მიწა-მეტერს მელიქს ავეტიქას და ქვეთხუდებს. გორელი ქრისტესიას და ქურჭნი ისაიას შვილებს სახლების სამართალი გებმანათ. ამათი ლაპარაკი და წიგნები გავსინჯეთ. ქრისტესიას

* ბეშელს ადგალი მოხუტულია.

შამა და ბიძები ოთხი შმანი ყოფილან: ერთს ძმას ქაიხოსრო რქმევია, ერთს ძმას ბაინდურ და ერთს ძმას გიორგი. რომ ეს გიორგი ამ ქრისტესიას შამა ყოფილა, ქაიხოსრო მეითა-რი ყოფილა და ზაალ თუ შმალი. ამ ორთ ქალაქში სახლი უყიდნათ, შავრამ ნასყიდობის სიგელში არც ბაინდურა სწერია და არც ამ ქრისტესიას შამა გიორგი სწერია.

ნეტარად ხსენებული შამა თქვენი მეფე [141] ვახტანგ რუესოს რომ წაბძანებულა, მეითარი ქაიხოსრო და თუშშალი ზაალ თან გაჰყოლიან. ქაიხოსრო გორს დარჩომილა და ზაალ თუშშალი ცოლშვილით გადაჰყოლიან.

ამ მიზეზით ისაღფაშის ფაშობაში იმათი სახლები სა-ქელშვიდით ბეითალმანთ გაუხლიათ; და ხელშვიდის ბეითალმან-ჩისაგან ისაღფაშას თერთი უყიდნია ეს სახლები და მეჩითის მა-გიერად ქურქჩი ისაიასათვის მიუტიათ; და ამათი სახლები მეჩი-თათ გაუყუთებია, რომ მოსტაბარი შუჯათები კელ[თ] უქირავსთ.

ამ არზაში ბაინდურა რომ სწერია, იმ ხანათ იმისი შვილებიც გათათრებული ყოფილან. რათგან იმათი შამის სახელი სიგელში არ წერილა, იმათთვის არ მიუტიათ და ბეითალმანთ გაუხლიათ.

ამათი საქმე ასე არის და ბრძანება კელშვიდისა აღსრულდეს.

ივლისის იე, ქორონიკონს უობ.

ისაი ძე მიკირტუმ [v] თაყოანთი , მე, დავით

ტერი-ისაია მოგახსენებ, რაც ამ წიგნში სწერია, კეშმარიტი არის ; მე, ნაზარბეგის შვილი ოსეფა, მოგახსენებ.

თავში:

ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, ვამტკე-ცებთ განჩინებასა ამას. როგორც მელიქს და ქვეთხუდებს უნახავთ და გაუსინჯავთ და მოუხსენებიათ, ამ სახლებთან ოსინას შვილებს საქმე არა აქვსთ რა. და სამართლით ქულქჩი ისაიას შვილებს დარ-ჩათ. რადგანაც თავიანთ სახლის მაგიერად ყოფილა მიცემული.

მკათათვის ლა, ქორონიკონს უობ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი დადიანის ასული პატრონი და რეჯან ამ ბატონის ბძანებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ია, ქორონიკონს უობ.

158. ბასაშაჰალუ წიანი სტაშანსი და თაშანსი

1784 წ. სექტემბრის დამდეგს

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qm 845. დღენი. 74,5x26,8 სმ. ქალაღი. მხედ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახაზია მძიმე, წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ნებთა და შეწყენთა ღმრთისათა მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა; მეოხებთა პატრონისა და ცხოველმყოფელისა ჭუ-რისათა და უფროსად ყოვლად წმიდისა ღმრთისშობელისა მარ-ადის ქალწული მარიამისათა; ზეცის ძალითა ანგელოზითა, მთავარ-ანგელოზითა მიქაელ და გაბრიელითა; ზეციერითა და ქვეყნე-რითა, რომელნი წმიდა სენაქსარსა შინა ჰსწერიან ანუ მოიხსენე-ბიან, — ამათი მინდობითა, თავსდებობითა და შუამდგომლობითა ესე ამიერთგან უკუნისამდე ქამთა და ხანთა გასათაებელი, მტკი-ცე და უცვლელელი გასამყარელო წიგნი და სიგელი და-გიწერე და მოგეცი მე, სტეფანამ შენ, ჩემს ძმას თაყას სეილთა შენთა და სახლისა შენისა ჩამომავალთა ყოველთავე, ასე რომე:

ქამთა ვითარებისაგან მოხდა ჩუენში ლაბარაკი და ურთიერთ-საგან გაყრა მოვიდნომეთ, გაიყარნით სიყუარულით და გავშეუ-ღით. და რაც ყოფა, სიცოცხლე ვეკონდა — თუ ჯინში და თუ ნა-ღი თუ შამის ჩუენისეული და თუ ჩუენი მონაღვაწი — ყოველი გავიყავით, რომე არღარა დარჩა რა ჩუენში არც საღავო და არც სალაბარაკო, მშობისა და სიყვარულის მეტი, არც ერთი იოტის ფასი.

და რაც ყმა გვეყვანდა და გავიყავით, რომელიც შენ გერგო, იმისი ბარათები და ნუსხა შენთვის მომიცია და რომელიც მე გერგო, იმისი ბარათი და ნუსხა შენ ჩემთვის მოგიცია.

და ამ სიგელშიაც ამისთვის განვაცხადეთ, რომ ეგების ან ბა-რათი ანუ ნუსხა დაგვეკარგოს, ამ სიგლის ძალით კიდევ თავ-თა-

ვისი ყმა დაევიროდ და ურთიერთს არ წავეცილოთ არც ჩვენ და არც ჩუენი შვილი.

გერგო ყმა შენ, თაყას: სანაინელი ქარანთ საქოა მკალავი ოსეფას ფარდი, სანაინელი მენახდუ არუთენა მქედლის შვილი ჯანოას ფარდი, სანაინელი წამალანთ ჯანოა მარტიროზას შვილი მიქელას ფარდი, სანაინელი პატარა არუთენა მიქელას მძისწულეების ხეჩოასი და პეტროზას ფარდი, სანაინელი საფარაშვილი გრიქორა ბქარდაძურელი ქუთრთიკაშვილი გიქოას ფარდი. საქირნახულოთაც მოგეციოთ სანაინელი ოჰანა.

პაკუტელი წარუტავთ ვართანაშვილები და სანაინელი აკოფაშვილი ზურაბა რომ კახეთს არიან, ესენი სამო გაუყრელი დაგვჩა.

და ესრეთვე დაგვჩა გაუყრელი ჩუენი მამული თუ ჩუენი მამა-პაბული და თუ ბედნიერის მეფის ირაკლისაგან ნაწყალობევი დლოკანთ მამული, თუ წყალი, თუ წისქვილი, თუ მიწა, თუ ვენახი, თუ სახლი, თუ კარი ყოველი ფერი მამული; ამისთვის, რომ ამ ჟამში ჩუენ ქალაქში ვიყავით; და ოდეს ჩუენუნს მამულზე წასვლა და დგომა მოვებინდეს, ისიც მას ჟამს გავყოთ ან ჩუენ და ანუ ჩუენი შვილები.

და ბედნიერის მეფის წყალობის სიგელი და ოქმი ეს ორი წიგნი შენთან არის, მაგრამ ნაწყალობევი სამო არის.

არის ამისი მოწამე თავდ ღმერთი და კაცთაგან:

ჩუენი მღვდელი და მოძღვარი მოლნინის დეკანოზი მილდისი ტერაბრამა. სიმხერი ზეჟდი.

ჩუენი ბიძაშვილი შიოშის შვილი ბეჟანა. ზეჟდი: მონა ღთისა ბეჟან;

ყორდანაშვილი უთრუთა ზეჟდი: უთრუთა; იეგულაშვილი ზაბალ.

და მე, ტერ-ოჰანას ძეს მცირეს ტერ-დავითს, ამ სიგლისა ორი დამიწერია ერთის მახზუნით, რომ ერთი სტეფანესა აქუს და ერთი თაყას და მოწამეცა ვარ.

ხელთვა: ტერ-დავით

დაიწერა ესე გასამყრელი წიგნი სექტემბერს დამდექს, ქორონიკონს უოზ.

ნასირა შვილებისაგან მამა ჩუენს, ავთანდილას რომ ასლანას

სოფლის ნახევარი ეყიდნა, ნახევარიც ჩუენ ვიყიდეთ, რომ იმისი ორი სიგელი გუაქვს, ერთი შენთან არის და ერთი ჩემთან.

ქ. მე, სტეფანას ამ სიგლის ყაბული მაქ, ეს ჩემი ხელია. ზეჟდი: სტეჟან.

159. მანინება ფალაპანდოშვილებს მამულის გაყოფის სამხეობა

1784 წ. 6 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 26. საბ. № 270. პირი; აგრეთვე დავთ. № 31. საბ. № 62.

[206v] ერთობრივ ფალაპანდოშვილებს ბატონთან თავეთს მამულზედ ელაპარაკნათ. მათს უმადლესობას ბატონს ამითის მამულის განსაზღვრა ჩვენ, ამილახვარ-მდივანბეგი იესესათვის ებძანა.

ჩვენ მივედით ცეროვნის [ს] და ჩვენთან დავისწარით ხუთასისთავი მაჩაბელი ზაზა, ავალიშვილი როსტომ, ფავლენიშვილი იესე, თაქთაქიშვილი იესე, თაქთაქიშვილი ივანე, ავალიშვილი ზურაბ, ხერახეულიძე ავთანდილ, ბედელაშვილი ავთანდილ, ცხინვალის მამასახლისი ღთი [207] სავარ და ფალაპანდოშვილები ვალაპარაკეთ.

საკომბლოების მცოდნე კაცი არა ყვანდათ და რომელიც თავთავის ნებაყოფლობა იყო, საკომბლოები ასე გაუყავით: ცეროვნის [ს] ერეკლე ფალაპანდოშვილის ყმა კომბლი რვა; თამარაშენის ამისი ყმა კომბლი რვა; ცეროვნის [ს] ვახტანგის შვილი ბერის ყმა ხუციანშვილი აზნაურიშვილით კომბლი ჩვიდმეტი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის [ს] როსტომის ყმა კომბლი ერთი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის [ს] ქაიხოსროვარდანიშვილის ყმა კომბლი ოთხი; თამარაშენს ამისივე ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის [ს] უზბაში შვილის როსტომის ყმა კომბლი; ორი კიდევ ათის დღის მიწა თამარაშენს, ამისივე ყმა კომბლი ერთი; ცეროვნის [ს] რამაზაშვილის ყმა კომბლი ორი; ცეროვნის [ს] ბატონი კათალიკოზის ყმა კომბლი ერთი; ხუციანშვილის ხოდაბუნის ოდენი ხოდაბუნეი უნდა მიეცეს საერთოდამ.

ბერი რომ სამს კომბლს კაცს დაობს, თუ ხუციანშვილი იორამ წადგეს თავისის ძმისწულეებით, დაიდგოს, რომ ყაფ-

ლანისაგან და ბარძიმისაგან მისცემოდეს და არც [V] სხვა სახლის კაცს საქმე არა ჰქონდაო. თუ ასე იფიცოს, ბერ[ს] დარჩეს; თუ ასე ვერ იფიცოს, და ეს სამი კომლი კაცი საერთო იქნება და ყველამ უნდა გაიყოს.

ხოდანუგებულ რომ ღამბარაკობენ, თავ-თავისი ბარათი და სანათი მოიტანონ და თავ-თავისი ხოდანუნი დაიჭირონ.

ზურაბ ბერს ამბროსის შვილის მამულს ედავებოდა. თუ ზურაბმა ბარათი და განაჩენი მოუტანოს, ზურაბს დარჩეს და ბერს საქმე არ ექნება. თუ ბარათი და განაჩენი ვერ მოიტანოს, ბერს დარჩება და ზურაბს საქმე არ ექნება. ენკენისთვის ვ, ქორონიკონს უოზ. იასაული ნაზირ-ბოქოქულთხუცესო შერმაჯან, მოურავო გლანხავ, ჩიკოიძე ქაიხოსრო! ეს განჩინება ასე აღასრულეთ.

160. ბანინება ბერო ხონასარიძისა და ზაპულონის გამულის საქმეზე

1784 4. 5 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10562. დედალი. 39X24,5 სმ. დაზიანებული. შედარული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უგანათლებულესობის მეფის ძის ვახტანგისათვის მოგხსენებინა ზაბულონს და ამის შვილს სფირილონს [მეჯ?] ვრისხვეს სამის დღის მიწა მქონდაო, ბერ[რო] ხომასურიძე დამევაჭრაო, ნახევარი მიგჰყიდეო იმ მიწისაო, ამაში მთლივ სამის დღისა ჩაუწერიაო მწერალსაო, სამართალი მაღირსეთო.

მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს ვახტანგს ამათი სამართალი ჩუენ — საქართველოს მსაჯულშეჭრებულთათვის ებძანა¹. ჩუენ ბერო ხომასურიძე მოვაყვანინეთ [და] ვალაპარაკეთ.

ბერო ეპასუხებოდა: შენ წახველ, ქსნისკვეველს კაცს მეტი ფასი გამოართვი, ბატონისშვილს მოახსენე, ოქმი მოიტანე, ისე დაქსნენეინეო. ამ ოქმის ამბავი რომ შეგიტყე, ჩემ[მა] შვილმა სიგელი წამოიღო ბატონისშვილთანაო. მე იასაული დამადგა, სიგელი კი არა მქონდაო და ბათილამის წიგნი გამოამართვესო. ჩე-

¹ამათი სამართალი.

მის შვილისთვის ბატონისშვილს ოქმი ებოძაო — ეგ მიწა ამ ხომასურიძეს მოაბართო და ეგ ზაბულონ აქ სამართალში ჩამოვიდესო.

ზაბულონ ეპასუხებოდა: მე რადგან საბატონისშვილო ყმანი ვართო, ბატონისშვილს მოვახსენეთო, ისეც დავიხსენეთო შენენაო, დახსნილზე მეორეთ რაღათ მედავებთო.

ჩუენ, მსაჯულე, ზაბულონს და ამის შვილს უთხარით: ეს სიგელი თქვენის ნებთ დაწერილა თუ არა? ზაბულონის შვილმა თქვა: ჩუენ არ გვიტოვს მწერლისათვისაო, ტყულად დაუწერიაო და ამის მუჩაგასაც დავდებო.

ჩუენ ამის მწერალი მღვდელი ნიკოლოზ [მო]ვაყვანინეთ და კითხეთ: ამათის ნებთ დაწერე ეს ნასყიდობის [სიგელი] თუ არაო? ნიკოლოზ პირში წაუდგა: თქ[უენ] მითხარო და თქუენის ნებთ დამაწერინეთო, უთქვენოთ როგორ დავწერდით, დღათ...^{*} ტყუისო, [და ესეც] გვითქომსო, ნიკოლოზ მღვდელმა სამართალს წერილი მართო, თუ მე ამაში გამტყუნდეო, ამათის ნებთ არ დამეწეროს, გარდამხდესო; კმიადაშვილი იქ დავეცსყო, ესენი რომ მაწერინებდნენაო; ის დარბაცოს, თუ ვტყუიო.

ჩუენ კმიადაშვილი დავიბარეთ. კაცს რომ ვგზავნიდით, ზაბულონის შვილი მოვიდა — სამართალში ვტყუიო, მართალია, ჩუენის ნებთ დაწერა მწერალმაო.

რადგან ასე გამტყუნდა, რომ თავის პირთი აღიარა თავისი სიცრუეც, ეს მამული დარჩა ხომასურიძეს. ოქმებიც ვნახეთ ბატონისშვილისა, ქსნისკვეველი კაციც მოვაყვანინეთ, რომელსაც მასუქან ეყიდა და შევიტყუეთ. რომ მეტის ფასისათვის ექნა ნასყიდობის მოშლა, სხვა არა ყოფილა რა. თუ ეს მამული ეკლესიისა არ არის, ზემორე მოხსენებულისაებრ დარჩა, ველარ გამოართმევს.

და მუჩაგა რომ დადო, მწერლისათვის მე არ მიტოვასო და მღვდელს სიცრუეით სდებდა, უნდა თორმეტი თუმანი გამოეერთოს.

ეშიკაღასაშო ივანე! ეს მამული ახლავ მოაბარე და თორმეტი თუმანიც წაჭრეთი ზაბულონის შვილს ამისთანას სიცრუვისათვის. ნოემ[ბერ]ის ვ, ქორონიკონს უოზ.

რომელიც მღვდელს სიცრუეით სდებდა სამართალში და თვით გამტყუნდა, უნდა იმ მღვდელსაც პასუხა გასცეს სამართალით.

^{*} აკლი ორი სიტყვა.

ათხი ბეჭედი:

1. ღოად კაოდ გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშოძესა ნიკოლოზ.
2. მზეჟაბუკ
3. მონა ღთისა მღვიანბევი თემურაზ.
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

თავი:

ქ. ჩუენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ საქართველოს მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. ნოემბერს... ქორონიკონს უოზ.

ბეჭედი: ლომად იღდას ბაეითად ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

მოგბარდა ერთობრივ ხომასტრძიმე[ქ]ებს, — რომელიც ხსენებული [შამული] იყო ამ ხსენებულს განაჩენშია ძაბილოქის შვილის] დავითისაგან, — ქიტესასა, ნინიას და ვახტანგელს — ერთობრივ [თქვენს] სახლობას. აღარა რა დარჩომილა ჩვენი შენთან...* თხოვნით და მოწამეც ვარ ამის.

161. ბანიენა სოლომონ I-ისა ჯიხოსოო წმინთლისა და ჰოვია

ბაზარისა საძიებო

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 114* დღანი. ქალაქი. 34,5×15,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აოველი სიტყვის შემდეგ ნახაზარა წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. დაბძანდა ბატონი მეფე სოლომონ, გენათელი ბატონიშვილი იოსებ, ერისთავი როსტომ და სულ მთლათ მეფის დარბაისელნი. წერეთელი ქა[იხოსრო] და გოგიაა ჯაფარიძე გავაბევეთ.

გოგიაამ უჩივლა წერეთელს: ბუში გამიყიდე, მძი ცოლი და სამი მისი შვილი, და ამას გარდა შვიდი მტყევე სხვა, და ბიცოლას გამოთრევა.

წერეთელმა უბასუხა: ბიძაშენი სულთან. ერისთავის კაცი იყო. ერისთავი მიწყურბოდა და მემტერბოდა და ერისთვის მტერობისათვის აღარც ჩემი და მოვირიდე, დავეიდე რაც მისი იყო, არ იდევა; რაც სულთანის იყო, ერისთვის მტერობით დაეყიდა და არ იდევა.

* სტრიქონნახევარი ვადასულია და არ იკითხება.

და ბუშის ძმას აშორო უთხრა: «ის შენი ძმა ბუში არცა ვის შენთვის მოეცეს, არც შენი კაცი ის ყოფილიყოს; ქვე რომ დავეიდე მაშინ, არც მისით მოვსლოდეს, არც მაშინ შენთვის ყოფილიყოს, მე რომ ის დავეიდე».

აწ ასე გავაჩინეთ: ამაზე წერეთელმა ჯაფარიძეს შუბზე კაცი გამოატანოს; და თუ შუბმა ამართლოს, არას ემართლება. თუ ამტყუნოს, რათაც გაყიდულა — აჯით ფასი; და სულთ რომ გათათრებულა, რაგვარიც კაცი იყოს, სისხლი მისცეს წერეთელმა ჯაფარიძეს. თუ ჯაფარიძე შუბმა ამართლოს, რაც სამართლის წიგნმა გაუჩინოს, ისე მიეცეს*.

წერეთელმა უჩივლა ჯარუა ჯაფარიძეს: მუჯირი გამიყიდეო.

ჯარუამ ვერ დაიუარა გაყიდვა: მარა მეფის გაუთრებელი იყავი, შენმა კაცმა თოფი მესროლა და მაშინ ვიშოვენი იმ გაუთრებლობაში და გავეიდე.

წერეთელმა უბასუხა: მე ბატონის გარიგებული ვიყავი, ისე გამყიდეო.

ჯარუამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: ოცდაათხი კაცი ჯარუამ წერეთელს ასე შეადიციოს: «რაც აშლილობაში არ გავეყიდე, მაშინ შენ ბატონის ჩემის გარიგებული შენ არ ყოფილიყო. თუ ასე თავი უმართლოს, მტერობაში გაუყიდა, თოფიც უსროლიათ და არას ემართლება. თუ ვერ უფიცოს, ან ფიცმა ამტყუნოს — აჯით ფასი; და სულსათვის რომ გათათრებულა, მუჯირი ყოფილა და სისხლი მისცეს წერეთელს ჯარუამ.

ბეჭედი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

verso: ქიხოსროს წერეთლისა და გოგიაა ჯაფარიძის გა[ნაჩენი].

162. ბანიენა სოლომონ I-ისა ნინოაჰამთა ჰაუოზის საძიებო

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9799. დღანი. ქალაქი. 33×21,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახაზარა წერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. კაცია ნიქარაძის შვილები, ნიქარაძე პატარას შვილი კაცია, მისი ბიძა ქაიხოსრო, შააღ, თემურაზ და ბეჟან გაიყო და გავყავით.

* ეს წინადადება მიწერილია კიდევზე ტექსტის ხელით.

ზაღ სამუალო იყო და სამუალო ერგო — ხახუტა გუბელაძე მოსახლობით.

ქ. აზნეურშვილი მამისთვალთ დიდძალ მისის ყოფაცხოვრებით, თამაზელა ლიონიძე აქვს.

ქ. მსახური კაცია ოტიეშვილი და კინკილი მოსახლობით და ადგილ-მამულით.

ქ. ტყეშელაშვილი დავითელა მისი ცოლშვილით და ყოფით.

ქ. თანდილა კეპულაძე, ნიკოლოზა და იესელა მათის ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. მახარია გუბელაძე და მისი გიორგელა მათის ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. ხახუტელა კოპეშაძე და მისი ბიძაშვილი ბუკუელა და მისი ძმები ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. მამუკელა სვანიძის შვილები და მახარია და ბიბილეიშვილები გიორგელა და კაციელა ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. ივანია და ნასყიდელა ჯოხაძე ყოფა-ცხოვრებით.

ქ. გაბრიელა გამიგონეიშვილი ყოფა-ცხოვრებით, მისი ძმა სიმონიკა.

ქ. აღდგომელა გოგისვანიშვილებიანათ მოსახლობით და [ადგილ-მამულით].

ბეჭედი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

163. ბაჩინვა სოლომონ I-ისა ჭიხოსრო აბაშვილისა და ნინოაბათა ბაშულის საყმეზი

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 9800. დედანი. ქალაღი 35,5×10,6 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ ღვთის შიშს ქვეშ და დარბაზის ერნი თან იახლენ. აგიაშვილი ქაიხოსრო და ნიქარაძე ნი გავაბჰვეთ.

ნიქარაძენმა უჩივლა: ჩვენი მიწა-წყალი გაქვს და გვართმევ.

აგიაშვილმა და ნიქარაძენმა ორივემ ბატონის კაცები წიგთანეს: ნიქალაოს წმიდელი მთავარეფისკოპოსი სილიციხტრო, წულუქიძე გიორგი, თამაზა მესხი და სხვანი. ნახეს ის ალაგები, შამოურები, სამნებიც ნახეს და დათაჯეს.

აგიაშვილმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს ქაიხოსრო აგიაშვილი თავთ და ხუთი თავის ტალი კაცი თან ჩეიტანოს და ასე უფიცოს: «ახლა მე რომ ბატონის კაცებს ალაგი უჩვენე და შამოქვარონიე და თაჯი ვაკროვინე, ამას აქეთ არც საჭილაო მიწა-ალაგი იყოს, არც იმანზე ნიქარაძეს უფიცოს, რაც საციხისთაო არ არის, სხვას კაცს იმაში ხელი არ ქონდეს».

თუ ასე უფიცოს, ის ალაგი აგიაშვილს დარჩეს. თუ ვერ იფიცოსდა, რაზედაც ნიქარაძეს თაჯი უკრავს, იმას იქეთ ნიქარაძენს ქონდეს.

ბეჭედი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

164. ბაჩინვა სოლომონ I-ისა პაპასა წაქეთლისა და ბაქით აბაშის ბაშულის საყმეზი

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1183. დედანი. ქალაღი. 24,5×11,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარაა წერტილი ან ორწერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და დარბაისელნი მის სიმაღლეს იახლენ წერეთლის პაპუნას და სალთხუცის აბაშიძის დავითის სამართალში.

სალთხუცესმა უჩივლა: მამაშენმა მიწა და ალაგი წავგართვა კულბეშაური, გარდავიჩენეს ტყე და ქართველები დეაქსახლა ამ ჩვენს ალაგზე.

პაპუნა წერეთელმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს პაპუნამ თორმეტი აზნაურშვილი ასე შეაფიცოს: «სამზღვარს აქეთ არც საქავთარაძე იყოს, არც მამაჩემს წაერთმინოს, არც პაპასა და მამაშენს და შენ იმ კოლბეშურის ალაგში ხელი გქონდეს». თუ ასე უფიცოს წერეთელმა, მისი ყოფილა და სალთხუცის ვერას შეუვა. თუ წერეთელმა ვერ უფიცოს,

ცა, სალთხუცის ყოფილა ის ალაგი და მას დარჩეს. რომელიც კაცი იმ ალაგზე წერეთელს ესახლოს, ვადაცალოს.

ბეჭადი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

მინაწერი: პაპუნა წერეთლისა და დავით აბაშიძის განაჩენი.

165. ბანიძნაბა სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და საჩინო

ბარათხვილის საგებუა

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1147. დედანი. ქალაქი 33X11,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ და დარბაზის ერნი თან იახლენ. ღეთის შიშს ქვეშ წერეთელი პაპუნა, ბეჭანი და ბარათხვილი საჩინო გაეაბჰვეთ.

საჩინომ უჩივლა: ასი ფლური გემართა ჩემი, ასი მხილი კი მომეცი! და ასი ისევ გმართებს.

პაპუნამ უპასუხა: მართალია, ასი მარჩილი გემართა შენი, ვარს არ გეუბნებოდით, გაძლევდი; ჩემს სახლში იყავი, კარვად დაგებდი და გამოავსებდი. შემოგყავარა ჩემი აზნაურისშვილი და ცხენი, იარაღი წაართვი და კაცი გაგლეჯილი წავივიდა. ამას აღარ დამაჯერე. ურია გავაგზავნე რაჭას, ორ მტყვევ თათარი წავატანე გასაყიდლად და ასი მარჩილი თეთრი. დახვდი წინ, მტყვევებიც წაართვი, თეთრიც და ურიას ოთხმოც მარჩილად თავი დაქაჩნენ-ვინე.

საჩინომ აშორო უთხრა:

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს საჩინომ ერთი კაცი და ასე შანთი გაუგდოს: «არც შენი აზნაურისშვილი გამელოხოს, არც ცხენი წამერთმოს, არც შენი ურისათვის თეთრი წამერთმოს და არც თავი დამეხსნევიანების, არც ერთი მტყვის მეტი წამერთმოს».

თუ ასე შანთი გაუგდოს, საჩინოს⁴ რომ მტყვევ წაუყვანია, წერეთელმა დაიჯავს და საჩინომ ვალში ჩვიგდოს. და სხვა რაც თეთრი მეტი მოვიდეს, მთავნი და მთავნის ტოლი მისცეს წერეთელმა.

თუ შანთი ვერ გაქუგდოს, როგორც სამართლის წიგნმა თქვას, ისე გარდლოხადოს წერეთელს საჩინომ.

ქ. საჩინომ უჩივლა: რუა სული ჭოხონელიძე წამართვი, ბეურჯერ გთხოვე და არ მომეცი.

პაპუნამ და ბეჭანი აშორო უთხრეს.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს წერეთელმა ერთი კაცი და ასე შანთი გაუგდოს: «შენი კაცი რომ გვთხოვე, მას აქეთ არც მამაჩემს, არც ბიძაჩემს, არც ჩვენ და ჩვენი კაცს ჩვენი შეტყობით არ დაგვეკავებინოს, არც დაგვეყენებინოს».

თუ ასე შანთი გაუგდოს, არას ემართლება. თუ ვერადა, მკვლარი და ცოცხალი ყველა სრულად მისცეს წერეთელმა საჩინოს.

ქ. წერეთელმა უჩივლა: ზიბზიბაძის შვილი გამოვიდა. საჩინომ ვერ ივარა.

ამისი ასე გავაჩინეთ: ხორცის ფასი აჯით მისცეს და სულის — სისხლი.

ქ. წერეთელმა შინ მოხლოდა და თავისი ცხენის წართმევა უჩივლა.

საჩინომ უპასუხა: აფხანავის პირობაზე აფხანავის ცხენი წამოვიყვანე.

წერეთელმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს წერეთელმა ოცდაოთხი აზნაურისშვილი და ასე შეადიკოს: «ჩემს მესტ კაცს იმ ცხენში ხელი არ ქონებოდეს. თუ ასე უფიცოს, დიდი კაცი არის სარდალი; და ცხრა ქესა თეთრი მისცეს და ან ხელთამქნელათ მიეცეს, ვინც რომ ცხენის წაყვანაზე ახლდა იმიანდა.

ბეჭადი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

166. ბანიძნაბა სოლომონ I-ისა მახინოსო ბარათხვილის სასინსლო

საგებუა

1752—1784 წწ.

ცსსა. ფ. 1449. სპ. № 71. პირი. ქალაქი. მხედრული. საბუთი თარღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და რაჭისა და იმერეთის ერისთავი როსტომი და დარბაზის ერნი და აზნაურშვილნი თან იახლენ აგიაშვილის ქაიხოსროს საჩინოლში.

ბეკომ უჩივლა: შენი ძმა იყო უფროსი ვახტანგ, ჩემიც ძმა იყო და ბატონიც. შენთან აღარ ვიყავ. ამ ჩემს ძმსთან ვიყავ. მე არ დავესწარ. შენ და შენმა კაცმა მოკალი.

ქაიხოსრომ უპასუხა: მართალია, შემოგვაკვდა; მაგრამ არც პირველ განმძიარავს მისი სიკვდილი და მდომია, არც იმ

1 მომეცი. 2 გოუნებოდი. 3 დაგვევდი. 4 საჩინოს.

[დღეს ბირმილმა შემიტოვებია, არც მანამდის მან ლეკური არ შემომკრა, მე უწინ ჯოხი დამიკრავს, არც ჩემი სიტყვით და აზრათიანებით იმ დღეს ვახტანგისათვის ჩემს კაცს თოვით არ ესროლოს.

ამ სიტყვის ასე გავაჩინეთ: კათალიკოსთან და ეფისკოპოსებთან და მის კრებასთან მივიდეს ქაიხოსრო და მათ განიკითხონ და მათთან გამართლდეს.

სიკვდილით რომ მის ჩხუბზე მომკვდარა, სისხლი მისთვის გავაჩინეთ რვა ქესა. მარა ასეთი დრო და ქამია, რომ შეძლება არ არის. ამისთვის ნახევარი ხელშევიფემ, ერთსავემა და დარბაისეღმან იბატევა. ოთხი ქესა თეთრი უნდა მისცეს: ორი ქესა თეთრი და ორი ქესის ღირებული რაც იქნეს.

თუ კრებაში თავი ვერ იმართლოს, რასიც ღირსი იყოს, ხელშევიფემ და ეფისკოპოზმა გააჩრიოს. ოთხი ქესა მაინცდამაინც ბეკოს და ვახტანგის ობლებს უნდა მიეცეს.

დავითის ნორჩი ხეთით
მეტრს მოვრჩი
მეფე სოლომონ

**167. ბანიენა სოლომონ I-ის პაპუნა და ბაენა წირეთლევის
ჰმების საქმეა**

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Sd 1149. დედანი. ქალაქი. 42,3×13 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

დაბრძანდა ბატონი მეფე სოლომონ, ბატონის შვილი გიორგი, უფლისწული ბატონის შვილი ალექსანდრე და დარბაისელნი თან იახლენ პაპუნა წერეთლისა და ბეჟანის სამართალში.

ბეჟან უჩივლა: ბებიაჩემს თავისი ნაშთითი ნაყიდი თექვსმეტი გლეხი ყავდა; სიცოცხლეში ჩემთან იყო, მე უარდი; მოკვდა და მე დაემარხე და მისი გლეხები დამიტევა.

პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს პაპუნამ რვა აზნაურის შვილი და ასე უფიცოს¹: «ბებიაშენის ნაშთითი და არც სათავისთაო სა-

ქონლით ნაყიდის კაცების არ იყოს, რაც საწერეთლო კაცები საერთო არ არის».

თუ ასე უფიცოს, საერთო ყოფილა და შვაზე გაიყონ. თუ ვერ უფიცოსდა, სიცოცხლეში ბეჟანთან ყოფილა, მკვდარიც მას დაუმარხავს, კიდეც მიუღებია და ბეჟანს ყავდეს ის გლეხები.

ქ. პაპუნამ უჩივლა: კაცი იკი აბ დუ შელი შვილი ჩემი დახსნილი არის სამას მარჩილა.

ბეჟან უპასუხა: ჩემი საზიაროთი დახსნილი არისო. პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: სამი აზნაურის შვილი შეაფიცოს პაპუნამ: «შენი საზიარო და საერთო და მამის შენის კაცინიკში მამაჩემს არავფერი გაელოს».

თუ¹ ასე უფიცოს პაპუნამ, ბეჟან თეთრში შეუდღეს ნახევარში და კაცი ზიარად ყავდეს. თუ თეთრში ბეჟან არ შეუდღეს, კაცინიკი შეიღებოდა პაპუნას ყავდეს².

ქ. ბეჟან უჩივლა: ქაქუცა მამაკვარი იანს მეფის თეთრი ემართა, უწყურბოდა, თეთრის მიცემა ვერ შეიძლო. მამაშენაიც დასტური მითხრა, მეფეს ნახევარი ქესა მივართვი და კაცი ჩემია.

პაპუნამ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: თორმეტი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს: «მამაჩემს³ მართო შენთვის ქაქუცას დახსნის დასტური არ შეიქცეს».

თუ ასე პაპუნამ⁴ სამართალი მისცეს, ნახევარი თეთრი პაპუნამ მისცეს და კაცი ზიარად ყავდეს. თუ ვერ უფიცოს, მამამის დასტური უთხრობია, მეფისთვის თეთრი მოურთმეგია და ბეჟანს ყავდეს ქაქუცა.

ქ. პაპუნამ [ამ] უჩივლა: ეს ჩემი კაცი ლეჟავას თავდები იყო მეფესთან და იმაში გამეყიდა, ის ლეჟავა ამ მიზეზში შენ გყავს.

ბეჟან აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: თორმეტი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს: «რაც ბატონმა მისმა წყალობად არ მისცა, ჩემს მამას ქაქუცას სადღოს და ვალში ჩემ მამს ის არ ყავდეს და არც ჩვენს».

თუ ასე სამართალი მისცეს ბეჟანმა, კაცი ვისაც ყავდეს, სწორად იღვინ. თუ ვერ იფიცოს, კაცი ორივეს⁵ ზიარად ყავდესყე და თეთრში ნახევარში პაპუნა შეუდღეს ბეჟანს.

ბეშალი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

¹ + თუ. ² კანს. ³ მამაჩემი. ⁴ + ასე.

168. ბანძინება სოლომონ I-ისა კიკოლა მამაპარანისა და ხოსიკა თავპარაშვილის სასისხლო საქმეზე

1752—1784 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13770. დედანი. ქაღალდი 23,3×11,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია თითო ან ორწერტილი. საბუთი თარიღდება სოლომონ I-ის ზეობის წლებით.

ქ. კიკოლა და ხოსიკა თავპარაშვილი გავაბეჭვეთ.

ხოსიკამ უჩივლა: მამაშენი ჩემი მოურავი იყო. მომიხდა შინ, მეც მომთხარა და გლუხიც მომიმთხარა. და ამებების დანაკარგის ანაწერიც მოუტანა.

მაჰავარიანმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გვაჩინეთ: მშავარიანმა ერთს კაცს ასე შანთი გაავლდებოდა: «რაც! თავისმა მოურავმა გოგისა ჟღენტმა არ წამოიტანა, მამიჩემის პირიქეთ რჩევით შენ არაფერი დაგმარცებოლდეს». თუ შანთმა ამართლოს, არას ემართლება.

თუ შანთმა ამტყუნოს, თავპარაშვილს რაც ანაწერი ეწეროს, დახსნილში რაც გაელოს ისიც, ვაყილდულის სულის სისხლი, ხორცის ფასიც მისცეს. და დანაკარგი რაც ქონდეს, ერთიორად მაჰავარიანმა თავპარაშვილს მისცეს.

ბეჭედი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

169. ბანძინება სოლომონ I-ისა დამით წარბეჭდისა და ბაჟიკა ცაიბიშვილის სასისხლო საქმეზე

1752—1784 წწ.

ქუთ. ისტ. ეთნოგრაფ. მუზ. საბ. № 944. დედანი. ქაღალდი 43×17,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. დაბრძანდა თავად ბატონი მეფე სოლომონ და დარბაისელნი თან იახლენ დავით ხუციის წერეთლის და ბეჟიკი ცკიტიშვილის სარჩელში.

დავით ხუციისმა უჩივლა: ძმებთან-ყმიან-თავიან გამწყვეტიტო და ყველას ცხედრები ამოიტანა.

1-ჩიკა.

ბეჭედი იჩივლა: ბატონმა ჩემქმე პარტახი მიმოძა ტაბატაძისეული, იმის ალაგს ვემუშაობდი, მოკლდით და მერხუბეთ.

დავით ხუციისმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გვაჩინეთ: წამოდგეს თავთ დავით ხუციისი, ოცდასამი თავისი ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს, ასე დაუფიცოს: «ის ალაგი, შენ რომ ბატონმა პარტახი გიბოძა ტაბატაძისეული, იმ ალაგის არ ყოფილიყოს, არც უმაღ მე შენთვის მერხუბებინოს, არც მე და არც ჩემს კაცს, [არც ძმას*]; ჩემის და ჩემის კაცის მეტის სადაო ის ალაგი ყოფილიყოს; შენ რომ აღქვეში ამომწყვიტე, ჩემი და ჩემის მეტის კაცის არ ყოფილიყოს». თუ ასე დაუფიცოს, რაც რომ მომქვდა, სისხლი მისცეს. ხუციისი რომ დაჭრილა, მისი სამართალი რაც ქუთათელმა თქვას, ის უნდა მისცეს. რომელიც დაჭრილია, ქერის მარცვლით დაუზმანონ, რამდენი ქერის მარცვალი დაეტოს, იმდენი ხარი მისცენ.

დავით ხუციის ფიცი არ იქნება, ომფორით და ოლარით შეჩვენება აიღოს. თუ დავით ხუციისმა ვერ გაუმართლდეს, რაეარც ზეით დავეწერია, მქედრის სისხლი მისცეს. დაჭრილის რამდენი ქერის მარცვალი დაეტოს, იმდენი ხარი მისცეს.

ამას ჩამოღმა რაც ან ბატონისაგან ამ საქმეზე წარბეჭედა ან ამხანაგისგან, ყველა დავით ხუციისმა ვარდაუხადლოს; და ეს აზნაურმა იევატ მეტრკვილაძემ შეასრულოს.

ბეჭედი: დავითის ნორჩი ჯვარით მტერს მოგვრჩი მეფე სოლომონ.

170. ბანძინება სოლომონ I-ისა მახუხი ჩიკაბაძისა და პირისთვისშვილების გავლის საქმეზე.

1764—1784 წწ.

ქუთ. ისტ. ეთნოგრაფ. მუზ. საბ. № 623. დედანი. ქაღალდი. 29×11,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახმარია თითო წერტილი. საბუთი თარიღდება დავით კვიციანიძის მღვანელობის პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით.

ქ. ერისთვის შოშოიტას შვილი გიორგი და მისი ბიძის შვილები და ჩიკაბაძე ვახუშტი გავამკვეთ.

ერისთვის შვილებმა უჩივლა: ბატონის მეფის ბოქოული მოიყვანე, აღგიღები დაგვიკავე.

ვახუშტიმ უპასუხა: ძველთაგან თქვენი და ჩემი ძველის სამანი.

1 მემუშაობდი. 2 მიხსუბეთ.

* უმაღ... ძმას* ჩაწერილია სტრიქონს შუა.

ყო. ბატონმა მეფემ სოლომონმა მოიკითხა, ძველი სამა-
ნი ნახა და თარჯიც აკვრებინა: ჯერ ბატონს ქონდა და მას უკან რო-
ცა დმერთმან წყალობა მიყო, ბატონმა შემიწყნარა, ჩემი სამკვილ-
რეველი სხვაც მიბოძა; და ისეც მართალია, ბატონის ბოქაულს ეს
დაეკავებინე.

ერისთვის შვილებმა აშორო უთხრეს.
აწ ასე გავაჩინეთ: წამაყენოს ერისთვის შვილებმა ოცდაათხი
აზნაურის შვილი და ოცდაათხი გლეხი კაცი და ასე შეაფიცოს:
«შენ რომ სამანს გვეუბნები, არც ძველათ, არც ახლათ ის სამანი
შენი სამანი არ ყოფილიყოს, არც მეფე სოლომონს წაერთმინოს,
არც ძველად, არც ახლათ ამ სამანსა და ჰადარს შუა არც ჩიჯავადის
გვარისკაცის ყოფილიყოს, არც საჩინოს მეპატრონე ვინც ყოფი-
ლიყოს და მათი კაცი, არც იმას ქონებოდეს, კიდევ ჩვენი სამკვილ-
რო იყოს და ჰადარს აქეთ არც არაფერი ხელობა თქვენ გქონდეს».
თუ ასე უფიცონ, ჰადარს აქეთ ადგილი ერისთვის შვილებს დარ-
ჩეს. თუ ვერ უფიცონ, სამანს იქით ადგილი ჩიჯავადეს დარჩეს.
მთაშიდ ჩიჯავადე პარტახებს დაედავა. მაგრამ ისევე ჩიჯავადემ
უთხრა: ჩვენ დავძღვით სამართალშიდ, ჩვენი კაცები ვალაპარაკით
და ისე მოვრიგდეთო. თუ მორიგდეთო. თუ გეუჩინეთ სამართალს.

- ორი ბეველი:
1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. მდივანი დავით.

**171. ბანინება სოლომონ I-ისა მფთხივე ბანათილისა და
აბიაშვილისა მამულის სახმეო***
1776—1784 წწ.

ცხსა. ფ. 1448. სპ. № 2280. დღღანი. ჭალღლი. 32,4×14,4 სმ. მხედრული.
განკვეთილობის ნიშნად ნახარა წერტილი. საბუთი თარიღდება ეფთვი-
მე გენათელის ზეობის პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის
უკანასკნელი წლებით.

ქ. ყოვლად სამღვდლო გენათელ 'მიტროპოლიტი
ეფთვიმი, აგიაშვილი იოვანე და მისი ძმები გვა-
ბევეთ.

გენათელმა უჩივლა: საბანელა დავთარშიდ მიწე-
როა, იქ ნამოსახლის კაცის მიწის მართმევ და მედევები. დავთარც
მოიჩნა; დავთარშიდ სწერია საბანელა შეწირულბით.

* გვეუბნები.
* შღრ. № 172 საბუთს.

აგიაშვილმა აშორო უთხრა.

ჩვენ ასე გავაჩინეთ: ოცდაათის გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს ბა-
ტონს მეფეს, რომ საზღვარი უნახავს, იმ საზღვარზედ გაიაროს, ასე
უფიცოს: «გეს ადგილი და მიწა არც საბანელას მიწა იყოს, არც
შენის ეკლესიის გელათის დავთარშიდ ეწეროს; არც გელათი-
სათვის ვისმე შეეწიროს».

თუ ასე იფიცა, ადგილი აგიაშვილს დარჩეს. თუ ვერ იფიცა,
ადგილი გენათელს დარჩეს. იმ ადგილის საზღვარი ბატონმა მეფემ
და მისმა დიდებულებმა რომ ნახა, — საბანელას ხიდი, ხილს გაღმა
ზღვარი და ჭიშურას ხიდი არის, — ამას დაბლა ხელი არა აქვს
აგიაშვილს.

- ორი ბეველი:
1. მეფე იმერეთისა სოლომონ
2. არ ირჩევა.

ქ. ამაზედა სამართალში პირველ შამორებულზედ აგიაშვილმან
ადგილი მოუმატა. ბატონმა მეფემ თვითან დაიარა ის ადგილი და
ამისი ასე გააჩინეს: ზეით რომ ოცდაათი გლეხი კაცი სწერია, იმა-
ნათ ოთხმოცი გლეხი კაცი თავათ კაცი ია უო რკოლ აძქეს
და ერთს სხვას აზნაურის შვილს თან ჩაატანოს და ჭიშურას ხი-
ლიდამ ზღვარზედ გაიაროს, ბატონმა რომ დღეს თარჯებზედ გაი-
არა, იმაზედ გაიაროს, ზეით შარაზედ გაიაროს გაქრილს კლდემდის
და ასე შეფიცოს: «გეს ადგილი მისდღემშიდ არც გელათის დავ-
თრის ყოფილიყოს, არც საბანელას მიწა ამაშიდ იყოს, არც გელა-
თის ყმის ყოფილიყოს, არც გელათს და მის კაცს ამ ადგილშიდ
ხელი ქონებოდეს». თუ ასე უფიცა, ადგილი აგიაშვილს დარჩეს;
თვერ იფიცა, ადგილი გელათს დარჩეს.
ბემათ: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

**172. ბანინება სოლომონ I-ისა მფთხივე ბანათილისა და
იხანე აბიაშვილის მამულის სახმეო***
1776—1784 წწ.

ქუთ. სახელმწ. ისტ. ეთნოგ. მუზ. სპ. № 1728 ა. დღღანი. ჭალღლი.
29,7×11 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახარა არ არის. სა-
ბუთი თარიღდება ეფთვიმე გენათელის ზეობის პირველი და
სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით. ეს საბუთი ზოგიერთი
ცვლილებით № 171 საბუთის განწერებდა.

ქ. გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიმი და აგიაშვი-
ლი იოვანე გვაბევეთ.

* არც.

გენათელმა უწივლა: საბანელა დავთარში მიწერია და იქ ნამოსახლი კაცის ადგილსა და საბანელას მიწის მართმევე და მედღეები, მარა რასთვის. არ ვიცი. დავთარიც მოიტანა და იმ დავთარში საბანელა კი უწერია გენათელს.

ავიაშვილმა აშორა უთხრა.

და ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ავიაშვილმა ოცდაათი გლეხი-კაცი და ბატონისათვის რომ საზღვარი უჩვენებია, ისევ იმ საზღვარზე გაიაროს და ასე უფიცოს: «ეს მიწა და ეს ადგილი არც საბანელას მიწა იყოს, არც შენი ეკლესიის მეტეგრე კაცი ამ ალაგზე სახლებელყოფოს, არც ეს ალაგი შენს დავთარში ეწეროს და არც გელათის შეწირული ეს იყოს, არც არავის შეეწიროს ეს ალაგი გელათისათვის». თუ ასე უფიცოს, ალაგი ავიაშვილს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ალაგი გენათელს დარჩეს.

ამ ადგილის საზღვარი: თავს ქეები არის, საბანელას ხიდი და ქიშურა არა ხიდი. ამას დაბლა ხელი არა აქვს ავიაშვილს.

ბეჭდი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

ქ. ამ ზედა სამართალში პირველ შამორებულზე ავიაშვილმა ადგილი მოუმატა. ბატონმა მეფემ თითვან დაიარა ის ადგილი და ამისი ასე გავაჩინეთ: ზეით რომ ოცდაათი გლეხი კაცი სწერია, იმიანთ ოთხმოცი გლეხი კაცი თავთ კაცი აქო რაქოლაძეს და ერთს სხვას აზნაურშიველს თან ჩაბანონ და ქიშურას ხიდი-დამ საზღვარზე გაიარონ, ბატონმა რომ დღეს თარჯებზე გაიარა, იმაზე გაიაროს, ზეით შარანდ გაიაროს გაჭრილს კლდეშდის და ასე შეუფიცოს: «ეს ადგილი მისდღემოდ არც გელათის დავთარის ყოფილიყოს, არც საბანელას მიწა ამაში იყოს, არც გელათის ყმის ყოფილიყოს და არც გელათისა და არც მის კაცს ამ ადგილში ხელი უწინებოდეს». თუ ასე უფიცოს, ადგილი ავიაშვილს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ადგილი გენათელს დარჩეს.

ბეჭდი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

173. განიხილავთ სოლომონ I-ის ავთავივე გენათელისა და აპიოსროს ავიაშვილის გაშლის საძიებო 1776-1784 წწ.

ქუთ. სახელმწ. ისტორ. ეთნოგრ. მუხ. № 1774. ღებანი. 33,4×17,5 სმ. ქაღალდი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნაშპარია თითო წერტილი. საბუთი თარიღდება ეფთვიმე გენათელის ზეობის პირველი და სოლომონ I-ის ზეობის უკანასკნელი წლებით.

ქ. დაბძანდა ბატონი მეფე სოლომონ, დარბაისელნი თან იახლენ გენათლის ეფთვიმის და ავიაშვილის ქაიხოსროს სამართალში.

ავიაშვილმა უწივლა: თქვენს კაცებს გვენეტაძენს ტყირბულში ჩემი ადგილი სამოცი ურმის აქვს და სკამს.

გენათელმა უბასუხა: ის ადგილი ხახულისა მღვთის მშობლის შეწირული არის და გვენეტაძენს სამკვიდროთ აქვს.

ავიაშვილმა აშორა უთხრა.

აქ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ავიაშვილმა თორმეტი გლეხი კაცი და ასე შეუფიცოს: «არც ის ადგილი ხატის შეწირული იყოს, არც გვენეტაძენის ის ადგილი არც სამკვიდრო და არც [ ] ნაყიდი იყოს და კიდევ ის ადგილი საციხისით და საცეცხებით იყოს».

თუ ასე უფიცოს, ადგილი გენათელმა ავიაშვილს მისცეს. და თუ ვერ უფიცოს, ადგილი ხატის ყოფილა და გენათელს დარჩეს. ბეჭდი: მეფე იმერეთისა სოლომონ.

174. განიხილავთ გენათელ ავთავივისა და წინამძღვარ აზნაურის საძიებო 1784 წ. ახლო (?)

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 608. ღებნის შავი. ქაღალდი. 30×19,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნაშპარია მძიმე, წერტილი ან ორ-წერტილი. საბუთი თარიღდება მინაწერის მიხედვით: «ამბერკი ყოფილა ავიაშვილი, სჩანს 1784 წ.»

ქ. მათმა უმაღლესობამ ბატონმა მეფემ გვიბრძანა ჩვენ, ყოვლად სამღვდელთა მღვდელმთავართა მისთა — ქუთათელს დოსითეოსს, მთავარეპისკოპოსს ანტონის და ჯუშათელს მაქსიმეს; ყოვლად სამღვდელთა გენათელს მატრატოლიტი ევთიმი უწყებოდა თავის ეკლესიის წინამძღუარს ანბერკის; სჯულის კანონის წინაყოფით და სამართლიანის მიზეზებით რამდენიმე [საქმენი უჯერონი დაუდგა.

და ჩემი, ყოვლად სამღვდელთა, ამისი გასიქვავა მათა უმაღლესობამ გვიბრძანა და რაოდენ ჩვენგან შესაქლო იყო, სამართლიანის მსჯავრით ასე დაეინახეთ და ასე განვაგეთ.

როდესაც ამბერკი წინამძღვრად დაეყენებიათ, იმას წინათ დიდს ხანებში წინამძღვროდ არ ყოფილიყო და ეკლესიაც ასეთი ღარიბი მიპარებოდა, რომ არც შესამოსელი და არც წიგნი და არც წლის სამყოფი სარჩელი არ ჰქონოდა. და ამის მიზეზით და უფრო დროს [მიზეზებით ხან თავის ეკლესიაზედ იქცეოდა და ხან სხვას ადგოვას. [ეკლესია] რომ გაესრულებ, ერთს წინამძღვარს ერთის მღვდლით და დიაკვნით] სრულად ვერ შეინახებდა, რაც იმას შემოსავალი ან სანთელ-საქმელი და ან თეთრი ჰქონდა.

ჩენის დანახვისებერ ასე მოვახსენებთ მათ უმაღლესობას: რაც ამბერკი წინამძღვრის[ი] დროს იმ ეკლესიას დაჰკლებია სამკაული, სრულად უნდა გარდახდეს. [და თუ შემატებია, წყალობა ებოძოს. სანთელ-საკმელი და სასამელ-საკმელი და მცირად ჰქონდა და რომ ეხარჯა, ნახევრად არ ეყოფოდა. და ესენი ხარჯად გვაზიარონით.

და სხვა რაც მიზეზები ყოვლად სამღვდელო გენათელმა დაუღდა, ამისთვის თუ ინებებს და გენათელი შეირიგებს შენდობის მიცემით, სწავლით და კანონით, ისევ თავის ადგილას იდგეს და შეძლებისამებრ მოუაროს ვანუშორებულად. ამისთვის, რომ დიდი ქონება არა ჰქონია რა.

და თუ ეს არა ჰქნას, ამბერკიმ, მეგრეთ რა[ვარც] ყოვლად სამღვდელომ გენათელმა ინებოს—დაეყენება თუ არა, ისე [აღ]სრულოს.

ხოლო თუ არცა მეფემ[ი], არცა მღვდელმთავარმა, არცა თუ მთავართა არ ინებონ ამისი შეწყნარება და უკუალდ გება და კანონი ჰსჯულისანი წინაგვიყონ, ამისთვის ჩვენც მრავალი ნაცვალი დავინახეთ, რომელი ბრძანებდა ესრეთ: რომელმან შეცოდებული [არ] შეიწყნაროს; და შემდგომი ბარე სულიერი მშვიდობა და შენდობა მისცეს უფალმან გენათელმან. და მეგრეთ რაეარც [უფ]ლისა ღმრთისა ნება იყოს. ისე აღასრულოს.

175. განიხივებ პრაქლე 11-ისა დავით ჯულაბაშვილისა და ბირჩაღლი მოსხას მამულის სამაგებ

1785 წ. 2 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14360. დედანი. ქალაქი. 43X25,7 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად აქ-იქ ნახობია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფემან ირაკლი მეორემან, სამართალი გავსინჯეთ ჟულაბაშვილი დავითასი და ბირჩაღლი ფარსადან[ს] შვილი მოსხასისი, რომელთა ჰქონდათ სარჩელი გორის ღმრთისმშობლის საყდართან რამდენისამე დღის საცნავის მიწისა.

ჟულაბაშვილს მოჰქონდა წერილი სანატრელის პაპის ჩვენის მეფის ერეკლესი ქორონიკონს ტაძ დაწერილი, რომელშია იცხადებდა ჟულაბაშვილის ყვენის კარზე ყოფის და იქილამ-

140არც.

ვე ხოჯების მარტვათით სანატრელის პაპის ჩვენისაგან წყალობას და ამ ზემოქსენებულის სადაოს მამულისა და სხვას მამულებისა ებოძებას და სახსოდ დადებას.

და აგრევე ბირჩაღლი შვილს მოჰქონდა წერილი სანატრელისავე პაპის ჩვენისა ქორონიკონს ტაძ დაწერილი, რომელშია იცხადებდა: «როდესაც ქართლში ორიანობა შეიქნა, მაშინ შენ, ფარსადანა, ჩვენის ერთგულობისათვის გორის ციხეში შეხვედი და ჩვენმა ორგულება აღარა შეგვარჩინეს რაო და სახლკარი და მამულიც გავიოხრესო. მოხველ, წყალობას გვეაჯეო და ჩვენც აძღნის შენის ერთგულობისათვის მოითხულო ევენითო და გორის ღმრთისმშობლის საყდართან თქვენი სამკვიდრო საცნავი მიწა, ძალი დაეტანებინათ და, ობლობით წაგართმეოდათო, ხან შენს განაყოფს როსტევაშაშვილს ეუბრა და ხან კელმწიფეთაგან წიგნით გაცემულ იყოო. ახლა აძღნის თქვენის ერთგულობისათვის ეს მიწა რადგან შენი სამკვიდრო იყო, ისევ შენვე გიბოძებ ყოვლის კაცის უცილებლადო». და ეს სიგელი ჩვენის ბეჭდითაც იყო დამტკიცებული.

მაგრამ კიდევ გამოძიებით ორთავე მოსარჩელეთა წერილები გავსინჯეთ და ეს სიგელი სანატრელის პაპის ჩვენისა, რომელიც ჟულაბაშვილს მოჰქონდა ტაძ დაწერილი, ყოველს ადვილს კალამ-შეუშლელი იყო და მარტო ქორონიკონი იყო ამოფხვცილი და ტ გარდა პქ ახალი კალამი იყო: თუმცა კ კიდევ მსგავსება ჰქონდა, მაგრამ მ სრულიად ახალი და სიგლის კელის უმსგავსო იყო.

ამ მიზეზით სამართლისამებრ ეს ქორონიკონი ჰქეშმარტებდა ვერ შევიწყნარეთ.

და მეორე ესე, რომ: ბირჩაღლი შვილის სიგელში სწვრია: ეს შენი სამკვიდრო მამული ხან მეფეთაგან იყო გაცემულიო, რომელიც ნიშნინდა, რომ ჟულაბაშვილს სიგელი უწინ ჰბოძებია და ბირჩაღლის შემდგომ.

მესამე ესე, რომ: ამ ბირჩაღლი შვილს თავისი სიგელი ამ მამულს სამკვიდროდ უცხადებს და მრავალს ერთგულობაზე შეასმენს; და ერთგულს კაცს თავისი სამკვიდრო მამული უღანაშუალოდ არ გამოერთმევა.

მეოთხე ესე, რომ: როდესაც ჟულაბაშვილს ყვენის კარზე ყოფით და ხოჯების მარტვათით ეს მამული მისცემია, როგორც სიგელი უცხადებს, მაშინ სახსოდ დადებულა. და ახლა რადგანც სახსოობილად გავიდა, ეს მოდავის სიგელიც რომ არ იყოს, ჩვენს სახსოს მამულს ჟულაბაშვილს სამართლით თან არ გავატანთ.

ამ შემოხსენებულის სამართლებით და მიზნებით ეს თავისი სამკვიდრო მამული ამ ბირჩაღში შვილის მოსესასათვის გვიბოძებია.

აღწერა იანვრის 2, ქორთონონს უოგ.

ქ. სანატრელის პაპის ჩვენის მეფის ერეკლეს სიგლები ორისაგ მოღავისა თვით ჩვენის თვალთ განვიხილეთ, რომელთაცა ზედა განვაჩინეთ ეს სამართალი, რომ ზემოხსენებულის წერილებით ჭულბაშვილი ბირჩაღში შვილს მოსესასათვის სამკვიდროს მამულს ვედარ ედავება.

და [თუ] ჭულბაშვილს სხვა სიტყვა აქვს რამე და საბუთი, ჩვენ მოგახსენოს. მაგრამ თუ უსამართლოდ სამართალში მამულს პატრონს ვააცოდვილებს და უბრალოდ სამართალს გარჯის, უთუოდ გარდახდება.

მურვანიშვილო რევაზი როგორც გვიბრძანებია, ეს ასე აღასრულე.

ბეშელ: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ექლესია ვიდიღე, ერეკლე.

1. მონა ღთისა მდივანბეგი თე მურაზ
2. არ ირჩევა.
3. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

176. ბანჩინაა სალთხუჲსა ჰაიონსროსა და კოხიაჲვიღვიანს

მამულის სამეზე

1785 წ. 19 იანვარი

ცსა. 1448. საბ. № 673. ღღღღ. ქალღღ. 77,3X24,2 სმ. დაზიანებული. მგდრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას კემწიფესთან სალთხუცესს...* ქაიონსროს არზით ეჩივლა: ჩემის მამულის მარილისი დაბაკობაშვილებს ჩემის დაყენებულს მელორების ღორიქსა საბლაზე აუღიათო პანკისის მამულობის ბარობაზედაო, ამიქს სამართალს ვითხოო.

მათს უმაღლესობას ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთა და მდივნებისათვის, ოქმით სამართალი ემძანებინა, ასე რომ: კარგად გამოძიებით და მოწმეთაგან გამოკითხვით და მურჯისა და წიგნების ნახ-

* აკლია ერთი სიტყვა.

ვით და განჩრეით გაშინჯეთო, მამულზედაც სამართალი უსაჯეთო და მიჯნებიც ვაურჩივეთო და ღორებზედაც სამართალი მიეცეთო.

ჩვენ ბატონის მტკიცე ბძანების გამო ამ სამართლის განსასჯელად მატანამ მივედით. მატანამ მარილისის მამული დავიბრათ. აქ კობიაშვილები ომან და ტეტიანა ჩვენთან იყვნენ. პირველად სასახლე ვნახეთ და ცხებ კარგი შენობა ქვეტკობის მარნითა და აგრევე საჭინბოთი. ამ ციხის გვერდზე აღმოსავლეთის მხრისაკენ ჩამოუღის მდინარე კურტანაძეული, აქედამ შეყვება ვიწრო ხეობა, აღმოსავლეთის მხრიდან ჰყვება სიგძეზე პანკისის მხარეს მაღალი მთა, აგრევე დასავლეთის მხრიდან ასდევს მატნის ციხიდან მოკიდებული მაღლამდის რომ ამ [მთებს] მაღლა თავი ერთად აქვს შეკრული, ამის საშუალ მარილისის მიწა-წყალი ძეს, რომელსაცა აქვს ჩრდილო ამ [მთებს] კალთები მარილისის შიგ ჩამოტანილი. ამ ქვემო სასახლეს ზემო ერთის საათის [ს]ავლელი არის, იქ ერთი მომადლო გორა არის. ამ გორაზედ ცხებ ავლია, ერთი კარგად ნაგები საყდარი დვას ნახატი ცხემში და ამ ციხის გარემო სოფელსა და ამ ციხეს ქაჩალური სოფელი ქვიან.

რომ ამავე ციხისა ვკითხეთ კობიაშვილებსა ვისი არისო. და ამათა თქვეს: ჩოლაყაქანთი არისო, ქაჩალური სოფელი ქვიანო და მახსოვართაგანაც წერილიც ასე აცხადებს: ეს მარილისის მიწა-წყალი მთა და თავისივე ჩრდილო ნეტარად ხსენებულთ მეფეთ ნახევარი ამ [მ]არილისის მამული ლაშარის ჯვრისათვის შეუწირავთ და ნახევარი ჩოლაყაშვილის გრიგოლის წილობისათვის უბოძებიათ.

ერთი ოქმი არის ნეტარად ხსენებულის ბატონის მეფის თემურჩანისა: ნახევარი მარილისის ლაშარის ჯვრისათვის შეუწირავს და ნახევარი გივი სალთხუცისათვის უბოძებია. ამ ოქმის ქორთონიონი ეს არის უცხ, მისში არის ნახოძები.

მეორე ოქმი არის მათის უმაღლესობისაგან ნახოძები ნახევარის მარილისისა, რომ ფშაველთათვის უბოძებია მთის [ს]ახალახესა და ბარისას ღალასა ნახევარს მისცემდეთო. ეს ოქმი ამ თარიღისა არის ენკენისთვის ოცს დაწერილი, უღო, ამ თარიღისა არის.

მარილისი ძველადგანაც ბატონიშვილის გიორგისაგანაც ნახოძები ქონიათ, რომე პირველ მარილისის საბატონიშვილო ყოფილა და უმაღლესობას მეფეთა სიგლთი უბოძებიათ

! არისქარაბის.

ჩოლაყაშვილის გრიგოლისათვის, ზო ს ი მ ე ხ ა რ ქ ა შ ნ ლ ი ს ა -
თ ვ ი ს, ფილიპესა და სარიდანისათვის მარილის ამითქვის, რომ
დღეს სიგელი ესრეთ აცხადებს და იმ სივლის ქორიონიკონი არის
უფე, მითბათვის იე მიცემულია.

ერთი ამ ჩოლაყაშვილების წიგნი ვნახეთ, რომ თავის ყმათა-
თვის მიუციათ, ქაჩალაურში მსახლობელნი ყოფილან, ამით
მიუციათ სალთხუცის შვილებს ოთარს, რამაზს, ქაიხოს-
როს, ზურაბს, გიორგის, გივსა, შერმაზანს და
ბარამს; ასე, რომე ამთ წერილში ასე აცხადებს: რაც ქაჩა-
ლაურში კაცი დასახლდებოთ, თვისი გამოსაღებადმ გაუხატე-
ბით ხუთ წლამდის. და მოხელობაც ასათაშვილისათვის
მიუციათ; და აგრევე იქაური მთა და ციხე და ქორი მიუბარებიათ.
ეს წიგნიც ამ თარიღისა არის ტბად. ეს წიგნი ფილიპე ჩოლო-
ყაშვილისაგან არის დაწერილი, ბეჭედი ზის ოთარისა.

ამ სივლებისა და წიგნების გასინჯვას გარდა ჩვენ აქ მატანს ამ
[მ]არილისს მამულის მახსოვარნი მოვიკითხეთ და წარმოდგა სა-
მართლში სახასო ჭუგაშვილის იობ [მ]ლუდლის მანაცვალი
იესე, რომელიც სწერს მოწმობას ესრეთ: სამარლო მთა ავ
გქაუფიცინიათ პაპაჩემს ჭუგაშვილს ჭუგასა, სუმბია-
შვილს აზნაურშვილს ონანასა და ბათურიშვილს ბა-
თურასა, ამ სამთ ეს უფიცავთ: ხატები აულიათ და სოფლი თან
მიყოლიან, დროშებაღებული სატრინო გორაზედ შემზარან, იქი-
დამ ეუწახტის თავი გადუვლიათ, იქიდან დედის ფერუ-
ლის თავი გაუვლიათ, იქიდან გაბმულს გასულან, გაბმული-
დამ გამოუვლიათ და მთაწმინდაზედ ჩამოუვლიათ, და მთა-
წმინდიდან საჭვრეთელაზედ გადმოუვლიათ და ილის
ქედის წყაროზედ მოსულან. ეს [ს]ამძღვრები ესრეთ შემოუფი-
ცეთ, რომ ამ [მ]იჩვენებს საშულ ჩრდილო და ვაკე მარილისისა არი-
სო. ქაჩალაური ნასოფლარიც ამ [მ]თებს შუა შერთული არის. ეს
ვაფიცული მამული ნახევარი ბატონისა არის და ნახევარი ჩოლაყა-
შვილისა. ამის საბალახე ნახევარი უწინაცა ბატონის სარქარში მი-
სულა და ახლაც ბატონიშვილის გიორგისათვის მიგვირთმევიაო.

მეორე მოხსენება გარშაულიშვილის სახასო პეტ-
რე ი, მოხუცებული კაცია: მე პანკისის შენობას მოქ[ს]ურები-
ვარ, ალაზანს გაღმა და გამოღმა შენობა იყო. მაშინ ჩოლაყა-
შვილები ოთარ, ქაიხოსრო, გუნა, შარმაზან, ფი-
ლიპე ხარქაშნელი და სხვანი მარილისს თავის [ს]ასახლეში
ესახლნენ. იმ ყამში ჩოლაყაქანთ იქ საბალახე აიღეს ქაჩალაურშია

და ხევის ქალაში ი. იმ დროს მოდავე არავინ გამოგონია, არც
პანკელნი და არც სხვანი.

ამ საქმის გასასინჯად რომ ვიყავით, ზა[ა]ლ ჩიმიტის მოუ-
რავი და ალაბნდარბაში ქაიხოსრო აქ ჩვენთან დაესწრა. ეს
ორნივე ვაგვზავნენ ჭუგაშვილს [მ]ლუდელს იობთანა, რომ ამ
[მ]ლუდელს მოხუცებულობის მიზეზით ჩვენთან მოწვევა არ შე[ე]ქ-
ლო და ამ [მ]თის მოწმობა ამათის პირითა ვიკითხეთ და ამათაც
[მ]ლუდელი ზაქარია თან ვავატანეთ. და ამათთვის ღმრთის წი-
ნამუნ ფიცით ამ [მ]თის მოწმობა ასე დაებარებინა:

პირველი, ეს მთა მარილისისა ვაფიცული არისო ჭუგაშვილისა-
გან, სუმბიაშვილისაგან, ბათურიშვილისაგან და ასათაშვილისაგან.

მეორე, პანკელებს ამ დაფიცულს მამულში ღორები შემოსლო-
დათ, ხარქანულს ფილიპეს შე[ე]ტყო, ავლი შუბი, თავისის ძმები-
სათვის შე[ე]ტყოთნივინა, თან წამოესხა მარილელი სოფლის კაც-
ნიც, შემოიყარეს, წავიდნენ და პანკისში მიუხდნენ, სუხიაშვი-
ლის სალორეშია და მადრიბაშვილის სალორეშია ღორე-
ბი დაუხოციეს და ურმებით გამოგზავნეს და თითონ სადღლა ყო-
დალაშვილს ეწვევივნენ. თუ მაშინ სიტყვა ქონდათ რამე, რა-
ტომ მაშინ ან ბატონს არ მოახსენეს და ან მოსამართლეთ არავის
შეატყობინესო.

მესამე ესეც, ამისი მოხსენება მუხრანის ბატონსა და არაგვის
ერისთავს ბატონის ჩემისათვის მოეხსენებინათ: ჩვენს ალაგში ღო-
რის [ს]აქმელი არ არისო, თქვენს ალაგში დაგვაცენებინეთ და
საბალახე მიქორავითო, ჩემთვის წიგნი მოეწერა ბატონ[ს] ჩემსა,
ეს ამითი ღორები გამოგვზავნა, თითონ მე ვაუფელ, ამ ვაფიცულს
მამულში მივიყვანე და დავაყენე და საბალახეც მე ავიღე. ღმრთის
წინაშე უძღურებით და მოხუცებულობით წარმავალი ვარ და ამას
ქეშმარტებით მოგახსენებთ. თუ პანკელთ იყო ეს მთა, მაშინ რა-
ტომ არ იდავეს ან საბალახე რათ ამაღებინეს; დღევანდლამდის მო-
დავე ივინ გამოგონია და საბალახეც ჩვენ ავგივიაო.

ღმიტრის ყმა ბეროც ამგვარზედ მოწმობს: რო-
გორც ზემოთი მოწმენი სწერენ, მეც ასე გამოვიცინაო.

ბახტრიონს მახსოვარნი და მოწმენი მოვიკითხეთ. პანკე-
ლი მგელა მახსოვარნი იმ მოწმობაში წარმოდა და ფიცით ასე
სწერს: მარილეთ რომ დაუფიცინიათ, იმ ვაფიცულს მამულს აქეთ
ჩოლაყაქანთ არ[ა] აქეთ საქმე; და იქით ჩვენ არა გვაქმ[ს] საქმე-
უფიცრობას არც კობიაშვილები ამბობდენ. ამის წერაში ამას გარ-
და ამ ბახტრიონში ვერვინ ვმოვეთ მცოდნე და მახსოვარი.

მათს უმადლესობის ბძანების გამო მათს ყოვლად საქმედღე-
 ლობას ალავერდელს ნიკოლოზსაც ვიახელით გუჯ-
 რის სანახავად. და ეს გუჯარიც ასე აცხადებს, რომელიც ამას ქვე-
 მორე დაგვიწერია. ეს გუჯარი ლევან მეფის შვილს ალექ-
 სანდრეს გაუახლებია და კვალად იმანყულიხანსაც
 ალექსანდრესაგან ნაწერი დაძველებული გუჯარი ხელმოხრედ გაუ-
 ახლებია, რომ ეს გუჯარი ამ [მიჯნებს ასე აცხადებს: მარილის
 სასახლე ზემოთ სახაფხულედ წმინდის მარინის კარი და ქვემოდ
 ილის ქედის ეკლესია ომანის წყარომდის და ქვემოდ ფშამდის ზე-
 არი და მარანი და მოედანი საყარაულო ქვიანი და სათევზე ზემოთ
 მთა თუშთ ნასადგომრამდის სახასო მარილისი კურტანაქელისი...*
 ჩვენ მოსამართლეთ ამ [მისხვო...* მეფეთაგან ნაბოძებს წიგნ...*
 ლის ნახეთა და გამიწვითა ეს მამული სამარილისო...** დღეს
 რომ კობიაშვილებს პანკისის მამულობის მიუზნად! რომ ღორები
 აუღლით ქაჩალაურს გარშემო ნასოფლარში, ეს მარილისის მიწა-
 წყალი არის, რაც ღორი ამაში. აუღლით კობიაქანთ, სრულებით
 სალთხუტესს] ქაიხოსროს უნდა მიეცეს.

კობიაშვილებმან რომ ამის მიზეზით ბძანება და ოქმი მოიტა-
 ნეს, ესეც ბძანებისაებრ გარიგებულა, კობიაშვილებს ისეც თავისი
 ღორი მიეცა. და ვენახის ღობეც ბძანებისაებრ გაუკეთდება. ჩვენ
 ამათი საქმე ასე გაგვიშინჯავს და ნება მისის უმადლესობისა არის.
 იანვრის ით, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჟელი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერისთვისა მსაჯულად
 მაგო ბეჟან
2. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტიოა
3. მიწა ვარ დავითრგუნენი დავით
4. მდივანი კახეთისა ხევისთავი სვიმეონ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაქლი
 მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ხალვით ჩანის ეშვიკაბაშო
 ენდრონიკაშვილო რევაზ! ეს ასე აღასრულე. აღიწერა
 იანვრის ლა, ქორონიკონს უოგ.

* მიზეზედ.

** აქ ოთხი-ხუთი სიტყვის ადგილი მოხებულია.

*** აქლია ერთი სიტყვა.

ბეჟელი: მე ფხვთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე-
 ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალ-დედო-
 ფალი დადიანის ასული დარეჯან, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.
 გიორგობისთვის თ, ქორონიკონს [უოგ]...*

177. ბაჩინება მამაკლე II-ისა ოსმაზ მუხრანის სამეფო

1785 წ. 17 მარტი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. სპ. № 203. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[179] ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაქლი მე-
 ორემან, ცხოველსყოფელის ქრისტეს საფლავის ახალის შეწი-
 რულობის ყმის შამხელი ოსეფა მეურმის საქმე ასე გამო-
 ვიძიეთ და სწორე ჭეშმარიტებით შევიტყვეთ: რადგან ეს კაცი,
 ოსეფა მეურმე ბაირამბეგს ეყიდა თავისის თეთრით და
 ამის სიყვდილის შემდგომად ამ ბაირამბეგის ცოლს მარიამს
 თავის სულის საოხად შეწირულობის წიგნით ცხოველსყოფელის
 ქრისტეს საფლავისათვის შეეწირა, რომელიც რომ ამ შეწირულო-
 ბის ამბავი და ჰაზრი ყოფილიყო, ამ საქმის სწორე შეტყობისა-
 თვის ჩვენ, იმ ბაირამბეგის ცოლის მუახლე იყო, ის [V] მოვავყ-
 ვანინეთ და იმისგან გამოვიკითხეთ. იმანაც სწორეთ ასე ჭეშმარიტ-
 ბით ჩვენს წინ ასრე აღიარა და იმოწმა: ეს კაცი ამ შეწირულობის
 წიგნით ასე გაქანთავისუფლა ჩემქმა ქალბატონმა, რომ ვისიც ამ
 კაცის ნება იქნებოდა, იმასთან უნდა მისულიყო. ახლა ამ
 კაცმა ამ ჭვარის მამას ანტონისთან მოსვლა მოინდომა და
 რადგანაც ამის ნებაზე იყო მივდებული და ამი[ს] მონდომებაც ასრე
 ვნახეთ, მოვიყვანე ეს კაცი და თავისის განთავისუფლების წიგნით
 და ანდრძის წიგნით ამ ჭვარის მამას მოვართვი და ქრისტეს საფ-
 ლავს ვაყმეო, რომ ამას უნდა მსახუროსო.

ეს მოვებაც ამ ლაპარაკს ემოწმებოდა და რადგან ასრე ყოფი-
 ლიყო ამათი საქმე, ჩვენც ამ გამოძიებულის საქმის დამამტკიცე-
 ბელნი შევიქმენით და ვამტკიცებთ მოუშლელად. მარტის იჲ, ქო-
 რონიკონს უოგ.

თუ ასრე არ ყოფილიყო, ჩვენ ამ საქმეში არ გავერგოდით. ეს
 საქმე მელოქმაც იცოდა. თუ ვინმე ილაპარაკებს ამაზედ, ამ ერთს
 თვეზედ ჩვენ იმას არ გაყენებთ. და თუ ერთ თვეს გარდაცილდება,

მაშინ ლაპარაკი აღარავის იქნება და აღარც გაუფიქნებთ.

* აქ მოხულია.

178. ბანინება ჯაფარა წვერიანისშვილისა და რევაზ ორჯონიძის ბაგულის საქმეზე

1785 წ. 26 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 775. დედანი. ქალაღი. 33,3X10,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ჩვენ — მიზნაშს ამირეჭიბის ზაზასთანა და ხუთასისთავს მარაბელს ზაზასთანა და ბოქაულთხუცესს] დიასამიძეს დემეტრესთანა წვერიანისშვილი ჯაფარა უწიოდა ორჯონიძის რევაზს ასე, რომ: ჩემი ორი ღღის მიწა მაქვეს ჩემიო და ერთის ვენახიო.

ამ დავაში ორჯონიძემ უბასუხა: თუ შენი არის ეს მიწა და ვენახიო, თუ ნასყიდი გაქსო, სიგელი მოიტანეო; თუ ბატონის წყალობა გაქსო, წყალობის წიგნი მოიტანეო. და თუ მოწამე გყავსო, მოწამე მოიყვანეო.

არცა ჩნდა წერილი და არც მოწამე. მერე ამათ ჩვენ მუჩალა გამოვართვით ხელმწიფის შეცოდებაზე და რომ ჩვენს სამართალს არცერთი არ უნდა გადასულიყო. მერე რათვან არც წერილი ჩნდა და არც მოწამე, ამისი მიხედვით ჩვენ ეს სამართალი გაუჩინეთ.

რევაზ ორჯონიძემ ორი გლეხიკაცა უნდა შეუგდოს უმეტერ მოყვარო. ამ ორში ერთი უნდა იმოინოს და მოიყოლიოს და უნდა შეფიცოს ასე, რომ: «ეს მიწა კიდევ ჩვენის მამისა და ბაბის ნასყიდი იყოს და არცარა საქმე თქვენ ამაში გქონდესო».

თუ ასე უფიცა ჯაფარამ ერთის მოწმით, ხომ ეს მიწაცა და ვენახიც ჯაფარას დარჩება. და თუ ვერ უფიცა ასე ჯაფარამ, მიწაც ორჯონიძეს დარჩება და ვენახიცა. ამათი სამართალი ასე გადასწყდა. მარტის კე, ქორონიკონს უოგ.

ლურსაბ მურვანისშვილო! ეს ასე უნდა აღასრულო. მარტის კე, ქორონიკონს უოგ.

ორი ბეჭედი:

1. მიზნაში ამირეჭიბი ზაზა
2. მონა ღღისა დიმიტრი.

ხელრთვა: ზაზა

179. ბანინება გოსტაშვილისშვილისა წინაქვილის შემოსავლის საქმეში

1785 წ. 7 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2012. დედანი. ქალაღი. 39X17 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. უსბაში გოსტაშვილისშვილი ერასტი და ამის ბიძაშვილი ზაზა წისქვილის შემოსავალზე ჩიოდნენ.

ამთი სამართალში დავსხედით ჩვენ — მსაჯული იესე, ქავთარისშვილი უსბაში ნიკოლოზ და საგინაშვილი ბექან. ამათი სარჩელი ყველა მოვისმინეთ და ეს სამართალი მივეციეთ:

ქორონიკონს უოგ — ამ წელს, გორგობის იმ არის წისქვილის იჯარა ფარემულუთან რი კოდათ; აქედან საუფროსო ერგება ერასტის და ზურაბს კოდი ი, დარჩა კოდი რ. ერგება ერასტის და ზურაბს კოდი გ, ლიტრა ვ, ზაზას ერგება მესამედი, კოდი ღ, ლიტრა გ+; ერგება ზაზას თვეში ლიტრა კ+.

ამის მეტად ერთმანეთთან საქმე აღარა აქვსთ რა. გოგის მიცემული პურიც ჩავეიგდია, ფარემუხისიაც, შიო მეწისქვილისაც, რომ აღარაფერი საქმე აღარა აქვსთ რა.

დარჩა წისქვილი სამზოდ და ასე გაიყოფდნენ: ჯერ საუფროსოს აიღებდეს ერასტი და ზურაბ, მერე ორ წილს — ერასტი და ზურაბ და მესამედს ზაზა. ეს ასე გარდაწყდა. აპრილის ზ, ქორონიკონს უოგ.

სამი ბეჭედი:

1. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
2. ნიკოლოზ
3. მონა ღღისა ბექან

180. ბანინება მარკალე II-ისა სულხან და ანისოსრო ხიოზიაშვილისა ბაგულის საქმეზე

1785 წ. 12 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 6796. დედანი. ქალაღი. 34,5X16,5 სმ. მხედრული. აქა-იქ წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ხიმშიასშვილს სულხანს, ბერუქას და ამათს სახლის კაცებს ედაებოდნენ და ელაპარაკებოდნენ ქართლში მყოფნი ხიმშიასშვილი ქაიხოსრო და ბერი, რომ თქვენ სახლის კაცი ვართო და თქვენს მამულში წილი გვიძესო.

ჩუენ, საქართველოს მეფემან ირაკლი მეორემან, მოვიტხეთ ამთი საქმე და საჩივარი. და გავშინჯეთ რომ ამ ქაიხოსროს და ბერს ტეშმარიტი და სამართალში შემოსატანი სიტყვა და საბუთი არა ქონდათ რა, რომ შესლოდენ რასმე.

რაც წიგნები ვნახეთ და ან მოწამეთაგან შევიტყვეით, სულ ამ ქაიხოსროსა და ბერის გასამტყუნებელი და უკანვე გასაბრუნებელი იყო: და ვერცა რას შეუთინენ ამ ხიმშიანთ: და არც ამათს მამულში ამით წილი აქვსთ.

და თუ ერთს ჭეშმარიტს სიტყვას და ან წიგნს მოიტანენ, რომ სამართალში შესაწყნარებელი იყოს, მაშინ სამართლიდამ პასუხს გაიტანენ.

და თუ ვერც მოწამეს მოიყვანენ სარწმუნოს და ვერც წიგნს მოიტანენ, არაფერი ან ზემო ხსენებულს ხიმშიას შვილს სულხანთან და ამის სახლის კაცებთან საქმე არა ექნებათ რა. და არცა რა აქვსთ. აპრილის იბ, ქორონიკონს უოგ.

ბჰილი: ქნარს მისცემს, დავით მიკმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

181. არაბ იოანე ჯაპახიშვილის დედისა და შვის თოგაჯი მღვიანავებთა განჩინებით

1785 წ. 5 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4503. დედანი: ქალაღი. 15,5×13,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან მძიმე.

[არაჲ]

ქ. დმერთმან პატრონის მღვიანებეების ჭირი მოსცეს ჯავახიშვილის იოანეს დედას.

ქ. გლუჯრჯიძეს ნიკოლოზ მოლარეთხუცესს ერთი თელავიანი გოგო ჰყავს, რომ სხვებთანაც გაუგლია ბუში და ერთი ჩემი ყმა — გოგნი აშვილიც უცდენია და ამისგანაც ბუში ჰყავს. ხუთი სხუა ბუში ჰყავს და ერთიც ჩემის ყმისაგან ჰყავს. და ის ჩემი კაცი ნასიხლად მიგიციათ.

მე სამართლისაგან სამართალს ვითხოვ: რაც სისხლი დამედება, მიმაცემინეთ და ჩემი ყმა კი დამანებეთ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოგ.

[განჩინება]

ამის უწინარეს ნიკოლოზ მოლარეთხუცესმა იჩილა. ჩვენ, მსაჯულთ, ის დამნაშავე კაცი მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ. დანაშაული თავს იღვა. რადგან დამნაშავედ აღმოჩნდა, სისხლი გაუჩინეთ, უნდა თექვსმეტი თუმანი მისცემოდა ნიკოლოზს და ის კაცი ისევ თავის მეგობრის ყმა ყოფილიყო.

ახლა შენ რომ ასე სჩივი, ჩვენ ამას ესწერთ: თუ ნიკოლოზ მოლარეთხუცესი იმ მოახლეს ისევ იახლებს, რვა თუმანი უნდა მიეცეს და იმ კაცთან კელი არ ექნება. თუ რომ მოახლეს აღარ იახლებს და გააგდებს, თექვსმეტი თუმანი უნდა მიეცეს და იმ კაცთან კელი არ ექნება. მაისის ე, ქორონიკონს უოგ.

ქ. ბეციბა თარხნის შვილი! ეს ასე გაარიგე. თეთრი მოლარეთხუცესს მოაბარე, ბიჭი — ჯავახიშვილსა. ამ საქმეზედ საიასულთ არ აიღება, შენ იმითმ გწერთ.

სამი ბეჭელი:

1. მზექაბუკ
2. თემურაზ
3. ჟამი ესეცა წარვლის

182. განჩინება თეიმურაზ მღვიანავიძისა და ზაზა უზაშვის ბაპრის საქმეზე

1785 წ. 12 მაისი

ცსსა. ფ. 1448. სბ. № 3036. დედანი: ქალაღი. 10,3×16,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ერთწილად აზნაურისშვილი კარისხეველი იონათამის შვილი ზურაბ და ბეჟან თავისის ყმითა უმამულოდ ერგო მღვიანბეგ ეშოკალასბაშს თემურაზს.

ამის ფარად ერგო ზაზა უზაშვის გლეხი მეკარვის შვილი, მამაჯანას შვილი და პროშა სარქიისა უმამულოდ. მაისის იბ, ქორონიკონს უოგ.

ორი ბეჭელი:

1. არ ირჩევა
2. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს

1785 წ. 23 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13103. დღანი. 40,5x31,3 სმ. ქალაღი.
მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი მამხით.

ქ. ყსაბა ყ უ რ ი ა ს ქ ა ლ ი მ ა რ მ ა რ ა ჩ ი ო ლ ა : მ ა მ ა ჩ ე მ [ქ] ა
ჩემი მუღლე შეიღად აიყენა და რაც რამ მამული ჰქონდა, ჩუენ
მოგვცა. ქამშუანთ საყდრის პირდაპირ ნაოხარი ალაღი იყო,
გულფაშანთ ვენახის გვერდზე. ეს მამული ჩვენი იყო და გვე-
ჭირა. ჟამთა ვითარებისაგან ქალაქიღამ სოფლად წავეღ, ოთხი მი-
ლანთუნი ვალად გამყვა იწიქწანთ ფარსადანას ცოლი-
სა. ეს ჩუენი მამული უპატრონო იყო, ფარსადანას დაუჩემები,
ალარ მანებებს სამართალი მაღირსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებიღებამ, ფარსადანას მე-
ღულე მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

ფარსადანას ცოლმა თქვა: თეთრი მივეცი, მამული
ვიყიდე, სიგელი მომცა, ოცდაექვსი წელიწადია მამული მე მიჭი-
რავს, რატომ ამღენს ხანს არ მედავეო და ტერ-ვაფორელას მოწმო-
ბის წერილიცა მაქვსო.

ჩვენ, მსაჯულთ, მოწმობის წერილი ვნახეთ. ასე ეწერა: მე,
ტერ-ვაფორელამ ასე ვიცით: ფარსადანამ ეს ალაღი რომ
იყიდა, სიგელს სთხოვდა ხანფერვანასო. ხანფერვანამ უთხ-
რა დაწერინეთ, დაწერინაო, მელოქს მიუტანა, დამიბეჭდეთ. მე-
ლოქმა საბეჭდავი სთხოვაო, ფარსადანამ საბეჭდავი არ მისცაო და
არც დაქაბეჭდვინაო. ეს მამული ფარსადანას ნასყიდობით უჭირაო.
და ეკლესიას უპირედა მორთმევასო.

მარმარა მიუგებდა: ხანფერვანა ჩემს მამულს შენ
რათ მოგყიდლაო. იმას სხვა ზითევი მისცეს და მე ეს მამული მომ-
ცეს ზითეთათო. თეთრის მოცემას რომ ჩივი, ოთხი მილანთუნი მე-
მართა მე შენი, ჩემის დის ქალით გამოგვიგზავნე. იმ ჟამად ჩემს
დას ვერ ვპოვე, ის ოთხი მილანთუნი ჩემს დას შერჩა. ახლა სარ-
გებლით მოგცემო.

დღის ხანს ჰერას რომ ამბობ, ჩუენ აქ არ ვიყავით, ვინ გედა-
ვებოლაო. სიგლის ჰერას რომ სჩივი, თუ ეგ სიგელი ჩემი მოცე-
მული არის, რატომ ბეჭედი არ დამასმევიე; თუ ბეჭედი არა მქონ-
და ქელი რატომ არ მომაწერინე, და ან ერთს მართებულს კაცს მო-

წმობა რატომ არ მოაწერინე, და ან რატომ ძველი სიგელი არ გამო-
მართაო.

ხანფერვანასაგან ყიდვას რომ სჩივი, ამისი მოწამე მყავს, რომ
შენს ქმარს ხანფერვანასთვის ეთქვას: შენმა დამ მარმარამ ეს მა-
მული მე მომყიდლაო. ხანფერვანას შენი ქმარი ატყუებდა, ახლა შენ
მე ბატყუებო.

ჩვენ, მსაჯულთ, მარმარას მოწამე მოვსთხოვეთ. ტერაკო-
ფას ჰელწერილი მოგვიტანა, ასე ეწერა ფიცით: ხანფერვანა
ჩემი მოწამე იყო, ხანფერვანამ ასე მითხრაო — ფარსადანამ მითხ-
რაო, შენმა დამ მარმარამ ეს მამული მე მომყიდლაო და სიკვდილის
ჟამში ხანფერვანას ციხეთერ მრავალჯერ ამ მამულისაო, მაგრამ
ამის მეტი არა მითხრაო.

აგრევე მიღღისის შვილს ისიას ასე მოეწერა: ღმერთს
ვფიცავ და მეფის ირაკლის მხესაო, ხანფერვანა ჩემსას იყო, იმის-
გან არ გამიგონიაო, რომ ფარსადანაზე დავჰყიდეო; თუ გაუყიდა, მე
შევიტყობდიო, უჩემით ვერ გაჰყიდაო; ესეც ხანფერვანასაგან გა-
მიგონიაო, ეს სახლი მარმარას ზითვისა არისო.

ჩუენ, მსაჯულთ, ამათის საჩივრის მოსმენით და ამ მოწამეთ
მოწმებით და სიგლის განხილვით ეს სამართალი მივეციეთ: რად-
გან ეს ადგილი მარმარას ზითვისა ყოფილა, ხანფერვანა ვერ გაუ-
ყიდის; მეორე ეს, თუ ხანფერვანს გაუყიდა, მაშ რალათ უთხრა ხან-
ფერვანამ — ეს ადგილი ჩემის დის მარმარას ზითვისა არისო. და ან
ფარსადანა რალათ ეუბნებოდა — შენმა დამ მარმარამ მომყიდლაო.

ქალაქში განწესება ასეა: ერთი მეორეს მამულს რომ მიჭი-
დის, სიგელს დაწერინებს, თითონ დაბეჭდავს, მელოქს და ქეთხუ-
ღებს დაბეჭდვინებს. ამისთანა ახალს სიგელს და ძველს სიგელს
მისცემს. თუ რომლისამე საქმით ამგვარს სიგელს ვერ მისცემს,
ძველს სიგელს და ბარათს დაუწერს და მისცემს: ეს მამული შენ
მოგყიდე, ფასი სრული ავიღე, როცა მოვიცლო, ამგვარს მტკიცეს
სიგელს მაშინ დაგიწერინებ, მოწამეთ დაგებეჭდვინებ და მოგცემო.

არც ამისთანა ბარათი ჰქონდა მიცემული, არც ძველი სიგელი
და არც ახალი სიგელი. ერთი სიგელი ჰქონდა ამ მამულის პატრო-
ნისაგან უბეჭედი, მელოქისაგან და მოქალაქეთაგან უბეჭედი და ამით
ელავებოდა ფარსადანას ცოლი ამ მამულს. იმ სიგლით ამ მამულს
ვერ დაიმიკვიდრებს.

1¹ შევიტყობდიო. 2 ახლას.

ამისთვის, თუ მართლა ამან მიპყიდა, ძველი სიგელი რატომ არ გამოართო და ან ახალი რატომ არ დაქმნებუდენია ან ამას, ან მელოქს და ან მოწამეთ. თუ არც ძველი სიგელი გამოართო და არც ახალი სიგელი საბეჭდავის მიხეზით მელოქს არ დააბეჭდენია, ბართი რატომ არ გამოართო: ძველი სიგელი მე დამარჩა, ვერ მოგვეცი და ვერც ახალი სიგელი დააბეჭდენი მელოქს.

ყოვლისფრით ცრუა ის ახალი სიგელი. დარჩა ეს მამული მარმარას. და თუ იმ ადგილიდამ ფარსადანას ადგილი ვაუყიდა, უნდა ისიც მოსცეს.

და მარმარას ოთხი მილანთუნი რომ მართებია ფარსადანას ცოლისა, ეს ოთხი მილანთუნი რადგან დიდის ხნის ვაღია, ერთიორად უნდა მოსცეს. თუ ფარსადანას ცოლმა ის ადგილი დაუხსნას და მოსცეს მარმარას, მარმარამ რვა მილანთუნი მისცეს. და თუ ფარსადანას ცოლმა ის ადგილი არ დაუხსნას, ნურც მარმარა მისცემს ამ რვა მილანთუნს.

ისახლო ქაიხოსრო ხერხეულიძე და იაკობ ბერძენი შვილი! ეს ასე გაქარგეთ. მისის კა, ქორონიონს უოგ.

სამი ბეჭედი:

1. მ ხ ე ჭ ა ბ უ კ
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგა, ემიკალასბაშ მყო მდივან-ბეგი თეიმურაზ.
3. ჟამი ესეცა წარვლის.

[ნასყიდობის წიგნი]

ქ. ნებითა და შეწევნითა ღმრთისათა ესე ნასყიდობის წიგნი მოგართვი თქვენ, ბატონს სარდარს დავითს და თქვენს ძმას ნიკოლოზს, შვილთა და მომავალთა სახლისა თქვენისათა მე, ყასაბ ყურჩაის ქალმა მარმარამ. ასე, რომე თქვენის ბაღის წინ ერთი სახლის ალაგი მქონდა, რადგანც ორისაე მხარეს ადგილი თქვენა გქონდათ ნასყიდი, ჩემი სახლის ალაგიც თქვენ მოგყიდეთ ყოვლის კაცისაგან უცილებელი. ძველი სიგელიც თქვენ მოგყიდეთის მომირთმეგია და ეს ახალი ვანაჩენიცი, მსაჯულთაგან დამტკიცებული. ავიღე ფასი სრული და უნაკლული. რითაც ჩემი გული შეგერდებოდათ. არა დარჩა რა ჩემი თქვენზედ არცა ერთი იორტის ფასი. ღმერთმან მოგახმაროსთ, როგორც სხვან მონასყიდეს მოხმარებოდეს.

თუ რომ ამისი მოდავე გამოჩნდეს ვინე, ჩემმა ძველმა სიგელმა და ამ ახალმა ვანაჩენმა გამაქუყვენოს. დაიწერა ივისის ია, ქორონიონს უოგ

ქ. მარმარის სიტყვით ამ ნასყიდობის წიგნის მოწამე ვარ მე, ფირყულანთ ნახარბეგის შვილი გიორგი. ზეპედი: გიორგი.

ქ. მარმარას სიტყვით ნასყიდობის წიგნის მოწამე ვარ [ჯიგ]-რანის ტერ-გრიჭურას შვილი დავით. ზეპედი.

ქ. მე, ძირგოზანთ შვილმა გურგენამ, ჩემის სიდერის დის მარმარის სიტყვით ხელი მოვაწერე, რადგან თითონ წიგნი არ იცოდა. მეც ამ ნასყიდობის დამხედური და მოწამეც ვარ. ზეპედი: გურგენამ.

184. ვანაჩენი მირივანანთ ავთანდილასა და მანდინანთ

სებაზანს წყლის საძმეში

1785 წ. 1 ივნისი

ხელწერით ინსტიტუტი. Qd 783. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ბენდიერის კელმწიფეს და დედოფალს ოქმებით ებრძანებინათ ემიკალასბაშ მდივანბეგ თეიმურაზისა და ქალაქის მელიქის ავეტიქასათვის ასე, რომ: მირივანანთ ავთანდილას და მანდინანთ ავთანდილას შვილს სტეფანეს სალააკის წყლის გზის მიხეზით ერთმანეთთან სალაპარაკო აქვსთო, ორი ან სამი ქუეხელადც დისწართო და ამით ქეშმარიტი სამართალი მიეცითო.

მელიქის მართებით მივედით ჩუენ — ყალუაშვილი ბაღდასარა, თაყუაშვილი ისაია, უზბაშის შვილი შაქრუა და კალატოზების უსტაბაში დავითა და ესენი ვალაპარაკეთ.

მირივანანთ ავთანდილამ წყლის გზას თხოვდა. და სტეფანე უბასუხებდა: ვერ მოგცემო, სახლებს დამიქეცესო.

ჩვენ კარგად განვსიჯეთ, რომ იმის სახლებს არასფერს დაუზიანებდა და ვერც დაუშერს წყლის გზასა და კიდევ უნდა გაუშოს სტეფანემ, რომ ავთანდილამ წყალი გამოაროვნოს. და ვინციობა არის, თუ ერთხელ სტეფანემ თავისთვის ასეთი სარდაფი გააკეთოს, რომ თხუთმეტ თუნანთ და ანუ ოც თუნანთ დაუჭედეს და ის სალააკის წყალი იმაზედ გამოივლიდეს და სხუა გზა არა ჰქონდეს და

1 მარამის.

იმ სარდაუსაც დაუზიანებდეს რასმე, ავთანდილამაც არ უნდა გა-
მოატაროს; თუ არა სტეფანემ ავთანდილას ჯაბრით რომ ერთი მცი-
რე რამ გააყეთოს, იმით წყლის გზას ვერ დაუჭერს.

ჩვენ, მათის სიმაღლის მონათ, ეს ასე განვსაჯეთ და ბრძანება
მათის უმადლესობისა აღსრულდეს. მთიბათვის ა, ქორონიკონს
უოგ.

ბ ა ლ დ ა ს ა რ შ ა ქ ა რ ო , დ ა ვ ი თ

მე, მდივანბეგ-ეშვიკალასი თ ე ი მ უ რ ა ზ , ამ განაჩენის თა-
ნახმა ვარ

მელიქ-მამასახლისი ა ვ ე ტ ი ქ ა ამ სამართლის მოწამე ვარ.
ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი დადიანი[ს] ასული
პატრონი დ ა რ ე ჯ ა ნ , ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.
თ ე ი მ უ რ ა ზ მდივანბეგ ეშვიკალაზმო! ეს ასე აღასრულე.

მთიბათვის გ, ქორონიკონს უოგ.

**185. განჩინება დავით მღვდლისა და ონასაშვილის მამულის
სამხმეჯო**

1785 წ. 12 ივნისი

ცნსა. ფ. 1448. საბ. № 5145. დედანი. ქალაქი. 33,3X25,6 სმ. კიდებები ჩა-
მოხუტულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და
ორწერტილი.

...მღვდელი დავით უჩიოდა მის სიმაღლეს მეფესთან
ო ნ ა ს შ ვ ი ლ [ე ბ ს მიწის ნა]სყიდობაზედ.

ამისი სამართალი მათს უმადლესობას ჩვენ — მდივანბეგის
მ ზ ე ქ ა [ბ უ ე ი ს], ბეგთაბეგის ძის მდივნის ს უ ლ ხ ა ნ ი ს ა თ ე ი ს
და მდივნის ს ვ ი მ ო ნ ი ს ა თ ე ი ს ებრძანებინა. მოვაყენიინეთ და
ელაპარაკეთ.

ო ნ ა ს შ ვ ი ლ ე ბ ი ელაპარაკებოდნენ: შენგან ერთის დღის
მიწა ვიყიდეთო, ორი თუმანი უნდა მოგვეცაო, ერთი თუმანი კი
მოგვეცოთ და ერთის [თუ]მნის პური შენს სახლისკაცს მივეციოთ,
შენი წიგნი ხელთ გვივირავსო.

დ ა ვ ი თ ელაპარაკებოდა: მართალია, მოგყიდე, წიგნიც მო-

გეცო, მაგრამ ერთის თუმნის მეტი არ] მოგიცია და ერთის თუმნი-
სათვის არ მოგყიდო.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით: [რადგან] წიგნი დაუწერია და
მიუცია, ახლა ვეღარ ეღაქება და ვერც მოვშლით ნასყიდობას].
ერთი თუმანი რომ დაკლებია, ის ერთი თუმანი სარგებლით ონასა-
შვილმა [უნ]და მოსცეს, რომ იქნება ორი თუმანი. ეს ორი თუმანი
ო ნ ა ს ა შ ვ ი ლ მ ა დ ა ვ ი თ მღვდელს [უ]ნდა მოსცეს. და მიწა
ონასაშვილებს დარჩება. და პური რომ მიუცია ონასაშვილს ამისის
სახლისკაცისათვის, რამეთვის კოდისაც საბუთი ონასაშვილმა უყოს,
[იმდენი] კოდი ერთიორად უნდა მისცეს.

დავით მღვდელი ამასაც ელაპარაკებოდა, რომ: მე ერთის
დღის მიწა მოგეც და შენ ორის დღისაც შეგიმატებია ჩემი მამუ-
ლიო.

ამისი ასე უნდა იქნას: წელს ანულის ნახნავი ვისაც ქონდეს
ერთის [დღის] კარგი დღიური, ის გარდნიზომოს და იმტოლი მიწა
მისცეს დავით მღვდელმა. ონასაშვილს თუ მეტი შეუმატებია რამე,
ისიც ისევ ძირს უნდა დადოს. სამრ[თლის] კანონისამებრ ასე გარ-
დასწყდა ამათი საქმე.

ეს ნასყიდი მიწა ონასაშვილის მიწასთან დებულა, რომ უყიდ-
ნია ონასაშვილს ის მიჯნები ამოუღია შუაში და გაუერთებია. ონა-
საშვილმა თავის მიჯნაზედ გაიაროს და დავით მღვდელს გული
აქეროს], რომ ჩემი მიჯნა აქამდინ არისო და ისე გარდაზომონ ის
მიწა.

იასაულო ა ლ ი ხ ა ნ ა შ ვ ი ლ ო] ბ ე უ ა ნ ! ეს ასე აღასრულე-
მთიბათვის იბ, ქორონიკონს უოგ.

ეს პური როგორც იმ ეამს დასებ[უ]ლა, იმ ანგარიშით ერთი-
რად უნდა მოსცენ ონასაშვილს. და ამ ონასაშვილს თუ ერთის
დღის მიწაზე მეტი შეეტანოს, ერთიორად უნდა გამოერთოს და
დავით მღვდელს მიუცეს.

რომელიც ონაშვილებმა ერთის დღის მიწა მოიწონონ და თქვან,
ერთის დღის მიწის ზომა მომიზომეთო, იმაზე უნდა მოუზომონ და
მოსცენ.

ბეგელი: მ ზ ე ქ ა ბ უ ე .

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 8609. ღებანი. ქაღალდი. 27,3X22,3 სმ. მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. დაზიანებული.

იოანე ჯავახიშვილის ობლებმა სამართალს არხა მართვეს. ჩუენ იმ არხაზე მიესწერეთ წმიდის მრავალ მოღვაწის ეგვიპტის ეკლესიის დეკანოზს პეტრეს და კანდელაკს: რომელთაც იგივე გულიანების ტყვეობიდან მოსვლა ენახოსთ, ამ ჯავახიშვილს მოუვიდა; თუ თავისუფალთ დადგა, აფიცეთ და მოიწერეთ, რაც იმოწმონ. დეკანოზს და კანდელაკს იმათგან ნათქვამი მოეწერათ.

ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, იესე გულიანვილი მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ. იესემ თქვა: დეკანოზი და კანდელაკი ჯავახიშვილის ნათლიანი არიანთ, იმათ მოწმობას არ ვჯერდვართ.

მეორედ მიესწერეთ თარხნის შვილს გლახას, მაღალაშვილს სვიმონს, ბარნაბეშვილს დიმიტრი მლუღელს, რომ ესენი უნდა მისულიყვნენ, მოწმეები ერთათ შეეყარათ და ფიცით მოწმეებს რაც ეთქვათ, დაეწერათ. ამათ ეს მოწმეები შეიქყარათ და ფიცით ეკითხათ.

ამირეზაშვილს მოეწერა: იესე ტყვეობიდან რომ მოვიდა, თავის სახლსკაცთან მოვიდათ. ერთი კარი ნინიამ მისცათ და თეთრი მოიტანა, უღელი ხარი იყიდათ ის უღელი ხარიც თავის სახსარში მისცათ.

აგრევე ქვრივი იესე შვილს დაეცითს მოეწერა: ათი კოდი პური ქყოპიაშვილის დალიდამ მივეცო; ექვსი კოდი ბარნაბეშვილის დალიდამ მივეცო; კიდევ ოცი კოდი პური თავის სახლსკაცს გამოურთვი და იმ იესეს მოვეცო, რომ იესემ თავის სახსარში მისცა, ესენია არის, რაც ამირეზაშვილს მოუხსენებია, ისე იყოთ.

ქყოპიაშვილი დეთისია ასე მოვახსენებ ფიცითათ: ჩემი დალა იესეს მისცათ. ჩემის ეკლესიის მადლს ვფიცათ, რაც მოვახსენებ ასე იყოთ. ბარნაბეშვილმა დიმიტრი მლუღელმა ამათის სიტყვით დაესწერეთ: რომ ამ წერილზე კელი მოეწერა თარხნის-

შვილს გლახას და ზურაბას და მაღალაშვილს სვიმონს, როგორც ამათ თქვეს ისე დაიწერათ.

რადგან სამართალი ამათ მოწმობის თქმაზე იყო [და]მოკიდებულ და ამათ ასე იმოწმეს, ტყვეობიდან რომ მოვიდათ, თავის მამულში მოვიდათ [და] ჯავახიშვილს თავის სახსრათ ამდენი გამოართო, თავის სახსარში მისცათ, განწესება ასეა: რომელიც ტყვე მოვა, თუ თავის სახლარში არ მოვა და თავის ბატონისას არას [ინდობებს და ცალკე დადგება, პირველი მებატონე ვერას შეუა, თავისუფალი იქნება.

[იესე ტყვეობიდან რომ მოსულა, თავის მამულში მოსულა, ორი კარი რომ შინ დარჩომია, [ამ] კარებისთვისაც კელი მოუკიდა. და თავის სახსარში მიუცია: მერე ოცდათექვსმეტი კელი პური გამოურთმევია და თავის სახსარში მიუცია; თავის, ერთი კარი კიდევ სხვა ნინია[ს] თავის გამოურთმევია და თავის სახსარში მიუცია და თავი დაუსხნია; მეთხუთ, ტყვეობიდან რომ მოსულა, იმ ხანად მორიგი[ს] დავთარი დაწერილა; ეს იესე შინ არ ყოფილა. ფრიდონ ყორღანაშვილს უკითხავს იესეს გაუყრელის სახლსკაცისათვის: იესე ვი[ს]ხედ დაესწერა; იმას უთქომს, მზექაბუჯე დასწერეთ. ფრიდონმა სამართალში ასე თქო: იესეს გაუყრელმა სახლსკაცმა მზექაბუჯე დააწერინათ, რომ დავთარი სამართალში მოიტარეს, იესე გულიანვილი მზექაბუჯე ეწერა[ს].

ამ საბუთებით იესე გულიანვილი მზექაბუჯე დარჩა. და ჩვენ ამის უწინარეს სამართლიდან წერილი მივეციეთ, ის იესე უნდა დაბრუნდეს და ამან იმოქმედოს და ის უქმ იქმნას. ამისთვის, ტყვეობიდან რომ მოსულა, მზექაბუჯის მამულში მოსულა, ოცდათექვსმეტი კოდი პური გამოურთმევია და ერთი კარი მზექაბუჯისათვის და ორი კარი შინ რომ დარჩომია, იმ კარებისთვისაც კელი მოუკიდა და თავის სახსარში მიუცია. თუ მზექაბუჯის ყმობა არ უნდოდა, არც იმ კარებისათვის უნდა მოეკიდა კელი და არც ესენი გამოთრქმია.

[რადგან შინ დარჩომილის საქონლისათვისაც კელი მოუკიდა [და] ამდენი პური თუ წარიც გამოურთმევია მზექაბუჯისათვის, ვე- [ლარ] წესაქვია, ყმობით დარჩა გულიანვილი [იესე] მზექაბუჯე და იმის შვილებს. თიბათვის კდ, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვევედრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო.

2. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ

3. ვის მონებასა ვეტრზე და ვევი, ეშოკალასბაშ მყო მდივან-ბეგი თ ე მ შ რ ა ზ

4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს.

187. ბანინება ზაპარია და ლარასა მონაწილის ბაჟის საძიებ

1785 წ. 2 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 7444. დედანი. ქალაქი. 16,4x14,8 სმ. მხედ-რული. აქ-იქ ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. კარდანეჭის გლეხები რომ გაიყვეს ო ნ ა ნ ა შ ე ვ ი ლ - მ ა ლ უ ა რ ს ა ბ და ზ ა ქ ა რ ი ა მ, ექვსი კომლი გაიყვეს. და ერთი საჭირნა[ხ]ულოდ რომ მიეცა ექვსის კომლიდამ ლუარასაბს, იმის მიხედულობით მისმა უმაღლესობამ ზეგრიდამეც შეექვსედი მისცა. ასე, რომე ის ზვარი ექვსად გახოზონ: ექვსში ერთი უწილოდ ლუარასაბს მიეცეს და ხუთი წილი შუა გაიყონ. როდისაც გაიყონ, რომელიც მკარე რომელს ერგოს, გამაჯონ, სამძღვრები ჩასხან და იმ ადგილის მდებარეობა აღმოსავლეთ-დასავლობით ამ ბარათს მოაწერონ და თავ-თავისი დაიჭირონ. მკათათვის ბ, ქორონიკონს უოგ, ტფილისს.

ქ. ექვსზედ რომ ერთი საჭირნახულოდ მიეცა, ეს სხვაზედ არ დაიდება; ამას სხვარიგი ჭირნახულობა ჰქონდა, რომ ყოელი პირი ამბობდა, ვისაც ახსოვდა, ა ს ლ ა ნ ი ს დიდ ჭირნახულობასა და მისთვის მიეცა.

ხუთი ბეშეღი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად; ღმრთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ
3. ვის მონებასა ვეტრზე და ვევი, ეშოკალასბაშ მყო მდივან-ბეგი თ ე მ შ რ ა ზ
4. მსაჯულმან სწორი ესე ყოს ეს ძეს
5. მონა ლთისა მდივანი ს ვ ი მ ო ნ.

188. ბანინება იოანე ზალიაზვილისა და ნიკოლოზ ახასიოს

სახლის საძიებ

1785 წ. 4 ივლისი

ცნსა. თ. 1450. დავთ. 37. საბ. № 238. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[189] სანატრელს მეფეს ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს ვ ა დ ა ჰ ყ ო ლ ი ა შ ა - ლ ი კ ა შ ე ვ ი ლ ი ე დ ი შ ე რ ნ ა ზ ი რ ი, რომ ამ ხანთ ედიშერის წილის შვილი იოანე რუსეთს იმყოფება. იოანეს იქ ყოფნაში

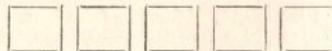
აქ ტფილისს ქალაქს თავის ნასყიდი სახლის სიგელი მოუტია, ნიკოლოზ აფხაზისათვის მოგვეყიდაო. ნიკოლოზ აფხაზმა ეს სიგელი მოიტანა და ისე იჩივლა, ამ სიგლით ეს სახლი მიყიდიო, სამართალი მომეცითო.

შ ა ლ ი კ ა შ ე ვ ი ლ ი ნ ა ზ ი რ ი ი ო ა ნ ე ასე ჩიოდა: ჩემი სახლისკაცი იოანე რუსეთს დაქვემდებარა, მე აქ ჩემის კელწივის გონებაში ვინყოფები და ჩემს მამულზე ვდგევარო. თუ ამგვარად სხვას ქვეყნიდამ სხვას კაცს აქ მამული ვდგვიღოს და სამართალს მიეცეს, [v] ამ ჩემს მოდავესაც მიეცითო, თორემ მე მარტო რას შემართლებითო.

ამას გარდა ერთი წიგნი მოიტანა ნაზირმა იოანემ იმავე იოანეს შვილისა და ღებისაგან მოწერილი, რომელშიაც ასე ეწერა: «ჩვენ მაგ ნიკოლოზ აფხაზისათვის ფასი არ გამოგვიერთმევიო, თქვენი მანდ არაინ გვეგონაო, ნიკოლოზ მანდ წამოსვლას აპირებდით და ვთქვით სხვის დარბოზს ამ ნიკოლოზს დარჩესო, სიგელი ამ მიწეზედ მიეცითო, თორემ მაგას ჩვენთვის ფასი სრულებით არა გაუტვია რაო, რომ მაგანვე იცისო».

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებულბამ, მათის უმაღლესობის ბძანებით ამითი სარჩელი ყველა მოვისმინეთ და ეს სამართალი მივეცით: პ ი რ ვ ე ლ ეს, რომ: რომელთაც ნასყიდობის სიგელი მოუტიათ, იმათვე მოუწერიათ, ჩვენი სახლისკაცი მანდ არაფინ გვეგონაო, ჩუქებით მივეცითო და არ[ა] ნასყიდობითაო, რომ ფასი არა გამოგვიერთმევი რაო, რომ მაგანვე იცისო, ნიკოლოზს მაგ სასლებთან კელი არა აქვსო. მ ე ო რ ე ეს, რომ ვანწესება ასეა: რომელიც კაცი ამ ქვეყნიდამ კელს აიღებს, სხვაგან დაქვემდებარება, იქილამ აქ მამულს ვერ გაჰყიდის ვერც ის და ვერც სხვა ამგვარად დაქვემდებარებული სხვას ქვეყანაში კაცი. დარჩა ეს სახლი [140] შალიკაშვილს ნაზირს იოანეს და ამის ძმას ნიკოლოზს. და თუ ნიკოლოზ აფხაზს ამ სახლის ბარობაზე თეთრი მიუტვია ვისთვისმე, სთხოვოს და გამოართოს:

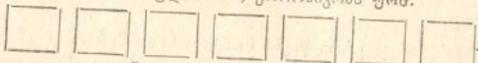
აღიწერა მკათათვის დ, ქორონიკონს უოგ.

მის უმაღლესობას მეორედ კიდევ სამართალი ებძანა აფხაზისა და როჭიაშვილის სისახლის ნასყიდობის გაშინჯვისა.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებულბამ, რომელიც საქართველოს სამართლით და ანუ სხვა სამართლით კანონი იყო სხვა ქვეყნიდამ მამულის გასყიდვისა და სყიდვისა, იმ კანონით ეს სა-

მართალი მივეცი. ამის უწინარეს დავაყენეთ უკანონო! გასყიდვა და ყიდვა უცხო სქემაში, რომელთაც რომ სამართლით დაუმკვიდრებთ ამ შალიკაშვილებს ნაზირს იოანეს და ამის მძახ ნიკოლაოსს. მეორედ ამით უფრო დარჩათ ის სისახლე ამ შალიკაშვილებს, რომ რუსეთიდან ამის უმადლესობას ვედრებით არხას სწერენ, რომ არ ვიცოდით, თუ ეს ჩვენი ნათესალები მან იყვნენ, თორემ როგორ მივსცილდით ნიკოლაოსსაო, მარა არც მიგვიყიდნიაო და არც ფასი გამოგვიბრუნებიაო. დარჩათ სამართლით ნაზირს იოანეს და ნიკოლაოსს. იულის ით, ქორინიკონს უოც.

თავში:

ჩვენ, მე ფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ; როგორათაც ორჯელ ამ მსაჯულთ განუსჯიათ, ეს ასე უნდა აღსრულდეს. [ქათათვის კა, ქორინიკონს უოც.]

ჩვენ, დედოფალი ქართლისა და კახეთისა დიდიანის ასულ-ლი დარქან, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. [ქათათვის კა, ქორინიკონს უოც]

189. განჩინება სულხან და მანუჩარ თუშანოვიძის მთავრის სახეშა

1785 წ. 11 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 47. დღიანი. 27x15,5 სმ. ქაღალდი. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. თუმანიშვილი მდივანი სულხან და მდივანი მანუჩარ ჩიოღენი: ერთი მოახლე გყვანდა, იოანე მდივნის შვილი ავთანდილ გადვიდა, დაქორსულა, შვილი აყოლა. მოახლე მოგვიყვდა და თავისგან შექმნილი შვილი ავთანდილს მიუტღევით. ავთანდილმა თავისგან შექმნილ შვილს ზრდა დაუწყო. ის ბუშიც მოკვდა, დამარხა. ახლა სამართლით ჩემის მოახლის სისხლს ვითხოვთ, სამართალი გვაღიბსეთო.

! უკანონო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებილებამ, ავთანდილ მოვაცივინეთ და ვალაპარაკეთ.

ავთანდილ ასე ჩიოდა: შენი მოახლე კახა იყო, სხვათაც ჰყვარობდა და მეც გადამევიდაო და მაცდინაო.

რადგან თავს იღვა იმ მოახლესთან სიძვა, უნდა მოახლის სისხლი მოსცეს, რომ იქნება ოცდაათი თუმანი.

იასაული ყავიჩბაშო ბერო! ოცდაათი თუმანი გამოართვი ავთანდილს და მოეცი მდივანს სულხანს და მანუჩარს. კათათვის ია, ქორინიკონს უოც.

ხუთი ბეჭელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვედრებ ექმნა მარჯულად, ქაიხოსრო
2. მ ზ ე ჰ ა ბ უ ჯ
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტი ა.
4. ეის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშვილასაშ მყო მდივანბეგი თეიმურაზ.
5. ეამი ესეცა წარვლის.

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანერის თ, ქორინიკონს უოც.

ბეჭელი: ქნარს მიცემს, დავით მიგმობს ძელ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

190. არხა ვასილ კოვახიძის მთავრის თაოვაშ მსაჯულთმთავრების განჩინებით

1785 წ. 14 ივლისი

ცსა. ფონდი. 1450. დღეობი № 37. საბუთი № 69. პირი: ქაღალდი. მხედრული.

[არხა]

[40v] ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის [41] პირი მოსცეს მათს მონას როსტომ ერისთვის შვილის აზნაურვილს კოხაბიძე ვასილს.

მეფე მართლმსაჯული, მეორეთ მოსვლის მზავსად ქედმოხრილი ვსდგევარ თქვენის მეფობის წინაშე და სამართალს ვთხოვეს მოხსენება მუჩაღვით მომიხსენებია.

მთელი მეჯვრისხევის სიღნაღი და ვალავანი ჩემს ვენახებში დგას, ორი ძველი კოშკი ჩემი არის, ჩემის მამის გარემოშიც

დაპყვა, რომე აღარა მომარჩომია რა, ორასის კოკის ვენახი წამიხდა, რომე სინდალი არის.

ეს მამულები სულ ნასყიდობა არის, რომე ამათი სახასო არა ვექონია, რომე ესეები წამიხდა ამისის სიფარდოთა: სისხლდაღვრილის კაცის შვილი ვიყავ და მეც ამათთან სისხლი დამიდგრია. ამისის სამაგიეროთ ჭერ ვაჩიანს ორი კომ[ლი] კაცი მეზობა: მანამ სააზნაურშვილო გამოჩნდებოდესო, ეს გუქირასო მკვიდრად სიგლითა და თორმეტი თუმანი ფეშქაში მივართვი ყველასა.

მასუჟან ბეთალმანი სააზნაურშვილო გამოჩნდა და ის მიბოძეს და თორმეტი თუმანი კიდევ მეორეთ ფეშქაში იმაში მივართვი ყველასა, ვინცავინ ბრძანდებოდნენ. ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს მეფობასა, ვერანა ვენახები ამიშენებია. მე ჩემს ბატონის შვილებს არ უჩივი, იოსებ თულაშვილს უჩივი. ვარიანი თულაშვილმა ბორტის შვილს მიჰყიდა, ეს სააზნაურშვილოც თულაშვილმა წამართვა და ერთს უმკვიდროს ქარუმიძის ყმას მღვდელს მისცა თავისი შვილების საოსტატოში. [V] არაფერი დანაშაული არა მაქვს რა თქვენის ერდგულების მეტი. დავით ერისთვი სიკვლი დაბეჭდილი დააბნელა და თავისი ბეჭედი გამოუბრწყინვა თულაშვილმა.

ბედნიერო მეფევე, ასრე დავგაზახედი ამ მამულების ქრთამზედ, რომ მას ეკლესიაში ვთხოულობდი და ამ თეთრის სარგებელს ისე ვაძლევ, ასე საქმე გამიჭირდა. სხვა ილაჯი რომ ვერ ვქენ რა, შარშან ორი ქალი წვაიყვანე და ყიზლარს დავათხოვე.

ღმერთს გაფიცებ და დიდი რუსეთის კელმწიფეს, თუ ერთი რამ მცირე დანაშაული მე მაგათზე შემამჩნიო, მსაჯე სამართლითა, ორი სამართალი უნდა მომცეთ: ან ჩემი სამკვიდრო მამული უნდა მომეცეს და თუ კიდევ უსამართლოება დამემართება და სამკვიდროს მამულს არ მომცემთ, ეს ოცდაოთხი თუმანი თეთრი, ვისაც ჩემი მამული ეჭიროს, იმან მომცეს, რომე მოვალეებს მივსცე.

ღმერთსა ვპფიცავ, ისაული მადგას, ამ თეთრსა მთხოვენი. ღმრთის გულსათვის მეფევე უსამართლოთ ვიწვი, მომკედლეთ, თქვენცა ვალი გაძეგთ ამისთანა უსამართლოებისა, რომე თქვენს მეფობაში ეს მოხდეს[ს]. სხვას გარდა დიდი რუს კემწიფის წერილიც მოვუბანე, ეს კაცი შეწუხებული იყოსო, საცა იყო ამისგან უფრო შეწუხება ერთი სხვა არ მინახასო. იენისის ი, ქორონიკონს უოგ.

კელმწიფევე, ღმერთსა ვპფიცავ, ერთი კვალი გავლებული არა მქონია რა, ათი სული ჭიხანი [42] მყავს, რით შევიწახო?

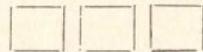
უფალსო მსაჯულსო! ამ არზის ბატონი ამ არზით ვისაც უჩიოდეს, კემწარტი სამართალი მოეცით და გარდაუწყვიტეთ, ნულარ დაუგვანებთ. ასრე უსაჯეთ, რომ მეორეთ საჩივარი აღარ მოუხდეს.

იკლისის იგ. ქორონიკონს უოგ. ერაყლე

[განჩინება]

ქ. საქართველოს მსაჯულთმეგრებილება სამართალს მოგეწერთ ერისთვის შვილო როსტომ ქურთხელს დავით ერისთავს რომელიც სიგლით ამ ვასილისათვის მამული უბოძებია, რა მართებულია, რომ შენ მოუშალო და წაართვა.

ჩვენ ასე წვერთ: რომელიც კურთხეულს დავით ერისთავს წერილით მამული და ყმა ამ ვასილისათვის ებოძოს, შენც მოეცი. და თუ ასეთი სიტყვა და საბუთი გავესთ, რომ იმით ის ნაბოძები მამული მოეშლება, სამართალს გამოუტყდადე. და თუ საბუთს გამოაცხადებ სამართალს და არც მამულებს დაანებებთ, მერე სამართლის ძალით მამულები ამას მოეცემა, მერე თქვენ იცით და რომელსაც უჭირავს იმან. [ქკათათვის იდ, ქორონიკონს უოგ.

191. ბანიწინა ბაიო და ალო ხაბიაშვილზის ბაიუსის საჩივანო

1785 წ. 6 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 7242. დედანი. ქალაღი. 25,3X14 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახაზია წერტილი და მიძიბე.

ქ. ხატიას შვილი ბერო უჩიოდა ხატიასშვილს ადოს და ისე ვაურს, რომ მიწა მაქვს თქვენის მამაპაპათავან მოსყიდული, მიწა თქვენ გიჭირავსოთ და არ მანებებთო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლეებმა, მოვყავინებთ და ვილაპარაკეთ. ბერო ერთი წიგნი ჰქონდა, ამითი მამა-პაპა შიგ ეწერა და ასე ეწერა: მუხას ქვემოთ ჩვენს მიწა მოგყიდეთო. ამის მეტი არც სამზღუარო ეწერა და არც დღიურობა და არც კელთ სქეოროდა, არც მოწამე უჩნდა, რომ ან სუერებოდა ამ ბეროს და ან სცოდნოდა ვისმე.

ჩვენ ეს სამართალი მოეცით: თუ ის წიგნი მართლოდ სახედველდ უჩანს ხატიასშვილს ბეროს, ის წიგნი კელთ დაიჭიროს, ხატი აილოს და რომელსაც მიწას დაობს, შემოუაროს და დაიფიცოს,

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. სპ. № 105. პირი. ქაღალდი. შვედრული.

[91v] ღაღაშანთ სანელას შვილისშვილი მენღარე
სანველა ჩოღა: პაპის ჩემის სანფარას საყუთარი ნასყიდნი ნო-
რაშნის უბანში ერთი ღუქანი არის, მოსთაბარი¹ ნასყიდობის სიგე-
ლი ხელთ მიქირამს, საყუთარღ პაპას ჩემს უყიღია, ოთხი მძა ჰყვან-
ღა, არცერთი არ ღაუქარინებღა ღა ის ღუქანი მუღაწოღა-
შვილს მიქირტუმაღს უქირავსო.

ღა ვკითხებთ რას გზით [92] გიქირავსო; ღა მითხრა: ჩემს სახლს
გზითვღღ გამოატანესო, წაიკითხებთ, თუ ან პაპაჩემს გაუყიღია ან
მამაჩემს, რა სიტყვა მაქვსო; თუ არაღა, არეუღობაში ფაშებისა ღა
ხანებღს ღაროში მამაჩემს ეს თავისი სიგელი ღაქარგა ღა ჩემი ნას-
ყიღი ღუქანი ხან ძალით ღაუქარიათ, ხან გაუყიღიათ, ხან მზითვღღ
გაუტანებღათ, სამართალი მომეცითო.

ჩემს, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეზამ, უთხარით: ორ-
მოცი წელიწადიღა მემყიდრე ბატონი ბძანღებღა, რატომ არ იღა-
პარაკეო. ღიდღს ფიციღ ღაგვარწმუნა, ღაკარგული მქონღა, მამაჩე-
მიც ეშებღა, ამბობღა — ნორაშნის უბანში ღუქანი მქონღაო, სიგე-
ლი ღამეკარგაო, რით ეღღავო[ო]; ახლა ვიპოვე ღა ვღაპარაკობო,
ვინც მიპოვნა, იმასაც ჰკითხეთო.

მოგაყვანიღებთ, ღიდღს ფიციღ სიტყვა: ჩემს წიგნებში იყო არე-
ულიო, ახლა ვიპოვე ღა მე მივეციო. ეს ვიცი, ამისი პაპა სანფარა ღა
პაპაჩემს ამხანაგი იყენენო, თუ გირავო იყო, თამსუქი არა მაქვსო,
თუ ნასყიღი იყო, ნასყიღობის წიგნი არა მაქვსო; თურმე მოზარებუ-
ლი ყოფიღა, ამისი იყო [v] ღა ამას მივეციო. ეს სიტყვა ღიდღს ფი-
ციღა სიტყვა ამ წიგნის მიმცემმა გომოქორანთ სიტყვან.

სიგელი წაიკითხებთ, ასე ეწერა: მოგყიდე ბა[რ]ხელღარა-
შვილმა აღაზღადამ თქვენს, ღაღაშანთ ოქანან შვილს
სანფარას, შვილსა შენსა ოსეფას ხარაზ ხანის ბაზრის თავს
ნორაშნის საყდრისსავენ რომ ბაზრის შარა ჩიველის, ხოჯა გულიანის
ღა ნაზრას ღუქანის შუა არის, უკან ბატონის ქარვასლის მოყიდე-
ბით არის, წინათ ბაზრის შარა, ქორიონიკოს ტპჰ, მელიქ-მამასახლ-
ისისაგან ღღებუღიღი მოსთაბარი სიგელიო.

¹ მორთაბარი.

ვკითხებთ მიქირტუმას, შენ ეს ღუქანი რის საბუთით გიქირავ-
სო. გეითხრა — ჩემს მეუღლეს მზითვით გამოატანესო, სიგელი მოი-
ტანა, ამ სიგელითაო.

წაიკითხებთ ეწერა: მოგყიდე ვართანას შვილის არაქე-
ლას შვილმა არუთინანამ ღა მოსესსამ, შვილმა ჩემმა
გრიქორამ ღა სტეფანემ შენ, ნავროზანთ როსტომა
შვილს პაპას შვილს როსტომას, ნორაშნის უბანში ღუქანი
ერთი გვერდი ფუთუანთ ზურაბას ღუქანის კედელი; მეო-
რე, ბაბახანას შვილის პაპას ღუქანის კედელიო.

ეს სიგელი ღა ის გამსყიდველი ღა მსყიდველი შორიშორ არის.
ღაღაშვილის სანფარას არც გვარი იყო, [93] არც სახელიო.

მიქირტუმას უთხარით: ეს ღუქანი სანფარას ნასყიღია, სანფარა-
საგან ღა ან იმის შვილისაგან უნღა იყოს გასყიდულიო.

ამის პასუხი ასე თქვა: ეგებღს მაშინ გაყიღაო ღა ის სიგელი
ღაკარგაო, თორემ სანფარა ღა იმის მძები რომ გაიყარენღ, ეგ ღუ-
ქანი ხომ ნასყიღი ჰქონღდათ: რატომ გაყრის წიგნში არ გიწერიაო.

მოგატანინებთ გაყრის წიგნი, ნასყიღობის წიგნს ცხრა თვეს უკან
გაყრილიყვენღ. ეს ღუქანი არ ეწერაო.

სანველამ ეს პასუხი უთხრა: პაპაჩემმა სანფარამ ღა მისმა შვილ-
მა იყიღა თავის ცოლის მზითვით ან თუ შვილის საყუთარი სათაე-
ნითი. სამი მძა ჰყვანღა, არცერთი ღაწერა სიგელში: რომ არ ღაწე-
რა ღა სამშო არა მიუცია რა, გაყარაში ან წილს რათ ღაუღებღა ან
გაყრის სიგელში რათ ახსენებღათ, თავის საყუთარი სიგელი ხელთ
ეჭრა, თუ მძებღს საღო ჰქონღდათ რამე, გაყარაში ეღაპარაკებოდენღ
ღა წილს საღოდღებდენ, მაგრამ ცოლის მზითვის ნასყიღთან ღა ან შვი-
ლის საყუთარის სათაენით ნასყიღთან მძებღს რა ხელი აქვსთო.

ჩემს, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულეზამ, ეს სამართალი
მივეციო: [v] ორმოც ღღღს ვაღა ღაუღღვეთ. თუ ამ ორმოც ღღღს
ასეთი წიგნი მოიტანეს, რომ ან სანფარას ვაქციღღღს ან იმის შვილს
ეს ღუქანი ან ასეთი სარწმუნო მოწმე[ვ]ები წამოაყენოს, რომ ან
სყიდვაში ღღსწრებოდენ ან ნასყიღობის წიგნი ენახოსთ სანფარასა
ღა მისის შვილისსაგან მისყიდული, ხომ ღარჩებღა მსყიდველს. ღა თუ
ვერა მოიღღღს რა, ღარჩებღა სანფარას შვილის შვილს სანველას.

ორმოცღაათი ღღღე გავიღა, არცარა წიგნი მოიტანეს, არც მო-
წმე ღა არცარა სწორე პასუხი აღირგეს. ხმელის სიტყვით ამას ეღუბ-
ნებოდენღ: წიგნი ეგებღს ღაკარგაო, თორემ ქაღაქში ძალით ღა ან
ქურღობით როგორ ღაიქირებღათო.

ეს სიტყვა სამართალში ხომ არ შემოვა და სხვა საბუთი ვერა მოიტანეს რა. ეს დუქანი რადგან საფარას უყიდა და წიგნი ხელთ უჭირავს მოსთაბარი! ნასყიდობისა და ამისგან გასყიდულობა კი არა ჩანს, არც ამის შვილისაგან და მოწამე ემოწმება: მე მქონდა და ახლა ვიპოვე და მივეცო ეს წიგნით, [დო]დხანს მოუკითხაობა და ამ დუქანზე ულაბარაობა ამ მოწმით გამართლდება, რომ ახლა უპოვი; [94] ნასყიდობის წიგნი ხელთ უჭირავს და ამის წინა[ა]ლმდგვი კი არა ჩანს. სამართლით ეს დუქანი ამ საფარას შვილის შვილს სანველას ღარჩა.

და თუ ან წიგნს ვინმე წამოაყენებს საფარას მისყიდულობისასა ან იმის შვილისასა ან სარწმუნოს მოწმე[ებს], რომ მოსთაბარი წიგნი ენახოსთ ამ დუქნის ნასყიდობისა, ან ფიცით იტყვიან: ჩვენ ვიცით, რომ ეს დუქანი საფარასაგან თუ იმის შვილისაგან გასყიდული არისო და ამას ფიცით და[ა]მტკიცებენ, სამართალი მიეცემათ; თუ არა, ეს დუქანი ღარჩა ამ სანველას.

რაოდენ შესაძლებელ იყო კაცობრივის გონებისაგან ასე გამოვიძიეთ და განვაჩინეთ. უმჯობესი მისის უმაღლესობისაგან დამტკიცდეს. აგვისტოს 13, ქორონიკონს უოჯ.

ღ ე ლ უ ა შ ვ ი ლ ი ი ე ა ნ ე, ეს ასე აღასრულე.

ამის უწინარეს ამ მოადრეთ ჩვენ, მსაჯულთ, სამართალში რომ ილაპარაკეს და სანველამ სიგელი წარმოაყენა, ეს დუქანი ჩვენს ყოფილათ და სხვათ მიფარებით დაუჭერიათ, და მეგრზე ამ მიკირტუმსათვის ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენესო, რადგან სამართ[ა]ლს ეს მოახსენა სანველამა, ჩვენ ამ მიკირტუმს ამ დუქნის ნასყიდობის წიგნი მოვთხოვეთ. მიკირტუმამ იმ ქამად ნასყიდობის სიგელი ვერ წარმოაყენა. რადგან სიგელი მაშინ მიკირტუმ[ამ] ვერ წარმოაყენა, ის დუქანი სანველას დავანებეთ. მარა ამავ განაჩენში ასე დავპირდით: თუ მიკირტუმმა სიგელს წარმოაყენებს, მაშინ მიკირტუმს სამართალი მიეცემაო.

მიკირტუმამ ახლა ამ დუქნის ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენა, რომ ეს სიგელი დუქანი ამ სიგლით ნასყიდა ჰქონიათ და სანველას საქმე არა ქონია. ღარჩა სამართლით ეს დუქანი ამ სიგლის სამძღვრებით მესანთლიანთ მიკირტუმას. და რაც ქირა სანვე-

1 მორთაბარი.

ლას აღუდა, ისევე უკანვე უნდა მოსცეს სანველამ მიკირტუმას. სეკდემბრის იმ, ქორონიკონს უოჯ.

ჩვენ, მდივანბევი ო ტ ი ა ა ნ დ რ ო ნ ი კ ე შ ვ ი ლ ი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებისა თანახმა ვარ. ძველი სიგელიც ენახე, ჰეშმა-რიტი ნასყიდობა არის. დეკემბერს ა, ქორონიკონს უოჯ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა მეორე იოაკი-ლი, დამტკიცებთ განჩინებასა ამას. დეკემბერს ი, ქორონიკონს უოჯ.

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი ბატონი დიანის ასული ბატონი დარეჯან, ამ განჩინებას დამტკიცებთ.

დეკემბერს იე, ქორონიკონს უოჯ.

194. განჩინება ოზონლაშვილისა და მათაშვილების მამულის სამხმეზ
1785 წ. 20 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7249. დედანი. ქაღალდი. 33,3x10,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. ო ბ ო ლ ა შ ვ ი ლ ი ფ ი რ ო ლ ა მ ა თ ე შ ვ ი ლ ე ბ ი ო თ ა რ ი და მ ა თ ე ო ბ ა უ ა ლ შ ი ს ა ნ ვ ა ნ ე ს მ ო წ ა ზ ე დ ჩ ი ო დ ნ ე ნ და მოვიდნენ ჩვენს, ყოველად სამღვდელის ბოდბელს დავითთან და გამოაკადაეს.

და ჩვენ ჩუენის ეკლესიის მოველეთა და უფროსთა და მოხუცებულთა კაცთა მოუწოდეთ: ნაცუალს დიმიტრის, ქვეხას დემეტრეს, იასონ ბანაბის შვილს და ამითან თანდასწრებითა მოხუცებულთა კაცთა გამოგვიხმეთ და მათ ფიცით ასე დავგაჯერეს:

უწინვე იყო ამაზე დავაო და არ დაუფიცნიათო. ამაზედ კიდე მისის ყოველად სამღვდლოების ბოდბლის იოანეს ჟამსაც ყოფილიყო ლაპარაკი, რომ ტუხაშვილი მამამთავარი და იმისი შვილები წასდევებოდნენ ობოლაშვილს, რომ ამ ტუხაშვილებს ამ მათშვილის განაყოფის მამული ქონოდათ ნასყიდო ამ მიხუგებულს, და მოხუცლის იოანეს ტუხაშვილებისათვის კელი ავღები-ნებინა და ობოლაშვილისათვის მიეცა. მაშინ ეს მათეშვილები

წერილები ყოფილან და ამაზე ლაპარაკი არ შესძლებიათ, ახლა რომ წაედავენ ობოლაშვილსა.

და ჩუენ მოხუცებულთა კაცთაგან ფიცით სარწმუნოდ დაჯერებულნი შევიქენით. უწინვე ამ მიწაზედ მათეშვილებს ორის მოწმით ფიცი სდებიათ, ახლა ჩუენც ისევ სამართალი მივეცი: მათეშვილებმა ორის კაცით ობოლაშვილს ასე შეფიცოს, რომელსაც მიწას დაობენ, რომ: «ეს მიწა ჩუენის მამისა და პაპის სამკვიდრო მამულია».

თუ მათეშვილებმა ასე იფიცეს, ეს მიწა ამათ დარჩება. თუ ასე ვერ დაიფიცეს, ობოლაშვილს დარჩება.

ამ ორს მოფიცარში ერთი ობოლაშვილმა უნდა შეუვლოს, რომელიც თითონ უნდოდეს, ერთი მათეშვილებმა თითონ რომელიც უნდოდესთ, მიქიქოლონ.

ეს სამართალი ჩუენი ეკლესიის მოკვლების და უფროსთ კაცთა თანდასწრებითა გარქვდა.

ნაცვალ დიმიტრი! შენ უნდა დადგე. ამათ ათს დღეზე მოლათი მიეც მათეშვილებს, თავისი საქმე მოივარგონ. [თუ] ათს დღეზე შეფიცეს ობოლაშვილს, ეგ მიწა მათეშვილებს მიიბარე. თუ ვერ შეფიცეს, ობოლაშვილს ფიცი და იმის და იმის შვილებს მიიბარე. როდისაც გადასწყდეს, ეს განაჩენი ჩუენთანვე მოიტანე, რომ ვადაწყვეტილობა მოეწეროს. აღიწერა ოკდონბრის ოცს, ქორონიონს უოგ.

ხელთა: დავით

ქ. ნაცვალ დიმიტრი! რადგან მათეშვილს ამ ვადაზედ ფიცი ვერ შეუძლია და ვერ შეუფიცნია ამ ობოლაშვილისათვის, ამ მიწაზედ კელი ამართე და ამ ობოლაშვილს მიიბარე. ნოემბრის ივ, ქორონიონს უოგ.

ბეშელი: ბობელი დავით.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფისძე გიორგი, განჩინებასა ამას ვამტყიცებთ. იულისის ივ, ქორონიონს უპგ. ბეშელი: გიორგი.

195. განჩინება პატიან მღივნისვილისა და ქრისტეს საფლავის-
მამულავის სამკეზე

1786 წ. 7 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 182. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[156] მისის უმაღლესობის ბედნიერის მეფისათვის ჯვარის მამას ანტონის არზი მიერთობა: კისისხევის ქრისტეს¹ საფლავის შეწირულს მამულს მღივნისვილი პართენ ართმეფისო. და ამისი სამართალი მათს უმაღლესობას ჩვენ, მათის მონათავის — ქაიხოსრო სალთხუცისათვის, მღივანბევის ბექაინისათვის და ლაშქარნივისის ომანიისათვის ებძანა. მღივანის სვიმონც სამართალში ჩვენთან ეწერა, მაგარამ მოდავეთ დაღა.

ჩვენ ჩავედით კისისხევისა და რაც მამული სადაო იყო, ის გავშინჯეთ. მაღლა სოფელში ერთი ხოდაბუნი არის ქრისტეს საფლავისა, კისისხევის ხევისაკენ რომ ბექური წადგას ჭალასა. ხოდაბუნის ბოლო იქ მიადგება და იმ ბექურიდამ დაბლა ჭალაზე გზა ჩავა. ამ ხოდაბუნის ჩასწვრივ ერთი წისქვილი ზემო კუთხის ჩასწვრივადგას და მეორე წისქვილი ქვემო კუთხის ჩასწვრივადგას. ეს ორი წისქვილი ამ ხოდაბუნის ჩასწვრივ ისე დგას; და ეს წისქვილები ქრისტეს საფლავის ყმებისა არის, რომ ამაზე არავინ დაობს.

და ამ წისქვილების გასწვრივ რაც ხევამდინ მამულები რჩება, ამაზე მღივანი და ქრისტეს საფლავის ყმები დაობენ.

მღივანი ამბობენ: ბატონისაგან წყალობათ² მოგვეცემაო და ჩვენი არისო, ბატონის წყალობის წიგნიცა ვვაქვსო და შიგ იმ წიგნებშიაც გვიწერიაო, რომ კისისხევის ჭალაში ჩვენს მეტს საქმე არავისა აქვსო. და ეს წიგნები ჩვენთან არც მოუტანიათ [V] და არც გვინახავს.

ქრისტეს საფლავის ყმები ამბობდენ: ამ წისქვილებს გასწვრივ ხევამდის ჩვენი მამული არის და ხელთაც გვიჭირავსო და არცთვის ახსობსო, რომ დღევანდლამდის ამ მამულზედ თქვენი ხუნთვის გედანოსო, თუ არ მიჯნებულაო, თორემ ოთარ მღივანი უმფრო გამოჩენილი კაცი იყო, არსენის წინამძღვარმა შემოუარაო, რომ ჩვენი მიჯნა ეს არისო, და ოთარ მღივანს ხმაც არ ამოუღიაო; და არავის ახსოვსო, რომ ამ მამულზე თქვენ ჩვენთვის გედანოსთო, რაც ახლა⁴ შენ შენის ძალით არ გვართმევო.

1-ქრისტეს, 2-წალობათ, 3-ჩვენი, 4-ახალ.

ჩვენ ამ მამულების საქმე გამოვიკითხეთ და სარწმუნო კაცთ
იმოწმეს, სამღვდელომ და საერთო, რომ: სამოცს წელწინაღმე სულ
ქრისტეს საფლავის ყმებს უქირავთო და ვაგონითაც ასე ვაგვიგონ-
ნიაო, რომ ქრისტეს საფლავის მამული არისო. [დ] ერთი წიგნიც
მოიტანეს ქრისტეს საფლავის ყმებმა. ვაბრეელ მოძღვარს რომ
ქრისტეს საფლავის მამული სკერბია, იმას მიუცია: მოგეცით წის-
ქვილო თავისი გარდევრითაო.

ამ ლაპარაკებმა რომ ასე ვაიარა, მღვიანი [157] ს ვ ი მ ო ნ და
ი ო გ ა ნ ე ლ ა მ ქ ა რ ნ ი ე ს ი უ ქ უ ლ დ ნ ე ნ და ასე თქვეს: რაც არ-
სენიოს ოთარ მღვიანის დროს სკერბიაო და შემოუფარგლავსო,
ჩვენ იმაზე ვერ ვეღავებითო და არცარა საქმე გვაქვს.

მაგრამ მღვიანშივილი პ ა რ თ ე ნ კიდეც ლაპარაკობდა. და და-
ვაზე ხელს არ იღებდა. და უბრალოს ლაპარაკს ვარდა არც წიგნი
მოიტანა და არც მოწმე მოიყვანა.

და ჩუქენ ეს სამართალი ვაგანინეთ: რაც არსენიოს წინა-
მძღუარს ოთარ მღვიანის დროს იმ წისქვილების გასწვრივ მამული
შემოუფარგლავს, ის ქრისტეს საფლავისა არის; და არც სვიმონ
მღვიანი, იოანე ლაშქარნივისი დაიობენ და ჩვენც ქრისტეს[ს] საფლავის
ყმებს დავანებეთ ეს სადაო მამულები.

და პართენ რომ მეფეთავან წყალობის წიგნს ამბობს, ის წიგნი
თუ მართლა აქვს, მის უმაღლესობას ბედნიერს მეფეს მიაბრთვას და
ნება მათის უმაღლესობისა არის.

მაგრამ პართენმა ოც დღეზე უნდა გადაწვივითოს. თუ ამ ოც
დღეზე ის წიგნი მის უმაღლესობას ბედნიერს მეფეს არ მიერთვა
და იმითი თავისი საქმე არ ვაქარჩივა და ამ განაჩენის წინააღმდეგ
სამართლით არ გამოიტანა, მასუკან საქმე აღარა ექნება რა.

ჩვენ ასე განვგვისჯია და ნება მათის უმაღლესობისა არის. თე-

ბერვლის ზ, ქორონიკონს უოღ.

196. განჩინება ზოზია ხვალაძისა და დათვიანოვილის ნაშულის საქმეზე

1786 წ. 5 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 49. საბ. № 152. პარი. ქალაღი. მხერულო.

[115v] ამის უწინარეს ხმალადემ შო შ ი ა მ სამართალს
არზა მოართო: და თ ვ ი შ ვ ი ლ ი ვ ე ნ ა ხ ს რომ მეღვებო, არც
ნასყიდობის წიგნი აქვს, არც მოწმე ჰყავს და რის სახუთით მეღა-
ვებო, სამართალი მაღირსეთო.

¹ რაც.
320

ჩვენ იმ არზაზე მივსწერეთ: რომელიც მაგ სოფლის მემიჯნენი
ხართ და რომელთაც მაგ მამულის ვითარება ჭეშმარიტებით იცო-
დეთ, მოიწერეთ.

ჭ ე ხ ა შ ვ ი ლ ს გ ი ო რ გ ი ს ასე მოეწერა: სამოცის წლის
კაცი ვარ და ამ საღ[ა]ოს მამულის მემიჯნავე ვარ. დათვიანოვილი რომ
ეღავებო, არადროს არ მინახავს, რომ ეს ვენახი დათვიანოვილს სკე-
როდეს და არც დათვიანოვილისაგან ამ ვენახზე სადაო გამოგონიაო.
ეს კი გამოგონია ი არ ა და ლ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ, რომ ხმალაქესი
ყოფილა ეს ვენახიო.

მე, დ ი მ ი ტ რ ი მ ლ უ დ ე ლ ი, ამისი მოწამე ვარ, ამ დათვი-
ანოვილს თქვა ჭეხაშვილისათვის: მე მითამს მოგცემ, ამაზე მიმოქმუ-
ლერე ჭეხაშვილი მოვიდა და ქ მითხარ: დათვიანოვილთან მოციქულ-
თან მიმეგზავნეთო და ასე უთხარო: მე ვერცარას გამოვა[116]რთმევე
და ვერცარას გიმოწმებო და არც გამოგონია, რომ შენი ყოფილი-
ყოლო, მიველ და ეს ასე უთხარო.

კ ო ჯ ლ ა შ ვ ი ლ ს მ ლ უ დ ე ლ ს ქ რ ი ს ტ ე ს ი ა ს, ჩ ი კ ო ი -
ძ ე ზ ა [ ] ლ ს და მამასახლის გი ო რ გ ი ს მოეწერათ ფიცით,
ს ე ფ ი ა შ ვ ი ლ ს ღ დ ი ს ფ ი ც ი თ ვ ი თ ე თ ე და ასე მოგახსენათ ღი-
დის ფიცით: არც ვაგონებთ გამოგონია და არც ნახვით მინახავს,
რომ ეს ვენახი ამ დათვიანოვილს სკეროდესო.

ა გ რ ე ვ ე გ ო გ ა ნ ა შ ვ ი ლ ს შ ე რ მ ა ზ ა ნ ს მოეწერა: ვ ა ხ -
ტ ა ნ გ მ ე ფ ე ს მოვესწარო, არც გამოგონია რომ ეს ვენახი დათ-
ვიანოვილს სკეროდეს და არც ნახვით მინახავსო და ნება თქვენიოა.

ამით რომ ასე მოეწერათ, დათვიანოვილი მოგაყვანინეთ და ეს
მოწმობა წაუკითხეთ.

დათვიანოვილმა თქვა: იმ ვენახის ნასყიდობის წიგნი გვქონდა,
მაგრამ დაგვეწოა და დავით გერისთვიის ერისთავობაში ვი-
ჩივლეთ, ერისთავმა გამოართო და ჩვენ მოგვცაო. და მოწამე და სა-
ხუთი არ ენახა, როდის მოგვეცემდაო.

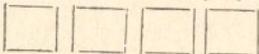
ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, დათვიანოვილს
ერისთვისაგან ამ ვენახზე განსჯილის სამართლის წიგნი მოუთხოვეთ,
ან მოღავეთ ვითარ ვიჩივლიათ და ამ მოსამართლეს ვითარი განჩი-
ნება მოუციაო.

დათვიანოვილმა თქვა: ვენახი ჩვენ მოგვცა, მაგრამ წიგნი კი არ
მოუციაო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ამისი საჩივრის
მოსმენით და ამ მოწმეების მოწმობით ეს სამართალი მივეციეთ:
რადგან ეს მოწმეები ასე მოწმობენ, ჯერ ხ მ ა ლ ა ძ ე ს ვ ბ რ ა ო,

მერე ლოლაძეს მიჰყვია ხმალაქემო და არც ერთისთვის დათ-
ვიაშვილს არ უდავნიოა, რადგან ამდენი მოწამენი ასე მოწამობენ
და დათვიაშვილს არც ნასყიდ[ვ]ობის წიგნი აქვს, არც დავით-
ერისთვისაგან ვენახი სადაოზე განსჯილი სამართლის წერილი, არც
საბუთი და არც მოწამე ჰყავს, დარჩა ეს ვენახი ლოლაძეს
ლუარსაბას ამ ნასყიდობის წიგნით და ამ მოწამეთ მოწმობით.

ემეკალასნაშო ალექსანდრე! ეს ვენახი ლოლაძეს
მერე ლოლაძეს მიჰყვია ხმალაქემო და არცერთისთვის დათ-
ვითის მოწმობით ხმალაქისა ყოფილა. ხმალაქს უმეკა-
შვილისათვის მიუყვია და უმეკაშვილს ლოლაძეს
ლუარსაბისათვის მიუყვია. თუკი დათვიაშვილს სადაო
ჰქონდა, ან ხმალაქს რატომ არ ედაუა ან უმიკაშვილს რომ ეჭო-
რა და ან უმეკაშვილი რომ ყოფიდა. დარჩა ეს ვენახი მოურავს ლო-
ლაქს ქაიხოსროს შვილს ლუარსაბს.

197. პანინება დიპასტამინისა გრიგორ ბერის გავულის საქმეზი

1786 წ. 11 მარტი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 49. საბ. № 172. პირი. ქალაღი. შხედრული.

[126v] იმის სიმაღლეს მეფეს ებრძანა მისის უწმინდესობის დი-
კასტორისათვის მისის უწმინდესობის წინაშე შეტრება, ეპისკო-
პოსთ ხლება და თანდასწრებით გრიგორ ბერის საწისქვი-
ლოს საქმის განსჯვა. შემოკრებით [127] მისის უწმინდესობის პა-
ლატსა შინა წინაშე მისის უწმინდესობისა ჩვენ, ყოვლად სამღუდე-
ლონი ეპისკოპოსნი: მთავარეპისკოპოსი იოანასა ფ, თფი-
ლელი მიტროპოლიტი გერმანე, რუსთველი ეპისკოპო-
სი კირილე, ნიქოზელი ეპისკოპოსი იულიოს, ღირსის
მამის დავითგარესჯის მონასტრის არხიმანდრიტი თეოდოსი
და ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტი ევთიმო; და გავ-
სინჯეთ გრიგორ ბერის საწისქვილოს წიგნები, რომელიც პირვე-
ლადვე ყოვლად სამღუდელოს აბა ალავერდელს ზენონს
მიეცა და წიგნით დაემტკიცებინა.

შემდგომად მიცუალებისა მისისა ყოვლად სამღუდელოს აბა
ალავერდელს ნიკოლაოზს მოხელეების რჩევით გამოერთმია და

1 შემოკრებით.

სხვისთვის მიეცა. მერმე იმის სიმაღლეს მეფესთან ეჩვილა გრიგორ
ბერს, და რქმი ებოა: ეგ წისქვილი რომ გავიციათ და ვილასთვისაც
მივიციათ, უფრო მართებულია, რომ გრიგორს ბერსვე მიეცესო,
რადგან დიდი ჰირანხული დაუდგიაო.

შემდგომად აბა ალავერდელს ნიკოლაოზსაც ებოძებინა და
წყალობის წიგნით დაემტკიცა თავისის საყდრიონთ ერთხმობით.

ჩვენ იმის სიმაღლის რქმი რომ ვნახეთ და ამით ყოვლად სამ-
ღუდელოთ აბა ალავერდელთ წყალობის წიგნების სიმტკიცე და
უტუალელობა რომ ვაგინჯეთ, თანახმა ვექმენით და უბოძეთ ის
საწისქვილო თავის შესვალ-გასავლით და საურმო გზით გრიგორ
ბერს. ასე, რომ დღეს იქით გრიგორ ბერის [v] მისწულეების მეტს
იმ საწისქვილოსთან ხელი არავისა აქუს, არც საყდრიონთ და არც
მოხელე[ე]ებსა. და ყოვლად სამღუდელოს წყალობის წიგნს უქან თუ
როგორმე საქმეს გაუვლია, ის საქმედ აღარ შეიარცხებება.

ჩაიწერა დიკასტორისა შინა თათუესა მარტსა ია, წელსა ჩღვ.
მდაბალი მთავარეპისკოპოსი სამთავროსა და გორისა ზღროფა.

მდაბალი ტფილელ მიტროპოლიტი

მდაბალი რუსთველ არხიეპისკოპოსი

მდაბალი ნიქოზელ ეპისკოპოსი

უღირსი ღირსის მამის დავითგარესჯის მონასტრის არხიმან-
დრიტი

უღირსი ნათლისმცემლის მონასტრის არხიმანდრიტი

უღირსი მწიგნობარ-წინამძღუარი

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა პატრიარხი მეფის ძე ან-
ტონი, ჩლენი უწმინდესისა სინოდისა, დიკასტორისა ჩუენისა
მსაჯულთა და ყოვლად სამღუდელოთა ეპისკოპოსთა და მაღალ
ღირსთა არხიმანდრიტთა მერე განსჯილთა სამართალსა ამის ვამტკი-
ცებ. მარტის ია, წელსა ჩღვ. ანტონი.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფე ირაკლი, ამ ჩვენის ძმის სამართალს ვამტკიცებთ. მთიბათვის ა, ქორონიკონს უოლ. აღ-
ბათ

კათალიკოზისა და დიკასტერიის მოსამართლეთ ჩვენ, ყოველისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარხი, მეფის ირაკლი მეორის ძე ანტონი და მქონებელი უსაკუთრესად წმინდის გიორგის ალავერდის ეკლესიისა, განჩინებნას ამას ვამტკიცებთ. იანვარს იე, წელსა ათასრვაასა ჩე. ხელრთა.

198. ბანდინება ბერი ლიპარიტის შვილისა და წარბაზის შვილისა
მამულის სამკმაზი
1786 წ. 20 მარტი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 4452. დედანი. ქალაღი. 25X20,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორწერტილი. ამეტ-ნაკლები.

ქ. ლიპარიტი ს შვილი [ბერი] და წრიადა შვილები თვედორე, პეტრიკა, და გოგია შაშვების მიწებზე[ღ] და დაობდენ, რაცა ახლა სოფელს სარწყავი მამული ქონდათ.

მოვიდნენ ჩვენ, ბატონს ამილახვარ-მდივანბეგს იესე[ღ] სთაწნა, იჩქივლეს. ამათი სამართალი ასე განწესეთ: რასაც ბერი ეღვებოდა სარწყავს მიწებს, ისევე ბერს ლიპარიტის შვილს და იმის შვილს გოგიას და გელიას დარჩა. ორი ტქანი მიწა სარწყავი, თავს ფშანი რომ გამოვა იქამდი, გვერდი ფშანი რომ ჩაივლის შარისკენა, სამნები ჩაგვისხამს; მეორეს ტანზე წრიადა შვილის მიწის მიდგომამდი სამნები ჩაგვისხამს, ოცდაათის დღის იქნება.

ურწყავის მიწა სამამულეთ არა ვაგვიყვია; ავის დროისათვის ასე გამოიხილეთ: რაცა წრიადა შვილმა თავისის გუთნით მოხნას, ბერმა ღალა არ უნდა თხოოს მოზიარს გარდა. ათის დღის უღალათ მოხნას.

ხევის მიწას ორნივე დაობდენ. მაგრამ არც ერთს არც წერილი ქონდათ, არცა მოწმე. რაც ღალა მოვიდეს, ორთავე უნდა აიღოს; ერთი კოდი და ნახევარი ბერმა და გელიას შვილმა აიღოს, ერთი კოდი წრიადა შვილმა.

იასულთ ნაზირთ და ტრიადა, ასე გაქარივე. მარტის კ, ქორონიკონს უოლ.

ბეშელ: მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე.

კიდევ:
ქ. სარდალ-მოურავი ამილახვარი ოთარ ამ ბიძიჩემის მიცემულს განაჩენს წრიადა შვილებისას ვამტკიცებთ.
ბეშელ: ამილახვარი ოთარ.

199. ბანდინება ერაჰამ II-ისა იბანე დოლნაჯიშვილისა და აბილდაზარ ციციშვილის ძმის სამკმაზი
1786 წ. 27 მარტი
ცსა. ფ. 1450. დღეთ. № 29. საბ. № 80. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[96v] ჩვენი ბძანება არის. მერე მირაქა შვილი ოსეფთათვისის შვილით ჩვენს სახასით იყვენ დარჩომილი და კურთხეულს დოლნეჯის შვილს ზუთასისათვის იოვანეს უბოძეთ.

იონანს [97] სიკვილს უკან მის ობლებს ამ მირაქას შვილებზედ ამილდაზარ ციცი შვილმა დაეა და ლაბარავი და უწყუ. და ეს მირაქა შვილი ოსეფთათვისის შვილით ჩვენ სახასით დაგვიდგია. ამითან ჩვენს მეტს საბატონეშოთ კელი არავის არა აქეს. ვისაც ამათი თავი სამართლით ყმათ დარჩება, ამას სამაგიეროს პასუხს ჩვენ ვავეცემთ. მარტის კ, ქორონიკონს უოლ.

ჩვენ, საქართველოს დედოფალი დარეჯან, ვამტკიცებ. მარტის იდ, ქორონიკონს უოე.

ჩვენ, ყოველისა საქართველოს პატრიარხი და ალავერდელ მიტრპოლიტი მეფის ირაკლის ძე, მისის უმადლესობის განჩინებნას ამას ვამტკიცებთ. თებერვლის კ, ქორონიკონს უომ.

ხელრთა: კათალიკოზი
ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, როგორც მისს სიმადლეს უბრძანებია, ამ ბრძანების თანამოწამე ვართ. აპრილის ივ, ქორონიკონს უოლ.

200. ბანდინება გიორგი XII-ისა ნიჟოზისა და ფავლენიშვილისა
მამა-მამულის სამკმაზი
1786 წ. 24 მაისი

ცსა. ფ. 1449. საბ. № 2411. პირი. ამავე სახუთის პირი დაცულია ზენაწერითი ინსტიტუტში. Ad 1504-ა.

მისის სიმადლის მამის ჩვენის მეფისაგან ბრძანება დაიწერა: ყოვლად სამღვდელო ნიქოზელ იულიოს და ფავნელის შვილები რომ ლაბარავობენ, მისი უწმიდესობა ჩვენი ძმა კა-

1-¹ შვილები.

თალიკოს-პატრიარხი და ჩვენი შვილი გიორგი დასხდენ, ჩვენი მსაჯულნიც გვერდს დაისხან და დეკასტრიის შეკრებილებანიცა და ამითი საქმე ვასამართლონ.

მისი უწმიდესობა ბიძაჩვენი კათალიკოს-პატრიარხი უძილებად ბრძანდებოდა და ვერ მობრძანდა. და ყოვლად სამღუდლო მთავარეპისკოპოსი იოასაფ და ყოვლად სამღუდლო ტფილელ მიტრაპოლიტი გერმანე და ყოვლად სამღუდლო რუსთველ მიტრაპოლიტი კირილე და დეკასტრიის შეკრებილებანი წარმოვედინა.

ესენი და საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებანი გვერდს დაესხნენ და ვალაპარაკეთ.

ყოვლად სამღუდლო ნიქოზელი ამას ჩიოდა: ეკლესია მისის სიმბლდის მეფისა არისო და მე ეპისკოპოსად დაუდგენივარო. მამულთბისაგან ასე ვაძრკვლიაო, რომ აღარაფერი აღარა აქვსო. ზოგი ფავნელიანთაგან აქვს წარტაცებული, ზოგი მჭედელი ძეგბისაგან და ზოგი სხვათაგან. და ფავნელიანი ეკლესიას თავეთს ემანანო და გლეხებს ასე იმსახურებენ, როგორც თავეთსაო. და სამართალი გასინჯეთ: თუ მეფეთბისაგან მისცემიათ, ეკლესიასათვისაც იზრუნეთ, რით იცოცხლოს ეკლესიის მსახურბა. და თუ მძლავრებით დაუჭერიათ, მოიკითხეთ და ეკლესია განათავისუფლეთო.

ფავლენიანი მიუკებდნენ: ეკლესიაც ჩვენთვის არის ბოძებულიო, რომ ჩვენი მიცვალებულინი სულ იქ მარხანო და კიდევ შლიკაშვილისაო; და შლიკაშვილის მამულ ჩვენ გვიჭირავსო და მისი სასაფლაოც ჩვენ დაგვრჩაო. ეკლესიის ყმაც ჩვენი შვირთულიაო და ბართით გვეყვს გაყიდვილიო. მსახურიც გვხლებიაო, ჩვენი მკა და ბარეაც სდებიათო და ლაშქარზედაც ჩვენზე ყოფილანო, ჭირისუფალნიც თავთავის გლეხ ჩამოუხდებიით და იმ გლეხებს ნიქოზელი ვერც დაარბევს და ვერცარას წაართმევსო. ჩვენ უნდა გვითხრას და ჩვენის ხელით გარდაახდევინსო.

ჩვენ რომ ესენი მოვისმინეთ, სრულის ყმობის ნიშანს დავიკსახვედა ფავნელიანთ ლაპარაკი. ვკითხეთ: მავ თქვენის ლაპარაკის გამართლება რით შეგიძლიანთო, ან მეფეთბის გუჯართი და წყალობის წიგნით უნდა იყოს ევ დამტკიცებულ და ან სრულად ძველის მამულობით. ჩვენ ვიცით, ის ეკლესია ღმრთის მსახურის მეფისაგან არის აწენებული. და თქვენ ახალ ხანა ქართლში გარდმოსულხართ. თქვენს მოსვლას აქეთ თუ მეფეთბისაგან მოგვემით ნიქოზის ეკლესია, ნიშანი გვაჩვენეთ; თუ არადა, ავრე გაბეგრული ეკლესია

სისი ყმა, თუ არ ავის დროს მიზეზით და მძლავრებით, არავისი გავვივონია.

ფაულენიანი ზოგის რისამე წიგნის მოტანა გვითხრეს, მოვიტანათო. და ზოგისა ასე თქვეს: არეულობისაგან დაგვეწვა და დაგვეკარგათო.

ეს, დიად, უძლური სიტყვა იყო. ჩვენ პემანი მივეციტ ორმოცოდე, რომ რაც წიგნები ჰქონდესთ, სამართალში მოიტანონ და გაისინჯოს და სამართალი ისე მიიღონ. სამი თვეც გამოვიდა და წიგნი არა მოიტანეს რა.

ჩვენ, აქ შეკრებილთ, ერთობით ეს სამართალი განგვიჩინა: ფაულენიანთ და შლიკაშვილთ მიცვალბულნი რადგანაც დიდი ხანია იქ მარხებულან, ახლაც იქ უნდა დაიმარხებოდნენ ეპისკოპოსის შეკითხვით და ეკლესიის მსახურებით. ნიქოზელი ვერ დაუშლის, ამისთვის რომ ეკლესიაც პატრიარხებს მიიღებს მსახურებითა, რომ მიცვალბულთს პატრიარხები მსახურებას დაუწყებენ ეკლესიასა და სამღუდლო კაცინცა. და რისცა ჭირისუფალნი ჩაეიღონდნენ, ყოვლად სამღუდლოს ნიქოზელს სახლსა სთხოვდენ გლეხისსა, და რამელიც სახლი იმან ათხოვოს, იქ იდგებოდნენ გლოვის დღეებში.

ამის მერს საქმე არაფერი აქვსთ რა არც მამულთან, არც მსახურთან, არც ღალა-კულუბთან. ვერც ბეგარზედ გამოიყვანენ, ვერც არაზედ იმსახურებენ, ვერც ლაშქარს თავეთს გაიყვანენ, არცარა საქმე აქვსთ საბატონებო.

და რომელიც კაცნი ფავნელიანთ ყმანი ან ტბეთლები იქ ეკლად დგანან, ისინიც უნდა აიყარნენ და სხვაგან დასახლდნენ. იმათი იქ დგამა არ იქნება, ავი ბოლო აქვს. ეს ასე განგვიჩინა და გარდავიწყვედია.

სხვა ნიქოზლის საჩივარი ეს არის: მქედლიძეებს მამულები უჭირავთო. ამისი ასე განგვისცხია: ქელი უნდა აემართოსთ და ეკლესიასთვის დაიდვას. თუ ასეთი ნიშანი მოიტანეს რამე, რომ მეფეთბის მპყრობელობაში ეყიდოსთ, ღალა-კულუბი მიართვან ეკლესიასა და ექიროსთ. თუ ოსმალ-ყიზილბაშის დროს არის ნასყიდი, მამულთ ეკლესიასა არის და თეთრი მიმსყიდველის შვილებსა სთხოონ.

მაისი ურამებებს რომ მიწა უჭირავსთ და შლიკაშვილს რომ ვენახი სჭირია და ახლა იმის კაცს უჭირავს, და კიდევ ცერამძეს, და კიდევ გვრიტი აშვილის ვენახი, და კიდევ ხუციანთის ვენახი, და კიდევ მახაბლის კაცს თვალთაშვილის ვენახი — ამ ხუთის კაცის ლაპარაკი ამიღახორს

ი ე ს მოუსმენია და ამოზე განაჩენები მიუტია მისი სიმაღლის მეფის ბრძანებით. როგორადაც მისი განაჩენები აცხადებს, ისე უნდა აღსრულდეს, ეკლესიის უნდა დარჩეს.

ფ ა ვ ე ლ ი ს შ ე ი ლ ს თ ე ი მ უ რ ა ზ ს რომ თავის მეზობრისათვის ვენაქი მიუტია, ისიც ეკლესიას უნდა დარჩეს, ეკლესიის მამული არის. თუ აშენებაზედ ილაპარაკებს და თუ სამართალი დაგვანახებებს, სამართალი მიეცემა.

კ ა ს რ ა ძ ე ს რომ მიწა უჭირავს და კიდევ ყამაზაშვილს, ეკლესიის მამული არის, ეკლესიას დარჩა. და თუ მართალი სიტყვა აქვსთ რამე, ილაპარაკონ. თუ ნასყიდობას გაამართლებენ, რომ მეფეების დროს ეყიდოსთ, ღალა მაშინც უნდა აძლიონ, ან რაც შარშან დაჰკლებიათ ან წელს, უკლებლად უნდა მისცენ. და თუ ავს დროში უყიდათ, ოსმალ-ყიზილბაშობაში, და ეკლესიას უნდა დაუღვან, ქელი უნდა აიღონ.

წიგნებს ედავება ნიქოზელი თეიმურაზს — მამულის წიგნებსა და ვუჯრებსა. მოწამეც მოსდევს, რომ დაბეჭდილს ზანდუში ეწყობო, და ჩვენი ბეჭედი აღარ იყო. ან უნდა მისცეს, ან უნდა შეჰფიცოს თავის ყმითა და მსახურით: არც ჰქონდეს და არც დაბეჭდილი ზანდუი გაეხსნას.

ზ ა ზ ვ ი ა შ ვ ი ლ ი ეკლესიას ჰყმობია და წიგნიც კელთ უჭირავს ნიქოზელს და ორჯელ დაუხსნიათ. ახლა იმის შვილი ეკლესიას თავს აღარ უღებებს. იასაული ავად მოგუყრას და ნიქოზელს მიაბაროს.

კიდევ ბერიკელა ჩხეიძის აგან უყიდნია და კიდევ ხვითს რომ ბიჭია და ვით ნიქოზლის მეჭრე — ესენი რომ თავს აღარ უღებენ, ბეჭან საგინას შვილო, დაადევ და ნიქოზელს მიაბარე.

ესენი, რაც გაგვიჩინია, წალი, ყველას კელი აუმართო და მობარე. ვისაც მართებულ სიტყვა ჰქონდეს, სამართალში გამოგზავნე და ილაპარაკოს. თუ დარჩესთ, მერმე როგორც ბრძანება მოგივიდესთ, ისე დანებე. თუ არადა, ახლავ ეს ასე აღსარულე და ნიქოზელს მობარე.

ჩვენ რომ ესენი გავაჩინეთ, ამის მიხედულობით შევიძღვით, რომ მეფეებისაგან დადებული წიგნები ვნახეთ, ასე ებრძანათ. და უწმინდესის კათალიკოზპატრიარქის კ ბ რ ი ს ტ ე ფ ლ ო რ ე ს ა გ ა ნ წიგნი არის დადებული: ვინც ამ ეკლესიას მამულს შეეცოლოსო, შეჩვენებული იყოსო. და ის წიგნი ბიძის ჩვენის კათალი-

კ ო ზ - პ ა ტ რ ი ა რ ხ ი ს ა ნ ტ ო ნ ი ს ა გ ა ნ მეორედ დამტკიცებულია: ვინც ეს მოშალოს, შეჩვენებული იყოსო.

ჩვენ რომელი თანა გვედვა ყოფად, ვყავით. მაისს კდ, ქრისტესს აქეთ ჩღავე. გთორგი

ქ. ამასაც ჩიოდა ყოვლად სამღუღელო ნიქოზელი იულიოს: ჩემს უწინარეს და ვით ნიქოზელი დიდად დამაშვრალი იმ ეკლესიაზედ რომ მიიცვალა, თავის ეკლესიაში ადგილი არ დანებეს, რომ დამარხებულიყო. მისს სიმაღლეს მეფეს და მის უწმინდესობას კათოლიკოზპატრიარქს მოვახსენეო.

და ბრძანება გვაჩვენა, ორთავ ებრძანათ რისხვით და წყრომით: ფავნელიანო! რის მიზეზით გიქმნიათ, რომ ეპისკოპოსი თავის ეკლესიაში არ დაგიმარხვინებიათო. იულიოს ნიქოზელი! ამოასვენე და ეკლესიაში მიიღეო. და ეგრეთ აღსრულებინა ბრძანებულიო.

თუმცა ფავნელიანი თავს ამაზე მართლობდნ: ეგეტერია მცირეო და სხვა ნიქოზლებიც აქ მარხიანო და ისიც იქ მივიღევითო, დიდი ეკლესია ჩვენიაო. მაგრამ დიდად გასაკვირვებელი საქმე და განუხანგელი მოქმედება კაცს წყენას მისცემსო. ეპისკოპოსი თავის ეკლესიაში არ დაიმარხოს და გარეგან ემარხოს ვისისამე მოქმედებითა, საწყენია.

ჩვენ ასე დაგვიწერია: სადაც ნება ჰქონდეს ყოვლად სამღუღელო ნიქოზელსა და ანდერძი ბრძანოს, იქ მიიღებლენ.

თუ რომელსამე ყამს ფავნელიანთ დაუშლონ, მის ყამის მპყრობელთა მეფეთა და უწმინდესთა კათოლიკოზპატრიარქთაგან დიდის რისხვით განიბატივნენ.

ამილახორის შვილო ქ ა ი ხ ო ს რ ო! შენ გარწმუნებთ ან საქმეს, უნდა რომ დიდი ღვწლი დასდვა ეკლესიაზედ. ბეჭან საგინა-შვილიც შენთან იქნება. სიმართლით მოიქეც და ასე აღსარულე-ამაზედ პირის შენახვა არავისი იქნება, თორემ დიდი სიტყვის მიცემა

თანა გიცს, იცოდე. მაისის კდ, ქორონიკონს უოდ. გთორგი

თაში:

მდაბალი მთავარეპისკოპოსი ი ო ა ს ა დ ღ
მდაბალი ტფილელ მიტრპოლიტი გ ე რ მ ა ნ ე
მდაბალი არხიეპისკოპოზ[ი] რუსთველი კ ი რ ი ე ლ .

ქ. მე, ორბელიანი მ ზ ე ქ ა ბ უ ე [მ]ლიქანბეგი, მრჩობლთაგან მსჯელთა განს[ქ]ილისა თანა მიმწამი თანქმობით ვებუქდავ [ ]

ქ. მე, ციციშვილი მდივანბეგ-ეშვიკალაბაში თეიმუ-რაზ, მრჩობლთაგან მსაჯულთა განსჯილთა თანა მიმწამი თანქმობით ვებუქდავ [ ]

ქ. მეფის ირაკლის მიერ მსაჯულად ჩენილი უნდო კინმე იესე. [ ]

ქ. მე, ენდრონიკასშვილი მდივანბეგი ქაიხოსრო, ამ განსჯისა თანამოწამენი ვართ. [ ]

ქ. მაღალთა მიერ განსჯილისა უმძაბლესი თანამოწამე სოლო-მონლიონთვი [ ]

ქ. უღირსი ხუცეს-მონაზონი გრიგოლ.

უღირსი დიკასტირიის მწიგნობარ-წინამძღვარი [ტრიფილე]

ქ. მღაბალი არხიმანდრიტი დავითგარესჯისა თეოდოსი ამით ბრძანებას თანქმა ვარ. [ ]

ქ. [მ]თაწმინდის არხიმანდ[რ]იტი იოკიმ ამათს ბრძანებას თანქმა ვარ. [ ]

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ გან-ჩენს ვამტკიცებთ. ივლისის ა, ქორონიკონს უოლ [არჯან]

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი და-დიანის ასული დარეჯან, განჩინებასა ამას ჩუენცა ასე ვამტკი-ცებთ. ივნისის იჲ, ქორონიკონს უოლ. [დედოფალი დარეჯან]

ჩვენ, ყოვლისა ზემოთსა საქართველოსა კათოლიკოს-პატ-რიარხმან, ძემან მეფისამან ანტონი, ვნახე რა განჩინებაჲ

ესე ქმნილი მისის უგანათლებულესობისა გიორგისაგან ძისა მეფი-სა და საქართველოსა მსაჯულთაგან და ჩვენისაგან დიკასტირიისა, თანქმობით დავამტკიცე. წელსა 1786, თუესა იუნისსა 10.

ხელთა: კათალიკოზი

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ბატონისშვი-ლი იულიონ, ამ ჩვენის ძმის ბატონისშვილის გიორგისაგან გა-სამართლებულს განჩინებას ვამტკიცებ. თიბათვის კჲ, ქორონიკონს უოლ.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, მის უგანათლებულე-სობის ჩვენის ძმის ბატონისშვილის გიორგისაგან განჩინებასა ამას ვამტკიცებ. თიბათვის კჲ, ქორონიკონს უოლ.

[მინაწერები]

ყოვლად სამღუდლო ნიჭოზელ ეპისკოპოსი იულიოს მო-ბძანდა ჩემთან და მიბრძანა გარდაწერა განჩენისა მის, რომელიცა მიელი მისის სიმაღლისაგან დამტკიცებული; და სხვათა ჩინებულ-თა სულიერთა და კორციელთა მსაჯულთა მიერ ბეჭდით და სიმ-ტკიცით დამტკიცებულა ფაველიწვილებსა და სხვათა სამართლის განჩინება. და გარდაეწერე სრულიად აზრი და სიტყვა მას ზედა, არც მეტობით და არც ნაკლებევენებით, მე დეკანოზმან სოლო-მონ. მისის კდ, ქორონიკონს უოლ. ხელთა: სოლომონ

ქ. მისის უმაღლესობის კარის მღუდელნი იოანე კავკა-სიძე და ქრისტესია კეჭერაშვილი ამ მოწმობას ესწერთ. ჩვენ ბატონმა გვიბრძანა: სამთავნელ ეპისკოპოსს იულიოსს, რაც ნიჭოზის წიგნები ჰქონდეს ეკლესიისა თუ მა-მულეებისა, ყველა ჩამოართვითო და ნიჭოზელს ათანასისს მიუბარეთო. რაც ძველ რამ განაჩენი იყო, თუ სხვა წიგნები ყველა მის სიმაღლეს მივართვით; ამის პირი წიგნი, რომლისაგანაც ეს გარ-დაეწერეს, ისე იულოს სამთავნელს მოაბარა. და სხვა წიგნები იმ ნიჭოზელს უბოძა. მერე ამ წიგნს თხოვა დაუწყო ნიჭოზელმა და მის უწმიდესობამ პატრიარხმა ჩამოართვა და ნიჭოზელს უბოძა. მიუბარე-ბა სამთავნელობაში იყო და ჩამოართმევა ურბნელობაში. ჩვენც თან-ნაქმანი ვართ, რომ ეს სწორეთ იმისი პირია გარდმოწერილი. წინამუ-ღმრთისა ასე გვიჩინავეს და ასე დავესწარიით. მარტის მ, ქორონი-კონს უჲგ. ხელთა: იოანე, ქრისტესია.

ქ. ჩვენ, ყოვლად სამღუდლომ სამთავნელ ეპისკოპოს-მან გერეკასიმ, ამისი მკვიდრი ვიხილეთ, ეს იმისი არის. სამ-თავნელობაში ყოვლად სამღუდლოს იულიოსს ებარა და ურბ-

ნელობაში იმათმა უწმიდესობამ გამოაბარა ის განაჩენი. და ყოვლად
სამლუღლოს ნიქოზის ეპისკოპოსს ათანასის მიეტა. წინაშე
ღმრთისა ვსწერთ ამას, რომ ეს მართალი არის. მარტის 8, წელსა
ჩლუფი. ხელრთვა: გერგასი.

მე, იკორთის არხიმანდრიტი გამალიელი, ამას წინაშე
ღმრთისა ჰეშმარტებით ვსწერთ. პირველი წიგნიც მინახავს; და ეს
გარდმოდებული პირი ჰეშმარტი არის. რაც პირველს მკვიდრში
სწერია, სრულებით უმეტეალოთ ეს არის. ნიქოზელს მისის უწმი-
დესობისათვის ამ წიგნის მკვიდრი ეთხოვა, ყოვლად სამღვდლოს
ურბნელს იულოსს სამთავნელობაში ამისი მკვიდრი მიბარებოდა
და ახლა ურბნელობაში გამოაბარეს და ყოვლად სამღვდლოს ნი-
ქოზელს ათანასის მისცეს. და პირი იმ წიგნისა ეს არის. მარტის 8,
ქორონიკონს უგ. ხელრთვა: გამალიელი.

**201. ბანიძეა ბერბარა და გაბრიელა ურლაშაშვილების სახლის
სამხაშა**

1786 წ. 17 ივნისი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 47. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[43] ყორღანაშვილი ტერტერა და იმისი ბიძა გაბ-
რიელი მოვიდნენ და ჩვენთან იჩიულეს. ჩვენ, ორბელიანმა
სარდარმა დავით, მსაჯული იესე ჩვენთან მოვიწვიეთ და
ამით ლაპარაკი გავშინეთ.

ცხრა წლის უწინ გაყრილნი იყვნენ და ერთმანერთს მოშორე-
ბულნი. ახლა კიდევ რაღაც მფოთი გამოჩნდა და ის ძველი და-
ვა ამაღლეს, ჩვენთან მოვიდნენ და ილაპარაკეს ორს აზრზედ—
ცხვარზედა და სახლზედ. ჩვენ ამაზედ ბევრი ვლაპარაკეთ და სა-
მართალში ასეთი სიტყვა ვერა შემოიტანა რა ტერტერამ, რომ იმ
სიტყვისათვის ხელი გვქეზვია.

რადგანაც ივეი იყო, სამართალში ფიცი გაეჩინებოდა. ჩვენ
გაბრიელა აღარ დავაფიცეთ და ასე გავარიგეთ: ექსი თუმანი მივა-
ცემინეთ [v] გაბრიელას ტერტერასათვის, რომ იქს ნახევარი და ამ-
დენს, და გადასწყდა ამითი საქმე. ტერტერას გაბრიელასთან არც
ცხვარზედა აქვს საქმე და არც სახლზედ. და თუ ამას იქით ტერტე-
რა ლაპარაკს დაიწყებს რასმე, შილთახი იქნება. ჩვენ ღმრთის წინა-

1 იული ეინ. 2 ჩნიებოდა.

შე ამას მივხედით და ეს სამართალი ვქენით. თიბათვის იწ, ქორო-
ნიკონს უოდ.

მე, ყორღანაშვილი ტერ-ნიკოლოზსა შვილი ტერ-გრი-
ქურამ, ამ მუჯარღამისა ყაბული მაქვს. †

**202. ბანიძეა ათანასი არხიმანდრიტის და წრილაშვილების
მამულის სამხაშა**

1786 წ. 24 აგვისტო

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 4363. დედანი. ქალაღი. 32×16 სმ. მხედრული. გან-
კვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახაზია ორწერტილი.

ქ. ქვათახევის არქიმანდრიტის ათანასისი ეჩივლა მის სი-
მალღეს მეფესთან ქვათახევის ღმრთისმშობლის მამულზედ.

ჩვენ — მილახვარ მღვიანბეგის იასესათვის და მღვიან-
ბეგის აბაშიძის ნიკოლოზისათვის ოქმი ებოძა ბა-
ტონს. წავედით და გავშინეთ.

არქიმანდრიტი და შატბერაანი წერნაკამდინ და-
ობდენ და ერთიც კლდე გვია, იქამდინ დაობდენ შატბერაანი და
წერნაკაც იმას არქმევდენ.

ამაში წრილაშვილები უპასუხებდენ: სვენეთის
შხრისკენ გორა არის, წერნაკი ეს არისო. ამაში ცილობა ჰქონდათ.
რადგან ყოვლის ცილობის დასამტკიცებლად ფიცი არიქს, თუ შატ-
ბერაშვილებმა¹ იფიცონ: კლდე რომ გვია, წერნაკი ეს არისო, დარ-
ჩება არქიმანდრიტსა და შატბერაანთა. თუ წრილაშვილებმა ფი-
ცით შეიძინა და შეფიცონ, მივიდნენ და ფეხი დაადგან და ასე
დაიფიცონ: წერნაკი ეს არის და ამას აქეთ შაშვიებისა, ამას
იქით საქვათახეოა; ლიპარტის შვილისაგან რომ ნასყიდი მიწა
დაუხსნია, ის მიწაც შიგ უნდა ჩაატანონ, რომ ძველადგან ეს მი-
წაც შაშვიებისა არისო, ასე შეპფიცონ.

თუ შატბერაშვილებმა შეპფიცონ, თავდათავ ან სოლომანი-
მა შეპფიცოს ან გლახამა.

თუ ამ წრილაშვილებს შეხვდეს ფიცი, ოთხთავ ძმით შეპფი-
ციონ. თუ ამ ორისავ მხრიდამ ან ერთი ან მეორე სარწმუნოს მოწა-
შეს წამოაყენებს სამართალში, იმას ფიცი აღარ ექირება. აღიწერა
ავგისტოს კდ, ქორონიკონს უოდ.

1 შატბერაშვილებმა. 2 შატბერაანთა.

ორი ბეჭედი:

1. მე ამილახორ მსაჯულად სპათსპეტ ვარ მეფის მარჯულად იესე.
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა მწე მექმენ აბაშოქესა ნიკოლოზ.

203. ფიცის პანფსაბა ერაჲლე II-ისა ახურელთა და ჯანდღირიან.
პანფსიანი მამულის საქმეჲ*

1786 წ. 24 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 438. ღღანი. ქალღდი. 35X16,5 სმ. მხედრული. აქა-იქ ნახმარა ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. ახურელნი და ჯანდღერიანი-ვანაძიანი მამულსა და სამზღვარზედ დაობდენ. ახურელთ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ ვანაჩენი აქესთ, რომ ბოლოზედაც გაუშველებითა და უზუნაურის ახოზედ და ნარბილზედაც.

იმ ძველის გუჯრის ძალით როგორც იმათ ვანაჩენი დაუდგიათ კახ ეფისკოპოზ-დარბაისელთ და გაურჩევიათ ახურის ბოლო, უზუნაურის ახო და ნარბილი, იმ გარჩეულსა და გარდაწყვეტილს უზუნაურის ადგილზედ, რომელზედაც შეიძლონ, თავს თუ ბოლოს თუ საშვალზედ, დადგომა, იქიდან მოპყვენენ. ის გუჯარი კელთ დაიქირონ და შეიარონ და დაიფიცონ. და იპოქონ მიწის კილი და დაიფიცონ; შეიარონ და იპოქონ და ექტრულა და დაიფიცონ. და ავიდნენ ჩერქეზთამდე და დაიფიცონ.

თუ ასე იფიცეს ახურელთ, რომ ახურის მხრისაკენ რასაც ვიცივათ, ჩვენი არისო, დარჩება ახურელთ.

იასულთ, ველისციხის მოუბაო სვიმონ და ალამდარბაშოქიანი სრო, ეს ასე ვაქაიოგე. აგვისტოს კდ, ქორიონიონს უოდ. იასულებო! ამით რომ ასე დაიფიცონ, კელიც მოუწერეთ, ბეჭდებიც დაუსხით და მას უჯან სხვა ვანაჩენიც მიეცემათ.

ამას გარდა სხვა მოწვეულებასაც მოაწერინეთ კელი და ბეჭდებიც დაქაქსხნევიეთ სამღვდელთასაცა და თავადიშვილებსაც.

ოთხი ბეჭედი:

1. ქნარს მიცემს დავით მიკომოს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს ერეკლეს
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ ვანაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჟან
3. მონა ღვთისა მდივანბეგი ოტი ა
4. მონა ღვთის მდივანი სვიმონ.

1786 წ. 15 სექტემბერი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 12, საბ. № 19. პირი. ქალღდი. მხედრული.

[26v] მის უგანათლებულესობას ბატონისშვილს ვახტანგს ნიკოლოზ კნიაზ აფხაზოვი და ვამეღლიძე ელიბო ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების, სამართალში წარმოველინა.

ნიკოლოზ ასე ჩიოდა: ეს ჩემი მკვიდრი ყმა არავგზე იღვათ, რომ მამაჩემს თავის სიცოცხლეში მსახურებდაო. ახლა მე რომ მოველე, თავს აღარა მიღებსო, სამართალი მაღირსეთო.

ვამეღლიძე ელიბო მიუვებდა: მართალია, თქვენი ყმა ვიყავ, მაგრამ [27] მამაშენმა წიგნით თავი დამქანსნევინაო, რომ მამის შენისაგან მოვემული წიგნი, რომ ამ მკვედლისშვილმა დმართისაგარამა ნახაო, ის წიგნი დამეწოო, და ეს იმის პირათ ვადმოვაწერინეთო.

ნიკოლოზ მიუვებდა: ამის დამწერს ის მამის ჩემისაგან ნაწერი წიგნი უნდა დაედო, თითო და თითო პუნქტი! ეს უნდა ვადმოვიღო; ის რომ არა მქონდაო, ან შენ რათ იხმარე ეს სიცრუეეო და ან ამისმა დამწერმა რათ დამწერაო, რომ მამაჩემს არ უთქომს ამისი დამწერაო და მამისჩემის კელწერილი არა მქონდაო.

ჩვენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეციით: მკვედლისშვილს ფიცი დავადევით, რომ მართლა ენახოს ნიკოლოზის მამისაგან მიცემული თავდახსნილობის წიგნი. მკვედლისშვილმა შორს დაიქირა, მე არ დავიფიცავო.

რადღაც სამართლით მკვედლისშვილს ფიცი დაედო, რომ მართლა ენახოს და ფიცი ვერ შეიძლო, ეს ვამეღლიძე ელიბო დარჩა ყმათ ნიკოლოზ კნიაზ აფხაზოვს.

სეკდემბრის იე, ქორიონიონს უოდ.

1 ბუნტი.

* შტრ. 1787 წ. 12 მარტის ბრძანებას ახურელთა და ჯანდღირიანი საქმეზე.

(აქვე, საბ. № 218).

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 4594. დედანი. ქალაქი. 40,5X20,2 სმ. მხედრული, განკეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. იმერეთიდან ბაკურაძე იესე და ამისი შვილი სვიმონ, რამაზა, სოლომონ და ნიკოლოზ — ესენი იმერეთის აბაშიძის აზნაურიშვილები [ყოფილიყვენ. აბაშიძიდან თავი გამოეხსნათ, ჩამოსულიყვენ კახეთს], ყოვლად [სამღვდელის ენდრონიკაშვილს ალაკერდელს ნიკოლოზს [ხლებოდნენ] და ყმობით თავი მიეცათ და მათს ყოვლად სამღვდლოებასაც წმინდის გიორგისათვის შეეწერა; და ამათთვის ებოძებინა მამული სამკვიდროდ ნასომხარს ამოწყვეტილის ფარეონიშვილის დემეტრეს ნაჭონი მამული, ვენახი სასახლაე, თავისის ქვევრ-მარნით, სასახლითა და ბახჩითა, სახანავითა და უხნავითა.

თავეთს ნაბოძებს წიგნში ასე [გამოქცხადებინა: რადგან აზნაურიშვილი იყო, ყმაც უნდა გვებოძებინათ], მარამ ავის დროს მიზეზით ყმაკი ვეღარ გიბოძეთო და აზატოქის] წყალობა გიყავითო, არა გეთხოვებოდეს რაო, ლაშქარ-ნადირობასა და წმინდის გიორგის სასახურის მეტიო. ამ წიგნის მიცემამდე და წმინდის ფილან: მათი ღირსება წინამძღვარი ამბაკომ და სრულად თავისი მოხელენი აზნაურიშვილები. და ამავე წიგნში ასე უ[ცხადებს]: ნიდავჯვარის ამაღლების დღესათო ერთს ლიტრს წმინდასანთელს მიართმევდეთო წმინდას გიორგისათო; რომ ეს წიგნი აქვს ნაბოძებუ გიორგობისთვის კჲ, ქორონიკონს უღა. ესევე წიგნი არის დამტკიცებული ნეტარად ხსენებულ ბატონის მეფის თეიმურაზისაგან და ბატონის დედოფლის თამარისაგან და მათის უმაღლესობის ბატონის მეფის ირაკლისაგან, [მათის] ძმისწულის ასარამიზასგან მტკიცის დამტკიცებით დაუმტკიცებიათ.

ეს ზემო ხსენებულნი ბაკურაძე იესე და ამისი შვილები ამ [ქა] მულზედ გა[რ]დაცვლილან და დარჩომილან ამ ბაკურაძის შვილის სოლომონის] შვილები ობლები ნინია და ამისი ძმა სვიმონ, ამათთვის ეს მამული ნასომხარში ზა[ა]ლიშვილს გრიგოლს — ალავერდის მეურნეს [მიერთ]მევიანა ამ წელს დეკემბრის 8, ქორონიკონს უღათ — ამ წელში და სხვათა იმერლე[ბის]თვის

მიეცა. მათი ყოვლად სამღვდლოება ალავერდელი ნიკოლოზ რომ ჩრქული[დამ] მობძანდა, ეს გრიგოლ მეურნის მიცემული წიგნი დასამტკიცებია ფებერვლის ე, ქორონიკონს უღათ — ამ წელს. და აგრევე არქიმანდრიტს [იოანეს]საც ხელი მოეწერა.

ეს ზემოსხსენებულნი სოლომონის შვილები ნინია და ამისი ძმა ყოვლად სამღვდელის ალავერდელს ნიკოლოზთან მოსულიყვენ და ეს უწინდელი თავისი ნაბოძები და მეფეთაგან დამტკიცებული წიგნი მიერთმევიანა] და შეეწივლათ ასე, რომ: იმერეთიდან ჩვენი მამანი და [პაპანი] აზნაურიშვილები ყმათ მოგსვლიანო, და ეს მამული ნასომხარს [სამკვიდროთ გიბოძებიათო, ამ სიკლით და მეფეთაგან დამტკიცებით ყმას დააბრძინებიათო, მარამ ამ [მ]ამულის მეტი სამკვიდროდ არა გიბოძებიათ რაო, ჩვენ სხვას წყალობასაც მოველოდითო, არამც თუ ჩვენ ობლებს ეს მამული ჩამოგვრთმეთოდაო.

[ამისი] [პა]სუხად მათს ყოვლად სამღვდლოებას კიდევ წიგნი ებოძებინა] და გრიგოლ მეურნის წერილი და თავისი დამტკიცებული ისევე გაეცხადებინა და პირველივე თვისი ნაბოძები სიგელი და ბატონებისაგან დამტკიცებული სიგელი ხელმეორედ წერილით ებოძებინა ამავე ობლებსათვის.

ეს იმერლის შვილები ნინია და ამისი ძმა სამართალში მოქიდნენ] და ამ ახალს დასახლებულთ იმერლებს დაეღაპარაყენ. ამათმა ლაპარაკმან ასე გაიარა. ჩვენ, მოსამართლეთ, სამართლით და ამ წერილების მიხედვით ამ იმერლი შვილებს ეს წერილები ვერ ამ უსწილეთ. ეს მამული ამავე ბატონების დამტკიცებულის სიკლით ამავე ობლებს[სა] დაგანებეთ ნასომხარში, ფარეონისშვილის დემეტრეს წილი მამული სამართლით არ გამოერთმევა; ამისთვის, რომ ამისინი [ამანინი და პაპანი] ამ მამულზედ მოსულან და წმინდას გიორგის შესწირვიან ამ [ქ]ამულისთვის ამავე მამულზედ ამოწყვეტილან. შვილს ამათს სამართალი არ გამოართმევს. და ნება ბედნიერის ქვემეფისა იყოს. აღიწერა ოკდომბრის 8, ქორონიკონს უღათ.

სამი ბეჭელი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერისთვის მსაჭულად მაგო ბეჭან
2. მონა ლთისა მიღვანბევი ოტიო
3. მიწა ვარ დაუთარგუნები დავითო

თავში:

ქ. [ჩვენ, სრულ]ლიად საქართველოს დედოფალთ-დედოფალი დადიანის ასული ბატონი დ[არ]ეჯან, ამ მსაჭულთ განჩინებას დამტკიცებთ. ოკდომბრის 8, ქორონიკონს უღათ.

ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან.

206. ბანიძეა ზაალ ხაფიანისვილისა და ჯალათანთ ოსეფას
ქალის ბაჟულის საქმეზე

1786 წ. 10 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3913. პირი. ქალაქი. მხედრული. საბუთის
პირი დღეულია აგრეთვე ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 114.

გარეთუბანს სახლის ადგილზედ უჩიოდა ყაფლანის შვილი
ლი ზაალ ჯალათანთ ოსეფას ქალს.

მისი უმალესობის მეფის ბრძანებით სხლის ადგილის გა-
საშინჯავთ გაბრძანდა საქართველოს უფლისწული მეფის ძე
გიორგი და ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება, თან
ვახლდით. ორისავე მოდავეს ამ ადგილის სიგლები მოვთხოვეთ, სა-
ბუთები და მოწმები.

ჯალათან ოსეფას ქალმან მოიტანა გასამყერლო და ნასყიდო-
ბის სიგელები, რომელშიც სანთელუა სახლის წინ ბაღს
უნიწნედა და სამძღვრებს ასე რიგად ვერ აცხადებდა, რომ სა-
მართლო იმათზე გადაწყვეტილიყო. სანთელუას სახლის ალაგი
დღეს ხარაბათ არის. ოსეფას ქალი ამ სანთელუას სახლის წინ ბაღის
ალაგს ქალაქის შხარეს ნიწნედა, რომელშიაც ზაალის ალაგი შიგ
დაჰყვებოდა.

ზაალ ეპასუხებოდა: სანთელუას სახლის წინ რომ გი-
წერია, მტკვრისავე ნიწნავსო. ეს ჩემი სახლის ადგილი სანთელუას
სახლის გვერდიაო, ამას რათ შედავებოი, რადგან საზოგადო ჩვეუ-
ლება არის, რომ სასახლეს სათიყუნაც კარი აქვს, წინ იმას ქვიან,
იქით და აქეთ გვერდებია. სანთელუას სახლის შენობის დროს მო-
წამე მოვითხოვეთ; დოლა სარქისა წამოდა და საშინელის
ფიცით ვაფიცეთ, რომ: როდესაც ეს სანთელუას სახლი აშენებულ
იყო, კარი რომელს მხარეს ქონდა? ფიცით იმორწმა, ამ მტკვრის მხა-
რეს ქონდაო.

ამას გარდა ზაალს მოჰქონდა მოწმობა ეშიკაღაბაშიის
დიმიტრისა და ბატონის შვილის ელენესი, რომ ამ
სადაოს ადგილში ზაალის მამა-პაპათ სასახლე იყოო, რომ ორნივე
შიგ დგომას მოწმობდნენ ფიცით, მაგრამ საიღამ სადამდენ იყო, ამი-
სი მოწამე კი არა ჰყვანდა ზაალს.

ჩვენ თანამდებობისაგერ დიდად გამოვიძიეთ და ასეთი სიცხე-
ლე არა ჩნდა რა, რომ აღმოჩენილი ქეშმარტება ყოფილიყო და
სამართალი იმაზე გარდაწყვეტილიყო.

და ზაალის შხარეს უფრო ჩნდა ქეშმარტება, ასე რომ თი-
თონ ჯალათან ქალს მოაქვს გასამყერლო სიგელი და იმ სიგელში ასე
სწერია — სანთელუას სახლს წინ ბაღის ადგილიო; და მოწამე მოწ-
მობს — სანთელუას სახლს კარი მტკვრისავეა ქონდაო. და იმის-
გან მოტანილი სიგელი აჩენს — სანთელუას სახლს წინ ბაღის ად-
გილიო, რომ დღეს იმ სიგლით დანიშნული ალაგი სხუას უჭირავს,
შუაში არ ედავება; ამის გამო ფიცი არც კი ეჭირებოდა.

მაგრამ უფრო ქეშმარტების ცნობისათვის და იქვის გაწმენ-
ლისათვის ფიცი განვაჩინეთ:

ონანას ზაალმან ხატი ჩაუსვენოს. ონანას საიღამ სადამდენ
ეფიცებოდეს, შემოუაროს და ასე ფიცოს: «ამისმან მალმან,
თქვას, და ამისმა გამაცხოველებლმან ღმერთმან ეს აქამდისინ ჩემი
ალაღი მამული იყოს და სიმართლით ზაალს ამაში ჭელი არა ქონ-
დეს».

თუ ეს ასე იფიცა, ოსეფას ქალს დარჩება და ზაალს იმასთან
საქმე აღარ ექნება, სადამდისინაც ვაფიცავს. და თუ ეს ასე ვერ
შეგზიფიცა, ის ადგილი ყაფლანისვილს ზაალს დარჩება.

და თუ ზაალმან ფიცს უქან საბუთი იშოვა, რომ შესაწყყარე-
ბელი იყოს სიმართლისა, სამართალი მიეცემა. ნოემბერს ი, ქორო-
ნიკონს უოდ.

მე, საგინაშვილი ბეჟან, იასული ვიყავ; ონანას ფიცი
ეღვა, არ დაიფიცა, მამული ზაალს დავანებე. ნოემბერს კმ, ქორო-
ნიკონს უოდ.

რადგან სამართლით ფიცი ონანას ეღვა და არ დაუფიცავს, რომ
იასული იწერება არ დაიფიცაო, დარჩა სამართლით ზაალ ყაფლა-
ნისვილს. ნოემბერს კმ, ქორონიკონს უოდ.

მე, მდივანბეგი აბაშიძე ნიკოლოზ, ამ მსაჯულთ სა-
მართლის განწესებისა და სამართლის განაჩენის დამტკიცების თა-
ნაჟმა ვარ. დეკემბრის იბ, ქორონიკონს უოე.

ჩვენ, ყოვლის საქართველოსა და კახეთისა მეფე ირაკლ
შეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბრის დ, ქორონიკონს

უოე.

1786 წ. 15 ნომერი

ზელანწათა ინსტიტუტი. Hd 2951. დღანი. ქაღალდი. 38x15,5 სმ. მხედ-რული. განკეთილობის ნუნდა ნახარია თითო წერტილი.

ქ. ჯაბახი ზურაბა გედევანიშვილებს შოში-ასა და ბეციას სამართალში ყმობაზე ელაპარაკებოდა: მე ძველთაგან ქვათახევის ეკლესიის ყმა ვყოფილვარო, ჯაბახეთს გადავსულვართ, და ჯაბახეთილამ ბატარა ჩემმა მოყვარემ ისევ ქვა-თახევის ყმად გუდით ვაღმამიყვანა და ქვათახევის შეიწირათ. სანამ კავთახევი შენათ იყო, იქ ვიდევო. კავთახევი რომ მოიშალა, იქილამ საჩაბლოში წაველო, და ოცი წელიწადი დიცი ვიდევ-გო, და დიცილამ ქორდის ერასტი გოსტაშაბისშვილის ყმის ქალი შევირთე და აქამდინ ჩემს მოყვარესთან ვცხოვრებ-დით. ქორდის მამული არა მქონია გედუანისშვილის წყალობა, და იმ ჩემის მოყვარესთან ხიზნად სახლებსათვის ყმად მევიღებათ.

გედუანისშვილებმა ამ ჯაბახ ზურაბს მოხსენებული ძველად-განვე ქვათახევის ყმობა და იქილამ გუდით ვაღმამიყვანა და ეკლესიის შეწირვა საბუთით ვაუმტყუნეს. და ვერც ამისი მოწამე იშოვ-ნა ზურაბამ, რომ მოსული ქვათახევის ეკლესიის ყმად სახლებული-ყოს; და ვერც აღმოაჩინეს სამართალში, რომ ამ ოცდაათ წელიწადში თავის ყმად სახლებოდესთ. ერთის სოფლილამ აუყრიათ და მეორეს სოფელში თავიანთ ყმად დაუსახლებათ. გაქცევათ, მოს-წვივან, დაუქერიათ. მორიგესა და ლაშქრობაში გედუანისშვილების ყმად დაწერილა. დღევანდლამდინ ქვათახევის ყმობა არ უთქვამს.

სამართალი, თუ სხვას ძლიერს საბუთს არას იპოვიდა, ამ მიზე-ზებით სამართალი გედევანიშვილებს ყმობილამ ვერ წაქრთმევდა, რადგან ჯაბახმა ზურაბამ კიდევ სიტყვა გამოცეცა და სამართალს მოახსენა: მე არც ქუთახევის ყმა ვარ, და არც გედევანიშვილები-საო, მკვიდრი სასახლის ყმა ვარ გოსტაშაბისშვილის ერასტისა; ქორთს ერასტის ყმის ქალი რომ შევირთე, და იმ ჩემ მოყვარესთან ვცხოვრობდი, იმ ჩემმა მოყვარემ აქამდის დამაძალა, და ახლა, რად-გან ასე შემკვიდრედ ყმად მამექიდა გედუანისშვილი, ჩემი მემკვიდ-რე ბატონი ვიპოვნეო, სამართალმა ამას უნდა მიმიცესო.

ჩვენ, მოსამართლეთ, ერასტი გოსტაშაბისშვილს ვკითხეთ: «როგორ, შენი ყმა არის?».

სამართალს მოახსენა: დღევანდლამდის არ გამიგონია ჩემი ყმა-

ბა, გუშინ რომ სამართალში გელაპარაკებინათ, მოვიდა ჩემმა ყმამ, მოხარა: ეს შენი მკვიდრი სასახლის ყმა არისო. აქამდინ, რადგან ჩემი მოყვარე იყო, გიმაღავდიო, ახლა გამამიცხადებიაო.

ბირველად, დამალვის მიზეზი ეს არის, რომ თავისი მოყ-ვარე თავის უფლებით ეცხოვრებინა, რადგან ნახა, რომ გედევანი-შვილი გაქცეულს იჭერს, ერთის სოფლიდან მეორე სოფელში ასა-ხლებს, მორიგეში და ლაშქარში თავის ყმად აწერინებს, რატომ არ გამოუცხადა თავის ბატონსა?; მეორე, მოყვრის მოწმობა არ შე-იწყნარება; მეცამე, სამართალში ბერძრქვად სიტყვა გამოცეცა-ჯაბახი ზურაბა მტყუანად აღმოჩნდა, დარჩა ყმად გედევანი-შვილებს შოშიასა და ბეციას.

და, თუ გოსტაშაბისშვილი ამ ზურაბს მოყვარეს ვარდა ორს მოძღვრისან მოწამეს იშოვის, რომ სამართალმა ირწმუნოს, მაშინ სამართალი მიეცემა. აღიწერა ვითარობის იე, ქორონიკონს უოდ.

ამ სამართალს უკან ტეტიამ ორი მოწამე იშოვნა: ერთი სხვის ყმა და ერთი თავისი ყმა, მესამე — ისევ ჯაბახი ზურაბა. სამწინე მი-ვიდნენ ეკლესიაში, შედიეს გედევანიშვილებს, როგორც სამარ-თლის რიგი იყო, და დარჩა ზურაბა გოსტაშაბისშვილს ტეტიას.

სამი ბეგედი:

1. დივანბეგი.
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშუიკლასბაშ მყო მდივანბე-გი თემურაზხ.
3. მდივანი სოლომონ.

1786 წ. 17 ნომერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 21. საბ. № 3. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[4] მისის უმაღლესობის საქართველოს მეფის ირაკლი მეორის ბრძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულშეკრებულებამ, მელოქის ავეტოქას თანდასწარებით მეითროვილე-ბითომა, ქაიხოსრო და იოანე და მეფურთშვილი დაავითა სამართალში ვალაპარაკეთ.

მეითროვილები ამბობდენ: ნათლულს აქვთ ჩრდილოეთის მხარეს მეფურისშვილის დავითას ჩემის მამულისა [V] რამდენსამე დღის მიწა ტყუილად უქირავსო. თუ ჩე-

მის ჩამომავლობისაგან უყვია, ნასყიდობის წიგნი ექნებაო. თუ არადა, სამართალს ვევედრებდი, ჩემი მამული მევე დამწებდესო.

და ვითა უპასუხებდა: სამოცდაათი წელიწადია ეს მამული ნასყიდობით მიჭირავსო. აქამომდე არავინ მდავებია და დღეს რის სამართლით მედავებითო.

ჩვენ მეფურისშვილს ნასყიდობის სიგელი მოსთხოვეთ. და ერთი ნასყიდობის სიგელი წარმოაყენა, რომელშიაც ასე ეწერა: «მოვყიდე მე, დომეღალურმა, ჩემი მამული საწყლისპირობა; რომ ეს ღომელაური მომიჯანვე არის მეითირიშვილებისა და ამ სადაის ადგილს ასე არ უნდა შეგვა, რომ მიჯნას იქითაც მეითირიშვილისეული მიწითაო. და ამ სიგელში არც იყო ბეჭედი ვისიმე და ოთხი სტრიქონიც წაშლილი იყო.

მეორე განაჩენი მოიტანა მეფურიშვილმა ოთხას შვიდს თარიღში დაწერილი, შუამავალით კაცნი სახელდობით სწერენ: ღომელაურებმა შანავახხანთა [ა] იხილესო: ჩვენს ბიძას ჩვენის მალვით ჩვენი მამული მეფურისშვილისათვის მიუყვიათაო; ჩვენ, ესე და ეს კაცნი, მეფის ბძანებით ჩავედით, ის სადაო ალაგი გავსინჯეთ, რომ მეფურისშვილს ქეთიკარით ჭირნახულობა ექნაო; მამული ისევ ღომელაურებს დავანებეთ და ჭირნახულობის ფასი მეფურისშვილისათვის უნდა მიეცათაო; ღომელაურებმა რომ ჭირნახულობის ფასის მიცემა ვერ შეიძლოს, ეს მამული ისევ მეფურისშვილს დავანებეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულემა, ამ სადაოს ადგილის გასანიჯვით ჩავედით და მეღიქის მიგვიერ მისკარბაში იოსებიც ჩვენთან იყო. ჩვენ ასე გავსინჯეთ. ავლახრის მამულიდამ რომ წავა ნათლულისაქენ, შვეა ღომელაურის მამულში, ღომელაურის მამულს რომ გავივლის, ნათლულის სიფეხს ახლო მიადგებოდა ერთს ქვეს; ეს ქვეი სულ ზვიდამვე მოსდევს ლარზედ ამ მეითირიშვილებსა და ღომელაურის მამულს [V] ჰყოფს და მტკვარს შერეთვის, რომელიც მისის უმაღლესობის მეფის ბრძანებამ და ადგილის მდებარეობამ ეს ქვეი მიჯნად დაამტკიცა, რომ იმას იქით ნათლულის სიფლამდის მიჯნა აღარ არის.

და ეს სადაო ალაგი მიჯნას იქით მეითირიშვილების მამულად აღმოჩნდა ცხადად და სამართლით, რომ ღომელაური თუ არ მეითირიშვილისაგან მიცემულის უჭაითთ, თავისის მამულდობით მიჯნას იქით ამ სადაოს ადგილს ვერ გაჰყიდოს სამართლით.

1 მინისკარბაში.

და მეფურიშვილი დავითა რომ დიდის ხნის ქვრით დაობდა, თუმცა სამართალიც ბძანებს, რომ ერთის კაცის მამული რომ მეორეს ეჭიროს, რამდენსამე წელიწადს უქანე აღარ ედავება. მაგრამ იმისთანას კაცისას ბძანებს სამართალი, რომ დაწყნარებული ღრო ჰქონდესო, ერთად ცხოვრობდენ და იცოდეს იმ კაცმა, რომ ეს ჩემი მამული ნასყიდობით არ უჭირავსო და მაინც ოცდაათს წელიწადს [8] და ორმოცს წელიწადს არ ედოს.

პირველად ესე, რომ: სარწმუნოდ ვიცით, ოსმანთ აქ ყოფნის ღრო მამულის პატრონებისათვის დაუწყნარებელი ყამი იყო.

მეორედ, მეითირიშვილებსაც შევანდათ მოწამე, რომ ოსმანობას ეს სადაო ალაგი ერისთვიანთ ყმას ერპაპიტეშვილებს სჭერიათ და ბაღად უხმარნიათ.

მესამედ, მღვდელი ალელი მოწმობდა დავით რომ: იმ ადგილის შენობისა ყველასაგან უკეთ მომსწრე და მასსოვარი ვარო და ფიცით ამტკიცებდა — რომელსაც დღეს დაობენ, იმ მიწაში მეფურისშვილს ტელი არა აქვსო, მიჯნა ის ქვეი არისო; იმას იქით მეითირიშვილებისა არისო.

და კიდევ უმღიერესი საბუთი ესე ჰქონდათ მეითირიშვილებს, რომ ჰეშმარტისი საბუთებით დაამტკიცეს ესე, რომ: ოსმანობას და ყიზილბაშობას და იმ დროეშობი, მანამდის ღმრთის ზეგარდმოს მოწყალეებით ამათის უმაღლესობის მეფის ირაკლის მფლობელობას ქვეშ შევიდოდა საქართველო, იმ წინაპარს დროებში მეითირიშვილებს მთლად თავისი მამული ნათლული, [V] ბალი, აბანი ყუელა წართმეული ჰქონიათ; სწორედაც რომ ღომელაურს გავყიდოს და მეფურისშვილს ეყიდოს, მეითირიშვილის ჩამომავლობისა ვინდა იდავებდა.

და რადგან მისს უმაღლესობას ნათლულის შენობის დროს ზემოხსენებულს მიჯნას ქვეს იქით თავისი მამული მეითირიშვილებისათვისევე უბოძებია, იმ დროს ეს სადაო ადგილი ხარაბა ყოფილა. როდესაც მეფურიშვილს მიჯნას იქით ამ სადაოს ალაგში ჭირნახული დაუწყია, მაშინვე პაპა წასდავებია და დღევანდლამდე დაობს, რომ ამისი ოქმები აქვსთ მეითირიშვილებს.

ჩვენ ამ განაჩენით მოხსენებულის საბუთებით, რადგან ეს სადაო ადგილი მეითირიშვილების მამულად აღმოჩნდა და მეფურიშვილს ღომელაურისაგან მეითირიშვილისაგან მიცემულის რისამე უჭაითთ არა ჰქონდა ნასყიდობა და თვით ის ღომელაურისაგან მი-

1 ჰეშმარტებას.

210. ბენინება კახოსროს ჯაფარიძის და ლუარსაბ თარხანის
შპის საქმეზე

1786 წ. 26 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 8847. ღვინი. ქალაქი. 41,3X16,2 სმ. მხედრული.
განკვეთლობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ჯაფარიძე გიორგის შვილი ქაიხოსრო რომ უჩიოდა თარხანს ლუარსაბს ასე, რომ: ბურღულაძე ქიტესა ჩემი მემკვიდრე ყმა [ქრისო, თარხანს ქართლიდამ მოუყვანიაო, ჩვენ რომ იმერეთიდან მისს უმაღლესობას ბედნიერს ხემწიფეს ვიახლოთო და ვანთის [სოფლის წყალობა გვიყო, დაგვასახლაო ჩვენის ყმითაო, ეს ზემოხსენებული ჩემი მემკვიდრე ყმა ბურღულაძე ქიტესა კალაურს თარხანს ესახლაო, იქიდან მოვიდა ვანთას მამაჩემთანაო; ამ ქიტესამ წიგნი მოსცაო — თქვამს შენი ყმა ვიყო და [ქიტე] შენი ყმა ვარო. რაუდენი ხანი, ჩვენთან იყო, არც ყმობის უარი გამოვიხილაო.

ახლა რომ ყავრიშვილებმა მამაჩემი შეუწყალბების მტრობით დაჩეხესო, ვანთიდან მეც ავიყარეო. ახლა ეს ჩემი ყმა ქიტესა ამისთვის არ მიდებს თავსაო.

თარხანი ამას ეპასუხებოდა: ქართლიდამ ჩამოვიყვანეო, ამავზე ხარჯი მაქვსო.

ამათმან ლაპარაკმან ჩვენთან ასე გაიარა: რადგან ჯაფარიძე თავადიშვილი არის და თავისის სამკვიდროს მამულიდამ აიყარა რაუდენიმეს თავისის ყმებითა და მათს უმაღლესობას ყმობით მოუვიდა და კახეთში ერთგულობით დაუსახლა, ამგვარს უცხოის ქვეყნიდან მოსულს კაცსა, თავაღსა და აზნაურშვილს, რომელიც ამგვარად ყმობით მოუვა, სხვა წყალობაც უნდა უყოს მებატონემ, არამც თუ თავისი სამკვიდრო მამა-პაპის ყმა გამოერთოს.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალმან, დადიანის ასულმან დარეჯან, სამართლით ეს ბურღულაძე ქიტესა ისევ თავისავ პირველს მებატონეს ჯაფარიძეს ქაიხოსროსა და მის მძას დაენებებთ ყმობითა, რომ ამასთან სადაო არავის ექნება. და ნება მისის უმაღლესობისა არის.

იასაულო გლახავ: ეს კაცი ახლავ ჯაფარიძეს ქაიხოსროს მამარე. გიორგობისთვის კვ, ქორონიკონს უოდ.

ბავძე: დედოფალი დარეჯან.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ერთავე საქართველოს ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. [ქრისტიშობისთვის 8, ქორონიკონს უოდ]. ბავძე: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე; ერეკლამ.

211. ბენინება მამადამიანისა და ძიქიალას მამულის საქმეზე

1786 წ. 25 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 20. საბ. № 77. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[94v] თუშმალის ქაზუმბეგის შვილი მამად ბეგ უჩიოდა თავის განაყოფს ქიჩიკ ალას: მეითრიანთ აბანოს გვერდზე ვილაგხანის ადგილი ყიასა ვეზირისაგან მაქვს ნასყიდო. ამ ჩემის ნასყიდობის ნახევარი აშენებული მაქვს და ნახევარი დღევანდლამდის ხარაბათ იყო. დღეს რომ იმ ადგილის შენობას მოვყვე ქიჩიკ ალა წამომეღვა — არ დავანებებ, ჩემი მამული არისო, ამის საბარათლს ვქითხოვეო.

მისის სიმაღლის მეფის ბძანებით ჩვენ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმა გიორგიმ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულმა თან დავისწართი და ქიჩიკ ალას ამ ზემოხსენებულს მამად ბეგის საჩივრის პასუხე ვსთხოვეთ.

ქიჩიკ ალამ სამართალს მოახსენა: ეს სადაო ადგილი ყიასა ვეზირის ვარისობით ჩემი სამკვიდრო მამული არისო. მამად ბეგ რომ ნასყიდობის სიგლით დაობს, ეს სიგელი ტყუილი არისო, ბეჭედი გაუჭეთებიათ და ყიასა ვეზირის მავიერად ტყუილად დაუსევამთო.

ჩვენ დიდის გამოძიებით მოვიციქვით და სხვას საქმეზე ყიასა ვეზირისაგან დაწერილი წიგნი და დაბეჭდილი მისი სიგე ბეჭდით სამართალში რამდენიმე მოვატანიეთ. ამ სამართალში მისის უმაღლესობის ბძანებით ჩვენთან დასწრებულს აჯიმამად ალიბეგის და მირზა რაბისა და მოღების გასინჯვით დამტკიცდა, რომ მამად ბეგის ნასყიდობის სიგელი ქუშმარტი იყო, ქელიც ყიასა ვეზირისა იყო აშლაზე მოწერილი, მიჯნებით გარჩეული და ბეჭედიც სწორედ ყიასა ვეზირისა იყო.

და ეს სადაო ალაგი თვით ჩვენ, ბატონის შვილმა გიორგიმ, ჩვენის თვლით გავსინჯეთ და ქუშმარტიის ნასყიდობის სიგლის ძალით ეს სადაო ვილაგხანის ალაგი მამად ბეგს და მის შვილებს დაენებეთ იმავ მიჯნებით, რომელიც ყიასა ვეზირის სი-

გელში გარჩევით არის მოხსენებული: ერთი მხარე ფარუხას სახლის კედელი; მეორე მხარე ვალის ზადების სასაფლაო; მესამე მხარე ყიასა ვეზირის ხარაბა ბალი; მეოთხე მხარე ხანდაკისაკენ რომ რუ არის. დარჩათ ამ მიჯნებით ეს საღაო ადგილ მაჰმად ბეგს სამართლით.

თუ ქიჩიქ აღამ თხუთმეტს დღემდის ასეთი საბუთი მოიტანოს, რომ მაჰმად ბეგის ნასყიდობის სიგელს¹ გაამტყუქუნებს, ქიჩიქ აღას სამართალი მიეცემა. და თუ ამისთანას საბუთს ვერას იშოვნის, ქიჩიქ აღა ამ განაჩენში დადებულს ვადას იქით ვეღარ ეღაეება.

იასაულო, ეს ასე აღასრულე. ნოემბერის კვ, ქორიონიონს

უოდ.

212. ბახინება გივი უმეკაშვილისა და დვალისევისს მამულის საქმეში

1786 წ. 4 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 4263. დღანა. ქაღალი. 40X32 სმ. მარჯვენა კიდე აღაგ-აღაგ ჩამოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მათის უგანათლებულესობის ბატონის შვილის გიორგისათვის არზნით მოხსენებინა დვალის შვილს: ჩემი ნასყიდი ვენაჟი ბატონმა ჩემმა რულის შვილმა უმეკაშვილს მიჰყიდა; და როცა მე ტყვეობიდან მოველ, ჩემს ნასყიდს ვენაჟს მოვეჭიდე. რულის შვილმა იმისი სამაგიერო ვენაჟი მომცა, ხუთი წელიწადი მე მეჭირა, მერე ის სამაგიეროც რულის შვილმა წამართო, სხვას მისცა, სამართალს ვითხოვო.

მათს უგანათლებულესობას ბატონის შვილს გიორგის ებრძანებინა, ამას და ამის მოდავეს სამართალი მიეცითო. ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, უმეკაშვილი გივი მოვყავინინეთ და ვალაპარაკეთ.

უმეკაშვილი ასე ჩიოდა: ოცდაექვსი წელიწადი უვაზო, ცარიელი მიწა მავისმა ბატონმა — რულის შვილმა მომიყიდაო. მას აქეთ ვენაჟთ ვაკეთებ და გავაკეთებო; და როცა დვალის შვილი მოვიდა და ამ მამულს მედავა, რულის შვილმა უთხრა ამ დვალის შვილს: უმეკაშვილი ნუ ეღაეებო; და შენი ხომ ცარიელი მიწა იყოო და მე

¹ სიგელი. 2 ჩუენ.

ვაზით სავსეს და კარგს ვენაჟს მოცემო. ვაზით სავსე ვენაჟი მისცა რულის შვილმა დვალის შვილს და დვალის შვილმაც გამოართო; და თავის ნებით კელი მოსჭიდა და ხუთი წელიწადი ის სამაგიერო ვენაჟს ეჭირა; და ამ ჩემის ნასყიდის მამულიდან კელი აიღო; და მე უმეტესად და მტკიცედ ავაშენე ვენაჟად. და ახლა რულის შვილმა რომ ის სამაგიერო ვენაჟი გამოართო, მე მისთვის შედაეებო; მაგას რომ თავისმა ბატონმა უსამართლო უყოს, მე რა ვქნაო.

ჩუენ¹ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივეცით: როცა დვალის შვილი მოვიდა და უმეკაშვილს ეღაევა, თუ მაშინვე კელი არ აეღო ამ თავის ნასყიდის ნავენაჟობიდან და სამაგიერო ვენაჟი არ გამოერთო რულის შვილისათვის, ახლა [სამართალით] თავისი ნასყიდი ნავენახობი მიეცემოდა.

მაგრამ როცა მოვიდა და ნახა ეს თავისი ნასყიდი ნავენაჟობი უმეკაშვილს უჭირავს, აღარ ეღაევა, კელი აიღო და სამაგიერო ვენაჟი გამოართო და ხუთი წელიწადი კელი ეჭირა და შეიმუშავა, ახლა საქმართლით უმეკაშვილს ვეღარას შეუვა.

და რომელიც ვენაჟი რულის შვილმა დვალის შვილს იმის სამაგიეროდ მისცა და ახლა სხვისათვის მიუცია, ის უკანვე უნდა გამოერთოს, ვისაც დღეს უჭირავს და ამ დვალის შვილს [უნდა] მოეცეს. და ვისაც დღეს ეს სამაგიერო ვენაჟი უჭირავს, იმას უნდა რულის შვილმა პასუხი გასცეს.

ამისი მოასილი შენ ხარ ზეგხეულ იოანე; დვალის შვილს რომ ნასყიდი ვენაჟი ქონია და რულის შვილს უმეკაშვილისთვის მიუვიდა, ის ვენაჟი თავისის სამძღვრებით უმეკაშვილს მოაბრუნე.

და რულის შვილს რომ სამაგიერო ვენაჟი დვალის შვილისთვის მიუცია და ახლა გამოერთო ვენაჟი და სხვისათვის მიუცია, იმას უკანვე გამოართვი [და] ამ დვალის შვილს მოაბრუნე; და რულის შვილს იმის სამაგიერო გამოართვი] და ამ სამაგიეროს მსყიდველს მიაბრუნე. დეკემბერს და ქორიონიონს უოდ.

სამი ზეგუდო:

1. დივანბეგი
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკლასაშ მყო მდივანბეგი აქმურაზ
3. მდივანი სოლომონ.

¹ ჩუენ.

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ქე გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტყიცებთ. დეკემბრის 5, ქორონიკონს

ჟოდ. გიორგი

ქ. ჩვენ, იოანე ხერხეულიძე, ამ უმეკაშვილის გიქიქს მოასლი ვიყავ და რომელიც განაჩენი ეს მათი უგანათლებულესობის ბატონიშვილის გიორგისგან დამტყიცებული და საქართველოს მსაჯულთშეკრებლობისაგან განაჩენი მეგობა, ჭეშმარიტია და მეც ვამტყიცებ.

ქრისტიანობისთვის იმ, ქორონიკონს ჟოდ. აღგვისრულებია და თავისი ნასყიდი მამული მიგვიბარებია.

213. ბანინება გოგია და იოსა ბადეანოვილის ბაშულის საქმეში
1786 წ. 17 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 47. საბ. № 44. პირი. ქალაქი. მგდრული.

[86v] მის უწმიდესობა საქართველოს პატრიარხს მეფის ძეს ეძახნათ ჩემთვის. მე, მიმბაში ამილახვარის შვილი ბეჟან, მიველ ქორდსა და გოგიას და იოსებ გედევანიშვილის საქმე — შფოთი, მოხდომა როგორც ყოფილიყო, ასე გავსინჯეთ და ვნახეთ ღმრთის წინაშე.

გოგიას ნასყიდობის წიგნი ხელთ ეჭირა. და იმის მიგვიერი იოსებ გედევანიშვილმა ვერა მოიტანა რა, რომელსაც ის სიგელი აცხადებდა; იოსებს ასეთი სანაით დაწერილი არა ეჭირა რა, რომ გოგიას [ს]იგელი დაერღვია.

მიველ და მიზანმა ბეჟან ხელი აუმართე და ამ გოგიას მოვაბარე. ამ მამულეში და ამ მიწუბში, რომელსაც სიგელი აცხადებდა, ზოგი გოგიას ეჭირა და ზოგი [იოსებსა]. ახლა სრულებით მივაბარე გოგიასა, რაც არ ეჭირათ; რაც გოგიას სიგელი აცხადებდა, მიბარდა. ოთხის დღისა და ნახევრისა იქნება ის მიწუბი, რაც იოსებს წესითმივა.

მეორე ეს ვნახეთ, რაზედაც მოხდომა და ჩხუბი ჰქონოდათ. და ასე ვნახეთ ის ალაგი: გოგია გედევანიშვილს თავის კარწინ კალო ჰქონოდა და პური ენიავენინა. იმ კალოზე გდებულ ყოფილიყო [ხე] გოგიასი. იოსებ გედევანიშვილი და დათუა მოსულთყვენ და ზედ

დამსხდარიყვენ. ამ ხის[თ]ვის იოსებ გედევანიშვილს ხელი დაველო და თავის სახლისეც წავლ. გოგია ამ ხის ბოლოს მოშვიდებოდა და არ დანებებინა. ის ხე იოსებს გავგლო და გოგია ქვეშ ჩადგა და ერთმანეთისავე ყელში წაეჭიბებინათ. ამაში თავისი ძმა მოშველებოდა იოსებსა თავისის [87] სახლიდამ. გავზომეთ, გოგიას კალოდამ გავზომეთ იოსების სახლადინ, ოცდახუთი საქელი ადლი გამოვიდა, რომ იოსებს ძმა მოშველებოდა.

ახლა იოსების მამა რუსი თავის კალოზედ ყოფილიყო და გოგიას მოხდომოდა. გავზომეთ, სამოცდაათი ადლი გამოვიდა. მამა ორთითით მოხდომოდა და შვილი გჯობათა.

მე ასე გავივინე და ამ ქორდში ასე ვნახე მისის უწმიდესობის ბძანებითა. და ნება მათი აღსრულდეს. დეკემბრის 8, ქორონიკონს ჟოდ.

გოგიასი და ამისის მეუღლისა და ქალისა წინათ მოგხსენებით,

რაც იმ შფოთშიგან მიზღვმოიათ. ბეჟან ამილახვარი

214. ბანინება გოგია და დათუა ბარაჩაშვილების ბაშრის საქმეში
1787 წ. 8 იანვარი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 78. პირი. ქალაქი. მგდრული.

[v] ბატონს მდივანბეგს გაბაშვილი ზაზას ყმის ბარაჩაშვილი დათუასი და გოგიას გაყრა თავილდარი ფარსადანასათვი ეძახნებინათ. ამათ გაყარში დავისწარ დიდმელი ქამუტაშვილი გარსევიანა, წყნეთელი თამაზა, ქუმლის გუდაპაპა და გალუგაშვილი არუთინა. ეს ბარაჩაშვილები ვალაპარაკეთ.

გოგია ამას ჩიოდა: მე მოზლოც ვიყავ. ბატონი ჩემი ზაზა იერანალ[81]თან მოვიდა, ეს დათუა იქ ახლდა. ერთმანერთი ვნახეთ და ძმობის პირობა დავდევით მე და დათუამო. ოცდარვა მანეთი მქონდა, იქვე დათუას მივეცი და მეც თან გამოვყევი. აქ რომ მოვედით, ძმანი ვიყავით და ძმურად ვმუშაობდითო. სახლები ავაშენეთ, ვხანით, ვთესეთ, ახლა ვიყრებით, სწორე ძმის წილს არ მაძლევსო, ამისი სამართალი მაშეცითო.

დათუა უპასუხებდა: მე არათალია. მოზლოც ერთმანერთს ძმობის პირობა მივეცი, ამ გოგიამ ოცდარვა მანეთი მომცა, ათი მანეთი მე მქონდა, ისიც ზედ დავაყარე, ერთათ წამოვედით, აქ მოვედით. ეს გოგია ცარიელი კაცი იყო, ამ პირობით შევი-

ყარე, რომ ბოლომდინ ჩემთვის ძმობა ექნა და ერთმანერთს გამოვ-
დგომოდითო.

ჩემი საკუთარი მქონდა თოთხმეტი დღის ყანა, ორი დღის ქე-
რი დათესილი, ფურკანბეჩი, სამი ხარი, გუთანი და გუთნის იერლი
გამართული მქონდა. ჩემი საკუთარი მოსავალი რომ ავიღევი, სახ-
ლებს ხელი მიეყავით, ავაშენეთ, ხენა დაუწყევით, რაც თესლი მო-
უნდა, ჩემის პურიდამ დაეთესეთ კოდი **ლ**, ქერი კოდი **მ**.

გოგია რომ დავაქორწინე, ოცდარვა მანეთი რომ გოგაის მქონ-
და, ის დავხარჯე და ჩემიც დავხარჯე ათი [V] მანეთი იქიდან მოტა-
ნდა, ორი თუმნისა ჩემი საკუთარი პური გავყიდე, ერთი თუმანი
მარტყოფელს კაცზე მქონდა, ის გამოვართვი, ესენი გოგაის ქორ-
წილზე დავხარჯე, პურს გარდა რვა თუმანი მეტი დამხეხარჯათ, და-
თუას საკუთარი დახარჯული ფულის ჯამი გახდა **დ ც** (ოთხი თუმა-
ნი და ორი მინალთუნი).

ამაგებს გარდა ჩემი ერთი ხარი ქურდმა მოგებარა, ერთი ხარი
და ჩემი თოფი ლეკმა მოგეტაცა; ესენი მიწდაო, ამისთვის რომ თუ
ძმობა ექნა, არა მშურდა რა, რომ დავაქორწილე, მაშინვე ცალკე
ვაიწიე, ჩემს საკუთარს ნიეთებს რათ ვავტანო, ჩემი შვილისა-
თენიც საქორწილო მიწდაო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და ამით საჩივარი შევიტყვევით,
თუქცა ძმათ შეყრილან, მაგრამ ძმობა აღარ აღსრულებიათ, გოგია
რომ დაქორწილებულა, მაშინვე ცალ-ცალკე გაუწევიათ, ორი წლის
მეტი ერთათ არ ყოფილან.

რადგან ასრე მოქცეულან და ამით ძმობას ხანი არ დაუყვია, ეს
სამართალი მივეცი: რაც გოგაის შეჰყოლია, იმას უნდა დასჯერდეს
და რაც დათუას ჰქონია, ის დათუას უნდა მისცეს. გოგაის რომ
ოცდარვა მანეთი მოჰყოლია, ისეც თავის ქორწილზე დახარჯულა;
ამას გარდა დათუასი დახარჯულა გოგაის ქორწილზე დათუას მოტა-
ნილი ათი მანეთი, თავისი საკუთარი პური გაუყიდა ორი თუმნი-
სა, მარტყოფელს [82] კაცს[ს] მართებია ერთი თუმანი, რომ შეიქნა
დათუას დახარჯული **დ ც** (ოთხი თუმანი და ორი მინალთუნი), ეს
დათუას უნდა მიეცეს.

და დათუა შვილის საქორწილოს¹ რომ თხოულობს ის კი აღარ
მიეცემა. ამას გარდა დათუას ხარი ქურდს რომ მოუპარავს, ის ჩაუ-
ტარი; ლეკ² რომ ხარი და თოფი მოუტაცენია, ამ ხარისათვის საძ-
მო ხარი ჰყვანდათ, ის მივეცი; თოფისთვის ერთი თუმანი მივე-

ციო დათუას; კიდევ დათუას დედას ვალი იყო **ა ჰ** (ერთი თუმანი
და ხუთი მინალთუნი), ის უნდა მისცეს; დათუასი ახლა არის თავი-
სი საკუთარი ორი კანბეჩი და ერთი ხარი, ისინი უნდა ასხას.

ამათ თავიანთ ძმობაში მონაგარი აქვთ: წელს მოსვლიათ პური
ცხრა ურემი, ქერი კოდი **მ**, ჰყავთ ერთი ხარ-ძაქი, ერთი ფერი, ორი
ნაბლი, ორი გოდორი, ორი წაქვალა, ორი შონფური, გარეთ უბანში
სახლები, ოქრო ყანას ბზე, კიდევ გარეთუბანს ბზე, ანუელის ნა-
თესი აქვთ თერთმეტი დღის ყანა, ცხრა ურემი პურიდამ გასულა,
დათუას პირველათ სამძო ხნულებში დაუთესიათ თავისი საკუთარი
პური კოდი **ლ**, ქერი კოდი **მ**, სახელმწიფთო წაუღიათ კოდი **ი**, და-
ლაში წაუღიათ კოდი **ი**, წლევეანდელს თერთმეტი დღის ანუელში
დათესილი კოდი **კ**.

ამაგებს რომ გამოვედით, დარჩა გასაყოფი პური [V] კოდი **რ**,
ლიტრა **მ**; ეს სულაღზე გაუყავით. დათუას ერგება კოდი **ა**, ლიტრა
ი; გოგაის ერგება კოდი **ლ**, ლიტრა **ვ**; იმვე კალოში გოგაის წაუ-
ღია კოდი **მ**, კიდევ გაუყინდით კოდი **კ**, ამისი ფასი გოგაისათვის
მიუცია **ა ჰ** (ერთი თუმანი და რვა მინალთუნი), ახლა გოგაის თუ ას
სულაღზე მეტი უჭირავს პური კოდი **კ**, ლიტრა **ბ**, ეს ოცი კოდი და
ორი ლიტრა პური გოგაიამ თავისი საკუთარი უნდა მისცეს დათუას.
გარეთუბანს რომ სახლები აქვთ, ის უნდა დააფასონ, ზემოსხე-
ნებულ ვალები უნდა მისცენ, რაც დარჩებთ, შუა უნდა გაიყონ;
ანუელები თერთმეტი დღის ნათესი შუა უნდა გაიყონ; ოქროყანის
ბზე უნდა გაიყონ, გარეთუბანის ბზე საქონელზე დახარჯულა და
რაც დარჩომილა, ისეც საქონელს მიუწდება.

ჩვენმა ჰქვამ ასრე გასჭრა და ნება ბატონი მდივანბეგისა არის.
იანერის **დ**, ქორიონიკონს **უოე. † † † †**
სახლები დაფასდა ხუთ თუმნათ; რომელსაც უნდოდეს, ზემო-
ხსენებული ვალები გადაიხადოს და სახლები იმას დარჩება.

ამას გარდა ზემოთ რომ დათუას ხარი და თოფი რომ დავციწე-
რია, შუადამ უნდა აეყენებინათ, ესეც დათუას ვაზარარეთ და ჩაუტა-
რეთ. კიდევ დათუას მეტი დანახარჯი და ჰირანხული ჰქონდა, მაგრამ
ხელი აეაღებინეთ. კიდევ ათი კოდი პური წახდომოდათ, ისიც და-
თუას ჩაუდევით. ამაგებს გარდა რაც ამას ზემოთ სწერია, ისრე
უნდა [83] აღსრულდეს.

გ ა ბ ა შ ე ი ლ ი ზ ა ზ ა რომ ამით ბატონი არის, თავის გა-
სამყერლოს თხოულობდა, თავისი ყმები არიან, თავის გასამყერლოს

¹ საქორწილოს. ² ნეკს. ³ მოთფო.

თითონ იცის, რომელიც რიგი არის, თუნდა გამოართოს, თუნდა აპოტიოს. აღიწერა [იანერის] ვ, ქორონიკონს უოე. † † † †

ესენი რომ ასე ჩიოდნენ, ჩუენ საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების სამართალში ჩუენი თავილდარი ფერსადან ამით ვასამყრელოთ გეგზავენთ. თავილდარს ამით საბუთო ეს კაცნიც დაესწრა და ეს სამართალი მიეცათ და გაეყარათ. ჩუენ ამ სამართალს ასე ვამტიციებთ და ასე უნდა აღსრულდეს. იანერის **ჭ**, ქორონიკონს უოე.

**215. ბანძინება პანძალასვილი მიქელასა და ბარბარასვილი
დანელას ვაღის საქმეზე**

1787 წ. 9 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3475. დედანი. ქალაღი. 22,5×17,2 სმ. მგღრღული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ორწერტილი.

ქ. ბატონისშვილის ბძანებით დავსხედით ეჩმიადინის გორძაკა-ტერყაზარამ, თავილდარი ოპანენხამ და მეთევზე შაქროამ.

ბენტელას შვილი მიქელას ტერტერას შვილი დანელასი ექვის თუმანი ამოთებოდა. ამისი თავლები ვანქის ტერპეტრუს ყოფილიყო. ამისი ორი თუმანი მამასახლისის ტეფანასთვინ მიებარებინა, რომ სტეფანასავან ტერპეტრუსას ყაბზი ჰქონოდა სამის თუმნის და სამის მინალთუნის, რომ ცამეტი მინალთუნი სხვა უწინდელი ანგარიშის ყოფილიყო და ორი თუმანი ამ ექვისის თუმნის ანგარიშში მიეცა.

დარჩა ტერპეტრუსაზე ოთხი თუმანი. ეს ოთხი თუმანი ტერპეტრუსამ დანელას უნდა შეუსრულოს და მიიბაროს. იმ ყაბზის ორი თუმანი თუ სტეფანასავან დანელას არ მიიბარებოდეს, სტეფანამ უნდა დანელას მიიბაროს. თუ სტეფანას ტერპეტრუსასთან სიტყვა ჰქონდეს¹, თითონ იცის და ტერპეტრუსამ. დაიწერა იანერის თ, ქორონიკონს უოე.

ორი სომხური ბეჭედი, ხელრთვა: ოპანენხ

¹ ჰყოლეს.

**216. ბანძინება ბერი ხატინასვილისა და ქაიხოსრო
არსისშვილის მამულის საქმეზე**

1787 წ. 5 თებერვალი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 1872. დედანი. ქალაღი. 28,5×15 სმ. მგღრღული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი. თავი აკლთ.

... [ხატინათ ეჩივლათ და მდივანბეგებს ეს სამართალი მიეცა: ქაიხოსრო რუსისშვილო! ეს ხუთის დღის მიწა შენს მამა-პაპათ რადგან მიუყიდინათ, შენ უნდა მოსცეო. ქაიხოსროს არა მოეცა რა.

შარშან მდივანბეგები საბოეს ყოფილიყვენენ, ამ ხატინათ ეჩივლათ და ეს სამართალი მიეცათ: ქაიხოსრო! რაც ნასყიდობის წიგნში ეწეროს, ის მიწები უნდა მოსცეო. ქაიხოსროს თავისი ხელწერილი მოეცა — რაც მაგ წიგნში მიწები მიწერია, მამიციოა.

ჩვენ კიდევ შილდელთ უფროს კაცთ ეკითხეთ: ასაბაშვილს ნაცეაღს პაპას, ასაბაშვილს ტურას, ახალბედაშვილს! ნასყიდა[ს] და ამით ფიცით ასე თქვეს: რომელიც მიჯნები მაგ წიგნში სწერია, არც ერთი ის არ არისო და არც ვიციოთ და ბარამის წილი მამულიც არისო.

თუ ის მამული ერთობაში მისყიდული ყოფილიყო, რადგან ქაიხოსროს მამა-ბიძანი ეწერნენ, ბარამის მამა-ბიძანიც უნდა წერებუ-ლიყვენენ და ჩანს, რომ ვაყრას უკან მიუყიდნიათ და რადგან ბარამის წილი მამული არის, არც უნდა გეყიდნათ. ქაიხოსრო ბარამს ეღაოს.

თუ სამართლით ბარამი[ლ]ამ ის მიწები ქაიხოსრომ გაიტანოს, ის მიწები ხატინათ მოსცეს. და თუ ბარამს ვერას შეუვა, სხვა ხუთის დღისა მიწა ხატინათ ქაიხოსრომ უნდა მოსცეს.

რომილსაც ბარამის ყმებს ხატინაი ეღავებოდნენ, ეს მიწები მკველისშვილს და ვითს და ამის შვილს იასეს დარჩათ სამართლით. დღეის იქით ხატინასშვილს ბერს და ამის შვილებს² იმ მიწების საღაოში ხელი არა აქვთ რა, ჩვენის სამართლით ბარამის კაცებს დარჩათ. ფებერელის ე, ქორონიკონს უოე.

სამი ბეჭედი:

1. მეფემან ბრძენან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეყან.

¹ ახალბედაშვილი. ² შვილები.

2. მონაღისა მდივანები ოტია
3. მდივანი იოანე.

კოლეჯი:

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ფებერლის 3, ქორონიკონს უო.

ბეჭდო: ლომად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

217. ბანდინაბა ზურაბ ბაზურიშვილის შვის საძეგე

1787 წ. 10 მარტი

ცსა. 1448. № 1835. დედანი. ქალაღი. 16X 19,8 სმ. მხედრული. განკე-
თილობის ნიშნად აქა-იქ ნახმარია წერტილი.

ქ. ბებურის შვილი ომანის შვილი ზურაბ თავის ყმას სეიას ბატონყმობაზედ უჩიოდა ასე, რომე: მამის ჩემისაგან გაზდილი არის და იმ დღიდან მოკიდებული ვიდრე აქამოდღე ჩვენ გვახლავსო და რვა თემანიცა მართებსო, რომლისამე მიზეზისათვის შამამწყრაო, აიყარა კარდანეხი დამ და ვაქირში დადგაო.

ჩვენ, მეფის ძე ვახტანგმა, ჩვენს სამართალში მოგყვებინეთ და ეს ბატონყმანი ვალაპარაკეთ. ამ ზემოხსენებულს სეიას ერთი რამ საბუთიანი სიტყვა არა ჰქონდა რა. და თითონაც თქო: მართალი არის, თეთრიცა მქართვესო, მაგრამ რადგანაც ამისი ყმა ვიყო, ამისმა ძმამ იოსებმა მამაბატეაო. გამიწყრა ბატონი ჩემი და [ამ] მიზეზით შამოწყეგრო და ავიყარო.

რადგან არც არავინ მოდავე ჰყვანდა და ამასთან რამდენიმე წელწოდით ამთა ჰყოლია, სამართლით ისევე ამ ზურაბის ყმა არის და ამის ძმებისა, ამასვე დარჩა. უნდა აყაროს და ისევე კარდანეხს დაქსახლოს, სიტყვა არა აქვს რა. მარტს ი, ქორონიკონს უო.

ბეჭდო: ლომად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

218. ბახანაბა ირაკლე 11-ისა ახურელთა და ჯანდირიშვილთა

საძეგე სამართლის ბანდინის შესახებ*

1787 წ. 12 მარტი

ხელაწერთა ინსტიტუტი. Ad 457. დედანი. ქალაღი: 34X11,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ჩვენის ღეთის წყალობას შვილებს — გიორგის, იულონს და ალმასხანს და საქართველოს და კახეთის მსაჯულთმეგრებულეებს ასე მოგხსენოსთ:

* შდრ. 1786 წ. 24 აგვისტოს ფიცის განწესების ახურელთა და ჯანდირი-
რიანთ საქმეზე (ბჭვ, სპ. № 203).

მერგე ახურელნი ჯანდირიშვილებს რომ უჩი-
ვიან ვალახვასა, ხლმით შეტეკებასა, ლუღლის დაქერასა და ვალახვა-
სა, რასაც უჩიოდნენ, თითვეულს აზრზედ სამართლის ძალით სა-
მართალი უნდა მიეცესო. აგრევე ჯანდირიშვილები ამთ რასაც უ-
ჩიოდნენ, ამთაც სამართალი უნდა მისცენ.

ამთი ორისვე მხრისა სამართლის ძალით რომ სამართალი გა-
ნისყება, უნდა სამართლით აიწონოს და რომლისაც მეტი მოვა, იმან
უნდა მისცეს.

ესევე ახურელნი რომ ჯანდირიშვილებს თავეთს მამულში მიხ-
დომას უჩივიან, ესეც სამართალში გაისინჯოს. თუ სამართალით ახუ-
რელნი შეუვლენ რასმე, ჯანდირიშვილებმა ამისიც პასუხი ვასცენ
სამართლით. მარტს იბ, ქორონიკონს უო.

აგრევე დავითგარეჯის წინამძღვარი თომა რომ უჩი-
ვისთ თავისის თავის უპატიოდ ლანძღვასა, და აგრევე აქურის
ქეხვა რომ ჩივის, ბატონს წინ ზა[ი]ლ სან მუსტი შემომკრაო
პირშიაო და სისხლით პირი ამეცსო, ამისი პასუხიც უნდა ვასცენ
სამართლით ჯანდირიშვილებმან.

ამთი სამართლები ორისვე მხრისა სამართლით უნდა დაიწმინ-
დოს, რომელიც რომ დაილეკებს, იმან უნდა გარდაიხადოს, ჰქალ-
ბათ.

რაც ერთმანეთში სალაპარაკო აქეთ სამართალში, რაც ერთმა-
ნეთისა დედით, სამართლით ერთმანეთს უნდა მისცენ.

ბეჭდო: მე ფეხთგანანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

219. ბანდინაბა ჯარადან და ლუროშხან ჩოლაყაშვილის

საძეგე

1787 წ. მარტი

ცსა. ფ. 1448. № 5031. დედანი. ქალაღის გრანული ხუთ კეფად. 200,8X
X16,3 სმ. ალაგ-ალგ მარჯვენა კიდე დაზიანებულია, მეხუთე ფეფის მარჯ-
ვენა მხარე კი მოხეულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია
წერტილი.

ქ. ჩოლაყაშვილი ეშეიკაღაბაში ჯარადან თავის
ძმისწულს თუშთ მოურავს დუარმ [შხ]ანს ანზით
უჩიოდა ასე, რომე: ჩემს ძმას ზურაბს რომ გავეყარეო, იმ თა-
რიღს აქეთ ამ თარიღამდის ჩემს ძმისწულს დღის მიწურამდე და
მაშულემის გამოთრეგებაში დამლაგრებაში ვეყვარო.

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალმან დარე-
ჯან, ეს ზემოთ ხსენებული ჩოლაყაშვილი თუშთ მოურავი დურ-
მიშხან სამართალში მოვაყვანინეთ და ამასაც თავისის ბიძის საჩივ-
რების პასუხები დავაწერინეთ; და ამათს სამართალში დავსხვლდით
ჩვენ და მათი ყოვლად სამლუდლოება ნეკრესელი დოსი-
თეოზ; და კახეთის მისამართლენი და მდიენები ჩვენთან მოვაყუ-
ანინეთ.

და ეს ზემოხსენებულნი ბიძა-ძმისწულნი ჩვენს წინაშენ სა-
მართალში ვალაპარაკეთ. და ორთავ თავ-თავისი საჩივრები თითვე-
ულად წერილით მოვატანინეთ; და თავ-თავისი ამათი საჩივრების
აზრები დიდის გამოძიებით გამოვიკითხეთ და მოწამეთაგან წერილით
და დაფიცებით გამოვიკითხეთ; და სწორედ ჰერმარქტქმით შევი-
ტყვევით ამათი სარჩელი; და ხანგამოვლით ამათს დავასა და ლაბა-
რაქვებში თითო-თითოს აზრზედ დიდდ დავშეგრიეთ.

და რომელიც ღმერთმან სამართალი გვაგონა, ჩვენ გამოძიებუ-
ლის ჰერმარქტის სამართალი ამ ორთავ ბიძა-ძეთ ეს სამართალი
მივეციეთ, რომელიც რომ ამ წერილს ჰქვემოვრ თითვეულის თავეთის
წერილების საჩივრების სამართლების სამართლის ძალით გარდა-
გვიწყებტია, რავგარადაც განჩინებასა ამას შინა თითვეულად აცხა-
დებს.

პირველად, ორთავ გაყრის ბარათები მოვთხოვეთ. თუშთ მოუ-
რავმან დურქმისხანმან სამართალში წარმოაყენა პირველად
გაყრის წილის ყრის ბარათები თერთმეტი, რომელიც რომ ზურამ
თუშთ მოურავს ყმა რგებოდა და [ან] ბეთთალმანი მამული, იმას აცხა-
დებდა; და ამათი ფარდი რომ ჯარდან ეშოკალბაშს რომ
რგებოდა, ეს კი არ ეწერა ამ წერილს ბარათებშია და არც ეს ბარა-
თები დაბეჭდილი იყო; წერალი წილის ყრის ბარათები იყო მ დ ი ვ-
ნის ოთარის ხელი, მარამ ამ ბარათებში სრულებით არ გაირ-
ჩეოდა ამათი მამულები. თუშთ მოურავს ეს ბარათები ქონდა და
ეს მოიტანა სამართალში.

ჯარდანს მოვკითხეთ ბარათები თავისის ნარგების წილის
მამულებისა, ამან ფიცით დავაჯერებინა, რომ ბარათები არა მაქვს
რაო და არც ამილიაო.

რადგან პირველათვე ამ ორთავ ბიძა-ძმისწულთ ამგვარი შა-
რისტა დაუქერათ, რომ თავეთი გაყრის ბარათები არც ერთს მო-
სამართლთაგან არ აუღლიათ, ასეთი რომ ამ მოსამართლეთაგან და-
ბეჭდილი ყოფილიყო ამ ერთმანეთის ფარდი წერებულყო, უფრო-
სი ერთი ამათი ლაპარაკი და დავა დღევანდლამდის ამისის მიზეზით

ყოფილა. ამათი ამგვარის ბარათების აუღებლობა ორთავ თავეთს
ჰქუას აბრალონ, მოსამართლეს ამაში ბრალი არა აქვსთ. და ჩვენ
რადგან ღმერთმან შეგვამლებინა, ეს [სამართალი] მივეციეთ.

სასახლისა ასე დავგიწერია: მისის უმაღლესობის ბატონის განა-
ჩენში რომ ხუთი თუმანი კოშკის ფასი სწერია ამ ხუთს თუმანს ჯარ-
დან ნუ მისცემს.

ამე ბატონის განჩენში მჭედლის ფასი ოცდაათი თუმანი დაუ-
წერიათ. აქედამ ჯარდანამ მჭედლის ფასად თხუთმეტი თუმანი
თუშთ მოურავს დურმიშხანს მოსცეს, და თუშთ მოურავმან ერთი
კომლი კაცი მამულთან — არც წინა კაცი იყოს და არც ბოლო
კაცი — საშუალო კაცი უნდა იყოს, თუშთ მოურავმან ამგვარი კაცი
ჯარდან ეშოკალას მისცეს.

და ნახევარი ციხე ზომით ჯარდანამ თუშთ მოურავს დურმიშ-
ხანს მოსცეს. და ვალანის ზომა თუშთ მოურავმან ჯარდან ეშოკა-
ლბაშს უნდა მოსცეს მიწა იქვე ვალანის სიახლოეს ნახევარს გა-
ლანის, რომელსაც მხარეს ჯარდანს უნდა, იქ უნდა აიღოს. ციხე
რადგან საქვეყნოდ აწენებული არის, საკუთრად ჯარდანს სამარ-
თალში ვერ მივცემდით, და ამისთვის ასე გავარიგეთ, რომ სასახლე-
ზედ ასე უნდა მოშველდენ.

ივანე ბიჭუხედი რომ დაიბნენ, თუშთ მოურავი ამას ამბობდა:
დღეღამის შანშე ერთისთვის ერთის ეთხოვნაო და იმას
მივეცაო.

ჯარდან ამას ეპასუხებოდა: არა მარტო საკუთრად შენ-
თვის და [არც] დღეღამისთვის არ მოუცილო, საერთოდ გვეყვს მო-
ცემული და გაყრამაც წილში მე მრგებიაო, ქალაქს მდივანბეგებ-
თანაც მოლაპარაკნიაო და ჩემი მამა ზურაბ [ი] იმ დროს ლაპა-
რაქში იქ ქალაქს იყოო, მარამ ჩემთვის ამ ბიჭუხედ არ უღაენიაო.

ამისი სამართალი ასე გავგიჩინა: ამ ივანე ბიჭუხედ ჯარდანამ
კაცი შეადიგოს და იმ კაცმან მდივანბეგების განჩენი ხელთ დაიჭი-
როს და ასე შედიგოს თუშთ მოურავსა: «რადესაც ამ ივანე ბი-
ხედ ქალაქს ულაპარაკნიათ მდივანბეგებთანა, მაშინ ზურაბ თუშთ
მოურავიც ქალაქს ყოფილიყო და კიდევ შეიქტყოს ზურაბსა ამ
ბიჭუხედ დავა და მაშინ არა ეთქვას რა, ამისთვის, რომ ჯარდანისა
წილში ნარგები ყოფილიყო». თუ ასე კაცი შეადიგა, დარჩეს ეს
ივანე ბიჭი ჯარდანსა. და თუ ასე ვერ შეადიგა, დარჩეს ეს ივანე
ბიჭი თუშთ მოურავს დურმიშხანსა.

ლოთიკაშვილს ოთიაზედ რომ ლაპარაკობენ, ამისი საქმე ასე ყოფილა: ლუარსაბ მიმბაში და ომან ლაშქარნივისი რომ ლალისყურს ყოფილან მათის უმაღლესობის ბძანებით საქმის გასარჩევბლად, იმ დროს ჯარდანისა და თუშთ მოურავის მონღომებით ამათის სამართალში ულაპარაკინათ, და ამათი საჩივარი გამოუქივებთან და განაჩენი მიუციათ მოსთაბარის მოწმეების გამოქივებითა. ამათი სამართლით ლოთიკაშვილი ოთია ჯარდანს დარჩომა. ამათი საქმე როგორც ყოფილა, თითყულად გარჩევით ამათს მიცემულს განაჩენში გარჩევით დაუწერათ. ამ ოთიას ბიძაშვილი ამათის განაჩენის ძალით და ჩვენის შეტყობით არცერთისა არ არის, არც თუშთ მოურავისა და არც ჯარდანისა, თავისუფალი არის, ვისთანაც ნებავს, იმასთან მივა.

ღრიალა გიორგი თავისის შვილებით და ამ ზემოხსენებულის მოსამართლეთ განაჩენის ძალით თუშთ მოურავს დარჩომიდა. და ასლა ჩვენთან თუშთ მოურავმან ბარათი წარმოაყენა ამათი მიცემული და ჯარდანისაგან ხელმოწერილი. სამართლით ეს ღრიალა გიორგი თავისის შვილებით დარჩა თუშთ მოურავს ღურმიზხანსა.

ამ ზემოხსენებულის ღრიალას ფარდად ჯარდანს რგებია ნოლა ბიჭი და ვითი, რომ ესეც ამავე ბარათში დაწერილა, რომელზედაც არის ჯარდანის ხელისწერილი. ასლაც სამართლით დარჩა ჯარდანს.

აგრევე კიდემ ამავე განაჩენის ძალით თუშთ მოურავს რგებია წილის გურგენა ოქრომჭედლის ძმა და ვითო თავისის შვილებით, რომ ამის ბარათზედაც ჯარდანის ხელისწერილი არის. დარჩა სამართლით ეს დაეითო თუშთ მოურავს.

ამ დაეითოს ფარდათ ამავე ბარათში წერილით ჯარდაქანს რგებია გურგენა ოქრომჭედელი თავისის შვილებით. ამათისავე განაჩენის ძალით რუსის ბიჭი ჯარდაქანს დარჩომა; რომ ხუთი მინალთუნი და სამი აბაზა ჯარდანმა თუშთ მოურავს უნდა მისცეს, რომ რუსის ბიჭს ქურდობა ექნა და ამისთვის სამართლით დაედიო. მაგრამ ამ თეთრზედ თუშთ მოურავმაც ხელი აიღო და ჩვენც ხელი ავაღებინეთ. დარჩა ეს რუსის ბიჭი სამართლით ჯარდანსა.

წმინდის ბარძიმ-ფეშუმზედა და ჯვარზედა და ხატზედ რომ უღავნიათ ამ ზემოხსენებულს მოსამართლესებთან, ამათი მიცემუ-

ლო განაჩენიც ასე აცხადებდათ, რომ შუა გაეყოთ. და აგრევე ერთი სამოციქულოს თარგმანი და ერთი ფუტყარი გასაყოფათ დარჩომიდა. და ამისიც [ასე] დაწერათ: ეს ორივე წიგნები ან დრია დეკანოზ-და წილის] ყრთი გაიყოთ. ფუტყარის წიგნი ან დრია დეკანოზთან არისო, ორთავ გამოართონო და ასე [გა]ეყოთ. ჩვენც აგრევე ეს სამართალი დაგვიმტკიცებია.

ჯარდან ეშვიალბაში კოტორაშვილის მამულს[ც] რომ ელაპარაკება თუშთ მოურავს ღურმიზხანს, ასე [რომ]: კოტორაშვილი საუარესოში მოცემული გყავს [შენ], მარამ მაშინ გაყარაში რომ მოგეცო, რაც მაშინ მამული ქონდა, იმ [მ]ამულით მოგეცო. ახლა უს[ამართლოთ] თავის [ს]ახლისკაცს მამული გამოართო და [თავის] მამულს მიიკრაო, მაშინ იმ [მ]ამულით როდის მომცემდიო.

თუშთ მოურავი ამას ეპასუხებოდა: კოტორაშვილები ორნი ძმანი იყენიო, ერთი კოტორაშვილი საუარესოდ მე მამეცაო და მეორე ძმა წილში შენ გერგაო, ეს როგორ იქნებოდაო, ერთს [ძმას] ექნებოდა მამულიო და მეორეს კი არაო. რამდენმა ხანმა გაიარა, ჩემს ნარგებს კაცს შენმან ნარგებმან კოტორაშვილმანო მამული არ დაანებაო. მას უკან ბატონს თავი ვაწყენიო და [ამის] სამართალი მისმან უმაღლესობამ რამ ახს მდივანებეცსა და ოთარ მდივანს უბძანაო. [ამათმა] სამართალი უყვესო და განაჩენი მოგვეცესო.

ჩვენ ამ მოსამართლეთ განაჩენი მოეციებთეთ. ამ თარიღში მიცემული ქორნიკონს უბა, [მოსამართლეთ] ასე გაესამართლებინათ: კოტორაშვილებისათვის თავ-თავისი წილი მამული მიეცათ.

ამ კოტორაშვილის მამულზედ...* ეპასუხებოდა თუშთმოურავ...* ხი მიყო და ამ კოტორაშვილ...* დამელაპარაკაო, კიდემ მისს...* ბას მეფის ძეს გიორგის...* ბძანებით ყოვლად სამადღედლო ნეკრესადო დოსითეო, როსებ მავადღედლო, მდივანი სვიმონ და ფარემუზ ენდროშვილი, მდივანი სვიმონ და ფარემუზ ენდროშვილი, მდივანი სვიმონ და ფარემუზ ენდროშვილი...* მოვიყვანეთო ამა...* [სამართლო] რეყვესო...* ნახევარს მამულს...* მოგცესო ჩვენ...* განაჩენი მოვთქვეთ...* აყენა ამათი მა...* ამ თარიღში და ამა...* ასე სწერენ.

ჩვენ მოსამართლესებთი...* მეფის ძის გიორგის...* ურავისა და ჯარდანის მა...* გასამართლად მივედიოთ...* რსა და ასე გავ-

1 დაეწერეთ.
* აკლი ორი-სამი სიტყვა.
** აკლია სამი-ოთხი სიტყვა.

რიგეთ...* სოს კაციანს მამულზედ...** რამახსა და მდივანს ოთარს მი...* ნც ისე დავემოწმენითო ბეთი...* სოდ ერთი მამული მივეცი...* მიცემული ბარათი სახელდობ...* წილის ფარდებს დაგებდეთო, ჯარღანის წილი ნავლები იყო, ქუტორაჲცა შვილის ნახევარი წილის) ნახევარი სომ ჯარღანისა იქნებაო [და ნახევარი] თუშთ მოურავისა. ეს ნახევარი თუშთმოურავის წილიც ჯარღანს მივეციოთი, ამისთვიქს, რომ ჯარღანის წილი ფარდი ნალები იყო...***

თუშთმოურავს, რომ კოტორაჲშვილი თე[ვედორე] მისცემია, ის ბერო კოტორაჲშვილი თე[ვედორე] უფლია; თუშთმოურავს ეს კოტორაჲშვილი [თევედორე] ნახევრის მამულით მისცემიაო და ნახევარი [მამული] კოტორაჲშვილის თევედორესი და ივანესი არისო, [ნა]ხევარდ მამული ბეროს და ამისი მძისა არისო...*** ჯარღანის წილს რომ ქუტორაჲს ბეთილმანი დ...*** ვითო მარტო ვენახი დაედოო ბუწანკალურ[ისათვის] მისყიდულო.

რადგან ჩვენ ეს მოსთაბარი ზემოხსენებულ[ი] განაჩენები ასე ვნახეთ, ჩვენც ასე დავემტკიცეთ, რაგვარაღცა ზემოხსენებულთ მოსამართლეთ გაქუსამართლებითა და განაჩენები მიუციათ.

ჯარღანის წილმან კაცმან კოტორაჲშვილმან ბერომ ამ [მ]ამულის ლაპარაკში არხა მოგვართო, ასე რომ: მამაჩ[ემი] მარტო იყო, ამ [მ]ამიჩემის ძმა და მეორე ბიძაშვილი[ი] ერთად იყვნენო. ეშმაკის შურისიყებით ამ [მ]ამიჩემის ძმამ თავისი ბიძაშვილი მოკლათ. ამ კაცის მეცლელი თავისის ცოლითა და შვილით ფშავს გარდაეჭრა. ამ მეცლარს დარჩაო ცოლი და ორი შვილი[ი] ვაჟი, ერთი ლეკთავან დატყვევდაო, დარჩა ეს მეორე ობოლი უპატრონითაო, ამ ობოლს დედაც გაუთხოვდაო. ამ ობოლს ხელი მოგვიკიდ და შინ შევიყვანეთ.

ჩვენ სამართალში ეს ზემოხსენებულ ბერო მოყვანენით და ვკითხეთ და აგრევე თვისის წერილისაებრ მოგვახსენა: სამათ იყო ჩვენი წილი[ი] მამულიო — ორი წილი მამის ჩემის ძმისა და თქვისისის სახლის კაცისაო და ერთი წილი მამის ჩემის იყო. ეშმაკის საფთხით რომ თავისი სახლისკაცო შემოაკვდაო და გარდავარდაო, მაშინ ეს სამივე წილი მამული ჩვენ გვეყვითაო; და ობოლიც ჩემთან იყო. გაყარაში რომ ელაპარაკეთო, მაშინ ამ ზემოხსენებულთ მოსამართ-

* აკლია ორი-სამი სიტყვა.
** აკლია სამი-ოთხი სიტყვა.
*** აკლია ერთი სიტყვა.

ლეთო სამართალი გეყვესო და ასე გაგვყარესო, როგორც ზემოთ მოხსენებული განაჩენები არისო. ასე ფიციო ამ ბერომ წერილითაცა და ზემიარად სიტყვითაც ასე აღიარა. რადგან ამ ბერომაც ასე სარწმუნო გვეო, ჩვენც სამართლით ეს ზემოხსენებულ განაჩენები დავემტკიცეთ.

გიშელაშვილის მამულზედ რომ ჯარღან ლაპარაკობს, ამით მამულების სასამართლოთ რომ ყოვლად საბლუდლო ნეკარესელი დოსითეოზ, როსებ მაყაშვილი, მდივანი სვიმონ და ფარემუზ მსაჭული — ესენი რომ ყოფილან, ამათი სამართლით ბეთთალმების საუფროსოდ თუშთ მოურავს ზვიადურის მისცემია, რომ ამათი ბარათიც აქვს. გიშელაშვილის მამულისა ჩვენც ასე დავემტკიცებოა, რადგან თუშთ მოურავს საუფროსოდ მისცემია, ამისი ფარდი ჯარღანს არ ექნება.

ზვიადურს ბერო ზედ რომ ელაპარაკებოდა ჯარღან, ამისი სამართალი ასე მიეცის: მეფის ვახტანგის სამართლის ძალით რდ ასოთხს რიცხვი ასე სწერს: აყრილის კაცისა საკომოვისაც ერგოსო, კაციც იმას უნდა მიუყვდიესო. იქნება ასეც გარბედნო, ვინც მიქიყვანოს, ამისი იყოსო. რადგან ეს ზემოხსენებულ ზვიადურ ბერო დიდხინის წასული ყოფილა თავის [ს]ამკვიდრობამ, ამისი მამულიც თუშთ მოურავსა რგებია და ამ კაცის მოყვანა ზედ ესეც გარჩილა, მოუყვანია. ნეტარხსენებულს მეფის ვახტანგის სამართლით ეს ზვიადური ბერო დარჩა თუშთ მოურავს ღურმიზხანსა.

სასანიაშვილი ჯარღანის წილი ყმა ასე მოწმობს წერილითა: თუშთ მოურავს ღურმიზხანს ერგო ჯანდარაშვილის მამულიო, ამის ფარდათ ჯარღანს ერგოო არუთინას მამულიო, ამას სართად ეგოო მჭედლისეული ბოსტანიო; ეს მჭედლისეული ბოსტანი თუშთ მოურავმან არ დაქანებო და ამისთვის აღარ ინდობა ჯარღანშიო. ახლა რომ ჯარღან ამბობს არუთინას მამული ყვივანის ვენახს არისო, მე კი არ ვიციო და არც ვამიგონიაო.

ამის ასე დაგვიწყობია: ზემოთ ჯარღანის ყმა როგორც სწერს, თავ-თავისი წილი უნდა დაიჭირონ — თუშთ მოურავმან ჯანდარაშვილის მამული და ჯარღანმან არუთინასეული მამული. და ამას აძეს მჭედლისეული ბოსტანი; ეს ჯარღანმან უნდა დაიჭიროს და მიეცეს თავისის შესავლის გზითა, რომ საბარო ურმის გზა უნდა მისცეს ჯარღანს თუშთ მოურავმან.

კიდევ ესეც დაგვიწყობია: თუ ჯარღანმან მოწამე წარმოაყვანა, რომ ამის ნარგებს მამულზედ კიდევ არუთინას მამული სდებოდეს,

დღეს რომ ყვევიანს უქირავს, თუ ამისი სარწმუნო მოწამე წარმოაყენა, ესეც უნდა თუ მოურავმან ჯარდანს მისცეს. და თუ მოწამე ვერ წარმოაყენა, ზემოთ როგორც სასანიავილი მოწმობს, თავთავისი წილი მამულები უნდა დაიპირონ.

ხოდაბუნებისა ასე დაგვიწერია: რადგან ზურაბ თუ შთმოურავის დროსაც გაუყოფარი ქონიათ, უნდა ახლა საბლით გაუყოლოთ და თავთავისი წილისყრით მიეცესთ. თუშთ მოურავი დღურმიზან რომ ამბობს: ხოდაბუნს მოსტროს და თავის ყმას მისცაო, დღეს შენობა აქვსო, ის უნდა გაიჩხრკოს და გაიზომოს, იმისი ფარდი მიწა კარგს ალავს თუშთ მოურავს მიეცეს შეფარდებით. თუ ხოდაბუნისა მოჭრით დღურმიზანსაც გაცეცს, ამასაც ამრიგად მიეცეს მიწა ზომით კარგს ალავს.

გალავანს გარეშე მომეცეფრის სვეილის მამულობით რომ ამბობს ჯარდან, ეს უწინვე გაზომილა და მიჯნულ ყრიაო, ახლაც მეორეთ გაიზომოს საბლითა და მეტ-ნაკლები გასწორდეს. პირველ ზომისი ერთი თუშთ მოურავის კაცი ყოფილა და მეორე ჯარდანის კაცი ყოფილა. ახლაც აგრევე ორისაც კაცმან გაზომოს და მეტ-ნაკლები გასწორდეს. რადგან ამ ზომისი უწინვე თუშთ მოურავისა ტეტო ყოფილა და ჯარდანისა ბარანაბეშვილი, და სვიმონ მაცაშვილი თავსა სდგომია ზომისა და მიჯნების ჩაყრაშია, ახლაც ამათ გარიგებს დასჯერდეს.

მეფურთემილის მამულზედ რომ ჩივის ჯარდან ეშვიკალბაში, ამისის მამულიდამ ნათუქარი მიწა გამოართოო დღურმიზანსაო და თავის კაცებს მისცაო, ამისი ასე დაგვიწერია: თუ ეს მიწა თუშთ მოურავის ზურაბისა და ჯარდანის გაყრის უკან გამოართმევი, და ამაზედ ჯარდან ორს კაცს წარმოაყენებს სამართალში, რომ გაყრის უკან წერთმევიინოს, დარჩეს ჯარდანსა. და თუ ვერ წარმოაყენებს, დარჩეს თუშთ მოურავსა.

ფარემუზას გატეხილი სამის დღის მიწა დარჩა სამართლით დღურმიზანსა.

ნეკაშვილის ტეტოსა და ბასილას მიწის სადარზედ რომ ეს მოსამართლენი ყოფილან კაკარმაშაშვილი რაიბულ, გიორგი, ბარანაბეშვილი მგელა, ზათიასვილი ბერო, ამათ როგორც გაუსამართლებიათ, ჩვენც ისე დაგვიმტკიცებია.

ტოზაშვილისათვის რომ მამული გამოართმევია დღურმიზანს, ამაზედ თითონ ტოზაშვილმან სამართალში ილაპარაკოს, სამართალი მიეცემა.

ზახნის მიჯნის ამოყრას რომ ჩივის ჯარდან, რომ მიჯნები ამოყარესო, ჩვენ ამაზედ კარიდამ სარწმუნო კაცი გავგზავნეთ და მიჯნები ვანახინეთ, ამოყრილი არ იყო, როგორც მოსამართლეთ გაუყვიათ და მიჯნები ჩაუსხამთ, იმას უნდა დასჯერდენ, თავთავისი წილი დაიპირა.

წისქვილის გარეშემოს რომ ჩივის ჯარდან, თუშთ მოურავი ამას ეპასუხებოდა: წყალმა მოგლიჯა და წაიღოთა. ამისი ასე დაგვიწერია: რაც წყალს გარდაჩომოდეს იმ წისქვილის გარეშემო, ეშვიკალბაშს ჯარდანს უნდა მიეცეს.

სეხინასა და ფასიდანის მიწაზედ რომ დაობენ, დამე ედღურმიზან დაქნაფრცხვინაო, ამისი ასე დაგვიწერია: ეს ორნივე გლეხი კაცი სამართალში მოვიდნენ და სამართლით გაშველდენ.

ქთალაგოზის ყმას რომ მიწა გაუტეხა ერთობაში, ნახევარი ამისი თუშთ მოურავს გამოურთმევი, ამისი გატეხილი მიწა ისევე უნდა მოსცეს თუშთ მოურავმან ჯარდანს.

წერილით ეციხა თუშთ მოურავის ყმას ტოზაშვილს, რომ პაპაშვილისათვის მიწა გაცევალა. ამისი ასე წერილით დაწერა თუშთ მოურავის ყმას — პაპაშვილს ივანეს; ლმერთს ვფიცაო და ჩემ სარწმუნოებასაო, მე და ტოზაშვილმან მიწა გაცევალეთო, ორჯელ მოხნაო; მასუკან ბატონმა ჩემქო თუშთ მოურავმან დღურმიზანმან მითხრაო — ბუწქაქარაულის ბეთალმანი არისო, მე მერგოო, გამოართვი ისეცაო, თორემ შენ წამართმეო, მიველ და ისევე გამოურთმევი. ამისი ასე დაგვიწერია: რადგან უსამართლოდ ეს მიწა ისევე გამოურთმევი, ისევე ის მიწა უნდა გამოერთოს და ჯარდანს მიეცეს.

თუშთ მოურავი რომ ამბობს — გაყრაში ის მიწა მე მერგოო, ისევე ჩემი ნარგები მიწა მიუცია ჩემის კაცისათვისაო, ამისიც ასე დაგვიწერია: ის ორნივე მიწის გამცველენი გლეხი კაცი სამართალში მოვიდნენ და ილაპარაკონ. სამართლით ვისაც დარჩება, იმას მიეცემა. მაღამდის ამ მიწაზედ სამართალი გარდასწყდებოდეს, მიწა ჯარდანს უნდა ეპიროს; ამისთვის, რომ ძალათ წაურთმევიათ.

თათრების გატეხილი მიწა სადაც იპოვნონ, იქიდან ნახევარი თუშთ მოურავისა იქნება და ნახევარი ჯარდანისა.

დღურმუკელის კაცის გატეხილს მიწაზედ რომ დაობენ, რეკაშვილმან ეს მიწა ფიცით გაიტანოს.

საქონლის სიკვდილს რასაც დაობენ, რომლისაც გლეხის კაცი საგან ერთმანეთში საქონელი მოუტევენ, ის ერთმანეთის მოდავე-

ნი გლეხი კაცნი სამართალში მოვიდნენ, ილაპარაკონ და მოსამართლეთაგან გაესამართლოთ.

ხოდაბუნები რაც აქეთ, საბლით განზომონ და შუა გაიყონ და წილის ყრით თავ-თავისი დაინებონ.

რომელიც რომ საერთო მინდვრის მიწები აქეთ, ესეც აგრევე წილის ყრით გაიყონ.

ჩვენ სამართლის ძალით ეს [სამართალი მიგვიცია და ნება მისი სიმადლისა [ა]რის. მარტის... [ქორონიკონს] უფ.

ერთი ამისი პირი ჭარდანს უნდა მიეცეს. ეს] თუშუ მოურავს ქონდეს.

დღეღაფალი დარჯახს

ხუთი ბეჭედი:

1. სალთხუცესი კახეთისა ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ ვანავო, მე ერის თვისა მსაჭულად მაგო, ბე ქ ე ა ნ
3. მონა ლთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მიწა ვარ დავითრგუნები დ ა ვ ი თ
5. მონა ლთისა მდივანი ს ე ი მ ო ნ.

220. ბანინება ამილბარ მაღალაშვილის ყმის შარბაზან.
ოპროპირების საძევე

1787 წ. 22 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1724. დედანი. ქალაღი. 39x22 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია მიმიე, წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობისათვის ამის უწინარეს არზი მიერთებია ოქროპირიძე შეერმაზანს: მაღალაშვილი სალთხუცესი ყმობით მედავება, სამართალი მაღირსეთო.

მის უმაღლესობას მათის ძმის პატრიარქისათვის წერილით ებრძანებინა: ეს კაცი თქვენს სალთხუცესს] ასე უჩივის, სამართალი უბოძეთო.

მათს უწმინდესობას იოანე თარხნისშვილისთვის წერილით ებძანებინა: მანდაური სამღვდელონი და საერონი ერთათ შეჰყარე, ამათის საჩივრის ვითარება დიდის ფიცით კითხე. თარხნისშვილს იოანეს სამღვდელონი და საერონი ერთათ შეეყარა და ფიცით ასე მოეწერათ, რომელიც ამას ქვეით მოწამეთაგან თქმული თვითეულად მოიხსენება.

ბეჭინაშვილს შიოს მოეწერა: ოთხმოცი წლის კაცი ვარო წინარეხელი, იმის მეზობლად ვიყავო, ტუ რ ი ქ ა ნ თ შ ი იღვა ოქროპირი ბასილა, ახლა რომ ბიჭები არიან, იმათი მამა იყო, ბიძას სუხიტა ერჭვა და ბერუა, ამ ნიშნით რომ ბასილა არაყმა ვახეთქაო, ესენი საამ მაღალაშვილის ყმანი იყენიო.

მე, მეუღელი ალათანგი, წინარეხელი ვარ და სამოცდაათის წლის კაცი ვარ; რა ოქროპირიძეები მინახვან, საამ მაღალაშვილის ყმათ მინახვანან, მკვიდრი აქაურნი არიან, სახლიც აქა აქვს და კარცა.

მე, შარმანაშვილი წინარეხელი, ფიცით მოგახსენებ: ის ოქროპირიძეები საამ მაღალაშვილის ყმანი იყვნენ; თითონ მე გუცვალუ კანბეგი, მემკვიდრე აქაურია და საამის ყმა არის.

მე, ქეშელაშვილი იესე, სამოცდაათის წლის კაცი ვარ; იქილამ აქამოდენ ეგ ოქროპირიძე მკვიდრი აქაური არის და საამის ყმა არის, სახლიც აქა აქვს და კარცა; თუნდა ვაჩვენებ თვის მაშულსაო.

მე, ბეტრე შეშაბერიძე, სამოცდაათის წლის კაცი ვარ, ამ ნიშნით საამ მაღალაშვილი მოვიდა ჩემთან, პურო წაიღო, ოქროპირიძე მსახურთა ახლდა, თავდებათ ის ოქროპირიძე მომცა, ამისი მნახველი და მოწამე ვარო.

მე, მღვდელმა იოანემ, ამათის სიტყვით დაესწერე ასეო. ამეგ არშინაზე ეწერა იოანე თარხნის შვილისაგან: როგორც ამათ იმოწმეს, ისე დავაწერინეო და მეც ასე მოწამე ვარო.

მათს უწმინდესობას ეს მოწმობის წერილი, მოჩივარი და მოდავე მათის უმაღლესობის წინაშე წარვედინა, ესენი ასე მოწმობედნო. და რომელიც თქვენის უმაღლესობის ნება იყოს, ისე აღსრულდესო.

მათს უმაღლესობას ჩუენ, საქართუელოს მსაჭულთმეკრებილების, სამართალით ებოძებინა. ჩუენ მათის ბძანებისაებრ სალთხუცესი ამილბარ ვალაპარაკეთ.

სალთხუცესი ასე ჩიოდა: ეს ოქროპირიძეები საამ მაღალაშვილის ყმანი იყვნენ, რომ საამის შვილის შვილი ზაზა არის, ზაზამ ამ სიგლით ჩუენ მოგვეციაო, რომ იმ სიგელში ასე ეწერა: მე, მაღალაშვილიმა ზაზამ მოგვიდო ჩემი სასახლის ყმა ოქროპირიძე შერმაზან თავისის შვილებითა და მამუ-სახლითა, ამისვე სახლისკაცი ოქროპირიძე ოქროპირი შენ,

სალთხუცეს[ს] ამილბარს, შენს ძმას დათუას, შენს სახლის კაცს და ვითს, სვიმონს, იაკობს და იოსებს ქ¹ს უა, ამ რიცხვში იყო დაწერილი. ეს სიგელი მისის უწმინდესობისაგან იყო დამტკიცებული. ერთი დავთარი მოიტანა მეფის ვახტანგისა, რომელშიაც ეს ოქრობრიძეები მაღალაშვილის ყმად ეწერნენ.

ეს რომ განვიხილოთ, ჩუენ, მოსამართლეთ, სამართლიდამ უთხარით ოქრობრიძის შერბაზანის შვილს: ამ სიგლისა, დავთრისა და ამ მოწმების გასამტყუნებელი რაც საბუთები გქონდეს, სამართალში თქვი.

ოქრობრიძის შერბაზანის შვილმა თქვა: პირველად იმერეთიდან გადავსულვართო, დისევს ვყოფილვართო კათალიკონის ყმათ: დისევიდამ წინარეხს გადავსულვართო, წინარეხიდან კახეთს გადავსულვართო. ჩვენ სულ კათალიკონის ყმათ ვყოფილვართო.

სალთხუცესი მიუგებდა: ეს მეფის ვახტანგის დავთარი, რომ წინარეხელი ყოფილხარო; და მეორე ეს, რომ შენი პირველი ბატონი ზაზა რომ ობოლი იყო და ზაზას ყმა და მამული დავითს ებარა, დავითმა ზაზას კაცს გროვება რომ დაუწყო, შენც მაშინ აჯყარა და წინარეხს დაგასახლა, წინარეხიდან ჩუენ რომ ავიყარებთ, შენც მაშინ აიყარე და წახველო; მესამე ეს, შენი სახლისკაცი აქამომდემ მე მსახურათ მახლდაო.

ჩუენ ამათი საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ეს სამართალი მიეცით: რადგან მეფის ვახტანგის დავთარში ოქრობრიძეები წინარეხელად ეწერნენ; და ამდენი პირი მოწმობს, წინარეხს რომ იყვნენ, ეგ ოქრობრიძეები არიანო და მაღალანთ ყმანიო; მესამე ეს, რომ ამ ნასყიდობის სიგელს მათი უწმინდესობა ამტკიცებს, თუ ეკლესი[ი]სა ყოფილიყო, ნასყიდობით როდის დაუტკიცებდა; მეოთხე ეს, რომ იმავე ეკლესი[ი]ს სალთხუცესი თავის ეკლესი[ი] ყმას თეთრით რათ იყიდდა და თავის გაყრილს განაყოფს თეთრს რათ მისცემდა; მეხუთე ეს, ზაზას ყმანი თუკი არ იყვნენ, როცა ზაზას კაცებს აგროვებდნენ, მაშინ ეს ოქრობრიძეები რათ მოუვიდნენ; ემექსესე, მსახურათ რათ იახლნენ. ამ ძლიერის საბუთებით დარჩნენ სალთხუცეს[ს] ამირბარს ოქრობრიძეები იმ ნასყიდობის სიგლის ძალით.

¹ გასამტყუნებელი. ზ+ ვიდნენ.

გარაყანიძე ბოქაულთხუცესო ლუარსაბ! ეს ასე აღასრულე. აბრილის კბ, ქორთინიონს უოე.

სამი ბეჭელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო
2. დივანბეგი
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ თავში:

ქ. ჩუენ, სრულიად საქართველოვასა და სხვათა მეფე მეორე ირაკლი, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ეამტკიცებთ.

გარაყანიძე ბოქაულთხუცესო ლუარსაბ! როგორათაც ეს განჩინება აცხადებდეს, ისე აღასრულე. აღიწერა აბრილის კთ, ქორთინიონს უოე.

ზეპედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე; ერეკლე.

221. განჩინება იოანე არქიმანდრიტისა და კოზიანოზიელის მამულის სამამუა

1787 წ. 3 მახის

ცსსა. ფ. 1449. სპ. X 2611. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მათს უმალღესობას ჩვენს კელმწიფეს დედოფალთან არზით მოესხნებინა: არქიმანდრიტს იოანეს წმინდა გიორგის გუჯარი აქესო, უტოს ბულალაუტრის მამული შეუწერას მარიამ ბატონიშვილსაო, ის მამული კობიასშვილს უქირავსო, წყალობას ვთხოვთო, ის მამული ეკლესიას არ დაეკარგოსო.

ამისი გამოძიება ოქმით ებძანა ჩუენ — მათის მონის მდივანბეგის ბეჟანისათვის: ეს ბულალასშვილის მამული გამოიკითხეთ, რომ წმინდას გიორგის არ დაეკარგოსო; უტოს ორი საკომლო მამული ყოფილა, ორი ვენაჟი თავისის სამართლიანის სამზღვრით, ახმეტას მყოფთავან მოიკითხეთ! და მახოსვართავან ქეშმარიტებით შეიტყვევითო და წერილით მოგავხსენეთო.

ამ ბრძანების გამო ვიახელი ახმეტას და უფროს მახსოვარ კეტავან გამოვიკითხეთ და მოგავყვანიეთ ურგებისშვილი გიორგი და მადალასშვილი დეათუნა, რომ ესენი ოთხმოც წელს მიწვენილი არიან, და სხვანი კიდევ მრავალნი, რომელ-

¹ მოვიკითხეთო.

ნიც უტოსა და ახმეტის აცნი იყვნენ, მოვაყვანინეთ ეკლესიის კარ-ზედ და ფიცით ვკითხეთ და ასე თქვეს: ჩვენს მამა-პაპათაგან არც დავეგონიოთ და არც ვიციოთ, რომ ზემოთ უტო სახასით მდგომი ბულალაური ყოფილიყოს და ან სახლებულიყოს.

ბატონისშვილს მარიამს რომ უბრძანებია გუჯარში უტოს ბულალასშვილის მამული ძეგლათგან გილდასშვილს მიემძლავრებინათ და ბატონმა ჩვენმა ძმამ გამოართო და ჩვენი გვიბოძაო, ამ ბიძანების გამო ჩვენ ამ მამულს ვეძებდით ზევით უტოს; და მოვაყვანინეთ გილდასშვილი გოდერძი და უთხარით: ეს ბულალასშვილის მამული უტოს შენ უნდა გვიბოძებოთ ამ მიზეზით, რადან უტოს მდგომი და მამულის პატრონი შენ ყოფილხარ და უწინაც შენს მამა-პაპათ ჰქონიათ ის მამული მიღებული, დღეს შენ უნდა გვიბოძებო.

ამ გილდასშვილმა ფიცით თქვა: ზევით უტოს მდგომი ბულალასშვილის მამული არც ვიცი და არც არისო.

ამ სიტყვას არ დაეცაწმუნენით და კიდევ უტოელნი და ახმეტელნი უტროსნი კაცნი შეეყარეთ და ათღვე ფიცით ვკითხეთ; და ეს კი თქვეს: ბულალასი ერთი ნავენაკობი და ნასაყდრალი კი გავგიგონიოთ და ვინ ყოფილაო, ეს კი არ ვიციოთ.

ჩვენ ამის გამოძიებაში და გამოკითხვაში შევედით და მოვაყვანინეთ მეორედ გილდასშვილი და ვკითხეთ: ეს ბულალას ნავენაკობი და ნასაყდრალი ვისია და ვინ მოგცა.

ამან ერთი წიგნი წარმოაყენა თავისის ყმისა და მამულისა, მთისა და ბარისა და საკომლოებისა, რომ თვითოეულად ამ წიგნში უწყრია. ამ გილდასშვილის პაპის ძმებს გამოუფიცავეს, რომ ამ გილდასშვილის წიგნს თარიღი უზის ქორნიკონს ტბი, ამ თარიღში არის დაწერილი; ამ წერილით გამოუფიცინა უტოს თავისი ყმა და მამული, ეს ფიცი და ბიძანება ყოფილა; იაოსული ჯანდიერის-შვილი იზაალ გარსევანის შვილი ყოფილა და ქუთხაშული ჯილაგის მეთოფე ამ ფიცის გარდაწყვეტაში; ჩოლოყასშვილი იოთარი, ჩოლოყასშვილი ქაიხოსრო და ჩოლოყასშვილი გიორგი მოწმენეები ყოფილან.

ფიცის წიგნში უწყრია: რომელიც ბულალასშვილი მამული წმიდის გიორგის გუჯარში უწყრია, ამ ზევით უტოს არ აცხადებს და არც ზევით უტოს სახსო ყოფილა, ბულალაური სახლებულაო; და არც წერილი და დავთარი აცხადებს ზევით უტოს ბულალასშვილის ვენაკებსა.

ჩვენ მრავლის გზით მოწამეთაგან მებახოვეთ, მომიჯნავეთა და მახსოვართაგან გამოვწვლილეთ და გამოვიკითხეთ, ზევით უტოს სახსო ბულალაურის მამული ან სახსო ყოფილიყოს და ან წმიდის გიორგის შეწირული გაგვეგონოსო.

დღეს რომელიც გუჯარში აფმოაინა და სახელდობრ ბძანებს ბატონისშვილი მარიამ, ამ ბულალაურის მამული ძეგლათგანვე სახსო ყოფილიყო და ჩვენმა ძმამ ჩვენ მოგვცათ ბულალაურის მამული ორი ვენაკი ორად გაყოფილი თავისის სახანავით, მთით და ბართათა და სამზღვრითა.

როდესაც ეს ბულალაურის მამული უბოძებია ბატონს თავისის დისათვის, მაშინვე გაუგზავნია ამ მამულების გამრიგებლად და გასარჩევლათ ყოვლად სამღვდელსო სამებელი ეპისკოპოზი ნიკოლოზ და ჯანდიერი ისშვილი ემიკადაბაში გარსევან; ამათ მოუკითხავთ ეს მამული, რომ თვითოეულად ამ ბატონის შვილისაგან მირთმეულს გუჯარში აცხადებს. რომელიც ამ გუჯარს განიხილავს, თვითოეულად სცნობს ამ მამულის ვითარებას.

ეს ბულალაურის სახსო ყოფილა თიანეთის არხალს ნასახებო, რომ თიანელთ ვენაკები აქ ახმეტას აქვთ — ზოგს ნასყიდი და ზოგს ბატონების წყალობა; უტობით რომ აცხადებს ბულალაურის მამული ორი საკომლო ვენაკი ორათ გაყოფილი შემოგვიწირავსო, ალანის ბირზედ რომ დაწყვეტილის გზა ვაგა, იქამდინ უტოსი არისო, მრავალნი ემოწმებან.

დღეს გილდასშვილი გოდერძი ბეგის ძირზედ რომა დგას, უტობის მამულობითა დგას და გუჯარიც აცხადებს მთავარ-ეპისკოპოზისა და ახმეტ, რომ უტოს ბოლო ბითაანი რომ უწყრია, ახმეტის ვენაკების ბოლოს არის, რომ დღეს სათიანოს სახსოს კაცთ ვენაკები უჭირავსთ, ესეც სრულ უტო ყოფილა. ბულალაურის მამული, რომელიც დღეს გუჯარში აცხადებს უტოს, ეს მამული დანიშნა უტობითაც და სახასობითაც, რომელიც დღეს კობიასშვილებს უჭირავსთ.

და ახლა ნება ჩვენის კვლმწიფის დედოფლისა აღსრულდეს.

მაისის 6, ქორნიკონს უოე.

სპარს.
ბეგენ

თავში:

ქ. ჩვენს, ღმრთით როდესაც კახეთს გამოვალთ, ამ საქმეს მოვიკითხავთ და სარწმუნოს მოწამეთაგანაც გამოძიებით შევიტყოფთ და ამის [ს]ამართალს ჩვენ განვსჯით, რომ ეკლესიას მამული არ დაეკარგოს.

ქნარს მიღეს...
ბრძალი

222. ბანინება ბაჟან და შალვა რაბინოვილების შამაჟულის საგვამო

1787 წ. 13 მაისი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 28. სპ. № 143. ქალაქი. მხედრული.

[87] მის უმაღლესობას კელმწიფეს მამაჩვენს მათის შვილის გიორგისათვის ებრძანებინა: რატიშვილს და თავის სახლისკაცს შალვას სამართალი უსაჩეთო.

ჩვენთან დავისწარით საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება და ვალაპარაკეთ.

ბეჟან ასე ჩიოდა: წირს ჩემი ნასყიდი ქიმნაძე აბრამა და იმისი განაყოფები წართმეული მყავსო და ამ შალვას უჭირავსო.

შალვას ვკითხეთ ამისი პასუხი. შალვამ ამისი პასუხი ამის შეტი [V] ვერა თქვა რა: სხვანი კი ამოწყდნენო, ერთი აბრამა არისო მაგისი ნასყიდი, საქმე არა მაქვს რაო.

ეს უსამართლობით სჭერია შალვას. ბეჟანმა ნასყიდობის წიგნიც გვაჩვენა და ანდერძის წიგნშიაც უწერია. დარჩა ბეჟანს სამართალით ეს ქიმნაძე აბრამა და მისის განაყოფის მამულებით.

მეორეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩაეთს სარტუკანთ კარს ნავენახობი წართმეული მაქვსო.

ამისი შალვამ თავისი კაცისაგან ნასყიდობა თქვა. ვისაც ის ნავენახობი უჭირავს, თუ ნასყიდობის სიგელს წარმოაყენებს, ბეჟანს საქმე არა ექნებათ რა იმ ნავენახობთან და იმ კაცისა იქნება.

და თუ მომტაბარს სიგელს ვერ წარმოაყენებს, ბეჟანს დარჩება, რომ არც შალვას ექნება კელი და არც შალვას კაცს.

ეშვიკაბაშო ხერხეულიძე გოგიავე! ეს ასე ვაარიებე.

მაისის იგ, ქორონიკონს უოე.

223. ბანინება ბაჟან და შალვა რაბინოვილების შამაჟულის საგვამო

1787 წ. 14 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2444. დედანი. ქალაქი. 46x30 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას კელმწიფეს ბატონს მამა ჩვენს მათის შვილის გიორგისათვის ებრძანებინა: რატიშვილი ბეჟან თავის სახლისკაცს ყმასა და მამულზედ უჩივის, სამართალი მიეციოთ.

ჩუნ, საქართველოს უფლისწულმა ბატონის შვილმა გიორგიმ, ჩუნთან დავისწარით საქართველოს მსაჯულთშეკრებილება. ბეჟან და შალვა ვალაპარაკეთ.

ბეჟან ასე ჩიოდა, რომ: ხადას ჩემს წილს მამულს გარდა ერთი წილი ნასყიდი მაქვსო ნაბერლისაგანაო და შალვამ წამართო. ბეჟანმა ნასყიდობის წიგნი მოგვიტანა, ვნახეთ ნასყიდობის წიგნს გარდა ეს საბუთიც მოიტანა, რომ რუსეთს ამის ბიძას ანდერძში დაუწერია დიდის ფიცით და იმაში ასე სწერია: ხადას ნაბერლის შვილის მამული ნასყიდი მაქვსო. და ეს ანდერძის წიგნი მეფის ვახტანგისაგან, მეფის ბაქარისაგან, ბატონის შვილის სვიმონისაგან და ბატონის შვილის ვახუშტისაგან დამტკიცებული არისო და ეს ნაბერალი როგორც შალვას ეყვის, ისე ბეჟანს.

შალვას ვკითხეთ, ეს რატომ გიჭირავს? შალვამ მოგვიგო: მაგისი არისო, მაგრამ ხარჯს მე ვაძლევო, ეს ამიტომ მიჭირავსო. ეს, დაიღ, სუსტი საბუთი არის. დარჩა სამართალით ბეჟანს.

მეორეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ზებუყურს ჩემს წილს გარდა, ერთი წილი რაც ნაბერლის შვილის რგებია, ისიც მე მიყიდიაო და საჯოგვეცაო. ამისი ნასყიდობის წიგნი მოიტანა ბეჟანმა, ვნახეთ.

და ანდერძის წიგნი, რომელიც რომ მეფე[ქ]ისაგან დამტკიცებული არის, ამის ვკითხეთ შალვას, ეს რაღათ გიჭირავს? შალვამ თქვა, ბეჟანისა არისო. დარჩა ბეჟანს სამართალით.

მესამეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩეთს წართმეული მყავს შალვასაგან ჩხიკვის შვილო გაგაძე ბერიო.

შალვამ უპასუხა: ბერი შენ მამეცი გაუყრელი, მე მიჭირავსო.

რადგან ბეჟან ეწამება შალვას, როცა ხოსრო მოგეცი, მანინე ბერი ხოსროვის გაყრილი იყო; და შალვა მიუბეგს — გაუყრელნი იყენნო, ორნივე შალვას დარჩებინა. და თუ ასე საბუთი ვერ უყო, ბერი ბეჟანს დარჩება და ხოსრო შალვას.

მეოთხეს ამას ჩიოდა ბეჟან: ყანჩეთს ჩემი ნასყიდი ნაბერლის შვილის იოსებისაგან მოსყიდული ზოსია-შვილის მამული და პაატა დურგლის მამული შალვასაგან წართმეული მაქვსო და სიგელი კელთ მიჭირავსო.

ჩუნ ამისი სიგელი მოვიხიოვეთ, მოგვიტანა, ვნახეთ; შიგ ეწერა ეს მამული და ანდერძის წიგნშიაც, შალვას ამისი პასუხი მოე-

თხოვეთ. ასე თქო: რასაც ამის მამულს იბოვის, მე საქმე არა მაქვს. სოფლის მახსოვართ კაცთ უპოვნინ და დარჩება ბევანს.

ეწიკალსაბაშო ხე რ ხ ე ლ ი ძ ე გ ი ო რ გ ი ეს ასე აღასრულე. მისის იდ, ქორინიკონს უოე.

ოთხი ბეჟედო:

1. გ ი ო რ გ ი
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეედრებ ვიქმნა მირაჯულად, ქაიხოსრო
3. დ ი ე ა ნ ბ ე გ ი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა, ს ო ლ ო შ ო ნ,

224. ბანინება ნიკოლოზ აფხაზისა და მირზაშვილების

შის საძმუხ

1787 წ. 31 მაისი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 12. საბ. № 35. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[41] ჩვენ, სრულიად საქართველოასა მეფის ირაკლის მეორისა ძემან, მპყრობელმან საუფლისწულოდ სრულიად არაგვისამან, [V] უფალთ მსაჯულთ თანდასწრებით კნიაზი ნიკოლოზ აფხაზოვი და მირზაშვილები სამართალში ვაღაპარაკეთ.

ნიკოლოზ აფხაზოვი ამბობდა: გაგელიძე ბერი ჩემი ყმა არისო. მე კარგა ხანია რუსეთს ვიყავ. ავის დროს მიზნებით აქაიკა დაფანტულიყვენ ჩემი ყმებით; და ეს გაგელიძე შენს სამოურაოს სოფელში მოსულა; რადამე ამ აქ არ ვიყავ. ვინ გედავებოდათო.

მირზაშვილები უბასუხებდენ: ერთი ეს, რომ: ეს გაგელიძე ჩვენი ნასყიდია და ოსმალობას აქეთ ჩვენ ყმად ვესახლობსო; და მეორე ესე, რომ: გაგელიძე გვარი იმერეთსაც არის და მარტო ამ სახელით ყმათ როგორ დაიჭერო; და მესამე ეს, რომ: უგანათლებულესის მეფის ძის ვახტანგის წიგნი მაქვს, როდესაც ამ გაგელიძეს ჩემთვის ბატონყმობაზე უჩივლია, ოქმით ჩემთვის ყმად უბოძებიაო.

ნასყიდობას რომ ამბობდენ მირზაშვილები, სამართალში ტყუილად აღმოჩნდა ამით, რომ გაგელიძემ მოიტანა წიგნი მირზაშვილ[42]ებისაგან მიცემული: როგორც ხიზანი ისე გამსახუროთა, და თუ ნასყიდი ყოფილიყო, ამ წიგნს არ მისცემდა.

და დიდის ხნის მისულობა ამით დაირღვა, რომ პირველად მირზაშვილების მამულზე არ ყოფილა დასახლებული; და მეორე ამით, რომ მისის სიმალის ოქმში იყო: ნიკოლოზ აფხაზის ყმა თუნდა დიდის ხნისა და თუნდა ცოტას ხნისა ვისაც ჰყვანდეს, დაქანებო-სო. და ბატონისშვილის ოქმში ასე ეწერა: მირზაშვილო, შენ გყვანდეს გაგელიძეო.

და გაგელიძეობაზე რომ დაობდნენ, რადგან მახსოვარი არავინ იყო, დიცი განუჩინეთ: თავის შვილებით გაგელიძე წადგეს და ასე იფიცოს, რომ: ნიკოლოზ აფხაზოვის ყმა იყო. თუ ასე დიფიცა, ეს კაცი თავის შვილებით ამას დარჩება, მირზაშვილებს ამ კაცთან საბატონყმით საქმე აღარა ექნებათ რა. და თუ ასე ვერ იფიცა, როგორც ჩვენგან ბოძებული წიგნი აქეთ მირზაშვილებს, ისე იმთვე დარჩებათ.

ბ ა თ ი ა შ ვ ი ლ ო რ ა მ ა შ, შენ ეს ასე უნდა აღასრულო.

შ[ა]ისის ლა, ქორინიკონს უოე.

[V] ქ. ღმრთის წინაშე, მე, ბათქაშვილი რამაშ ამათი ისაულეო ვიყავ; გაგელიძე ბერი თავისი სამის შვილით სანთლები აფედბინე და მირზაშვილს ზახასთან მივიყვანე[ე]. მეც უთხარ და იმ[ე] გაგელიძე ბერმაცა: გაგვიძებ და გვაფიცეო, და არ დაქაფიცა მირზაშვილმა. და როგორც განაჩენში აცხადებს, ეს გაგელიძე აფხაზქიშვილს დარჩა. თიბათვის იბ, ქორინიკონს უოე.

ქ. სულხან მღვინის ძე ესავე ბეგთაბეგოვი ამისი მნახველი ვარ, რომ გაგელიძე ბერისშვილს სანთლები კვლთ ეყარა სალაშო ხანს და ფიცს აპირებდნე. ასე შევიტყვე, რომ აღარა დაფიციებინათ მირზაშვილებს. თიბათვის ვ, ქორინიკონს უოე.

225. ბანინება ელისაარ დაპითოზიონისა და ბალათარ ტაბიშვილის 4340მის სახისსლო საძმუხ

1787 წ. 1 ივნისი

ხელწერათა ინსტიტუტი. Ad 1396. დედანი. ქალაღი. 42,4x17 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილო და ორწერტილო.

ქ. მის უგანათლებულესობას ბატონისშვილს გიორგის ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებილიათვის, ებძანებინა ტატისშვილის ბალათარის ქვრივისა და დავითისშვილის ელისბარის სარჩლის სამართალი. ბალათარის ქვრივი ასე ჩიოდ: მე ერთი შვილი

ჩემი ყმა, თან გამოპყვე და ეს მერვე წელიწადია ყმურად მსახურებ-
ლიო, ეს სამართალმან ვაგინჯოსო.

ჩვენ ეს სამართალი ვსაჯეთ: ბერმან და იაკობმან ორი თავისი
გლეხი კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმან, თქვენ ვაპირებე გოგიაე
და ლთისიაე, მამაშენი სიქტურასშვილს პირველად ძმურად შეეყა-
რა, მამულს ერთად ხმარობდნენ და როცა იესე მაჩაბელმან ძალით
სიქტურასშვილი დაიპირა, შენცა და მამაშენიცა თქუენის ნებით
გაპყვეით და როცა მაჩაბლიანთავან სიქტურასშვილი სამართალით
გამოიხსნა, შენცა მაშინვე შენის ნებით გამოპყვე და ეყეპ, რომ უარი
ამის მეტად შენ არ გითქომსო. თუ ეს კაცნი ბერმა და იაკობმან
ასე შეაფიცეს, ეს ვაპირებე გოგია და ლთისია ბერსა და იაკობს ყმად
დარჩებინ თვეთის მამულით. და თუ ეს კაცნი ასე ვერ შეაფიცა,
გოგია და ლთისია განთავისუფლდებიან.

ეშვადასბაშო აღათორნიკე! ეს ასე აღასრულე. თიბა-
თვის მ, ქორნიკონს უოე.

ქ. დავითის შვილი ასლამაზ! რადგან მისის უმაღ-
ლესობის ბრძანებით ამაზე მოასილი შენ ყოფილხარ, შენ აღასრუ-
ლე ეს ასე ეშვიკასბაშის აღათორნიკის დაქითხვით.

ოთხი ბეჭედი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამ-
ტყეცებ მეფის ძეობით.
2. მეფემ მყო ერთა მსაყულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო.
3. დივანბეგი.
4. მსაყული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

ქ. ფალავანდიშვილები ბერი და იაკობ საფიცრათ მოვიდნენ და
ორი მსახური თან ახლდით, ვაპირბის გოგიასათვის უნდა შეეფიც-
ნათ. ვაპირებე აღარ დაიფიცო. ამ ვაპირბეს თავისი მოყუერები თანა
ყვანდნენ — თათრის შვილი ივანე და ქუქუნი აშვი-
ლი ქიტესა, ვერც დავაფიცებო და კიდეც მაგისი ყმა ვარო.
თავისი ნებითა და ყაბულქითა ამით ასე თქვეს.

მე, არბოს დეკანოზი გიორგი, ამისი დამწერე და მო-
წამე ვარ + ეს ჩემი ხელია.

მე, ზაზა ქუქუნი, ღთის წინაშე ამ წერილის დამწერე
მოწმე ვარ ამისი. ამ გოგიაე და ხთისიაე ასე იყაბულეს.

ქ. ჩვენ, ამ გოგიასა და ხთისიას მოყუერები, თათრის შვილი
ივანე და ქუქუნიშვილი ქიტესა, ამისი თანამოწამე ვართ, რომ

გოგიაე და ხთისიაე ასე იყაბულეს. მე, გიორგი დეკანოზი, ვწერ
ამათის სიტყვითა + +

ქ.* კეთილმსახურის მეფის ძეს ვახტანგს ფალავანდისშვილის
ბერისა და იაკობის მოსილობა ებძანა, ვაპირებე გოგიას ორი მსა-
ხური შეაფიცოსო. ამ განჩენის ბაძნით ფალავანდისშვილებთან მი-
ველ მე, დავითისშვილი ასლამაზ, და ეს ვაპირებე გოგია და ლთისია
თან მივიყვანინე, და წაქრმოქმე და ორი მოთაბარი მასური ძე ია-
ნაშვილი თან ახლდით მოფიცრათ და სამთელი ხელთ ეყურათ
და არბოს მოვიდნენ. ვაპირებეს გოგიას თავისი მოყუერები თან
ყვანდა და ეს ფალავანდიშვილები აღარ დააფიცა და ამითვე ყმო-
ბა თავს იღვე: კიდეც ამათი ყმა ვარო და არც დავაფიცებო.

ამათი ისაული მე გახლდი და ასე გარბედენ ღმრთის წინაშე.
ეს ჩემი ხელია, ბეჭედი არ მქონდა. ივლის[ს] ივ, ქორნიკონს უოქ.

227. ბაგინება ბენანა და ურჯუაშვილის მარულის სამეფო
1787 წ. 14 იანვარი

ცსსა. ფ. 1448. № 725. ღედანი. ქალაღი. 38,5x16 სმ. მხედრული. ყოველი
სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. ჩვენ, ბატონი შვილს იოვანეს, მისმა უგანათლე-
ბულესობამ ბატონი შვილმა გიორგიმ გვიბძანა ბე-
ნენასა და ურჯუაშვილის სამართალი. ჩვენც მივედით
და იმათი მამული გავსინჯეთ. ბენენა თორმეტს ხეს ედავებოდა,
რომ: შენს მამულში დავირაგეს, წილი უნდა დამიღოო შენის მა-
მულსო, მაგრამ უწინ რომ წილი არა დანდებოდა, არც ახლა და-
ვღვა წილი; ამ ხის დარგვით რათ დავდებოდა წილი.
თვითან ურჯუაშვილი ამას ეუბნებოდა: ვინ გუბატყე-
ბოდაო, რომ დარგეო ჩემს მამულში ხეებო.
მეორეთ ბენენამ წისქვილზე დაობა დაუწყო, რომ: პაპა
ჩემსოა შენს მამულში წისქვილი გაუკეთებიაო და მე ორი წილი მა-
მული უნდა მამეო.

და მივედით, გავსინჯეთ, რომ აღარც წისქვილის ალაგი მტყო-
და არც ნაშენობა. და ამისთვის პასუხად ეს განუჩინეთ, რომ:
ბენენამ თუ ისევ იმ ნაწისქვილარზე წისქვილი გააკეთა ახალი, რო-
გორც იმის პაპას სჭერია, ისე დარჩება; თუ ვერ ააშენა და, ამის-

* აქედან ტმესტი აშტრ-ნაჯულია.

1787 წ. 6 ივლისი

ცნს. გ. 1449. საბ. № 2366. პირი. ქალაღი. მხედრლო.

შალვას მოვახსენეთო, ეკლესიისა [ყოფილა და ისევ ეკლესიას მოართოთ და ამით მაგიერის მიცემას დაპირდუნო. იმათ რომ მაგიერი აღარა მისცეს რა, მისთვის გვედავებიათო. იმათ რომ [მაგიერი არა მისცენ რა, ჩუნ რას გვედავებიათო.

ჩუნ რომ ესენი ვალაპარაკეთ და ამითი წერილები განვიხილოთ, ეს სამართალი მივეცით; პირველი ეს, რომ: [ამ ფისაქეს და ჩიქნიბურს ნასყიდი ქონია და ნასყიდობით დიდს ხანს სკერია [და ერისთავს უსამართლოდ გამოუერთმევია; და უსამართლოდ გამოართმულს მამულს ეკლესია არ შეიწირავს.

მეორე ეს, რომ: მაგიერის მიცემა აღუთქვამსთ, [ერისთავს დავითს და შალვას არ დასცალეზბათ მიცემა და არა მიუციათ რა. [თუ] ჭეშმარიტებით მონასყიდენი არ ყოფილიყვნენ, მაგიერის მიცემას რაღათ [აღუთქვამდენ. და რადგან მაგიერის მიცემა აღუთქვამსთ, ჭეშმარიტი ნასყიდი ყოფილა [და] გამოართმევა ნასყიდისა უსამართლო ყოფილა.

მესამე ეს, რომ: მისი უმაღლესობა და მისი უწმინდესობა ამ ძლიერის წერილით ასე უმტკიცებენ და აღწევენ ჭეშმარიტებით მონასყიდეთ ფისაქეს და ჩიფჩიბურს.

ამ მტკიცეს საბუთებით ქორდს² რომ ნასყიდი ვენაქები ქონიათ ფისაქეს და ჩიფჩიბურს, ზემოქსნენებულთ მოწამეთ დამოწმობით დარჩათ სამართლით ფისაქეს გიორგისა და ჩიფჩიბურს ბერს.

მაგრამ რადგან პირველად ეკლესიის ყმისა ყოფილა და ეკლესიის ყმიდამ უყიდათ, როგორც განწესება არის კულუხის გამოართმევა, [ისე იქ განწესებით კულუხს ეკლესიას მიართმევდენ. იუნის ცბ, კორონიკონს უოე.

ორი ზეჟუდი:

1. დივანბეგი
2. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ. [ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ მსაჯულთ მიერ განჩინებას ვამტკიცებთ. მკათათვის იჲ, ქორონიკონს უოე.]

1 მიუცეთ. 2 ქორთის.

ქ. ავალიშვილი პეტრე და იმის ბიძაშვილი ანტონი ელიაშვილს სესიას და ამის ბიძაშვილებს ზურაბას ყმობაზედ უჩიოდნენ.

ავალიშვილები ასე ჩიოდნენ: ეს ელიაშვილები მკვიდრნი ჭავახნი არიანო და საათაბავოს დიასამიძის ყმანო. როცა ჭავახეთიდამ აყრილან, ხეობაში ჩვენს მამულს მისულან და ჩვენ გვეყმობიანო. და როცა ჩვენის მამულსამ აყრილან, ისევ ჭავახეთს გარდასულან თავისავ მამულზედაო. თუმცა ელიაშვილები ქართლითაც ყოფილან, მაგრამ ესენი იმათგანი არ არიანო, მკვიდრად ჭავახნი არიანო. იქილამ დიდი ხანია ესენი ჩვენ ყმათ მოგვივიდნენ, ხეობაში გვესახლნენ. როცა ავის დროს მივზეით ხეობილამ ავიყარენით, ბრეთ ხს ჩამოვედით, ესენიც იქ ჩამოვიყვანეთ, ჩვენსავ ყმათ იდგნენ. და ახლა სხვა მივზეით მოუფონიათ და ჩვენ ყმობით თავს აღარ გვიდებენო.

ელიაშვილი სესია უპასუხებდა: ჩვენ მკვიდრათ მოხელი ელიაშვილი ვართ სვეტიცხოველის ყმანო. ავის დროს მივზეით ჭავახეთს გარდასულვართ და როცა იქილამ გარდმოვედით, ჩვენს მამულში მოხის [ს] შენობა არ იყო, თქვენს მამულში ხიზნათ ვიდგმით, დავრჩით იქ და გვესახურებოდითო და როცა ხეობა დაიკულა, ჩვენ ხან შინ დიხს ვიდგმით და ხან ბრეთს. მაგრამ ჩვენს თავს სვეტიცხოველს ვერ დაუქარავით. მკვიდრნი იმისნი ყმანი ვართო.

ავალიშვილები უპასუხებდნენ: თუ თქვენ მავას სწორით აღმოაჩენთ, რომ მოხელი ელიაშვილები იყოთო ჭავახეთილამ დიდის ხნის მოსულობით, ჩვენ ამაზე სვეტიცხოველს ყმათ არ შევეცილებით და არც თქვენთან ხელი გვექნებოთ.

ელიაშვილებს თავის მამაპაპის სახელები დავაწერიეთ. ერთის თავის პაპის უფროსის მის სახელი თანდილა დასწერა. ჩვენ სვეტიცხოველის მოხელეთ ძველი დავთრები მოვთხოვეთ, რომ იმით ამ ელიაშვილის სვეტიცხოველის ყმობა დავმტკიცებინათ. მისის უწმინდესობის საღთბუცესამ ამილბარ ერთი დავთარი მოიტანა ნიკოლოზ ამილახერი სვილიის კათალი-

კოზობის დროსი. იმაში მონისთან თან დილაშვილიც ეწერა და იმის განაყოფი სხვაც. და ამ სახლთუხუცესმა ესეც ღიღის ფიცით და შეჩვენების ქვეშ შეგარდნით გვარქმუნა, რომ ამ ელიაშვილისთვის არც ეს დავთარი გვიჩვენებია და არ გვითქვამს, რომ თან-ღიღას სახელი სწერიაო.

ავალიშვილები უპასუხებდნენ: ეგ სახელი იქნება მოხელს ელიაშვილსაც რქმეოდესა და ჯავახს ელიაშვილსაცაო.

ამ ელიაშვილმა ერთი ვეზირის ქაიას წიგნი მოიტანა, ოსმალი რომ ქართლში ყოფილა, მაშინ გიორგი ელიას-შვილისათვის ერთს კაცს უჩივლია. იმაში ასე ეწერა: მოხელს გიორგი ელიაშვილს ეს კაცი უჩივისო.

მარამ ავალიშვილები ამას უპასუხებდნენ: ეგ წიგნი შენი არ არისო, მოხელის ელიაშვილსა ვიშოვნიაო.

ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა მეფემ ირაკლი მეორემ, მსაჯულთ ჩვენთან თანდასწრებით ესენი ჩვენს წინ ვალაპარაკეთ. თუმცა ფიცო ავალისშვილებს გრებოდით, რომ თავეთი კაცი შეეფიცებინათ, რომ ესენი მოხელი ელიაშვილები არ ყოფილყვნენ, მაგრამ საჩივარში ავალისშვილებმა ესცა თქვეს, რომ სწორეთ არ ვიცით, მოხელი ელიაშვილებისაგან არის თუ არაო. დარადგან ასე სათუთო ჰქონდათ, ფიცო ავალიანთ ვეღარ დავადევით. უფრო სწორეთ დაჭერებისათვის ფიცო ელიაშვილებს დავადევით.

წადგეს თვითონ სესია ელიაშვილი თავის შვილით და თავის ბიძაშვილით და ასე შეფიცოს, რომ: «ესენი სწორეთ მოხელის ელიაშვილებისაგან იყვნენ, სვეტიცხოვლის დავთარში თანღილა, გიორგი სწერია — ისიც ამის სახლისკაცი ყოფილიყოსა».

თუ ასე დაიფიცეს, ეს ელიაშვილები ორი კომლნი და მესამე ობოლი ამათი ბიძაშვილი სვეტიცხოველს ყმათ დარჩებიან, ავალისშვილებს ხელი აღარ ექნებათ. და თუ ასე ვერ დაიფიცვენ, ავალიანთ ყმანი იქნებიან.

იასაულო ქარსიძეც გლახაც ეს ასე აღასრულე ამ ორ-მოცს დღეზედ.

ივლისის ვ, ქორინიკონს უოე

მეფეთ... ერაყლე	დოიან ბეგი	მსაჯული სოლომონ

1 შოლხეო.

კიდზე:

ქ. მისის უმაღლესობის ბძანებით მე, გლახა ქარსიძე, იასაული ვიყავ და სამქა კომლმა ელიაშვილებმა დაიფიცეს; და სვეტიცხოველს დარჩა. ღმრთის წინაშე ეს ასე იყო. ხელრთვი: გლახა.

230. ბანიანა მოუარავისა და თოფჩიბაზის მამულის სამეფო

1787 წ. 16 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3070. დედანი. ქალაღი. 33X10,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახპარია წერტილი.

ქ. მოურავმა და თოფჩიბაზმა იჩიველს კარდანეხს ხოლოშვილის სასახლეზე. ამ ხოლოშვილს სამი სასახლე ჰქონია; და ეს სასახლეები მოურავისა და თოფჩიბაზისა შუა ვასაყოფი ყოფილა. ამ მამულზე სულიაშვილი სახლებულა, რომელიც რომ თოფჩიბაზის წილად არის დღეს, ამ სულიაშვილის ერთი სასახლე ზეთი აიღემურის ყმისათვის გაუცვლია, რომ თექვსმეტ-ჩვიდმეტო წელიწადია ამ სასახლის ზომა საქნავი მიწაც გამოურთმევიდა და სასახლეც. აიღემურს ამ სასახლის მაგიერი ქვემოთ ხოლოშვილის ვენახის თავში რომ სასახლე ქონია, ციხეც არის და შენობაც, ის ზაქარას ყმის სკერია, ამის მაგიერად, მაგრამ ზაქარია ამას ამქმის, რომ ეს ჩემი სასახლე ნაკლები არისო და არ მინდაო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლეებმა, ეს სამართალი მივეცით, რომ, ის სასახლეები ვაიზომოს და თუ აკლდეს ზომაში მოურავის სასახლეს, თოფჩიბაზმა შეუსრულოს.

ამას გარდა ღვინოზე ლაპარაკობდნენ. თოფჩიბაზი ელაპარაკებოდა: ბავა საერთო არისო და სამი წელიწადი არის, რომ შენ კრფე და მე წილს არ მიღებო. ამაში პაატას წილი აქვს, უნდა მისცეს.

მაგრამ მოურავი ამას უპასუხებდა: ერთის წლის ხოლოშვილის მამულის გამოსავალს შენ დალიეო და მე კი წილი არ დამიღებო.

მოურავს ამას უპასუხებდა: შარშანდელი ზერის გამოსავალი შენ წაიღე საკუთრათაო, შარშან ბევრი გამოვიდა და წელს ცოტაო.

მესამეს ამას უპასუხებდა: ქვევრები წაიღე ჩემი წილი ოთხი

1 წლის მხოლოშვილის. 2 დგამოვიდა.

ქვევრი — ერთი საუფროსო და სამი სხვაო, ამავების მაგერად მეც ბავის წილი დაეხარჯეთ.

ღვინო ერთმანეთს უანგარიშონ და მეტ-ნაკლები გაისწორონ. და ქვევრები კი უნდა მისცეს თოფჩიბაშმა მოურავს.

ჩვენ ასე გაგვირიგებია და ნება კელმწიფისა[ა]. ღვინობისთვის ივ, ქორონიკონს უოე.

ოთხი ბეშელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. სპარს. ბ ე უ ა ნ.
3. მონა ღთისა მდივანბეგი ო ტ ი ა
4. მონა ღთისა მდივანი ს ვ ი მ ო ნ

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ღვინობისთვის ლა, ქორონიკონს უოე. ბეშელი: ქნარს მიცემს დავით მიცემოს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

მინაწერი: თოფჩიბაშის მამულის განაჩენია.

231. სამართალი ძალაჲელ სომეხთა ბაჲრისა*

1787 წ. 18 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3230. დედანი. ქალაღი. 16,3X11,5 სმ. მგელ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია თითო წერტილი.

ქ. მათს უმაღლესობას მათის მონათათვის რომ ეგნატე მღივნი ს ა და ამისი ბიძის პ ა პ ო უ ა ს ი თერთისა და ქონებისა სამართალი ებძანებინა, ამ ქალაქში ეს სამართალი გვაქვს განწესებული, რომ: რისაც მქონებელნი არიან ამ თარიღში, რომ იყრებიან, შუა უნდა გაიყონ.

რაც ამისი წინათ პაპუს ან ეგნატეს თავიანთ საერთო თერთი-დამ დაუხარჯავთ, ის აღარ იხსენება.

რადგან დღეს იყრებიან, რაცა აქვსთ პაპუს თუ ეგნატეს — ნადღეული თუ ღინსეული, ვალი თუ ასაღები — ორისავე საერთო არის, შუა უნდა გაიყონ.

შინ თუ ვასათხოვარი ქალი ჰყავსთ, ზითევი ერგება. და თუ

* შტრ. საბ. № 232.

მოსწრებული ვაჟიშვილი ჰყავსთ, საქორწილო ერგება თავიანთ ქონების მიხედვით. და უფროსს ძმას მამულიდამ საუფროსო ერგება.

ამ ქალაქში მყოფ სომეხთ სამართალი ეს არის. ნება მათის უმაღლესობისა ათავადეს. ნოემბერს იმ, ქორონიკონს უოე.

232. ბანინება პაპა და ეზნაბა თუბანინიშვილის ბაჲრის საბაჲმ*

1787 წ. 27 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3637. დედანი. ქალაღი. 44X34, სმ. მგელ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქორონიკონს უოე, ნოემბერს იმ მისს უმაღლესობას ოქმით და შ ა ნ შ ე მ ი ლ ა ხ ე ა რ ი ს მოასილობით მის მონათათვის თუ მ ა ნ ი შ ე ო ლ ი პ ა პ ო ა ს ი და მისი ძმისწული ე გ ნ ა ტ ე მ დ ი ვ ნ ი ს თერთელისა და ვალის გაყოფა ებძანებინა მოქალაქურის წესისაებრ.

რაც ამ თარიღში ამათ გამოაცხადეს ვალი ან ქონება, რომ ორნივე მიღავექები ერთმანერთი სარწმუნო ვახადეს, ის ქონება და ვალები ასე გაუყავით, როგორც ამის ქვემოთ გარჩევით დაიწერება.

ქ. რაც ნადი ქონება გამოაცხადა პაპამ, ამას ქვემოთ დაიწერება:

რის ხქ (ას ჩვიდმეტი აბაზი)

ქორონიკონს უოე, დეკემბერს კზ, ამ თათუმანი, ექვსი მინალთუნი და სამი აბაზი) რიღში მიცემული ა ფარდი სამხანაყო წიგნითა აქვს ზუბეღლაშვილი ივანეს თან. თავნის ჯამი არის რვ (ას ექვსი თუმანი); ამისი ა წლის მოგება პაპოას დაუხარჯავს, დარჩება ია თვე; ამისი თვეში თუბანზე რ (ორი შაური) სარგებელი ვიანგარიშეთ, რომ იქნება სარგებლის ჯამი ია ხქ (თერთმეტი თუმანი, ექვსი მინალთუნი და სამი აბაზი); ამ თარიღს იქით პაპოას მივეცით ამ ანგარიშით; ამისი ხეირი და შარი და პაპოასი შეიქნა. ჯამი არის ამ თავნისა და სარგებლისა.

* შტრ. 1794 წ. 1 იანვრის განინებას ამავე საქმეზე.

ვდ ბ (ოთხმოცდა ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთენი)

ქორონიკონს უოღ, დეკენბერს ა, ამ თარიღში ა ფარდი სანათით გორელი ალაპაპას-შვილი სტეფანესათვის სარგებლით მიუცია მ (ოთხმოცი თუმანი). სანათის თარიღილამ ამ თარიღამდენ იქნება ა წელიწადი. ამისი სარგებლის ჯამი იქნება ბ ხ (ცხრა თუმანი და ექვსი მინალთენი). აქადამ ამის წინათ პაპოას დაუხარჯავს ე (ხუთი თუმანი), ეს გაველ, დარჩა სარგებლიდამ დ ხ (ოთხი თუმანი და ექვსი მინალთენი). ამით იქნება.

ვ (ერთი თუმანი)

ქორონიკონს უო, თიბათვის მ, ამ თარიღში ნაწერი სანათით თუმანისშვილი ნიკოლოზისაგან უნდა თავენი.

ვჟ (ხუთმეტი მინალთენი)

ქორონიკონს უჟთ, ნუენბერს მ, ამ თარიღში ნაწერი სანათით აკოლასშვილი გურგენასაგან უნდა თავენი, რომ ამისი სარგებელი პაპოას უხარჯავს.

დ ჯ (ოთხი თუმანი და შვიდი მინალთენი)

ქორონიკონს უოა, თიბათვის ა, დაწერილი სანათით ფერშანგიშვილი თომასაგან უნდა თავენი. დაწერეთ რომ ამისი სარგებელი პაპოას უხარჯავს.

ბთ წმ (ორას ცხრა თუმანი, ოთხი მინალთენი და სამი აბაზი) ეფ (თხუთმეტი თუმანი)

ქ. იქნა ზემოთი ე კალამი საღი ასაღების ჯამი.

ქ. აქადამ პაპოას შვილს იოსებას საქორწილოთ მიეცეთ. რადან პაპოას ოჯაღზედ გარჯილობა ჰქონდა, უფრო მეტი მიეცემოდა, მარამ პირველი მიზეზი უქონლობა იყო და მეორე მიზეზიც ეს იყო, რომ იოსებ ამის წინათ რომ დანიშნულა, ნიშანი იწ (ჩვიდმეტი თუმანი) ოჯახილამ ვაფგზავნია. ისიც იმას დაწებდა. ანგარიშში არ შემოვიტანეთ. იმას გარდა აქადამაც მიეცეთ.

რად წმ (ასოთხმოცდა თითხმეტი თუმანი, ოთხი მინალთენი და სამი აბაზი)

ქ. ზემოთი ჯამილამ ქვემოთი ჯამი გაველა, დარჩა პაპოასი და ეგნატეს საერთო ჯამი.

ქ. ამით საღი ასაღები და ვალები ასე გაიყო, როგორც ზემოთ სწერია. მას გარდა რაც კიდევ პაპოას ასაღები აქვს, ამის ქვემოთ ის დაიწერება, რომ რაც ამ ასაღებებილამ ვასაღდება, პაპოასი და ეგნატეს საერთო იქნება, შუა უნდა გაიყონ.

ქ. რაც პაპოას სანათით ასაღები აქვს, აქათ დაიწერება:

მფ (ოცდარვა თუმანი)

ქ. იოვანე მდივანბეგის თამასუქი აქვს ქორონიკონს უნბ, შარტის კდ ნაწერი.

ნ (ათი თუმანი)

ქ. ასლანბეგთან ფასოას შვილი ბაღდასარას სანათი ქორონიკონს უმ, დეკენბერს იე ნაწერი.

ნც (ოცდაორი მინალთენი)

ქ. ამაგ ასლანბეგანთ ბაღდასარას ჯალაბისა და ამისი შვილი ფარასაღანას სანათი აქვს ქორონიკონს უმა, მისის ი ნაწერი.

ლ (ოცდათერთმეტი თუმანი)

ქ. ამაგ ასლანბეგანთ ფარასადანას სანათი აქვს სუნბათას სახელობით დაწერილი, რომ სუნბათას პაპოასი შარტებია და სუნბათას შვილს ეს სანათი პაპოასათვის თავის მამის ვალს თანხაში მიუცია. ამ თარიღში ეს სანათი ყიზლარსა ჰქონდა ვაგზავნილი, თარიღი ამიტომ არ დაწერეთ. თითონა თქვა, ჯამი არისო.

ინ (თოთხმეტი თუმანი)

ქ. მუშრიბიანთ მანუჩარაშვილი შაქროას სანათი აქვს, რომ სახლები გირათ უწერია, თავნის ჯამი არის. ქორონიკონს უაზ, მარტის იგ.

იმ ჰ (ცამეტი თუმანი და ხუთი მინალთენი)

ქ. იანგოანთ პაპას სანათის სავადი აქვს, ქორონიკონს უნმ, დეკენბერს კვ.

ივ (თორმეტი თუმანი)

ქ. ვიშელანთ ესტატესი და გიორგის სანათი აქვს, ქორონიკონს ულმ, დეკენბერს ა.

ქ. თარხან ალასაგან ა ფარდი შართა-
ლამა აქვს, რომ ამისგან თარხანალას ოქრო
აულია და პაპოას ბიჭი სიმონასათვის
ამანათი რომ გაუტანებია, რომ იმავე შართ-
ლამაში სწერია, ამისი ზოგი რამ პაპოასა-
თვის მიცემულა თარხანალასგან და ზოგი
დარჩომილა ისე სადავთო. რაც იქილამ გა-
მოვა, საერთო იქნება, აქ ამიტომ რაერთო-
ბა არ სწერია.

რი 3 (ას ათი თუმანი) ქ. იქნა ზემო ზ კალამი დარჩომილი სანა-
და შეიდი მინალთუნი) თების ჯამი.

**ქ. რაც ამ თარიღში პაპოამ და ეგნატემ ვალები გამოაცხადეს,
ქვემოთ დაიწერება:**

რმე (ასორმოცდა
ექვსი თუმანი)

ქ. ა სიით პაპოამ ვალები გამოაცხადა, რომ
ის ვალები ეგნატემ იყაბულა და ხელი მო-
აწერა, ჭეშმარიტი ვალები არისო, ის სია
რსევ პაპოას მივეციით და ამისი ჯამი აქ დაე-
წერეთ, რომ არის პაპოას ვალის ჯამი.

რბ ცნეე (ასორი თუ-
მანი, ერთი მინალთუ-
ნი, ერთი შაური და
ცხრა ფული)

ქ. ა სიით ეგნატემ ვალები გამოაცხადა,
რომ ის ვალები პაპოამ იყაბულა და ხელი
მოაწერა, ჭეშმარიტი ვალები არისო, ის სია
რსევ ეგნატეს მივეციით და იმისი ჯამი აქ დაე-
წერეთ, რომ არის იგნატეს ვალის ჯამი.

ნმც ცნეე (ორას ორ-
მოცდა რვა თუმანი,
ორი მინალთუნი, ერ-
თი შაური და ცხრა
ფული)

ქ. იქნა ზემოთი ბ კალამი ვალების ჯამი.

ქ. ეს ვალები ასე გავყავით, რომ რაერთი
ვალი იყო ეგნატესი, ერთი იმოდენა ვალი
პაპოას ვალიდამ შეუფარდეთ, რომ რაც იგ-
ნატეს ვალის თანხა ქონებიდამ ერგებოდეს,
იმოდენა ვალის თანხა ქონებიდამ პაპოას ერ-
გოს. რაც პაპოას ვალი იგნატეს ვალზედ მო-
ემატება, იმ ვალის თანხა სრულად პაპოას

მიცემა, ასე, როგორც ქვემოთ გარჩევით
დაგვიწერია, ვალიცა და ქონებაც. ეს ამიტომ
ასე გაიყო, რომ ვალი ქონებასა სჭარბობდა.

ქ. ეგნატეს ვალის ჯამი აქათ ჩამოვიტანეთ, რომ არის **რბ ცნეე**
(ასორი თუმანი, ორი მინალთუნი, ექვსი შაური და ცხრა ფული).

რე ძტმე (სამოცდა-
ხუთმეტი თუმანი,
სამი მინალთუნი,
ექვსი შაური და ცხრა
ფული)

ქ. ამავე ეგნატეს ერგება პირდაპირ ნაწერი
ქონებიდამ.

ქ. პაპუას ვალიდამ ეგნატეს ვალს შეუფარდეთ **რბ ცნეე** (ას-
ორი თუმანი, ორი მინალთუნი, ერთი შაური და ცხრა ფული).

რე ძტმე (სამოცდა-
ხუთმეტი თუმანი,
სამი მინალთუნი,
ექვსი შაური და ცხრა
ფული)

ქ. ამავე პაპოას ამ ვალის თანხათ ერგება.

ქ. ამას გარდა პაპოას ვალს მოემატა, ჯამია **მგ კწე** (ორმოცდა-
სამი თუმანი, შეიდი მინალთუნი, თვრამეტი შაური და ერთი
ფული).

მგ კწე (ორმოცდა სამი
თუმანი, შეიდი მი-
ნალთუნი, ექვსი შა-
ური და ცხრა ფული)

ქ. ამ ვალის თანხა ერგება ყარშუ ქონები-
დამ.

რშდ წქ (ასოთხმოც-
და თოთხმეტი თუ-
მანი, ოთხი მინალთუ-
ნი და სამი აბაზი)

ქ. იქნა ზემო სამი კალამის ჯამი **გ კალამი**,
ვალის ჯამი არის **ნმშ ცნეე** (ორას ორმოცდა
რვა თუმანი, ორი მინალთუნი, ერთი შაური
და ცხრა ფული).

ქ. პირდაპირ რომ ზ კალამი ასალები სწერია, რომ ჯამი არის
თარხანალას სადავოს გარდა **რი 3** (ას ათი თუმანი და შეიდი მინალ-
თუნი), ეს, თუ ან ამას გარდა, ამ თარიღს უწინდელი ასალები გა-
მოჩნდება ასეთი რომ ამ ანგარიშებში არ შემოსულიყოს, სულ პა-
პოასი და ეგნატეს საერთო იქნება, შუა უნდა გაიყოს.

ან ამ თარიღს უწინდელი ვალი გამოჩნდეს ასეთი, რომ პაპუას

მამისაგან ან იგნატეს მამისაგან აღებული იყოს, ან იმათ დროქინდელი დავა გამოჩნდეს, ორთავ პაპთან და იგნატემ პასუხი უნდა გასცენ.

ამას გარდა ამ თარიღს უწინდელი ან უკანდელი თუ ასეთი ვალი გამოჩნდეს, რომ ის ვალი პაპთან აღებული იყოს, თითონ პაპუამ უნდა გადაიხადოს, იგნატეს საქმე არ ექნება.

აგრეთვე თუ იგნატეს აღებული ვალი გამოჩნდება, თითონ იგნატემ უნდა გადაიხადოს; პაპთან საქმე არ ექნება.

ამას გარდა თუ ამ თარიღს უწინდელი ერთმანერთში თეთრისა ან აღებ-მიცემის მოკითხვის წიგნი ან დავთარი ან ყაზხი ან ბარათი ან პირობის წიგნი გამოჩნდება, იმაგების ჰუქამი ბათილი არის.

თუ ამათი ერთობის დროქინდელი დავა რამ გამოჩნდეს, ბაინდურას თუ პაპთან სახელობით წამოედავოსთ ვინმე რასმე, რომ თეთრის სარიშტისა და აღებ-მიცემის სარიშტის დავა იყოს, პაპთან სიცოცხლეში ან პაპთან უკან, ამ გვარს დავაზღვრავ ვაუჯათ ან დაეხარჯებათ, საერთო ექნება; ეგნატემ და პაპთან ან პაპთან შეილემბან უნდა პასუხი გასცენ.

მათი მონათ და ფერხთა მტვერთ ასე დავინახეთ, რაგორათაჲც მოგვისხსენებია. ბძანება მათის უმაღლესობისა აღსრულდეს.

ნუნებურს კჳ, ქორონიკონს უოე.

სხვა ხელთ:

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქუს მე, იესეს შვილს პაპუსს. მე, იოსებმა პაპუსს შვილმა, მამის ჩემის სიტყვეთ დავწერე და მეც ყაბული მაქუს. ამ ანგარიშის წიგნი ორი დაიწერა: ეს ერთი მე დავებუდე, ეგნატის მივეც და ამისი მეორე პირი ეგნატემ დაბეჭდა და მე მომიცა.

ბეჭედი: მონა ღთის პაპოა.

ქ. ამ სამართლისა და ანგარიშის მოსამართლენი გახლდნენ მუთოას შვილი ოსეფა, თაყუას შვილი ისაიას, უზბაშიშვილი შაქაროა, ავტოქიანთ ოპანეხა.

სამი ბეჭედი:

1. ოსეფ 1733

2. სომხური ბეჭედი

3. სომხურ-თათრული ბეჭედი

ხელთა: შაქაროა

ამისი მარიფათით ზემო ანგარიშის დამსწრელი და დამწერი ვარ, მისის უმაღლესობის მონა და ფერთა მიწა ყალოას შვილი,

ხელრთვა

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბრის ა, ქორონიკონს უოე. ბეჭედი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

233. განჩინება კახის მარიამის შვილის პაპუნას სამხუზა

1787 წ. 29 დეკემბერი

ცხსა. ფ. 1449. საბ. № 958. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. კუტის მარიამის შვილს პაპუნას ამ წინას თვე-ცხსში მისის სიმაღლის საქართველოს კელმწიფე დედოფლისთვის არხით მოეხსენებინა და სამთავის[ს] მს[ა]ხლობელის ამილახორის აზნაუროშვილის ზა[ა]ლის შვილის ნიკოლოზის თვის ეჩვილა, რომ: მე ერევნელის კაცის სარქისას შვილი ვარო. მამაჩემი სარქისა ავის დროს მიზეზით სამთავის[ს] მისულა, იქ ცოტას ხანს მოჯამაგირედ სდგომიაო, და ამისის მიზეზით ყმად მტკილებათ, და სამართალი მადირსეთო.

მის სიმაღლე კელმწიფე დედოფალს ეს კუტი მარიამის შვილი პაპუნად ზა[ა]ლის შვილი ნიკოლოზ სამართალში უღაპარაკებია. პირველად ნიკოლოზისათვის საბუთი მოუთხოვნია. ამ ნიკოლოზს ერთი არზა წარმოუყენებია მისის სიმაღლის მეფის სახელზედ დაწერილი, რომ ამ არზაზედ მისის სიმაღლის მეფის ოქმი არა ყოფილა მოწერილი და ზურგზედ მდივანბეგები განაჩენს აწერენ, რომ ჩვენ მდივანბეგები ამ არზის პატრონისა და ამის მოაღის სამართალს ესრეთ განვაწესებთო, რომ: ეს დედაკაცი თავისის შვილით ამ ზა[ა]ლის შვილს ნიკოლოზს დარჩათ სამართალი; და თუ სხვას კაცს ამ დედაკაცთან და ამის შვილთან პატრონებობაზედ სიტყვა ექვს ვისმეო და აღაპარაკებსო, სამართალი მასუკან იმას მიეცემაო. ეს სამართალი ამ მიზეზისათვის განვაწესეთო, რომ ამ დედაკაცის მლადვე არავინ იყოთ სამართალშიაო; რომ ეს განაჩენი თიბათვის, ქორონიკონს უნვ, ამ წლის დაწერილი იყოთ.

მისის სიმაღლე ჩვენი კელმწიფე დედოფალი განაჩენით ამას ბრძანებს, რომ ჩვენ ეს მდივანბეგების განაჩენი ორის მიზეზით მტკიცეთ ვერ დავინახეთ: პირველად ეს, რომ: რატომ არზაზედ მისის სიმაღლის მეფის ოქმი არ არის მიწერილიო. თუ მსაჯულთ სიტყვით უბრძანაო ამათი სამართალი, რატომ შედგომად განაჩენი

მაშინაც არ დაქმტყეცებინაო. და მეორე ეს, რომ: ამ შენს განაჩენში ერთის მხრის ლაპარაკი კი სწერიაო და მეორეს მხრის ლაპარაკი კი აღარ სწერიაო. ამ განაჩენით ამ კუტის მარიამის შვილს პაპუნას შენ ყმათ ვერ მოგცემთო.

ქვეშარიტი განსჯა და ბრძანებაც არის. კუტის მარიამის შვილის პაპუნასთვის საბუთები რომ მოუთხოვია, პირველად წარმოუყენებია თავის დედის მარიამის მორთმეულს არზაზედ მოწერილი ოქმი. მიის სიმაღლის მეფისაგან კურთხეულს რევაზ ამილახვარზედ, რომ: ბატონო ამილახვარო! თუ ამ დედაკაცის შვილი შენ წაებრძოლები თუ შენს სახლსკაცებს, ისეც მოეცეთო; თუ თქვენ ერთი რამ სიტყვა გაქვსთ, ილაპარაკეთ და სამართალი მოგცემათო. ამას თავისი შვილები არ წაერთვასო, თვარემ ღმერთს დიდათ ეწყინებაო და ჩვენგანაც საწყენი იქნებაო. მაისის ით, ქორონიკონს უნე, ამ წლის დაწერილი იყო ეს ოქმი.

ამას გარდა მეორე საბუთი მოუტანია მთელის თუმანი სი შვილებსა, რომ ესრეთ უწამებიათ, რომ: კუტი მარიამ ზაქალისშვილის ნიკოლოზის ყმას ჰყოლოდაო, ის რომ მოჰკლამოდაო, მასუკან სხვას კაცს შეერთოო, ისიც რომ მოჰკლამოდაო და ეს ობოლნი დარჩომოდა, მასუკან ეს დედაკაცი და ეს ობოლი ქელთუბანს მოვიდნენო, ოცდაორი წელიწადი კელთუბანს იდგნენო, არავინ ზდავებიაო; რაც ხიჯაქნი კაცის სამსახური იყოო, ამასაც ხანებთან ვიმსახურებდითო. მასუკან ნიკოლოზ რომ წამოვიდაო, მასუკან ამ დედაკაცმა მის სიმაღლეს ბატონთან უჩივლაო და ოქმიც უბოძაო. მასუკან ეს კაცი ამ ნიკოლოზისაგან არც ნამსახური ვეინახავსო და არც იმის მეტად ნიკოლოზს ამას წამოსდავებიაო.

ამას გარდა კიდევ ერთის სომხითელის კაცის ათოას მოწმობა მოიტანაო, რომ ესრეთ გამოწმობდა: ავის დროს მიზეზით ქვეყნები რომ წახდაო, სამთავის ხიზნად მოვედითო, იმ თარიღით ერთი ერევნელი კაცი სარქისაც მოვიდაო, ზაქალისშვილის ყმას მოგამაჩრეთ დაუდგაო სამს წელიწადსაო. მასუკან ამ სარქისამ ერთი ზაქალისშვილის ყმის ქვრივი შეირთოო, რომ იმ ქვრივს ერთი ობოლი ვაჟიშვილი ჰყვანდაო ზაქალისშვილის ყმასთანაო. ზაქალისშვილმა მამინევე ეს თავისის ყმის ობოლი თავისის ყმის საქონლით ამ დედაკაცს წაქართვაო და თავის სახლში შეიყვანაო, რომ იმ დედაკაცთან თავისის პირველის ქმრისა აღარა დარჩომია რაო, და

1 მიშინც.

არცრა ზაქალისშვილს მიუტიაო სარქისასათვისაო, და არც სარქისის უმსახურნია ზაქალისშვილისთვისაო. როგორც ხიზნის კაცის წესი არისო, ისე ხიზნათ იდგაო. ეს მოწმობაც მოკლადარის ტერტრება დაწერილი იყო.

შემდგომად ამ საბუთებისა და წერილების უმეტეს დამტყვევბისთვის ყოვლად სამღვდელის მიტროპოლიტს მთავარეფისკოპოსს პაიციოს მოვსთხოვეთ შენი მოწმობაო. ამის ყოვლად სამღვდლოვაც მოწმობას ესრეთ გიწერდაო, რომ: ჩემ სამთავნოლბაში კუტის მარიამის შვილი პაპუნაო კელთუბანს იდგაო და თქვენის ოქმით თუმანისშვილს ჰბარებოდაო; ორი წელიწადია სამთავისსი ჩემთან მოვიდაო, მე ვერ ვიცნობდიო, სამთავისელთ მიხუცებულთ კაცთ ვკითხეო, ეს ვინ არისო, იმთ მითხრას: ერთი ერევნელი კაცი მოვიდა აქ, ზაქალისშვილის ყმის ქვრივი შეირთოო და ეს იმ ერევნელის კაცის შვილი არისო. ასე იყო, რომ ეს ქვეშარიტი მოხსენება არისო. ჩვენ ამთვის ძლიერის მოკლადარის საბუთებითა და მოწმობებითაო შენი თავი ზაქალისშვილის ნიკოლოზს ყმათ ვეღარ მივითვლიო და ჩვენთვის სახალს ყმად დაგვევითო; და მასუკან თუ ზაქალისშვილს ნიკოლოზს ამ საბუთებელს წიწქალმდევი და დამარტვევი საბუთი რამ ექნებაო და მოიტანსო, ილაპარაკოსო და სამართალი მიეცემაო. მის სიმაღლე კელმწიფე დედოფალს კუტის მარიამის შვილისთვის ამგვარი განაჩენი ებოძებინა.

შემდგომათ ამ განჩინების უკან ესეც ზაქალისშვილი ნიკოლოზ კიდევ ჩამოსულიყო და თავის დედაც თან ჩამოყვანა და ჩიოდა და ამ პაპუნას რომ შეეტყო, ესეც მსწრაფლიად ჩამოვიდა და თავის მოღვევს სამართალში მზად დაუდგა.

მისმა სიმაღლემ ჩვენმა კელმწიფემ საქართველოს დედოფალმა ბატონის დადიანის ასულმა პატრონმა დარჯან უმეტეს სამართლის განჩხრეკისა და გამოძიებისათვის და არზის განსვენებისათვის ამთი სამართალი ჩვენ — მათს მონათ ციცი სვიცის მდივანბეგს უვიკალდაშს თეიმურაზს და ბეგთბეგთვს მდივანს მოლოარეთხუტეს სოლომონს ვეებრძანა. ესენი მოვიყვანეთ და ჩვენთან ვალაპარაკეთ.

ზაქალისშვილის ნიკოლოზის სიტყვა ესეც იყო: მდივანბეგების განაჩენი მაქვსო, რომელიც მისს სიმაღლეს კელმწიფე დედოფალს გაუჩხრეკა, იმ განაჩენში სიმტყეცე ვერ ებოვნა, რომ იმ განაჩენით ვერც მისი სიმაღლე დედოფალი უმტყეცებდა, ვერც ჩვენ ვწყაყით

იმის დამტკიცებას, ამისთვის რომელიც იმ განაჩენის დაუმტკიცებლობის მიზეზები ზემორე მოხსენებული არის.

ამას გარდა ზაქაისშვილს ნიკოლოზ ვკითხეთ: თუ რომ სხვა საბუთი და სიტყვა გაქვს სამართალში, ის ილაპარაკეო. ერთი კიდევ ესე თქვა, რომ ამისმა მამამ ჩემის ყმის ქვრივი გაქაჩნილა და მას-უსკან ისე შეერთოო. მეორე ესე, რომ მოჯამაგირბაში სისხლი დაედვაო და ის გარდაუხანდეთო

თუ ესენი სწორე საქმე იყო, ან ყმის ქვრივი გაუწვილა და ან სისხლი გარდაუხანდა, ეს ნიკოლოზ გლუხიკაცი ხომ არ იყო, აზნაურ-როშელი და შეგნებული ყაცია, რატომ თავის დამანაშავეს კაცს მაშინვე ან თავის ნებით წერილი არ გამოართვა და ნასისხლში არ დაიჭირა და ან არა. მოსამართლესთან არ უჩივლია და სამართალი არ ღამირათა. ამითი ჩანს, რომ ეს ლაპარაკები სიმართლისა არ იყო; ამ კაცის ყმობის ნდობა აქვს და ამისთვის¹ ლაპარაკობს ამეჩქეს.

ამას გარდა ნიკოლოზ ესეც თქვა, რომ თავარბისკოპოზის რომ მოწმობის წერილი მიუტია, ეს ოსტატობით გავეთვლები არისო.

სამართალი ამ სიტყვაზედ მივავდეთ და ნიკოლოზს უთხარით: მთავარეპისკოპოზმა, რომ ესეც სიტყვა თქვაქაოს, რას იტყვიო.

ნიკოლოზმა თავს² იღვა: თუ მთავარეპისკოპოზი თავისის პირით ამვე მოწმობას გამაგონებს, მტყუანი ვიქნებო და სიტყვა აღარა მექმნებაო.

მაშინვე სამართლიდამ ამ ზაქაისშვილს ნიკოლოზს თან კაცი გავატანეთ, იმის ყოველად სამღვდლოება მთავარეპისკოპოზი პაისოს თავის სახლებში ბძანდებოდა, მივიდნენ და ჰკითხეს თვითონ ნიკოლოზს; ესეც პირველი მოწმობა უთხრა და დაუმტკიცია.

ამით უმეტეს სიმტყუენში შევიდა ნიკოლოზ. ამას გარდა სომხითელი სარქისას მოწმობა რომ ჰქონდა, მართო წერილს არ ვერწმუნენით; ესეც სარქისა მოეყუანინეთ, თავისის პირით ესეც თავის მოწმობა დაქაჩნიცია.

ახლა ჩვენ ამდენის გამოძიებით გამოვიძიეთ. ნიკოლოზს ერთი მტკიცე საბუთი ჰქელთ არა ეჭირა რა, რომ იმითი იმისთვის ეს პაპუნა ყმთა მიგვეცა. ამ პაპუნას ამისთანა ძლიერიქ საბუთებზე კელთ: ეჭირა: მისის სიმაღლის მეფის ოქმი, რომ: ამილახვარო რევან, ამ დედაკაცს თავის შვილი მიეცო; მეორე, კიდევ მისის სიმაღლის დედოფლის განაჩენი, რომ გამოძიებით გაუსინჯავს და ზედმიწევნით სამართალი უბრძანებია; მესამე, მისის ყოველად სამღვდლოს მთა-

¹ ამისთვის. ² თავის.

ვარედისკოპოზის წერილი და პირით დამოწმება თავის ყურით გაიქონია; მეოთხე, ერთობით თუმანისშვილების მოწმობა, რომ ოცდართი წელიწადი ჰქელთუბანს მდგარა, თუკი ყმა იყო ამისი, ამ ოცდართის წელიწადში რატომ ერთის ქათმითაც არის ვერ იმსახურა; მეხუთე, სომხითელის კაცის ათუას მოწმობა.

ამდენის საბუთებს მქონებელი კაცი როგორღა მიქციემოდა. ჩვენის გასინჯულობით და სამართლით ეს კუტი მარამის შვილი პაპუნა განთავისუფლდა, რომ ზაქაისშვილს ნიკოლოზს და არც არავის ამის სახლისკაცებს, არც არავის სხვათ ვისმე საქმე არვის ექვს. როგორც დედოფლის ყმობა მოუწოდებია, ასევე დედოფლის ყმადა უნდა ეგოს.

ჩვენის გასინჯულობით ეს სამართალი ესრეთ ესაჯეთ და ნება მისის სიმაღლის ჰქელმწიფე დედოფლისა არის.

დევემბრის კო, ქორონიკონს უოე.

	სოლომონ	ოსიებ

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოს, კახეთის და სხვათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასული პატრონი დარეჯან ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. დევემბრის ლ, ქორონიკონს უოე.

დედოფალი დარეჯან

234. განჩინება მაღალაშვილთა მამულის საპაშეზ

1787 წ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1787 წ. დედანი. დაზიანებული. ქაღალდი. 44,5x10,5 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ ორწერტილი: ა-მეტ-ნაკლული.

ქ. სახლთხუცის რევანის და ადამის და ზურაბის სასამართლოდ მივედით ჩვენ, ლუარსაბ ბოქორულთხუცისი, გიორგი სარდალი; შამოციყარეთ იასე, გეგეჯან, ხუცია, ფირან. გავსინჯეთ იმათი საჩივარო.

ერასტი, სეხნია, დებიტა ამას ჩიოდნენ. გავწინჯეთ ჩვენ და ვალაპარაკეთ. შიოშ, სენიას მძა, მისულყო ადამის ბაღში, ორმოცდაათი ნამყენი მოეჭრა, ხუთასი ვაზი მოეჭრა, ოთხი

¹ იყოს. ² შიოშ. ³ მძას.

მარგალი დაეწო. ის ალაგი რაც ან საქმარი არის ან უკმარი არის, ყველა ვედევანის ყოფილიყო, ბარათიკ ქონდა. მიეყვანათ ადამს და ერასტის პაპუ ნა მაღალას შვილი, ფირან მაღალასა შვილი, სხვა გლეხი კაცები და ადამისთვინ გვეიცავლა. ადამს მიეცა ნიბთ სამი ნარქვეი და ნახევარი ერასტისათვინ, ნახევარი ნარქვეი აღარ მოეცა. კიდევ ამ სამს ნარქვეში კარიცა-შვილს ცოტა მიწა² მოეცნა, არ დაენებებინა ერასტისათვინ, ახლა ეს ბლის დაჭრა, დაწვა იმავე მომკლარყო.

ამის ჩვენ სამართალი უყვით: ამიტომ რომ სასახლის ბალი იყო, ცხრა თუმანი გაუჩინეთ. სამი თუმანი ამიტომ ჩაუტარეთ, რომ რაც მიეცა, იმაზე ნახევარი მიწა აკლდა. კარიკუსშვილს იმ სამი დლის მიწისაგან არ დაქენებებინა. ამას გარდა ორი თუმანი სვეტიცხოველს და ბატონს ქათალიკოს ვაპატივეთ, ერთი თუმანი ჩვენ ვიპატივეთ მოსამართლეთ. სამი თუმანი სენნიამა და ერასტიმ ადამს გარდუქადოს.

ახლა ის სამი დლის მიწა და ნახევრის ადამ სენნიას [და] ერასტის მისცეს უკლებელი³. ადამს რომ ზაქარიას შვილის მიწა ზერისთვინ⁴ შეუმატებია, რაც ერთმა კაცმა თქოს, ზაქარიას შვილს პასუხი მისცეს.

კარიკაშვილის ვენაჭვედ რომ ლაპარაკობდენ, ნავიკრი-შვილს(?) რომ თხრილი უქნია, იმ თხრილს იქით ადამს არა აქვს კელი; იმას აქეთ ერასტის ნუ აქვს კელი.

პატარა ნიგოზი რომ დგას, ის ერასტის ქონდეს. სარალ-ეს რომ ვენაქისთვინ მიწა შეუმატებია, იმის პასუხი ადამ მისცეს.

ერასტის რომ თავის ზქვრისთვინ ღობე გამოუტლია, ღობეს გარეთ ერასტი ნუ ეცილება. ღობეს შიგნით ჟანუას შვილს კელი არ აქვს.

სამის დლის და ნახევრის მიწა რომ მიეცემა ერასტის, ოჩლეუ-რი საქმარი და უკმარი სახლობუცეს და მის ძმებს დარჩეს.

ეს ასე გაგვირგებია, რომ ერთმანერთთან ძმობისა და მოყვრობის მეტი აღარა კელი აქვსთ⁵. ქორონიკონს უოე. † † ითრიგი

1788 წ. 4 თებერვალი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 28, აბ. № 159. პარი. ქალაღი. მხედრული.

[101v] მისის უმაღლესობისათვის მოესენებინა რატის-შვილს ბეჟანს: ამ ოცდახუთს წელიწად წინათ ციხილამ დავით რატის შვილმან ჩინი ვადმოავდო და მე თავზედ დამეცა, რომ კინაღამ მოვკედი. ეს ჩემი შეწუხება ჩემს მეუღლეს რომ სენნოდა, ელდა ჰსცემოდა, შვილის თვის ვაჟი მეუღლამ ელდას ცემით მოსწყვეტოდა; ჩემი სიუღლილი და ჩემის მეუღლის ელდას ცემა აქამომდე დადუმებული მქონდა. და ახლა დავითის ძმამ შალვამ უმეტესი მიყო.

ამას წინად მე და შალვა ბატონის შვილმა გიორგიმ გვალაპარაკა, საქართველოს მოსამართლენი იან იახლო, განჩინება მომცა, ქაიხოსროული [102] მიწა მე დამანება, იასული მოვიდა, ხელი აუმაართა და ის მიწა მე მომანება; მე აქეთ წამოველ, ჩემმა შვილმა მოხნა და ფარცხვა დაუწყო, შალვა მოვიდა, შვილის-რვა იარაღიანის კაცით მოუხდა ჩემს შვილს ამ ჩემს მიწაში თოფგატენილი, ვადმოულო სასროლათ და მოსაკვლელად, საპირისწამლე აეწო და არ გამოუვარდა, თორემ მოკლევდა; მერე საჩქაროდ საპირისწამლე შეაყარა, მიუხდა ხარებს, ესროლა და მოახვედრა. რადგან უსამართლოდ ასე მწყვეტდა, იმ პირველის სიკუდილის სამართალსაც ვითხოვო და ამისასაცაო.

მის უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებრძანებინა: ბეჟან და შალვა ალაპარაკეთო და ჭეშმარიტი სამართალი მიეცითო. ჩუენ მათის ბრძანებისამებრ შალვა რატის-შვილი მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთო.

შალვა ასე ჩიოდა: ეს ოცდაათი წელიწადია ჩემმა ძმამ დავითმა ციხილამ ცარიელი ჩინი ვადმოავდო და უნებურად ამას დავეცა, მაშინვე იმისთვის არ უჩივლიდა და ახლა თუ ოცდაათის წლის უნებურს საქმეს სამართალი შემოიტანს [v], ნება გაგქვსო; და ქაიხოსროული მიწა — სამოცი წელიწადია მოდავე არავინ იყო — მე მჭერია, მოხნა და ფარცხვედა; უთხარ: ნუ ფარცხვა, კიდევ სამართლილამ შეგიტყობ ამ მიწის ვითარებას და ისე დაფარცხე. არ მისინა, უმეტესად ფარცხვა დაუწყო. მე ეს დიდათ მეწყინა, ორს ხარს თოფი ვესროლე და ამ გაბრიელისათვის არც სასროლოდ მდომე-

¹ადამს მიეცა. ²კიდევ. ³მისცეს. ⁴ქორონიკონს. ⁵ერთმანეთთან.

ბია და არც ამისთვის გამიმართავს მოსახვედრად და არც საპირის-
წამლე ამწვიაო.

გ ა ბ რ ი ე ლ მ ა ნ მ ი უ ჯ ო : შენ რომ შეიღის იარაღიანის კა-
ციით რომ მომახე, მე შემოგვეხვე: სამართალმან და იასაულმან ეს
მიწა მე მომაბარა, დავფარცხავ და თუ სამართლით შენ დავრჩეს,
შენვე მომე, შენი იყოსო. მინც არა ჰქენ; პირველად მე მოსაკუ-
ლელად გამომიმეტე, თოფი გამართე, უნდა გესროლა, საპირისწამ-
ლე აგწყო და აღარ გამოგივარდა, ღმერთმან დამიფარა მე, რომ
ღმრთის მადლით სიკუდილს მოვრჩი; მიუხე ჩემს ხარებს საჩქა-
როთ, საპირისწამლე დაქსარე, ესროლე და მოახვედრეო.

ჩვენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მიე-
ციო: თუ ბეჯან იმ პირველს ჩივილს არ დაიშლის და ასეთს მტკი-
ცეს საბუთს მოიტანს, [108] რომ იმ მტკიცეს საბუთით სამართალი
მიეცემოდეს, მაშინ იმ ჟინის დაცემის სამართალიც მიეცემა.

და ის ქაიხოსროული მიწა ბეჯანს სამართლით რომ მისცემია,
რომ იმ მიცემა ჰუმარტი არის, რომ თითონ ამ შალვას მაისი მოწ-
მობის წერილი აღმოვეციოთ, რომელშიაც იმ მიწას ბეჯანის წი-
ლად აცხადებდა. რადგან სამართალში აღმოჩნდა, რომ ის მიწა ბეჯა-
ნისა ყოფილა, შალვა შეიღის-რვა კაცით და იარაღებით არ უნდა
მიხდომოდა; და რადგან თავის მამულში მიუხდა, უნდა მიხდომის
სისხლი მისცეს შალვამ ბეჯანს.

სანატრელი მეფე ვ ა ნ ტ ა ნ ო რ მოცდაცამეტს რიცხვი
ასე ბრძანებს: თუ უსახლოდ და უცლოშვილოდ სხვას თავის მამულ-
ში იყოს და ისე მიუხდეს და დამხდომი მოკუდეს, სისხლი და სისხ-
ლის შესამედი მისცესო.

რადგან შეიღის-რვა კაცით და იარაღებით მისულა და მაშინვე
ეს შფოთი აუტეხია, მიხდომად დაიღვა შალვა და უნდა მიხდომისა-
თვის სანატრელის¹ მეფის ვანტანგის სამართლისაებრ სისხლის მე-
სამედი მოსცეს შალვამ ბეჯანს.

მისის უმაღლესობის ბრძანებით ბეჯან მესამე თავადათ არის
აღრიცხული. მესამე [V] თავადის სისხლი არის სამასოთხმოცდაოთხი
თუმანი; ამის მესამედი იქნება ასოცდარვა თუმანი. ეს უნდა შალვამ
ბეჯანს მისცეს მიხდომისათვის.

და გაბრიელ რომ ეწამება თოფი მომიღე, სასიკუდილოდ გა-
მომიმეტე, ღმერთმან დამიფარა და არ გამოგივარდათ, შალვა აშო-
რო არის: არც თოფი შენთვის მომიღია სასიკუდილოდ და არც შენს
მოღებზე საპირისწამლე ამწვიაო.

¹ სანატრელის,

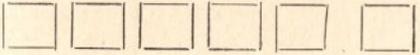
რადგან ასე აშორის არის შალვა, ბეჯანმა თოხი თავისი ტოლი
მესამე თავადი შეუგდოს, ექვსი აზნაურშვილი, რვა მსახური. თოხი
მესამე თავადიდან ორი იშოვოს; ექვსის აზნაურიდან ორი იშოვოს
და რვა მსახურიდან თოხი იშოვოს. წადგეს შალვა ამ რვა შეგდებუ-
ლის კაცით და ასე ფუცოს. «ამის მადლმა, თქვას ბეჯან, მე შენის
შვილისათვის არც თოფი გამიმართავს სასროლად და არც იმის სას-
როლად გამართებაში საპირისწამლე ამწოდეს».

თუ ასე ფუცა, ბეჯან თოფის აწივას ევლარას შეუვა შალვას
და ასოცდარვა თუმნის მეტს აღარას მისცემს. და თუ ამ მოწმე-
[ქ]ნით ასე ვერ ფუცა, უნდა მთელი სისხლი მოსცეს შალვამ [104]
ბეჯანს. ბეჯანის მთელი სისხლი არის სამას ოთხმოცდაოთხი თუმა-
ნი. თუ ზემორე მოხსენებულისებრ ვერ შეჰფიცა შალვამ, ეს სამას
ოთხმოცდაოთხი თუმანიც უნდა მისცეს. და თუ შეჰფიცა, ასოცდა-
რვა თუმანი უნდა მისცეს შალვამ ბეჯანს.

ყ ა ფ ლ ა ნ ი ს შ ე ი ლ ო ბ ე ქ ა ნ და ბოქოულთხუცესო თ უ-
ხ ა რ ე ლ ო გ ი ო რ გ ი მისის უმაღლესობისაგან ამათის მოასი-
ლობის ბრძანება თქვენ გქონდათ, თქვენ ასე აღსარულეთ.

რომელიც ამათ იჩივლეს, იმ ჩივილისაებრ ჩუენ ეს სამართალი
დასაწერეთ სანატრელის მეფის ვანტანგის სამართლისაგანა. და ნება
მათის უმაღლესობის ასრულდეს¹.

ფებერვლის დ. ქორონიკონს უოჯ.

თაჟმი;

ჩვენ, მეფე მეორე ირაკლი ამ სამართალს ვამტკი-
ცებთ, როგორც სამართალი მიუციათ. იასაულო! ეს ასე აღსარულეთ.

მარტ[ის] კდ. ქორონიკონს უოჯ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ო
ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ფებერვლის კა, ქორონიკონს უოჯ.

¹ სრულდინ.

1788 წ. 20 თებერვალი

ცსა. ფ. 1450, დავთ. № 1. სბ. № 32. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[50v] საქართუქლოს უფლისწულს ბატონის შვილს გიორგის ჩუენ, საქართუქლოს მსაჯულთმეკრებელთათვის ებანენებინა: ლუარსაბ ყაფლანის შვილი და შაქარა მელიქი დავითაძე რომ დაობენო, ორნიე ერთად ალაბარაკეთ და ჭეშმარიტი სამართალი მიეციოთ.

ჩუენ მათის ბრძანებისებრ შაქარა და ლუარსაბ ვალაბარაკეთ. ლუარსაბ ასე ჩიოდა: ოსმალოზიდა მოკიდებული ამ უმამდინ ეს დავითა მამაპაათ ჩუენი ყმანი იყენნო და გვემსახურებოდნენ და დღვისამდინ ჩუენის ყმობის უარი არ უთქომს, რომ ბარათშიაც მე მერგო.

შაქარა მელიქი ასე მიუგებდა: ოსმალოზს უწინც ჩუენი მკვიდრი [51] ყმანი¹ იყენენ და ოსმალოზს აქეთაც რომ არბაბობას არეულობა შეიქნა და იმ არეულობაში ეს დავითა იყარა. ჯავახტის ვადავიდა და იქილამ აქ ვადმოვიდა. მე ამასთან ამ დავითას ყოფნა არ ვიცოდო, ახლა შევიტყე და სამართლით ვედავებო.

ჩუენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ორსაე მხარეს მოწმეულები მოვითხოვეთ და ორსაე მხრიდან მოწმეულები წამოდგენ სამართალში, მაგრამ ამ შაქარას მოყვანილი მოწმეულები უფრო ძლიერი მოწმეულები იყენენ, რომ არდვისელათაც აცხადებდნენ ამ დავითას და ოსმალოზს არ დვისს მსახლობელათაც და არბაბობას აყრილათაც. მაგრამ ჩუენ უფრო ჭეშმარიტის საცნობად ზაალიას ფიცადავადევით. წადგეს ეს ზაალია და ასე ფუცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, ეს დავითა არდველიც იყოს, ოსმალოზს არდვისსაც სახლებოდეს, ხარჯიც ამ ზაალას ერთმისის და არბაბის აპყროდეს, რომ არბაბობამდინ არდვისსს სახლებულიყოს». თუ ეს ასე ფუცა ამ ზაალიამ, ყაფლანისშვილი ლუარსაბ ვერას შეუევა; და თუ ასე ვერ ფუცა, ყაფლანისშვილს ლუარსაბს დარჩება.

ამისი მოასილი შენ ხარ ციციის შვილო ამილდაბარ, ეს ასე აღსსრულე. ფებერვლის კ. ქორთონიკონს უფო.

რადგან ეს ზაალია ასე მოწმობს [v]: არბაბობამდინ ეს ჩითა-

¹ ყაფლანისშვილს. ² ლუარსაბს. ³ ჰყმანის.

საშვილი დავითა არდვისსს ესახლო, ხარჯს თითონ მე ვართმევიდო და არბაბობას იყარა, რადგან ეს საქმე ამით მოწმობაზე იყო მოკიდებული და ამან ასე იმოწმა, ზაალიამ წადგეს და ასე ფუცოს, რომ: «მკუდრი¹ არდველიც იყოს, არბაბობამდინ არდველს სახლებულიყოს». თუ ეს ასე ფუცა, ეს ჩითახაშვილი დავითა მელიქ შაქარას ყმად დარჩება. და თუ ეს ასე ვერ ფუცა, ლუარსაბ ყაფლანისშვილს დარჩება

სულეიმან ქეცხამ ფიცით ასე იმოწმა: ჩითახაშვილი დავითას მამაპაა ოსმალოზს არდვისსს იყენენ, სახლის ალაგიც იქ აქეს, წისქვილიც სოფლის ბოლოს აქეს, ორი საყდარი აქეს — ერთი სოფელში, ერთი საყდარიც ბაღში ჰქონდა; არბაბობამდინ იქ იყენენ² და იქაურიც არის; და ნება სამართლისა არისო. ამ დავითას მამას ტერმელიქს ეთარქო.

იმნაყულამ ასე იმოწმა: ჩითახაშვილი დავითა არდველი არის, ოსმალოზს იქ მინახავს, სახლიც არდვისსსს ჰქონდა, ორი საყდარი ჰქონდა — ერთი სოფელში და ერთი ბაღში; წისქვილიც სოფლის ბოლოს ჰქონდა, არბაბობამდინ იქ ყოფილან, იმას აქეთ არ ვიცო, სად ყოფილა; ამ დავითას [52] პაპას ჩითახა ერქო, მამას მელიქს ეთარქო.

ზაალიამ ასე იმოწმა: ეს დავითა არდველი არისო, არდვისსსს ორი საყდარი აქეთ — ერთი სოფელში და ერთი ბაღში, წისქვილი სოფლის ბოლოს აქეს; პაპას ჩითახა ერქო, მამას, მელიქის ეთარქო. ოსმალოზს, ყიზილბაშობას იქ ყოფილან, ხარჯი მირთმევიო, არბაბობამდინ იქ იყენენ, არბაბობას აქეთ არ ვიცო, სად ყოფილანო.

ეს მოწმობა სამთავე ფიცით იმოწმეს. ჩუენ ფეთხანის ყველაწმინდის ღმრთისმშობლის კრებული ასე მოგახსენებ, რომ ზაალიამ მოგება და იფიცა.

მე ამილდამბარ³ ციციის შვილი ამისი მოწამე ვარ, რომ იქსსრულიც მე ვიყავ, მელიქს დარჩა ეს კაცი, იმ კაცებმა დაიფიცეს. ზურთა.

¹ მკუდრი. ² მამამა. ³ იყენენი. ⁴ ამილაბარა.

1788 წ. 28 თებერვალი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 10. საბ. № 157. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[172v] ფეთხანის ხუციანთს სრაპიონა შვილის ტერ-
ოსედას ქვირის მარამს ეჩვილა ბატონს მელიქს ავე-
ტიქასთან: ჩემი პატრონი ტერ-ოსედა რომ მივიცალა, მე ერთი
ვაყი და ერთი ქალი ოძლები დამჩინენო, ის ვაყი მამიკუდათა და
ქალიც ჩემის სამშობლოანთგან მოვემულის მზითვი გამითხოვე-
ბიაო და ჩემის პატრონისა ამ ერთის პატარა სახლს მეტი არა
აქრის რაო დარჩომილი და ამ სახლზედაც მბბალი ხარჯი მაქვსო.
ამის სამართალს ვითხოვეო.

[173] ბატონს მელიქს ავეტიქას ჩვენ, ახბატის მონასტრის არ-
ქიფისკოპოსს დავითსა და ჩვენის მონასტრის კერპო ეკლე-
სიების დეკანოზებთან გამოვგავანა: ამითი საჩივარი თქვენ გასიწვეთ
და სამართალი მიეცითო.

ჩვენ ეს ტერ-ოსედას ქვირივი და მისი მახლი ტერ-მიკირტიჩა
სამართალში ვალაპარაკეთ.

ტერ-მიკირტიჩა [მ] ასე სთქვა: მე მაგისი ქმრისა გაყ-
რილი ვარო და არცარა სიტყვა მაქვსო. მაგასთან თავისი პატრონის
თუ რამ ყოფილა, სახლი თუ სხვა რამ, ის ყოფილა იმათი. და რაც
სამწყსო გვეყვანდა, ის გაუყოფარი იყოო, და ის მე ყყავს. იმას ვაყი-
შვილი მოუქვდა, სამწყსოდამ ვის რა საქმე აქვსო. და მას გარდა
არაფერი სადავო არა მაქვს რაო.

ჩვენ ამ ტერ-ოსედას ქვირის საჩივარი რომ მოვისმინეთ, ასე
ჩიოდა: მე რომ დამნიშნესო, ჩქემმა სამშობლოანთ ნიშნის მომტანს
მისცეს ჭ (ორი თუმანი), ჩემს პატრონს ტანისამისი უყვეს. რამდენ-
სამე ხანს უკან ვაყიდეს, დაღდა ო (ათი თუმანი). ჩემმა სამშობლო-
ანთ ჩემი პატრონი დაპატიყვეს. იმ დღეს პირისსანახავი ვიშოვე
ოქრო, ისიც თეიანთ ვალში მისცეს (ხუთი თუმანი); ჩემი მზით-
ვის ჩამოსავლები და შამშები გამიქვიციდეს და თეიანთ ვალში მის-
ცეს ობ (თორმეტი თუმანი); ჩემის მზითვის ვერცხლის თასი, ქამარი
და ოქროს ღლივი გამიყიდეს და დახარჯეს ო (სამი თუმანი). ეს ზე-
მით ამისი ნათქვამი ხარჯი შეიქნა კობ (ოცდათორმეტი თუმანი).

ამას გარდა კიდევ ჩიოდა: ჩემს ღეღამთილზე დაეხარჯე ოც
(ერთი თუმანი და ორი მინალთენი); ტერ-მზითარამ ვალი გამამარ-

თვა ოც (ერთი თუმანი და რვა მინალთენი); ჩემის პატრონის სიყ-
ვლი რომ გამიმეღვანეს) ჩემის მზითვისა ერთი ხელი მურასა ტა-
ნისამოსს გარდა რომ ვაყიდე, სხვა ვალიც ავიდე და დეხარჯე ო
(ოთხი თუმანი); ლომანთ გიორგის ვალი იყო, რომ მე გამამართე
ჭ (ხუთი მინალთენი); ჩემის სამშობლოანთ ბიჭის ვალიც გამამარ-
თმევა ო (ორი თუმანი); ჩემის პატრონისაგან ქალი რომ დამჩნა, ჩე-
მის მზითვი ვაგათხოვე ო (ორმოცი თუმანი); ჩემის სიძისათვის ამა-
ნათი გაეტანებინა მამაჩემს, გზაზე მტრისაგან ვაცარცულიყო, იმი-
სი ვალი მიეცა ობ (თორმეტი თუმანი); ამაგების ჯამიც შეიქნა ოც
(სამოცდაერთი თუმანი და ხუთი მინალთენი). ეს ზემო თეთრები
სულ ჩემის მზითვისა და ჩემის სამშობლოანთგან გამოტანილი
დამხარჯვია და გამიკუჭებიაო. ამ ხარჯებისაც კიდევ ვალი დამედ-
ვა ოა (ოცდათორმეტი თუმანი).

ახლა [174] მე რომ მეტად გამიბერა, ვავთხოვდი; მეღაბურე
ნიკოლოზა შევირთვე; მისგან ერთი ვაყიშვილი დამჩნა. ამ
დარჩომილის ოცდაათი თუმნის მოვალისაგან რომ შეწყუხებული ვი-
ყავი, მისთვის ამ ჩემის მეორე პატრონის სახლი ვაყიდა და ის
ვალი მიეცა.

და მე და ჩემი შვილი რომ უსახლოთ დავჩრით, მოვედით ჩე-
მის პირველის პატრონის დარჩომილის სახლში დავედქეთ. იმ ჩე-
მის პირველის პატრონისაგან დარჩომილი ვაყიშვილის ვალი მიე-
ცი და სახლი დავიხსენ ოც (ხუთი თუმანი და ორი მინალთენი).

კიდევ ამ ვაყის სიკვიდლის ამბავი რომ მოიტანეს, იმ დღეს და-
მეხარჯა ჭ (ხუთი მინალთენი). ამავე ვაყის ვალი იგან გულანთ
დარსა და ნამ. გამამართო თამასექით ოც (ორი თუმანი და ოთხი
მინალთენი).

ამაგებს გარდა რაც ამ სახლში ჩვენ რომ მოვედით, ამ სახლზე
დაეგვარჯვია შენობაზე, რომ სახელ-სახელდობ დაწერილი სია ჭქო-
ნოდა, იყო ოც (შვიდი თუმანი, სამი მინალთენი და ათი შაყრი).

მე ასე და ამდენა მწუხარება მამდგომიაო, არც სარჩო მქონია
იმ ჩემის პატრონისაგან და არც სამარხო; და მიცეალბულნიც
სულაუხსენლნი [v] არიან და იმათი ვალიც თავს მაძესო. ის ჩემი
პატრონიც სახასო რაითი იყო; და ეს ჩემი მეორე ქმრისაგან დარ-
ჩომილი ვაყიშვილი სტეფანაც სახასო ემა არისო; და ამის
სახლიც ამ თეთრების მიხეზსხე დარჩომილი ვალისათვის არის გას-
ყიდულიო. ამ ერთს მეცრედის სახლის მეტი ჩემთვის ნუგეში არ
ჩანს, რომ ამისი სამართალი მაღირსეთო. რომ ეს ერთი ჩემის ცოდ-

ვის ფასი ვაეიშვილი დამარჩობია, ეს არც მე შევიღად დამეკარგოს და არც ქალაქს რაითადაო. ამდენის ჩემის ხარჯის თანხათ ამ სახლის მეტი არა ჩანს რაო. და ეს სახლი ამ ჩემს შვილს სტეფანას გაუხსნეთო.

ჩვენ ამისი საჩივარი ასე მოვიმინეთ და თქვენ, ბატონს მელოქს, ამ წერილით მოგახსენეთ. და მისი მაზლი ტერ-მიკირტიჩაც ვანთავისუფლდა — მე ამითან სალაპარაკო არა მაქვს რაო. და ახლა ამისი უმჯობესი საქმე თქვენ მოგეხსენებათ; და ამ სახლის საქმე როგორც [175] გნებავდესთ, ისე დაუმტკიცეთ.

თებერვალს კმ, ქორონიკონს უოვ.

ამ სახლთან არც სადავო მქონია და არც ამას იქითა მაქვს სადავო; სახლი როგორც უნდოდეს, ისე მოიხმაროს. მე, ფეხთახინის ტერ-მიკირტიჩა, ღმერთმა მშვიდობაში მოახმაროს + ტერ მიკირტიჩაქმ წიგნი არ იცოდა და მე ტერ-არაქელამ დაწერე იმის ყაბულობით.

ამ წიგნის მოწმე ვარ რომ ასე ვარიგდა. ბანდა ისაი ძე მკრტუმ თაყუანთი.

ზემო ტერ-მიკირტიჩას იორარით მოწმე ვარ მიკირტუმას შვილი ოსეფ.

ამ წიგნის მოწმე ვარ შაბუღალანთ ესტატეს შვილი დავით.

ქ. მე, აშხარბეგ ამათ ლაპარაკში ასე დამხდური ვარ.

ქ. მელიქ-მამასახლისი ავეტიქა ამისი მოწმე ვარ.

ეს სახლი ტერ-მიკირტიჩას უთავაზეთ, რომ თუ უნდოდეს, ეს ვალი მისცეს და სახლი თითონ დაინებოს. ამან არ ინდობა და თავისის ნებით ხელი აიღო. და ამ დედაკაცს დარჩა. ტერ-მიკირტიჩას და იმის შვილებს იმასთან ხელი არა აქვსთ.

სელენწერთა ინსტიტუტი. Ad 615. დედანი. ქალაღი. 32x21 სმ. დაზიანებული. კიდები ალაგალაგ ჩამოხველია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მისის სიმადლის მსაჯულთშეკრებულების ქირი მისცეს მაღალაშვილს სიმონს. მერე ამას მოგახსენებ ჩვენს მოწყალეს. ელისაბედ ბატონის შვილი რომ წაიყუანეს, იმეამად ცხინვალს გახლდი. იმერელს ხუცესს ერთი პატარა ბიჭი გადმოყოლოდა იმერეთიდან. მე იმეამად ვკითხულობდი. რომ მეშოვნა ვინმე მოსამსახურედ. იმ ხუცესმა მითხრა, რომ ერთი პატარა ბიჭი მე გადმამყვო, აქრც მამა ჰყავსო და არც დედაო, და თუ კარგათ შეინახავსო, მე შეგაპირებ ამ იმერულს ბიჭსაო.

იმ ხუცესს ერთი დარაია ვაჩუქე და ის ბიჭი შემამაპირა და იმ ბიჭმაც ღმრთის ფიცი მამცა, რომ მე შენს მეტი ბატონი არავინ მიზოდდესო. ის ბიჭი იყო ჩემთანა, თოთხმეტი წელიწადი ჩემთან იყო ვანუშორებლად, რომ მე მახლდა შინა თუ კარში.

გამეპარა და კახეთს ცოლი შეერთო, ის ცოლი მოკლიმოდა. ჩამოვიდა და მითხრა: მე რომ შენთან ღმრთის ფიცი მაქვსო, კეთილი [არა] დამემართა რაო და ისევე შენი ყმა და მოსამსახურე ვექნე[ბი]ო, რომ შენს მეტი ბატონი არავინ მიზდაო.

იმ ქმარიობაში მაგ გლახას დედაკაცის ქალი აეჩემებინა ამ ქალაქშია და შეერთო ცოლად. აქ რომ საოფელ გამოჩნდა და ქალაქი აიყარა, იმ ქამად მოვიდა ის ბიჭი ჩემთანა, შემამეხვევა რომე, შენს მეტი ბატონი არავინა მყავსო და მიშველე რამეო და ზევით წაგვიყვანე ხიზნითაო.

ავდექ, ცხენები ჩამოუხსი, შამოველ სნეულებაში, ხიზნით აეყარე, შავსი ცხენებზედა და შინ მივაყუანე ეგ სიღვდრიცა, ის უწინდელ ცოლთან რომ გოგო ჰყავდა, მაგ დედაკაცის ქალიც — ესენი მიმიყვანა შინა და ერთი წელიწადი უღუფა მიძლევი და ისე შემიჩახავს.

¹ ცხენები.

თუ ვი ყმათ არ მამსლოდა ან აქ სწეულებაში¹ რათ ჩამოვიდო-
ლი და ან იქ ამ ჯაფას რათ ვაქმუვედი? ეგ დედაკაცი გლახობას და-
ჩვეული იყო, არ დამიყენა, დამტაცა; ის ბიჭიც საცადა გაქაჯდო,
მამიკლა. ახლა ვოგო ოქუ აშვილისა [თვის] მიუცი[ა] და ეგ
ბიჭი შინა ჰყავს.

რომელს კაცს წართმევია თავისი მსახურის შვილები სიღედ-
რისაგან, რომ ეგ შედავება? მრავალს კაცს [ჰყავს] ასე მისული კა-
ცი, თუ სხვა მებატონე არ გამოუჩნდა, მოყვარე ვერ წაქაართმევს.
ეს საქმე ასე არის და ნება თქვენის ბრწყინეალებისა აღსრულდეს.
მამისი დ, ქორონიკონს უოუ.

[განჩინება]

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებ[ა] ამას განვაჩენთ. თუ
ამ სვიმონის მოხსენება სამართლის მომართ ჭეშმარიტი არის, რომ
პირველად ამას მოსვლია და ყმობია და სვიმონს ეს ჭირნახული
დაუტეს და მეორედაც აპასთან მოსულა და ამის ყმობაში მომკუდა-
რა, რაც ობლები დარჩომია იმ კაცს, ამ სვიმონისა არს.

და თუ ეს მოხსენება ჭეშმარიტი არ არის და იმ სვიმონთან
არც პირველ მოსულა, არც მეორედ და არც ეს ჭირნახული დაუტეს
სვიმონს იმ კაცზე, ვერას შეუვა.

და თუ სხვა მოდავე გამოჩნდება ვინმე და იტყვის: სვიმონს არ
მოსვლია, არცარა ჭირნახული დაუტეს [სვიმონს] იმ კაცზე, მოსული-
თაც მე მომივიდა, ჭირნახულიც მე დამიცეს; თუ ასეთს საბუთს
უზამს, მაშინ სამართლით სვიმონს ჩამოვართმევთ და იმას მივცემთ.

და თუ მოდავე არავინ გამოჩნდება და ამისთანა საბუთს ვე-
რას უზამს, ეს ობლები ამ სვიმონ მაღალაშვილს არ ჩამოვართმევთ.

ამისი მოასილი, პეტრე, შენ ხარ². ეს ასე აღსრულე. [მაქისის
თ, ქორონიკონს უოუ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშოძესა
ნიკოლოზს.

2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, დმერთს ვევედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო.

3. დივანბეგი

¹ სწეულებაში, ² შენ ხარ.

4. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯად მტე-
რისთვის.

ქ. მისის უმადლესობის ბრძანებით მდივანბეგების სამართალ-
ში მე, ბოქოულთხუცესმა პათუამ, ეს და ამის მოდა-
ვე სამართალში მივიყვანე და მდივანბეგებმან ეს სამართალი მის-
ცეს...*

ბეჭედი: მონა ლთისა პაპუა.

239. განჩინება აპილლაზარ ციცივილიასა და იოანე ზოგველის
ჟმის საკმეზა

1788 წ. 15 მაისი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 37. საბ. № 189. პირი. ქალაღი. მგდრუღო.

[94] მისის უმადლესობისათვის მოხსენებინა ამი [ლ] ბ ა რ
ციციშვილს: შირაქაშვილი ა [რ] უ თ ი ნ ა მ უ ს ხ ე
ლ ა შ ვ ი ლ ი ს ა გ ა ნ ვ ლ ა ხ ა ც ი ც ი შ ვ ი ლ ს უ ყ ი ლ ი ა, გ ლ ა
ნას ობოლი ქალი მე შევირთე. სხვა არა ჰქონდათ რა, ეს მირაქაშვი-
ლი მზითვად გამოატანეს და ნასყიდობის წიგნიც მომტეს. იმხანად
ეს მირაქაშვილი კახეთს იყო; იოანე ბოგველმან კახეთიდან
თავისი კაცები აყვარა, ეს ჩემი კაცუც აყვარა, თან გამოყვა, იოანეს-
თან იყო. იოანემ ბატონაშვილს მოახსენა: ეს კაცი უბატონო
არის, მე მიბოძე, უბოძა. ეს რომ შევიტყვე; მაშინვე იოანეს ჩივილი
დაუწყვა. იოანეს აღარ დასცალდა. ახლა ამ ჩემს მზითვეს იოანე
ზოგველის სიღედრი [ვ] შ ი ყ ი დ ის, სამართალი მაღირსეთო.

მის უმადლესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებლებმა-
თათვის ოქმით ებრძანა, სამართალი მიეციეთო. მისის უმადლესობის
ბრძანებით ამის უწინარეს მირაქაშვილის არუთინს შვილი ოსე-
უა მოვაყვანიინეთ და ვალაპარაკეთ.

ოსეუა ასე ჩიოდა: ბეთალმად ვიყავ, კახეთიდან იოანემ აწყა-
რა, აქ მომიყვანა და ბატონაშვილმან იოანეს უბოძა ჩემი თავი და
იოანეს ვემსახურებოდითო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს, ეს სამართალი მიეციეთ: რადგან ეს მი-
რაქაშვილი გლახა ციციშვილის ნასყიდი ყოფილა და თავისი ნას-
ყიდი კაცი მზითვად გაუტანებია, ვერაინ რას შეუვა. თავისი ნას-

* თვე, რიცხვი და ქორონიკონი არ იჩივებო.

ყიდს თუნდა გაყიდის, თუნდა მზითვად გაატანს, უყიდია და მზითვად გაუტანებია.

რადგან მისს უმალღესობას მოწყალეებით უბრძანებია, თუ სამართლით მიეცემოდეს, მიეცითო; სამართლით მიეცა და ნება მისის უმალღესობის ასრულდეს!.

თუ ლაშვილო ყაფიჩაშო ბერო! თუ მისის უმალღესობის ნება იქნებოდეს, [ამ განაჩენით ეს] ოსეთა თავისის მისის უმალღესობით ამილდაბარს მოაბარე.

მაისის იე, ქორონიკონს უოვ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. დეკემბერს ლა, ქორონიკონს უოთ.

240. პანჩინება ირაკლი II-ის ენდრონიკანთ და პანჩაინათ

მაშულის სავიეში

1788 წ. 26 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14036. დედანი. ქალაქი. 43,8X20,2 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახარია მიიმე და წერტილი.

ქ. ენდრონიკაანი და ვაჩნაძიანი კოლაქსა და ეჭინს შუა მიჯნებზე ჩიოდენ. ჩვენ, მეფემან ქართლისა და კახეთისამან ირაკლი მეორემან, ამათი სარჩელი მოვიმინეთ და ეს სადაო მიჯნები ჩვენის თვალით ვნახეთ.

ვაჩნაძიანი ამბობდენ: მახოშვილები რომ სახლობენ, იმას ზემოდან წერებზე რომ მოციქულთ საყდარი არისო და იმის სისწერიე კოდის თავში რომ დიდი ქვა ზისო და იმის დასწორ ჯანაინის მინდვრის ბოლოს ქუთიკირის ნასაყდრალი არის, ალაზნამდის ამის ქვემოთ ჩვენ ვაჩნაძიანთი არისო და ზემოთის მხრისაყენ საენდრონიკო არისო.

ენდრონიკაანი უპასუხებდენ: ეს საყდარი ჩვენი არისო და რომელიც დღეს ჩვენ კელთ გვიპირავს, თქვენ არაფე-

რი სადაო არა გაქვსთ რაო. და ოლეს გაღმა სადამდისაც ოლეს ლაზანს შეეყრება, ჩვენი მამული არისო.

ამაზე ბევრი სარჩელი ჰქონდათ. და ჩვენ მოციქულთ საყდარიდან მწიგნობარი გავგზავნეთ, რომელსაც საყდარზე დაწერილი აღმოეცინა — ვაჩნაძიანთ ავაშენეთო. ვაჩნაძე თუ არ თავის მამულში, ენდრონიკაანთ მამულში საყდარს არ ააშენებდა. მაგრამ რადგანაც ენდრონიკაანთ დღეს მამული ხელთ უტირავსთ, ფიცო სამართლით ენდრონიკაანთ დაუდევთ.

ენდრონიკაშვილებმა მიიყვანონ ევკინელი ექვსი მოძღვრირანი კაცნი და იმ ქვეყნობაზე მოჰთაბარანი. იმ ექვსმა კაცმა ხატო აიხვეწონ, ამ სადაოს მამულზე, სადაც ეფიციბოდესთ, შედგნენ ენდრონიკაშვილები, რომელთაც ამ მამულში წილი უქმსთ, უკან მიჰყვენენ და ალაზნამდის ოლეს გაღმა და გამოღმა ჩაიფიცონ.

ამ ფიცით თქვან: «ამისმა მამულმა და გამაცხოველებულმა ღმერთმა, ვაჩნაძიანო, ამას ზემოთ ევკინის მხრისაყენ საენდრონიკო არის და ქვემოთ კოლაქის მხრისაყენ სავაჩნაძო. და ეს ოლეს გაღმა ალაზნამდის საენდრონიკო არის, ვაჩნაძიანთ სამაშულედ ტელი არა გაქვსთ».

თუ ასე დაიფიცეს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ. და ეს დაფიცებული მამული ტელახლა უნდა გაიმიჯნოს. და თუ ვერ დაიფიცეს, დარჩებათ ვაჩნაძიანთ, რომელიც ამ განაჩენში მიჯნები მოუხსენებიათ ამ მიჯნებით.

იასულლო საგარეკოს მოუთრაო ჯამასპი და ასისთაო და ანაგის ქვეხაც ეს ასე აღასრულე. რომელსაც მხარეს ეს სადაო მამული დარჩეს, ამ განჩინებისაებრ ტელი ამართე, მიჯნები ჩაუსხი და დაანებე. მაისის კვ, ქორონიკონს უოვ.

იქით პირზე ერთი ლექსი მწერალმა წავშალე. ქ. ენდრონიკაანნი მივიდნენ ამ სადაოს მამულში, თავიანთ გლეხნი კაცნი მიიყვანონ. აგრევე ვაჩნაძიანნიც მივიდნენ თავეთის გლეხის კაცით. ენდრონიკაანთ უთხრან თავეთს ყმათ, თუ: «ანუ მამა-პაპათავან გაგეგონოსთ და ან თქვენ იცოდეთ როგორმე, რომ ეს მამული ჩვენი არ იყოს, ნუ დაიფიცავთ». თუ დადგნენ და თქვან

1 სრულებად. 2 ენდრონიკაანი.

1 საყდარდან. 2+ ან.
* ამის შემდეგ ერთი სიტყვა წაშლილია.

«ჩვენი მამული არის და კიდეც დავიფიცავთ», როგორც ამ განაჩენში სწერია, ღიფიცონ და წაიღონ.

და თუ ვერ ღიფიცავენ, დარჩებათ ვანძიანთ, როგორც [ვ] განაჩენში სწერია.

მაჟღ: მე ფეხოვანბანილთა მიერ მკლესია ვაღიდე, ერეკლე

241. განიხილეთ მელიქი ავტიქისა და ოსეთსა ნაზარბეგის

ახანოს სამეფო

1788 წ. 29 მაისი

ცს. ფ. 1450. დავთ. № 22, სან. № 69, პირი. ქალაქი. მხედრობა.

[87v] მისის უმაღლესობისათვის მელიქს ავტიქისა სხვა მიერთებინა: ნაზარბეგის შვილი ოსეთა აქაიქ ლაპარაკობს, ხოვას აბანო ენმიაძინისა არისო, მდივანბეგებზე ოქმი მიმოძეთ, რომ ეფისკოპოზნი, დეკანოზები და ქეთხუდები დაისწრან, ოსეთსა ლაპარაკი გაემიწონ, რომ ეს ხმა საბოლოოდ არ დაჩხეს.

მის უმაღლესობას ჩუენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის ებრძანებინა ოქმით. ჩუენ ბრძანებისაგერ ყოვლად სამღელელო თბილელ მიტრპალიტი გერმანე, ქალაქის წინამძღვარი ეფისკოპოზი მარტირუხ ვართაბეტი ახატისა, ეფისკოპოზი დავით ვართაბეტი, დეკანოზები და ქეთხუდები — ესენი ჩუენთან დავისწარით. მელიქი ავტიქა და ოსეთა ვალაპარაკეთ.

მელიქი ავტიქა და, დაღ, გულმდუღარედ ჩიოდა: ჩუენს ამდენის ხნის სამევიდროს რათ მიხლოთავო.

ოსეთამ ამის პასუხათ ეს ხელისწერილი მოსცა სამართალს: მე, ოსეთა ნაზარბეგის შვილი პეტელაშვილის იოვანეს სახლში არხის დასაწერად [88] ვიყავ ჩემს საქმეზედ. იოანემ ერთი ნუსხა გამოიტანა და მითხრა: მელიქის აბანო სახელმწიფო არისო. მე მაჩვენეს, მე ეს პასუხი გავუცქ: ეგ აბანო საბატონო არ არის, ყიასას აბანო არის, საბატონო მელიქის აბანო ენმიაძინისა გამიგონია, თუ მანდენათავან შეწირულია, მაგიერი ორი ღუქანი მიუციათ და აბანო გამოურთმევიათ. ასე ეპუით გამიგონია, არც სწორე ვიცა, არც მართალი, ასე გამიგონია. ახლა მელიქმა სიგლები გამოიტანა, თავისი ყოფილა, მე არც წავაღებულვარ აბანოზე, არც მოცუქული გამამიგზავნია, არც ბატონთან მიჩივლია, ხელმწიფების სიგლები გამოიტანა, თავისი ყოფილა სამკუიდრო, მე, ოსეთა ნაზარბეგის შვილი ასე ვსწერო.

პეტელაშვილი იოვანე მოვაცხადინეთ და ვკითხეთ. იოანემ ამის პასუხად ეს ხელისწერილი მოსცა სამართალს: მე, იოანე პეტელაშვილი ამის მნახელი ვარ. ერთი წიგნი ჩავიგდე, მეფეებში ორს აბანოს იჯარით აღლევენ, სწერენ: ყიასას ნაქონი აბანოები [v] ზეით და ქვეით მოგეცით იჯარითაო. მე ოსეთსა დავეკითხეთ: ეს აბანოები მელიქისა გვეგონა; ოსეთამ თქვა: ყიასას აბანო სხვა არისო; მელიქის აბანოები ენმიაძინისა გამიგონიათ. ეს სიტყვა შინა ვთქვით, არც მელიქისათვის და გვიბრალეობა, არც ამაზე ლაპარაკის ახრი გვეგონია, ქრისტეს ვფიცავო.

ამ იოანეს ხელისწერილზე ასატურაშვილმა გოგამიამ ხელი მოაწერა, ეს იოანეს წერილი მართალი არისო. რადგან ამ ლაპარაკში ასატურაშვილი გოგამი დასწრებოდა, იმასაც ვკითხეთ. გოგამაც ხელისწერილი მოსცა სამართალს ასე: ღმერთის წინაშე იოანე პეტელაშვილმა ერთი ნუსხა მაჩვენა, ვავახარებო, აბანო ხოვისას რომ აქმობენ, საბატონო არისო; აგერ ეს ნუსხა ზეით-ქვეითი აბანო სწერა იჯარით ყიასას ნაქონი, სწორედ ხოვისა გვეგონა, ოსეთა ნაზარბეგის შვილს ვკითხეთ, არ არის ხოვისაო, მე ენმიაძინისა გამიგონიაო, რომ ღუქნები მიუციათ და გაუცვლიათ აღამელიქს თუ აშხარბეგს, და მე კიდეც სალაპარაკოში გამოვიყენებო, ხატს რომ შეწირულს გამოსწირავენ, ნახე სხვა საქმე რაირად იქნებო, ოსეთსაგან და იონესაგან ასე გავიგონეთ; [89] იოანე პეტელაშვილმან ხელი მოაწერა ამ გოგამის წერილზე, გოგამის სიტყვა მართალიაო.

რომლითაც ნუსხით იოანეს ეთქვა, აბანო საბატონო არისო, ის ნუსხაც მოვატანინეთ. იმ ნუსხაში ყიასა ვეზირის აბანო აღმოჩნდა.

მასუენ მელიქმა ავტიქამ მეფეებების წიგნები გვაჩვენა: პირველად როსტომ მეფისა ქორონიკონ ტმ — ამ რიცხვში იყო აღწერილი, რომ: ეს ხოვის აბანო ხოჯა ბეზულასი თათვისის საქონლით ნასყიდად და თავისაგან აწუნებულად აღმოჩნდა თავისი თბილის წყლებითა.

შემდგომად გიორგი მეფისა, ლევან და სულეიმანისა წიგნი მოიტანა ქორონიკონს ტმ — ამ რიცხვში იყო აღწერილი, ამასვე ამტკიცებს.

ამის შემდგომად მეფის ირაკლის წყალობის წიგნი მოიტანა ქორონიკონს ტოზ, რომ ამ წიგნებზე ამტკიცებს.

ეს მეფეებების წიგნები რომ ვნახეთ, და ჩუენც ჩუენის მამა-პაპათავან ასე გავგვეგონა, რომ ეს აბანო ხოჯა ბეზულასი არის, თუმ-

ცა აქამდისინ სარწმუნო ვიყავით და ახლა უფრო მტკიცედ [v] და-
ვერწმუნენით, რომ ეს აბანო ზოგა ბებუდასი ყოფილა.

და რაც ნაზარბეგის შვილი ოსეფა და ბენტელაშვილი იოანე
ამ წიგნში იწერებიან შეუწყნარებელი იყო და არც ჩუენ შევი-
წყნარეთ.

ჩვენის გასინჯულობით და გოგია ასატურაშვილის მოწმობით
ამათი ლაპარაკი მტრობის სახით არის ნალაპარაკევი; ამიტომ, რომ
ოსეფამ[ვ] სხვაც ბევრი მტრობის სიტყვა ილაპარაკა სამართალში.
ჩვენ ასე გავსინჯეთ და ნება მისის უმადლესობისა არის.

გოგია შაბიშვილი ნიკოლოზ! ამის მოასილი ბა-
ტონის ბრძანებით შენ იყავ, შენ ასე აღასრულე.

მაისის კთ, ქორონიკონს უოგ.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლო
მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებ. აღიწერა იგნისის მ, ქორონი-
კონს უოგ.

ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი და-
ლიანის ასული პატრონი და რეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.
იგნისის მ, ქორონიკონს უოგ.

242. ბანიინება რამაზ და იოსება ვლუჩიძეების
ბაბულის სამაჟა
1788 წ. 30 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 7262. ღვედანი. ქაღალდი 40,3X 22,2 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირთა მიმიმ, წერტილი და წერტილ-
მიამე.

ქ. ვლუჩიძე რამაზ თავის სახლისკაცს იოსებს
ვენახზე რომ ედავებოდა, თუმცა ძველი საქმე იყო და ფიცი გვეძინე-
ლებოდა, მაგრამ რადგან ორისვე მოდავის ყაბულობით ფიცი დამ-

ტკიცდა და ეს მიზეზებიც ჰქონდა, რომ სიგელში თარიღის წინა-
უკმობა გამოჩნდა.

მეორედ, რომ აბეღლს თავიანთ მკრიდან გასყიდული მამუ-
ლი თითონვე დაუხსნია და აბეღლშვილს ზაზას და რამაზს კი
გაუყიდნიათ ბეჭეტი ბეღლს ნარიშაზე და ამ მონასყი-
დეს აბეღლსათვის არ დაუბეჭდვინებია, ამან უფრო დიდი იქვი
შემოიყვანა მოსამართლეთ გონებაში თარიღის წინა-უკმობისაგან,
ამისათვის, რომ მამა ცოცხალია, შვილები ჰყიდიან და მონასყიდ
მამას არ აბეჭდვინებს. სიგელში თარიღის წინა-უკმობამ და მო-
ნასყიდისაგან მამის დაფარვით შვილებისაგან სყიდვამ გვასაქიროა
ფიცი.

და ქაიხოსროს ქვეით ყოფას რომ ამბობდა რამაზ და
იმისაგან ამ ვენახის გასყიდვის შეუტყობობას, ოსებ ქაიხოსრო-
საგან ცოდნას მოწმობთ ამტკიცებდა, ზაქარია ღვედელი ემოწმე-
ბოდა ფიცი, მაგრამ ამაგ ზაქარიას კელით წერილი სამართალში
წარმოაყენეს რამაზმა და იმისმა ძმამ, რომლითაც უკუეთქვა, არ
ვიცი.

ამ განჩინებაში მოხსენებულის აზრისამებრ განხილვით და მოწა-
მეთაგან სხვაგვარ სიტყვის ცვალებით განისაჯა ფიცი. წადგეს ეკ-
ლესიაში ოსებ და ასე შეჰფიცოს: ქაიხოსროს შეტყობითაც ყეი-
დოს და არც სიგლის ყაბუობა იციოდეს. თუ ასე შეჰფიცა, დარჩება
იოსებს. და თუ ვერ შეჰფიცა, რამაზსა და იმის ძმებს დაანებოს.

იასაულო ოსებ! განჩინება ესე ასე აღასრულე. მისის ლ, ქო-
რონიკონს უოგ.

მეფის ბეჟაღი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ.
2. დივანბეგი.
3. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარ-
ჭულად, ქაიხოსრო.
4. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯად მტე-
რისთვის.
5. ვის მონებას ვეტრფე და ვევი, ეშეკალასამ მყო მდივანბეგი
თემურაზ.
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

1 აღუბეჭდვინებია. 2 აბეჭდვინებია.

ქ. იოსებ გლუჩიძე რამაზმა მოიყვანა დასაფიცებლად. მსაჯულთ მიეცა სამართალი, რომ უნდა დაეფიცა იოსებს წმინდის ევსტათიში; მოიყვანა, რომ უნდა დაეფიცა. ახლა წმინდის ევსტათის ღეკანოზი პეტრე ჯვარაშვილი, ზაზა, ნიკოლოზ კარგარეთელი, კანდელაკი მღვდელი ვასილი შევეყარენით და არ დაეფიცეთ, რომ არა სჯობდა, არც ერთსათვის არა სჯობდა. ახლა იოსებმა მეოთხედი უნდა მისცეს რამაზს იმ ევნახისა, იოსების და რამაზის ყაბულობით.

არის ამის მოწმე თავად ღმერთი, კაცთაგან: მატკუაშვილი გიორგი, ნაეროზაშვილი გიორგი, ამათი მოასილი ბეჟანისშვილი იოსებ³.

მე განაჩენი იოსებს დარჩა, მეორე განაჩენი რამაზს მიეცა. მე, წმინდის ევსტათის კანდელაკს ვასილს, იოსების და რამაზის სიტყვით დამიწერია და მოწამეც ვარ. დაიწერა წიგნი ესე ივნისის თერთმეტს, ქორონიკონს უოვ.

ხელთა: პეტრე ღეკანოზი, ზაზა, ნიკოლოზ, ვასილი.

† †

243. ბანიონა კიკოლა სინიფილისათვის საუბაიოს გაზაღვის თარაგა

1788 წ. 5 ივნისი

ხელაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1340. დედანი. ჭალადი. 34x18,5 სმ. თავი აკლა. მხედრული. განკეთალობას ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების მიერ მისს ბრწყინვალეზას ბატონს ყორიასულბაზს ზაალს ასე ეუწყოს: თეიმურაზ მდივანბეგ-ეშვიკიასბაშის სახლობისა საუბატიო რომ დაედო 16 (250) თუმანი ციციისშვილს კიკოლას, აქედამ ბატონმა დედოფალმან იპატივა 100) თუმანი, დარჩა 16 (150) თუმანი. ეს 16 (150) თუმანი უნდა კიკოლას მიეცა. მაგრამ არ მისცა.

წავკისს მოსახლე ასლამაზა, აქავ ბოზოშაშვილი, აქავ ალიყულა—ეს სამი კომლი კაცი და წავკისს რომ თეიმურაზ მდივანბეგიდამ წავკისის მეოთხედი ერგო, ეს კაცნი წავკისის მეოთხედის მამულით გიროდ უნდა ყუ[ხ]ნდეს, ოცი თვე ვადა.

¹ ერთისათვის. ² ჰახლა. ³ ამ განაჩენისა.

თუ ამ ოც თვეზე ეს ასორმოცდაათი თუმანი თეთრი მიბაზრა მდივანბეგ ეშვიკიასბაშის სახლობას ამ ვადაზე, ეს მამული და ის კაცნი უნდა უკლებრივ მიბაზროს კიკოლას.

და თუ ამ ვადაზე ეს თეთრი ვერ მისცა, მერმე ველარ შეუვა. თუნდა გაყიდოს, თუნდა დააგირავებს. თიბათვის ე, ქორონიკონს უოვ.

ქ. სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართალი ასე სწერს ამგვარს საუბატიოს გამორთმევისათვის, ზოგი ნაღდი უნდა მისცეს და ზოგი ვეჯიო. ორმოცდაათის თუმნისა ხარაბას აღვილს მამული მისცეს, ორმოცდაათის თუმნისა შენს აღვილს კაცი მამულით მისცეს, ორმოცდაათი თუმანი ნაღდი მისცეს.

თუ უნდოდეს ზაზას, ეს სამრივად გაყოფილი თეთრი და ვეჯი ახლავ გადაწყვეტით მისცეს. და თუ ახლა გადაწყვეტით ასე არ მისცემს, ახლა როგორც ზემორე გიროო მამული ამა დაგვიწერია, ისე უნდა ეპიროს ვადადინს. ზემორე რომ ვადა დაგვიწერია, ის ვადა ცოტა არის. სამი წელიწადი ვადა დაგვიცეს. თუ ამ სამს წელიწადზე დაიხსნა კაცი და მამული, ხომ ის არის. და თუ ამ ვადაზე ვერ დაიხსნა, მერე ველარ დაიხსნის.

ხუთი მიზედი:

1. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო.
3. დივანბეგი.
4. მე თოდი.
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

თავში:

*... ივნისის იხ, ქორონიკონს [უოვ. როგორც] განგვიჩენია, ამ ასორმოცდაათ თუმანს არც მოგაყლებთ და არც მომატებთ იქნება. ეს ასორმოცდაათი თუმანი ვეჯი[ი] და ნაღდი უნდა მისცეს]. და... [როგორც] ჩვენს განწესებულს ოქმებშიდ დაგვიწერია, ისე უნდა შესრულდეს. და არც ეს განაჩენი დაგვიყენებია. ეს განჩინება ასე უნდა შესრულდეს.

ბეჯედი: ქნარს მისცეს, დავით მიწმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

* თავი აკლია.

244. განინება ხიშიაშილიანის მამულის საქმეზე

1768 წ. 27 ივნისი

ცსსა. ფ. 1448, № 5592. დედანი. ქაღალდი. 43x29 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახვარა წერტილი და შიმი.

ქ. ხიშიაშიელი სულხან თავისი სახლის კაცებს, რამაზს, ბერუქას, ლონენას და დავითს ბულაჩაურზე დედანებოდა: სანატრელს მეფეს თეიმურაზს ბულაჩაური საკუთრად ჩემის ოჯახისათვის უბოძებია და თქვენ მძღვერებით დავიკურათო და ჩემთვის წილი აღარ დაგიღვიათო. ეს ხსენებული სიგელი სულხანმა სამართალში წარმოაყენა, რომელშიაც სწერს: გიბოძეთო ხიშიაშიელს შერმაზანს და თამაზს თქვენი სამკვიდრო ორი კუთხილი და ბულაჩაური და ბიბიანიო.

მეორეს სახლის კაცს დავითსაც მოჰქონდა სანატრელის მეფის თეიმურაზ პირველისაგან ბოძებული სიგელი, რომელშიაც ბიბიანს უტყვადებდა.

რადგან ორსვე მკარეს სიგელი მისცემოდათ და თავის სახლისკენი სულხანს მიუგებდენ: ბულაჩაურს შენის წილის ფარდო, როდესაც გავყრილვართ სხვაგან გრგებია და დღესაც მწლთ გიჟიო რავსო, ამის გამო ჩვენ მოსამართლეთ ხიშიაშიელებს ბერუქას, ლონენას და დავითს ფიცი დავადევით.

წადგნენ, ერთმა ხატრ ჩაისვენოს და ასე შეპტიცონ: «ამისმა განმაცხოველებელმა ღმერთმა, როდესაც ეს წყალობის სიგელი მიმოვიწვია, ბულაჩაური უწინაც საერთო ყოფილა, წიგნს შემდგომადაც საერთოდ გავციყვია, და შენის წილის ბულაჩაურის ფარდად უჩვენენ ეს მამული, გიჟიარავსო».

თუ ასე შეპტიცეს, დარჩებთ ბულაჩაური ხიშიაშიელებს რამაზს, ბერუქას, ლონენას და დავითს, როგორც დღეს გაყოფილი აქვს: და თუ ვერ შეპტიცვენ, სულხანს უნდა დაანებონ.

იასულო შაბური შვილო ფირან და ზაღდასტანა შვილო ზაალ! ეს ასე აღასრულეთ. ივნისის 27, ქორინიონის უფ.

ოთხი ბეჭედი:

1. მე თოდო
2. ლთად კაცად გესაფ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძეს ანიკოლოზ

3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ

4. დევანბეგი

verso

ქ. ღმრთის წინაშე მე, ზაღდასტანი შვილი ზაალ ამ მდივანბეგების განჩინებულს სამართლით და მისის სიძალის ბატონის მეფის დამტკიცებით იასულად განვეწყებინეთ.

შაბურის შვილის ფირანის შვილი ზაზა და მე ზაღდასტანის შვილი ზაალ მივედით ბულაჩაურში და როგორც ეს განაჩენი გეცხადებდა, ასე უთხარით ბერუქასა, ლონენასა და დავითსა: «ან უნდა შეფიცოთ და სალუფქო მამულიც აჩვენოთ, და ან არადა, რასაც მამულს გედავებათ, ის უნდა დაანებოთ».

იმით ჩამოქნეს სამთავ სანთელი, აიღეს ხელში, მივიდნენ, ეკლესიის კარი მღვდელს გააღებინეს და უთხრეს მოდიო: მიჰყვენ სულხან ხიშიაშიელი თავის შვილებით საყდრის კარამდის.

ამ ბერუქამ, ლონენამ და დავითმა ასე უთხრეს: «ამ ეკლესიის მადლმა, შენ რომ მამულს გვედავებო, ეს მამული ალალი ჩვენი მამისა და პაპის წილში! ნარგები არისო და ამის სამაგიერო² შენი ნარგები მამული, იქვე ახლოს დაანახვეს, რომ ეს არისო და ეს არისა; საყდრის კარზედ რომ იდგნენ, ის სიტყვა რომ უთხრეს, საყდარში შეიჭიეს, სანთლები ხელში ეჭირათ».

მამიწვე სულხან და თავის შვილები გამობრუნდნენ და წამოვიდნენ, რომ არ დავაფიცებთო.

მასუქან ამ ჩემმა ამხანაგმა შაბურის შვილმა ასე მითხრა: «მე მეზობელი და მოყვარე ვარო და უნდა დაანებონო». მოვეწიე გზაზედა, უთხარ: «ეს კაცნი საყდარში შესულნი არიან, სანთლები ხელში უჭირაბთ, მოდიეთ და დააფიცეთო». ასეთი სიტყვა მითხრეს იმათ, რომ მამიწვე დავბრუნდი.

ღმერთსა ვფიცავ და მეფის ერეკლეს თავსა და იმ ეკლესიის მადლსა, რომელს კარზედაც მე ამათ მივყე, როგორც ამამი დამიწერინებია, სწორედ ასრე იყო. მე, თუ მჭანის შვილს იოსებს, ამ ზაღდასტანას შვილმა ზაალმა ასე მითხრა, და როგორც მითხრა თავის პირით, ღმრთის წინაშე ისე დაესწერე.

1 წილსო. 2+სამაგიერო.

მარიამობისთვის კო, ქორონიკონს უოვ.
მე, იოსებს, დამიწერია და მოწამეცა ვარ ამ ზაალის ნათ-
ქემზელ:

ბეჭული: იოსებ.

მარცხენა ქვემო კუთხეში ბეჭელი:

ვის მონებასა ვერტყუე და ვეგე, ეშვიკალასაშო მყო მღვიანებევი
თემურაზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოელისა საქართველოსა და კახეთისა მეფე ირაკ-
ლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ავეისტოს კვ, ქორონიკონს
უოვ.

ბეჭული: მე ფხვთგანანაილთა მიერ ეკლესია ვადილე ერეკლე.

**245. ბანიენა თავლიდარ ოპანეზას და თეიმურაზ მალაიკიშვილის
ზაალის სამივე**

1788 წ. 27 ივნისი

ხელნართა ინსტიტუტი. Ad 958. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. თავლიდარმა ოპანეზამ წარმოაყენა სამართალში თამა-
სუქი მელიქიშვილის თემურაზისაგან მიცემული,
რომელშიაც ეწერა: ავლე მე თეიმურაზმა შენ ოპანეზა თავილდრი-
საგან თხუთმეტი თუმანი ქალაქის ზარაფხანის სირმა აბაზი ამის
გირაოდ მოგეც ორი კუამლი კაცი: ოპანეზა თავის მშით და პა-
პალაო. ორს თუმანში ოთხი ხარვარი წმინდა პური შემოდგომა-
ზე მოგეცეო და ცამეტს თუმანში, მანამ შენს თეთრს მოგეცემდე, ეს
კაცნი შენ გემსახურებოდნო. რაც საბატონო, სარუსო, საქვეყნო
ხარჯი ამ შენს გირაო კაცებს შეხედეს, სულ მე გარდავიხადო. და
რაც ჩემი ხარჯი აქვსთ, იმიოაც შენ გემსახურენო.

ოპანეზა ანბოზბა: არც საქვეყნო ხარჯი ჰპატივებია ამ
ჩემს გირაოს კაცებს, არცა რა ჩემთვის უმსახურიათო. ჩემი თეთ-
რიც მამცეს და პირობისებერ რაც ჩემს გირაოთ ყოფნაში გამო-
ურთმეგია თეიმურაზს, იმასაც სამართლით ვითხოვო.

მელაქიშვილი თეიმურაზ მიუგებდა: ჩემი ვალი უნდა მივეც
დამაცალოსო.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცი: რადვანც თეიმურაზს პირობა
გაუტეხია, — არც პური მიუცია და არც გირავო კაცნი პირობისა-
ებერ დაუნებებია, — რასაც საბუთს უზამს, ამ გირაოს კაცს თეთ-

რით ოპანეზასათვის ემსახუროს, სარგებელში ჩაუგდოს. და იქი-
დამ აქამომდე თხუთმეტი თუმანი — თუმანზე ორშუბრ სარგებ-
ლით ახლავ თეიმურაზმა ოპანეზას უნდა მისცეს.

იასაულო ხიმშიაშვილო გოგიაო და გრიგორი
განჩინება ესე ასე აღასრულეთ. ივნისის კვ, ქორონიკონს უოვ.

**246. ბანიენა ერეკლე II-ისა ზაპარია მოურავისა და
დავით აფხაზის შვიდის სამივე**

1788 წ. 11 ივლისი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 674. დედანი. ქალაღი. 62,5X30 სმ. მხედრული.
განკვეთლობის ნიშნად ნახმარია წერტილო.

ქ. ზაქარია ქიზიყის მოურავი და ამის სახლისკაც-
ნი დავით აფხაზის მამულზე რომ ედავებოდნენ, ჩვენ, მე-
ფე მან ირაკლი მეორემან, საქართველოს მსაჯულთ თან-
დასწრებით ამათი სამართალი გამოვიძიეთ.

წარმოაყენენ ენდრონიკიანთ მეფეთაგან ბოძებული
წყალობის წიგნები: ერთი, მეფის შან[ავ]ისაგან ბოძე-
ბული, რომელშიაც აფხაზის მამულიდამ ედრონიკიანთ შეიღს კუ-
ამლს ამოღეს.

მეორე, ბიძის ჩვენის მეფის კონსტანტინესი, რომ-
ლითაც დათუნა აფხაზის კერძო მამულს უწერს და სახელ-
დობით კაცებს, კარდანეკს სასახლეს და ბაკურციხეს
რაც წილი ჰქონდესო, ამოღეს და ან მხილამ რაც წილი გამოუტან-
ნიაო და სწერს: დათუნა ვაჩნაძე ამოწყვეტილიყო და იმის
ყმასა და მამულზე როსტომ მეფეს გიორგი აფხაზი
დაესახლებინაო. ეს წიგნი ამ აზრთან დახეული არას. და შემდგო-
მად სწერს: ქვერევი დარჩომოდა და ტურა ქაიხოსროს შე-
ერთო, გვიბოძებია თქვენთვის და შეილთა თქვენთათვისო.

მესამე წიგნი ისევ მეფის კონსტანტინესი, რომელ-
შიაც სწერს: გიბოძეთო ნახევარი დათუნა აფხაზის წილი,
რაც გამოეტანოს მამული სეაჩანძის: თუ ტურა ქაიხოსრომ და ან
სხვამ წიგნი გამოაჩინოს — ან ჩვენი და ან სხვისა, ამ წიგნმა გაამ-
ტყუნოსო; არას ვაჩნაძეს და არც აფხაზისშვილსა აქვს კვლოო,
ბეითალმალი იყო და თქვენთვის გიბოძებიაო.

ჩვენ ამ წყალობის წიგნებზე სიღრმისეული მრავალი გამოძიება გეჭონდა, რომ ან ე[ნ]დრონიკაანთ ბატონის ბიძის ჩვენის იმდენის ნამსახურობის მაგიერი წყალობა არ დაკარგოდა და ან დავით აფხაზს უსამართლოდ ყმა და მამული არ გამოართვოდა.

სხვა სამართლისა ვიწყეთ ზემოხსენებულის შაჰნავაზ მეფის წიგნებიდან, რომლითაც ე[ნ]დრონიკაანთათვის აფხაზის მამულიდამ შეიღო კუამლი უბოძებია. და თუმცა წიგნი აქვს ენდრონიკაანთ, მაგრამ იქიდან მოკიდებული მეფის კონსტანტინეს დრომდის არა ჩანს, რომ ენდრონიკაანთ სჭეროდესთ.

და მეფეს კონსტანტინეს რომ წიგნები უბოძებია, ერთში, ზემოწერილისაებრ, კარდანეხსა და ბაკურციხეს დათუთა აფხაზის კერძი ყმა და მამული არის და სასახლე ბოძებული კარდანეხს, რომელიც დღეს აიღეშურ ვაჩანძქეს უჭირავს და იმისაც ბეთალმლობით ახსენებს, ჭრივი დარჩომოდაო.

და მეორეს წიგნში ნახვარი აფხაზის მამული არის ბოძებული, რომელშიაც სამის აზრით ზურაბ აფხაზის ბეთალმანს მამულს ნიშნავს: პირველად, თუ ტურამ ქაიხოსრომ წიგნი წარმოაყენოს, ბათილი იყოს და ტურა ქაიხოსროს ზურაბის წილი აქვს ბოძებული; მეორედ, ბეთიელმალი იყო და გიბოძეთო და ბეთალმალიც ზურაბის წილი არის; მესამედ, არას აფხაზის-შეიღს ქელი არა ქონდესო: ზურაბ ხომ ამოწყვეტილი იყო და სხვა აფხაზი ვინდა იყო ამის მეტი და ბეთალმანობით ზურაბის წილი არის გაეცემული.

ასე გამოძიებით აღმოჩნდა, რომ ენდრონიკაანი ამ მეფის კონსტანტინეს წიგნებით ვერც ერთით აფხაზს დაეითს სამართლით ვეღარ ედავებოინ. პირველად ამისათვის, რომ არც ერთს წიგნში ეს სადაო შეიღო კუამლი არ არის ბოძებული და მეორედ ამისათვის, რომ ითხს წელიწადს შემდგომად იგივე მეფე კონსტანტინე ამ წიგნებს აბათილებს და ზურაბის წილს ვაჩანძქანთ აძლევს.

და დიდი ხნის ჰერას რომ ამბობენ ენდრონიკაანი, თუმცა ხანიბათ სჭერათ და ხან აფხაზს დაეითს და ბევრჯერაც უდავნია აფხაზს, მაგრამ უდიდესი! საბუთი ეს არის, რომ რადგან მეფის კონსტანტინეს წიგნებით დაუჭერათ ენდრონიკაანთ, როდესაც აღმოჩნდება, რომ ზემოხსენებული წიგნები ამ სადაოს მამულს არ ნიშნავს, სამართლით აფხაზს დარჩებოდა.

¹ უდიდესი.

რადგან ამ განჩენში განცხადებულის აზრისაებრ ზემოხსენებულის წყალობის წიგნებით ენდრონიკაანი დავით აფხაზს სამართლით ვერას შეუვიდნენ. დარჩა სამართლით დავით აფხაზს, რომ ახლაც ეს შეიღო კუამლი რაც აფხაზის ყმა და მამული ენდრონიკაანთ უჭირავსთ, აფხაზს უნდა დაანებონ სრულობით.

და სამართლიდამ ენდრონიკაანთ ხუთი თვე ვადა მივეციეთ. თუ ამ ხუთს თვეზე ე[ნ]დრონიკაანი მოსამართლეთან გულის დასაყრებელს მეფის კონსტანტინესაგან ბოძებულს ასეთს წყალობის წიგნს და თუ საბუთს რასმე მოიტანენ, რომ გარჩეით ეს შეიღო კუამლი კაცი ებოძებინოს, სამართალი მიეცემათ.

და თუ ამ ვადამდის ამისთანას საბუთს სამართალში ვერ წარმოაყენებენ, შემდგომად ამ პაემანისა სამართლით ველარ ედაუბანა.

ეშოკალასბაშო გარსევიანი! განჩინება ეს ასე აღასრულე. იულისს ია, ქორიონიკოს უოგ.

ქ. კიდეც ამას დაურთავთ, რომ თუ საბუთი ქეშმარტი რამ მოიტანეს წიგნი ან მოწამე სხვათა წიგნებიდამ თუ თავიანთ წიგნებიდამ, მოსამართლეთ გემართებს, რომ ყური მიუვდით და სამართალი ექნათ იმაზედ, რასაც წარმოაყენებენ.

და თუ არა, ჩვენ საერთო და სამღვდლოთ რაც დავინახეთ, ესრეთ განესაჯეთ, როგორც დავეცივითა. თავიანთ წიგნებიდამ მოხდა ეს სამართალი, სხვას ნურავის დაბარალებენ რასმე.

ბეჰლი: მე ფხვთავანბანილთა მიერ ეკუსია ვდიდემ, ერეკლე.

შვილი ბეჰელი:

1. იწამეთ ოდეს სახიერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯად მტერისთვის.
2. ლოდ კაცად გესჯე ჭრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა, ნიკოლოზ.
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
4. დივანბეგი
5. მონა ლთისა მდივანი სვიმონ
6. მდივანი იოანე
7. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშოკალასბაშო მყო მდივანბეგი თემურაზ.

კიდზე:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა კახეთისა და სხვათა დედოფალი, ბატონის დადიანის ასული, პატრონი დარეჯანი,

ამ მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებას ვამტყობებთ. ენ-
კენისთვის ე, ქორონიკონს უოჲ.

ბეჭდი: დედოფალი დარეჯან

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტყობებთ. სეკდემბრის ზ, ქორონიკონს უოჲ.

ბეჭდი: გიორგი

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე ვახტანგ, მისის უმაღლესობის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტყობებთ. სეკდემბრის მ, ქორონიკონს უოჲ.

ბეჭდი: ლომად იუდას ბაყთაღ ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად.

ქ. ჩვენ, ყოვლად უსამღუღელოესი ალავერდელ მიტროპოლიტი მეფის ძე ანტონი, მისის სიმაღლის ბრძანებულს განჩინებასა ამას ვამტყობებთ. სეკდემბრის თ, წელსა ჩღპმ.

ხელთა: ანტონი

ყოვლად უსამღუღელოესი ტფილელ მიტროპოლიტი გერმანე მისის უმაღლესობისაგან განჩინებულსა ამას თანქმობით ვემოწმებთ. სეკდემბრის ია, წელსა ჩღპმ.

ბეჭდი: გერმანე

ყოვლად სამღვდლო არხიფისკოპოზი რუსთველი კირილე მისის უმაღლესობისაგან განჩინებულსა ამას თანქმობით ვემოწმებთ. სეკდემბრის ია, ქორონიკონს უოჲ.

ბეჭდი: კირილე

247. ბაქინება ნიკოლოზ ახასია სპის საგუგუზოლის საძეაჲ

1788 წ. 1 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450, დაეთ. № 12, სპ. № 21. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[29] აფხაზის შვილი ნიკოლოზ კნიაზი და ამის მოდავე ჩხიკეთელი სამუტაშვილი ოსიყმე მისის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებლებამ, სამართალში ვალაპარაკეთ.

ნიკოლოზ ასე ჩიოდა: ეს ოსიყმე ჩემი ყმა იყო, საგარეჯოს ესქაზლა, მამაჩემს ემსახურებოდა, რომ ეს წერილი მოსცა მამაჩემს: წელიწადში ერთი საპალნე¹ ღვინო მოგცეო. იმ ეამებში მამაჩემს:

¹ სპალი.

მაჩემი მოკუდა, მე ობოლი დავრჩი: რუსეთს გადაველ და ეს კაცი ასე დარჩა, ახლა თავს აღარ მიღებს, სამართალი მაღირსეთო.

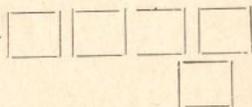
ოსიყმე ასე ჩიოდა: მე დიდის ხნის ჩასული ვარო, რომ ჩემის ჩასვლის ხნის კაცს აღარა ყრიანო. მეორე ეს, რომ: დავიკარგე, და განწესება ასეა: რომელიც კაცი ტყვეობიდა მოვა, ვისაც უნდა იმას ეყმობ. მე ტყვეობიდა მოველ, საბატონოს მამულზე დაეახლდი და ბატონს ეყმეო.

ჩვენ რომ ამითი [v] საჩივარი მოვისმინეთ ეს სამართალი მივეცი: დიდის ხნის ჩასვლას რომ ჩივის, თუ მუდამ იქიდამ არ ემსახურა და წერილი არ მიეცა — მე შენი ყმა ვარ და წელიწადში ამას გმსახურებ, თუ ამგვარი წერილი არ მიეცა, დიდის ხნის ჩასვლას და ჩასვლადობაზე ვალაპარაკებდით. მაგრამ დიდის ხნის ჩასვლა იქიდამ ამსახურებინ და ამ წერილმან დააყენა.

ტყვეობიდა მოსვლას და ბატონის მამულზე დასახლებას რომ ჩივის, როცა ბრძანებით განწესება განაწესა, ტყვეობიდა მოსული კაცი თავისუფალია, ვისაც უნდა იმას ეყმოსო, როცა პირველად დავიკარგულა, მაშინ ეს განწესება არ იყო და იმ ეამში ვერც თავის თავს წაქართვედა და ვერც თავის შვილსა. მეორედ რომ დავიკარგულა და ამ განწესებას ქვეშემ მოსულა, შვილი არ ყოლია და არც ახლა ყავს იმ ერთის შვილი მეტი: რომელიც განწესებას პირველადვე ყოლია, ეს ოსიყმე იმ განწესებით თავისუფალია. და ოსიყმეს შვილი გოგია თავის შვილებით დარჩა ნიკოლოზ აფხაზს.

იასაულო! ოსიყმეს შვილი გოგია თავისის შვილებით მიაბარე ნიკოლოზს.

აგვისტოს ა, ქორონიკონს უოჲ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოსა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტყობებთ. სეკდემბრის ვ, ქორონიკონს უოჲ.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, განჩინებას ამას ვამტყობებთ. იანვრის ი, ქორონიკონს უპმ.

ხელთა: ანტონი

248. არზა აზარსა და პავლე მღვდელმთავრის დიკასტერიის განჩინებით
1788 წ. 28 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 999. დედანი. ქალაქი. 34x16,4 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახვარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან მათის უწმინდესობის დიკასტერიის ჰირი მოსცეს დიდმელ ხუცებს აბრამს და პავლეს.

ჩვენო მოწყალენო! ამას წინათ მისმა უწმინდესობამ პატრიარქმა და დიკასტერიამ დიდმელეზე წიგნები გვიბოძეს, რომ როგორც სხვა სოფლებშია მღვდლის პატივი და სამლოცველო — თითო კოვდი პური¹ კომლზე, ეგრეთ განვიწყესა.

ერთსა და ორს წელს ეს ბრძანება აღასრულეს და ახლა კი აღარას გვებუებიამ, არცა ნუგეშოლა და პატივი გვაქვს და არც ამ განწყებებს მისის უწმინდესობისასა — თითო კოდს პურსლა — გვაძლევენ.

ამ საქმითა და ამ შეწყნარებით ჩვენ იმათი ხუცობა არ შეგვიძლიან. ამას გვედრებით, რომ ერთი წიგნი მისწეროთ ჩვენ მოურავს ნიკოლოზ მდივანბეკს. რომ რაც განწყება არის თქვენის ბრძანებითა, ან ეს მოგძქენ და გაგვაძლებინონ, და აქნ ამ სოფლის ვალიდამ გამოავიყვანოთ. აგვისტოს კმ, ქორნიკონს უოვ.

[განჩინება]

ქ. მისს მალას ბრწყინვალეებს მდივანბეკს აბაშიძეს დიდმის მოურავს ბატონს თვადს ნიკოლოზის მისის უწმინდესობის დიკასტერია ამას მოვახსენებთ.

ამ დიდმელს მღვდლებს აბრამს და პავლეს მისის უწმინდესობისა კათოლიკოსისა და დიკასტერიისაგან წიგნი ჰქონიათ დიდომში ხუცობისა და რაც სულიერი რამ საქმე დასჭირდესთ — ყოვლისავე აღსრულებისა. და დიდმელისაგანაც ამათი გაძლებისა და თანამდების პატივის მიპყრობისა ერთი დღე უნდა ექნათ ამ მღვდლებისათვის და ერთი დღე ემკოთ. და თუ ამას არ იქმოდნენ, რომელნიც მკვიდრნი არიან, ერთი კოდი პური უნდა მიეცათ ახალში; და რომელნიც ეუღნი არიან ნახევარკოდი.

ეს ბრძანება მისის უწმინდესობისა კათოლიკოსისა და დიკასტ-

¹ პური.

ტერისა მეათე წელიწადია რომ მისვლიათ და ორის წლის მეტი არ აღსრულებიათ. და ეს ხუცები ასე ცუდ მასურალნი შექმნილან.

ახლა ჩვენც ამას ვითხოვთ თქვენის მალის ბრწყინვალეებისაგან, რომ ეს ჩვენი წერილი გამოუცხადოთ დიდმელს და უბრძანოთ, რომ როგორც განწყებულნი ჰქონიათ კათოლიკოსისაგან და დიკასტერიისაგან ზემო წერილისაგან, თუ ისევ ისე აღასრულებენ და ძლევას დაუწყებენ, ამ ხუცებამაც სულიერად მიუარონ და უხუცონ.

და თუ არ მისცემენ და არ გააძლებინებენ ამ ხუცებს, არც ქრისტიანნილა იქნებიან და ხუცესი რალათ ენდომებათ.

ჩვენ ამ ხუცებისათვის გვიბრძანებია: თუ ზემო განწყებისაგან არ მისცენ მემკვიდრეთ ერთი კოდი პური და ეულთ — ნახევარკოდი, ნულარ უხუცებენ — ნურც აღსარებას ათქმენებენ, ნურც აზიარებენ, ნურც მკვდარს დაუმარხვენ, ნურც ყრმას მოუწათვლენ. კმარა იმათგან ამდენი ამ ხუცების ჩივილი. და რომელიც ამათ მეტი ხუცესი იმათ უხუცებს და შევიტყობთ, ის ხუცესი ჩვენგან მღვდელობიდან დაიყენება. კიდეც ვედრებით ვითხოვთ თქვენის ბრწყინვალეებისაგან, რომ ამაზედ გაისარჩნეთ და ამ ხუცებს ასე გაუტრივოთ. აგვისტოს კმ, წელსა ჩაძმ.

მდაბალი მიტროპოლიტი ტფილისისა ზემო: გერმანე სვეტიცხოვლის და კარის დეკანოზი ზემო: მწიგნობარი წინამძღვარი ზემო: ტრიფილე

ქ. აბაშიძის მდივანბეკ მოურავის ნიკოლოზის სიკეთით სასოვარნო მამასახლისო გაბრიელ და ერთობილ დიდმელეო!

მერე მისის უწმინდესობის დიკასტერიას რომ ეს ასე საპართლისაგან განუჩენია, მე ამისი წინააღმდეგობა არ შემიძლია. უნდა ახლავ ასე მოუტრივოთ და მოსცეთ. მოუცემლობა არ იქნება, თუ ახლავ ასე არ მოსცემთ, თქვენს სოფელში მღვდელი ვერ გაივლის. მამათმთავარო გელიავ, ეს შენ უნდა მოუკრიფო [და] მოსცე ამ მღვდლებს. აგვისტოს კთ, ქორნიკონს უოვ.

ზემო: ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწი მემქენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.

ჩელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 13852. დედანი. ჭალაღლი. 43,8x21,8 სმ. დაზიანებული. თავი აკლია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირის ფერტილი.

ქ. ზურაბ აბაზაძის შვილი დავით და სოლომან ურიონენ თავის განაყოფს იოანე აბაზაძის შვილს დავითს: ამ ათ წელიწადს წინათ ივანე[მ] გვიჩვილა; ეს თავის შვილიც თან მოსდევდა ივანეს საჩივარში, ერთის თამასუქით ათს თემანს გვთხოვდა. მოსამართლეს[მ]მა ფიცი დაგვაღეს, უნდა ჩვენ შეგვეფიცა, რომ ივანესი ჩვენ ათი თუმანი არ გვმართებოდა. წავდევით საფიცრად, ივანეს [ფიცი გაამტყუნებდა, კელი აიღო, არ დაგვადებდა.

ახლა ივანეს შვილმან დავითმან იმ მტყუნის თამასუქით წამოგვქვეყნა; ათი თუმანი ერთობრად დაგვაღდა და ოცის თუმნის განაჩენი აიღო. ღმერთმან და ქეშარიტმან სამართალმან გამოაჩინა, თითონვე კელი მოგვცა; მე რომე თამასუქით თეთრსა ვთხოვდი, ის თამასუქით მტყუნანი თამასუქი იყო. რადგან მტყუნის თამასუქით მამა მისმან საფიცრად წაგვიყვანა და ამან იმავე მტყუნის თამასუქით ქ თუმნის განაჩენი აიღო, სამართალი გვაღირსეთო.

ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, აბაზაძის შვილი დავით მოვიყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

დავით ასე ჩიოდა: ჩემს წიგნებს ვჩხრეკდი, ეს თამასუქი ვიპოვე იმ წიგნებში, სამართალში წვედავ, ამ თამასუქით განაჩენი დაწერეს, მაგრამ ამაზე თქვენი საფიცრად წასვლა არ მინახავს და, მამის ჩემისაგან ქელის აღება, არც ამ თამასუქის გაკეთება არ მინახავს, არცაა მცოდნია რა. ახლა სამართალმან რომ მიიხრა — გაკეთებული არისო, მეც კელი ავიღეო და ვადაწყვეტილობის წერილი მოგვცითო.

ამათ რომ ასე იჩივლეს და ივანეს[ს] შვილისაგან მოცემული ქელწერილი ვნახეთ, რომელშიაც ასე ეწერა: თამასუქით რომ გვდავებოდი, ის [თამასუქი მტყუნანი თამასუქად აღმოჩნდაო, კელო ავიღეო. რადგან მტყუნის თამასუქით ივანეს ფიცი დაუდებია და ამ დავითთან იმ მტყუნანის თამასუქით წაედავა, რადგან დავითის მამის[ს] მტყუნის თამასუქით უდავანია და ახლა სამართალში გამტყუნდა, უნდა ივანეს შვილმან ზურაბის შვილს დავითს და სოლომანს ათი თუმანი უნდა მისცეს.

და ივანეს შვილი რომ ჩივის: მე იმ თამასუქის გაკეთება არ მცოდნიაო, არც მათი საფიცრად წასვლა მინახავსო და მამის ჩემისაგან ქელის აღებაო, წადგეს და ასე უფიცოს: «ამისმა მადლმან, თქვას, არც ამ თამასუქის გაკეთება მცოდნობდეს, არც ამაზე თქვენი საფიცრად წასვლა შენახოს და მამის ჩემისაგან ქელის აღება შენახოს».

თუ ეს ასე შეჭვია, ათის თუმნის მეტს არას მისცემს. და თუ ასე ვერ შეჭვია, ქ თუმანი უნდა მისცეს; ამისათვის, რომ თუ არც გაკეთება მცოდნია იმ თამასუქისა, არც ამაზე განაჩენის აღება უნახავს, არც ამათი საფიცრად წასვლა უნახავს და არც თავის მამისაგან ამაზე ქელის აღება უნახავს, ქ თუმნის მეტს არას მისცემს ივანეს შვილი დავით ზურაბის შვილს დავითს და სოლომანს.

და თუ ეს ასე ვერ შეჭვია, ქ თუმანი უნდა მისცეს; ამისათვის, რომ თუ ეს ასე ვერა თქვა, ფიცით აღმოჩნდა, რომ თამასუქის გაკეთება მცოდნია, განაჩენის კლებაც უნახავს, საფიცრად წასვლაც უნახავს და თავის მამისაგან ქელის აღებაც უნახავს.

თუ ზემოთ მოხსენებულისაებრ ფუცა და ესენი არც ერთი არ მცოდნია და ფიცით ვაწმინდა, ათის თუმნის მეტს არას მისცემს. და თუ ეს ასე ვერ ფუცა, კიდევ მცოდნია გაკეთება იმ თამასუქისა და უნდა ქ თუმანიც მისცეს.

იასაულო შე დანაშვილო ნინიაგ! ეს ასე აღასრულე. თუ ივანეს შვილმან შეჭვია ზემოთ მოხსენებულისაებრ, ათი თუმანი გამოართვი ივანეს შვილს და ზურაბის შვილს დავითს და სოლომანს მოაბარე. და თუ ვერ შეჭვია, ქ თუმანი უნდა მისცეს დავით[მ]თან. აგვისტოს 15, ქორონიკონს უოვ.

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესსა, მწე მექმენ აბაშიძესსა ნიკოლოზს.

2. მე თოდო.

3. ვის მონებას ვერაფე და ვევი, ეშვიკლასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზს.

4. დივანბეგი.

თავში:

...ქ. ჩვენ ... დედოფალი ბატონი [დარეჯან]... განჩინებას ვამცაქციებთ...*

* დანარჩენი აკლია.

250. განიხილეთ დიმიტრი ალსაბაძის და შოშია ბედიონის მიხედვით
წიგნების სახეობა

1788 წ. 10 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1864. დედანი. ქალაქი. 44,8x25 სმ. მხედ-
რული. განვითარების ნიშნად ნახვარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩუენ, ყოვლისავე საქართველოსა მეფე მან ირაკლი
მეორე მან, ჩუენთან ვიახელით საქართვექლოს მსაჯულთშეკრე-
ბილებანი, შოშია გედონის თელილი და აღსაბაძე
დიმიტრი სამართალში ვალაპარაკეთ.

დიმიტრი ასე ჩიოდა: ჩემს მამულში რუ გამოიღო, ჩემ-
სავე მამულში წისქვილი დააბრუნა, სამართალი მღირსეთო.

შოშიამ მიუგო: სათავე სხვისა იყო. იმ სხვის სათავიდან
წყალი გამოვიტანე დიდის ჰირანხელით. შენის სათავიდან არ წა-
მომიღია და შენი წყალი არ წამომიღია. მართალია, წყალმან შენი
მცირე ადგილი დაიტანა და შენის წისქვილის ადგილი ხარაბა იყო,
სოფელს წისქვილი ეპირებოდა და ავამეენო.

ჩუენ რომ ამათი საჩივარი მოვისმინეთ, ეს სამართალი მივე-
ციით: რომლის სათავიდანაც შოშიას წყალი წამოუღია, ის სათავე და
წყალი აღსაბაძისა არ ყოფილა. იმ სხვის სათავიდან შოშიას წყალი
წამოუღია. დარჩა სამართალი შოშიას თავისგან გამოტანილი წყა-
ლი. ამისთვის, რომ, რომელიც წყალი შოშიას წამოუღია, ის წყალი
აღსაბაძისა არა ყოფილა და, სათავე რა საქმე აქვს, შოშიას საცა უნ-
დოდეს, თავისი წყალი იქ წაიღოს.

და ამ აღსაბაძის მამულში ვეღარ ვაატარებ და ვეღარც ამ აღ-
საბაძის მამულში დააბრუნებს; საცა უნდოდეს, იქ დააბრუნოს.
შოშიას ამ აღსაბაძის მამულში საქმე არა აქვს რა.

მანამ შოშია სხვაგან წისქვილის ალაგს ააშენებდეს, მანამდინე
იმვე აღსაბაძის მამულში უნდა იაროს იმ წყალმა და აღსაბაძის წის-
ქვილი აბრუნოს. იმისი მოსავალი ნახევარი შოშიას და ნახევარი
აღსაბაძეს.

და როცა შოშიამ სხვაგან ან რუ გაიღოს და ან წისქვილის სახ-
ლი ააშენოს, მაშინ წაიღოს ის წყალი, თორემ ახლა ვერ წაიღებს,
რომ სოფელი უწისქვილობით არ შეწყუხდეს.

ქუდა.

ამისი მოსილი მირიანაშვილი პეტრე, შენ ხარ. ასე
დასრულე. სექტემბერს ი, ქორონიკონს უოც.

ქ. ექვსი თვე ვადა მივიცეთა. ამ ექვსს თვეზე შოშიამ აღსაბა-
ძის მამულში უნდა იაროს წისქვილი და სხვაგან აბრუნოს.

ოთხი ზეპელი:

1. ღთად კაცად გესავე ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ.

2. დივანბეგი.

3. მეფე დი.

4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

თავში:

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოსა მეფე ირაკლი მეორე,
ამ განაჩენს ვამტყციებთ. სექტემბერს იგ, ქორონიკონს უოც.

ქ. განაჩენში ვადა არ მივიცათ და ჩუენის ბრძანებით ხუთი თვე
ვადა დავაწერინეთ, ამისთვის, რომ სოფელი უწისქვილიოდ შეწყუხდე-
ბოდა. და ამ ხუთს თვეზე მანამ სხვაგან წისქვილი დაბრუნდებოდეს,
ამ წისქვილმა იმუშაოს, ნახევარი შოშიას და ნახევარი აღსაბაძეს
მიეცეს. თუ ეს ვადა არ მივიცეთ, საჩქაროდ ვერცერთი წისქვილს ვერ
დააბრუნებდა და სოფელი უწისქვილობით შეწყუხდებოდა.

ზეპელი: მეფეთგანბანილთა ნიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე.

ქ. ჩუენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი, და-
დიანისა აუღლი პატრონი დარეჯან, მისის უმაღლესობის ბოძე-
ბულს განჩინებასა ამას ჩუენც ასე ვამტყციებთ. ფებერვლის კმ,
ქორონიკონს უოც.

ზეპელი: დედოფალი დარეჯან.

251. განიხილეთ თუთუმურავის ჯიჰონისა და ანაქელის მამულის
სახეობა*

1788 წ. 14 სექტემბერი

ცისა. ფ. 1450. დავთ. № 32. საბ. № 309. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[162v] თუშთ მოურავი ჯიმშერ და პანკელუბი წინა
ბახტრიონზე და ლაპარაკობდნენ, ჩიოდნენ.

თუშთ მოურავი ჯიმშერ და ამისი სახლისკაცი ამას ამბობდნენ,
რომ ბატონებისგან მოცემული გვაქვს და წიგნიც კელით.
ეს პანკელუბი ამას ეუბნებოდნენ, რომ მართალი არის მოცე-
მითა და ბოლოს ისეც წავართმევიო და სახასოდ დაუღვიო.

* შდრ. 1746 წ. 2 აგვისტოს განჩინებას (ქართ. სამართ. ძეგლები IV, № 287).

[163] რადგან ასე დაობდნენ, ჩვენ ეს სამართალი უყავით, რომ თუშთ მოურავი თუ ამისი სახლისკაცი ერთე[რ]თი წადგეს, იმ წინ ბახტრიონს შემოუაროს, გაიფიცოს, რომ: «მართალია, უწინ წამრთმეველი და ბოლოს მაჰჰმად ყულიხანს ჩემთვის უბოძებიაო აქამდისაო»; თუ ასე დაიფიცოს, პანკელებს ხელი აღარ აქვს.

ქელჯოხიანო პაპუაქე: ახლავ ვადი, როგორც ამ განაჩენში სამართალი გეებძანებინოს, ეს სამართალი მიაცემინე, რაც ფიცით გაიტანონ, იმ სამძღვარებზედ ირგვლევი სამენები ჩუსხით. მასუკან ამათ მამულში ნურც ბაღჩას, ნურც ვენახს, ნურც წისქვილს ნუ აქაქმენებენ; ვინც მიხნევდეს, ღალას მისცემდენ დასტურს. ენეკნისთვის იდ, ქორონიკონს უოვ.

252. პანიონება რაგაჰ თაჰაზვერლისა და გივი ნაცვალსუვილის სასიხლო საქმეჲ

1788 წ. 10 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1450. დეთ. № 32. სპ. № 302. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[154v] ზაალ ნაცვალსუვილი ავთანდილ ჩიოდა: ჩემი ძმა გივი თავის ხელმწიფის შვილის სასახლეში მდგომარე იყო თავისთვის და მისი უგანათლებულობა ბატონის შვილი აღექსანდრე და სხვანი ბატონს ჩვენს — ეშვიკალასაჰმ თამაზთან სადილად ბრძანდებოდნენ და რევაზ თაყაშვილი [155]: სადილათ იმათ ახლდა. სადილიდამ გარეთ გამოვიდა, ხმაღს გაიკრა ხელი, ჩემს ძმას თავისთვის მდგომარეს ბეჭეებში სცა ხმაღი და დასკრა: სამართალი მაღირსეთო.

მის უმაღლესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებრძანებინა: თაყაშვილი რევაზ მიყვანიეთო. აღაპარაკეთ და სამართალი საჯეთო. ბრძანებისებრ რევაზ მოეყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

რევაზ ასე ჩიოდა: მისი უგანათლებულობა ბატონის შვილი აღექსანდრე თამაზ ეშვიკალასაჰმთან სადილათ ბრძანდებოდა, მეც იქ ვახლდი, გარე გამოვედი; თამაზთან თავის მსახურთ უთხრა დაიჭირეთო, დამიჭირეს და პერანგის ამხანაგს ჩახდას მიპრობდენ; მე იმისი ჩახდა დიდათ მეთაკილა, გარე გამოვედი გამოვთებული თამაზ ეშვიკალასაჰმისაგან, ხმაღს ხელი გავიკარ, გვივი თავისთვის მდგომარე იყო, გივიჩის სრულობით ბრალი არა ქონია რა, არც ვახ-

დაში დასწრებია; გამოვთებული რომ ვიყავ, ბრალიანი და უბრალო ვერ გავარჩიე. და ნება სამართლისა ასრულდესო!

ჩვენ რომ გივიჩის უბრალობა შეეიტყვეთ თვით რევაზის ჩივილისაგან, უნდა ჭრილობის სისხლი მოსცეს. მისის უმაღლესობის ბრძანებით ეს ნაცვლის [v] ზაალის შვილები პირველი აზნაურშვილები არიან ტახტისანი; პირველის აზნაურშვილის ერთის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი არის სამი თუმანი და ორი მინალთუნი. გივის ჭრილობა გავზომეთ, ოცდაექვსის ქერის მარცვლის ზომა იყო. ოცდაექვსის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი იქნება შემორე განწესებულისაებრ ოთხმოცდასამი თუმანი და ორი მინალთუნი. აქედამ სამართალმან იპატივაჲც — ოცდასამი თუმანი და ორი მინალთუნი, დარჩა სამოცი თუმანი. ესჲ (სამოცი) თუმანი რევაზ თაყაშვილმან უნდა მისცეს ნაცვლის წიელს ავთანდილს და გივს — ნახევარი ნაღდი და ნახევარი ვეკი.

სანატრელი მეფე ვახტანგ სამართლის წიგნში ბრძანებს: უკეთუ კაცი კაცს დაესხას თავის ბატონის სასახლის ახლო, უნდა იმისი ბატონის სისხლის ნახევარი მომხდომან მისცესო. გივი თავის ბატონის სასახლეში თავისთვის მდგომარე ყოფილა, რევაზ გამოვთებული მიხდომია და უბრალოდ დაუტრია. თუ ამ სამართლის წერილადს სიღრმეში შევსულიყავით, დიდათ დაუძმინდებოდა.

მაგრამ ამას [156] თან წარეხედით და ეს ასე შემოვაცლეთ: რადგან ამისთანა მალალს ადგილს ეს კანდიერება იხმარა და ხმაღს ხელი გაიკრა და ორნი უგანათლებულესნი იმ სასახლეში ბრძანდებოდნენ და არა რიდა, ამ მალლის კანდიერებისათვის. სამართალი ან ხელს გააგდებინებს ან ხელის სისხლს დაადებინებს.

ბრძანებითა მისის სიმალლისათა ვანესაჯეთ ესრეთ. ოკლომბერს ი, ქორონიკონს უოვ.

იასათულო ფარშთხუტეცსო გიო! ეს ასე აღასრულეთ.

1 სრუბდინო. 2 მილანთუნი.

1788 წ. 10 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 821. დედანი. ქალაღი. 40,5x17,5 სმ. მხედ-
რული. განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწულს მეფის ძეს გიორ-
გისთან ხარჭუნელის ყმის მოხელე ნაცვალი გიორგი და
ეკლესიის ყმანი მოვიდნენ, რომ: ჩვენის ეკლესიის მთა გვირავ-
თო, იმ [მთის] საბალახესაც თქვენ იღებთო და სხვაგვარადაც თქვე-
ნი ყმანი ხმარობენო.

რასაც დროს ეს სიტყვა ჩვენ იმათგან მოვისმინეთ, მაშინვე
ამის აღილათი ჩარგულთ მახსოვარს კაცო პირქუშს ბერუ-
ლას და ბეტრე ხახონაშვილს ფიცით ვკითხეთ, რომ ამ
სახარჭუნელის მთისა სამძღვრები როგორც იცოდეთ, სწორე მო-
გვახსენეთ.

იმთ წერილით და ფიცით ასე მოგვახსენეს, რომ: ბერლოს
ქვევის ნაგლუჯიად ლახატოს პირშითი საშავარდნოს
კლდის თავამდის ბუხნის ქალის თავს რომ თავმოკე-
ული საყდარი არის შარა ქვესაქენ, სახარჭუნელო ეკლესიის მ-
მული მთა არისო; და პირქით სახასო არისო.

ამ მახსოვარ კაცთ ფიცით რადგან ასე იმოწმეს და თქვეს, ჩვენც
ასე გაუჩრჩით და ამ ზემოსხენებულის მოწმეების სიტყვით ასე
დავანებეთ ეკლესიას ეს მთა. რომ დღეის იქით არც ჩვენ და არც ეკ-
ლესიის ჩვენ სახასო ყმათ ამ მოსთან საქმე არავისა გვაქვს. ეს მთაც ეკ-
ლესიისა არის და ამქისი სარგოც და გამოსავალიც რაც იქნება,
ყოველიფერი ეკლესიისა არის, რომ არც ჩვენ და არც ჩვენს სახ-
სო ყმათ საქმე აღარავისა აქვს. ნოემბრის ი, ქორთიკონს უოვ.

ეს ასე დამტკიცდა, რომ პირქით ჩვენი სახასო მთა არის და
ამ ზემოსხენებულს მივანას აქეთი! სახარჭუნო ეკლესიის მთა არის.

გეგული: გიორგი.

1 მეთო.

საქმეა

1788 წ. 27 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1738. დედანი. ქალაღი. 65,3x26 სმ. მხედ-
რული. განვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს უმაღლესობას მეფეს მათის ძის გიორგისათვის
საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების თანდასწრებით თარანი-
შვილის მამუქასი და ხახანაშვილის სამართალი
ებრძანებინათ. მისის უმაღლესობის ბრძანებისაებრ საქართველოს
მსაჯულთ თანდასწრებით მამუქასა და ხახანაშვილის სარჩელი გან-
ვიხილეთ.

თუმცა ამის უწინარეს მრავალჯერ ქმნილიყო ამითი სამართალი
და ერთმანეთში მრავალი ოქმი და განაჩენი იყო, მაგრამ ვერ და-
ეპყრა პირი აღუშლელად საქმესა.

ყმობაზედ რომ დაობდენ, იმისი სამართალი კი გადაწყვეტილი
იყო მდივანბეგებისაგან, რომ ხახანაშვილი წმინდის ეესტატისათვის
დაეწმებინათ მდივანბეგებს; და აღარც მამუქა ელაპარაკებოდა ყმო-
ბაზედ.

მაგრამ ეს ხახანაშვილი ვენახს ეღვეებოდა მამუქას, რომ ნას-
ყიდს ვენახზე დიდმა ზაზამ ქალის ნაჭერი მამული გამი-
ცევალო. და ახლა ამან კი წამართვაო ნასყიდს მამულზედ მოცელო-
ლი ვენახიო.

ჩვენ რომ მამუქას ამის პასუხი ვკითხეთ, მამუქამ თქვა: არა
აქვსო ნასყიდიო და არც ნასყიდობის წიგნი აქვსო, ნაწყალობევედ
სჭერიო. და რადგან ყმობიდან წამივიდაო, მამულს თან აღარ გა-
ვატანო.

ხახანაშვილმა დიდის ზაზას მიცემული წიგნი წარმოაყენა, რ-
მელშიც რომ ასე ეწერა: «ესე წიგნი მოგვი მე, მოურავის შვილმა
ზაზამ, შვილმან ჩემქმან ბა[ა] დურ და მამავალმან სახლსა
ჩემისამანო შენ, ხახანაშვილს თედოროტს, შვილსა შენ-
სა ივანეს და ბერუას, ამისწულსა შენსა. დემეტრეს
დათას ასე, რომ: მე მოვიწოდებო ზვართან შენი მკვიდრი ნას-
ყიდი ბაგა და გამოგართვით ამის სანაცვლოდ ჩემის მკვიდრის ყმის
ამოწყვეტილის ქალის ვენახი თავისის სამართლიანის სამძღვრით,
ქალით, საბოსტნით, სახლით, კარმიდამოთი, მარნით, შესავლით,
გასავლით და წისქვილით მოგვიციაო. გქონდეს და გაბედნიეროს
ღმერთმან, როგორც ნასყიდი ბაგა გქონდაო, ისე ეს ქალის მამული

შენთვის მოგვიციაო. ვინც ეს მოგიშალოს, ღმერთმან იმისი სახე მოშალოსო; მასამც რისხამსო ღმერთი და ყოველი მისნი წმინდანო. არის ამისი მოწამენიო: ცალქალამანიძე სალოხუციისი იესე, გურამიშვილი პაპუა, ნაზარაშვილი ბეჟანა, მჭედლისშვილი მახარე და მე, ავალიშვილის ბაზილთხუცის შვილს დამიწერია და მოწამეცა ვარო». დაწერილი იყო გიორგობისთვის გასულს, ქორონიკონს უკო და ზაზას ბეჟედიც შედ ჩვენა.

ჩვენ რომ ეს წიგნი ვნახეთ, დიდი ეჭვი დაიღვა ჩვენს გონებაში ამით. მეორედ, რომ ამ თარიღდამ აქამდე არიან წელნი ორმოცდაშვიდი, რომ ეს გაცვლილი ვენახი ამ ხახანაშვილს სჭერია, თუმცა გაცვლას უკან ხახანაშვილი თევდორე მეორეს წელს მომკვდარა, მაგრამ ზაზას რვა წელიწადი კიდე უტოცხლდა და მაშინც არ მოუშლია და არც აქამომდე მოუშლია ვისმე და სულ სჭერია.

თუმცა ტარიელ ჭორაშვილმა იმოწმა ფიციო, რომ ნასყიდს მამულზედ გაცვლილიაო; და თითონც ზაზა უწერს ასე, რომ მოვიწოდებო ზეართან შენი მევიდრა ნასყიდ ბავა და გამოგართვო და სანაცვლოდ მოგეცე ჰადის ამოწყვეტილის ვენახი და მამული; და მდივანბეგებსაც ფიცი ვანწესებინათ, რომ ხახანაშვილს ერთს უნდა შეეციფინა, რომ ნასყიდი ქონიყო და მამუკა ამ სამართალს სჭეროდა.

მაგრამ ახლა რომ უწვლილი აღესად გამოიჩხრკია, მდივანბეგებისავე თანხმობითა ასე უმჭობესად ვრაცხთ. თუმცა ზაზას წიგნსა და ორმოცდაშვიდს წელს ნაპერს მამულს ფიცი აღარ ეჭირებოდა, მაგრამ მოსამართლეთ იჭვის განწმენისათვის ესეგვარ უმჭობესად ვრაცხეთ ფიცი; რომ ხახანაშვილები ორნიც ძმანი თევდორე და შიო წარდგენენ და ზაზას წიგნი კელთ დაჰკირონ და ფუტონ და თქვან, რომ: «ეს წიგნი რასაც ამბობს, ვენახს თუ სხვას მამულს, კეშმარბი იყოს და კიდეც ნასყიდს ბავაზე ქონდეს მოცვლილიო».

თუ ასე ფუტეს, ეს სადაო ვენახი და სხვა მამული, რასაც ზაზას წიგნი უცხადებს, ხახანაშვილს სრულებით დარჩება. მაგრამ მამუკას რომ სახლსკაცებისაგან ეს ხახანაშვილი ამ მამულით ფარდში მოსცემია, ისევე უნდა სახლსკაცებმა ამ ვენახის ტოლი ვენახი და მამული მამუკას მოსცენ.

აწ დავასრულებთ აზრსა მსაჯულობითსა წინამდებარესა ამას ზედა ვენახსა და მამულსა. ჩვენმა გონებამ ასე საჯა და ნება მათის უმალღესობის ასრულდეს!

იასაულო აბაზაძე უორუთ, ეს ახლავ ასე უნდა აღასრულო. აღიწერა ნოემბრის 16, ქორონიკონს უკო.
სამი ბეჟელ:

1. გიორგი
2. ლოდკაცად გეგვა ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ

3. დევანბეგი
ქ. მისის სიმალის მეფის ძის გიორგის ბრძანებით მე, აბაზაძე უორუთამ, ბრძანების იასაული ვიყუვ და თარხნისშვილმა მამუკამ ვეღარ დაიფიცა და მამულზე ხელი აიღო და ხახანაშვილს თევდორეს დარჩა ეს ვენახი და მამული. და ხელი აუშარით იმ ვენახზედ და მივაბარე. იანქრის იბ, ქორონიკონს უკო.

ამის დამსწრენი არიან თარხნისშვილი ტეტირა, დეკანოზი პეტრე, ჭორაშვილი ზაზა, დეკანოზის დისწულთა გაბრიელ, დანდურისშვილი ტერტიერა. ესენი იქ დაგვეწრნენ. ის ვენახი ხახანაშვილს დარჩა.

თავით:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. ამის იქით ამათი სხვა სამართალი აღარ იქნება. როგორც ამ განაჩენში სწერია, ასე უნდა გადასწყდეს. და რადგანც მაშინ არ დაუფიცებია, ახლა ფიცს ვეღარ მოუდებს. და მამუკას თავისმა სახლსკაცებმა ამ ხახანაშვილის ბადალი მამულიც უნდა მოსცენ. ამას იქით ნულარ ილაპარაკებენ. [ქ]ათათვის ი, ქორონიკონს უკო.

ბეჟელ: მე ფესტგანბანილთა მიერ ეკლესია ვაღიღე, ვრეკელა.

255. განჩინება გიორგოლ ბაზუბაშვილისა და მამუნიანთ მამულის სამხეზ

1788 წ. ნოემბერი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. სპ. № 6. პირი. ქადაღი. მხედრული.

[8] მისის უმალღესობის მეფის ოქმი მოგვიტანა ბაზუბაშვილმა გრიგოლ მღვდელმა, რომელიც ასე აცხადებდა: მამუნიანთ მთის საქმეზედა კახეთის მოსამართლები შეიყარენით და თვით თქვენის თვალთ ნახეთ ეს სადაო მთავ და ბაზუბაშვილს მდივანბეგის რამაზის განაჩენი რომ აქუსო, ისიც ნახეთო და იმ განაჩენზე უყავით სამართალიო.
ეს ბრძანება ჩვენ, მოსამართლეს, მოგვივიდა. ამჟამად

[მ]დივანბეგი ბეჟან გალმა მხარში იყო ნაყლების კაცის სარბელად. ჩვენ, [v] მდივანბეგი ოტია და მდივანი დავით, ჩავედით წინანდალს, მამუჩიანთას ჩამოვხდით; წინანდელი სოფლის კაცნი და ბახტაშვილები სამართალში შამოეკრიბეთ. შეექმნათ ლაპარაკი.

წინანდელი ამას ეპასუხებოდნენ: წინანდლის თავს! ხო და მდის მხარეს რომ ქედია, იქიმდის ჩვენია, ამის მეტი ჩვენ შთა არ გუაქვსო; იმ ქედსა და კლდის ქვევით შაფერდებით რომ ჭალა არის, რიყემდის შენიაო, საბალახე იმაში ავიღაო, მამულიც ის არის შენო, ჩვენ უბრალოთ გვეშფოთებო.

ამის პასუხად გრიგოლ ბახტაშვილი მამუჩიანთ სოფლის კაცთ ამას უპასუხებდა: იასონის სასახლეს უკან ბილიცი რომ გადივლის, აქამდის ჩემიაო, ფერი დავგიდგა ამ მღვდელმა: ამ საცალხეხოს ბილიკამდინ ჩვენიაო.

მამუჩიანთ და სოფლის კაცთ მიუგეს მღვდელსა: ასეთი წიგნები რომ გამოჩნდეს, იმ ქედს ქვევით ეს ვაჟე ტყე შენი არ იყოს, ბოლოს კიდემ დავუფიცებო?

მღვდელმა უთხრა: თუ მაგგეჟარს წიგნს გამოაჩენთ, აღარ დავუფიცებო.

და რამაზ [მ]დივანბეგის განაჩენის ძალით წინანდელთ ფიცი ეღო.

ჩვენ, მოსამართლეთ ორსავე მხარეს მუჩალა ვთხოვეთ და წერილიც გამოვართეთ. მერმე წავედით და წინანდლის თავს რომ ქედია, იქ მივედით, დავდქვით: გოგნიას შვილს გიორგის მისის უწმინდესობის ქათალიკოზის[ს] გუჯრის პირი მოვთხოვეთ, წაუთხოვთ. ამ გუჯრის პირში ასე აცხადებდა და სწერდა: წინანდლის თავს რომ ქედია, იქიმდის დავგიფიცნიაო, იმას იქით საქმე არა გვაქვსო.

ეს რომ მოვისმინეთ, ასე გავსინჯეთ ჩვენის გონებით: ქედს ქვევით ვაჟე ტყე რომ არის, ამ წინანდელთ მამულათ და მიჯნათ რომ სწერს, წინანდ[4]ლის ქედად ახსენებს და სხვე[ს] გვარის მამულად არა ჩანს, რომ ეს ვაჟე ტყე იანია[ს].

მღვდელმა არც ეს იყაბულა და არც თავისი მუჩალგის წიგნს მოუღდა. და ისევ ლაპარაკი შეექმნათ, მიუფიცრად არ მოგვეშვებო. ისევ სოფელში გაიხელით. დაღდა ფიცზედ. გრიგოლ მღვდელმა სამი კაცი გამაარჩია: მესხი შვილი გიორგი, ბეჟეუ შვილი

1 თავის. 2+ არა გვაქვსო.

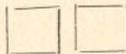
ბერო, ქუშისია შვილი მამუქა: ამთ მაცხოვრის ხატს ხელში მივეცემო, სოფელი უკან მიუტყოს: ეკლესიადამ მაცხოვრის ხატი გამოიტან[ა] გრიგოლმა, მესხი შვილს მისცა ხელში და ანთებულის სანთლით მისდევდნენ სოფლის კაცნი თან: ორი საქვევი მიწა რომ გაიარეს ქელთხასენებელი ხატიო, მღვდელი გრიგოლ დაბრუნებოდათ და ჩვენთან მოვიდა.

ჩვენ ვკითხეთ, რატომ დაბრუნდით; მღვდელმა გვიპასუხა: მე მივეყანდი ზემოხსენებულს ქედამდინ და მიჯნამდი და ასე გვიოხრა მღვდელმა, ქედამდი რაღათ უნდა გავყოლოდიო?

ჩვენ უთხარით: წადი, ხატი ჩამოართვიო, ეკლესიაში შესაგენო. ამაში ჩვენც თან გავყვეით. იმ ქამს მოძღვართ-მოძღვართი და კანდელაკი დავეითთან წამოვიყუანეთ, მივეგებენით მაცხოვრის ხატს, ქუშისია შვილს ეჭირა ხელში, ბახტაშვილმა ხატი ჩამოართვა და ეკლესიაში შესაგენა.

გარდასწყუნა ამითი დავა: ქედს ქვევით მცირე ვაჟე წინანდლისავე მამუჩიანთ დარჩა და კლდეს ქვევით შეფერდებული ჭალა ნაჟე ამ ბახტანთ დარჩა.

ჩვენ ასე განვავეთ წინაშე ღმრთისა და აღარც ფიცი ეჭირ[v]ებოდა, რადგან ქათალიკოზის გუჯრის პირი ასე აცხადებდა; და ნება მისის უმაღლესობისა არის. გიორგობისთვეს, ქორონიკონს უოვ.

მე, მოძღვართ-მოძღვარი ნიკოლოზ, ამ სამართალში იქ დავესწარ და ასე ვარდასწყუნა, როგორათოცეა განაჩენი აცხადებს. ქრისტიმოზის იმ, ქორონიკონს უოვ.

256. ბანჩინება ირაკლ 11-ისა ზალდასხანაშვილისა სისისლო სამეფამ

1788 წ. 4 დეკემბერი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 8995. დედანი. ქალღლი. 67x31 სმ. მარცხენა კიდე მოხვეულია. მხედრულ. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირა წერტილი და შიშვი.

ზალდასხანაშვილი ასისთავი პატარკაცი და ამი-სი ძმები რამაზ, იოსებ და კიკო და ამათი...* სოლო-მონ ჩიოდნენ: ჩვენი მეზობელი ყოჩიაშვილი თქვენი აბდა-

* აკლია ორი-სამი სიტყვა.

რი ზუა აქ ქალაქს იყო, თქვენ გახლდით. აქ ქურდობა ეწნაო, გაიპარულიყო, იქ მარხაან ში მოვიდო, ჩემს ნასყიდის ყმისშვილები შევეულოებინაო — ერთი ბაცაცაშვილი ნინია და მეორე დათუაშვილი გლახა; ჩვენ სამნი ძმანი შინ არ ვიყავით და ჩვენი შუათანა ძმა იოსებ შინ იყო; მიხლომოდნენ ჩვენს სასახლეში ცოლთან ჩვენს ძმას იოსებს მძინარეს, წასწროლდნენ თავს და რვას ადვილს ხანჯლები დასცესო. წამოიჭრა ამგვარად დაჭრილი და ამდენი ეცადა, ისინიც მოიშორა თავისის გარჯით და თავიც მოიჩინა სიკვდილისაგანაო. ის ბიჭები მაშინვე გადაცივიდნენო, ჭარში გასვლას პირობა ჰქონდათო, ჩვენ კაცები შეუყენეთო. მოგვიმართა დემართა ძელი და სამნივე კელში ჩავიყარეთო, ვაგვაპარესო, ერთი წმინდას ნინოში შეიყვანესო და ორნი ნათლისმცემლის უდაბნოში შეიყვანესო. ამგვარად ამოწყვეტილინი ვართო და ამის სამართალს ვითხოვთო].

[ჩუენ ეს ყოჩიაშვილი ზუაყა და ის ასისთავის ნასყიდის კაცის-შვილებიცა გლახაცა და ნინიაცა სამნივე სამართალს მოვეყვანინეთ და ვალაპარაკეთ და ეს სამნი ერთმანეთს პირს წაუღვენენ.

ყოჩიაშვილი ეუბნებოდა: თქვენ რომ თქვენის ბატონის იოსების სასიკვდილოთ შეხვედითო, მე არც[არც] შემოგსულუარო და არცარა საქმე მაქვსო.

ამ გლახამა და ნინიამ უპასუხეს: ქალაქიდან რომ მოხველო, მოტუყვებითაც შენ მოგვეტყუეთო და შენ ავქიყოლოეო, რომ ვაღმა გავიდეთო, და ისეც შენ გვითხარო — თუ ნიშანი არ გავიტყნებო, არ გვერდობარო. და ამ იოსების სიკვდილი რომ გამოვპარჩიეთო, მართალია, ჩვენ შეხვედითო და შენ კარზე დასდებ თოფითაო და ასე გვითხარო: თქვენ შინ შედითო, მოკალითო და მე აქ კარზე თოფით დავდებებო და თუ მეშველი მოვა ვინმე, მე თოფსა ვკრაო. და ჩვენი პირობა სულ ერთი იყო.

ყოჩიაშვილმა უპასუხა: მართალია, პირობაც ერთ გვექნდაო, სიტყვა და რჩევაცაო, მაგრამ თქვენ რომ იოსების სასიკვდილოთ შეხვედითო, იქ კი აღარ შემოგყეო.

და ეს გლახა და ივანე კიდევ ასე უპასუხებდნენ: შემგულთანებელიც შენ იყო და მრჩეველიცაო, ჩვენ შინ შეგვგზავნეო და შენ თოფით კარზე დავგიღებო.

რამდენიც ესენი ვალაპარაკეთ, სამნივე სწორნი ამბანაენი არიან და სწორი დანაშაული აქვსთ. ესენი სამნივე სიკვდილის ღირსნი იყვნენ, მაგრამ რადგანც ეკლესიებს შეხვეწნოდნენ, სიკვდილი და ნასალი ვაპატივეთ და ასისთავის ძმას იოსებს თავისის ჭრილობის

სისხლიც უნდა დაუტურონ და სახლში მიხლომის სისხლიც უნდა დაუ[უ]ტურონ ასისთავს პატარაკაცსა და მის ძმებსა.

ზალდასტანაშვილი ქისიყში აზნაურშვილად არის აღრიცხული და ამათი სი[ს]ხლი არის ორმოცდარვა თუმანი — **მც** ამდენი. ეს სახლში მიხლომისა და თავდასხმისათვის უნდა მოსცენ ასისთავს პატარაკაცსა და მის ძმებსა.

და იოსების ჭრილობა რომ გავზომეთ, არის ოცდათუთხმეტო და ნახევარი ჭერის მარცვლო. მიეცემა ერთს ჭერის მარცვლის ჭრილობის ზომაზე რვა მინალთუნი. ეს რვა მინალთუნი ერთნახევრად შევყენეთ. რადგანც ჩვენს შვილის გიორგის შავამდები არის, რომ იქნება ოც[დ]ათუთხმეტისა და ნახევრის ჭერის მარცვლის ჭრილობის ზომის სისხლი ორმოცდათორი თუმანი და ექვსი მინალთუნი. და რახან თავის ს[ს]ხლში თავის ცოლთან მწოლს დაეცხნენ თავსა, ეს სამართალმა დაუბრკეცა, რომ იქნება ერთად თუმანი ოთხმოცდახუთი და ორი მინალთუნი — **მც** ამდენი.

ესე და სახლში მიხლომის სისხლი რომ ერთმანეთზე დაეადეეთო, შეიქმნა ერთად ასოცდაცამეტი თუმანი და ორი მინალთუნი — **რღვ** ამდენი. ეს ყოჩიაშვილმა ზუამ ბაცაცაშვილმა ნინიამ და დათუაშვილმა გლახამ სამთავს წაწორედ უნდა დაუტურონ, რომ იქნება თითოის მისაცემი ორმოცდათხთი თუმანი და ოთხი მინალთუნი — **მდ წ** ამდენი.

ეს თავისი წილი ყოჩიაშვილმა ზუამ მესამედი თეთრი და ორი წილი ჭინში ახლავ უნდა მოსცეს. ორი წილი ჭინში რომ დაგვიწერია, იმაში ასისთავმა პატარაკაცმა და იმისმა ძმებმა თავისის ღირებულის ფასით რაც ყოჩიაშვილმა მოსცეს, ყველა უნდა დაუჭირონ მამულიცა და სხვა ჭინშიცა.

და ბაცაცაშვილი ნინია და დათუაშვილი გლახა რადგანც ასისთავისა და იმის ძმების ნასყიდის კაცის შვილები არიან, ღიდი ბრალი აქვსთ. მაგრამ რადგანც სიკვდილი და ნასალი ეკლესიას ვაპატივეთ, ეს ორნი ნინია და გლახა ნასყიდნი არიან და ახლა ნასისხლათაც მიეცა იოსებსა: და როგორც სამართლის წიგნში სწერია, ძმებსაც ისე წილი ერგებათ.

და რადგანაც ამ ბიჭების მამებსა და ძმებს ამაჟი განზრახვა არა სცოდნიათ, იმათ კი ნასასხლად ვერ დაიჭირენ; როგორც ნასყიდი ყმები ყოფილან, ისევე ისე უნდა იყვნენ.

ეს ასე ვაგვირიგებია და ასე დაგვიბტვიცებია. ამაზე ერთი ია-ემიყადაბაშო ჰაეჰეჰეჰე გარსევაან!

საული აჩინე და ასე აღასრულებინე. დეკემბერს დ. ქორონიკონს უოგ.

შპქა: მე ფებთგანბანილოთა მიერ ვკლესია ვადიდე, ვრეკლემითი ბეჟელა:

1. იწამეთ ოდეს სახერისთვის ძელი გამოჩნდა დასჯათ მტყარისთვის
2. ლოდ კაცად გავსე ქრისტესა. მწუ შექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
4. დევანბეგი

257. ბანიინება დავით მალოზის შვილისა და მისი რაჟის გაყრის საყვეზი

1788 წ. 22 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 5325. დედანი ქალაქი 34X14,5 სმ. მხედრული განკვეთლობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირა წერტილი.

ქ. მალოზის შვილს დავითს ეჩივლა მათს უმაღლესობას საქართველოს დედოფალთან, რომ: მე და ჩემი რძალი ვჩიოდით, კახეთის მოსამართლეებმა გავყარეს, გავაშველეს და მასუკან ისევ მოგვიშველესო.

მათს უმაღლესობას ებრძანა ოქმით ჩვენთვის: როგორც უწინ გავეყოსთ და მიგვეცესთ, ახლაც ისევ ისე ვაყარეთო, მოშლა არ იქნებათ. და ფურკანბეგი და ცხენი რომ მივიციათ, ისიც ისევ ვამართოთ და ამვე დავითს მიეცითო.

უწინდელ გაყარაში მიეცა ფეიქრიშვილის ვენახი. პაპუნის შვილის ვენახი, და თუნუკიშვილის ვენახი და უმაღლესობად მიემკვიდრე ფიციხელიური თადო თავისის მამულით, მოსია მკვიდრი მამულით, ნარუსალი ხიზანი მამულით, — ეს ყმა და მამული მიეცა. წლევანდელი ღვინის გამოსავალი მესამედი, პურის წილი სულზედ, ნივთი სამარხო სულზედ. წისქვილის მეოთხედი, უღელი ხარი, ერთი ხალიჩა, ერთი ქვაბი, ხუთის დღის მიწა ნაფუხარი სოფლის გარშემო, ხუთის დღის მიწა საშუალო მინდორში, ხუთის დღის მიწა ბოლოს მინდორში, — ესე[ვ]ები განუწესდა. და მანამდის ქალს გაათხოვებდეს, მანამდის მთლად უნდა ემირის ესე[ვ]ები. და როდესაც ქალი გაათხოვოს, მაშინ შუა უნდა გაიყოს ეს მამულები. ნახევარი დავითს მოეცეს

და ნახევარი ქვრივს დარჩეს, მანამდის ცოცხალი იყოს და ქვრივის სიკვდილის შემდგომ ისევ დავითს დარჩეს სრულიათ. ასე ვარიგდა. იასაულო,* როგორც დაგვიწერია, ასე ვარიგვე, ფურკანბეგი და ცხენი გამოართვი! ქვრივს და ამ დავითს მოაბარე.

ამისთანა ერთი განაჩენი ქვრივს მივეციო.

მოკამაგირეები რომ ჰყოლიათ, იმისი ეამაგირი რაც არის, უნდა იანგარიშონ და რაც შეხვდეს, თავისი რასათი ქვრივმაც უნდა მისცეს.

აგრევე რაც წისქვილზე ხარჯი მოსვლია, იმისი ნაოთხალი ქვრივმა უნდა მისცეს, რადგან წისქვილის ნაოთხალი ეძლევა. ქრისტიანობისთვის კბ, ქორონიკონს უოგ.

ოთხი ბეჟელი:

1. ბეჟანი
2. მონა ხეთისა ოტიანი
3. მეთოდი
4. მონა ღეთისა მდივანი სეიმონ

თავი:

ქ. ჩვენ, ქართლისა და კახეთისა და სხვათა დედოფალი დედოფლის ასული პატრონი დარეჯან, მსაჯულთ განჩინებასა ამას ასე ვამტკიცებთ. და მალოზის შვილის ქვრივს სამართლით რომელიც განწესებად მისცემია, ვერც გაჰყიდოს, ვერც ეკლესიას შესწირავს, ვერც დაგვირგვებს და ვერცავის უანდერქმესს. მანამ ცოცხალი არის, იმ განწესებული მამულით უნდა იცხოვროს და სიკვდილის უკან ეს მამულები სრულად დავითს დარჩება. იანგარის დ, ქორონიკონს უოგ.

შპქა: დედოფალი დარეჯან.

ტიღზე:

ქ. დედოფალი დარეჯან გიბრძანებ საჯინაშვილო ისაკ! მერამე მალოზის შვილის დავითს მამულეობისა რაც ამის რძალს სიკვლეუნი ან განაჩენები და ან სხვა წიგნები ჰქონდეს რამე, ყველა უნდა გამოუტოვებ და დავით მალოზის შვილს მოაბარო, რომ თავისის მამულის[ი] წიგნები დავითს უნდა ჰქონდეს.

და ამ განაჩენით წისქვილის ხარჯისა თავისის რასათით მიღგომე რომ სწერია და სამოკამაგიროს მიცემა რაც შეხვდებოდეს,

* გამოართვის.

* დატოვებულია ცარიელი ადგილი სახელს ჩასაწერად.

წიქვილის ხარჯშიც უნდა მიუღებოდეს და სამოქამაგროს თეთრშიაც. ესეც უნდა გამოუტრთო და დავითს მოაბარო. იანერის იე. ქორონიკონს უთო.

ბეშლი: დედოფალი დარეჯან

258. განჩინება ცაიშის ეკლესიის ყმა-მამულის საქმეზე

1777—1788 წწ.

აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის განყოფილება. H 89. შირი. უთარილო. საბუთი თარიღდება კაცია II დადიანისა და გრიგოლ ცაიშელის ზეობის წლებით.

[9] ქ. ჩემი ბრძანება ეს არის: ყოვლად სამღვდელო ცაიშელ მიტროპოლიტი გრიგოლ მისის ეკლესიის ალაგ-მამულის კაცის გამოკვლევას რომ შემოგვებეფნა, დავთარი არ ქონდა და რომელიც იქაჲ გამოვივლეით, ასე განვაწყესეთ.

ქვედირი საყანე იდავეს ჯუმს გაღმა და გამოლმა. ჯუმს გაღმართი ცაიშის ეკლესიას ჩვენ ჩვენის გამოძიებით დავანებეთ. და რომელიც მისის ეკლესიის სიახლოვეს ქვედირის თავი იყო გამოლმა, ისიც საზღვარი დავსდევით და ისე დავანებეთ. ამების ყველასი მოაშორე იყვნენ კობახიძენი, მაგრამ ჩვენ ასე ვინებეთ და ასე გავარიგეთ.

ქ. სხვა გამოლმა ქვედირი რომელიც დარჩა, წამოდგეს ექვსმა კაცმა თავმა კობახიძემ და ასე დაიფიცოს: «ეს ქვედირი არასდროს არას მებატონისაგან ცაიშის ეკლესიას არ შესწიროდეს». თუ ასე ფიცოს კობახიძენმა კარგი, თორემ ქვედირი ეკლესიას დარჩეს.

ქ. სხვა ვაბულაიების ნამოსახლი რომ ბრძანა ცაიშელმან, ის მოურავის კაცი ყოფილა და მოურავი არ ემოწმა და ვერ იდავეს. და რომელიც მამული დედოფალმან უბოძა ცაიშელს, ის ცაიშელს ქონდეს, სხვაში ხელობა არ ქონებოა.

ქ. ნასაჯოგუ რომ იღქეა ცაიშელმან, რომელიც ჯოდორია კობახიძემ იტება, სახატო ყოფილა და მისია, და რომელიც არ იტება ნასაჯოგუში, წამოდგეს თვითან დაიფიცოს: «ნასაჯოგუ რაც სადადიანო არ არის, საეკლესიო არ ყოფილიყოს და არც ცაიშის ეკლესიის შეწირული ყოფილიყოს». თუ ასე უფიცოს, ცაიშელი რას ემართლება? თუ ვერ უფიცოს, ცაიშის ეკლესიის ყოფილა და ეკლესიას ქონდეს ნასაჯოგუ.

ქ. აფაქიძე რომ სახლობს, ის ალაგ-მამული რომ იდევა ცაიშელმა — «კაცი ჩემია და ალაგ-მამული ეკლესიის არის». და აფაქიძის ალაგ-მამული ეკლესიას ქონდეს. მიწისა და ალაგ-მამულის საქმე ასე გავვირიგებოა.

ქ. ჩემი შეკამბეჩე რომ იდევა ცაიშელმან, განაყოფები სჩანს და სამართლით ეკლესიას დავარჩინეთ. და ის ძველთაგან მეკამბეჩე ყოფილა, ვერ მივსცემთ. და [რაც] ერთი კაცის სული არის, იმდენი კაცი სული ამ მეკამბეჩის მაგიერა ჩვენგან მიერთვას ცაიშის ეკლესიას.

ქ. არზაყანის შვილის გიორგი კობახიძის ფიცი რომ იდევა ცაიშელმა თავის ეკლესიისათვის, მართალია, მისი ყოფილა, მაგრამ მამა-პაპა მისს უსჯულოსაგან დახსნილი ყოლია კობახიძეს, მისი მოურავი მაციციაც ემოწმა. და ჩვენ ასე გავვირიგებოა: ეკლესიას როგორც მსახურებოდეს, ისე ემსახუროს და კაცი კობახიძის ყავდეს, ამისთვის რომ უსჯულოსაგან დახსნილი ყოფილა ძველთაგან.

ქ. ქორთაძის კაცი რომ იდევა ცაიშელმა, აფხაზეთს დაკარგულია ის კაცი; დადიანმან და ცაიშელმა ამოიყვანოს და, რომელსაც სიმართლით დარჩეს, მას ყავდეს.

დადიანი
კაცია

259. განჩინება დავით მფხვის ფოსითეთს კუთამთელისა და ლლაგაბრძანების ყმათა საქმეზე

1784—1788 წწ.

ცსსა. 1448. № 2273. დედანი. ქალაღი. 33,5x13სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის. საბუთი თარიღდება დავითის მეფობის წლებით.

ქ. ყოვლად სამღვდელო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსითეოს და ლოლაბერიძე ლევან და ბექან ვაგაპცვეთ.

ლოლაბერიძე [მ] უჩივლა: უკანეთს ჩემი გლეხები გორგიძეები მყავს და რას მერჩი, რომ არ მიბოძეთო.

ქუთათელმა უბრძანა: ჩემი დაბთის კაცები არის მესხეთს ნამოსახლი და მე მყავს ჩემი ხატის კაცო.

ლოლაბერიძემ აშორო უთხრა. აწ ასე გავაჩივნეთ: წამოაყენოს ლოლაბერიძე ორმოცდარვა

გლეხი კაცი და ასე სამართალი მიართვას ქუთათელს: «არც შენის დავთრის კაცები ესენი იყოს, და არც შენის ხატის კაცთ არც ეს და არც ამის ძველი და ახალი ყოფილიყოს, და არც მესხეთს ნა-მოსახლო ესენი ყოფილიყონ».

თუ ასე უფიცოს, რას ემართლება, გლეხი დაუტეოს ქუთათელმა ლოლაბერიძეს; თუ ვერ უფიცოს, გლეხები ისევე ქუთათელს დარჩება და ისევე ქუთათის [ს] ყავდეს.

ქ. ქუთათელმა უბრძანა: ჩემი ქუტირელი შავგულიძე დავთარშიდ მიწერია. ზოგი გამოყიდე და ზოგი ისევ შენ გვაყავს, რას მემართლები, რომ არ მომეკემო.

ლოლაბერიძემ აწორა უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ლოლაბერიძემ ოცდაათნი გლეხი კაცი და ასე სამართალი მიართვას ქუთათელს: «არც შენის ხატის კაცი ის შეგვულოდე იყოს და არც შენს დაუთარშიდ ეწეროს, არც ეს და არც ამის ძველი».

თუ ასე ყოფილა, რას ემართლება, ისევე ლოლაბერიძეს დარჩება შეგვულიძე. თუ ვერ უფიცა, რაც რომ გაყიდული არის, სულს სისხლი და ხორცის მისი ფასი მისცეს, და რაც რომ დარჩენილა, ისიც ისევე ქუთათელს მიერთვას ის შეგვულიძე.

შემდეგ: მეფე იმერეთისა და ეციოთ.

260. ბანინიზა და ვით მფხისა დოსითათოს ქუთათელისა და ანათონ მარისთავის მამულის სამაჟაჟა

1784—1788 წწ.

ცსსა. ფ. 1448. № 2256. დედანი. ქალაქი. 31,2x16,8 სმ. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი. საბუთი თარიღდება დავითის მეფობის წლებით.

ქუთათელი დოსითეოს და ერისთავი ანტონი გავაბჭვეთ.

ქუთათელმა უჩივლა და დავთარიც მოიტანა. და გარჩევით და გამოცხადებით ეწერა სამზღვრები და ამ სამზღვრებს შუაზე მამიაშვილის გიორგის პარტახს, მამიაშვილის დავითის, სვიმონ და დათულას პარტახს, მამიაშვილის ნიკოლოზის პარტახს და სახასო მამულს ნასყიდანს გამოტყდენ, რომ ღმრთისმშობლის შეწირული არისო და სხვებს უარი უთხრეს, ეკლესიის შეწირული ესეები არ არისო.

ქუთათელმა აწორა უთხრა.

აწ ესე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ქუთათელმა ორმოცდაათი გლეხი კაცი, დავთარი ხელში დაიჭიროს და შამოუაროს სამზღვრებს და მამულს და ასე შეაფიცოს: «რაც რომ მძღვარებით წართმეული არა მქონდა, რაც ამ ჩემს დავთარში სწერია და შამოუარე, ქუთათისა ღმრთისმშობლის შეწირული იყოს, და არცა რა ხელი გქონდეს».

თუ ასე უფიცა, ქუთათლის ყოფილა, ქუთათელს დარჩეს; და რაც შარშან და წრეულს იმ მამულებში მოსულა, ისეც მისცეს ერისთავმა ქუთათელს. თუ ვერ უფიცა, რომელსაც გამოტყდა ქუთათელს დარჩეს და სხვა ერისთავის ყოფილა და ერისთავს დარჩეს.

ორი ბეჭედი:

1. მეფე იმერეთისა და ეციოთ.
2. მღივანი და ეციოთ.

261. ბანინიზა ზაალ შაფლანისშვილისა და არახტი გოსტაშაიშვილის სასისხლო სამაჟაჟა

1789 წ. 24 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14560. დედანი. ქალაქი. 43,5x28 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მისს უმადლესობას ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულთათვის ებრძანებინა: ზაალ ყაფლანისშვილი ერასტი გოსტაშაიშვილის შვილს ბიქის საქმეზე რომ უჩივის ალაპარაკეთ და სამართალი მიეციოთ. ბრძანებულისაგარ ვალაპარაკეთ.

ზაალ ასე ჩიოდა: ჩემი შვილი კოდაზე პურისთვის გაეგზავნენ. კოდიდამ ჩემს შეუტყობლად ახალციხეს ასულიყო; რომ შევიტყვე, დიდათ შევწუხდი და მისს უმადლესობას მოვასხენე, თუ ჩემი შვილი მე გამეგზავნოდა ან იქ იმისი წსელა შემტყობოდეს, ჩემი თავი სასიკვდილოდ დამიცეს.

მე რომ ეს ფიცით ბატონს მოვასხენე, ერასტიმ უთხრა მუსხელაშვილის ბიქს: მიდი, ბატონს მოახსენეო, რომ ზაალმა თავის ნებთ თავისი შვილი ახალციხეს გაგზავნაო. მე მაშინ შეფიცვებული ვიყავ, თუ ჩემის შეტყობით ჩემის შვილისა იქ წსელა ყოფილიყო, უნდა ცოლშვილით ამოვწყვეტილიყავ. მე რომ ეს პირობა დავდე, მაშინ შემარჩივა ამის თქმა ბატონთან.

ერასტის რომ ეს სიტყვა ბატონის მოახსენებლად ამ ბიქისათვის ეთქვა, ბიქმა მე მითხრა, ერასტიმ ასე დამარბავაო. მე უთხარა

ოთხი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასაშე მყო მღვიან-ბეგი თემურაზ.
3. მე თოლი
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ კიდუზ:

ქ. ჩვენ ეს განაჩენი და მოწმით ფიცი სამართლით განვაჩინეთ. და რადგან ზაალის შვილი დღეს ახალციხეს არის, იმისმა იქ ყოფამ მოწმით ფიცი მოსჭრა. წადგეს ერასტი, თავისი შვილი თან მოიქყოლიოს და როგორც განაჩენი სწერია, ისე იფიცოს. იანვრის კდ, ქორონიკონს უოზ.

ხუთი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მე თოლი.
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასაშე მყო მღვიან-ბეგი თემურაზ.
4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ.
5. მონა ღთისა იოხიძე(?)

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლის და კახეთისა და სხვათა ირაკელი, ამ განაჩენს ვამტყიცებთ. იანვარს კდ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჭედი: ქნარს მიცემს, დაეთი მიკომოს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლემ.

262. ბანდინაბა დავით გოლაბაღისა და ბარნაბაღანთ მამულის საქმიეა

1889 წ. 1 მარტი

ცსსა. ფ. 1449. სბ. № 2573. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ყოვლად უსამღლელოესი ბოღბელი დავით და ერთობივ ბარნაბაღანები ბოღბეს ნასომხარს უძახიან, იმაზე დავა შექმნოდით. და ჩვენ, ქიზიყის მოურავს, ზაქარიას, მიგვიწოდეს და ჩვენთან ილაპარაკეს.

1 დავი.

ამ ბიუს: მიდი და იოსებ მღვდელს დააწერინე, რაც იცოდე. მივიდა იოსებ მღვდელს დააწერინა, რომ ერასტიმ ასე მითხარა.

ახლა სამართალს ვთხოვ, რომ: ან ბიუს რათ უთხრა და ტყუილად რათ დაქრივა ან მისის უმადლესობის სამჯავრომ რათ წამოძახა და ან თქვენ, მოსამართლეებთან რათ მითხარა. ერასტის თუ მართლა უთხრა ბიუსმან, რატომ ბატონს არ მოახსენა, ამ ბიუსმა ასე მითხარა. მაგრამ ბიუს სრულობით არა უთქომს რა, ჩემის მტრობით მოიგონა, სამართალი მაღირსეთო.

ერასტი მიუგებდა: მუსხელაშვილის ბიუი ახალციხიდან რომ მოვიდა, უთხარ: ბიუო, შენს გამზრდელს ბატონს რათ გაექეცე. ბიუსმა მითხრა: ზაალის შვილმა შემავლულიანა და ზაალმა გავზავნა თავისი შვილი ახალციხეს თავისი ნებათ და შეტყობით და მეც თან ვაყვე. ბიუსმა რომ ასე მითხრა, მეც აქა-იქ ვთქვი: თუ ამ ბიუსის პლუტება (sic) არ მცოდნოდა, ბატონსაც მოვახსენებდი და ჭეშმარიტებით: მარა ამ ბიუს რომ სიცრუვით ვიცნობდი, ბატონს დაქეშმარიტებით ვერ მოვახსენე და აქა-იქ ვთქვი ამ ბიუსიანან ნათქვამი.

ჩვენ რომ ამითი საჩივარი მოვისმინეთ, რადგან ეს ბიუი რომ მოსულა ახალციხიდან და მაშინვე სოლომან დეკანოზისათვის აღსარებდად უთქომს, ზაალმა სრულობით არ იცოდა თავისის შვილის ახალციხეს წასვლა, ამით გამართლდა ზაალ, რომ თავისის შვილისა ახალციხეს წასვლა სრულობით არ სცოდნია.

და ეს ბიუი რომ შესწამებს ერასტის, შენ მითხარო, მიდი ბატონს მოახსენეთ, რომ ზაალმა თავის შვილი ახალციხეს გავზავნა: და ერასტი აშოროს არის, შენ მითხარო, ზაალმა გავზავნაო, თორემ მე შენთვის არ მითქომსო, რადგან ზაალ თავის შვილის წასვლაში არა რეულა და ეს ბიუი ასე ეწამება ერასტის, წადგეს ერასტი, ერთი მესამე თავადი თან მიიყოლიოს, ერთი მესამე თავადი ზაალმა შეუვლოს.

წადგეს ამ ორის თავადით ერასტი და ასე შეჭფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, ზაალ, ამ ბიუსმა მითხრა ზაალმა გავზავნა თავისი შვილი ახალციხესო, თორემ მე ეს არ მეთქვას, ასე თქვი: ახალციხეს ზაალმა გავზავნა თავისი შვილი და ბატონსაც ასე მოახსენე». თუ ეს ასე შეჭფიცა, ზაალ ველარას ედავება. და თუ ეს ასე ვერ შეჭფიცა, უნდა სისხლი მოსცეს ერასტი უსბაშმა გოსტამაზის-შვილმა ზაალ ყაფლანის შვილს.

ამისი მოასილი შენ ხარ ჩერქეზის შვილო ჯანასლან ეს ასე აღასრულე. იანვრის იმ, ქორონიკონს უოზ.

ბა[რ]ნაბიანე ბი ამბობდენ: ჩვენ როდისაც ჩვენი ქვეყნივლამ მოესულვართ და ეკლესიის ადგილში დამდგარვართ, მაშინ კილევ ეს ადგილიც ბოდბელს ჩვენთვის მოუტია.

ბოდბელი მიუგებდა: ეს ადგილი პირველით-განვე ეკლესიისათვის სახასილავი უფილა დადებულა, ანად, რომ აქ ეკლესიას სომეხები სახლებია. ეკლესიისათვის უმსახურნიათ და დღესაც ჩანს ნასახლარნი და მიღები და რთი რომ ჭანიათ ქვევის წყალი შიგ მისდენათ. და როდესაც შაჰაბაზს კახეთა წაუბდენია, ესენიც მაშინ წამხდარა. და იმ დღით დაწყებით ამანუდ კელი ვერავის დაუდვიათ ეკლესიის სახასი მიმულოით.

ჩვენ, ქიზიყის მოურავი ზახარია, მივედით იმ ადგილზე და ჩვენთან იყო ყოვლად სამღუდლო ბოდბელი დავით და ერთობივ ბარნაბიანი და მოუწოდეთ ეკლესიის მოკვლეთა — ბოდბის ნაცვალს დიმიტრის, ბოდბის ქვეხს გიორგის და სხვანი ბოდბივამ და ბოდბის ქვევამ უფროსი და მოხუცებულ კაცნი. მივედით იმ ადგილზე და გავშინჯეთ ნასახლარები და წყლის რთი სწორეთ ჩნდა და მიღებიც ვნახეთ.

ბა[რ]ნაბიანი იმასვე ამბობდენ: მეფისაგან და ბოდბლისაგან მოგვემიაო.

ბოდბელი მიუგებდა: თქვენი სიტყვა თუ სარწმუნოა, ან მეფისაგან წყალობის წიგნი მოიტანეთ ან ბოდბლისაო, ან სარწმუნო მოწამე წარმოაყენეთ, რომ ხელდადებით ეს ადგილი თქვენ მოგვემოდეთ.

ბარნაბიანთ ერთი წიგნი მოიტანეს შუა გახეულ, ბოლოს ბეჭედი იჭდა. ეს წიგნი დიდის მეფის თეიმურაზისაგან მოგვეცემა ამ ადგილსაო.

გავშინჯეთ ის წიგნი და ბეჭედი აღმოვიკითხეთ. ბეჭედზე ასე სწერია: «კოდელი იოანესა». დახეული იყო, სხვას არას აცხადებდა.

ამას გარდა ვერც წიგნი მოიტანეს მეფისა და ბოდბლისა, და ვერც სარწმუნო მოწამე წარმოაყენეს.

და ჩვენ კილევ გამოვიკითხეთ ბარნაბიანთაგან ამ ადგილის ქონა როდისმე; და მრავალი პირი სწამებდა: ბარნაბიანთ იმ ადგილის ქონა არ გავგიგონია. ერთხელ იოანე ბოდბლის ბოდბლობაში ბარნაბიანთ იქ ცოტა რამ მუშაობა დაეწყეთ; ამ ადგილს მოხენას უპირობდენ, რევაზ სალთუცესი ისევ ცოცხალი იყო, მოუხდენ ბოდბელები და უთხრეს: თქვენ აქ რა ხელი გაქვთ, ეს

ადგილი ჭერა! ეკლესიისათვის არის დადებული და მერე ჩვენი სამთო და სახიზაროო. სხვას კელი არავის აქვსო ამაშოო.

ჩვენგან და ეკლესიის მოკვლეთა თანდასწრებითა ეს სამართალი განუწყესდათ: ბარნაბიანთ თუ ან მათის სიმაღლის მეფის წიგნი მოიტანეს და ან ყოვლად სამღუდლოს ბოდბლისა, რომ სწორეთ კელდადებით ამ ნასომხრის მიცემას აცხადებს და ან სარწმუნონი მოწამენი წარმოაყენეს, რომ ფიცით ამტკიცებდენ სწორეთ სახელდადებით ყოვლად სამღუდლო ბოდბელი დავით, მეფისაგან, და ბოდბლისაგან მიცემულს წიგნს ვერ მოუშლით.

თუ ვერც მათის სიმაღლის მეფის და ვერც ბოდბლისაგან მიცემულს წიგნს ვერ წარმოაყენებენ, ეს ნასომხარი თავისი წყლით, რომელიც ჭანიათ ქვევიამ მოდის, ამ წყალს უწინაც ამ ნასომხარში უღენია, ახლაც ამ ნასომხარში უნდა იდინოს. ეს ნასომხარი ეკლესიისათვის დაიდვა. იველადაგანაც ეკლესიისათვის ყოფილა დადებული.

თუ კილევ ბარნაბიანთ ამ სამართალზე გულკებულობა ჰქონდეთ, რამდენიც სახლნი არიან, სახლივამ თითო უფროსნი კაცნი მივიდნენ და წმიდის ნინოს საფლავზედ თითომ-თითომ კელი დასდვას და ასე იფიცოს: «რომელიც შენზედ ყოვლად წმიდის სული-სა მადლი მოფენილა, იმას ვფიცავთ, რომ ეს ადგილი, როდესაც შენს ადგილში ჩვენ მოესულვართ, მაშინ სიმაღლის მეფისაგან და ყოვლად სამღუდლოს ბოდბლისაგან ეს ნასომხარი იქ მსახლობლითა სომეხებითა ჩვენ მოგვეცემოდეს».

თუ ასე იფიცეს, ის ადგილი ბარნაბიანთ დარჩებათ. და თუ ასე ვერ იფიცეს, ეკლესიისათვის დაიდვა თავისი წყლითა, რომელიც ჭანიათ ქვევიამ მოდის.

აღიწერა მარტს ა, ქრისტეს აქეთ ჩლათ კელითა ბოდბლის მწერალი მღუდლის დიმიტრისათა.

ზახარია

263. ბარნაბიანე ბაროზაჰვილიას და სოლომონის საჩხეო

1789 წ. 7 აპრილი

ცსსა. ფ. 1448. № 746. დედანი. ქაღალდი. 25X18,7. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. მათს სიმაღლეს მეფის ძეს ებრძანებინებთ ხალვათხანის ეშოკალაბაში ის დემურისათვის, ბერო-

1 ქვის ადგილი.

ზაშვილისა და სოლომანისა, ქიტესა და იმის პაპუნას¹ შვილებზედ რომ დაობდნენ.

მოვაყვანინეთ სოფლის კაცი და ელაპარაკეთ: მღვდელი ზებედე, ბეროზაშვილი ზურაბი, მარტაშვილი ლუარსაბ, მარტაშვილი ასანა, სოფლის კაცი, ასე რომ სოლომანისთვის ემსახურ[ო]ს ბეგარაზედაც იმისთვის ევლოს. ჩვენს სამართალში სოლომანს დარჩა. და ახლა ნება თქვენი ასრულდეს.

ვალს რომ ლაპარაკობდა ბეროზაშვილი, თუ თმასუქი გამა-
[ა]ჩინოს² ან სწორე ჭეშმარიტი კაცი, ვალისა მოვალემ უნდა მისცეს. ეს ობლები სოლომანს დარჩა სამართალში. დაიწერა აპრილის 8, ქორონიკონს უოზ.

ბამელი: მონა ღთისა*...

ქ. ჩვენ³, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებ. მარტის 14, ქორონიკონს უოთ.

გიორგი

264. განჩინება გოგოჭურებისა და ზარიძეების მამულის საქმეზე

1789 წ. 18 აპრილი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. 52. საბ. № 77. პირი. ქალაქი. მგებრული.

[48v] მე, ნაცვალ დათუნა, ღმერთსა ვფიცავთ და თქვენს თავს ჩვენ და გოგოჭურები რომ გუდარეხზე ვდაობდით, ჩემის წილიდამ ხელი ამიღია, სადაო აღარა მაქვს რა გოგოჭურებთან.

მე, ოტია დეკანოზი, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავს, რომ ეს გოგოჭურნი გვედავებოდნენ, ჩემ წილ მამულზე ხელი ამიღია გუდარეხში, სადაო არა მქონდეს იმათთან.

მე, იასე, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავსა, რომ ჩემ წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო არა მაქვს რა.

მე, ნაქე ბასშვილი იასე, ღმერთსა ვფიცავ და თქვენს თავსა, რომ ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო არა მაქვს რა.

მე, ცალუღელასშვილი ბერი, ღმერთსა ვფიცავთ

¹ ჩვენს, 2+სადაო.

* არ ირჩევა.

და თქვენს თავს, ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო აღარა მაქვს რა.

მე, არარაჭული მამუქა და იასე, ღმერთსა ვფიცავთ და თქვენს თავს, ჩემს წილს მამულზე ხელი ამიღია, სადაო აღარა მაქვს რა.

არის ამ ნაწერის მოწამე [და] შუაკაცი ზეგისშვილი ბერი, მქე[ლ]დური ფშველი ფუნჩერა⁴; მე, გაბიდაური სულთანანთ მამის იმედო, ამ ნაწერის მოწამე ვარ.

[განჩინება]

ჩვენ, თიანეთის მოურავ ქაიხოსროს და დავით [69] ჯანდიერისშვილს, მეფის ძის გიორგის ბრძანება გვექონდა: ზარიძეებზე და გოგოჭურებზე³ რომ გუდარეხზე⁴ დაობდნენ და ლაპარაკობდნენ. ჩვენ ზარიძეებში მოვასხით. თიანეთი საერისთულთა ზარიძეებმა ვერ შადიცეს გოგოჭურთ. და გუდარეხზე⁴ დარჩა გოგოჭურთ. თქვენი ბრძანებაც ასე იყო ან უნდა შეე[ფ]იცათ, ხელი შეე[წ]ერათ: ვერ შადიცეს და ხელი მოაწერეს. დაიწერა ეს ნაწერი აპრილის 18 ვასულს, ქორონიკონს უოზ.

	დავით

მე, პეტრეს, დამიწერია ამათის სიტყვით, მოწამე ვარ.
თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ წიგნს ვამტკიცებთ. ამ გოგოჭურებისა და ზარიძეების საქმე როგორადაც თიანეთის მოურავს ქაიხოსროს და ჯანდიერისშვილს დავითს ჩვენის ბრძანებით გადაუწყვეტიათ, ჩვენც ასე დავგმიტყეობია. მისის ფ, ქორონიკონს უოზ.

მისის უმაღლესობის მეფის ბატონის მამის ჩვენის ბრძანება იყო, რომ ეს გოგოჭურნი და ზარიძეებნი გუდარეხზე რომ დაობდნენ, უნდა რომ ზარიძეებნი სამართლის ძალით დაეფიცნათ და ამით დარჩებოდნათ ეს გუდარეხი, მაგრამ ვერ იფიცეს ზარიძეებმა

¹ მოწამე და შუაკაცი. ² ზარიძეების. ³ გოგოჭურების. ⁴ გუდარეხზე.
⁵ გუდარეხი.

და ხელოვ მოეწერათ, რომ ჩვენ საქმე აღარა ვვაქვსო რაო, გულდა-
რებსზედ ხელი აგვიღიაო.

და მისის უმაღლესობის ბრძანებისა და დამტიყებისამებრ
ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ვამ-
ტიყებ. რომ დღეის იქით არას ზარიტყევს ამ გოგოჭურბთან ამ
გულდარეხზე სადაო აღარადფერი არა აქვსთ რა. დარჩათ ეს გულდა-
რები გოგოჭურბებს თავისის მითია და ბართა; თავს ტბასთან რომ
გორა არის იქამდის, ქვემო ბოლო აღმანას მიწამდის, ერთი
გვერდი დულუხაურთ ნასახლარამდის, მეორე გვერდი ბე-
შახეამდის. ასე ამ მიწანებით დარჩათ ყოვლის კაცის უცილებლად
გოგოჭურბთ ეს გულდარეხი, რომ ზარიტყევს საქმე აღარა აქვსთ რა.

მისის ზ, ქორონიკონს უოჲ.

მეფე
გიორგი

**265. ბაჩინიშა ანდუაზარ ბაქუარის შვილის უახის აკოშაშვილის
საქმეჲ**

1789 წ. 22 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 35. პირი. ქალღი მხედრული.

[37v] ბანკურის შვილი ანდუყაფარ ჩიოდა: ყა-
ხახი რომ დაურბევით, მაშინ ჩემს ძმას ზაზას ერთი აღდა-
ნელი სომეხი აკოფა ტყვეთ მოუყვანია; და მას დღეს უკან
ჩვენი ყმა იყო, გავზარდეთ, დავაქორწილეთ და დავასახლეთო.

და მასუკან თავის საქმეზე დაიკარგაო. და თელავს დიდ-
მელი რევება იდგა, იმას ის კაცი დავახსნევირეთ! ჩვენის თეთ-
რითაო. ზოგი ვალი მაყაანთაგან ავიღევი, ზოგი ხირსე-
ლაშვილის ომანისათჳს მოვეცი და ხელთ უჭირავსო.

ის აკოფა იმ დახსნას უკანაც ჩვენს ყმად გვესახლაო. მას-
უკან ცხენი და იარაღი და თეთარი მოვეტაცაო და ყიზილბაშში გა-
იქცაო, იქ ცხენი და იარაღი დაყიდაო და ყიზლარს გავიდაო
და ახლა მოხდოვს არისო. და იმისა შვილები იმის გაქცევის
უკან ოთხი წელიწადია რომ გავიდაო. მასუკან დედამ დამპარაო
და ყაზახში წასულიყვენო, ჰეერი ვეძებუ და ვერსად ვიპოვეო.

მასუკან ერთმა ჩარვარდარმა მასწავლაო, შენი ბიჭები აქა და

აქ არიანო აკოფას შვილებიო. ამ ოთხს [38] წელიწადს უწინა მო-
სახე, ვიპოვე და ქალაქში მოვიდა უფროსი ძმა გრიქორა აკო-
ფას შვილი და წიგნიც მომცა თავისის სახელით და თავისი ძმის
არტუინას სახელით: მამაჩემი შენს ძმას ზაზას ყაზახი დამ
მოუყვანიაო, ყმათ ესახლაო, მასუკან თავის საქმეზე დაიკარგაო,
ორმოც თუმნად თქვენი დაიხსენითო, მასუკან მამაჩემი გაიქცაო,
თქვენი თეთრიც გაიტანა თანაო და ცხენი და იარაღიცაო, რომ
სულ შეიქნა თქვენი თეთრი ჩვენზედ სამოცდათექვსმეტე თუმა-
ნოო. ამ ოთხს თვეზე თუ ავიყარე და მოველ, ხომ შენი ყმანი ვიქ-
ნებითო. და თუ ამ ოთხს თვეზედ ვერ მოვედით და — შენი თეთრი
სარგებლით მოგცეთო, დიწყო სიარული და წავიდაო.

მასუკან ალი სულთანო რომ უყუდგაო, ყაზახი დამ აიყ-
რა და შამშადილში გაიქცაო. მის უმაღლესობა ბედნიერი
მეფე სალალში რომ ჩამობრძანდაო და ალი სულთანო იქ მო-
აყვანიდაო, მე შამშადილში ჩაველო, რევას ეშიყადაბაში იყოო,
ისიც შემეწევა, ყაზახი დამ გაქცეული შამშადილში იყოო, [v] იქი-
დამ ავიყარე და წამოვიყვანეო, ამგვარად ჩემი ყმა არისო და თავს
არ მიდებსო.

ამისის აკოფაშვილები გრიქორა და არტუინა
ასე უპასუხებდნენ: მამაჩემი არც თქვენი ყმა ყოფილაო და არცაო
საქმე გვაქვსთო. მართალია, ყაზახი რომ დავანტულაო მამაჩემიც
თავფრლათ კახეთში გასულაო და ყიულღაში ილიასასა
მდგარაო, დაიარღულა: და დიდმელი რევება თელავს მდგარაო,
იმას დაუხსნიაო და მასუკან თავის სახსარი თითონ გადუწყვეტაო.

მამაჩვენი სხვაგან წვივდაო და ჩვენც ავიყარენთ და ჩვენს
სამკვიდრო მამულში ყაზახში წავივითო. და ეს ოცი წელიწადი მე-
ტი არისო, იქა ვდგავართო.

ერ ჩვენი მოცემული წიგნი რომ გაქვსო, აქ ქალაქში დაგვიპო-
რეო და მძლავრებით გამოგვართეო; და შამშადილდამაც უსა-
მართლოდ და ბატონის უოქმით აგვპარეო.

და ეს რევებასქ შვილების მოცემული თავისუფლობის წიგნი
ხელთ გვიპირავსო, რომ მამაჩვენი იმას დაუხსნიაო, და თავის სახ-
სარი მამა ჩვენს თითონვე გარდუწყვეტაო. და ზოგი რაც დარჩო-
მილა, ახლა ჩვენ მივეციეთო, და შენ ჩვენთან რა საქმე გაქვსო.

და ამაზე რევებასქ შვილებიც სამართალში მოსდევდნენ და

¹ დავახსნევირეთ.

¹ დაუხსნიაო.

[39] ამბობდნენ — ჩვენი დახსნილი არისო, ბანკურის შვილს საქმე ამა აქვს რაო.

ჩვენ ამაზე ბანკურის შვილს ანდუყაფარს მოწმობა მოვთხოვეთ. წავიდა კახეთს და თხუთმეტის მოჰთბარის კაცის მოწმობა მოიტანა: მაყაშვილის როსტემ მინაშისა, ხირსელაშვილი ომანისა, განძა პეტასი, გორელი კორაკოზასი, თავლიდარი ნიკოლოზასი, ზურაბ საგიანაშვილისა, ლთისაევარ გიგაშვილისა, ბოტკოელი ხიზანასი, გიგაშვილის ქიტეხასი, მრეველაშვილის ივანესი, ხოდაშნის ნაცვლისა, მუქდელი შიოსი, ჩანგაშვილის გაბრიელის, შერმაზან გელდიაშვილისა და ზაზანასი.

ესენი ასე მოწმობენ ფიცი: აღდანელი აყოფა კიდეც ზაზა ბანკურის შვილის ყმა იყო და თავის საქმედაც დაიკარგაო და კიდეც ზაზა ბანკურის შვილმა დაიხსნაო და დახსნის უკანა მამას ესახლა ყმათაო. მასუკაქი გეცეცაო — ცხენი, იარაღი და თერთ მოსტატაო და ისე წავიდაო.

ჩვენ ამდენი კაცის მოწმობით და თავისის მიცემულის წერალის ძალით, რომელიც აღდანელი აყოფას შეიღწეხს გრიქორასა და არუთინას ანდუყაფარისათვის მიუციათ, დავანებებთ ყობობთ ბანკურის შვილს ანდუყაფარს და ანდუყაფარის ძმისწულს დავითს ეს აღდანელი აყოფაშვილები გრიქორა და არუთინა. ამითან სხვას საქმე არავინ აქვს და ვერც არავინ ელაყებდა.

და დიდებულა რევაზს შვილებმა სამართალში რომ სიკრძევე იხმარეს და ბანკურის შვილისაგან რომ თამასუქი ჰქონდა მიცემული, ის წაიღეს და გრიქორას და არუთინას მისცეს და შედი თუმანი თეთრი გამოართვეს და გარდაწყვეტილობის წიგნი მისცეს. ეს არ უნდა ექნათ. სამართალში ლაპარაკობდნენ და სანამდინ არ გარდაწყვეტილიყო, საქმე არა ჰქონდით რა.

ამის ჯარიმად შევიდი თუმანი გრიქორასა და არუთინას უკანვე უკუბრუნონ და სამ თუმან ნახევარის თამასუქი რომ ბანკურის შვილისაგან მიცემული ჰქონიათ, და ეს თამასუქი გრიქორასა და არუთინასათვის მიუცია, და იმით ბანკურის შვილს ყმას უკარგავს. ევლარც იმ თეთრს ბანკური შვილსა სთხოვს და აღარცარა საქმე ექნება.

და ეს გრიქორა და არუთინა დარჩათ ყობობით ბანკური შვილს ანდუყაფარს და ამის ძმისწულს დავითს.

იასულლო [16] აბაზაძე ფარეშთხუცესო დავით! ეს ასე გაქარგე, აპრილის კბ, ქორონიკონს უოზ.

ზემოთ რომ ჩაწერილი არის [სტრიქონებს შუა: «დაიხსნაო და დახსნის უკანა მამისა», ეს უბრალოდ ჩაწერილი არ არის, დარჩომილიყო და ჩაურთვეთი, იმას შინჯვას ნურავინ დაუწყებთ*.

ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ და ამ სამართალშიაც ვიგ დამსწრებულნი ვართ. აპრილის კდ, ქორონიკონს უოზ.

ამ განაჩენში რომ კაცები სწერია, რომ ამ სამართლით მე, ანდუყაფარს, დამრჩა, მე ჩემის ნებით და ნებაყოფლობით შენ — ვარსე ვანა ეშოკალას მოვეციე, რითაც ჩემი გული შეგეჯერდებოდა, ავიღე შენგან ფასი სრული და უკლებელი, [გქონდეს და გიბედნიეროს ღმერთმან, როგორც სხვას მრავალს მონასყიდს მოხმარებოდეს. არავინ იყოს ამის მოცილე და მოდავე. თუ ვინმე ამის ბარობაზე წამოგედაოს, პასუხას ვამტკიცებ მე, ანდუყაფარს, ვიყო.

მე, ბასტამაშვილს სტეფანას, დამიწერია ანდუყაფარის სიტყვით და მოწამეც ვარ. სტეფან, დაიწერა აპრილის კბ, ქორონიკონს უზ. + ბეჭედი არა ჰქონდა [v] და ეს გვარი დასვა. მე, აბაშის შვილი დავით, ამ წიგნის მოწამე ვარ ანდუყაფარის სიტყვით.

მე, ერასტი გოსტამაზის შვილი, ანდუყაფარის ბულობით ამისი მოწმე ვარ.

მე, ციცი სვილი უზაზა ზაზა, ანდუყაფარის სიტყვით ამ სიჯლის მოწამე ვარ.

ანდუყაფარის სიტყვით ამისი მოწამე ვარ ყალოას შვილი ბაღდასარ.

1 ანდუყაფარს, 2 აბულა ყაფარის, 3 ზაზამ.

* შენიშვნა ღედნისეულია.

266. არა იოანესი წიხვილის თათაჲაჲ მამალე II-ის ოქითა და მღვიანეთა განიხივით

1789 წ. 25 აპრილი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 3073. დედანი. ქალღაღ. 29,3X10,2 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად აღაგალავ ნახარია წერტილა.

[არზა]

ქ. დემეტოზან მოწყალე ტეჴიფის ჴირი სოლომან მგალიზლის ძმას იოანეს მოსცეს.

თქვენგან ორი ოქმი გეზობა და წყალობა დაგემართა იმ წლის ღალისა და წისქვილის ხარჯისა.

მეთოდი მდივანბეგმა არც ღალა მოგვცა და არც წისქვილის ხარჯს გვაძლევს. მიზეზს ამას გვეუბნება: ბატონის წყალობა წიგნები მომიტანეთ და ღალა რაც არის მოგცემითო. ის თქვენი წყალობა სიგლები იმ საბრალო ჩემქმა ძმამ დააგირავა. ერთს უადგილო ადგილს, რომ მითა დღემი იქ წისქვილს არა ყოფილიყო, მრავალი დახარჯა და გააყეთა. თუ სამართალი მოგვემოდეს, ვისაც უბოძეთ ის წისქვილი, რაც ერთმა-ორმა კაცმა თქვას, ის მოგვეცეს. და თუ სამართალი არ მოგვეცემს, რა სიტყვა გვექნება.

წყალობას გვედრებით, სამართალი გვაღირსთ. ვალისაგან გატეხილნი და ნილაჩნი გახლავართ და საწყალობელი მგალიბელოც დაუმარხავი გვეყავს. მარტის კ. ქორონიკონს უოზ.

თაჴი:

ქ. უფალნო მსაჯულნო! ამ არზის პატრონი რომ ასე ჩივის, თქვენ ერთად შეიყარებით, მეთოდი მდივანბეგი და ეს აღაპარაკეთ ღმრთის წინაშე და ღმრთის წინაშე ქვეშარტი სამართალი უსაჯეთ, რაზედაც ეს ჩივის, ეს ამისი ხომ არ არის, საწყალობელას სოლქომანის საწყალობლის ქერვიისა და ობლისა არის. ამას ამჴაში საქმე არა აქვს რა. იმის ქერვიისა და ობლისათვის ღალაპარაკობს. და ან მეთოდის რათ უნდა, რომ ქერვი-ობოლს უსამართლო სჭირდესთ. სამართლიანის საქმით თავეთის წისქვილის ხარჯი და იმ წლის ღალა, რომელსაც ჩვენი ოქმი აცხადებდეს, მისცეს. ქერვი-ობოლი ნუ დაუქერს, თუ სამართალი მისცემდესთ. არც მეთოდის უჯობს უსამართლო. აბრილის თ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. და თუ სამართალი არ მისცემს, არაფერი, ალბათ. ზეჴელი: ქნარს მიცემს, დავით მიცემობს ძელ კახეთის მეფედ ცხებულს ერეკლე.

[განჩინება]

ქ. მის უმაღლესობას ჩვენ, მსაჯულთათვის, ასე რომ ებრძანებინა, მდივანბეგი მეთოდის რომ ამ არზით ასე უჩივის, სამართალი მიეცითო, ვალაპარაკეთ და ეს სამართალი მივეცითო:

რაც იმ მამულისა სოლომანს ნასყიდობის წიგნები აქვს, ახლავ უნდა მოსცეს სოლომანის ძმამ ივანემ მდივანბეგს მეთოდის და მდივანბეგმა მეთოდში იმ წისქვილის ნაშენობის ფასი მოსცეს და ღალაცა წისქვილისა ივანეს. აბრილის კე, ქორონიკონს უოზ.

ქ. ან ფასი მოსცეს იმ ნაშენობისა და ან ის თავისი ნაშენობა მოსცეს ქეთ და სხვა რაც ნაშენობა ქონია [იმ] წისქვილზედ.

267. განიხივა აშირადანთ ჴურაბისა და აფრასიონის ზაჴრის საქმეჲა

1789 წ. 4 მაისი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 1093. დედანი ქალღაღ. 50,3X23 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია წერტილი.

ქ. ბატონის ოთარ ამილახვრის ბრძანებით დავსხედით ჩვენ ქვემოთ ცხენებულნი: გორის მამასახლისი თაყინ-ნასაშვილი ზაალ, ფეშანგაშვილი თომა, სააკას-შვილი სტეფანე და ვარტეშას-შვილი თომა, ზუბიას-შვილი იოსებ! — ესენი დავსხედით. გორელი ამირალდანთ რამზას შვილი ზურაბ და ამის ბიძაშვილი აფრასიონ ბირევი ჩვენთან ვალაპარაკეთ და ერთმანეთის ორსავე რაზითა და ყაბულობით ესენი გავჴყარეთ. და რისაც მჭინბელნი იყვნენ, ძმურად უზაზე გაუჴყავით. †*

[ერგო აფრასიონას]

ქ. პირველი წილათ ერგო აფრასიონას: დარბაზი და თალიანი ოთახი. ამ ოთახს უკან კიდევ თალიანი ოთახი, ამ ოთახებს ქვეშ ორი სახლები. რასაც ეს სახლები გამოიტანს ბაჴში ოხან-

* იოვსებ.

* ზეჴელი: „დედანის ყმა თაყინაშვილი ზაალ“.

ჯანაანთ შარისკენ რომ ქვეთირის გალავანია, იმის მიდგომამდინა, ზემოთ რომ პატარა თალიანი კარი არის აფრასიობას სახლებსა და ზურაბას მარნის შუა, იმ კარშიაც და ქვემოთ დიდს ალყაფშააც — ამ ორსავეს კარებში ორთავე უნდა იარონ. ამ პირველს წილს აძვებს გოჩაანთ სახლკარი, ზაღანთ ბოსტნის გვერდზედ ბოსტანი, ოთიანთ სახლები, ეს სახლი სხვისთან გიროთ არის და აფრასიობამ საკუთრივ თითონ უნდა დაიხსნას. †*

კიდევ ერგო აფრასიობას მეორე წილათ: ტინისხიდს თავიანთი სამი თვალის წისქვილის ნახევარი და იქვე წისქვილთან — წისქვილის გვერდზედ — აქედამ და იქიდან[მ] რომე პატარა მიწები უქებს, ამის ნახევარიცა ერთად იმუშაონ და ერთად შექმონ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მესამეს წილათა: ახალ საღღრისკენ რომ ხუთი ღუქნები საერთოდ იყო. იმ ხუთს ღუქანში ახალსაღღრის შარისკენ ქვემოთ მხარეს პირველ[მ] ორი ღუქანი ზურაბას ერგო და ამ ორს ღუქანს ზემოდამ ორი ღუქანი თავში აფრასიობას ერგო. ეს აფრასიობას ორი ღუქანი შუაზედ არის. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეოთხეს წილათ: მეფის ზერის თავში ოთხის ღღის მიწა თაყინათ გურგინს სულთნის მიწისა და გივიანთ მიწის შუაზედ ოთხის ღღის მიწა. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეხუთეს წილათ: რუისში წინაუბანს რაც მამულე აქვსთ — ურწყავი თუ სარწყავი, კალო თუ საბძელი, თუ სახლკარი — ესენი სრულათა და მეღის სორების მიწაც სრულათ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეექვსეს წილათ: ყმებში იორამას შვილი მეჩიოე სესია თავისი ცოლშვილთა და ნახევარ სახლებითა და ვენახითა, ნასყიდითა და[მ] უსყიდითა, დღეს რისაც მქონებელ არის სრულათ. †*

ქ. კიდევ ერგო აფრასიობას მეშვიდეს წილათ: ყმებში შოშ[ი]ას შვილი შოშ[ია] თავის ცოლშვილითა და თავის ნახევარ სახლკართა და სარჩოთი, დღეს რისაც მქონებელი არის. ამითი საქმე და შარიშტა მოვიკითხეთ და ესენი შარიშტით მოშორებულნი ყოფილიყენენ და მამული ასე გაუყავით. †*

* ბექელი: „დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზაღა“.

ქ. ამ ზემოწერილის ბაღლათ ერგო ამის ბიძაშვილს ზურაბას ამ მამულების ბაღალი ყოველის წილის ფარდი და ფარდი ნიშნულათ პირველის წილისა თუ მეორებისა — ყოველზე სრულათა, რომ ამის ქვემოთ სწერია თავთავის შემდგომით.

ქ. ერგო ზურაბას პირველი წილის ბაღალი: სახლკარი, ქვემოთ დიდი ალაყაფი, ამ ალაყაფსქედ ჩარდახი, გვერდზედ საჭინბო, საჭინბოზედ დიდი ოთახი, მარანი, მარანზედ თალიანი ცაქინბო, ოთახი, ამსთან კიდევ ოთახი, ამის ზემოდამ დაბაზი.

ამ სახლების ბარობაზედ რომე პატარა წყალაობის წიგნა აქვსთ, ის წიგნიც ამ სახლებზედ აქვს. და თავისი დავაც თუ ვინ იცის, ესმთა ვითარებისაგან ამ სახლებზედ ლაპარაკი მოხდეს ვისგანმე, რადგან ამის წყალაობის წიგნიც ამ სახლებს აქვს, ამის ლაპარაკიც — შარიც თუ ხეირიც ორივე საკუთრათ ზურაბამ უნდა გასწიოს. აფრასიობას ამის ლაპარაკთან — არც შარში და არც ხეირში — საქმე არა აქვს. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეორეს წილის ფარდათ: ტინისხიდს თავიანთი სამი თვალის წისქვილის ნახევარი, იქვე წისქვილთან — წისქვილის გვერდზედ აქედამ და იქიდან — პატარა მიწების ნახევარიცა ერთად იმუშაონ და ორთავე შექმონ. †*

ქ. ერგო ზურაბას მესამე წილის ფარდი: ახალ საყღრისკენ რომ ხუთი ღუქანი[მ] საერთოდ იყო. იმ ხუთს ღუქანში ახალსაღღრისკენ ქვემოთ მხარეს ორი ღუქანი. ამ ორის ღუქანს მიღგმა ქვემოთ ახალსაღღრის ღუქანს მიღგმაშდინა და ზემოთ ისევ ამ აფრასიობას ორის ღუქანს მიღგმაშდინა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეოთხეს წილ[მ]ს ფარდი: მეფის ზერ[მ]ის თავში დავარეშანთ მიწისა და გივიანთ მიწის შუა სამი ღღის მიწა. ამ წილს აქვს პაიჭაურში ექვსის ღღის მიწა. ეს მიწა ამ მეოთხე წილის სართი არის. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეხუთეს წილის ფარდი: ზემოთ რომ ხუთი ღუქანი სწერია და პირველი ოთხი გაიყვეს, ქვემოთ რომ ზურაბას ერგო და ზემოთ აფრასიობას, ამ ოთხს გაყოფილს ღუქანს ზემოდან მონარჩენი მეხუთე ღუქანი. ამ წილს აქვს სართი — დამპალაში რაც მიწები აქვთა თავის[მ] სიკლებითა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეექვსეს წილის ფარდათ: ყმებში

* ბექელი: „დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზაღა“.

იორამას შვილი დეთისია თავის ცოლშვილითა და ნახევარ სახლებითა, თავისი ვენახითა, ნასყიდითა და უსყიდითა, დღეს რისაც მქონებელი არიან სრულათ. ამ წილს აქვს სართი — ტინისხიდს ორდღის ნავენახარი¹ ღამის მიწა და სვერნეთს მიწაცა. †*

ქ. კიდევ ერგო ზურაბას მეშვიდეს წილი¹ ფარდათ: ყმა მე ბერელის შვილი დათუა თავის ცოლშვილითა უსახლოთ, დღეს რისაც მქონებელი არის სრულათ. ამ წილს აქვს სართი — პაიჭაურს პატარა მიწა. †*

ქ. ამას გარდა აფრასიობას სახლსა და ზურაბას მარანს შეუარომ ზემოთ პატარა კარი არის და ქვემოთაც ღიდი ალყაფის კარი, ზურაბას წილში ნარგებათ რომ სწერია, ამ ორსავეს კარში ორთავე უნდა იარონ, ეს ორივე კარები ორსავეს არს. †*

ქ. ამას გარდა უწილოთ მივეციოთ ზურაბას საუმფროსოთ ახაშენი სოფელი როგორცაც თავის სიგლები უცხადებს იმ რიგათ. †*

ქ. ამას გარდა ამათი საქმე და შარიშტა მოვიყიბეთ. ესენი პირველთაგანვე შარიშტით მოშორებულნი ყოფილან და მამული ასრე გაუყავით. აქ რომ ახალშენი სოფელი სწერია, ზურაბას რომ უწილოთ მივეციოთ, ამის სიგლებიც ზურაბას მივეციოთ, რაფრათაც უნდა მოიხმაროს, აფრასიობას ამისაში — არც შარში და არც ხეირში — საქმე არა აქვს, საკუთრათ ზურაბასი არის.

ამას გარდა რადვან შარიშტით მოშორებულნი ყოფილან, მამული ასე გაუყავით.

თუ რომ¹ შარიშტის მოშორებას უწინ ძველთ ან ასალები და ან მისაცემი გამოჩნდეს, მართო პაპეული ორისავე არის; და მამულის ვალსა კი ერთმანერის არ უნდა მიუდგნენ. თუ მამის ვალი გამოჩნდეს, რომლისაც მამის ალებული იყოს, იმისმა შვილმა უნდა საკუთრივე მისცეს ძე ფეშანგვიანათ.

პეტრეს შვილს — სტეფანას დამიწერია და მოწამეცა ვარ.

ამას გარდა საციციანოში რაც მამული აქვსთ მტკვარს¹ გაღმა, ის გაუყოფელი არის, ორსავე საერთო არის. დაიწერა მამისი და ქორონიკონს უოზ.

ბაბალას შვილის დეაც და ვალიც საერთო არის, ორთავე უნდა გადაიხადონ.

¹ ნავენახარი.

* ბეშელი: „დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზაალ“.

ბეშელი: დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზა[ა]ლ.

ქ. მე, გორის მამასახლანი თაყინაშვილი ზა[ა]ლ, ამ გასამყრლოს დამსწრე და გამრიგე ვარ.

ბეშელი: დედოფლის ყმა თაყინაშვილი ზა[ა]ლ.

ქ. ჩვენ, ბატონი ამილახვარი ოთარ, ამ გასამყრლოს სიგელს ვამტიკებ. მამის იბ, ქორონიკონს უოზ.

ბეშელი: მონა ღმისა ამილახვარი ოთარ.

268. განჩინება იოანე დოღუაშვილის ოჯახის ვაჟის სამხმეო

1789 წ. 9 მაისი

ქსან. ფ. 1448. საბ. № 317. დედანი. ქალიღი. 72,5X25,7 სმ. დაზიანებული. მხედრული. განკეთილობის ნუნღდე ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

[ქ. მათს უმალღუსობას მეფეს ვრეკლმეს ჩვენ], მსაჯულთმქებრებულებისათვის] ებრძანებინა: იოანე დოღუნ-ქის შვილი რომ მოკვდაო, ვალი დარჩოზია და ქალი, რაც საქარებლოს სამართალი იყოს, სამართალი მიეციოთ.

ჩვენ, მსაჯულთ, იოანე დოღუნჯის ობოლის ვარისი ბოქოულთ-ხუცესი პაპუა საგინაშვილი მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ. პაპუამ ერთი სია მოიტანა, იოანეს ამითი ეს თეთრი მარ-თებსო და ეს სამკედროთი თავისი მამული და კაცი ყავს¹ და ეს წყალობაო.

წარმოდგა თაყინაშვილი თემურ სამართალში და ასე თქვა: ყარაბუღახის შვილმა ლუაქსაბმა თავისი ქალი მე მომცა, უშვილო კაცი იყო და ამ ერთი ქალის მეტი არა უყნადა რა. ნიკოლოზ ქავთარის შვილი და როსტომ საგინაშვილი მომიგზავნა და ასე შემოვთვალა ამათის პირით: ქალიც შენთვის მომიცემიაო, შენ ჩემი შვილი ხარო და ჩემი წილი ყმა და მამულიც შენთვის [მომიციაო]. ამათ მოკრქელობაში პატარა ბერუაც დამესწრაო; ამათის მოციქულობით ქალიც შევირთე, შეილადაც შეველ და მამულიც მე მომცაო. ახლა იოანე დოღუნჯის შვილის ვალში ჩემის სახლობის მზითვეს ჰყიდან და ზოჯს იოანეს ქალს აძლევენ და ჩემს მუელღეს თავის მამის მამულიდამ წილს არ აძლევენ, სამართალს ვითხოვო. და თუ ლუარასებს ამ პირობით თავის ქალა ჩემთვის არ მოუციოთ და ან მე

¹ ყვავსო.

ამ პირობით არ შეგირთავს, ეს მოწამეთავან დამოწმებული წერი-
ლი ნახეთო და სამართალი ისე მამეციოთ.

მისის უმაღლესობის მომღვარს იოანეს ასე დაეწერა: ყა-
რაბუდახის შვილი ლუარსაბ ჩემი მოწამე იყო და ასე მეტყუადა
ხოლმე: ერთი ქალი მყავსო, ვისაც ამ ქალს მივცემო, ჩემს წილს
მამულსაც იმას მივცემო.

ნიკოლოზ ქავთარის შვილს დაეწერა: ლუარსაბ-
მან მოციქულად მიმგზავნა თემურთანაო და ასე შეუთვალაო: მე
სხვა მზითევი არა მაქვს რაო, ჩემი ქალი შეგირთავსო და ჩემს წილს
მამულს მზითვად გავატანო და ჩემგან მიცემულს წიგნს ბატონსაც
დავაბტოცებინებო. ლუარსაბ ლევეზანს მოკლეს და აღარ დასცალ-
დაო.

გოსტაშაბიშვილს ზურაბს დაეწერა: ლუარსაბ-
მან ასე მითხრაო: ჩემი ყმა და მამული თემურს მივეციო და ჩემი
ქალიცაო.

პატარა ბერუას დაეწერა: ლუარსაბმან უთხრა თემურსაო:
ჩემი ქალიც შენთვის მომიციაო და ჩემი წილი მამულიცაო.

რადგან ამდენი მოწამენი ასე მოწმობენ, ლუარსაბმან თავის
ქალი თემურს მისცაო, თავისის მამულის მიცემაც ასე უთხრაო, ეს
მოწამენი ასე მოწმობენ და სანატრელის მეფის ვახტანგის
სამართალი ასე სწერს ას ორმოცდა ხუთს რიცხვში: კაცი
რომ მოკლდესო და ვაჟი არ დარჩეს და ქალი დარჩესო, ის ქალი
ვინც შეგირთავსო, თავისის მამის სახლკარი, საქონელი და მამული
იმ ქალს მივცესო. იმ კაცის ვალი იმ ქალმან და მისმან ქმარმან
გარდინახდესო.

ამ სამართლის წერილისებერ და ამ მოწამეთავან დამოწმებუ-
ლისებერ ყარაბუდახის შვილის ლუარსაბის მამულს! ლუარსაბის
ქალს სამართალი ასე აძლევს; და ნება მისის უმაღლესობის არის;
რომ ითანე დოლენქის შვილის ვარის[ს] და ობოლს ყარაბუდახის
შვილის ყმასთან და მამულთან საქმე არა აქვსო. ქალი დარჩა იოა-
ნეს — თუ ვალი, თავის სამკვიდროდამ ქალი გათხოვდეს და ვალი
გარდინახდესო.

ეს სიბრძნით განუგიათ წინაპართა მათ სანატრელთა მეფეთა:
რომელსაც ქალი დარჩესო, ქმარს რომ შეგირთავს და იმ მამულზე
შეიყვანსო, კელმწიფეს თავისი სამსახურო იმ მამულიდამ არ დააკლ-
დებო. ეს სიბრძნით და სამართლით გაჩენილი არის² ესრედ. რად-

¹ მამული. 2 + სამართალი.

გან ის ქალიც იმე მამულის მექმედობისაგან არის შექმნილი,
მკვიდრობას არ ართმევს და იმე მამულზედ ასახლებს, რომ ის
ერთი ოჯახი არ ამოწყდესო და იმ მამულიდამ კელმწიფეს სამსახუ-
რო არ მიაკლდესო. ეს სამართლით და სიბრძნით გაჩენილი არის.

და სამართალი ასე აძლევს ლუარსაბის ქალს თავის მამის წილს
ყმასა და მამულს, და ნება მისის უმაღლესობისა არის. და ითანე
დოლენქის შვილის სამკვიდრო მამულმან ითანეს ობოლი არჩი-
ნოს, გაქაშნითის და ვალი გარდაიხადოს. მისის თ, ქორონიკონს
უოზ.

შვიდი ბეშეა:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. ა რ ი რ ჩ ე ვ ა
3. ღ თ ა დ კ ა ე დ გ ე ს ა ვ ქ რ ი ს ტ ე ს ა. მ წ ე მ ე ქ მ ე ნ ა ბ ა მ ი ძ ე ს ა
ს ი კ ო ლ ო ზ
4. მ ე თ ო ღ ი
5. მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი
6. მ ს ა ჯ უ ლ ი ს ა მ ე ფ ო თ ა ზ ე და და მ დ ი ვ ა ნ ი მ ე ფ ე ს ა ს ო ლ ო მ ო ნ.
7. ვ ი ს მ ო ნ ე ბ ა ს ვ ე რ ტ რ ე და ვ ე გ ო, ე უ ი კ ა ლ ს ა ბ ა შ მ ყ ო მ დ ი ვ ა ნ -
ბ ე გ ი თ ე მ უ რ ა ზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, სრულიად ქართლისა, კახეთის და სხვათა მეფე გი-
ორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. სეკდემბრის კო, ქორონიკონს
შუაჲ.

შეველ: მეფე სრულიად ქართლისა და კახეთისა და სხვათა
გიორგი.

269. ბანიშნაბა რაბიშვილისის ბაპრის სპიშნაბი

1789 წ. 12 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6551 დედანი. ქაღალდი. 20,5×17,2 სმ. მხედ-
რული, განკვეთილობის ნიშნად ნახშირა მძიმე და ორწერტილი.

ქ. როდესაც რატიშვილები გაყრილან, და სასახლეები
გაუყვიათ და რგებიათ. დღეს ცხადად ჩანს, შალვას სასახლის
ალაგი რომ არის, თავსაც და ბოლოსაც ქვეტყირის ალაგი ეტყუო-
ბა, რაც იმ ნაქვეთიკირალს შიგნით დარჩება, შალვასი არის და უნდა
ეჭიროს.

იმას გარეთ ზემო მკრისაყენ ბეჟანის სასახლისა არის და
ბეჟანს უნდა დარჩეს. ამ სასახლეებს შუაზე ასეთი გზა უნდა დაა-

გონ, ციხილამ და სოფლილამ რომ ქსანზე ან მთისკენ წამსვლელ იყოს, ან ურმით ან ულაყით კაცი კარგად გაივილიდეს.

შალვას დღეს რომ კალო აქვს და ბოსელი, ის უნდა მოიშალოს და გზა იმაზე გავიდეს.

ბეჯანის სასახლეზე რომ შალვას გალავანი და კოშკი ახალი მიუღდავს და საყდარიც შიგ შემოუღვდია, ეს გალავანი, სასახლე და საყდარი ასე გაუყავით. იმ ბეჯანის ძეგლს სასახლეზედაც შენობა ჰქონდა შალვას. შენობა და ალაგი დღეს რაც შემოფარგლულია, შე-
ვაფარდეთ და ასე გაუყავით:

ძველი თავისი სასახლე მთლად და რაც საყდრის კედელი განს გაიტანს, სწორედ რომ ლარი გააბას, და სადაც მიაღებება, იმას იქით ბეჯანს დაეანებეთ. და იმას აქეთ რაც ახალი გალავანი დარჩება — თავის ახალი კოშკით, ნახევარი საყდარი შალვას დარჩა. შიგნიდამ ასე გარდასწყდა.

გარედამ სამი მკარე გალავნისა და სასახლის გვერდები ბეჯანს დარჩა.

და გარედამ ერთი მკარე შალვას ახალს კოშკის კარს ქვემოთ, საყდარს აქეთ რომ მოხვეული ბურჯი არის, იქამდინ გარეთი გა-
ლავნის გვერდი, ეს ერთი მკარე შალვას დარჩა.

და ამ გალავანში შალვას მკარეს ერთის სახლის ალაგი რევანს უნდა ჰქონდეს. თუ შიში შეიქნას, ეს ერთი სახლის ალაგი უყვე-
დურად უნდა ჰქონდეს. თუ შვიდობა არის და თავის სასახლეში უნდა იდგეს, გალავანში საქმე არა აქვს.

მაგრამ თუ იმისთანა დრო ჩამოვარდეს, ერთი სახლის ალაგი ჰქონდეს, რომ ვერ დაუშალონ, ის სახლი არც მშეადობაში უნდა დაუქციონ, რომ როდესაც გაუჭირდეს, დადგეს. რაც იმ ციხეს ჰვერობდეს, იმგვარი სახლი უნდა იყოს.

თუმცა არც ციხის ალაგში ჰქონდა რევანს წილი და ციხეც დავითსა და შალვას დედგა, მაგრამ რევანის ერთი ქვითკარის სახ-
ლი დაექციათ და ამ ციხეზე შეექმარებინათ. ამისი ყმაც კოტას მოექმარებინათ და ამ ერთის სახლის ალაგი ამ მიზეზით გაურიგეთ ასე. მაისს იმ, ქორონიკონს უთხ.

ჩვენ მუხრანის ბატონმა — სალთხუცესმა იოანემ ასე გაუ-
სამართლეთ და ამ განჩენზედ უნდა იდგნენ ამ სასახლის საქმეზე.

ბეჰლი: სპასპეტმა მეფემ სმტონი(?) ვბეჰდ სალთხუცობით მუხრან ბატონი იოანე*.

* წაკითხვა სითუთა.

ქ. ჩვენ, წილკნელ მიტროპოლიტი ამვროსი, ამისა დამწერი, დამსწრე და თანაგმა ვარ. ზღრთა: აშბროსი.

ქ. შალვას ამისი ყაბული მამქეს, მუხრანის ბატონმა სამართალი გეყო სასახლეზედ და შევერივდით.

ქ. ჩვენ, მუხრანბატონის შვილი იოანე, ამისი დამხვედრი და დამსწრე ვარ.

ბეჰლი: მუხრანბატონის შვილი იოანე*.

სხვა ხელთ:

ქ. ჩვენ და ზაქარიას სკარაში შვიდი კომლი კაცი გვეჭირა: მახიაშვილი, ფუქიშვილი, მამუქაშვილი და კა-
კობაშვილი და სამი კომლი ამოწყვეტილი კაცნი.

ჩვენ და თქვენ და ზაქარიამ დიდი დავა და ლაპარაკი გარდვი-
ხადეთ მეფის ირაკლის წინა და მსაჯულთ წინაშე.

შენ მრავალი მემკვიდრე მეფე[ქ]ის წყალობით წიგნები წარ-
მოაყენეთ, რომ ამ გლხსა და მამულს სამეკადროდ თქვენ გიწერ-
დნენ და გაძლევდნენ სახელდობლივ. ეს ლაპარაკი და დავაც გარდ-
ვიხადეთ. ჩვენს კემშიდეს თავი აღარ ვაწყინეთ.

ასეც ეამჯობინეთ: დღეს და დღე[ქ]ის იქით მე მამულთან კელი აღარ მამქეს, შენ — კაცებთან. ამ შვიდს კომლს კაცში ჩემ საკუთ-
რათ მეჭირა: მამუქაშვილი, კაკობაშვილი, ერთი ამოწყვეტილი კა-
ცი. ამ სამის კომლის გლხის მამულს დმერთმან შენ მოგამბაროს. ამისი მოდვე არაინ იყოს. მე, ქეშმარტ კელი ამილია. და ზაქა-
რია აციციშვილისა სამართალმა იცისა და შენა.

270. გორიგაპის წიანი შალიაზვიძლისა დახით ციციშვილისაჲნი
1789 წ. 20 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 286. დედანი ქაღალდი. 32x19 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარა მამე ან წერტილი.

ქ. ესე წიგნი მოგართვით ჩვენ — შალიკას შვილმა ნა-
წირმა იოანემ და ძმამან ჩემმან ნიკოლოს და შვილმან ჩემმან
იოსებ და გიორგიმ და ძმისწულმან ჩემმან დიმიტრიმ
თქვენ, ბატონს ფანასკერტელს ციციშვილს სარდალ ქალაქის
მოურავს დავითს, ძმასა თქვენსა მიმბაშს გიორგის და
კოსტანტინეს, შვილთა თქვენთა ალექსანდრეს, ევს-
ტათის, ნიკოლოსისა და იოანეს ასე, რომე:

სკრას აზნაურშვილი ქართველის შვილი და გლე-

* წაკითხვა სითუთა.

ხი მამუქასშვილი და კაკობასშვილი და ერთი ამოვარდნილის გლეხის მამული თქვენს ოჯახს მსჭვროდა და დღესაც თქვენ გეპირათ თავიანთის მამულით და კიდევ გვირავსთ.

მისს სიმაღლეს ჩვენს კელშიწვეს მე ფ ვ ს ე რ კ ე ლ ს თ ა ნ საჩივარი მოგვიხდა. ჩვენ შეფეხების წიგნი გამოვაჩინეთ, რომ ეს მამუქასშვილი და კაკობასშვილი ამ წიგნებში ჩვენს ყმათ ეწერნენ. და თქვენც ერთი მზითვის წიგნი გამოაჩინეთ, რომელიც ას ორმოცის წლისა იყო, ბიძა თქვენსა [და მამა თქვენსაც] კელში მსჭვროდა და თქვენც დღეს კელში გეპირათ და კიდევ გვირავსთ. [თქვენგან და ჩვენგან მუდამ [მტრობა] და სიმძულვარე იყო [ამ] ყმასა და მამულზედ.

რადგან თქვენი ახლო ნათესავენი გახლდათ, ამ[ისთვის] ასე [გავ]რიგდით: ეს ახნაურშვილი ქართველისშვილი ავთანდილ და სლომონ და გლეხი მამუქასშვილი და კაკობასშვილი თქვენზე დაიპირეთ ყმათა, როგორც გეპირათ. და ამათ ნაქონი მამული და ამოვარდნილის ერთის გლეხის მამული ჩვენ გვიბოძეთ და დავანებეთ. კაცთან ჩვენ კელი აღარა გეპყეს. და მამულთან თქვენ კელი აღარა გეპყეს. ამ გზით გავრიგდით ნათესაობით და სიყვარულით.

თუ წიგნი გამოჩნდეს ან აქეთ და ან იქით, ამ წიგნმა გააბათილოს. მაისის ლ, ქორინიკონს უოზ.

271. ბენინება ღვათი ბაბოზოვიძისა რუსის წყლის საგაფხო

1780 წ. 22 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1502. სპ. № 34. პირი. ქაღალდი. მხედრულა.

ქ. მისს უმაღლესობას სრულიად ზემოის საქართველოს დედოფალს და რეჯანს ჩვენ, მათის შვილისშვილის ბატონის შვილის დავითისათვის ებრძანა რუისის ზემო რული და ქვემო რული განჩრევა. ჩვენ ბრძანებნიანებრ მისისა მივედით და ვანჩრჩიკეთ.

ზემო რუ წამოვა შინ დისი დამ, ეს რუ შიგ საქაშეთში ჩამოვიღოს, ციხეს წინ ჩამოუვლოს, სასირეთზე გადაივლოს, რუისის მთის ძირს დააკრამს და უ ბ რ ი ს [ს] ჩავა.

ქვემო ფხვენისის თვლიდამ წამოვა, ფხვენისს შუა ჩამოვიღოს, შინდისს ნაპირს გამოუვლოს, დასავლეთისაკენ თვალათუბანს შუა გამოუვლოს, შიგ საქაშეთში გამოვიღოს დასავლეთის მხრისაკენ და სასირეთის ვენახებს თავს გადაუვლოს დასავლეთის მხრით და რუისს ჩავა.

არ ვიცი ემათა ვითარებისაგან თუ სხვათა რომელთამე მიზეზთაგან, ზემო რუზე სამყოფი წყალი აღარ დენილიყო; ვგონებ ჩვენ უფრო ზარმაცობით და დაუდევნელობით ქმნილიყოს, თვალათუბანსა და საქაშეთის შუა ცოტა რამ საქაშეთს ზემოდამ საქაშენლებს რუ გეპირათ, ქვემო რუდამ წყალი წამოეყვანათ და ზემო რუსათვიან შეეყარათ და საქაშეთში წისქვილები აებრუნებინათ აქაე რომ ქვემო რუს წყალი გაებრუნებინათ, ამავე საქაშეთის თავიდან ერთი ნაკადული წყალი არაშენდებულ წუდობით.

და საქაშენლებს ამ ქვემო რუს წყალი რომ ზემო რუსათვიან შეეყარათ, ამ წყლით რაც მამული აღმოსავლეთის მხარეს საქაშეთის, არაშენდას და ლელისთავს შუა იყო, იმით დაეწყეთ რწყვა.

ეს საქმე ასე რომ მომხდარიყო, რუისელთ მისს უმაღლესობას ბატონს დედოფალთან ეჩივლათ. ბატონს დედოფალსაც ებრძანებინა: ქვემო რუსს წყლის სიარული ქვემო რუზედა და ზემო რუსს წყალით ზემო რუზედა.

და ახალი სათავე ქვემო რუზედ რომ გაეკეთებინათ და იმის წყალი ზემო რუზე მიეყვანათ, ამის მიზეზისათვის იმ ახალის სათავეის დაქცევა ჯეროვანი და სამართლიანი იყო, რომლისა დაქცევა სათავეისა და წისქვილის ბატონს დედოფალს ებრძანა, რადგან ამ ქვემო რუს წყლით დაებრუნებინათ წისქვილი.

ამისთვის ჩვენ მივედით და გავსინჯეთ, როგორათაც მისს სიმაღლის ბატონის დედოფლის ბრძანება იყო, იმაზედ რომელიც ჩვენი გონება მისწვდა, ესრეთ ვსაყეთ სამართლით — ახლის სათავეის წისქვილის დაქცევა და ორივე დაეპყვიეთ. და ქვემო რუსს წყალი ისევ ქვემო რუსს შევრთვიეთ.

და ზემო რუზედ რადგან ჯერ საყოფი წყალი არ მოდიოდ[ა], ამგვარად ვანწყესეთ: უნდა შეეყაროს რუისის, უ ბ რ ი ს ი ს, სასირეთის, საქაშეთის, შინდისის, ლელისთავის, არაშენდა და შინდისის სათავე ვააკეთონ. რუ სად რა წამხდარი იყოს, ისიც ვააკეთონ და ისევ წყალი მოუტონ.

და შინდელებს რომ წყლის დახვევას ამ სოფლების კაცნი უჩივიან, ამ შინდელებისათვის რაგვარათაც მუჩალვა გამოგვერთმევირის იმგვარათ უნდა აღსრულდეს, წყალი აღარ უნდა დაახეონ. თუ ახნაურშვილმა დაახეოს, ხუთი თუმანი ჯარიმა უნდა წაერთვას და მისის სიმაღლის ბატონის დედოფლის სარქარში მიერთვას, თუ

გლენმა კაცმა დაახვოს, ორი თუმანი გამოერთვას და აგრეთვე სარქაში მიერთვას.

ამ ზემო რუთი უნდა მოირწყოს შინდისი, აქვე შინდისის დაცილებით ერთი ნაკადული მცირე წყალი ღელისთაველთ უნდა წაიყვანონ. და ღელისთაველთ ქვემო რუდამ რომ წყალი წამოუყვანიათ და ზედ ზემო რუზედ წყალი წყალზედ შიგ გამოუტარებიათ, ეს აღარ უნდა იქმნას; სამართლით დავიყენებია.

ეს ზემო რუ უნდა მოვიდეს საქაშეთს. საქაშეთის თავს თავიანთ ერთი ნაკადული წყალი არაშენდელთ დაბატონონ და თავისკენ წაიყვანონ.

და საქაშეთს შუა როგორც გაჭრილია ზემო რუ ძველადვე, ჩვეულბისაებრ იმაზე უნდა გაეგდოს ისე, რაც აღმოსავლეთის მხრისაკენ ღელისთავისა და არაშენდის შუა საქაშენელი მამულეები არის, ზემო რუმევე უნდა მოირწყოს, სასირეთის თავს უნდა გავიდეს და რაც რუს ზევით არაშენდისა სასირეთს შუა მამულია, ამით უნდა მოირწყოს და რუისის თავს გადაიაროს.

და რაც ქვემო რუს ზევიდამ სარწყავია¹, ამით უნდა მოირწყოს რუისის ბოლოს, ბატონის დედოფლის ხოდაუენები უნდა მოირწყოს; და მერმე ურბნელებმა უნდა იხმარონ.

რაც შინდისიდამ გამოტანილს რუს ზევით და ამ ქვემო რუს შუა მიწა და ვენახია მომწყვდეული — შინდური თუ თვალათუბნელი და შაქაშენელი — ამ ქვემო რუმ უნდა მოირწყოს. და თვალათუბნის მამულიცა ამავე რუს ქვევითა ძეგს დასავლეთის მხარეს, ამითვე უნდა მოირწყოს და მივიდეს საქაშეთს, როგორც მიმდინარეობა აქეს, ისე ჩაიაროს.

რაც ქვემო რუს ქვევით დასავლეთის მხრისაკენ საქაშენელი მამულია, ამავე ქვემო რუმ უნდა მოირწყოს¹.

რომელიც წინაპართა ბატონებისა და ნეტარად ხსენებულისა მეფის თეიმურაზისა განაჩენი აცხადებს, რაც წყალი საქაშეთის დასცილდეს, ასე უნდა იხმარონ, სამათ უნდა გაიყოს წყალი: ერთი წილი სახასოს ზეარსა და ხოდაბუნსა და ეკლესიის ყმათ უნდა მიეცესთ, მესამედი წილი საციციანის ყმათა და გარემე კაცთ უნდა მიეცეს.

ამ სამთავანევე წერილებსაებრ ერთი ნაკადელი წყალი მამაკაშვილებს უნდა მიეცეს.

თუ ამაში ერთმანეთში მძღავრობა იხმარა ვინმე, და ან წყალი

¹ საარწყავია.

მომპარონ ერთმანეთს, ზემორეხსენებულისაებრ ორი თუმანი სახელმწიფოთ ჯარიმა გარდახდეს და სარქაში მიებაროს.

როდესაც ამ ქვემო რუსი და ან ზემო რუსი სათავე და რუ წახდეს, რომელიც სოფლები წყალს ხმარობენ ზემო რუსსა, იმ სოფლებმა უნდა გააკეთოს სათავე და რუ. და რომელიც კიდევ ქვემო რუთი ირწყოდეს, იმ სოფლებმა უნდა გააკეთოს სათავე და რუ.

ჩვენმა გონებამა და თვით თვლით ხედვამა და განჩხრეკამა ასე გაამართლა და ამგვარათ დაინახა. და ნება მისის უმადლესობის ბატონის დედოფლისა არის.

და თუ სოფლებმა ერთმანეთს დაუხეონ და უსამართლობა იხმარონ, ზემოსხსენებულისაებრ ჯარიმა გარდახდეს.

აღიწერა იენისის კბ, წელსა ჩღათ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა¹ უოზ.

ქ. თუ ან აზნაურშვილმა და ან გლენმა კაცმა დაახვოს, ზემორეხსენებულისაებრ აზნაურშვილსა წაერთვას ჯარიმა ხუთი თუმანი და ორი თუმანი გლენს კაცსა და ბატონის დედოფლის სარქაში მიზარდეს.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი ბატონის დადიანის ასული ბატონი და არეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ.

შკათათვის გ, ქორონიკონს უოზ.

272. ზანიონხა ზბატონთელთელ მარაჩაქლას საქაშეი

1789 წ. 10 ივლისი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 4 საბ. № 285. პირ. ქალღი. მხედრული.

[177] ხატისთელთელის ტერ-მოოსესას და ტერ-სარქისას ეჩივლა მის უგანათლებულეებს ბატონიშვილს იოლონთან ტერ-არაქელასათვის რომ: ეკლესიის სამკაულქიო მრავალი განილო ეკლესიიდანამო და თვისა სახლობს ახმარებდსო, ჩვენ გვმძღავრობს და უსამართლოებსო; და ამისი ბიძისივანც გატანილი ბევრი არისო.

ამათი სამართლის განსჯა მათს უგანათლებულებას ჩვენ — ყოველად სამლუდლოს ახბატის არქიუბისკობოზი[ს] და ვითისათვის, მილახვრის ლუარსაბისათვის და მდივნის სკიმონისათვის ებრძანა: თქვენ რამდენაჲმ სამლუდლონი კაცნი და რამდენიმე საერონი დაისწარით და ამათი საქმე განიხილოთ და სამართალი უსაჯეთ.

ამ მბრძანების გამოძცხადებელი ჩვენდა მომართ მორღოთ უთრუთ იყო. ჩვენ ბრძანებისებრ მისი უგანათლესობისა მოვუვანინეთ ესენი და ვიწყეთ ამათი საჩივრის გამოძიება.

მორდალს უთრუთს და ტერ-ისიას აუწერათ იმ ეკლესიის სამკაული და ამ სამისვე მლუდლის დასწრებით და იმ დაწერაში რამდენიმე ნივთი დარჩომოდათ და არ დაეწერათ. მასუჲან ამათ რომ ლაპარაკი გამოჩროდათ, წასულიყო ეს ტერ-მოსესა და დაეწერა ეკლესიის სამკაული.

მოვატანინეთ ის პირველი ნუსხა და ეს მეორე შევამოწმეთ და, დიახ, ბევრი მოვიდა მეტი, რომ არ დაეწერივნებნათ. ჩვენ უთხარით — რატომ არ დაეწერინეთ, [v] მაშინ ეს ნივთი.

ტერ-არაქელამ გვიპასუხა: არ მახსოვდა და იმისათვისაო; და ნივთი ასრევე არიან მღებბარენი ალავსაო.

ტერ-მოსესასაც თანამდებობა ჰქონდა, რომ თუ ამან დაფარა, ამან რატომ არ დააწერინა? მაგრამ ამანაც ეს პასუხი მოგვცა: ეგ პირველი მლუდელი იყო და ეკლესიის სამკაული მაგისმა ბიძამ და მაგან იცოდნენო, მე არ მეოდნა რაო; რაც ვიცოდი, კი დაიწერაო, და ეს რაც არა სწერია, ახლა შევიტყე და დავსწერეო.

ეს ბრალი ორთავე მიეტყვებათ, ამისთვის რომ ნივთი ისრევე ადგილს არიან ეკლესიისათვის და დაეიწყებთ მოსვლიათ.

ლაპარაკში რომ ვიყავით ტერ-მოსესას აჲ-იქ მებნა და კითხული დაეწყო და კიდევ ეპოვნა რამდენიმე კალამი ნივთი ეკლესიის შეწირული — ამისგან გატანილი და დაფარული, რომელიც ქმეზორე დაიწერება.

ამგვარი მოქმედება პირველის მლუდლისაგან ჩვენს გონებას, დიად, ძნად აღუჩნდა. ჩვენ უთხარით: რატომ იმოქმედე, შენგან რივი იყო ეკლესიის შემებატებისა და არა მკრეხველობისა; და ვინათგან ენევითარსა ბრალსა შთაერდომილ ხარ, კანონსა ქვეშე ხარ.

ვერარაის პასუხის მოქმედებამ სდუმანა, თვინიერ ამისა რომ უსამართლობით მიჩვიესო. ეს უფრო სიტრუე თბეშსა მისსა [178] ამხდარი, უსამართლოდ ეკლესიის გამკრეხი მართალს კაცს ეუბნება, უსამართლოდ მიჩვიესო.

მოქალაქე აბესალომანთ სენაქსარი შეუწირავთ იმ ეკლესიისათვის და მუხლებსა და მუხლედში თავიანთ სახელი ჩაუწერიათ მოსახსენებულად.

ეს უფრო ძნად ხელსაყოფელი ვნება შესვლია, რომ მიცვალებულთ სახელი ამოუხოციათ და თავისი ჩაუწერია. და ეს კაცის კვლის მიმგავსებული არის, ამისათვის, რომ იმათ თავიანთ სახელი ეკლესიაში საუკუნოდ მოსახსენებლად დასდეს. და ეს კი მივიდა, იმათი სახელი აღმოჩოცა და თავისი შთაწერა.

ეს ზემოხსენებული სენაქსარი რომ თავისად გამოაცხადა და ამათი სახელი კი დაფარა და ეკლესიის ხსენებდამ განიღო, ეს ხომ კაცის კვლას შევამსავსეთ. და რადგან კაცის კვლას შევამსავსეთ, მას ღირსი არის, რომ კაცის კვლის კანონით განიკანონოს და კიდევ განიკანონება.

რაც წარპარულნი და წარტაცებულნი ნივთნი არიან ტერ-არაქელსაგან ამის ქვემორ დადებულებათა შინა ცხად იქმნებან:

ვც. ქ. მირიან ბატონის შვილის შეწირული თორმეტი მინალთუნი.

ვქ. იენუქას დიდის შეწირული ერთი თუმანი.

ვქ. მეელენე თამაზას შეწირული ერთი თუმანი.

ვქ. იარალის ცოლის [v] შეწირული ერთი თუმანი.

ვპ. ქ. ხარაზი ოპანეზას შეწირული თუმანახევარი.

ვქ. საამის შვილის თათუას მორთმეული მუდის ჩოხის ფასი ორი თუმანი.

ხ. ქ. საყდრის კლიტის ფასად მოკრეფული ექვსი მინალთუნი. ამ შვილის კალმის ჭამი იქმნა რვა თუმანი და სამი მინალთუნი.

ამისი სამართალი ასე განვაჩინეთ: რადგან ტერ-არაქელსაგან უკუთქმით ნაქურდლად აღმოჩნდა, ეს თეთრი თავ-თავის შეწირულობის რიცხვიდამ ამ ტერ-არაქელს გამობარების რიცხვამდის თუმანი ორ შაურად სარგებლით უნდა მიართოს ეკლესიას ტერ-არაქელამ.

ქ. რომელიც ამ ზემოხსენებულს თეთრს გარდა ეკლესიის შეწირულობა უკუთქმით ტერ-არაქელს განუვლია ქურდულად, ამას ქვემორ ცხად იქმნება:

ქ. ბატონის რძლის ნინოს შეწირული ვერცხლის თასი ერთი.

ქ. იარალის ცოლის შეწირული ვერცხლის თასი ერთი.

ქ. ასტრახანიდამ გამოგზავნილი შეზურნე მელქუას მოტანილი ვერცხლის ჯვარი ერთი.

ქ. მეექვსე შეწირული ყალანქრის ბოხია ერთი.

ქ. გულულაანთ ქალის შეწირული მარგალიტი.

ქ. ოსბეგის ისაიას ცოლის შეწირული თითბრის გან-
ზანაის თევზი.

[129] ქ. შაქარას შეწირული წერაქვი და ბარი.

ქ. ამისივე შეწირული ერთი ქალაქის ქუჩა.

ქ. თოლახის შვილის ასატურას ცოლის შეწირული
ერთი ყალანქრის კაბა.

ამ ზემო ცხრა კალმის შეწირულობის ნაპარეკს სამართალი ეს
მიეცეთ: ესენი უნდა წარმოდგეს და ერთიც ამტოლო სხვა ეკლუ-
სიას უნდა მიაართოს ტერ-არაქელამ.

გ ქ. მისი სიმამლის ბატონისაგან ბოძებია ეკლესიის გასა-
კეთებლად თორმეტი თუმანი.

გ ქ. ეკლესიის დერფენის გასაკეთებლად მოკრეფული ორი
თუმანი.

გ ქ. ორი ვარაქურასათვის მოკრეფული ოცდაექვსი
მინალთუნი.

გ ქ. მერაბ აღას შეწირული ერთი ტივი სამი თუმანი.

ქ. იქნა ამ ოთახის კალმის თეთრის ჯამი ცხრაშეტი თუმანი და
ექვსი მინალთუნი.

ამისი სამართალი ასე იქნა: ამ თეთრისას რასაც ეკლესიაზედ
დანახარჯის ნუსხას მოიტანს, რომ შესაწყნარებელი იყოს, იმის ამ
თეთრიდამ უნდა გამოვიდეთ. და ან რაც ამ მიხარებაში ნაკლები
მიხარებოდას, იმასაც უნდა გამოვიდეს, და თუ დარჩა რამე აღების
რიცხვიდამ მიცემის რიცხვამდინ, თუმანი ორშაურად სარგებელი
უნდა მიაართოს ეკლესიას ტერ-არაქელამ.

ქ. ამ ტერ-არაქელას ბიძისაგან კრწანელი დავითას ცოლის
შეწირული ერთი აღმასის ბეჭედი.

ქ. საგარეჯოს ვენახი ერთი რომ სახედაშოთ ჰქონია შეწი-
რული.

ქ. ზაალ ეშვილასათვის მიუყიდნია ზარი ერთი.

ქ. ერთი ზარი რომ ზაქარია ვართაპეტისათვის მიუცია.

ქ. ამისი სამართალიც ეს განეჩინეთ: რადგან თავისი ბიძის
მოადგილე და ვარისი ეს არის, ამებლის პასუხი ეკლესიისაგან უნდა
გასცეს და ის თავისი ბიძა შეკრულებსაგან და შეჩვენებისაგან გა-

მოიყუანოს, რომ მათი კანონი შეჩვენების ქვეშ სდებს ეკლესიის
საქონლის გამღებს.

ქ. ტურფოვანთ მოსესას სახლობის შეწირული მარ-
გალიტიც ამ ტერ-არაქელას გაუტანია; ესეც ერთი ორად ეკლესიას
უნდა მიაართოს.

ქ. ტერ-სარქისა თავისის რიგში მოსულის ხელსახოცების
მოპარვას რომ სწამებდა ტერ-არაქელას და ის კი ფიცით უტუსოქმი-
და, ამისთვის ეს ტერ-სარქისა გავლახეთ და რამდენსამე ვამსა
შეღვლობილამ განვაყენეთ.

შემდგომ გამორჩენა ამ ტერ-არაქელასაგან გასყიდული, რომ
მსყიდველს მიეტანა ისრეც წმინდის გიორგის ეკლესიაში, რომ მე,
დავით ვართაპეტმა, ცხადად ვიცი.

ამისთვის ეს სამართალი განუჩინეთ: რადგან მაშინ ვითხე და
ღამიშალა და ფიცით დანაწმუნა [180] არცოდნა იმისი და ეს ტერ-
ტერა გამაღახვინა და [მ]ღვლელობაც ჩამომარბევინა და მას უკან
წმინდამ გიორგიმ თავისი სასწაული ცხადყო ამისი საქმე, სამარ-
თალი ეს მივეცი, რომ: რადენსაც ვამს მღვლელობისაგან განყე-
ნებული ეს ტერ-სარქისა იყო, იმდენს ვამს ეს ტერ-არაქელა უნდა
დადგეს მღვდელობილამ. და გაღახვის საუბატიო რაც ბატონის-
შვილმა ინებოს, ის მიეცეს ტერ-სარქისას.

ქ. ძველად ერთი ცალი ზარი ჰქონიათ. მასუკან თეთრი და სპი-
ლენში მოეგროვებიათ, ის ძველი ზარიც დაუშტვრებიათ, ორი ზარი
ჩამოტუსხამთ და თავისი სახელი კი დაუწერია და ხალხისაგან მო-
გრობილი საქონელი თავისად აღმოუჩენია.

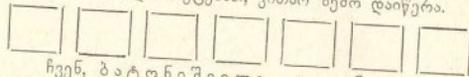
ამისი სამართალი ეს მივეცი: სამი თუმანი ეკლესიას უნდა
მიაართოს ვარიმად, ამისათვის რომ ხალხის საქონელი თავისად
აღმოაჩინა და თავისი სახელი დასწერა.

ქ. ჩვენ ასრე გამოვიძიეთ და ასრე დაეწერეთ ეს სამართლები.
და ნება მათის უგანათლებულესობისა არის.

და ჩვენ, ყოვლად სამღვდელო დავით ვართაპეტი ამას გავაცხა-
დებთ უგანათლებულესობისა თქვენისა წინაშე: ვინათგან ესევითარ-
ნი საქმენი და ეკლესიის შესამატნი სამსახურნი იმოქმედნეს ამ
ტერ-მოსესამ და ტერ-სარქისამ და ამდენის ნიკთის [V] განალები
და წარტაცება ცხად ყვეს ტერ-არაქელასაგან და ეკლესიას შემა-
ტეს, ღირსნი არან სასყიდლის მივებისა.

და ჩვენ ჩვენის მღვდელოთავრობითის ჭაღლით მივანიჭებთ
შესაბამს მაგიერსა და თქვენგანაც სათანადოა ამათი წყალობა, ვი-
ნითგან ის ეკლესია თქვენს ხელს ქვეშ არის.

და ამის შემდგომი თუ კიდევ სალაპარაკო გამოჩნდება რამე, იმისი სამართალიც ზემოთ სამართლებს განწესებით უნდა მიეცეს. რადგან ზოგიერთი დარჩა სალაპარაკო, რომ იმისი საბუთები ჭერ ხელთა ჰქონდათ; და როდესაც ხელთ იყრობენ იმ საბუთებს და სამართლის წინაშე ცხად ჰყოფენ და სამართალი შეიწყნარებს, მაშინ სამართალი მიეცემათ, კითარ ზემო დიწყრა.

ჩვენ, ბატონი შვილი იულიონ, ვამტკიცებ ამ განჩინებას. და თუ ტერ-არაქელას ნუსხა ჰქონდეს რამე, რომ ეკლესიაზედ დანახარჯი ჰქონდეს, ის კი უნდა ჩაუდიდეს ანგარიშში. და რაც დარჩეს, ის კი უნდა მიართოს ეკლესიას უკლებლად. მკაათვის ი, ქორნიკონს უოზ.

273. განჩინება გოსტაშაბიზილუბის საწიწვილოს სამეზბ

1789 წ. 11 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2304. დედანი. ქაღალდი 16,5x10 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ალგა-ალგ თითო წერტილი.

ქ. ჩვენ, ლაშქარნივისი ომან და მდევანი ესაე, მისმა უმადლესობამ ბედნიერმა მეფემ დოლოცენის საწიწვილოების გაშასინჯავათ გამოგვგზავნა, რომ გოსტაშაბიშვილებს ზააა-ლისათვის ორი საწიწვილო უნდა ეჩვენებინათ დოლოცენს მიწაში. და თუ ვერ უჩვენებდნენ, გოსტაშაბიშვილის ტეტრისა წისქვილი რომ არის გაკეთებულა, იმაზე ხელი უნდა აკვემართა და ზაალისათვის მიგვებარებინა და მასუკან ბატონთანა და მდივანბეგებთან უნდა ელაპარაკათ.

გოსტაშაბიშვილები გავგაძლენენ წინა და ოთხს ადგილს საწიწვილოები გვიჩინეს: ერთი თითონ ზაალმაც იყაბულა აქვე თავსა. იმის ქვეით ერთი გვიჩვენეს, და მალუმი არ იყო. კიდევ იმის ქვეით ერთი პატარა რუსხმული გვიჩვენეს, რომ ის დიდს რუზე არ იყო, ქვეით იყო ჭალის მხრისაკენა და იქ ამბობდნენ: აქ საწიწვილო იყო და წყალმა წაახდინა. იმ რუსხმულისას ზაალ ამბობდა: ეს რუსხმული მე გავაყეთო ბოსტნებისათვისა და მაგდენი არცა რა ჩნდა. მეოთხე ბოლოს გვიჩვენეს დიდს რუზე და იქ საწიწვილო აღგილიც კარგი არის და სახლის ადგილიც ტყეობა.

მაგრამ ზაალ შორ იქერდა, ეს თარაქამის ვაკეთებული სახლი ყოფილაო, თორემ აქ წისქვილი არა ყოფილა.

და გოსტაშაბიანი ამბობდნენ: სწორედ ნაწიწვილარი არისო.

და ჩვენ ამაზე ეჭვი შეგვივიდა. ზაალს ფიცი დავადევით. ზაალმა თუ ორი კაცი შეაფიცა, რომ: «ამისმა მადლმა ეს ნაწიწვილარი არც იყოს და ტყეულათაც არქმევდეთო და კიდევ თარაქამის ნაგომურალი იყოს», თუ ასე შეაფიცა ბატონის ბრძანებისაებრ, ტეტრისა წისქვილზე ხელს ავმართავთ და ზაალს მივაბარებთ; და მასუკან ბატონის ნება არის. და თუ ვერ დააფიცა ორი კაცი და იმ ორს ხარაბის წისქვილს უნდა დასჭერდნენ, რომელიც გოსტაშაბიანთ უჩვენეს.

[მკაათვის ია, ქორნიკონს უოზ.

ქ. დავითავ და პეტრეც, ეს კაცები თქვენ უნდა დააფიცებინოთ ზაალს.

ორი ბეჭედი:

1. ომან
2. ესაე

274. განჩინება მდივანბეგთან ზაალ შაჰსაწიწვილისა და გოსტაშაბი-ზილუბის მამულის სამეზბ

1789 წ. 28 ივლისი

ესსა. ფ. 1448. № 470. დედანი. ქაღალდი. 38,5x18,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ყაფლანიშვილი ზაალ ჩიოდა: დოლოცენა გოსტაშაბიანთთან ნასყიდი მაქვსო და დოლოცენის მამულში გოსტაშაბიშვილიმა ტეტრამ წისქვილი დააბრუნაო და ისი სჭამსო. ამისას გოსტაშაბიშვილები ასე უბასუხებდნენ: დოლოცენის ნასყიდობას რომ ამბობო, იმაშიაც სიტყვა გვაქვსო და ეს წისქვილი რომ გვაკეთოთ, ეს ქოთიშის მამულში არისო, შენ ამაში რა საქმე გვაქვსო.

ამაზე ბევრი ლაპარაკები იყო და არცერთის მკრიდამ არც ერთი მოწმები არა ჩნდნენ, რომ ქოთიშისა და დოლოცენის მიჯნა მოწმით გარჩეულიყო.

და რადგანაც ის წისქვილი დღეს გოსტაშაბიანთ ხელთ უჭირავს, ფიცი გოსტაშაბიშვილებს დავადევით. წადგეს გოსტაშაბიშვილი ზაალს თავისის ერთის შვილით და გოსტაშაბიშვილი ტეტრია უზბაში თავისი ერთის შვილით, ხატი ასევენონ და სადაც

ეფიციენტად და იცოდნენ ღოღოვნისა და ქოთიშის მიჯნა, იმაზე შედგნენ და ზეითის წვერიდამ ქვემოთ ალგეთამდინ ჩამოიფიციონ და ასე თქვან: «ამისმა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა, რომ ამას ზემოთ დასავლეთის მჭრისაქენ ქოთიშის მამული არის და აღმოსავლეთის მჭრისაქენ ღოღოვნისა».

და როდესაც გოსტაშაბიშვილები ღოღოვნისა და ქოთიშის მიჯნას ფიციონ ასრებ ვაარჩევენ, მასუჯან ის წისქვილი თუ ქოთიშის მამულში დარჩება, ყაფლანიშვილს ზაალს საქმე არ ექმნება რა; და თუ ღოღოვნის მამულში დარჩა ის წისქვილი, ყაფლანიშვილს ზაალს უნდა მიჰბარდეს.

ამ წისქვილის ბარობაზე თუ რომ ან განაჩენი არის დაწერილი და ან ოქმები მისის უმაღლესობისაგანა და ან მსაჯულთაგანა და ან სხვის ვისგანმე, ყველა დაგვიყენებია და ამ წისქვილის საქმე ასე გადაგვიწყვეტია.

და ღოღოვნის ნასყიდობის წიგნი რომ ყაფლანიშვილს ზაალსა აქვს და გოსტაშაბიანთაც სამართალში ულაპარაკნით და განაჩენი და წიგნები აქვსთ, ისინი კი ორთავ მოდევთ ამ სამზღვრის გარჩევას უჯან ჩვენთან მოიტანონ და იმის სამართალსაც განვსჯით.

თუ რქისტანიშვილი იოანე, ეს როგორც განგვისჯია, ასე აღასრულებინეთ. ივლისის კვ, ქორონიკონს უოზ.

მეძის ბეჰელი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშოქესა ნიკოლოზ
2. ვის მონებასა ეტრფე და ვევი, ეშვიკლასაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ
3. არ ირჩევა
4. მეფემან ბრძენმან ესრეთ ვანავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო ბეჰან.
5. მე თოდო
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

ქ. მისის უმაღლესობის ბრძანებით და ამ განჩინების ძალით მე, იოანე თუ რქისტანიშვილი, ამათი მოასილი ვიყავ. და როგორც ამ განაჩენში სწერია, ისე დაიფცა ზაზამ და ერასტიმ თავეთის შვილებით: ჯვარი, სახარება და ხატი კლათ ემყრათ და ისე დასავლეთის მჭრადამ წამოვიდნენ ფიციონ; ალგეთის პირამდინ ჩაიფიციეს, დიდი ღრმა ღელელი რომ არის, იმაზედ

1+ა.

ჩაიარეს, წისქვილი ქოთიშისაქენ დარჩა. ახლა წისქვილი რომ ბრუნავს, იმ წისქვილს აქეთ ღრმა ღელე რომ არის, იმაზედ ჩამოიარეს და სამძღვარიც ღრმა ღელე დაიღო.

რომ ამ ფიციონ დაისწრნენ: დავით გერმანოზის შვილი, ზაგრატის შვილი ქაიხოსრო და მღვდელი აბრამ. ამათის თანდასწრებით ასე იფიციეს და სამძღვარიც ეს ღელე დაიღო.

იულისის კვ, ქორონიკონს უოზ. ზელთა: იოანე.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტყციებთ. [მკათათვის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჰელი: მე ფესთგანანლთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერემკლამ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთა განჩენილს სამართალს ვამტყციებთ. მკათათვის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჰელი: გიორგი.

ჩვენ, ბატონიშვილი მეფის ძე იულონ, ამ სამართალს ვამტყციებთ. მკათათვის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ბეჰელი: ტომ სქესით არ ნაკლისაგან იულონ ირაკლისაგან.

275. განჩინება იოანე ოდიშელისა და გიორგი ბაგრატიონის

გაგულის სამეფო

1789 წ. 27 აგვისტო

ესა. ფონი 1448. სპ. № 2216. დედანი. ქალაღი. 35X16 სმ. მხედრულ-განვეთლობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

ქ. ოდიშელიძე ხუტიაშვილი იოანე უჩიოდა ბუჩუქურს მღვდელს გიორგისა: ჩემის მამის მამული იქრთამა ქაიხოსრო მოურავისაგან ბეითალმობითაო.

მერე მე ბატონიშვილს გიორგისა და ლევანთან ვიჩიველ და მის სიმალეს მეფესაც მოვახსენე და ამათი მოწყალეობა დამემართა, უსამართლო არ მიყუეს, ჩემი მამული იყო, მოვიციხეს და მევე მიბოძესო, იმათი ოქმები კელში მიჭირავსო.

ახლა კიდევ არ მომეშვა, თქვენ სხვა რიგად მოვახსენათ და

1 მსაჯულთ.

ოქმი უბოძეთ და ის მიწა მეორედ წამართვო, ღმერთი გაგიმარ-
ჯევს, სამართალი მაღირსო.

მე, ბატონის შეილმან პატრონმა ვახტანგ, ესენი
ორნივე ჩვენს სამართალში ვალაპარაკეთ.

გიორგი მღვდელი ამას უპასუხებდა: ქაიხოსრო მოურავმა მე
ქრთამი გამომართვა, ის მომცა და შენ იმისი სამაგიერო ბეთაღლმანი
ოთათის მამული მოგკაო. ამას გარდა ბუღრისში მიწა მქონ-
და, ის ბატონის შეილმა გამომართვა და ყორულად დასდევო, ბევრი
ხარჯი მომივიდა და ახლოც არის ჩემზე, რომ შიგა ესდგევეარ და
სხვა ვხა არა მაქვს შესავალ-გასავალი და ამისათვის ვიშოვე ის მა-
მული და მომცესო.

ჩვენ ამისი სამართალი ასე ესაჯეთ: გიორგი მღვდელი რომ ამ-
ბობდა: ახლო არის ჩემზედა და თუ ეს ჩემი არ იქნებო, ვერ დაეს-
დგებო, ამით მამულს ვერ წავართმევთ ხუტიაშვილსა; ამისთვის,
რომ გლუხს კაცს სულ ერთმანეთშია აქუს მამული, მაგრამ ერთი
მეორეს ვერც შეეცილება და ვერც წვართმევს.

და ამას რომ ამბობდა: იოთამ გაყრილი იყო ხუტიასი და იმი-
სი წილი მამული ქაიხოსრომ ხუტიაშვილს მისცა და ეს მიწა მა-
გიერად მე მომცაო. ეს მოსაკითხავი იყო. მოვიკითხეთ და ოთხი
მოხუცებული სარწმუნო კაცი წარმოდგენ. ორი ამათი მეზობელი
და ორი ყვავილელი და ამით დიდის ფიციტ ვაფიცეთ და ამათი
საქმე გამოვიკითხეთ. ამით ასე იმოწმეს: არც გაყრილი იყო [იო]თამ
ხუტიასი და არც იმის მამული ბეთაღლმად ვაგვიგონიაო. ამათის
მოწმობის ძალითაც დარჩა ის მიწა ისევ ხუტიაშვილს ივან-
ესსა.

და კიდევ გიორგი მღვდელი რომ ამბობს ბუღრისში მი-
წის გამოართმევასა, ის ჩვენი არის; იმისი პასუხი ჩვენგან უნდა
იბნოს და ჩვენ მიეცემთ.

ისასულო ბოქაულთხუცესო ბეჟანი ამ მიწაზედ კელი აუ-
მართე და ამ ხუტიაშვილს იოანეს მოაბარე. რომელიც მამული თა-
ვის სიცოცხლეში ხუტიასა სჭერია, იმას ამ იოანეს ვერავინ შეეცი-
ლება, რადგან სულის შვილად აუყვანია და გაუზრდია და თავის
მამულზე მემკვიდრედ გაუხდია; და მათი სიმალე მამა ჩვენი მეფე

¹ გაუსლია.

უმტკიცებს და ჩვენი ძმებიც უმტკიცებენ. აგვისტოს კვ, ქორო-
ნიკონს უოჲ.

ბჰქლი: რტოდ ვარ დავითის, მველ-ლომად ვით ის, ვახტანგ
ღამტკიცებ მეფის ძეობით.

276. ბანდინება სძაზნა და ქალუა ივანგულნიანთი ღუქანის საძმეო

1789 წ. 28 სექტემბერი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 4. სბ. 279. პირი. ქალაღი. მგდრღუო.

[170v] ბატონის დედოფლის ბრძანებით წავედიტ ქვემო მონა-
ნი, ივანგულათ ოთხი დუქანი ვნახეთ, რომ ერთს დუქანს ზე-
მით კიდევ ბალახანა დუქანია, ისიც იმაზე არის.

ღმრთის წინაშე, ჩვენი მიხლომით ამ დუქნების ქირის გამოლე-
ბით ამ თარიღში ეს დუქნები ღირს ას თუმნათ. და თუ უნდოდეს,
ასე მისცეს სტეფანამა.

თუ უნდოდეს, ეს ასი თუმანი ექვს თვეზე მისცეს, თავის დუქ-
ნები გამოართოს. თუ ექვს თვეზე ასი თუმანი არ მისცეს, სტეფანას
დუქნებთან საქმე აღარ ექნება, და ამათი ქალუას ხელთ უნდა
იყოს.

ღმრთის წინაშე ჩვენმა ჰქუამ ასე ვასჭრა და ნება ჩვენი ხემ-
წიფის არის. დაიწერა ენკენისთვის გვ გასულს, ქორონიკონს უოჲ.

□ □ □ □

თავში:

ჩვენ, საქართველოსა და კახეთის დედოფალი ბატონის
დადიანის ასული პატრონი დარეჯანი, ამ წერილს ვამტკიცებთ.

ბოქოულთხუცესო ჰაპავი! ამ დუქნების სიგლები გამოართვი
სტეფანას და ქალუას მოაბარე. რაც ვადა დაუწერიათ, ვადამდინ
სტეფანემ თუ ასი თუმანი მისცეს ქალუას, დუქნები სტეფანას დარ-
ჩება. თუ ვადამდინ თეთრს ვერ მისცემს, დუქნები ქალუას დარ-

ჩება. ენკენისთვის კვ, ქორონიკონს უოჲ.

□

1789 წ. 2 ოქტომბერი

აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ლენინგრადის განყოფილება H 5, იბრა. ქალაქი. მხედრული.

[95] ქ. ილანხევის თემს ამ ჩუენის ძირბის შერიგობა მოეწოდებინა, მისის უმაღლესობისათვისაც მოესენებინათ, მათს უმაღლესობასაც შერიგება ეძახან.

ილანხევის უფროსნი კაცნი მოვიდნენ აქ ჩუენთან, შერიგება ჩუენის პირობით მოინდომეს. ჩუენც უარი არ უთხარით; ამ ჩუენის ძირბის კაცთ, და იმათ შუაზედ თავდებათ დაუღქმით და ორთავე პირობა ასე გამოვართვით და დავადიცეთ:

ამ ჩუენის ქვეყნის კაცთ იმათ უსამართლობა არა დამართონ რა, არც რა წაქართონ. თუ ერთმანეთში ვალი რამ იყოს, ჩუენის სიტყვით ვარიგდეს, მძლავრობით! არავინ წაართოს — არც თავად-მა და არც გლეხმა; თუ ვალი რამ იყოს შუაზედ ან დავა, ჩუენის სიტყვით ვარდასწყდეს. ღალატით, ძალით და უსამართლოდ იმათ არავინ რა დამართოს; მოვიდოდნენ, ივაჭრებდნენ და წვიდოდნენ მშვიდობით.

ამ ძირბის კაცთ ეს პირობა გამოვართვით და დავადიცეთ, რომ ამას იქით აღარ შესცოდონ რა.

ილანხეველთა ასე პირობა გამოვართვით, რომ ამას იქით აღარ შესცოდონ რა; ამ ქვეყანაში ღალატი არა წაქაზდნენ რა, არც იქურდონ; ჯარისა და ყაზახის მოსულა, რაც შეიძლონ, შევგატყობინონ; შერიგებელი კაცი სავაჭროთ არ მოიყვანონ. თუ იმათ თემის კაც-მა აქ წაქაზდნის რამე და სხვას ქვეყანაში წვიდეს, მიზეზობა არ დაიწყონ, იმ კაცის წანახელი ჯამათმა იმ კაცის სახელიდამ და მამუ-ლიდამ მოსცენ.

ერთი სოფლის კაცნი ეშიტლნი, კაბუქელნი განჯაშვილი ალიას პირით და ილანხეველს ალუბას ალის პირით შე-მოგვირიგდენ და ეს პირობა გამოვართვით: ერთი ხირიმის მაყარი მზეველთ გამოვართვით; რამდენიც ამ ილანხევის სოფელი შემო-ვირიგდეს, სოფლის თავს, თვითო ხირიმის მაყარი მზეველთ უნდა მოგვეც და როგორც ამ ზემოთ დავეიწერია, იმ პირობაზედ უნდა იყვნენ.

1 მძევლები, 2 მაყარი.

ვინ იცის, სოფელი თავის განსაცდელს არ დაიშლის, იმათგან ჩუენგან კაცი წახდეს ან მოკუდეს ან დაიკარგოს ან ჩუენის კაცისა-გან იმათი კაცი მოკუდეს, რომელიც სისხლი და საზღაური კაბუ-ქელთ და იდროთა აქუს მისის უმაღლესობისაგან განწყებულნი, ის საზღაური და სისხლი მიეცეს.

თუ იმათ ჩუენი კაცი წაქაზდნის ან მოკლან ან დაიტყვევონ, ისე სისხლი და საზღაური ჩუენს კაცთ მოსცენ.

ამ პირობაზედ დავამტკიცეთ ჩუენი კაცნიც და ილანხეველნიცა. ვინ იცის, თუ აშლა ჩუენი ქვეყნის კაცმა მოინდომოს, თავისი მზეველი მაყარი გავგზავნონ და შეუთვალონ — [V] ჩუენში შერი-გება აღარ არისო — ღალატით არც ჩუენი კაცნი აქ მოსუნენ და არც ილანხეველნი.

ვერათვე თუ ილანხეველთა აშლა მოინდომეს, თავისი მზევე-ლი მაყარი იხსოვონ და შემოუთვალონ — ჩუენში შერიგება აღარ არისო.

ამ პირობაზე ორთავე დაიფიცეს — ჩუენის ქვეყნის კაცთაც და ილანხეველთაცა. დო ს ი თ ე ს ნ ე კ რ ე ს ე ლ ი ორთავე თავდე-ბათ დამაყენეს.

ამ პირობაზედ ვინც გადავა და გასტეხს, ათი თუმანი ჯარიმა მისს უმაღლესობას მეფეს უნდა მიართოს. თუ ჩუენ კაცთ გატე-ხეს, ათი თუმანი ჯარიმა მეფეს მიართონ. და თუ ილანხეველთ გა-ტეხეს, იმათაც ათი თუმანი ჯარიმა მეფეს მიართონ. ოკდობერს 2, ქორთიკონს უოზ. ხელრთვა: დო ს ი თ ე ს.

ქ. მარიამობისთვის ი, უბგ. ქ ა ი ხ ო ს რ ო ჩემთან მობრძანდა, ეს წიგნი ალუბას ალიამ მოგვიტანა უბაოს შეამავლობით და სიტყვით. ახლა ჩუენც იმისი პირი ერთი სხვა ასლი წიგნი შერიგების მივეციე მარტო ეშიტლებსა. ხელრთვა: ნ ე კ რ ე ს ე ლ ი.

278. მსაჯულთა წინა მხარეთა სასამართლოში გამოუსახადებლობის შესახებ

1789 წ. 16 დეკემბერი

ქსსა. ფ. 1449. სპ. № 2117. პირი. ქალაქი. მხედრული.

მოძღვართ მოძღვარს ნიკოლოზს და ერთობით გულგულვით ეჩივლათ მის სიმაღლეს მეფესთან, რომ: ჩვენს მა-მულში მგალობლიანთ ფაცერი ჩადგესო და სამართალს ვი-თხოვთო.

მათი უმაღლესობას ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთათვის ებრძა-
ნა ოქმით: ერთობით საყდრეოლნი დაიბარეთ წმინდას გიორგის გუ-
ჯარი მიატანინეთო; მოძღვართმოძღვარს სახულსა ღმრთისმშობ-
ლის გუჯარი მიატანინეთო და როგორც იმ გუჯარებმა გასამძღვრო-
სო, ისე გაქაშველეთო. ყოვლად სამღვდელთა ალავერდლის
ზენონის დროს იყო ეს ბრძანება ბატონისა.

წიგნი მივწერეთ აზნაურსვილებს და დავიბარეთ; არ მოვიდნენ
და არც გუჯარი მოიტანეს. შემდგომ კიდემ გრიგოლ მეურ-
ნის დროს შემოგვიჩილა ამისა მადლიერებაჲ მოძღვართმოძ-
ღვარმა, რომ კიდემ უფრო ქვეით უღვემენ ფაცერსაო და სამართა-
ლი მომეცით, ბრძანება გაქვეთ ბატონისაო.

წიგნი მივწერეთ და დავიბარეთ აზნაურისსვილებიც და გუჯა-
რიც; და არ მოვიდნენ, რომ გავვეშველებინა. ახლა კიდემ მოვიდა
მოძღვართმოძღვარი და შემოგვიჩილა.

ჩვენ იოანე დიაკონი ვქაქელით მის მალაღ ღირსებას
არქიმანდრიტს იოანეს და მოვასხენეთ: შობბანდიოთ, აზნაურისსვილებიც იახელით და გუჯარიც მიიტანეთ და გაშველ-
დითო; არ ინება მოსულა.

მასჯუან კიდევ ყორჩიბაშიშვილი ბექან და დავით გარე-
ჯელი გავგზავნეთ და მოუწოდეთ სამართალში აზნაურისსვილებსაც
და არქიმანდრიტსაც, მოვასხენეთ და არ ინებეს. ეს პასუხი მოუცა:
მე საქმე არა მაქვს რაო, არქიერი ქალაქს ბრძანდებო, მოძღვარიც
იქ წავიდესო და იქ ელაპარაკოსო.

ამ საქმეებმა ასე გაიარეს და არ ინებეს სამართალში მოსულა.

და ახლა ნება მათის უმაღლესობისა არის. დეკნბრის ივ, ქორთინ-

კონს უოზ.

მეფემან ..... ბეგან	მონა ლთისა ვწავტი	მონა ლთისა მდივანი სიშინო

279. ბანიჩინა აფუარელთა და ხოდაშენელთა მამულის საძიებო

1790 წ. 19 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 786. დედანი. ქალღი. 43,3X32,7 სმ. მხედ-
რული. განკვეთლობის ნიშნად ნახშირია ერთი, ორი, სამი ან ოთხი
წერტილი.

ქ. ხოდაშენელები სახასო კაცნი მოვიდნენ დიდად შეწუხებულ-
ნი, აწყურელთ უჩიოდნენ მთაზედ: ამდონი ხანია ამ [მთა]ზედ ლა-
პარაკი და ცქილუბა არა გვქონიაო და ახლა ამ შფოთზედ მივიწიე-
ნითო, სამძღვრები გავვირჩიეთო, რომ ამ შფოთს მოგვარჩი-
ნეთო.

მივედი ჩვენ, ვარჯან მსაჯული, და მათი მალაღ ბრწყინ-
ვალება და ეით მდივანიც აქ ბრძანდებოდა, ბექან პეტ-
რიოაშვილი და აქაზ უზბაშიცი აქ დავექსურენ. ეს აწყ-
ურლებიც თავისის ბატონებოთ მოვასხენინეთ და ეს მოჩივრები
ერთად ვალაპარაკეთ და ამითი სარჩელი ვამოდიოხეთ. ამით თავ-
თავის სამძღვრები შემოფარგლეს და დასახეს.

ხოდაშენელთ სამძღვარი ეს არის: ბოლოს წამებული შავლით
მალაღ გორი თელიანის ჩასავალში საყდარი დგას, შვის ჩასვლისა-
კენ ამის შავლით ნაგომრის თავი ჩასავალი სალანდილისაკენ, ამას
ზემოთ ნაშრობი არა ელიის გორზედ ზედ მივა, ამ მიჯნებს გარეთ
აღმოსავლეთისაკენ ხოდაშენელთ საქმე არა გვაქვსო; და ამ მიჯნებს
აქეთ დასავლეთისაკენ აწყურელთ საქმე არა აქვსო.

აწყურელთ მიჯნები დასახეს ამ რიგათ: ბოლოს მალაღურის
თავი რომ გავიღოს და ბერჩევაში ჩავა, ბერჩევიდამ გიგანთ
საყდრის ზემოთ გავუღოს და ქვიქარტიანთ კლდეში ნაშა-
რობში ჩავა, აქედამ სალანდილზედ ავა, თავში მიჩნა არის, ქვა
ყრიანი არის, აქედამ ავა და ელის გორის საყდართან მივა.

ეს თავ-თავისი ნებით ასე შემოფარგლეს. და ამ სამძღვრებ-
ზედ დიდი ცილება შეექმნათ, თავ-თავისს ამტკიცებდნენ.

ეს სახასო ხოდაშენელი ეპასუხებოდნენ: წამე-
ბულის საყდარი მიჩნა არისო, მლოცავი რომ მივიდისო, ერთი ჩვე-
ნი კაცი იყო გულუხვებაშვილი და ერთი თქვენი კაცი იყო
აწყურელდამ ხარატირსვილი — თუ ორნივე დეკანოზობდნენ-
ო, რომ ქვეყანამ იცისო; თუ თქვენს მამულში დგას ის წამებულის
საყდარი, ჩვენს კაცს რათ ადეკანოზებდითო.

ეს აწყურელი მიუგებდნენ: ის საყდარი ჩვენიაო,
თქვენ საქმე არა გაქვინაო. ჩვენ მუდამათ იმის მარანში ღვინოს ჩა-
ვისანამო და თქვენ ხომ სულ არა ვდგმითო.

ამის მაგიერს პასუხს ხოდაშენელი მიუგებდნენ:
თქვენ ქვევრი გვირისთ და ჩვენ კი არაო, მეზობლობით არას გვი-
თხავდითო; და ამას ეუბნებოდნენ: როდესაც წყალზედ დაგვაფუ-
ცეთო, მთის სამძღვარზედაც გავიარეთო. იმ ეამზედა და ისე დავი-
ფიცეთო, ორჯელ ხომ ველარ დავიფიცეთო, ახლა თქვენ დაიფიცე-
თო, სამძღვრები ხომ შემოფარგლესათო, თუნდა იმაზე გაიარეთ
და ჩვენ კი დავიჯერებთო; თუნდა წიგნს დავედებთო, რომ თუ ფიცი
შეიძლოთ, ჩვენ საქმე არა გვქონდესო. მაგრამე ეს აწყურელი
ფიცე ერიდებოდნენ.

ჩვენ ორგანიზაციის წევრები! მოვეითხებთ და მოწმებები.

ეს აწყურელი ეპასუხებოდნენ: თქვენა გუჯარი გვინახავს წაკითხული, რომ მიჯნები გარჩეულია, ის მოიტანეთ და გავგაწორებთ, ფიცს ის არა სჯობს? კურთხეულმა ოთარ მდივანმა წავეითბა, რომ ჩვენი სამძღვრები გარჩეული არის.

ამაზე და ვით მდივანმა დაიფიცა, რომ ჩვენ ასეთი წიგნი არა გვეწოდეს, რომ მთის სამძღვრები თქვენსად გარჩეული იყოს; და არც ვისი ვიცი, რომ იმისთანა წიგნი იყოს სადმე, რომ მე ვიცი და არ გამოვანინო და ან დავმალე. ეს ხოდაშენი რომ ამბობდნენ — მთა და წყალი ერთად დაგვიფიცავს პაპუა დიამბეგის დროს და მეორეთ ახლა მისი უმადლესობის ბატონის სამართლით ახლა წყალზე დაგვაფიცეთ და დაიფიცეთ და განაჩენი ხელთა გვაქვს, მთაც შუგ დაყვა და წყალიც.

ჩვენ ეს ბატონის განაჩენი მოვატანინეთ, ეგების ამაში მთა იყოს გამოცხადებული. ამაში ასე აცხადებდა: რადგან ხოდაშენი ვაუფიცავთ, აწყურელთ საქმე აღარა აქვსთ, მთისას არას აცხადებდა.

ერთი მოწამე წამოაყენეს ხოდაშენელ მოხუცებული ბოკორის ყმაში ო მჭედელი. ამას ვაფიცეთ ბერი მედელი ეთხეცისა და პაქტა სახლეთხეცის დროს მთაზედ თუ გასომდეს, რომ ხოდაშენელ დაეფიცოს, სწორე ვითხარო. დიდის ფიცით ასე იმოწმა: ეს ვიცი, რომ პაპუა დიამბეგი და გიორგი მაყაშვილი მოიყვანეს, წამებულის საყდართან მივიდნენ, მაღალ გორი გადაიარეს, წყლის სათავეში მივიდნენ, ის წყალი გასინჯესო, რომ ჩამოვიდნენ და ლაპარაკი დაიწყესო, პაპუა დიამბეგმა ხუთა თითი აუშვირა და ასე თქვა: ერთი ამ აწყურელსაო და მოხი ხოდაშენლებსაო. ეს რომ არ იყაბულეს, ფიცი ხოდაშენლებს დაედო; ის კი არ მასხოვს, დაიფიცეს თუ არაო.

ამ სულხანიანთ სააღმა აქაზ უხბაში წამოაყენეს მოწმით. ჩვენ რომ ვაფიცეთ, ასე იმოწმა: ჩემს სიმამრ ბერს მედღენიხუცეს აწყურს ვასქლიდო, ახალი სიძე ვყავო; იმათ თავის მედღორეს უთხარაო: არაბულის საყდარს ნუ გააცილებო ჩემს ღორსაო, იმას იქით ხოდაშენლებსა არისო და იმას აქეთ ჩვე-

ნი არისო. მერმე ისე გარდასცავა — საყდარი კი უთხარაო და ის კი არ ვიცი, რომელი საყდარი უთხარაო.

ამ სულხანიანთა კიდევ პეტრე წამოაყენეს და ამის მაგიერად ხოდაშენელ ჩანგაშვილი გოგია წამოაყენეს. ამათ თვე-თავისი მხრისაყენ იმასხოვრეს.

ჩვენ ამათის საჩივრის გამო დიდად დაგვევრით და გამოვიკითხეთ, ორგანიზაციის გენდოდა მრავლის ცდით რომ წერილებითა და მოწმებით უფიტრად გავვეშველებინა, მაგრამ არ მოხდა. ეს ხოდაშენლები ბევრ რიგით მიყენენ, მაგრამ ამ სულხანიანთ ერთმანეთის სახლისკაცების საყვედურის გამო ერთს რიგს სამართალზედ არ დადგენენ და სასწორი სიმართლისა აქათა სძლევდა. მაგრამ უფიტრად მაინც არ გადასწყდა.

ჩვენ რომ მამულის ქონა, დღეს ვისაც უტირავს, გამოვიკითხეთ, ამ სულხანიანთა და ამათა კაცებმა ასე თქვეს, ჩვენ გვიტირავსო. ეს ხოდაშენლები თანახმანი შეიქნენ. რადგან ამ სულხანიანთ სურაოდა, სამართლით ფიცი ამ სულხანიანთ დაედო, ხატი კელთ უნდა დაიბოროტა: «ეს აღვილი ამ სამხლერადმინ, ამ ალაგამდინ — სადამდისაც შეუძლიან ჩივლის — აქამდი ჩემის ალაგისა და ჩვენიც იყოს და ტყუილდაც გვეცილებოდეთ».

ამ სულხანიანთ ამ რიგად უნდა შევიცონ, თვითონ სოფელურად უნდა შევიცონ. თუ ეს ფიცი ასე შეიძლეს, სადამდისაც შეიძლებენ, ამ სადამოში ხოდაშენლებს საქმე აღარა აქვსთ, და ამ აწყურელთ დარჩება. და თუ ვერ შევიცეს ამ ხსნილში, მანამ დამარხდება, ხოდაშენლებს დარჩება და აწყურელთ საქმე აღარ ექნებათ. მაგრამ ამ ფიცში ხიზნის მიყოლა არ იქნება, შემკვიდრებები უნდა მიიქცვიდნენ.

ბოქოულთხუცესო დავით! როგორც ამ განაჩენში აცხადებს, ამ რიგათ უნდა გაარიგო და ამ ხსნილში გადასწყვიტო, რომ მარცხაში ფიცი აღარ იქნება. იანვრის ით, ქორონიკონს უოყ.

ჰუმბო: დემეტრის მივართვა რჯა ნიდავ ვარჯან. ქ. მე, დავით მდივანი და ხოდაშენის მოუტრავი ამათს ლაპარაკში დავესწარ, რომ სამართლით ასე გარდასწყდა. იანვრის ით, ქორონიკონს უოყ.

ჰუმბო: მიწა ვარ დავითრგუნები დავით. ქ. წინაშე მდგომისა მე, დავით ბოქოულთხუცესის, იმისი დამსწრე და მოწმე ვარ, რომ როგორცადაც ამ განაჩენით გამოცხადდა, ისე დავაფიცე აწყურელი. ზღაბთა: დავით.

1 წერილები. 2-ი-ი.

1 უთხარაო. 2+და შეიძლება.

280. ბანიძე თათაიშვილთა შაბაძის სახეზე

1780 წ. 20 თებერვალი

ცსსა. ფ. 1450, დავთ. № 28, საბ. № 43, პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[40v] ჩვენს კელმწიფა დედოფალს მათნი მონანი მსაჯულნი ამას მოვახსენებთ: თაქთაქიშვილი იესე და იოანე ობლები, ესიაშვილები და იმის მამულზედ რომ სამართალში ვალაპარაკეთ, უნდა იესეს შვილს შეეფიცა ამ ობლებისათვის. და თუ შეპტიცედა იესეს შვილი ამათ, თხოვეტი თუმანი უნდა იესეს მიეცა ამ ობლებისათვის, და ესიაშვილი თავისის მამულით იოანეს ობლებს იესესათვის მიეცა.

იესეს შვილმა რომ შეპტიცა, თუმანს აძლევდა იესე ამათ და კაცსა და მამულს სთხოვდა ის ესიაშვილი, ამ ობლებს რომ გაეყუდათ და დახსნა აღარ შექმძილთ: ათი თუმანი იმ კაცში გაუთვალეთ და ზუთი თუმანი კი უნდა იესეს ამ ობლებისათვის მიეცა; და იესეს ობლებს ესიაშვილის მამული უნდა მიჰლად იესესთვის მიებარებინა.

ეს ასე გადაწყდა სამართალით; და ნება თქვენის სიმადლისა არის. თებერვლის ქ. [41] ქობორნიკონს უოჲმ:

ქ. თუ იოანეს ობლები თავეთგან გაყიდულს ესიაშვილს ამ ერთს წელიწადზედ დაუხსნიან და მოგვრიან იესეს, იესემ უნდა ათი თუმანი ამ ობლებს მოსცენ. და თუ ამ ვადაზედ იმ კაცს ვერ დაუხსნიან, ერთმანერთთან საღაო აღარა ექნებათ რა, და ზუთი თუმანი კი უნდა იესემ მიიბაროს ამ ობლებს და ესიაშვილის მამული მთლად მოიბარონ იოანეს ობლებმან. ამის მეტი ერთმანერთთან ამაში სა-

დაო არა აქვსთ რა.

281. ბანიძეა უშიკადახაზო რევაზის და სოლომონის ბაჲრის

სახეზე

1790 წ. 1 მარტი

ცსსა. ფ. 1448, საბ. № 456, დედანი, ქაღალდი, 42X26,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას საქართველოს უფლისწულს ბატონის შვილს გიორგის ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთ-შეკრებულთათვის ებრძანა ქისიყის მოურავის შვილები ეშვიკადას ბაჲში რევაზ და სოლომან სასახლეზედ, სასახლის

1 შეპტიცა.

მეიდანზედ და გზაზედ რომ ჩივიან, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეციეთ.

მათის ბრძანებისაებრ რევაზ და სოლომან სამართალში ვალაპარაკეთ, ორთა სამართალს კელისწერილი ასე მოსცენ: რომელიც ამათს სამართალს გადავიდესო, მტყუანი ექნებოთ. ეს კელისწერილი რომ მოგვეცეს, ორნივე ერთათ სამართალში ვალაპარაკეთ.

სოლომან ასე ჩიოდა: ჩვენ ერთობაში საერთო სასახლე და იმ სასახლის მეიდანნი გვექონდა, ჩვენ რომ გაეყარნით, ის სასახლე და იმვე სასახლის მეიდანნი ერთი წილი ჩვენ გვერგო სასახლით; მეიდანნი კი სამ წილად გაეყავით. ერთი წილი ზაქარია შოურავს ერგო, ერთი წილი მდივანბუგს ქაიხოსროს და ის სასახლე მესამეს წილით ჩვენ გვერგო. მე და რევაზ რომ გაეყარნით, საუმცროსოდ სასახლე მე მერგო, შივა ელგევარ, რევაზ აღარც მეიდანს მანებებს და აღარც სასახლის გზას; სამართალს ვითხოვო.

რევაზმა ასე მიუთვით: შენ რომ საუმცროსოდ სასახლე გერგო და დასდევ, ჩემთვის უნდა იმ სასახლის ტოლი ადგილი მოკეზომა, სხვა ადგილი არა იყო რა და იმ მეიდანში სასახლე გვაქეთ, მარა რაც შენ სასახლე გიპირავს, იმ შენი სასახლის ტოლი ადგილი იქვე მიშოვე და მამეციო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციეთ: რადგან ის მეიდანნი ერთიანათ იმ სასახლისა ყოფილა და იმ მეიდანისა ორი წილი ორთავ სახლის კაცთ აუღიათ და იმ მეიდანს დაჰკლებია, უნდა ახლა რევაზმა და სოლომანმა მდივანბუგის ქაიხოსროსაგან და ზაქარიასაგან დაიხსნან.

რაც გზის რიგია — ზეითი და ქვეითი გზა სასახლისა სოლომანს მოსცენ; მერმე რევაზს მოუზომონ სოლომანის სასახლის ტოლა სასახლე ვაკეს ადგილიდამ; რაც რევაზის სასახლეს ადგილი მორჩეს წყლისაკენ, მარნისაკენ და რევაზის სასახლის წინ რაც ადგილი იყოს გასაყოფი, შუა გაყოონ.

კოშკის სამართალი როგორც მისის უმაღლესობის განჩინებაში ეწეროს, ისე უნდა აღსრულდეს.

ყორიასაულბაში ონანაშვილი ლუარსაბე ამას წინათ ამათი მოსილი შენ ყოფილხარ, ახლაც შენ ვაქარგივე; რევაზს და სოლომანს თავეთის სახლის კაცებისაგან ის მეიდანნი დაახსენე, სოლომანს სახლის გზა მიეცი — ზეითი თუ ქვეითი, რაც გზის რიგია; მერმე რევაზს იმ სოლომანის სახლის ტოლი სასახლის ად-

გოლი მოუზომე ვაქეს ადგილიდამ და მოეცი. რაც ვაღარჩეს რევა-
ზის სასახლის ადგილს — მიწდარი თუ გვერდობი, შუა გაუყუე.
მარტის ა, ქორონიკონს უოჭ.

მეტი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვეედრებ ექმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშ ი ძ ე ს ა,
ნიკოლოზ.
3. მე თოდო
4. დიანბეგი
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლო-
მონ.
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევი, ეშვიკალსაშ მყო მდივანბე-
გი თე მუ რ ა ზ.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა და კახეთისა და სხვათა მეფე
ორაკლი მეორე, ამ განჩინს ვამტკიცებთ. აგვისტოს ზ, ქო-
რონიკონს უოჭ.

ბეჭედი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

282. ბანიფნა აბრამ ვაფლის ვაშლის საქაუზი

1790 წ. 14 მარტი

ბელწერთა ინსტიტუტი. Qd 1643. ღღანა. ქალაღი. 15,8x21 სმ. ღაზა-
ნებუღი. მხედრული. ალაგ-ალავ წერტიღი და ორწერტიღი.

ქ. საქართველოს მსაჯულთშეკრებულების მიერ ეუწყოს მის
ბრწყინვალეზას მოურავეს ჯამასკის.

მერმე მისმა უმაღლესობამ ოქმით ჩვენ, მსაჯული, ვვიბრძა-
ნა: აბრამ მღუღელი რომ ჩივისო, სამართალი მიეციოთ.
რაც შეიძლებაოდა სამართალი მიეციოთ და განაჩენი დაიწერა.

ვგ ვენაგები თქვენის შეკითხვით უნდა დაფასებულოყო და აბ-
რამ მღუღელს ეყიდა. ახლა დაფასებულო და ამ აბრამ მღუღელმა
უნდა იყიდოს და არა სხვათა. მარა თუ სხვანი ფასსს მოუმატებენ,
როგორც დაფასებულოა, იმას გარდა ფასსს მოუმატებენ სხვანი,
ორ თუმან დაკლებით ამ მღუღელმა აბრამმა უნდა იყიდოს ეს ვე-
ნაგები და არა სხვათა.

ეს ასე გეუწყოსო: რასაც სხვანი აძლევენ, ორ თუმან დაკლე-
ვით ამას მოაყიდვინეთ. მარტის იდ, ქორონიკონს უოჭ.

ამისათვის უნდა ამან დაკლებით იყიდოს, რომ სამართალი ეს
არის, რომ მმა ამის მამულს ცოტას დაკლებით იყიდოს. რადგან ეს
ათვის სიძის მავიერობით იყიდულობს, უნდა ორ თუმან დაკლებით
იყიდოს და მაგ სოლომანს ერთი თუმანი დაქვლდება, სხვა ხომ
არაფერი.

სამი ბეჭედი:

1. მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
2. ღთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშ ი ძ ე ს ა,
ნიკოლოზ
3. მე თოდო.

283. ბანიფნა აბრამალრიკ ანტონისა და თაქინაშვილის ვაშ- საქაუზი

1790 წ. 2 აპრილი

ესსა. ფ. 1449. საბ. № 1950. პირი. ქალაღი. მხედრული.

მის უმაღლესობას ჩუენ, მსაჯულთათვის ებრძანა: ქვათაგვის
არხიმანდრიტი ანტონი თაქინაშვილებს რომ
უჩივის ყვებსა და მამულზედ, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეციოთ.
ბრძანებისაგებრ თაქინაშვილები დაეობრეთ და სამართალში
ჩამოვიდნენ გურგინ, სულთანანი და იმისი შვილი მანუ-
ჩარა, ვალაპარაკეთ.

ანტონი არქიმანრიტი ასე ჩიოდა: წინაპართ მე-
ფეთ ჩვენს ეკლესიისთვის კაცნი და მამული შემოუწირავსო
გორს გოგიჯანაშვილი თათვისს მამულითა, ნასყიდითა
და უსყიდითა. რამდენიმე ხანი ეკლესიას ყოლია ყმითა და მამული-
თა. მერმე გოგიჯანაშვილი ამოწყვეტილა და მეფეს ბაქარს
ამ სიგლით შემოუკრეფია იმ გოგიჯანაშვილის ყმა და მამული, რომ
არის: ნადირაშვილი პაპია, ფარადაშვილი პაპუ-
ნა, გელია, სოზიაშვილი ოთარ, პაატა, დათუა ბე-
ქუაშვილი, თითონ იმ გოგიჯანაშვილს სასახლე, მარან-ქვეერი,
ზალი, ოთხთვალი წისქვილი, ეკლესია — ესენი არის, და ამათ დაუ-
პერიათ და ეკლესიას არ ანებებენ, სამართალს ვითხოვო.

სულთანმა მიუგო: იმ გოგიჯანაშვილს ჩვენს თეთრი

1 მარან ქვეერი.

ემართა, თეთრის მიცემა რომ არ შესძლებია, ქრისტეფორეს წინამძღვარს იმ ჩვენის მოვლისა ყმა და მამული ამ წერილით ასე მოუტია: და სამოცი წელიწადი მეტრა ჩვენ გვეტრია, მოდავე არავინ გვეყოლა.

ანტონიმ მიუგო: რადგან მეფე[ქ]ისაგან არის მოცემული გოგიჯანაშვილის ყმა და მამული ეკლესიისთვის, ისევე მეფე[ქ]ის წერილით უნდა მოგცემოდეთ, თუ თქვენი ემართა რაიმე. მეორე ეს, რომ შამის შენისაგან ეს მოცემული წერილი მაქვს, რომ მამაშენს წინამძღვრისთვის მოუტია: გოგიჯანაშვილს ჩვენი თეთრი ემართა, ის ჩვენი თეთრი შენ — ქრისტეფორესაგან მოგვბარდა, თუკი არ მოგვბარდა, ეს წერილი რათ მისცაო.

სულთანმა მიუგო: თეთრი კი არ მოუტია, იმ თეთრში ეს კაცი და მამული მოუტიაო და ამაში გვიჭირავსო.

ანტონიმ მიუგო: რაც მაგ წიგნში გიწერიათ, ამდენს ხანს ეკლესიას რათ წაართვითო და რათ გიჭირავსთო. აგრევე ვარდა შეილის ყმობის წიგნი რომ მოგაქვსთ გაკეთებულა, იგეც სამართალმა გასინჯოსო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციეთ: რადგან გოგიჯანაშვილს ამ თაყინათ თეთრი მართებია და გოგიჯანაშვილი, ამოვარდნილი იმისი ყმა და მამული ეკლესიას დარჩომია და იმის ვალში იმ ეკლესიის წინამძღვარს გოგიჯანაშვილის ყმიდამ და მამულიდამ ამ თაყინათვის მოუტია წერილით ცოტა რამ, რაც ამ წიგნში უწერიათ, თაყინათ დარჩეს.

და რომელიც არც ყმა უწერიათ და არც მამული, ეკლესიას უნდა დარჩეს. რაც დღეს თვალთ უჩანს ეკლესიის ყმასა და მამულს და ამ თაყინათ არ უწერიათ წინამძღვრის მიცემულს წიგნში, უნდა ეკლესიას დანებდეს.

და რაც ეკლესიის ყმა და მამული ამ თაყინათ სჭერიათ უსაბუთოთ, ქურდობით და მძლავრობით, სამართლისებერ ერთიორად უნდა გამოერთოსთ თაყინათ და ეკლესიას დანებდეს; რომლისათვისაც რომ სამართალი ბერძნული ორმოცა და შეიღს რიცხვში ასე სწერს: დრომელმაც წაართოს ვისმე ვენაქა, სახლის აღგილო, ანუ ბოსტანი ანუ სხვა რამ ამისთანა ერთი ორად მისცეს პატრონსაოა*.

ერთის მეორის წართმევისთვის ასე აჩენს სამართალი. ამგვარმა კაცმა, რომ წმინდას ეკლესიას ამდენს ხანს ასე ქურდობით და

* შდ. „სამართალი ბერძნული“ შუბ. 47. (ქართ. სამართ. ძეგლები, I, გვ. 144).

მძლავრებით ასე მამული წაართოს, უფრო მეტობით უნდა წართმეოდეთ, მარა ჩვენ ისევე ასე განვაჩინეთ. რაც ეკლესიის ყმა და მამული ასე მოპარვით და წართმევით ყოლიათ, უნდა ის მამული, კაცი ერთიორად მიართვან ეკლესიას.

რომელსაც თაყინაშვილებს ამ ეკლესიის კაცი და მამული სჭერიათ, ერთიორად გამოართვი აბაშიძე სალთხუცესო იოანე და ეკლესიას დანებე. აპრილს 2, ქორონიკონს უოზ.

ლთად .... ნკზ	მლოენ ზეგე	ემუ- რაზ	.... ქაახ- ოსრო	მშუ- ქაბუქ	სლო- მონ

ქ. ჩუენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა ირაკელი მეორე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის კდ.

ქორონიკონს უოზ.

მეფის
....
ეშაქა

ქ. ჩუენ, დედოფალი სრულიად საქართველოსა და სხვათა დადიანის ასული დარეჯან, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის კდ, ქორონიკონს უოზ.

დედოფალი
დარეჯან

ქ. ჩუენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის კვ, ქორონიკონს უოზ.

გიორგი

ქ. ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს პატრიარქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, მისის უმაღლესობის მსაჯულთ განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. აპრილის კე, ქორონიკონს უოზ.

ხელთა: კათალიკოზი.

ქ. ჩუენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე იულიონ, ვამტკიცებთ აპრილის კვ, ქორონიკონს უოზ

ტომ სქესი...
იულონ

ქ. ჩუენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ვამტკიცებთ. აპრილის კვ, ქორონიკონს უოზ

რტოდ
....

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10297. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. უგანაძე გიორგი ამილახვრის შვილს აზნაურიშვილს ბასილაშვილს შერმაზანს მამულზე რომ უჩიოდა. მის უგანათლებულესობას ბატონიშვილს ვახტანგთან ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებულებამ ესენი მოვაყვანინეთ და სამართალში ვალაპარაკეთ.

უგანაძე გიორგი ამას ამბობდა: ის ზაალ უგანაძის მამული შენ რომ გეჭირავს, ჩემი არისო. მამაჩემი უშვილო რომ იყო, შენ გიშვილა. მაშინ ზაალ უგანაძე რუსეთს იყო, რუსეთიდან მამა ჩემთან მოვიდა, მამის ჩემის გაუყრელნი ბიძაშვილი იყო. და ის ზაალ რომ ჭეშვილოთ მოკვდა, იმის წილი მამული ბატონის შენისაგან იქრათმე. რომ ამილახვრების მიცემულს წიგნებშიაც უცხადებს შერმაზანს, რომ რადგან ამისის ოჯახისა არავინ დარჩაო, ეგ მამული შენთვის გვიბოძებიაო.

მას უკან მამაჩემმა მესამე ცოლი რომ შეირთო, მე ვეყოლე და რომ გავიზარდე არა შემეძლო რა. მერე დემეტრე ამილახვარიშვილი რომ წახდა, იმის წილი ყმა და მამული სახსოდ დიდდა და მეც სახსოდ გავხდი. და ჩემის გაუყრელის ბიძაშვილის ზაალ უგანაძის მამული უსამართლოდ შენ რათ გეჭირავსო.

შერმაზან მიუგებდა: ზაალ უგანაძე მამაშენთან გაყრილი იყო. და უშვილოთ რომ მოკვდა, ბატონმა ჩემებმა იმისი წილი ბეთალმანი მამული მე მიბოძესო.

ჩვენ რომ წიგნები გავსინჯეთ, ასე აცხადებდა: რადგან იმის ოჯახისა არავინ დარჩაო, იმის წილი მამული შენ გიბოძეთო. გავს, რომ თუ იმის ოჯახში ყოფილიყო ვინმე, შერმაზანს აღარ მისცემდნენ. რადგან იმ ჟამს შვილი არა ჰყოლია ამის მამას იესე უგანაძეს და მასუკან მისცემია ეს უგანაძე გიორგი, სამართალი თავის გაუყრელის ბიძაშვილის მამულს ამასვე დაუბრუნებს.

მავრამ ბასილაშვილმა შერმაზანმა მას უკან ასე თქვა: ამის ბიძაშვილი ზაალ რომ მოკვდა და იმის წილი მამული ამილახვრებმა მე რომ მიბოძეს, მასუკან ამის მამა გამეყარა, თავის წილი მამული გაიტანა; მერე ორი ცოლი მოუკვდა და მესამე ამის დედა შეირთო, რომ ეს ეყოლა, რატომ ზაალ უგანაძის მამული ან

არ გაიტანა და ან ერთხელ იმ მამულზე არ მედგავო, თუ ამის მამა და ზაალ უგანაძე გაყრილნი არ იყვნენო.

გიორგი უგანაძე მიუგებდა: ზაალ უგანაძე რუსეთიდან მამა ჩემთან მოვიდა, ერთად იყვნენ, შენ კი ცალკე უწილოდ გააკვდესო, და ისინი ერთად იყვნენო. მასუკან ბატონის შენებისაგან ქრთამით იმის წილი მამული იშოვნეთ.

თუმცა ბასილაშვილს შერმაზანს, იმათი გაყრის მოწმეებში მოჰყავდა სამართალში, მაგრამ უგანაძე გიორგისაც გაუყრელისის მოწმეებში ჰყვანდა. და რადგან ასე ორსვე მხარეს მოწმობდნენ, ამათის მხარეში არც ერთს მხარეს ისარულე რომ არ მიეცათ, ამ საქმეზე ჩვენ ფიცი გაუჩინეთ ბასილაშვილს შერმაზანს, რომ ეს უფრო მოხსუცებული, მცოდნე და მახსოვარი კაცი იყო და მამულიც ამას კელთ ეჭირა, სამართალით ფიცი ამას ერგებოდა.

მავრამ მასუკან უგანაძე გიორგიმ თავის მამისა და ბასილაშვილის შერმაზანის გაყრის ბარათები მოიტანა: უგანაძე იესე თავის წილის მამულით რომ ცალკე გამოსულა, მასუკან ამილახვრებს ზაალ უგანაძის მამული რომ ბასილაშვილის შერმაზანისათვის მიუციათ, მერე ზაალის მაგიერ იმ მამულზე შერმაზან ყოფილა. ზაალ უგანაძეს და ამის მამას იესე უგანაძეს რაც მეტ-ნაკლები მამული ერთმანერთში ჰქონიათ, შემდგომათ ბასილაშვილს შერმაზანს და იესე უგანაძეს ერთმანერთში გაუსწორებიათ და გაუყვიათ, რომ ის შეფარდებული ბარათები აცხადებს.

თუ გინდ რომ ზაალ უგანაძესთან იესე უგანაძე გაუყრელიც ყოფილიყო, რადგან თავიივე სიტოცხლეში ზაალის სიკვდილის უკან ბასილაშვილს შერმაზანთან გაუყვია და იმ მამულის გაყოფასა და შეფარდებულს ბარათებს ამის მამა დასჯერებია, მინც ახლა სამართალით შერმაზანს იმის წილი უგანაძე გიორგი ველარას შეუცილოდა.

თორემ ამის მოტანილი ბარათები რომ სამართალში გავშინჯეთ, იმ თარიღს უკან ოცდაექვსი წელიწადი არის, სამი ცოლიც გამოუცვლია ამის მამას. ამდენს ხანს იმაზე არც უღავნია და არც ერთხელ არ უჩივლა. გავს, რომ გაყრილიც ყოფილა და კიდევ უწყაბულნია ამის მამას.

ახლა ეს ამის შვილი გიორგი უგანაძე სამართალით ბასილაშვილს შერმაზანს ველარას შეუვა. ის მამული საქართველოს სა-

1 ბარათებში. 2 მამის.

მართლით დარჩა შერამზან ბასილაშვილს. სხვას საქმე არაეისა აქვს. აპრილის 11, ქორონიკონს უოქ.

ეს რომ ასე დაიწერა, უგაამემ გაყრაში უსამართლობა და მეტის მკერა ირივლა.

ეს სამართალში შემოსასვლელი სიტყვა არის. ეს საქმე უნდა გაისინჯოს სარწმუნოთა კაცთვან, ვისაც მათი უგანათლებულესობა გამოარჩევს და უბრძანებს.

და რაც ერთმანერთში მეტნაკლებობა იყო, უნდა გასწორდეს. ან ვისაც საწილო მამული ვაყვიდოს, უნდა წილში იანგარიშოთ, რომ უსამართლობა არ მოხდეს.

ამათ გაყრილობის ბართები ზაალ ქარუმიძისავან იყო დაწერილი და იმ დროს ზაალ ქარუმიძე ბატონის წილად იყო აღებული. და თუ ბატონის დასაკლისი ყოფილიყო რამე და ან გაუყრელი ყოფილიყენენ, ზაალ ქარუმიძე არ იყაბულებდა ბატონის დასაკლისს და გაყრაც და გაუყრელობაც კარგად იყოლა.

მაგრამ თომა მღვდელმა, რომელიც რომ უგანაძის მოყვარე იყო და ამ გიორგის მამის იესეს ჯვარის დაწერიც და ამათი სახლის ვითარებისა ზედმიწევნით მეცნიერი, საშინელის ფიცით და ღმრთის სახელის ხსენებით ფიცითა, რომ გიორგი და იასე გაყრილი იყენენო — იფიცა.

ამილახერიანთ ბეკედებეცა ჰქონდა და მრავლის აზნაურშივლებიანგან მოწმობა გაყრისა, მაგრამ ამ უცხოს კაცისა და მღვდლის მოწმობამ და თავისის მამისავან ბართებით გამოყოფამ უფრო გამოგვიყვანა იჭვიდამ და ასე განისაჯა.

შალკიაშვილო ბეციავე! როგორათაც ეს განაჩენი აცხადებს, ასე უნდა აქსართულო.

ქ. ჩვენ, სრულად საქართველის მეფის ძე ვახტანგ, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

285. ბაენინება სოლომონ კავლიაშვილისა და იოსება ბედანიშვილის

შვის სამიშეა

1790 წ. 30 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 38. საბ. № 165. პირი. ქალაღი. მხედრულო.

[121] ჩვენი მგალობელი კვალთაშვილი სოლომონ და გედევანიშვილი იოსებ საღირაშვილზედ დაობდნენ. მისმა უმალესობამ მეფემ ამათი სამართალი ჩვენ გვიბრძანა.

გედევანიშვილის იოსების მამასა და დედას თავისის ქალისათვის მზითვათ ერთი ბიჭი გაეტანებინა, რომ მზითვი კელთ ეჭირა. ესენი ჩვენს სამართალში ვალაპარაკეთ.

გედევანიშვილმა ჩვენ წინაშე აღვიარა, რომ სწორეთ კეშმარიტი არისო; მამაჩემმა და დედაჩემმა ეს ბიჭი ჩემს დას მზითვეში მისცესო, მაგრამ ამ მზითვის ბიჭის ბიძას მზითვეში გატანება არა ნდომიდა და თაქვეისი ძმისწული მეტატანა და თავის სახლში წაყვანა.

ჩვენ რომ ამათი ლაპარაკი მოვისმინეთ, ჩვენ ეს სამართალი მივეცეთ: რადგან თავის მამასა და დედას თავისი მკვიდრი ყმის შვილი თავისი შვილისათვის მზითვათ მიუციათ, ჩვენ ამისი მოშლა არ შეგვიძლიან. რადგან თავის მამასა და დედას მიუციათ. ჩვენც ეს სამართალი მივეცით, რადგან ქალის მზითვეი იყო, ისეც ქალს დავანებეთ.

გედევანიშვილო ბეციავე! მიდი, ხელი აუშარეთ და ის ბიჭი დავით კვალთაშვილს მოაბარე. მაისის 11, ქორონიკონს უოქ. ხელრთვა: კათალიკოზი.

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახთისა ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. ივლისის 11, ქორონიკონს უოქ.

286. ბაენინება იოსება და სხაფანე კავალიაშვილისა მამულის სამიშეა

1790 წ. 14 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 782. დედანი. ქალაღი, 41,5X21,5 სმ. მხედრული. ვანკვეთილობის ნიშანი ნახშირი არ არის.

ქ. პაპაშვილი იოსებ უჩიოდა თავის სახლის კაცს სტეფანეს: სახლებს რომ აშენებო, რაც აშენებული სახლები გქონდაო, იმას გარეთ რაც ალაგი არის — სამშო არისო, შენიც არის და ჩემიცო და გაყრაშიაც სამშო არის დადებულიო.

სტეფანეა უპასუხებდა: სამშოთ არ არის დადებულიო. შენ რომ სახლკარი გერგოო, იმის ბაღლად რაც სახლი იყო, და [ან] სახლის გარეთ ალაგი არისო, მე გერგოო.

მის სიმაღლეს მეფის ძეს ალექსანდრეს ჩვენ — ღითარაშვილის ზურაბასათვის, თუთუნაშვილის დავითისათვის, ბარამაშვილის ლეთისავე-

რასათვის და ზუბიაშვილის იოსებესათვის ამათი სამართალი ებრძანა.

ჩვენ ღმრთის წინაშე ამათი საბუთები გამოვიძიეთ. პირველად ესენი ხუთნი ძმანი გაყრილან. ორი ძმა ცალკე გასულა და სამნი ძმანი — იოსებას მამა და მუსეფერა და სტეფანას მამა ცალკე გამოსულან. მუსეფერა ამოწყვეტილა. და ამ მუსეფერას მამული ამ იოსებას უშონენია თავის რძლისაგან; და თავის რძლისაგან მიცემული წიგნი მოვატანინეთ იოსებას. იმ წიგნში რაც წილი ქონოდა მუსეფერას, ყველა გარჩევით ეწერა.

და გარეთ იმ ალაგს რომ იოსება ედავებოდა, ის კი არ ეწერა. თუ მაშინ ის ალაგი სამართალს ყოფილიყო დადებულნი, როგორც სხვარაც წილი ქონდა მუსეფერას, ის გარჩევით დაუწერა იმ თავისმა რძალმა იოსებას, იმასაც დაუწერდა.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით: თუ იოსებამ გაყრის ბარათი მოიტანა და იმ ბარათში სამართალს სწერია, ხომ სამომო იქნება. და თუ გაყრის ბარათი ვერ მოიტანა იოსებამ, ვერას შეუვა სტეფანას, სტეფანასი იქნება.

მაგრამ სტეფანამ შარა ლარში უნდა გაქაწუროს; როგორც ჩვენ ოთხნი კაცმა ლარი გუბათ, ისე აღიწერა თიბათვის იდ, ქორონიკონს უოც.

ქ. მე, ხითაროშვილი ზურაბა, ამ სამართლის დამსწრე და მოწამე ვარ. ეს ჩემი ხელი არის. ხელთვა:

ქ. მე, თუთუნასშვილი დავითა, ამ სამართლის დამსწრე ვარ. ეს ჩემი ხელია.

ქ. მე, ბარამაშვილი მღვთისაგარა, ამ სამართალში დამსწრე ვარ. ეს ჩემი ხელია.

ქ. მე, ზუბიასშვილი იოსეფა, ამ სამართლის დამსწრე ვარ.

ქ. მე, გორის მამასახლისი ზურაბ, ამ გორელების სამართალს ვემოწმებ. ზემო: მონა ღმრთისა გორის მამასახლისი ზურაბ.

კიდნე:

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი ალექსანდრე, ამ გორელების გადაწყვეტილს სამართალს და განჩინს ვამტყიცებთ. მთიბათვის იდ, ქორონიკონს უბ.

¹ გემოწამებ.

ზემო: დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის ძესა.

ქ. ჩვენ, ამიოლახვარი ოთარ, ამ გორელის ქედხუდების განჩინებულს სამართალს ვემოწმებთ. იენისის იშ, ქორონიკონს უოც.

ზემო: მონა ღმრთისა ამიოლახვარი ოთარ.

287. ნანინიბა ნათლისმცემლის მონასტრის შერის სიმონის საძმომო

1790 წ. 19 ივნისი

ესა. ფ. 1449. საბ. № 2731. პირი ქალღმირი მხედრული

ქ. წმინდის ნათლისმცემლის ყმა თანდილა ჩიოლა: მე ერთი ქალი მყუანდა და იმ იმერელს სვიმონს მივე, ზედსიძედ შემოვიყვანე და ნათლისმცემლის მონასტრის ეყმო. ახლა ქალი მომკვდა, თავისი მოგებაც ცალკე გაქაწქეს და აღარც მონასტრის ყმობას მლომობსო.

ჩიუნ, მსაჯულთ, იმერელი სვიმონ მოვაყვანინეთ და ვალაპარაკეთ.

სვიმონ ასე ჩიოლა: მართალია, შენი ქალი ვითხოვეო, არც ზედსიძედ შემოვსულვარო და არც ჩემის ნებით მონასტრის ყმობივარო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, მისს მაღალღირსებას არქიმანდრიტს ეფთვიმეს კეთხეთ: მართლა ეს სვიმონ თავისის ნებით მონასტრის ეყმო, თუ არაო. ეს შვიდი წელია, რომ თავისი თავი მონასტრის ყმად ქონდა შეწირულიო. ერთხელ მახსოვს ნახევარი თუნგი ზეთი მონასტრისათვის გამოვართვიო, იმ ზეთის მომტანი თითონ ეს იმერელი სვიმონა იყო.

აგრევე გიორგი მღვდელს მოეწერა, მე იქ დავესწარო, ეს თანდილა ამ სვიმონს ქალს რომ აძლევდაო და ამ თანდილას ცოლი უარს იყოო. ამ სვიმონმა თქვაო: შენი ქალიც მითხოვნიდა და ნათლისმცემლის მონასტრისაც ეყმობივარო; ქალიც ითხოვა და კიდევ ეყმოო.

რადგან მისს მაღალ ღირსებას ასე მოეწერა — თავისი თავი თავისის ნებით მონასტრის აყმო, აგრევე მღვდელს გიორგის რომ მოეწერა თითონ ამ სვიმონმა თქვა, მონასტრის ეყმეო — რადგან ამათ ასე მოეწერათ, ჩვენ ამათგან მოწერილი ასე ვირწმუნეთ, ვითარცა ჩვენის თვალთ გვენახა და ჩვენის სმენით გვესმინა. რადგან თავისის ნებით მონასტრის ყმობა უთქომს და თავისის

შეძლებითაც უმსახურია, დარჩა სამართლით ეს სვიმონა იმერელი დოჩხიძის შვილი წმინდის ნათლისმცემლის მონასტრის ეკლესიას ყმად.

და თუ თანდღის და ამ სვიმონს ერთმანეთთან საქანგარიშო საქმე აქვს, ოთხი კაცი დაისხან, იანგარიშონ და იმათის ანგარიშით გასწორდნენ.

ს ა გ ი ნ ა შ ვ ი ლ ო ბ ე ქ ვ ა ნ ! ამით მოასილო შენ იყავ, ეს ასე აღასრულე. იუნის ით, ქორონიკონს უოფ.

ქ. უძლიერესი საბუთი ეს უფროა, რომ ქალაქის დავთარი ენახეთ და ასე ეწერა: ნათლისმცემლის მონასტრის ყმა სვიმონა მებაშეო. ამან უფრო დაქაშტკიცა ჩვენი ვინება, რომ თავისის ნებით ყმობა წმინდა მონასტრის ეს სვიმონა. დარჩა სამართლით ეს იმე-

რელი სვიმონა ყმად მონასტრის.

მსაჯული ..... სოლომონ	ღვან მეგი	____

288. ბანიწნაბა ალაპირაღვანს მუხლიანს და წინიარას მალის საპიშო

1790 წ. 28 ივნისი

ესნა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 88. პირი, ქაღალდი. მხედრული.

[84] მისს სიმაღლეს დედოფალს ჩვენ — მსაჯულთათვის ებრძანა: ალავერ და ღალას მუხლელ რომ უჩივის წესიარას ალაპირაკეთ და სამართალი მიეცითო. წესიარა და ალავერდალას მუხლელ მოვყავინნეთ და ვალაპირაკეთ.

ალავერდალას მუხლელ ასე ჩიოდა: მურადას ჩემის მუხლელისაგან მისრსხ (სამოცი) თუშანი აეღო, თამასუქი მიეცა და თავისი სახლი გირაოდ ჩაეწერა. მურადა აქ მოვიდა. ეს ჩემი თეთრი ვთხოვე. მითხრა: მეიდანში სახლი გირაოდა მაქვს, ეს ჩემი გირაო სახლი და ჩემი მუხლელ გაცემს შენის თეთრის პასუსხაო. [v] მურადა მისრს წავიდა. მურადას მუხლელმ ცოტას ხანს სარგებელი მიძლივა. ახლა აღარც თავს მიძლივს, აღარც სარგებელს და წესიარაც იმის სახლს არ მანებებს, სამართალი მაღირსეთო.

წესიარა მიუგებდა: მისრს რომ გირაოდ ჩაეწერა მურადას თავისი სახლები შენის მუხლელისათვის, მურადა აქვე მოვიდა, თავისი სახლები გირაოდ მომცა, თეთრი გამოშართო, სახლებ-

ში მე დამაყენა და შენ თავისი გირაოს სახლებისა მოგცა პირობა და თავისი მუხლელს შეგაპარა. შენც ნება მიეცე, აღარა სთქვი რა. თუ შენი ნება არ იყო, მურადა რომ აქ იყო და მე ამ სახლებში დამაყენა და თეთრი გამოშართო, რატომ მაშინვე არ მითხარ და სახლებში რათ დამაყენეო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპირაკეთ, ეს სამართალი მივეციტო: რადგან მურადა აქ მოსულა და თავისი სახლები ამ წესიარასთვის დაუგირავებია, ალავერდას ცოლს სცოდნია, რომ მურადა ამ წესიარას სახლებს უგირავებს და წესიარასთვის უნდა ეთქვა: ჩემოა ეს გირაო, შენ ნუ იგირავებ.

თუ ალავერდას ცოლს წესიარასთვის ასე ეთქვა და წესიარას დაეგირავებინა, ახლა მოიშლებოდა ის გირაოება; მარა წესიარასთვის რომ არა უთქვამს რაო და მაშინვე ხელი აუღია და მეიღნის სახლის გირაოებს დასჯერებია, ახლა [85] წესიარას ველარას შეუვა ალავერდას მუხლელე.

წესიარას, მანამ თავის თეთრს რაც მიუცია მურადასთვის წესიარას და არ რაც დაუხარავს იმ სახლებში, მანამ იმას არ მისცემენ, მანამ წესიარას იმ სახლებიდან ვერაინ გამოიყვანს.

მარა როგორც მურადას მუხლელე შეპირებია ამ ალავერდას მუხლელეს და სარგებელიც უძლივია, ახლაც ისე უნდა მურადას მუხლელე ალავერდას მუხლელს სარგებელი აძლიოს. და თავნი კი უნდა დაქაშალოს.

იულისის კქ, ქორონიკონს უოფ.

ჩვენ, ყოვლის საქართველოს დედოფალი დარეჯან, მსაჯულთა მიერ განჩინებხას ამას ვამტკიცებთ. დეკენბრის ლ, ქორონიკონს უოფ.

289. ბანიწნაბა ლუარსაბ ლულაშისა და გიმი უშიაყვილის მამულის საპიშო

1790 წ. 11 ივლისი

ესნა. ფ. 1448. საბ. № 4715. დღვანი, ქაღალდი. 67x23 სმ. მხედრული განკვეთლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილმა იულონმა, მსაჯულთ ჩვენთან დასწრებით ლოლაძე ლუარსაბ და უმეკეაშვილი გივი ვალაპირაკეთ.

გვი ასე ჩიოდა: მამაჩემს ხმალია ის აგან ვანთაურ-ში ვენაჯი ქონდა ნასყიდი და ეჭირა. მანა მომიკვდა, დავრჩი ობოლი. ამ ლუარსაბის მამამ ბებია¹ ჩემს გამოართო ის ვენაჯი და ერთი უბრალო მიწა მოგვცა, ეს ამ ვენაჯი სანაცვლო იყოსო. იქვე ვანთაურში ეურულის აგან ერთი ვენაჯი გვექონდა ნასყიდი, ისიც წავგვართო ობლობაში² და ამ ლუარსაბს უჭირავსო. მესამე, იარაღა შვილის აგან იქვე ვანთაურში ნასყიდი ვენაჯი მქონდა, ისიც ამ ლუარსაბს უჭირავსო. ამე[ვ]ების სამართალი შლირსეთო.

ლუარსაბმა მიუგო: პირველს ვანთაურს³ ვენაჯში მიწა მოგაცვალეო; ჩვიდმეტ-თვრამეტი წელია, ის მიწა შენ გიჭირავსო და ის ვენაჯი მეო. და ეურულისეული ვენაჯი მართალია, თქვენი იყოო, მართა მამაჩემმა იყიდაო, ექვსი მილანთუნი უნდა მიეცათ და ან ერთი ძროხაო; თუნდა ერთს ძროხას მოგცემ, თუნდა ექვს მილანთუნსაო. და იარაღაშვილისეული ვენაჯი იმ გაცვლილს ვენაჯზე სართათ დამიდეთ. თუკი შენი ნება არ იყო, იმ გაცვლილს ვენაჯზე სხვანი რომ შედავებოდნენ, რატომ ან შენ⁴ არ ეღავე და ან ის⁵ ნასყიდობის წიგნი რათ მამეცო.

გვიმან მიუგო: შენ რომ სხვანი შედავებოდნენ იმ ვენაჯზე, მამნევე გითხარ: ეს შენი მიწა ისევე შენვე დაიჭირე და ჩემის წიგნით ჩემს მოდავეს მე ველაპარაკები. არც მიწა გამოართვი და არც [მე] მაღავეო; და ჩემს ნასყიდს კაცს ეს ნასყიდობის წიგნი ებარა, ძალით იმას ეგ წიგნი წაქართვიო და დაიჭირეთ; და თუ ძალით არ წავგერთმია ან შეცვლილს წიგნს ან მე მოგცემდიო და ან შენ გამოგართმევდიო. ეურულის ვენახი რომ წამართვი, ან ეს ძველი ნასყიდობის წიგნი რატომ არ გამოართვიო, და ან ახალი რატომ არ დამაწერიეთ. და შენვე რომ ამბობ: ექვსი მილანთუნი უნდა მომეცათ და ან ერთი ძროხაო, ხომ არც ერთი არ მოგიციაო. მესამე, ვენაჯისას რომ მეუბნები, ეგაც გაცვლილს ვენაჯზე ეღავეო. შენვე იცი, რომ მართო ის ვენაჯი ოთხ იმ მიწა[დ] დირდაო და სართს რაღად დაგიღებდიო. მართა პირველი ვენაჯიცა, მეორეცა და მესამეცა ასე ძალის დატანებით წამართვიო და გიჭირავსო.

ჩვენ რომ ამათი სარჩელი მოვისმინეთ, აღმოჩნდა სამართალში, რომ: ვანთაურთი ვენაჯი ამ გვივის ნასყიდი ყოფილა და ლუარსაბის

¹ ბებია. ² ობლებში. ³ ვანთაურს. ⁴ იმ.

მამას ამ გვივის ბებიათვის¹ გამოურთმევიო. დედაკაცისაგან მამული არ გაციემა, და თუნდა იმისაგანაც² გაციემოდეს, სწორედ მიცემულად არა ჩანს; შეცვლილის წერილი და ნებით მიცემა არა ჩანს; რადგან შეცვლილთა არა ჩანს და უფრო ძალის დატანებით სამაგიერო მიწა რომ გვის უჭირავს, ის მიწა ლუარსაბს დარჩა.

აგრევე იარაღაშვილისეული ვენაჯიც ამ გვივის დარჩა. აგრევე ეურულისეული ვენაჯიც რომ ამ გვივის ქონია ნასყიდი და ლუარსაბს სჭერია, და ამის მეტი პასუხი რომ ვერა მიუგო რა, უნდა ფასი მომეცათ, მაშინ ვერ მოგეც, ახლა მოგეცეო, ეს დიად სუსტი პასუხია. ამისი ნასყიდი ვენაჯი დაუჭერია. იმ ვენაჯისა არც ძველი ნასყიდობის წიგნი გამოერთვია და არც ახალი, და არც ფასი მიუცემა და ისე თავის ძალით სჭერია. ესეც სამართლით ჩამოურთო და ამ გვის უნდა მიზარდეს.

ბოქოლთხუცესო ჩე რქე ზის შვილო ფირან! ეს ასე აღასრულე, როგორც ზემორე გაგიჩენია. იულისს ია, ქორონიკონს უოშ.

ქ. ეს რომ ასე დაიწერა. ლუარსაბმა კიდევ ასე იჩივლა: მრავალნი მეყანან მოწმენიო, რომ ხმალია ისეული ვენაჯი იმ მიწაზედ ამ გვივის ბებიაში³ თავისის-ნებით შემომიკვალაო.

რომელთაც იცოდნენ, რომ ამის ბებიათ თავისი ნებით შეეცვალის, იმისი მცოდნე ერთი, რომელიც უნდაოდეს ლუარსაბს, შეაფიცოს, რომ ასე უნდა თქვას: «ამისმა მადლმა, თქვას გვიო, ეს ხმალია ისეული ვენაჯი ბებიაში⁴ შენმა თავისის ნებით შემოუცვალაო. თუ ამისთანა⁵ კაცი შეაფიცა ლუარსაბმა, ის ხმალია ისეული ლუარსაბს დარჩება. და თუ ასე ვერ შეაფიცა, ის ხმალია ისეული ვენაჯიცა ამას დარჩება.

ფირან! ერთი ვენახი რომ ეურულისეული იმ გვივის ქონია ნასყიდი, მეორე იარაღაშვილისეული ვენაჯი, და მესამე ხმალია ისეული, ის ეურულისეული ვენაჯი და იარაღაშვილისეული ვენაჯი ორივე ამ გვივის მიზარებ. და თუ ხმალია ისეულს ვენაჯზე კაცი ვერ შეაფიცა, ის ხმალია ისეული ვენაჯიც ამ გვივის მიზარებ. ეს ასე აღასრულე.

სამი ბეჭედი:

1. ტომ სქესით არ ნალისაგან იულონ ირაკლისაგან.
2. დივანბეგი
3. ომიანი.

¹ ბებიათვის. ² არა ჩანს. ³ ხმალია ისეული. ⁴ ბებიაში. ⁵ ბებია.

ესა. ფ. 1448. № 3788. დღანი. ორადგაეცილი ქალაღი. 34X 22 სმ. მხედრული განვეთილობის ნიშნად ნახარია მამინე, წერტილი და ორწერტილი.

მისი უმაღლესობის ჩუენის ყოვლად მოწყალის კელმწიფის მეფისათვის ნუსხით მოვახსენებინა ყოვლად სამღუდელოს რუხთუელს არხიეპისკოპოსს სტეფანეს, ესრეთ:

«როდისაც ყოვლად სამღუდელოს ნეტარპკსენებულს რუხთუელს კირილეს ბოდბლობა მიეღო თქვენის ბრძანებით, მანინე ღმრთაეების ეკლესიისა მრავალი რამ წაეღო ამ მიზეზით, რომ ორის წლის მოცდის პირობით წასულიყო, თუ იქ ვერ გავსებულ, აქვე მოვალო და ბოდბელ-რუსთველობით გვსინებოდა.

მეორე რომ იმ დროებში რუსთველი არავინ იჯდა და რაც მე მხოებოდა და როდისაც მებოძა და მარტყოფს მიველ და აღარა დამხვდა რა. მეც დღეიანდლამდინ ველოდი, მეგონა, რომ რაც წაეღო ჩემის ეკლესიისა, ისევ უჟანგე მომტემდა თავისის ნებითა და ამისთვის სიყოცხლეში ვერა ვჰსთხოვე რა, რამ უფროსი ბიძა იყო და ვერცარა ვაწყენინე.

ახლა იმას უცნაური სიკუდილი ეწია და წყალობას ვითხოვ, რომ რაც ჩემის ეკლესიის საქონელი წაუღია, ისევ მებოძოსო».

ეს ნუსხით წერილი იმის უმაღლესობას ამის უწინდელსობისათვის ებოძებინა და ებრძანა: ჩუენ მრავლის საქმისაგან მოუცლელობა გუჟექს, და რადგან საეკლესიო საქმე არის, თქუენგან უნდა გარიგდესო.

შემდგომად როდენთამე რუსთველი ჩამოვიდა ქალაქსა და მისი უწინდელსობაე მობრძანდა დიკასტორიანი და რუსთველიც მოვიდა, დავსხედით და წინაშე ღმრთისა გამოვიძიეთ და განვიხილეთ საქმე მათი.

და რომელიც გამოცხადებთ ღმრთაეების ეკლესიისა წაეღო, წამლებიც მოვაყვანიეთ, ბოდბლის ბერი ნეოფიტე, და მისთავე სიტყუთა აღვრიცებთ:

1. ბარძიმი, ფეშხუმი, ვარსკულავი, და კოვზი, რუსთველობაში გაკეთებულნი; 2. მანტია ერთი ხარისა; 3. ენჭერი; 4. სასარდლოს ნარბევის აზარფეშა ერთი; 5. ორი თასი, ერთი ხუცის ნიშნად აღებულნი, და მეორე შანებით გაკეთებულნი; 6. ჟამინე და სამოციქულო რუსეთს ტფილელის ათანასიასაგან დაბეჭდილი; 7. ორი

კმალი, ერთი თოფი, ერთი დანაჩა! ნარბევი აღებულნი; 8. ბოდბლობაში ახმეტელთ რუსთვლის ყმათ კულუბი არ მიეცათ და იასაუღლით ცხრა თუმანი აეღო.

და ესე ყოველი რიცხვით ზემოწერილინი საკუთრად ღმრთაეების ეკლესიისა იყო, ცხადად ჰსჩნდა და აღარც სამართალი ეჭირებოდა და ეკლესიასვე მივართვით.

ამას გარდა ყელსაიდი ხატი იყო, რომელიც ამის უწინდელსობას რუსთეთად მოსულს, რუსთვლობაში ებოძებინა კირილესთვის.

მოვახსენეთ და ბრძანა: «მართალია, კირილეს რუსთვლობაში უბოძეო, მაგრამ რადგან ის მიიცუალა, ახლა რუსთველის სტეფანესთვის ებოძებინა, კირილეს რამდენიმე ჟამი უწიროსო.

კიდევ ექვსის თვის თთუენი იყო მხედრული, რუსთვლობაში ღვინით და თეთრით ნასყიდი და ღმრთაეების ეკლესიას მივართვით, ამ ჰპარით, რომ: თუ საეკლესიოს თეთრით და ღვინით იყიდა, საკუთრად ეკლესიისა იქნებოდა. და თუ თავის კონდაკის თეთრით იყიდა, მანაც იმის მოსახსენებლად ღმრთაეების ეკლესიას უბოძა ამისმა უწინდელსობამ.

ამას გარდა, კიდევ მარტყოფი დამ არის წაღებული იმავე ნეოფიტე ბერისაგან და გამოცხადებთ კი არ ვიციო, სწორედ ეკლესიისა არის, თუ თავისის კონდაკით არის ნაშოვინი:

1. ორი სახარება გელწერილი, რომელიც ერთი გერასიმეს უბოძა ბოდბლის საწირავად და მეორე ბოდბის ეკლესიას დარჩა;
2. ხუთი ქუემოური ქეჩა — ორი რუსთველს და სამი ბოდბელს;
3. სამი ხალიჩა — ერთი კარგი რუსთველს და ორი ბოდბელს;
4. ოთხი ფარდავი — ერთი რუსთველს და სამი ბოდბელს;
5. ოთხი დიდი საპალნის ხურჯინი — ორი ახალი და ორი ნახმარი, ერთი ახალი ხურჯინი რუსთველს და სამი ბოდბელს;
6. ორი რუსული ჩაიდანი — ერთი რუსთველს და ერთი ბოდბელს;
7. ფინჯნები რვა ვარაყიანი თავისის ნალბანქებით — ოთხი რუსთველს და ოთხი ბოდბელს;
8. ორი ულაყი ცხენი და ერთი იაბო წაუყვანია, აღარა ჰსჩნდა, ვაჰქოქს გაუტია;

9. ოთხი ჩინის ჯამი თავის თებშებით — ორი რუსთუელს და ორი ბოდბელს;

10. ოთხი ქვემოური ქაშანურის ჯამი და თებში — ორი რუსთუელს და ორი ბოდბელს;

11. ორი რუსული თეთრი თებში — ერთი რუსთუელს და ერთი ბოდბელს;

12. ერთი დიდი ტაფა თავის თავსახურავით — ესეც ბოდბელს;

13. დანა, ჩანგალი, კოვზი ვერცხლისა რუსთვლობაში ნაშოვნ — ესეც ბოდბელს;

14. ხუთი ჯორი რუსთვლობაში ნაშოვნი რომ გაყოლია ბოდბელს და ოთხილა არის, ამას აიღემურ ეშოქაღაბაში ეღაგება.

ამისას ჩუენ ასე ვჰსჯით: თუ აიღემურმა ასეთი სარწმუნო და მტკიცე ნიშანი რამ მოიტანოს და სარწმუნო მოწამე მოიყვანოს, რომ სწორედ მიბარებული ჰყოლოდეს ბოდბელს ის ჯორები და იმ ჯორების მავიერი არა ევარკაცებინოს რა ბოდბელს აიღემურისათვის, მაშინ აიღემურის დარჩება.

და თუ ვერც ერთი ვერ შეიძლო აიღემურმა, მაშინ ორი ჯორი მიეცეს რუსთუელს და ორი ბოდბელს. ჩუენ ასე ვჰსაჯეთ და ნება იმის უმაღლესობისა არის.

ესე ყოველი რაც წილად ერგო ბოდბელსა, რადგან რუსთვლობაში ნაშოვნი არის და თან წაუღია, რომელიც ბოდბელი დაჟდეს, იმ მიცვალბულს ბოდბელს კირილეს მოახმაროს სამარხად.

მისირელს იბრეიმ ბეგს მარტყოფში ეკლესიის აღსაშენებლად ორმოცდაოთხის თუმნის ოქრო რომ გამოუგზავნია, თორმეტი წელიწადია.

ამ თეთრის საქმე გამოვიკითხეთ და შევიტყუეთ, რომ ეკლესია არ აღშენებულა და თეთრიც აღვიღსავე არის. ჩამოვაყვანიეთ იმ ბეგის ძმა შინჯიკაშვილი ბასილა და ვკითხეთ და იმან საშინელის ღმრთის სახელის ფიცით ასე აღგვიარა:

«მე რომ მიველ, იბრეიმ ბეგმა მკითხაო: ისევ გომურის ეკლესიაში ჰსწირვენ მარტყოფსა, თუ სხუა გააკეთესო». მე მოვახსენე: «არა, ზემოთ რომ წმიდის ნიკოლაოსის ეკლესია არის, იქ ჰსწირვენ მეთქო». და მიბრძანა: «დელაჩემს ხომ იქ ასვლა არ შეუძლიან და რა უნდა ქნასო». მას უკან მკითხა, რუსთველი ვინ არისო. მე მოვახსენე: «ენისელთ მოურავის შვილი კირილე არის მეთქო». მერე მიბრძანა: «მე გავგზავნი ცოტას რასმე თეთრსა ეკლესიისა-

თვის, რომ ეკლესია ააშენონო». და გამოატანა ჩემს სიძეს ბერულაშვილს გოგონას ორასი ოქრო, რომელიც კირილე რუსთუელს მიერთვა. მე ამის მოწამე ვარო, წინაშე ღმრთისა.

ამ ოქროების საქმე კიდევაც გამოვიძიეთ მოქალაქეთაგან და რუსთვლის მსახურთა სამღვდელთა და საერაოდან და მათგანაც შევიტყუეთ, რომ იქილამ მოსული თეთრი სარგებლით გაუტია კირილეს და დამწვარს ვარდა, დღესაც ჰსჩანს ამ თეთრისა ორმოცდაათის თუმნის თამასქე ერთი, რომელიც მესანთლე ზურაბისაგან არის აღებული, კიდევ თავნისა და სარგებლისაგან ამდგარი ათი თუმანი, რომელიც ისაია ვარდულაშვილსა აქვს.

კიდევ ერთი ოქროს სარალუკი თვლებიანი და კიდევ ამ თეთრის სარგებელი ცხრა თუმანი ნეტარჰსენებულს კირილეს ბოდბელს მოწყალბესა და ქუელის საქმეზედ საიღუმლოდ დაუხარჯავს, რომელსაც ზურაბა მესანთლე ჰმოწმობს და უნახავსემა. ამას აღარ გამოვიცდიეთ და დავიდუმეთ.

ეს ორასი ოქრო მარტყოფში ეკლესიის აღშენებისათვის გამოგზავნილად დამტკიცდა თავისის სარგებლით და ნება იმის უმაღლესობისა არის.

იულისს კვ. წელსა ჩუე.

მდაბალი მიტროპოლიტი

სუეტის ცხოვლის და იმის სიმაღლის კარის დეკანოზი ნიკოლაოზ

მწიგნობარი არხიმანდრიტი

ტრიფონ

თავში:

ჩუენ მიერ და ჩუენისა დიკასტრიისა მიერ განსჯილსა განჩინებასა ამას ვამტკიცებ. იულისს კვ. წელსა ჩუე.

ხელთვა: კათალიკოზი.

კიღუე:

ჩუენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ ამ ჩუენის შვილის, მისის უწმინდესობისაგან და მისის დიკასტერიისაგან განსჯილს სამართალს. ავვისტოს ვ. ქორინიკონს უპე.

ბეპაღ: მე ფეხთგანანითა მიერ ეკლესია ეადიდე ერეკლემ.

291. განჩინება ენდრონიკაანთა და ჯიმითელთ მამულის საქმეზე*

1790 წ. 10 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1154. დღღანი. ქალღლი. 42,6X21 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. ენდრონიკაანთ და ჯიმითელთ მამულზე ცილობა ჰქონდათ.

ჯიმითელთ მოჰქონდათ გუჯარი მეფის იმანყულიხანისა, რომელშიაც სწერს: რაც მეფის ალექსანდრე გუჯარში სწერია, ის ხომ ვერ მივეციტ ჯიმითელთ და რამდენიმე მოუქერიტ მამული იმათს მოღაფეთ და ჯიმითელთ დაუანებეთო და სამენები ჩაუსხითო.

ამ მეფის იმანყულიხანისაგან გამიჯვნას ენდრონიკაანი სხვაგან ნიშნევდნენ და ჯიმითელნი სხვაგან.

ამათმა სარჩელმა ჩვენთან სამართალში ბევრჯერ გაიარა. ჩვენ ფიცის მოუხდულობისათვის კიდევ გაუმოჯნეთ, მაგრამ ენდრონიკაანი მიჯნაზე სარჩელი შექნეს; ჩვენ ამ მიჯნით ბევრი მამული გამოგვერთეთო.

რადგან მეფის იმანყულიხანის გუჯარში გამიჯნულობის ნიშნებს არ აცხადებდა და გაურჩევლად ეწერა, უფიცრად ამათი სამართალი არ გადასწყდებოდა.

ეს საღაო მამული რადგან ენდრონიკაანთ ეჭირათ, სამართლით ფიცი ამათ ერგებოდათ, როგორც მეფის ვახტანგის სამართალი თერთმეტს რიცხვში სწერს; ვისაც მამული ქელთ უჭირავს, ფიცი იმას ერგებაო; და კიდევ მეათორმეტს რიცხვში სწერს: თუ იმისთანა საღაო მამული არის, იქნება საბატიო კაცის შვილი თათვისის მსახურ აზნაურშიღლით და ყმით აფიცონო.

საქართველოს მსაჯულნი თან ვიახელით და სამართლის წიგნი-საებრ ასე განვანინეთ:

რომელსაც ენდრონიკაშვილს და ერასტის შვილებს ამ საღაოს მამულში წილი უძესთ, წადგნენ იმ მამულის კაცი, სოფლურად თან მიიღვენონ და სადამღისაც ეფიცებოდეს, შემოუარონ და ასე დაიფიცონ: «ამისმა მადლობა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა ჯიმითელნო, მეფეს იმანყულიხანს აქამდის გაემიჯნოს, მამა-პაპით ეს მამული ჩვენიც იყოს და არც გამოგვრთეთოდეს».

* შტრ. 1791 წ. 26 ნოემბრის განჩინებას ამავე საქმეზე (აქვე, № 318).

თუ ასე შეჰფიცეს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ და ერასტის შვილებს სადამღისაც გაიფიცვენ. და თუ ვერ დაიფიცეს, დარჩებათ ჯიმითელთ, სადამღისაც მეფის იმანყულიხანისაგან გამიჯნულად ამბობენ.

ემიკალასბაშო გარსევანი განჩინება ესე ასე აღასრულესეკდმებრს ი, ქორონიკონს უოჲ.

ქ. ზემორე რომ ენდრონიკაანთათვის ფიცი გავეჩინა, რომელიც მიჯნა ენდრონიკაანთ გვაჩვენეს, თუ იმ მიჯნას გადასცილდენ და მეტი მამული გამოიფიცეს, ფიცი გაუმტყუნდებათ.

ბჰველ: მე ფეხთგანანითა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე ბჰველსი ზემოლ:

1. არ ირჩევა
  2. მეთოლი
  3. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბეჰანი
  4. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ
  5. სალთხუცესი კახეთისა ქაიხოსრო
  6. დივანბეგი
- ქ. მხო ბატონო ყოროისაულბაშო ლუარსაბ! მერე ეს ბატონის ბრძანება ასე უნდა აღასრულო. ეს რომ აღასრულო, ამათ მერე გარჩევის წიგნი უნდა მოსცე. ოკდონბრის ი, ქორონიკონს უოჲ.

292. უჯათოზის წიგნი ირაკლი II-ისა სახლთუხუცეს აიხოსროსაღი

სამართლის მითამის შესახებ

1790 წ. 18 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1448. № 472. დღღანი. ქალღლი. 27,3X18,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია წერტილი.

ქ. სალთხუცესი ქაიხოსრო საგარეჯოს მოურავს ქამასკის ყარაბულახის მამულზე ედავებოდა ამ საცემით: ყარაბულადი უჯარმა არისო, ასე რომ უჯარმას მსახლობელთ ვენახად და მამულად ყარაბულადი ჰქონიათო. და რადგან უჯარმის მონახევრე ვარ, სამართლით ყარაბულადში ჩემს ნახევარს წილს ვითხოვო.

მოჰქონდა სალთხუცესს გუჯარი მეფის იმანყულიხანისა, რომელშიაც უჯარმში მსახლობელი ჩოლოყაანთ ყმებს სახელდობრ სწერს: [აქვე უჯარმში ბაღურის ყმებს მოჰყვეთ ბა გულყვეტლად, ყარაბულადს მიაბამს, სწერს რამდენსავე კემალს

და დაასრულებს; მერე გასწყვეტს და სწერს: აქვე საზუერლის ყმა, ამასაც დაასრულებს; მერე სწერს: აქვე უჯარმას, ავეალი-
შვილის ყმაო, სახელდობს სწერს.

ამას გარდა სახლთხუცესს მოჰქონდა ნათლისმცემლის მონას-
ტრელთაგან ნასყიდობის გუჯარი, რომლითაც ათს კლამლს უჯარმა-
ში მსახლობელთ ნათლისმცემლის მონასტრისათვის ყარაბულაღს
მამული მიუყიდათ.

ამ საბუთებით ყარაბულაღს სალთხუცესი უჯარმად აცხადებ-
და და ნახევარს წილს ითხოვდა.

მოურავი ჯამასპი მიუგებდა: ყარაბულაღი და
უჯარმა სხვადასხვა არისო; უჯარმელს კაცს თუ არ ნასყიდობით
სამკვიდროდ მამული ყარაბულაღს არა ჰქონიათო, დიდი ხანია ჩვენ
გავყრილვართ, მამა-პაპით ყარაბულაღი ჩვენია, შენ ჩემი მონაწი-
ლე არა ხარო. და თუ საბუთი შეგიძლიან, რამდენსაც საკუამლოს
საბუთს სამართალში აღმოაჩენ, სამართლით იმდენს საკუამლოს
დაგანებებო.

ამათი სარჩელი რომ მოვისმინეთ, რადგან მოუტელლად ციყ-
ვით, ჩვენ, საქართველოს მეფე ირაკლი მეორე, საქართვე-
ლოს მსაჯულთ თანდასწრებით ეს წერილი სალთხუცესს ჭიხოსროს
უჯათად მივეცი, რომ როდესაც მოვიცალოთ, სამართალში ელა-
პარაკოს და ღმრთის წინაშე სამართალს მივსცემთ. სეკემბერს იმ,
ქორონიკონს უოც.

ორი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმრთის ვეედრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ჭიხოსრო

2. დივანბეგი

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა ირაკლი
მეორე, ამ მოსამართლეთაგან მიცემულ წიგნს ვამტკიცებ. სეკ-
დემბერს იმ, ქორონიკონს უოც.

ბეჭედი: მე ფეხთგანბანაილა მერე ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

1 შენი.

293. განიხილა მელისციხელთა და ახანელთა მამულის სამაჟო

1780 წ. 28 სექტემბერი

ესსა. 3. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1461. რეული № 13.
საბ. № 114. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. ველისციხელნი და ახანელნი რომ მამულზედ დაობდნენ,
რადგან ამ დროს მოცლა არა გვექონდა, რომ ამათი სარჩელი საბო-
ლოოდ გარდავეწყვიტა, ახლა ასე გავიარეთ: უწინარეს რომ ახა-
ნელთ ვიცი დავადევით, რომელზედაც ახანელთ მიჯნაზედ ფეხი
დაუდგამთ იმ თავიდან სევის პირზედ რომ მუხა დგას და ველის-
ციხელნი მიჯნად იმას ამბობენ, ამ ორს მიჯნას შუა რაც მამული
არის, შუა უნდა გაიყოს, სწორედ ლარზე უნდა გაიმიჯნოს თავის
გასადევრით ალაზნანდის, მიხვევ-მოხვევა არ იქნება. რაც სწო-
რედ ლარზე გაიტანოს, ისე უნდა გაიმიჯნოს, ნახევარი ველის-
ციხელთ უნდა მოხნან და ნახევარი ახანელთ სამართლის გარდა-
წყვეტამდის, ასე შერიგდნენ.

ღვთით როდესაც ჩვენ მოვიცლით, ჩვენ მოვალთ ახანელისა,
ზეგამისა, ველისციხისა, მუქუჭნისა და ურიათ-
უნის მიჯნებს თვით ჩვენას თვალთ ვნახავთ, გულსმოდგინეთ
გამოვიძიებთ, მიჯნებსაც მაშინ გავარჩევთ და სამართალსაც მაშინ
გარდავეწყვეტთ. მაგრამ ზეგამს თავისი ბოლო უნდა უპოვნეთ. ზე-
გამის ბოლოს დაკარგვა არას გზით არ იქნება.

ურიათუნანს ზევით თელავამდის რაც სოფლები არის,
თავ-თავისი ბოლო გარჩეული აქვს. და ურიათუნანს ქვეით
გუჯანამდის რაც სოფლები არის, ღვთით როდესაც მოვიც-
ლით, თავ-თავისი ბოლო სამართალი უნდა გაურჩიოთ. ახლა საბო-
ლოოდ ამათი სამართალი ამისთვის არ გარდავეწყვეტთ, რომ იქით
ჩუმლაყის მხარეს ახანელთ მიჯნა უნდა გავსინჯოთ და სა-
მართალს მაშინ გარდავეწყვეტთ.

რომელნიც სამართლის გარდაწყვეტამდის ამ ჩვენს გარიგე-
ბულს გარდავლენ და შფოთის მიზეზნი შეიქმნებიან — ველის-
ციხელნი თუ ახანელნი, ჩვენს შეცილებათ მოვიკითხავთ და გარ-
დავახდევინებთ.

მაგრამ თუ ასეთი წერილი და საბუთი გამოჩნდა — ან ერთს
მხარეს და ან მეორეს, რომ ჩვენი მოცლა აღარ დასჭირდა, სამარ-
თალს იმ საბუთზედ გარდავსწყვეტთ.

მდივანბეგ-შეიკალასპაო თეიმურაზ! ეს ასე უნდა აღა-
სრულო, როგორც გვიბრძანებია.

მდივანბეგო ქაიხოსრო! ამ გარიგებაში შენც იქ უნდა დაეწრა და როგორც ამ წერილით გვიბრძანებია, ასე უნდა აღასრულოთ. სეკდემბრის კვ, ქორონიკონს უოზ.

ქ. ძეგამის ბლო ველისციხეს და ახაშენს შუა უნდა უპოვნოთ და გაურჩიოთ და სხვას სოფელსა გარჩეული აქვს, ხომ ის არის. და რომელსაც გარჩეული არა აქვს, სამართლით უნდა გაურჩიოთ. ურიათუბანს ქვეით რაც სოფლები დაგვიწერია, იმათსა ვწერთ. ერგულ

ქ. მდივანბეგო ქაიხოსრო! როგორც ამ განაჩენში სწერია, წლეულობით ასე გაუყავ და სამემრისოდ შავათს სამართალს ჩვენ კარგად გავარიგებთ. [ქ]ათათვის ვ, ქორონიკონს უპ.

ქ. იმისი წლეულობით გაყოფა, როგორც იმ მეორეს განაჩენშიაც სწერია, სწორეთ ისე გაყავ. ერგულ

294. პანიჩნაბა მარაშიძეთა მამულის საპაჩუხა

1790 წ. 22 ნოემბერი

ცხსა. ფ. 1449. სპ. № 1260. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ბატონისშვილის ვახტანგის ოქმი იყო და ბატონ ოთარ ამილახვარისა, აღათანგი ხერხეულიძე ისაულათ ებოძებინა: ქარუმიანთ ხურვალითუღ ალაპარაკეთ და რასაც მიხედეთ, ჭეშმარიტი სამართალი მიეცითო.

ჩუენ ქვემოხსენებულნი ამათს სამართალში დავესწარით და ვალაპარაკეთ. ხურვალეთსა, წინაგარსა, წუბანსა და ზემოყაუხსს დაობდნენ. მაგრამ რადგან დიდისხნის ხარაბა იყო, აღარც მახსოვარნი კაცნი ჩნდნენ და არც ასეთი წერილი რამე მოიტანეს, რომ თავ-თავის მამული გაერჩიათ. იმათი ლაპარაკი სულ ბნელი იყო და ყველა ძმანი თავ-თავიანთის ეჭიდებოდნენ.

რადგან ჭეშმარიტი წერილი არც ერთს ძმას არა ქონდა, რომ იმითი თავ-თავის მამული მიგვეცა, იმის მიზეზით ეს ოთხი სოფელი სამს წილად გაუყავით. ერთის წილიდამ ფარსადან მოურავსა და იმის ძმებს რომ წყალობათ უშოვნიათ ამილახვიანდგან, იმის მიზეზით თერთმეტი საკომლო უნდა აიღოს. რევანს სალთხუტესსაც რომ ნაყიდობა აქვს ავთანდილის შვილებისაგან და შავანის შვილებისაგან, იმანც იმის მიზეზით ცხრა საკომ-

ლო, რომელის სოფლიდამაც წერილი უტყალებდეს, იმ სოფლიდამ აიღოს. დანარჩომი ორის წილიდგან ოთხი საკომლო საუფროსოც დიდის შალვასათვინა გადავვიღეთ. სხვა რაც დარჩეს ამ ოთხ სოფელში, ნახევარი იმვე შალვას შვილებისა არის და ნახევარი თამაშის შვილებისა. გიორგობის კვ, ქორონიკონს უოზ.

მე, პაპუა თუმანისშვილი, ამ ზემო ნაწერზე დამსწერი ვარ.

მე, ფეშანგიშვილი სტეფანა, ზემო ნაწერის დამსწერი ვარ. სტეფან

მე, ბარამაშვილი მღვთისავარ, ზემო ნაწერის დამსწერი ვარ. მღვთისავარ

ქ. ზემონაწერის სამართლის დამსწერი ვარ ჯანუასშვილი დავითა.

მე, ხერხეულიძე აღათანგი, ამ მოსამართლე[ვ]ბ-თან დავესწარე. ახლა ისაულოც ასრე ვიყავ, როგორაც ამ განაჩენში აცხადებს. ბეჭდით აქ არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია.

გიორგობისთვეს კვ, ქორონიკონს უოზ. აღათანა

295. პანიჩნაბა მარაშიძეთა შვიის სპაჩუხა საპაჩუხა

1790 წ. 18 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2809. დედანი. ქალაქი. 43,5x20 სმ. მხედრული. ვანკეთლობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორწერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას ბატონისშვილს ვახტანგს ჩუენ — მსაჯულთათვის ებძანა: ერთს უსბაში კალატოს სტეფანეს რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო.

მოვყავანიეთ და ვალაპარაკეთ.

ერთს ასე ჩიოდა: ეს სტეფანე წერაქველი ჩემის ყმის მიხუამეილის მარტირუხას შვილი არისო, აქამდინ ყმურად მემსახურებოდაო, ახლა თავის თავს მართმევსო, სამართალს ვითხოვო.

სტეფანე ასე ჩიოდა: მართალია, დედაჩემი ამ მარტირუხასი სჯულიერი მეუღლე იყო, მარა იმ დედაჩემს მა[ნ]დუაშვი-

თავში:

ნ, მეფის ძე ვახტანგ, მსაჯულთა მიერ განსჯილთა
რისა თანა მოწამე ვართ. დეკემბრის იდ, ქორთიკონს

რტოდ ვართ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ
მეფის ძეობით.

ზანდინება სვაბიძისოვლის შმის კაკაბაშვილის საჩუქი

1791 წ. 29 იანვარი

1449. საბ. № 2310. პირა. ქედალდი. მხედრული.

ეს უწმინდესობის თანხლებით მრჩობლთავე სამსჯავროს
ზათაგან კარსნელის კაკაბაშვილისა და მარტ-
ფერაშვილის სამართალი ასე განისაჯა.

ერაშვილი გლახა ასე ჩიოდა: ეს კაკაბაშვილი
მამულზედ შემოვიყვანეო და ქალი მივეო, რომ ეს გოგია
ეკლში ეყოლაო. მერმე ამ გოგიას მამა დაუტყვევდა და
მე დავიხსენო თორმეტ თუმნათაო. და ოთხი თუმანიც
სარგებელი გავცვლიაო; და ახლა სამცხეთო მოხელენი
ნო, ამდენის ხნის მოსულს, მამულზედ დამკვიდრებულს
იღამ დახსნილს, ამ მიზეზით, რომ ეკლესიის ყმა არისო;
ნდაო, რომ მე ეკლესიის ყმა არ ვიყო და სხვა თავა-
ყოფი თორემ მეც ეკლესიის ყმა ვარო. და ახლა ორისავე
ოს შეკრებულება აქა ბრძანდებით, სულიერი და ქორ-
თა თქვენ გვისაჯეთო და გავვირჩიეთ, რომ ორნი ეკლე-
ობთო და რა დროს მისული მიეცემა ეკლესიასა და რა
ბო, ეს თქვენ გვისაჯეთო, როგორც ეკლესიის სჯულის-
წესება იყოსო.

რომ ეს მოხსენებული გავსინჯეთ, ეს ზემოთქმულნი დრო-
ტი იყო სარწმუნო მოწამეთაგან, რომ კარგა ხანს გავე-
დას ამათ მამულში ყოფასა და ტყვეობიღამ რომ დაეხსნა,
ხმეტი წელიწადი იყო რიცხვი იმ წიგნისა და ამ ფერა-
დსიძედ შემოსვლამდის. პირველად კანდელაკის შვილ-
ლა ამ გოგიას მამა ზედსიძედ შეყრილი რამდენსამე წე-
და ის კანდელაკის შვილი რომ ამოწყვეტილიყო, მერე ამ
ს შემოუყვანია ზედსიძედ და მღვთაების ეკლესიისათვის
ამდენს ხანს.

ჩვენის მიხედვლობით და სჯულისკანონის რიგით ამდენს ხანს მისული არ წაერთმევა ერთს ეკლესიას მეორეს ეკლესიისაგან. განწესებისაგან მამათა კანონისა კონსტანტინეპოლისა მეცქესე კრების კანონისა და სხვათა ესრეთ განჩინებულისა, ვითარმედ: ოცდაათ წელს იყავნ სჯაი, უკეთ მიუმძლავრებით ეპყროსო; და სამოქალაქოს სამართალშიაც ესრეთ არს განწესება.

მაგრა ეს რიცხვი რომ განუწესებიათ, ეს იმ დროსია, რომ: უკეთუ ორნი დაბანი და სოფელნი პირისპირ მყოფნი თუ შორად მშვიდობით შენნი ეგნენ; და იმ მყუდროებულს დროში ერთის სოფლის კაცი აიყაროს და მეორე სოფელში გავიდეს და იქ ხნეუდეს, ვენახსა სწყურედეს და ეს პატრონმა იცოდეს და არ ედაოს ოცდაათ წლამდის, მეგრე ვეღარ ედავება, თუნდა და ეკლესიისა იყოს! და თუნდა ერის კაცისა.

ეს იმ დამშვიდებულს დროში აყრილის ვლენხისათვის სწერია სჯულისკანონშიაცა და საქართველოს სამართლის წიგნშიაცა. თორემ თუკი მტრის შიშით და აზრების მიზეზით კაცი კაცს შეეხიზნება და დაიფანტება და არც პატრონს ეცოდინება, რომ ბევრნი ემალებიან თავის ბატონს, ამგვარზე არა ბრძანებებს სამართალი.

ამ მიზეზით ეს კავებაშვილი სვეტსცხოველს არ წაერთმევა, ერთი ამისათვის, რომ მტრის შიშით დაფანტულან კარსნელნი და აქაიქ ხიზნობით ცხოვრებულან; მეორედ, რომ პატრონებს არა სცოდნიათ. და თუ ეს კანონი და ამგვარიად დაფანტულის გლეხის სამართალი სხუაფერ განჯვეწესებინა, ეკლესიას ერთი კაცი არ დაჩეხებოდა. და რომელიც ხარაბა ეკლესიას ყმანი შეხიზნულან, არავინ დაქანებებდა და კოველი ეკლესია საქართველოსი სულ დაქვრივებული და დაობლებული შეიქმნებოდა. და ვერც ერთი დაცემული ეკლესია აღდგებოდა.

ამისთვის ასე განვაჩინეთ: ფერაშვილმა ერთი მოწმით შეფიცოს, რომ თორმეტი თუმანი თეთრი და ოთხი თუმანი სარგებელი ამის დახსნაში გასვლიყოს და მიეცეს თეთრი ფერაშვილისა და კაცი სვეტსცხოველსა.

ეს გოგია კახურის რიგით აუყარე იასაულო და კათალიკოსის მიხელქეცხს მოაბარე, როცა თეთრი მიებაროს. იანვრის კთ, ქორონიკონს უოთ.

ეს კახურის რიგით რომ დაგვიწერია, რაც აქეთ, ყოველიფერი შუა უნდა გაეყოს.

	მლივან ბეგი

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, განჩინებებსა ამას ვამტკიცებ. იანვრის იგ, ქორონიკონს უპ.

ხურთუა: კათალიკოზი ანტონი.

297. განინება მახანა შაჰლანუშვილის შიხ ბარ-მიკიტაშას სამამულო

1791 წ. 4 თებერვალი

ცსა. 3. კარბულაშვილის პირადი ფონდი № 1461. ჩუველი № 13. საბ. № 65. პირი. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მდივანბეგის რამაზის შვილი იოანე უჩიოდა ტერ-მიკიტულმას — დედის ჩემის მზითვეთ არისო და ახლა კი თავს აღარ მიდებსო.

ჩვენ, ბატონის შვილმა ვახტანგმა და ალექსანდრემ, მსაჯულთ თანდასწრებით მოვაყვანინეთ.

ტერტერა უბასუბედა: მე ყაფლანიანთ ყმა როდისა ვარო, რომ შენთვის მზითვეში გამოვეტანებინეო.

ჩვენ ყაფლანიშვილი ვახტანგ მოვაყვანინეთ. ვკითხეთ. გვითხრა: ჩემი წილი კაცი არისო. იქილამ რომ აიყარა და გარდმოვიდა, მამიქემქმა მამიდას მისცაო. ეს ორმოცი-ორმოცდაათი წელიწადია კახეთში არის და ამითი სახელი ქვიანო. მე კი ვეღარ ვედავებო და თუ სხვა მოლაპარაკე ჰყავს ვინმეო, მოვიდეს და მელაპარაკოსო.

რადგან ასე იყო, ჩვენც ამ იოანეს დევანებეთ სამართლიო. თავის თავს კი ვერ გამოართმევს. და თუ სხვა მოდავე ჰყავს ვინმე, ვახტანგს ელაპარაკოს, იმათგან არის მოცემული. თებერვლის და, ქორონიკონს უოთ.

ოთხი ბუჭელი:

1. რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.
2. დავითის რტო სახელ მძესა ალექსანდრე მეფის ძესა.
3. ბეჟან
4. კახეთის ხევისთავი მლივანი სვიმონ

298. განიხილეთ იას პერიოდიკის და პაპა ნავლინილის
მედიკალური სამუშაო

1791 წ. 28 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1398. დედანი. ქაღალდი. 41x17 სმ. დაზიანებული. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილი.

ქ. მისი უგანათლებულობის მეფის ძეს ვახტანგს
ოქმით ებძანა: პეტრიაშვილი იასე პაპულას ნაცვლი-
შვილს მამულზედ უჩივისო, სამართალი უყავითო, დედოფ-
ლის ელენეს წყალობის სიგელი აქვსო.

ჩვენ მიხაილ პეტრიაშვილს წიგნი მივწერეთ: პა-
პულაჲ აქ სამართალში მოგვიყვანე, შენც აქ მოდი. და ეს იასე რომ
პაპულას მელიწკაურის მამულს რომ ედაქმება, მან მალ-
რანს ღმერთი წინაშე მოიკითხე, სწორი ანბავი მოგვიტანე.

მიხაილ და პაპულა ორნივე ერთად მოვიდნენ, შეექმნათ ლაპარა-
კი იასეს და პაპულას.

იასემ სიგელი წარმოაყენა ბატონის ელენე დედოფლისაგან
ბოძებულს, როცა თორდის ციხეში ბრძანებულა და იმ გვირქ-
ვებაში უმსახურნიათ ამ იასეს პაპას მამულსა და გიორგისს,
და ამ სამსახურის სანუფქით მალრანს ხეთა საკომლო უბოძებია
მელიწკაურისა და ჩირიკაშვილისა. და ეს მელიწ-
კაურის მამული პაპულაჲ შენ გვიტრავსო მოპარვითაო.

პაპულა ეპასუხებოდა: არა, ჩემი მამულიაჲ.

ჩვენ იასეს მოწამე ვთხოვეთ: ვინ ვითხრა შენ, რომ პაპულას
მელიწკაურის მამული უჭირავსო; მიხაილს კითხეთო.

ჩვენ ვითხეთ მიხაილს, ასე მოახსენა სამართალს, რომ: პა-
პულა, გოგია ნათლიშვილი და მე ერთად ვიყავით იქ, მო-
ვიყვანიეთ ნათლიშვილის კაცი, მოხუცებული ბლუნიჩია, ამას
ვკითხე, ამ ნინიამ ასე გვიანბო, რომ: პაპულას რომ მამული უჭირავს-
სო, მელიწკაურის მამულიაო, ასე ვიცო. ამ ლაპარაკში სოლო-
მონ ნაცვლი და ეს იასეც, სხვანიც სოვლის კაცი დაესწრნენ,
მიხაილმა პაპულასთან ასე გვიანბო სამართალშია და სხვანიც ასე ან-
ბოძენ; და პაპულამ უარი თქვა, ჩემი მამული არის, მელიწკაურისა
არ არისო.

ჩვენ ვადა დაუღვიეთ. წადი, შენ თუ გაყრილობის ბარათი შე-

* შტრ. 1791 წ. 2 იანვრის განჩინების ამავ სექცზე (აქვე, № 306).

ნის სახლის კაცებისაგან ამ მამულისა თუ შენ დაგვარგვია, იმათ
საფარდოს ბარათში ეწერება, მოგვიტანე. თუ ბატონისაგან წყალო-
ბით გიშოვნია, სიგელი გევენება, თუ ნასყიდი გაქვს, წიგნი გევენება;
თუ ნამშობიერი გაქვს, კიდენ წიგნი გევენება; ერთ-ერთი მოგვიტანე
და შენი მამული იქნება. თუ არა გაქვს, მამული მელიწკაურისა ამ
იასეს პეტრიაშვილს უკვდავთ ბოძებია, როდესაც იპოვ-
ნის, გამოართმევს. და პაპულა აქ სამართალში აღარ მოვიდა.

ჩუენ ეს ასე და დავინახეთ სამართალით: თუ პაპულას წიგნი არა
აქვს რა, მელიწკაურის მამული ამისი არის.

ბრძანებაც იყო მისის უგანათლებულებულობისაგან: თუ მან ვერ
გაუტრიაოთო, ჩვენს სამართალში გამოგზავნეთო. ერთი ოქმი რა-
მან მდივანბეგთან ქონია ამ იასეს მისის უმაღლესობისა-
გან: იასულობაც შენ უნდა უყო და ეს მელიწკაურის მამული უნ-
და უპოვნოო, ამ პეტრიაშვილს მოაბარო. თებერვალს კ, ქორონი-
კონს უთო.

ორი ბეშვილი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჭულად
მაგო ბეჟან.
2. მონა ღთისა მდივანბეგი ოტი ა.

თავში:

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონიშვილი ვეახ-
ტანგ, ამ მდივანბეგების განჩინებულს სამართალს ვამტკიცებთ.
მარტის ია, ქორონიკონს [უოქო].

ბეშვილი: რტოდ ვარ დავითის, მეკლ-ლომად ვით ის, ვახტანგ
გამტკიცებ მეფის ძეობით.

299. განიხილეთ სოლოვონ 11-ისა ვითომი განათმობის და გუშა
პროფესორის სამუშაო

1791 წ. 18 მარტი

ქუთ. ისტ. ეთნოგრ. მუხ. საბ. № 333. დედანი. ქაღალდი. 33x15,5 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. დაბრძანდა თავით ბატონი მეფე სოლომონ და თავი-
სი დიდებულნი თან იახლენ და ყოვლად სამღვდელო გენათელ
მეტროპოლიტი ეფთვიმი და აკოტაშვილი ბ[უ]ჭუა
გვიამბევეთ.

გენათელმა უჩივლა: «შენ გურულის კაცები დაიჭირე, გური-

და სწერს: ჩერქეზელთ და გარეჯელთ მამულზე ცილობა ჰქონდათ ფიცი ჩერქეზელთა დაედაღვიო! და ამ სამართალში მარიამწვარელს და ანთოკელნიც თან დაეისწარიოთ. ამათი სარჩელი რომ მოვისამინეთ და ორისავე მხარის საბუთები გამოვიძიეთ, ასე ვანვაჩინეთ, თუმცა მყაყანთ ზემოხსენებული განაჩენები და მამულიც კელთ ჰქონდათ, მაგრამ არც ერთს განაჩენში მეფის აღუქსანდრეს წიგნი ხსენებული არ იყო და ჩანს უთუოდ, რომ არც ერთს სამართალში არ გამოცხადებულა მეფის აღუქსანდრეს წიგნი, თორემ განაჩენში მოიხსენებდნენ.

მეორედ, მეფის როსტომის განაჩენი აცხადებს, რომ მეფის აღუქსანდრედამ მოკიდებული როსტომ მეფემდის ოლეს გარეთ ჩერქეზიანთ სამღვდრამდის გიორგიწმინდელთ ჰქონებიათ.

მესამედ, მღებარეობა ამ სადაოს მიწისა მოსამართლეთაგან გასინჯულობის წინააღმდეგომ დაავდებს, მარიამწვარის სისწორ მღებარეობას გამოვა; ოლეს, ანთოქსა და გიორგიწმინდელთ ახსენებს და არა მყაყანთ.

მეოთხედ, ამ მღვდრამრეს ეამში და წინას დროებშიაც ყოველთვის გიორგიწმინდელთ ოხსად და ხუთად რიცხვით მარიამწვარელთაგან მეტნი ყოფილან და არიან და სჯის გასინჯულობა გონებისა, რომ თორმეტს კვამლს ორმოცსა და სამოცს კვამლზე მეტი მამული არ ექნებოდათ.

მეხუთედ, მეფე აღუქსანდრე მყაყანთა და გიორგიწმინდელთ მიჯნად ოლეს რომ სწერს, ის ოლე მოსამართლეთაგან შესაწყნარებელის სამართლით გაყოფს მარიამწვარის და გიორგიწმინდელთ მიწის მღებარეობას.

რადგან ეს სადაო მამული მყაყანთ კელთ ექრათ, საქართველოს სამართლით ფიცი მყაყანთ ერგებოდათ. მაგრამ ზემორე აღწერილის ხელისავე აღმოჩენილს საბუთებით და შესაწყნარებელის მიზეზებით სამართალმა ფიცი გიორგიწმინდელთ მიუგდო.

წადგენ გიორგიწმინდელი ერთობით და ასე ფიცონ: «ამისა მადლმა და განმაცხოველებელმა ღმერთმა მყაყანო, ეს მეფის აღუქსანდრეს წიგნიც ჰეშმარიტი იყოს და სამართლით სამამულედ თქვენ კელი არა გქონდესთ».

თუ ასე ფიცეს, დარჩებათ ეს სადაო მამული ოლეს გარეთ

ჩერქეზიანთ სამღვდრამდის გიორგიწმინდელთა. და თუ ვერ დაიფიცეს, დარჩებათ მყაყანთ, სადამდისაც დღევანდლამდის ჰქონებიათ.

ეშვიკალასბაშო გარსევანი განჩინება ესე ასე აღასრულე. მარტის იმ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა და სხვათა ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. გიორგიწმინდელთ ფიცი აღარც კი ეჭირებოდათ, მაგრამ თითონ მოინდომეს ფიცი და ჩვენც ნება მიეცით. აპრილის დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი პატრონი დარეჯანი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, მრჩობლათავე საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის დ, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა: პატრიარხი ძე მეფისა ირაკლი მეორისა ანტონი, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აპრილის დ, წელსა ჩღუა.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი იულიონ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ აპრილის ე, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ვახტანგ, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აპრილის ე, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნაოზ, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აპრილის ზ, ქორონიკონს უოთ.

1 დაავდევით. 2 + მეორედ.

**301. ბანიონა იოსებ ცალალაბანიძისა და თომა აბულმარდისუვილის
ბავშლის საქმეზე**

1791 წ. 18 მარტი

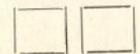
ცსსა. ფ. 1450. დეთ. № 35. სპ. № 161. პირი. ქალღი. მხედრული.

[114] მისი უგანათლებულებლობას საქართველოს [უფლისწულს მეფის ძე გიორგის ებრძანებინა ჩვენ, ალექსანდრე ემიჯიასბაშისათვის და ჯორასშვილის ნაზირის ტარიელასათვის: აბულმარდისშვილი მღვდელი და ცალქალამანიძე იოსებ რომ მიწაზედ დაობენო თქვენ ალაპარაკეთო და ამათი ოსპარაკი სწორეთ შეიტყვეთო. თომა მღვდელი ამას უპასუხებდა იოსებს: გრძელა მიწა რომ არისო, შენთვის არ მოიყიდნიაო და არც წიგნი მომიციაო და ძველი სიგლების ისე მევე მაქვსო.

იოსებ ამას მიუხედავად თომასა: გძელა მიწაო ექვსი დღისაო ნასყიდი მაქვსო და ნასყიდობის წიგნი მქონდაო მოცემული შენის გაუყრელის სახლის კაცების გიორგისაგან, იონათამისა და იოსებისაგანაო და შენი სახელიც შიგ ეწერაო იმ ნასყიდობის წიგნშიაო და ის სიგელი დამეკარგაო: ამის მიზეზითაო მოლარეთხუცი გლუჩაძიძე ელქსბარ მიჩიოდაო შენგან მოსყიდულს გძელს მიწაზედაო, მიმიყვანეს მდივან [v] ბეგ ფარსადანთანაო და მალაპარაკეს და ის ნასყიდობის შენის სახლის კაცების წიგნი რომ მქონდა, ისიც მიმატანინაო და ფარსადან მდივანზეგ ქონდაო და შენ კი ხელი აგაღებინეს იმ მიწაზედაო. ის წიგნი ნასყიდობის მდივანების ხელში დიკარგაო, ედღარ იბუნაო და განაჩენი დამიწერა, მოცეაო, რომ ახლაც ხელში მიჭირავსო.

ახლა კიდევ სხვა მოწმეებს მოვთხოვეთ იოსებსა*: მოწამე წამოაყენა გოგბედასშვილი დავით, ასე უმოწმა იოსებსა: ის გძელა მიწა ამ იოსების მამის ნასყიდა არისო, დათუა ჯავახიშვილის დროსაც ამას ეჭირაო და ესე სჯამდაო იმ მაწმის მოსავალსაო. მეორე გოგბედასშვილი კიკელა წარმოგდა, იმანაც ასე უმოწმა: სანატრელად მოხსენებულის მეფეს თეიმურაზის დროსა მე ჯაბღრათ ეახლდით, როცა შინ მივიდოდით მამის ეინახავდით, ის გძელა მიწა იოსების მამის ეჭირაო, ამათ ნასყიდო იყოო და თითონ ბიძაჩემმაც სამნებიც ჩაუსხაო და ბიძაჩემი ლუარსაბ გასყიდვაშიაც დასწრებოდაო და იოსებს ეჭირაო.

ამ ზემორემოხსენებულის ძალითა და მოწმეების სიტყვითა ის გძელა მიწა იოსებს დარჩა. ახლა ნება ამათის უგანათლებულ-სობისაქ. მარტის იმ, ქორონიკონს უთო.

თავში:
ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, განჩინილს სამართალს ვამტყიცებთ. მარტის კ, [115] ქორონიკონს

უთო.

გორგი

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას ვამტყიცებთ. მარტის კა, ქორონიკონს უთო.

მეფის ძე იულონ

ჩვენ, სარდარ ქალაქის მოურავი დავით, ამ განჩინების მო-
წამე ვარ.

სარდარ მოურავი ქალაქისა დავით

302. ბანიონა ბუნბარბისა და ზალიბაგაშვილის ბავშლის საქმეზე

1791 წ. 26 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 6347. დღიანი. ქალღი. 33x20,8 სმ. მხედ-რული. განვეითობის ნიშნად ნახარა წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულებლობას ბატონს ბატონისშვილს გიორგის ებანა ჩვენ, მათის შვილის იონესათვის ბუნტურებისა და ზალიბგაგაშვილის სამართალი. ჩვენ მოვყვანიეთ ესენი და სამართალში ვალაპარაკეთ.

ზალიბგაგაშვილს ამას უჩიოდნენ ბუნტურები, რომ შან-შე ერისთავისაგან და იმის მამისაგან გვექონიაო! ნაბობე-ბით სხვის ნახევარიო. და წიგნიც მოიტანეს შამშე ერისთავის მო-ცემული და იმაშიც აცხადებდა, რომ სხევი ამათთვის მიეცა.

ზალიბგაგაშვილი უპასუხებდა: რომ ეს სხევი სულ მთლად ჩემთვის მოუციაო შამშე ერისთავსაო. და წიგნი მოიტანა. ამ ზალიბგაგაშვილის წიგნში სამი სტრიქონი მოშლილი იყო. ამაში ჩვენ ვკითხეთ: ეს ამტენი წამოილი რა არისო?

ბუნტურებმა თქვეს, რომ ამაში მამის ჩვენისა და ბიძის ჩვენების სახელები ეწერაო და თქვენ მოვიშლიათო.

1 გვეონიაო, 2 შეამშე.

* იოსებსა* გადახაზულია და ზემოდან იმავე ხელთ ჩაწერილია „თომამ“.

ზალინბეგაშვილი ანბობდა, რომ უწინდელი მოშლილია.

მაგრამ ჩვენ ეს წაშლილი წიგნი კარგად გავსინჯეთ და აღმოვაჩინეთ, რომ ასე ეწერა: რაც ბუნტურს ავთანდილს და ნადირას და შიოსს, ქორიორას ჩვენგან და მამის ჩვენისაგან წყალობა სჭირდებოდაო, იმის გარდაო გვიბოძებიაო; და ამ ზალინბეგაშვილის წიგნი მოშლილი იყო; და რაც დავსწერეთ ეს ასე აღმოვაჩინეთ; და სწორეთ მოშლილიც არის. და ნება თქვენის უვანათლებულისობისა აღსრულდეს.

და კიდევ დავით ერისთავის აგანაც წყალობის წიგნი მოიტანეს ამ ბუნტურებმა, რომ ასე უცხადებს: რადგან ბატონის მამის ჩვენისა და ბიძის ჩვენისაგან წყალობის წიგნი გქონდათო, ჩვენც მოგივითაო ნახევარ სხებიო.

ანლა ჩვენც რომ გავსინჯეთ და ამათი წყალობის წიგნები ვნახეთ, და ორისავე ერისთავისაგან მიცემული ქონდით და ზალინბეგას შვილის წიგნში ამათი სახელები მოშლილი იყო, ჩვენ ასე ვავეჩინეთ, რომ შუა უნდა გაიყონ ის ნასხები. და ნება თქვენი უვანათლებულისობისა აღსრულდეს.

იოსებ კონსტანტინეშვილი! ეს სხები უნდა მიქვადე და ამ ბუნტურებს და ზალინბეგაშვილს გაუყო შუაზედ. მარტის 13, ქორონიკონს უოთ.

ბჭაძე: სასოებათ მაქვს ძელი ცხოველი, მრჩობლის ცხოვრებას მისგან მოველი, იოანე.

303. პანიჩეა სოლომონ ბაბურიშვილის უმჯობესი საქმეა

1791 წ. 1 აპრილი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 1210. დედანი. ქალაქი 55X30,8 სმ. დაზიანებული, ალგალაგ ამოხეულია. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახშირია ორწერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ბატონს დედოფალს ჩუენ — საქართველოს მსაჯულთშეკრებილთათვის ებქმანა: ბებურისაშვილის სოლომონს სესია და ნინია უჩივიან, შენი ყმაწი არა ვართო, ალაპარაკეთ და! სამართალი მიეცითო. მათის ბრძანებისაებრ მოვაყვანიეთ და ვალაპარაკეთ.

სოლომონ [ამბობდა]: დიდი ხანია ეს სესია და ნინია ჩვენთან მოვიდნენ და როდესაც კახეთი აიწერა, მაშინ ყმად დაი-

წერნენ და რომ გავიყარნით მე და ჩემი სახლის კაცი, ესენი ბართით მე მერგნენ, თუ ჩემი არ იყვენენ, ან კახეთის აწერაში ჩემს ყმად რათ დაიწერნენ, ან ბართში რომ ჩავადგევით, რატომ მაშინ არა თქვეს, ამათი ყმანი არა ვართო.

სესიამ და ნინიამ მიუგეს: ცხინვალელი მისურაქენი ვართო, გადავსცივდით, ხიზნათ მივედით და მაგათის მამულისათვის ქელი არ მოგვიცილიაო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ბატონს დედოფალს სამართლიდამ მოვასხენეთ: ცხინვალელებიდან როგორც მოგხსენდათ ამათის მამურაძეობისა, ის გვიბძანეთ. მის უმაღლესობას! ასე ებქმანა: მაშინ ეს კაცი ამ ბებურისშვილს რომ ედავებოდნენ, ჩუენ ცხინვალელებს ვკითხეთ და იმათგან ასე მოგვიხსენდა — ჩვენ მისურაქეები არ გვაკლიათ და არც ამათი მამული ჩანსო და არც ამათი მისურაძეობა ვიცითო; მარა ცხინვალის მამასახლისიც აქ არის, იმასაც კითხეთო.

რადგან ეს სესია და ნინია ამას ამბობდნენ, ჩვენ ცხინვალელები ვართო და მისურაძეებიო, და ცხინვალელებს მოუხსენებიათ, არც ამათი მისურაძეობა ვიცითო, არც მისურაძეები გვაკლიანო და არც ამათი მამული ჩანსო. რადგან ვანწესება ასეა, ამ ხნის ჩასული კაცი [საიდანაც მისულა, იქიდან მოკიდებული ამ რიცხვამდინ იმასთან დგომილა, ვეღარ წაუფა. მარა რომ ამბობდნენ — სახასონი ვართო ცხინვალელი მისურაძეები და მამულიც ცხინვალისა გვაქვსო; და ცხინვალელი მოუხსენებიათ — არც ამათი მისურაძეობა ვიცითო, არც ამათი მამული ვიცითო და არც მისურაძე [ჩვენ] გვაკლიათ; ამათის მოწმობით გამტყუნდნენ, რომ არც მისურაძეები ყოფილან, არც მამული უჩანსო.

ამ საბუთებით ეს სესია და ნინია და ამისი ძმისწულები ამ სოლომონს ყმად დარჩნენ. და თუ ეს სესია და ნინია ასეთს ძლიერს საბუთს [მოიტანენ, რომ მართლა სახასონიც ყოფილიყვენ და ამათი მამულიც; სამართალს დაუნიშნონ, მაშინ ამ ნინიას და სესიას სამართალი მიეცემათ. და თუ ამისთანა საბუთს ვერ მოიტანენ, ვეღარას ედავებიან და დარჩებიან ყმად. და ნება მათის სიმაღლისა არის. აპრილის 1, ქორონიკონს უოთ.

ოთხი გუჯლი:

1. მე თოღი
2. ლოდ კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ

4. ეს მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშვიკასბაჲ მყო მდივან-ბეგი თე მუ რ ა ზ.

და დარჩენ ყმად სოლომონს და ამის ძმისწულს ომანს. ამ ვა-ნაჩენში რომ ასე დავბირდით, და მე, მ ზ ე ჯ ა ბ უ ჯ დ ი ა ნ ბ ე გ ი კიდევ გაჩხრეკას უპირებდი, ჩემს სადგომს მყოფს მოვიდნენ სო-ლომონ და ეს ნინია და ესესია და ასე თქვეს: «რაც მეტნაყლებოა მოხდაო, სულ უმამულობით მოხდაო; და თუ მამულს მოგვეცეო და გაძლებასაო, შენ ბატონიო და ჩვენ ყმანიო». სოლომონმაც დიდის ფიცით აღუთქვა მამულის მიცემა და გაძლებინება.

აიყარეს ნაბდები, შემოვიდნენ მუხლისთვით და მუხლს აკო-ცეს. მე რომ ასე ვნახე, ქეშმარტებისაგან იძულებულმან დავბეჭ-დე ორთავე მოღავეთ ნებათქცით).

ბეჭული: მ ზ ე ჯ ა ბ უ ჯ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ. აპრილის იე, ქორონიკონს უოთ.

ბეჭული: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი პატრონი დარეჯან, მსაჯულთა მიერ განსჯილს განჩინებასა ამას ვამტი-ცებთ. აპრილის მ, ქორონიკონს უოთ.

ბეჭული: დედოფალი დარეჯან.

კიდევზე:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრი-არქი მუფის ირაქლის ძე ანტონი, განჩინება[ს] ამას ვამტი-ცებ[თ]. აპრილის... ქორონიკონს].

ხელთვა: ანტონი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული, მეფის ძე გიორგ ი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. აპრილის თ, ქორონიკონს უოთ.

გიორგი

ქ. საქართველოს უფლისწულის ძე იოანე ვამტი-ცებ განაჩენსა ამას. შიბათვის დ, ქორონიკონს უოთ.

ბეჭული: სასობათ მიქეს ძელი ცხოველა, მრჩობლის ცხოვრებას მისგან მოველი იოანე.

1791 წ. 8 აპრილი

ცსსა. ფ. 1450. დათ. № 26. საბ. № 279. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[215v] კორინთელი პაპუა ჩიოდა: ოსებმა გამქცეულს ძმას ნინიას ტყვისა ვასყიდვა შესწამესო და ამაზე დავა და-მიწყესო. თქვენს შვილს იულონს მოგასხენეთო და ოქმი მიბო-დაო, რომ სამართალში უნდა ჩვენთან ელაპარაკნეთო და უსამართ-ლოდ არა ეწყენინებინათო. იმათ თქვენის შვილის ბრძანებას არა დასდივეს რაო, ნათლისღებას ღამეს მომიხდნენ სამოცდათექვსმეტი ოსი სახლში, ცეცხლი ჩამომაყარესო, ერთი თოფი მე მკრესო, ერ-თი თოფი ჩემს ძმას ელისბარსაო და მძიმეთ დავგვრესო, რო-მელსა ოსელში მე ვიყაო, ის სახლი კი ვეღარ გამიტეხესო და ციხე-ში კაცი არავინ იყოო, შვიდდნენ, ციხის კარები დაამტერიესო და რაც რამ მქონდა, სულ გამოიტანესო.

ეს მოვიკითხეთ და როგორც ეს პაპუა ჩიოდა, ასე მომხდარი-ყო. პირველი დანაშაული ოსებისა ესე, რომ: ჩვენს შვილს იულონს მიუწყებია, ჩემს სამართალში ელაპარაკნითო და სამართალს გი-ზამთო და უსამართლოდ ნურას აწყენინებთო; არ დაუჯერებიათ და მოხდომიან. ამის სამართალი ჩვენმა შვილმა იულონმა [216] იცის, როგორც ენებებოდეს, ისე ვარააზღვევინოს.

პაპუა კორინთელსა და იმისის სამართალი ასე განგვიჩენია: კორინთელები საქართველოში პირველი აზნაურშვილები ყოფილან, მაგრამ რადგანაც გაყრილან, შუას აზნაურშვილათ დაღვევით. ცოლ-შვილში რომ მოხდომიან და ბანიდამ ცეცხლი ჩაუყრიათ და სო-ლო დაუწყვიათ, ამისათვის ერთი მთელი სისხლი უნდა მოსცენ ოსებ-მა თავისის გვარისა, რომ იქნება შუას აზნაურშვილისა ერთი მთე-ლი სისხლი ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი უჯ — ამდენი, ეს მთლად მოხდომისათვის უნდა მოსცენ ოსებმა კორინთელსა პაპუსას და იმის ძმას ელისბარს.

და პაპუსათვის რომ თოფი უკრავთ და მძიმეთ დაუპრიათ, ასე რომ ამისი შორჩომა აღარცავის კი ჰვონებია, თოფით დაჭრილის სისხლი ნახევარი გავეჩინვა, რომ იქნება პაპუს ნახევარი სისხლი ორმოცდარვა თუმანი უჯ — ამდენი. ესეც ოსებმა უნდა მოსცენ.

1 კორინთელი. 2 კორინთელისა. 3 კორინთელები. 4 კორინთელი.

და ელისბარ რომ თოფით დაჭრილა, იმას რადგანც შენობაში არა ჰქონებია მოხვედრებული და გაკრული აქვს, ის უნდა ვაი-
შინჯოს და როგორც დაჭრილი ყოფილა, იმისი სისხლიც უნდა მის-
ცეს. და რაც ან წახდენით და ან წაუღიათ, ისიც უნდა უზღონ და
უკან მოუბრუნონ და უკლებლად უნდა [v] მოსცენ.

თუ თავიანთ სიტყვას ვაამართლებენ და ამ პაპუას ძმა იმა-
თის ტყვეების საქმეში რევებულა, ამის სამართალს როგორც თი-
თონ გააჩენენ, ჩვენ ყაბული გვაქვს. თავისის გაქცეულისა და ხელ-
აღებულის ძმისა სახლისკაცისა და ნათესავისას თუ ისინი დაიდ-
დებენ თავსა, ჩვენც სამართალს მივაკვირებთ. და თუ ისინი არ დაი-
დებენ თავსა და არცარა საქმე ამითან ექნებათ.

ამ პაპუას მოხლოებაში სამოცდათექვსმეტი კაცი რომ ყოფი-
ლა, ამ სამოცდათექვსმეტის კაციდამ რომელსაც ხელში ჩაიგდებს,
იმას უნდა ვარდახდეს. ამისი თქმა არ იქნება: მე მუშა ვიყავი, მე
საქმე არა მაქვსო. რომელიც თავისთავს მუშას ეძახის, იმას უფრო
დიდი დანაშაული აქვს.

ჩვენ ასე გავგიჩენია და ასე დავგიმტკიცებია. ამას იქით ოსე-
ბის სამართალი ასე უნდა მოხდეს. და ოსსა და ჩვენს კაცში თუ სა-
სისხლო საქმე მოხდა რამე, რასაც სისხლს ოსები თავისის მკვიდ-
რისას იღებენ და თავისის ტყვისასა, ქართველის გლეხის კაცის
სისხლიც ის გავგიჩენია, ოსების დავაში მკვიდრსაცა და ცოცხალ-
საცა, რომელსაც დაატყვევებენ. და აზნაურშვილის სისხლი ერთი
სამათ გავგიჩენია. და თავადიშვილის ერთი ექვსად გავგიჩენია ამ
ოსების დავაში [217] თავ-თავისის მიხედულობითა.

ეს სამართალი, რომელიც ოსების ბატონი თავადიშვილები არ
არიან, იმათი გავგიჩენია. და რომელიც ოსების თავადიშვილები
არიან, იმათი სისხლი ხომ ძველათგანვე გაჩენილი არის და კრდევ
მეტათა, და ჩვენ იმას ვერ მოვწვით.

ეს ასე გავგირიგებია და ასე დავგიმტკიცებია და ასე უნდა
ამას იქით ოსებისა და ქართველების სამართალი ასე მოხდებო-
დეს. აბრისის გ. ქორონიკონს უოთ.

მსუც ასე გვიბრძანებია: რაც ოსი ან ქურდობაზე მოკვდება
ან მოხლოებაზე, იმისი სისხლი არც გაუჩნდებათ და არც მიეცემათ.
და ეგრეთვე ქართველი კაცი რომ წაივდეს იმათში საქურდლათა და
იქ ოსებში მოკვდეს, არც იმას გაუჩნდება სისხლი. [ ]

ჩუნენ, ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოს პატრი-

არხი ძე მეფისა ირაკლი მეორისა ანტონი, მისას სიმალლი-
სკან განჩინებას ვამტკიცებთ. აბრისის ივ. ქორონიკონს უოთ. კათალიკოზი.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი,
მისის უმაღლესობის ბრძანებას ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აბრი-
ლის ივ. ქორონიკონს უოთ. [ ]

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე იულონ, ამ განჩინებას
[v] ვამტკიცებთ. აბრისის ივ. ქორონიკონს უოთ. [ ]

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ განჩინებას
[v] ვამტკიცებთ. აბრისის ივ. ქორონიკონს უოთ. [ ]

ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ალექსანდრე, განჩი-
ნებას ამას ვამტკიცებთ. აბრისის ივ. ქორონიკონს უოთ. [ ]

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნაოზ,
განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. აბრისის ივ. ქორონიკონს უოთ. [ ]

305. განჩინება ზაზა ბაღალაშვილის შიშის თმადრომ ბიძინაშვილის საყვამე

1791 წ. 9 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14187. დღიანი. ქაღალდი. 82,7x30,5 სმ. და-
ზიანებული. ალაგ-ალგ ამოხეული. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად
ნახშირისა ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ჩუნენ საქართველოს უფლისწულის ბა-
ტონიშვილის გიორგისათვის ებძანა: მაღალ-
შვილი ზაზა მაღალაშვილს დავითს, სვიმონს და
ამათს ძმისწულებს რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცი-
თო. მათის ბრძანებისაგებ საქართველოს მსაჯულთშეკრებილმა
ჩვენთან დავისწართ, ესენი მოუყავანინეთ და ვალაპარაკეთ.

ზაზა ასე ჩიოდა: ბიძა ჩემს ფარნაოზს თავისი [ორი დაეკ-
ლა], თავისის მეძებრებისთვის თავისის ღორის სისხლი უჭმევია.

ზურაბ მოსულა, ფირანის [მეძებრები] დაულხავს, თავისი მეძებრები მოუსხავს, ფირანის ღორის სისხლი თავ[ის]სი მეძებრებ[ის]ათვის უქმევი. ფირანს უთქომს: რას მეშარტლებოდი, ჩემის ღორის სისხლი ჩემს მეძებრებ[ის] რათ [არ აჰამე]. ფირანისათვის ორი სამი ჯიხი ზურაბს დაურტყამს. ფირან გაქცეულა თავის სახლში; შესტრია ზურაბ, მიხდომია კარზედ, ფირანს კარი მოუტელტა, ზურაბს უჯინებია, კარში გამოლიო; შინად[ამ] კმალი უძვეგებია და დაუტრია. ის დაჭრილი შინ მისულა და უთქომს: ჩემი თავი მე მივეკლაო, ფირანს ნურას ერჩიო, ჩემი ცოდვა იმას, ვინც ფირანს ერჩოლის რამეო. ის დაჭრილი მომკუდა[რა]. ფირან მორიდებია.

ამ დავითისა და სვიმონის ძმას — იაკობს და მამუქას ფირან ფიცით მოუყვანიათ, ამათვე ულაღებიათ და უსამართლოდ ფირანისათვის თვალები დაუთხრიათ. მერე იმ თვალდახრისათვის საკანონოდ ნიკოლოზ კათალიკოზს ეს ბიძინაშვილი გამოურთმევიო.

იმაე იაკობის ძმათ დაუქერიათ ეს კაცი, მამაჩემი ჰარში ლეკებს მოუკლავსო, მე ერთის წლისა ვერცკი დაგრჩომილვარ, ჩემი ყმა და მამული და ეს კაციც ამით დაუქერიათ, ჩემი ყმა და მამული დამანებეს ამ კაცს ეს არ მანებებდნენ, საკანონოდ არის აღებულიო.

მის უმადლესობას მოგახსენე, მისმა უმადლესობამ ოქმით) მიბოძა და მის უწმინდესობას კათალიკოზს ანტონისთან გაგზავნა ციცი სვილი გივი და მდივანი სულხან — ან ზახას ამ კაცზედ სამართალი მიეცესო. მისმა უწმინდესობამ ბჰანა გავარიგებო. მერე მისმა უწმინდესობამ მეც შეიძინა გავიოგებო. და მისმა უმადლესობამ მდივანბეგს თქიძე არაზს და გივს ციცი სვილს ფიცით კითხა; ამით რაც იცოდნენ, მოახსენეს. ოქმით კიდევ მიბოძა. და მისმა უწმინდესობამ მიბოძა განჩინებო. მარა ამით მოახსენეს; ჩვენი ძმა იაკობ ფირანის თვალის დათხრაში არა რეულაო. მისთვის ეს განჩინეი წამართვის და აღარც ეს კაცი დამანებეს. სამართალს ვითხოვო.

სვიმონმა და მისმა ძმისწულმა მიუტყეს: ფირანის თვალის თხრაში ჩემი ძმა იაკობ არა რეულაო, მიუტყამ დასთხარა თვალეზიო. და კათალიკოზმა ნიკოლოზმა ეს ბიძინაშვილი საკანონოდ აიყვანაო. და მისმა უწმინდესობამ კათოლიკოზმა ანტონიმ ჩემი ძმის წული სოლომონ მონაალო. ეს კაცი ამ წერილთა ასე უბოძა და მას აქეთ ჩუენა გქმეავსო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩუენ ამ ზახას მოწმობა მოვთხოვეთ, რომ მართლა ზურაბ ფირანს უსამართლოდ მიხდომოდეს.

გემა ციციშვილმა ასე იმოწმა: ფირანს ღორი დაეკლა, იმის სისხლს თავის მეძებრებს აქმევდა; ფირანს ორი-სამი ჯიხი დაჰკრა ზურაბმა. ფირან გაქცა, თავის სახლში შეიჭრა, კარი დაუკლოთა; ზურაბ აჯინებდა — კარში გამოლიო, ფირან გამოვიდა შიშელის კმით და მუცელში შესვა ზურაბს კმალი. იმ დაჭრილმა თავისივე ციცი სვილში თქვა მღუდელთან და ერთან: ღმერთმან მომცო პასუხი, თუ ფირანს შესცოდოს ვინმე, ჩემი თავი მე მოვაკაო.

მასუქან მამუქამ და იაკობმა ფირან ფიცით მოიყვანეს და სახსლეით თვალები დასთხარეს. იმ საჩივრის ოქმი რომ უბოძეთ ზახას, ის ოქმი სულხან მდივანს და მე მიბოძეთ. ნეტარხსენებულს კათალიკოზს ანტონისთან მივედით და მივართეთ და გვიბრძანა, გავარიგებო. ამ ბიძინაშვილის ოქმი იყო, ჩვენ რომ მივართეთო.

აგრევე მდივანბეგე შეიკალახაშვილმა თემურაზმა იმოწმა: როგორც ამ გივს მოუხსენებია, ასე იყოო.

მადალაშვილმა მღუდელმა ადამამ [და] ასე იმოწმა: მამუქას ფირან ქალაქს მოყუქანდა, ციციანი გადაუდგნენ ნიჩბის [ს], გამოართვეს და მდივანბეგის სახლში იყო. იაკობს კაცი გამოეგზავნა, ფიცით დაეკრებინა, არას გერჩიოთ, ისე წაუქუქანათ, გადებრუნებინათ და თვალები დაეთხარათ. და როგორც გივს მოუხსენებია, სწორე ასე იყოო, ამისი ლამაზურე და მოწამე ვარო.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ მოწამეთ მოწმობით დარჩა ეს წინარეხელი ბიძინაშვილი თვედორე და მისი ძმისწული ამ მადალაშვილს ზახასს კმალი.

პირველად, ამისთვის, რომ: ზურაბ ფირანს თავის სახლში მიხდომია უსამართლოდ; და დამხდომს ის მომხდომი მოუკლავს. საქართველოს სამართლის განწესებით დამხდომმა მომხდომი რომ მოუკლას, სისხლს არ მიაცემინებენ. ამათის მოწმობით ზურაბ ფირანს უსამართლოდ თავის სახლში მიხდომია და მოუკლავს. სამართალით სისხლი არ უნდა სდენოდა. და რადგან სამართლის უკითხავით თითონ იმ მოდავეთ უსამართლოდ გარდაახდევინეს — თვალები დათხარეს, სამართალით იმ თვალდათხრის სისხლი უნდა მისცემოდა და საკანონო რაქმეო გამოერთმეოდა უსამართლოდ თვალდათხრის? თუ დამნაშავე იყო, მისაგებლად თვალდათხრა კმარაო და საკანონოდ აღარ უნდა გამორთმეოდა. ორჯერ განჩინეთ ისევე ბოძებია. ამ ზახას ის განჩინეი გამოურთმევი და ის კაციც.

მეორედ, ამისთვის: სემონ ამბობდა, იაკობ არ რეულა ფორანის თვალის დათხრაში და ამდენმა მოწამემ იმოწმა, იაკობმა დასთხრა თვალები.

მესამედ, ამისთვის: ამ სემონის ძმას — იაკობს შეუფიცნია, არას ვერჩითო, მიუტყუებია, თვალები უსამართლოდ დაუთხრია და იმ უსამართლოდ თვალდამთხრეს იაკობის ძმათ კაცოც წაუთრევეიათ.

სამართალმა ის ბიძინაშვილი ამავე ზაზას დაანება და ნება მისის უმაღლესობის არის.

ყოჩიასულბაშო საამის შვილო ზაალ! ასე აღასრულე. მაისს თ, ქორონიკონს უოთ.

ვიორგი

შვიდი ბეჭედი:

1. ღთად კაცად გესვ ჭრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზ.
2. მე თოღი
3. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვედრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო.
4. მდივანბეგი
5. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბეჟან
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოქალასაშო მყო მდივანბეგი თემურაზ.
7. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონთაჲშო:

ქ. ჩვენ, მეფე საქართველოსი ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს კბ, ქორონიკონს უოთ.

შეპოლი: მე ფეხთგანანლითა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ერეკლე ქ. ჩვენ, საქართველოსა დედოფალი დარეჯან, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს კდ, ქორონიკონს უოთ.

შეპოლი: დედოფალ დარეჯან.

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა ბატრიარქი მეფის ძე ანტონი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. სექტემბერს ა, ქორონიკონს უოთ. ხელრთვა: კათალიკოზი.

ქ. ჩვენ, ბატონიშვილი იულონ ამ განჩინს ვამტკიცებთ. აგვისტოს კქ, ქორონიკონს უოთ.

შეპოლი: ტომსქესით არ ნაკლისაგან იულონ ირაკლისაგან.

306. განჩინება იაკობ ბატრიარქისა და პაპას ნაცვლისშვილის გამაღის საჩხუბო

1791 წ. 2 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1109. დედანი. ქალაღი. 27x16,2 სმ. აქა-იქ ამოხეულია. მხედრული. ყოველი სიტყვის შემდეგ წერტილი.

ქ. მათს უგანათლებულესობას მეფის ძეს ვახტანგს ებრძანა ჩვენ, კახეთის მოსამართლეთათვის, რომ პეტრიამშვილს იასეს და ნაცელიშვილს პაპუას სამართალი თქვენ მოეცითო.

ჩვენ მალრანელი დავიბარეთ, ვინც ამ იასემ გვითხრა: ნაცელიშვილი ჩანი, მღვდელი პეტრე, ხომიზური ნიკოლოზ და ბლე ნინია.

ამათ ფიცით ვკითხეთ, [თუ როგორ არის ამათი საქმე. ამათ ფიცით [დავედასტურეს]: ის მამული არც არის მელიწკაურითი, არც არის პაპუას შვილისა და არც ნაცელიანთი; და არც ვიცით, ვისი არის და ვისი არა, და არც დღევანდლამდის ნასყიდობა გაგვივინათო.

ამათ ასე ფიცით გვარწმუნეს: ამ პაპუას პაპს მოუკიდნია ხელი და უქირაჟს, მაგრამ აქ ვიცით ვისიაო. ამათის მოწმობით და ფიცით ბეითალმანად აღმოჩნდა — თქვეს მამული და ნება თქვენია, ორნივე მანდ ვიახლებიან. გენებებოდესთ ნაცელისშვილს უბოძეთ, გენებებოდესთ პეტრიავილს.

ერთი ამისთანა წიგნი პაპუასათვის მიგვაცია. თიბათვის ბ, ქორონიკონს უოთ.

ორი ბეჭედი:

1. მონა ლთისა მდივანბეგი ოტიო
2. მონა ლთისა მდივანი სვიმოზ

307. განჩინება დათუზა მისხაზვილის გამაღის საჩხუბო

1791 წ. 8 ივნისი

ესსა. ფ. 1448. № 286. დედანი. ქალაღი. 28,5x13,6 სმ. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარია ორი წერტილი.

ქ. ჩვენ, რუსთველმან ჩერქეზის ძემან ბატონმა ნიკოლოზ, მოვიხთული ვქმნით და ჩვენთანაც ილაპარაკეს, ასე რომ: ეს იტას შვილი და თუნა მიწას ეცილებოდა ტუცნას შვილებს ტულის და მამუჯა ბერს ჩემი არისო; სრულ უფროსნი კაცნიც ეს იტას შვილს ემოწმებოდა.

მაგრამ კიდევ ფიცი დაიდვა დათუნამ, წაღვა სიონში, ასე დაი-
ფიცა თვითონ დათუნამ, რომე: «ის მქადაგი შევიღებ ს რომ
მიწა ეპირა, ძველადგან სამქციადრო ამისი ყოფილიყო, საწისქვი-
ლის ადგილი რომ არის იქამდი და აქათ ქვეამდი კაცს ხელი არა
ქონდეს. არც სხვა კაცი მიცილებული ყუანდეს». ამრიგად შეფიცა
და თავისი გამოიტანა დათუნამ.

ახლა რადგან ასე ამრიგად დაიფიცა, ჩვენც ფიცი აღარა ჩაუ-
ტარეთ და დავანებეთ, რომე დღის უკან მიცილებელი აღარავინ
ყუანდეს. ჩვენც ასე დაუმტკიცეთ და ეს წიგნი მივეციეთ. სრულ
საქმენდლი მოწმენი არიან და ფიცში დამწყუდელენი, რომე ამას-
თან ქელი აღარა ვის აქვს; თავისი სამქციადრო მიმული დაინარ-
ჩუნა.

ხელთვა: რუსთველი ნიკოლოზ,
verso

ქ. წყალობითა ღმრთისათა ჩვენ, მთავარეპისკოპოსი მ
პაისიოს ეს საფიცრის წიგნი ეიხილეთ, რომელიცა ესიტა-
შვილის ფარსადანის პაპს რომელსამე მამულზე დაეფი-
ცა და მათს ყოვლად სამღვდლოებას რუსთველს მართლად
აღმოეჩინა ფარსადანის პაპა; და შენდობით და ყოვლის კაცის
შტკილებლად დაენებებინა. არც კოლო იყო იმ მამულის ქერა ფარ-
სადანისაგან, არც ეკლესიის საწყენი იყო და არც უსამართლოდ
ქონა იმ მამულისა, საქართველოს განწესებით განიონიანთ ეპირა.

მაგრა რადგან ჩემი მამიდაშვილი იყო და ჩემი ნათესავი, ეს
ფიცი რომ ვნახე, ამისი პაპა დაფიცებული იყო, ვერ მოვიტომინე და
ამ ფიცისაგან ავსხენ.

და რაც ის მამული და ჭალა არის, რომელიცა გამოუფიცავთ,
დღის იქით რაც იმ მამულიდამ სარგო გამოვიდეს, ნახევარი ღმრთე-
ებას მიერთებოდეს, ყოველ წელ იმის გამოსავალს ნახევარს მართ-
მევედეს.

და ღმრთეების მადლი, წყალობა და მშვიდობა იყოს ფარსა-
დანზე და იმის ცოლსა და შვილზე და თავის სათხოველი აღუსრუ-
ლოს.

მ საშინელო ღმრთეებზე, არსებისა ხატო უცვალებელი, შენი
მდიდარი წყალობა მოუვლინე ესიტასშვილს ფარსადანს
და იმ ფიცისაგან განთავისუფლე და მიეცე, რათა არა აღფხვ-
რას ხსენება მისი. და შეიწირე ამისგან მცირე ეცე შესაწირავი და
მომადლე მშვიდობა. აღიწერა იენის[ს], ქ, ქორთობის უთო.

ზეპელა: მთავარეპისკოპოსი პაისიოს
რაც ამ მამულიდამ ღალა და კულუბი ფარსადანს ერგებო-
დეს, იქიდან ნახევარსა ღმრთეებას ფარსადან მართმევედეს.

ზეპელა: მთავარეპისკოპოსი პაისიოს.

308. ზანჩინება მამიაზაზისა და ალაზაზას მამულის საქმეზე

1791 წ. 9 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 20. სპ. № 76. პარი. ქაღალდი. მხედრული.

[92v] მის უმაღლესობას საქართველოს უფლისწულის ბატო-
ნისშვილის გიორგისათვის ებძანა: ქაზუმ-ბეგის
შეილი მამადა-ბეგ ასე რომ ჩივის, ალაპარაკეთ და სამართა-
ლო მიეციეთო. მათს უგანათლებულესობას ჩუენ, მსაჯულთათვის
ებძანა: ახუნდი თქვენთან დაისწართ, ალაპარაკეთ ესე და
ამისი მოდავე და სამართალი მიეციეთ.

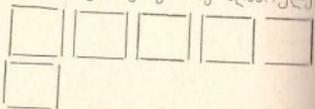
მათის ბრძანებისამებრ ჩვენთან [93] დავისწართ ახუნდი
მოლა იბრეიმა, მოვაყვანიეთ ორნი მოდავენი და ვალაპა-
რაკეთ.

მამადა-ბეგ ასე ჩიოდა: ამის უწინარეს მამაჩემს და
მოლა ისმელიას ამ წისქვილზე და დაბახანის ადგილზე სარ-
ჩელი მოხვლიათ. მის უმაღლესობას საქართველოს მეფეს თეი-
მურაზს მამაჩემი და ამათი მამა ულაპარაკებიათ და ამ განჩინე-
ბით ასე განუტყვიან: ნახევარი იმ წისქვილების აბითურაბის
შვილისათვის უბოძებია, ერთი ჩარქეი ჩვენი მე და მოლა ისმელია-
სათვის უბოძებია; იქიდან აქამომდე მამაჩემს სჭერია და მეცა მე-
პირა. ამ სამს წელიწადს წინათ ალაპარაკამ და ქიჩიკალამ
წამართვეს, სამართალს ვითხოვო.

ალაპარაკამ ამის ვსამტყუნებელი ვერა თქვა რა და გამ-
ტყუნდა. ამისი გამტყუნებისა და ამისი გამართლებისა სარჩელი
აბითურაბის ასე შეილის მირსაყულის განჩინებაში
თითოეულად სწერია. ასე, რომ სანატრელი და ცნებული მეფე თეი-
მურაზს განჩინებთ ასე ბრძანეს: აბითურაბის შეილი თუმშალო
ქაზუმ-ბეგ და მოლა ისმელია [v] ვალაპარაკეთ და ასე გავსამარ-
თლეთო, რომ იმ წისქვილების ნახევარი — აბითურაბის შეილსაო,
დაბავების ადგილი ნახევარი — მოლა ისმელიასა და ნახევარი
თუმშალო ქაზუმ-ბეგსაო; და წისქვილებისა ერთი ჩარქეი — მოლა
ისმელიასა და ერთი ჩარქეი — ქაზუმ-ბეგისაო.

იმ ბიძანებლად მოკიდებულ აქამოდენ ამ თუშმალ ქაზუმ-ბე-
გის შვილს სვერია და ტყუილის დავით [უს] უსამართლო გამო-
ურთმევია და სამართალმა ასე დაქანება თავისი წილი იმ წისქვი-
ლის მეოთხედი და დაბაღების ადგილის ნახევარი ამ ქაზუმბეგის
შვილს მაჰმად-ბეგს. და იმ წისქვილების მეოთხედი, დაბახანის ად-
გილის ნახევარი შილა ისმალას შვილს ალაბაას და მის ძმის-
წულს დარჩა.

საყვარელიძე მოლარე გოგიაჲ ეს ასე აღსარულე,
იენისის თ, ქორიონკონს უოთ.

ჩვენ, ქართლისა და ქახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი,
სანატრელად მოხსენებულს ბატონის მამის ჩვენის ნაბიძგებს სა-
მართალსა და ამ მსაჯულთ განჩინებას [94] ეამტკიცებთ. მკათათვის
კო, ქორიონკონს უოთ.

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი,
ამ მსაჯულთ განჩინილს სამართალს ეამტკიცებთ. მკათათვის კო, ქო-
რიონკონს უოთ.

სამი სტრიქონი სარსელი ტექსტით

309. ბანჩინება ვედავანიშვილების ყვის საქმეზე

1781 წ. 18 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10150. დღიანი. ქალაქი. 57X 24 სმ. მხელ-
არული. ვანკეთლობის ნიშნად ნახარია შიშვე და წერტილი.

ქ. მისის სიმაღლის ბრძანებით ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს
კათალიკოს-სამატრიარქთან მეფის ირაკლის ძემან ან-
ტონიმ, საქართველოს მსაჯულთმეკრებულების თანდასწრებით
და დიკასტორიათა შინათაც რომელთაშეთა — შოშიასი და მისი
ძმის ბეციასი და სარდლის ბეციასი სამართალი ესაჯეთ,
რომელიც რომ სარჩობლდენ ლომაურს გოგიაზე, ბერუ-
ასა და მის ძმებზედ: რომელთაგანი ერთი ამბობდა ნასყიდობასა
და მეორე გაცვილობასა ლომაურისასა.

ლომაური იტყობა თავდახსნილობასა ქაიხოსრო გე-
დევანის შვილისასა და წიგნიც თავდახსნილობისა ხელ-
ეჭირა, რომლითაც რომ უკუსთქმიდა ორთავ სახლისკაცების ყმაბა-
სა მეტყველი იმ თავდახსნილობის წიგნით, დომენტო კათა-
ლიკოსს ეყმობივარო და მას მამულა უბოძებიაო და მას დღეს
აქეთ ეკვლისათვის მიმსახურნიაო და ეკლესიის ყმა ვარო.

ჩვენ რომ ესენი ვალაპარაკეთ, ამათი საქმის ვითაობა მოწულედ
გამკაცრებით განვიხილეთ თანადმყოფთ შეკრებილებითურთ, ამა-
თი მონასყიდობაცა და გაცვილობა ზედმიწევნით ეცანით მათი-
თავე წერილებითა.

პირველად ლომაურსა ვკითხეთ: შენ რომ დომენტიკო
კათალიკოსის დროს თავდახსნილობას ანობო, რომლითაც რომ ყმო-
ბიხარ, ის გვაჩვენეთ, თუ არ იმ წიგნით ეკლესიას ვერ ეყმობოდო.
თავდახსნილობის წიგნი რომ ვნახეთ, ნასყიდობის წიგნი შეიღის
წლით უწინ იყო.

მეორედ ეს, რომ რევაზის შვილი გოგია მოწმად
მოსდევდა იმ წიგნს, რომ მართალი არის, ბიძაჩემმა მიყიდაო.

მესამედ, ეს რომ ვკითხეთ: ლომაურო, შენ რომ ეკლესიის
ყმობას ანობო და დომენტიკო კათალიკოსისაგან მამულის ბოძებსა,
აბა მაგაგების ნიშანი გვაჩვენეთ; პირველად მამულს წყალბობის
წიგნი გვიჩვენეთ, რომ ხარჯი კათალიკოსის ყმაში გეძლიოსო.

მეოთხედ, ეკლესიის სამსახურს რომ ამბობ, ან სათელი ან
საკმელი ამ ზეთი ეკლესიისათვის რა გიძლევიაო თქვიო, რომლი-
თაც რომ ნიშნები შენ გამართლდეთ.

ამ ზემო დადებულებისა ვერაფერი ნიშანი ვერა მოიტანა რა,
რომლითაც რომ უკუსთო მიზეზებით ვერ დამტკიცებულყო სიტყვა
თვისი, ვეგარდა ეკლესიისაგან.

ახლა შოშიასა და ბეციას ვკითხეთ: ამ ლომაურმა ხომ
ეკლესიის ნიშნები ვერა მოიტანა რაო და თავდახსნილობა გუჟმ-
ტყუნდაო, რომ უმისოდ ეკლესიას ვერ ეყმობოდო სხვისაგან ნას-
ყიდო, ახლა შენ გვითხარო, ამ შენს ბიძაშვილს რას ეუბნებო?

შოშიამ ერთი გაცვილობის წიგნი წარმოაყენა, რომელშიაც
რომ ასრე ეწერა: ლომაური სეხნია შენის ბიძაშვილის ქაი-
ხოსროსაგან ნასყილი მყვანდაო და შენ გამოიცვალეთ. ქიტა-
შვილი ძულია გამოგართვიო და ლომაური სეხნია მე
მოვეო; ლომაურის მამულთან შენ ხელი არა გაქვს და ქიტაშვილის
მამულთან — მეო. ეს წიგნი მუთაბარის ბეჭდებით იყო დაბეჭდო-
ლი, თითონ ერასტის ბეჭედი იქდა, ნიკოლოზ მდიენის მა-

დალაძისა, პაატა თაზის შვილისა და კიკო მგა-
ლობის დაწერილია, რომელიც რომ ერასტის ქვისლი ყოფი-
ლა, რაცები იყო ორმოცდახუთის წლისა.

უხსარით ბეცია სარდალსა— რა სიტყვა გაქვსო?

მან თქვა: მე არ გამოცვლიაო. ეგ წიგნი გაკეთებულოა; ერას-
ტის ბეჭედი მაგისმა ყმად გოგიამ მოპარა და დასვაო და ერთი ბე-
ჭედიც ახლა ამ საჩივარში ჩაუმატნიაო, უწინ არ იჯდაო.

ამით მოსამართლეთ გულში იჭვი შემოიტანა. კვალად ვკი-
თხეთ: ეგ რომ იცოდი ავტო იყო, ამ ორმოცდახუთს წელიწადს რათ
დამწყარალო და არა სთქვიო, ამის ყმათ რომ დავთარში იწერე-
ბოდაო: რამდენჯერსაც დავთარმა ჩამოიარაო, რათ აწერინებდიო
და ან ეგ ლომაური რათ ეწერებოდაო;

მეორედ, მახათაძეს რომ ძმათ შეეყარაო, მერმე გა-
ყარა და გასამყარელო გამოართოო, რატომ ან მაშინ არა სთქვი და
ან მაგ ეკლესიის ყმაო;

მესამედ, ორთავ ძმათ საქორწილო მოკრიფესო და მაგა-
საც გამოართვესო, რათ გამოართმეინეო;

მეოთხე, ჯავახეთს რომ ვადვიდნენ, კათალიკოსმა პირობით
გადმოიყვანაო, რომ გვადვილიანთ აღარ მიგცემო. მაგ ლომოურმა
კათალიკოსს ულალატა და კიდეც ამათ ყმათ მოვიდა და დავთარ-
შიაც ამათვე დაწერა და არც ეკლესიას ემსახურა და არც შეწნაო;
რატომ არა სთქვიო.

მოკვივო: შეშინდაო, მძლავრი იყვნენო, უფრო ბევრს დაე-
კარგვედიო.

უხსარით: მამ როცა რომ წახდნენ და ზაზა ყორიასულბა-
შისას შეყარეს და ბრძანება გამოვიდა: რაც რომ ნამძლავრები
ჰყვანდნენ, ცალკე გაქარჩიეთო: შენ რომ ეს ბრძანება შეიტყუე,
უკეთეს დროს სადღა იშოვნიდიო, რატომ არა სთქვიო;

მეხუთე, შარშან კიკოლამ რომ საქორწილო გამო-
ართო, რატომ არ სთქვიო.

მტკიცე პასუხი ეერა მისცეს რა. გაკეთებულს დროში არ
უღაღნია და წამხდარს დროშია.

საქართველოს სამართალიწ წიგნის ძალით ორმოცდახუთს
წელს რომ კაცი კაცს არ ედაოს, რომ უტხო სადაო მიზეზები მის-
ცემიყოს, ვეღარას შეუვა. მაგრამ რადგან დაიყინა: ეს წიგნი გაკე-
თებული არისო და ბეჭედიც ახლა დასმულიაო და შესწამა, ფიცა
უწამებულს ერგება კანონისებერ სამართლისა.

გლეხის გულისათვის აზნაურშვილს ხომ ვერ დავაფიცებდიო.

შოშიამა და ბეციამა ორი ლომაურისთანა კაცი შეფიცონ: არც
წიგნი გაეკეთებინოს, არც ბეჭედი ჩაემატოს: თუ თითონ შეფი-
ცავენ და თითონ იციან, სამართლის ჩვეულება კი არა არის. რო-
დესაც დაიფიცვენ თითონ თუ თავიანთ კაცები, მაშინ ეს ლომაუ-
რები სენიას შვილები ივანე, გოგია, ბერუა და სხვანი დარ-
ჩებთ სენიას, სინსილა შოშიასა და ბეციას: და
ვერ ფუტყვენ დარჩება ბეცია სარდალს.

ასე ვამჯობინეთ, რომ შოშიამა და ბეციამ შეპყვიონ*.

ამის მოასილო შენ ხარ. ეს ასე აღასრულე. აგვისტოს იმ, ქო-
რონიკონს უთო.

ქვემო ბეჭედი:

1. ლთად კაცად ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკო-
ლოზ
2. მღვიანბეგი
3. შეფემან ბრძენმან ესრებ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად
მაგო ბეჟან
4. შეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვეღრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქაიხოსრო
5. მეთოდო
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მღვიანი მეფისა სოლომონ.

310. ბანჩინება იონან და ბაჟან ნახარკვევის პალის სამაჟუა

1791 წ. 28 აგვისტო

ცსა. ფ. 1450, დავთ. № 11, საბ. № 154, პირი. ქალაქი. მხედრული.

[157წ] მისის უმადლელობის ბანჩინებით თოფხანის ატუტენტო
ნახარკევი იონანე უჩიოდა თავის სახლისკაცს ბეციანს: ეამ-
თა ვითარებისაგან მამაჩემი რუსეთს გავიდა, ჩემი მამული აშან
იშოვა, რაც მასალა იყო და დღეს არის, ისიც ჩემია, იმ ჩემის მასა-
ლით აუშენებია; რაც ხარჯი მოსვლია, ხუთი იმტელი ქირა აღლია.
ახლა მიველ, ამ ჩემს მამულს კელი მოკვიდე; ცხრა [138] თუმანი
ფეშქაშათ დავხარჯეო შენის მამულის შოენაზეო, იმ თეთრს სარ-
გებლით მთხოვს, სამართალი მაღირსეთო.

ბეჟან ასე მიუგებდა: მამაშენი რუსეთს რომ გადავი-
და, ის მამული ბეთიალმხად იღვა, თეთრი დავხარჯე, ვიშოვე, ცა-

* ეს წინადადება ჩაწერილია სხვა ხელითა და მელნით. შემდეგ კი დატო-
ვებულია ცარიელი ადგილი იმასთვის სახელის ჩასაწერად.

რიელი ადგილი იყო, ავაშენე, შენობის ფასი მამეცო, ახლა რაღას მთხოვო.

ჩვენ მსაჯულთ ესენი რომ ვალაპარაკეთ, ეს სამართალი მივეცი. ფეშქაშათ რომ ბუენს თეთრი დაუხარჯეს, იმას ვერას შეუვა; და შენობისათვის რომ თოთხმეტი თუმანი გამოურთმევი, რვა თუმანი უნდა ისევ იმ თოთხმეტის თუმნიდამ ბუენმა ამ იოანეს მოსცეს; და ექვსი თუმანი იმ ქოხების შენობისათვის იკმაროს.

ჩუნ მივედი ამ ადგილს. ესენი ასე გავარიგეთ და შევარიგეთ და დღეის იქით ამ შენობის ფასზედ ერთმანეთს ველარას ეღებებან. ეს ასე გადაწყდა.

რომელიც ამისი მოასილი ხარ, ეს ასე გაქარიგე. აგვისტოს იმ, ქორთიკონს უოთ.

ეს სამართალი რომ ვსაჯეთ, ნახაროვი მოვიდა ჩემს [v] საღვთს და თქვა: სამართალი დამაკლო. არც მოწამესა ჰკითხეთო და არც სწორე სამართალი არისო.

არა სჯერხარ მეთქი? სამჯერ ვკითხე; და არა ვჯერავრო. მეც აღარ დაუბეჭდე და ისევ იმაზე დადგეს, როგორც მელიქისაგან და ქელხუდებისაგან ქალაქის განწესებით განხრევილა და დაბეჭდილა იმის სიმაღლის ბრძანებით.

ამ სამართლის შემდგომად რაც ამ განაჩენით გაეწესებინად, უკლებრად მომებარა მე — ოპ[ან]ეზას იესესაგან, ანტონისაგან, ნახარასაგან, სტეფანასაგან და ნონიასაგან. ამ მიზეზით სადავო და სალაპარაკო აღარა მაქვს.

ოპანეზას სიტყვით მე, ციხის დიდის ეკლესიის დეკანოზი ტერარაქელ, მოწამე ვარ.

311. ბანიშნა ფარმეუ სოჯაშვილისა და მარდახას მავთლის სამეფო
1791 წ. 1 სექტემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 33. საბ. № 22. პირი, ქალაღი, მხედრული.

[16] მათის უმაღლესობის ჩვენის კელმწიფის ბატონის დედოფლისაგან გვებრძანა ჩვენ — მათს მონას სალხუტეცს აბაშიძე გიორგის და ამილახერის შვილს ცხინვალის მოურავს ანდრუყაფარს — ხოჯაშვილის ფარემუზას და ძაგოას ძმისწულის მარდახას სპეხე და ოქმი გვებოძა. უნდა მოვეყვანიებინა: ცხინვალის მამასახლისი დონიავარ, ჯაშიტაშვილი ქაიხოსრო, იარალაშვილი

ტერამოსესა, შერმაზანაშვილი არუთენა, ბერის-შვილი გოგია, მოვაყვანიეთ და დაესხედით.

ფარემუზა და მარდახა ვალაპარაკეთ. მოწმობა მოელოვეთ. მაგრამ მოწმებუნი ვერცერთმა ვერ მოიყვანეს და ნასყიდობის წიგნები მოვატანინეთ. ფარემუზამ ასოთხის წლის ნასყიდობის სიგელი მოიტანა. მეორე სიგელი კიღევა მარდახას ბიძას სტეფანასგან და სხვათაგან მოწმობით დამტკიცებული ფარემუზამ [v] მოიტანა, რომა იმა მიწის გვერდი მიჯნით შივა ეწერა, ორმოცი წლისა იყო.

მერმეთ მარდახამა მოგეტანა მათ უკანდელი ოცდაცხრამეტის წლის წიგნი თავისი განაყოფისაგან მოცემული იმა მიწისა, რომელსაც კვიან ჰიდლოური. მაგრამა ის სიგელი ჩვენს სამართალში ვერ შევიწყნარეთ.

მერმეთ კიღევ ეს უბასუხა მარდახამა: ეს მიწა შენი არ არისო, იქვე ბერძნის მიწაზედ უდგემდა ფეხსა, ეს არისო; რომელსაცა მარდახა ფეხს უდგამდა, ის მიწა ბერძენს დარჩენოდა.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი გაუჩინეთ ფარემუზს: დღეს რომელიც მიწა ჰედლოური მარდახას აქვს, ის ფარემუზს დანებდა, რასაცა სიგელში უცხადებდა. თუ ვინ იცის, მარდახამ ის ბერძენი სამართლიანად გაქმტყუნა, ის მიწა ფარემუზს დანებდეს, მერე ის ჰედლოური ისევ მარდახასი შეიქნება.

თუ ის ბერძენი ვერ გაამტყუნა და სამართალში ვერას შეუვიდა, რომელიც მიწა ფარემუზს სიგლით უცხადებდა, ის მიწა ჰედლოური ფარემუზასათვის მიგვიცემია. სამართალმაც დაუნარჩუნა. მარდახას სიტყვა აღარაფერი აქვს. ენენისთვის ა, ქორთიკონს

უოთ. გიორგი

მე, ჯაშიტაშვილი ქაიხოსრო, ამ სამართლის დამსწრე ვარ. ქაიხოსრო

მე, შერმაზანაშვილი არუთენა, ამ სამართალში დამსწრე ვარ. ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩვენი ჰედოა. არუთენ.

მე, ბერიშვილი გოგია, ამ სამართალში დამსწრე ვარ. მე წიგნი არ ვიკოდი. მე, მოსეს ტერტერაშვილმა, დავწერე ამ გოგის სიტყვითა. ეს ჩემი ხელია.

312. ბანიონა ბავარიისჴვილთა მავრის ბავოსაზის სავამუ

1791 წ. 8 სექტემბერი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 29. საბ. № 12. პირი. ქალღლი. მხერღული.

[15] მის უმაღლესობას ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთშეკრებოლივბანი ვახლდით. გედეთონისშვილი იოსარდალი იოსანე უჩიოდა თავის სახლის[V]კაცს შოშიას და მის ძმას ბეციას; ქორღს ჩემს წიღს კულუხს ესენი არ მანებებენო, მუხათგვერღს ჩემს წიღს ღალას ესენი იღებენ, მე არ მიძღვევენო; საფიჩხულეს ესენი დგამენო, მე კი არ მადგემევიებენო; ამას წინათ შინ მომიხღწენ, ეს ჩემი ბიძაშვილი ღალახესო. ამ[ა]ების სამართალს ვითხოვო.

შოშიამ ამ სამის აზრის დასარღვეველი ვერა უთხრა რა. და უნდა ქორღს თავისი წილი კულუხი მისცენ, მუხათგვერღიღამ უნდა თავისი წილი ღალა მისცენ. საფიჩხულე ახლა ამ იოსანემ უნდა ჩიღვას; რაერთს ხანსაც შოშიას სღვამია, იმღენს ხანს უნდა ამ იოსანეს ეღვას, მერე ისევ საერთოთ უნდა ავეციონ.

ჩხუბზე რომ ჩიციან, უნდა მოწმე[ე]ები მოასხან და სამართალი ძალიან მიეციმა იმ ჩხუბისა. სეკემბრის 8, ქორღიონის უოთ.

313. ბანიონა ბრეკლო II-ისა ბრიგოლ სახლთჴვისა და ბაროვალთა ბავალის სავამუ

1791 წ. 19 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინტიტუტ. Hd 9451. ღღღანი. ქალღლი. 21x15 სმ. მხერღული. ჴოველი სიტყვის შემღგდ ორწერტილი.

ქ. სახლთხუცეს ბრიგოღს სამთავრღველნი ერწოველნი საბალიანოს მიწებს ეციღლებღღენ, რაც თხრღლი ავღლი იმას. მოვიღღენ, ჩვენს სამართალში იღაპარაკეს.

ეს სამართალი უყვეით: სამთავრღს გუჯარი ნახონ, თუ იმათ უწერია, სახლთხუცეს[ს] სიტყვა აღარ ექნება. თუ არც გუჯარში უწერიათ, სახლთხუცესმა უნდა ორი თავისი მოთაბარი კაცი შემოატაროს იმ საბალიანოს მიწებს, დიფიციონ, რომ: ჴეს მამული ნასყიდღ იყოსო სახლთხუცესაგან და არც სამთავრღს კაცს კელი ქო-

ნებღღესთო». სახლთხუცეს[ს] დარჩება საყუთრივ, თუ ასე კაცები შეაღღვა. ენცენისთვის ით, ქორღიონის უოთ.

ბეჭღღ: ქნარს მიეცემს, დავით მივმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხე-ბულს, ერკელე.

314. ბანიონა თანისაშვილიზის ბავრის სავამუ

1791 წ. 27 სექტემბერი

ესა. ფ. 1448. № 5637. ღღღანი. ქალღლი. 43,7x16,7 სმ. მხერღული. ჴანკეთიღღის ნიშნად აღღღაღღ ნახმარია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას მეფესთან ეჩიღღათ თანისშვილის ქაიხოსროს ოღღებს ნინი[ა]ს და ბეცი[ა]ნს, რომ:

ჩვენს ბიძას ტეტი[ა]ს ოღღახუთი თუმანი ემართა ეს იტასშვილი ჴახასიო; და გიროდ ეენახი ჴქონღაო; ტეტი რომ გარღღიკვალა, ესიტასშვიღს ჴაზას თათრღების ვალი დასღღებოდა და თათრღებისთვის მიეცა ის თამასუქო. თათრღები ჩვენთან მოვიღღენ, გვითხრებს: თხუთმეტ თუმანად მოვციემ ამ თამასუქს, და იხსენიოთ. ჩვენ იმ ჴამად არ შეგვეღღო და აქახმა და ვარჯანმა დაიხსნესო. ახლა ვთხოვთ ჩვენს მამულს, თავის თეთრს ჴაღღღვეთ და არ გვაღღღვენო.

ამისი სამართალი მათს უმაღლესობას ჩვენ მოსამართღეთათვის ებრძანა. ჩვენ ბანენისებერ მეღღის მოვყავანიღთ ვარჯან და აქახ და ვალქაპარსკეთ.

ესენი მიუღღბღენ: კათალიკოზის ბანენა ქონღათ თათრღებს, წმინღის გიორღის ეკღესიის ყმას ესაც შეეკღღოს, იმან დაიხსნასო, თანისშვიღის თამასუქიე კელთ ქონღათო ოღღახუთის თუმნისაო, და ჩვენ ორმოც თუმნაღღის მიეციოთ.

ჩვენ ეს სამართალი მიეციოთ: სამართლის ძალით ის მამული ამ ოღღებისა არის, ამისთვის რომ კაცი მიუღღავანიათ ამითთვის, რომ მღგ მამულს ნუ იხსნიოთ, ჩვენ ამ თათრღებს შევეხვეწებით და გვაცღიანო. ამით არ დაუშღღიათ და მამუღის ნღღომით ოღღახუთის თუმნის საქონელი მიუციათ და დაუღღსნიათ. რადღან ამით კაცი მიუღღავნეს და დასტური არ დასცეს, არ უნდა დაღღსნათ. თავიანთ მამული ამ ოღღებმა უნდა დაიხსნან.

ეს ოღღები რომ ამბობენ: თხუთმეტ თუმნად გვაღღღვენო და თქვენც ეს მიეციოთ, ეს არ იქნება, ამიტომ რომ ტეტიას თამასუქი ოღღახუთის თუმნისა არის და თხუთმეტ თუმნად როღღის მისცემღენ. და ვარჯან და აქახ რომ ამბობს: ორმოც თუმნაღღის მიე-

ციო, ესეც ნაკლები სიტყვაა], ამისთვის რომ ტეტის თამასუქი ოცდახუთის თუმნისა ქონია ზახას და ზახასაც ეს თამასუქი მიუცია თათრებისათვის, რომ ოცდახუთი თუმანი ტეტრას ვენახილამ აიღვეითო და ოთხს თუმანსაც მე მოგცემო.

ეს თამასუქიც ჩვენ ვნახეთ; თუ შეტ[ი] ყოფილიყო, ან ტეტრას თამასუქში ეწერებოდა და ან ზახასაგან მიცემულს თამასუქში ოთხს თუმანს როდისდა დაიწერდა თავის თავზედ, თუ მეტო ყოფილიყო. ეს ოცდახუთი თუმანი ამ ყმაწვილებმა უნდა მისცენ თებერვლამდის და მამული ამით ღარჩეს.

ჩვენ ასე განვსაჯეთ და ნება მათის სიმაღლისა არის. სეკდემბრის **კჳ**, ქორონიკონს უოთ. იასაულა! ეს ასე გაქირავე.

პაპალი: მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო.

ქ. ეს თეთრი უსარგებლოდ უნდა მიეცეს; ამისთვის, რომ იმათ მამულის გამოსავალი ქონია და სარგებელი არ ეთხოვება. და ზახას თამასუქიც უსარგებლოდ ოცდახუთის თუმნისა არის, რომელიც ზახას თათრებისათვის თავეთს ვლში მიუცია, რომ სწორედ ვალი და თამასუქი ის არის.

ხუთი ბეჭელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო.

2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბეჟან.

3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.

4. მიწა ვარ დევიორგუნები დავით.

5. კახეთისა ხევისთავი მდივანნი სვიმონ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთ განჩინებას ამას.

მეითრის შვილო სოლომანი ასე გაქირავე. სეკდემბრის **კჳ**, ქორონიკონს უოთ.

პაპალი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ვკლესია ვადიდე. ერეკლე.

კიდევ:

ქ. ჩვენ, კათალიკოზალავერდელი, მეფის ირაკლის მეორის ძე, ანტონი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. სეკდემბრის **კჳ**, ქორონიკონს უოთ.

ხელრთვა: კათალიკოზი.

315. ბანიენა ველისციხელთა და ახანელთა მამულის საქმიე

1791 წ. 19 ოქტომბერი

ცსსა. პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი № 1461. რეგული № 13. საბ. № 113. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ველისციხელთა და ახანელთა რომ მამულზედ ცილობა აქვს, რომელსაც ველისციხელი ამ სადაოს მამულში თავეთს მიჯნად სახელდებენ და კიდევ რომელსაც ახანელი თავეთის მიჯნად ნიშნენ, — ამ ორს მიჯნებს შუა რაც მამული იყოს, სწორედ შუა უნდა სიგრძეზედ ლარზედ გაიყოს; ნახევარი თავეთს მხარეს ახანელთა ხნან სამართლამდის. ოკდომბერსა ით, ქორონიკონს უოთ.

და შუაში სიგანეზედ მიჯნებს საშუალო ოთხგან გაიზომოს, მას უკან სიგრძეზედ ჩიზომოს სწორედ ლარზედ და მიჯნები ჩაქსახან

და თავ-თავისი მხარე მოხნან სამართლამდის. ერველი

316. ბანიენა სოლოგონს თარხნიშვილის უმის ოპანეზა

ვაშაპარაშვილის საქმიე

1791 წ. 20 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd № 256. დედანი. ქალაქი. 33X22,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. თარხნის შვილი სოლომონ უპიოდა სიღნაღში მსახლობელს ხიზანს ფაფაკერაშვილს ოპანეზას ბატონყმობაზედ. ამის სამართალი მისმა უმადლესობამ მდივანბეგს ოტიას, თარხანს გიორგის და მდივანს დავითს გვიძახა. ჩუენ ესენი სამართალში ვალაპარაკეთ.

ეს ოპანეზა სოლომანს მეითარს ასე უბასუხებდა: პაპაშენმა მამაჩემი ახალციხეს გაყიდაო, იქ ცოლი შეირთო. წამოსულა, ქართლში თავის ძმას არ უთინასთან მოვიდა, იქილამ ბიძაჩემი და მამაჩემი თავეთის ხიზნით აიყარნენ, მოვიდნენ ქიზიყს, გურგენ ნაცვლის ხიზნად დადგნენ. მე აქ ვეყოლეო. გურგენ ნაცვლის შვილმა, მართალია, ყმობით კელი მომკიდაო ჩუენ. ამ ბარობაზედ ბიძაჩემიცა და მამაჩემიცა თავეთის ხიზნით აიყარნენ და სურამს მივიდნენ, მამასანლის გვრტას კედლად დადგნენო. მაშინაც და ახლაც ნაბახტევეში შენობა არ იყო და სურამს ამისთვის მივიდნენ, რომ ჩუენი მეზობლებიც იქ სურამს

ესახლენ, მე კი შენი ყმა არა ვარო და ბიძაჩემი კი შენი ყმა არი-
სო. ამისთვის არა ვარ შენი ყმა, რომ პაპაშენმა მამაჩემი გაყიდაო.

სოლომან ასე უპასუხებდა: თუ ჩემი ყმა არ იყო ან მამაშენი
და ბიძაშენი, მამაშენი შენს ბიძას რათ გამოყვაო და ან კახეთ-
დამ სურამს რათ წამოვიდაო.

ჩუენ ამ ფაფაკურაშვილს თავისი ანატობის წიგნი ვთხოვეთ,
თუ გასყიდული ხარ წიგნი გეჩენება: წიგნი ვერ მოგვიტანა. მოწ-
მობა მოვთხოვეთ, ქისიყული მოწმობა მოიტანა ქიხიყში მოსვლისა
და თავისის ბატონისაგან გასყიდვისა, მარა ესეც ამისი თქმული
მოწმობა იყო, ამისთვის არ შეიწყინარებოდა. მაინა ამისი თუ გასყი-
დული იყო, თავის ძმას აღარ უნდა შეპყროდა, რომ თავისუფალი
იქნებოდა. რადგან იქვე ქართლში ჩამოვიდა თავის ძმასთან და აქე-
დამაც ერთად წაყიდნენ და დადგნენ სურამს, რომ ამ თარხნიანთ
ყმანიც იქა მდგარან, იმ დროს სურამი რომ დაწერილა, ამათ ყმათ
დაწერილან და გაყრილათ ზაზა ყორიასულბაშას გაუყრია, რომ თი-
თონ ამბობს ცხრა თუმანი გამოვავითო, აიღო და ისე ბიძაჩემს
მისცაო.

სოლომან ასე მიუვებდა: ბატონის ბანებით და ოქმით მამა-
ჩემმა სიღნაღი დამ აგყარაო, მიგყვანა და ცხინვალს დაგაყე-
ნაო, ცხინვალი დამ გამოიპარე და კახეთს ჩამოხველ. მასუკან კიდევ
ბატონის ბრძანებით ქიხიყის მოურავის ზაქარიას მოაილო-
ბით აგყარე და კიდევ ცხინვალს მოგყვანე. ეს სამი-ოთხი წელი-
წაღია გამოიპარე, დედაშენი წამოიყვანე და ისევ აქვე მოკვედ.

ამას საქმეს რომ ასე გუფვლია, ან პირველად ზაზას დროს
და ან მას უკან თუ სიტყვა ქონდა და გასყიდული იყო, ან ბატონს
რატომ არ მოახსენა და ან არსად დამკვიდრდა. ჩუენის გამოწვევით
და სამართლით ეს ფაფაკურაშვილი მეითრის სოლომანის ყმა არის
და ნება მისი უმალღესობისა არის. ოკლბერს კ, ქორონიკონს
უოთ.

სამი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა ო ტ რ ი ა
2. მონა ღთისა გ ი ო რ გ ი ?
3. და ვ ი თ

თავში:

ქ. ჩუენ, მე ფე სრულიად საქართველოსა ი რ ა კ ლ ი მე ო -
რე, ამ სამართლის ვამტკიცებთ. თუ რომ ფაფაკურაშვილმა ასეთი

მეტხებარი მოწმები მოიყვანა, რომ ამისის პაპისაგან გასყიდული
იყო და ჩუენი გული ამაზედ სარწმუნო ვახადა, ხომ სამართალი
მიეცემა. და თუ მოწამე ვერ იშოა და ამისი ყმა ყოფილა და არის.
ოკლბერის კდ, ქორონიკონს უოთ.

ბეჭედი: მე ფეხთვანანილთა მეერ ეკლესია ვადიდე, ე რ ე კ ლ ე.

317. ბაენინაზა ღონითვისა ნაბარსლისა აბბრა მღვდლის

სახინავლო საყვეზი

1791 წ. 9 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 961. დედანი. ჰააღლა. 34,8x10,8 სმ. მხედ-
რული. განვეთილობის ნიშნად ნახპარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. პეტრე მღვდელი პავლეს შვილი და მისი ძმა ნიკო-
ლაოს მღვდელბერტოს ცუდ საქმეზედ აშლილიყენენ. პეტრე
მღვდელს ნიკოლაოსს მღვდელსათვის თავში სამი თუ ოთხი ჯოხი
დაეკრა, ძალიერ მტერსავით დაეკრა, თვი ძალიერ გაეტეხა, ბეჭედი
და გული შეღებული ჰქონდა გარემო, თავისა და კისრის გარემე-
მო დაღურჯებული ჰქონდა.

ჩუენ ვნახეთ, გავსინჯეთ ეს ნაცემები, ძალიერ შევსწუხდით
და გავწყინა. ასე ცუდ საქმეზე რომ ასე გამოემეტებინა. მაგრამ
რალა გავწყობოდა სამართლისა და სასჯელის მეტი.

პეტრე მღვდელმა, კაცის სისხლი რომ დასთხოვა მღვდელმან
მღვდელისა — ამისა და უბრალოსი, ამათთვის დიდი სარგელი ჭე-
რას გასწოოს: ჭუნღში ფეკი უნდა დაეკარალოს მტკიცედ. საყდრის
კარზედ უნდა დადგეს, შემავალს-გამომავალს შენდობას უნდა
სთხოვდეს, იმარსოს და ილოცოს რამდენსამე! თვესა.

ეს შეპყრობით ყოფა კაცთმოყვარებით ავიღვეთ, ამისთვის,
რომ ოკლმევილი ჰყავს და შემნახავი არაინ ჰყავს. სხვა ტანჯვებიც
შეუქმებუქმით და ნურც უქელქნებულს დავაგვებთ:

ორს ორმეოცს წირვისაგან დადგეს, ნურცა რას სხვას მღვდე-
ლობას იმოქმედებს ვინიერ ვამნ-დვითნისა. ამ ორს ორმეოცს
დღეში ოცს მეტანიას გარდკვიდდეს. ამ ორს ორმეოცს უშაბათ-
კვირაოდ ჭორცს ნუ შუამს; თევი, ყველი, და სხვანი საურწყუები
მიიღოს. ამ ორს ორმეოცს ოთხშაბათს და პარასკევს საღამომდინ
იმარსოს და ნურც ღვინოს დალევს.

ესენი ასე გაასრულოს. სინანულში გაიაროს სიმდაბლით, სიმ-
წვილით და ურისსხველობით, უდრტენეგელდ. და მეგრე ჩუენთან

1 რამდენსამე.

მოვიდეს და კვალად კაცმოყვარეობას ვაჩვენებთ და სიყვარულს.
ნიკოლაოს მღვდელს სისხლი ერგებოდა, მაგრამ არ მივეცი-
ვართ რომ მღვდელია, მეორედ, ორის სარჯელის მივდა არა ბრძა-
ნებულ არს. ნოემბრის თ, ქორნიკონს უთო.

ხელთა: დ ო ს ი თ ე ო ს.

ქ. კარის წინამძღვარი ზემლი: გ რ ი გ ო ლ.

ქ. გ ი ო რ გ ი მღვდელმა, ქ. ზ ა ქ ა რ ი ა მღვდელმა, ქ. ი ო -
ს ე ბ მღვდელმა, ქ. დ ა ვ ი თ მღვდელმა, ქ. ა დ ა მ მღვდელმა,
ქ. მ ა ხ ა რ ო ბ ე ლ მღვდელმა, ქ. გ რ ი გ ო ლ მღვდელმა, ქ. ი ო -
ს ე ბ მღვდელმა, ქ. დ ა ვ ი თ მღვდელმა, ქ. ა ნ დ რ ი ა მღვდელმა,
კიდებუ:

ქ. გ რ ი გ ო ლ მღვდელს ა ე ა ზ ა ს შ ე ი ლ ო! ამ პეტრე
მღვდლის სამწყსო შინთვის მოგვიბარებია იმ ორის კომლით, რო-
მელიც ამას ებარა მათიკასშვილები, შენ მოუარე არა წაქდეს რა.

ხელთა: დ ო ს ი თ ე ო ს.

სათაურ: ქ. ნეკრესლისაგან პეტრე მღვდლის შერიხება ძმისათვის
თავი გაეტეხა.

318. ბანინება ირაკლე II-ისა ენდრონიკაანთ და ჯიმიეთელთ მამულის საქმეზე

1791 წ. 26 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 2336. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. ენდრონიკაანთა და ჯიმიეთელთ რომ მამულზე ცილობა ჰქონ-
დათ, ჯიმიეთელთ მოჰქონდათ გუჯარნი სანატრელის მეფის ალექ-
სანდრე პირველისაგან შეწირულნი და კიდევ მეფის
ალექსანდრე მეორისაგან გაახლებული და აგრეთვე
მეფის იმანყულიხანის გუჯარი, რომელიც სწერს მე-
ფე იმანყულიხანი: ჯიმიეთელთ მამული გამორთმეოდათ, რაც გუ-
ჯარში ეწერა, ის ზომ ვერ მიეცათ და რომელიც მიდავენი ყვან-
დენ, მოუქეპრით სამნები და სინორები ჩაუსხით და ჯიმიეთელთ და-
ვანებეთო.

ამ მეფის იმანყულიხანისაგან გამიჯნულობას ენდრონიკაანი
სხვაგან ნიშნედენ და ჯიმიეთელნი სხვაგან. ამათმა სარჩელმა ჩვენ-
თან მრავალჯერ გაიარა.

და ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა, კახეთისა და სხვა-
თა მეფემან ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ე მ ა ნ, საქართველოს მსახულთა,

დარბაისელთა და ეპისკოპოსთ თანდასწრებით ის სადაო მამული
თუთ ჩვენის თვალთ ვნახეთ და უფიცრობისათვის ენდრონიკაან-
თა და ჯიმიეთელთაგან დანიშნულს მიჯნებს საშუალ გაევიჯნეთ და
ისე შევარიგეთ.

მაგრამ ენდრონიკაანი არ დასჯერდენ და ორივე მკარე ფიცზე
იწვედენ, თუმცა ორთავ მოდავეთ სამართლიდამ ფიცის განაჩენები
მისცემოდათ, მაგრამ უფრო უწვლილესად გამოიძიებით რადგან ჯი-
მიეთელთ სანატრელთა მეფეთაგან შეწირულნი გუჯარნი და კათა-
ლოკოსისაგან გაფიცულობის წერილი ჰქონდათ, სამართლით
ფიცი ჯიმიეთელთ დავადევით. მაგრამ დიდის ხნის საქმე რომ იყო,
ამისათვის ორთავ მოთავეთ სამჯობინარად ასე განვაჩინეთ, რომ
ფიცი არ მოახდინონ.

და ჩვენ რომ ის სადაო მამული ვნახეთ და მაცვალი დავენიშეთ,
იმ მაცვლიდამ მოკიდებული სწორედ ლარზე ჩაიბარნ, დელში
რომ ნაკურჩხალის ხე დავს, იქამდის სწორედ გამოიჯნო და იმ ხი-
ლამ მოკიდებული გორაზე რომ მეფის იმანყულიხანის მიჯნად ჩაყ-
რილი ქვები არის იქამდის ღა იქდამ წაიღენ, ბეჟან ბაღს თავს
გარდაუბარონ და ბეჟან ბაღის წყალს რომ ჩახდენ, იქილამ შეუბრუნ-
დენ და ახალსოფელს შემოუბარონ შიმლიანის მიჯნამ-
დის, შედგენენ მიჯნაზე და საგველეს ქვიდამ მოკიდებული წნო რამდის
რაც ადვილია, სწორედ უნდა გაიზომოს საქიზიყოს შარამდის
და სწორედ შუა გაიმიჯნოს. ნახევარი აღმოსავლეთის მკარეს —
ენდრონიკაანთ და ნაკვეარი დასავლეთის მკარეს — ჯიმიეთელთ.

ფიცი დაყენონ, რომელიც ორისავე მკრისათვის დიდად საში-
შარი და საფრთხილებელი არის. და ამ გარიგებას დასჯერდენ.

და თუ არ დასჯერდებიან, როგორც ზემორე ფიცი დაგვეწე-
რია, წადგენ ერთობით სოფელურად ჯიმიეთელნი, ცხოველსყო-
ფელი ჯვარი და წმინდანი ხატნი ქელთ აიღონ, ამ ფიცით თავეთი
მოუარევი ჯანდიერი შვილი როსებ და კიდევ ორი აზ-
ნაურშვილი, ვინც ჯიმიეთელთ იშოვნონ, თან მიიყოლონ, შედგენენ
მიჯნაზე და მეფის იმანყულიხანისაგან გამიჯნულს თავეთს მამულს შე-
მოუბარონ და თქვან: «ამისმა მადლობა და განმაცხოველებებმა დმერ-
ომან, ენდრონიკაანი, ეს სწორედ ის მიჯნა არის, რომელიც მეფემ
იმანყულიხანსა გუჯრით ჩვენ გვიბოძა. და სამართლით ამაში თქვენ
სადაო არა გაქვსთ რა».

თუ ასე ფიცეს, დარჩებათ ჯიმიეთელთ, რასაც ვაიფიცვენ და
ხელახლა სასსოვარი მიჯნებაც უნდა ჩასხან, რომ საბოლოოდ კი-

დევ დავა და სარჩელი არ მოუხდეს. და თუ ჭიმითელ ფიცი ვერ შეიძლეს, დარჩებათ ენდრონიკაანთ იქამდის, სადამდისაც მეფის იმანყელისაგან გამაჯნულად ამბობენ.

ემოგაბაბაშო გარსევიანი განჩინება ესე ასე აღასრულე აღიწერა ნოემბერს კვ. წელთა ჩლბა.

ქ. ამ განჩინებაში ზემორე რომ მაყვალ მოვიხსენეთ, იმ მაყვალს ზემოდამ ქვეში რომ წისქვილი არის შიშნიაშვილის გიორგი ღვდლისა და ენდრონიკაანი ელავებიან, რადგან მღვდელიც არის და ეკლესიის სადაო საქმე არის, არამც კოდვა იყოს და ამოზე ჩვენ შუამავლობას ეხმარაობ, რომ ეს ზემოხსენებული წისქვილი გიორგი ღვდელს უფიცრად დაანებონ ენდრონიკაანთ.

და თუ არ დაანებებენ, გიორგი მღვდელმა ერთის მოწმით დაიდოცოს წისქვილზე და დარჩება გიორგი მღვდელს. და თუ ვერ შევძიცა, დარჩება წისქვილი ენდრონიკაანთ.

დიდის ხნის საქმე იყო და შიშნიაშვილის ღვდელს გიორგი[ს] ჭიმითელნი ემოწმებოდნენ, რომ მამა-პაპით ეს წისქვილი ამათი ყოფილა. და ამით კიდევ უფრო მართებულია, რომ უფიცრად დაანებონ ენდრონიკაანთ. და თუ დაფიცებენ, თათონ იციან.

მე ფცხო ..... ერეკლე	მს. ჭული საწვეფთა: ..... სოლომონ	☐

აღღებუ:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა ქართლისა, კახეთისა და სსუათა დედოფალი ბატონის დადიანის ასულა დარეკან, სამართლით განჩინებისა ამის თანახმა ვართ. დეკემბრის 3, ქორონიკონს უოთ.

დელიდალო
დარეკან

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ირაკლის ძე გიორგი, განჩინებისა ამის თანახმა ვართ. დეკემბრის 10, ქორონიკონს უოთ.

გიორგი

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ივლიონ, განჩინებისა ამისა თანახმა ვართ. დეკემბრის 8, ქორონიკონს უოთ.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ განჩინებისა ამისა თანახმა ვართ. დეკემბრის 8, ქორონიკონს უოთ.

ლომდ
.....
ვახტანგ
.....

319. განჩინება გავია სარდლის ყმის ახალკაცის უფილების სამხრეთ

1791 წ. 8 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. სპ. № 26. პირა. ქალაქი. მხედრული.

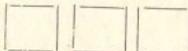
[28] მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს გიორგის საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებათათვის ბეცია სარდლისათვის ყმის გორგუნელის ახალკაცის უფილის თეოდოსი და გოგიას სამართალი ემძაინებინა, რომელიც რომ მზარესა და გოგიას სიმადლისაგან და მისის უგანათვალჯერ იყო განსჯილი, და მისის სიმადლისაგან და მისის უგანათვალჯერ სიმადლისაგან მრავალჯერ იყო აყრის ოქმები ბოძებული, რომელნი რომ ბეცია სარდარმა სამართალში გამოაცხადა. მაგრამ გლეხიკაცი აშქაპების არ მაქმებელი კიდევ ჩიოდა. მაგრამ ბეცამ იმ გლეხს კაცს თავისივე მამისა ასეთი ხელთ წერილი წამოუყენა, რომ ხმა ველარ ამოიღეს, ყოვლად სამღვდელის ტფილელ მიტრპოლიტის მიხაილისაგან დაწერილი, რომელშიაც რომ ასე ეწერა: «ეს წიგნი მოგართვი ახალკაცის ბერის უფილმა ივანე მენ — გედევიანი სვეილს სარდალს ბატონს ბეციას ასე, რომ შენ მე ყმობაზე მდებებოდი, ბატონთან [v] გედევიანს ასე, რომ შენ მე ყმობაზე მდებებოდი, ბატონთან და კანდედაგდელ და მცხეთას საფიცრად წამოგვეყ, გავტყდი და ყმობაზე თავი ლაკთან ვილაპარაკეთ. აღარ დავფიცე, გავტყდი და ყმობაზე თავი დაგიდევე, რომ დღეის იქით არც შენის ყმობის უარი ვსთქვა და ყმა ვყოფილვარ და ყმაც ვიყო და ღმერთთან შენს უყეთესი ბატონი ნულარც მოგვეცეს; და როგორც შენი სამკვიდრო ვყოფილვარ კიდევაც ვიყოვო. დაიწერა თებერვალს ია, წელსა ჩლბდ, ქორონიკონს უოგ. მე დეკანოზი აღამ ამისი მოწამე ვარ. მე კანდელაკ ბეტრამ ამისი მოწამე ვარ. და ეს შემოწერილი იმ კაცის სიტყვით მე, ყოვლად სამღვდელის მიხაილს, დაიწერია მცხეთისათა».

თავისი მამის ხელთწერილის მნახველთა თავს იდევს დანაშაული. ერთი წერილი სამართალს მოსცეს თავიანთ დანაშაულთა

ზისა და მისის ყმობის ყაბულობისა, რომ ვსტყუოდითო და მეორე წიგნი ბეცია სარდალს მისცეს ბატონყმობისა.

დასრულდა ამათი სამართალი, რომ ამათი ლაპარაკი აღარ იქნება, დასრულდა თვედროე და გოგია ახალკაცის შვილი სარდალს ბეცისა.

იასულთ ამილდაბარი ამათ ხელი აუმართე და ბეცია სარდალს მოაბარე ესენი. დეკემბრის 2, ქორონიკონს უთო.

ქ. მე, ამილდაბარ ციციშვილი, ბატონიშვილის გიორგის ბრძანე[29]ბით და მსაჯულთ სიტყვით და ამ განჩენის განჩინებით მოველ იასულთა და ეს ახალკაცისშვილი თვედროე, გოგია და ივანე აუყარე და სარდალს ბეციას მივაბარე.

თავში:

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტყიცებთ. მაგრამ რაც თარხნის-შვილს ბესარიონს ამ კაცის თაობაზედ რაც დახარჯოდას, სარდალმა უნდა მოსცეს. დეკემბრის 2, ქორონიკონს უთო.

320. ბანიშნა პაპაშვიტთა სასიხლო სამიხე

1791 წ. 16 დეკემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 613. დედანი. ქაღალდი. 65x23,6 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისის უგანათლებულესობის ბატონიშვილის ვახტანგის ბძანებით ჩუენ — საქართველოს მსაჯულთსერებულობის სამართალში ქარუმი, ფარსადან და ბერი უჩიოდნენ ქარუმიძეს რევაზს: ჩუენს საერთოს მამულში მოსავალი იყო, ღალის წამოსაღებად წავედით ურმებით, ჩუენი ღალა წამოვიღვეით. რევაზს თავისი სახელონი და ყმანი შეეყარა, კეტებით ამოსულიყვენ. ჩუენ რომ დავეინახეს ყანა მოგკონდა, წინ დაგვზღნენ კეტებით, დავეიშინეს, მე — ქარუმ წამაქციევის, კეტ

1 გოგია.

თავში დამკრეს, წამოვდებ [პატივით, კმალი მიუშვირე, ვეგბი მო-შეშენენ, კეტი დამკრეს, კმალს მომიხვედრეს, კმალი შუა გამიტეხეს. თოფი მომტაცეს, მე ასე მცეს. და ფარსადანს და ბერს მრავალი სცესო.

სახლხუცესმა რევაზმა მიუგო: რაც თქვენი წილი ღალა იყო, ის კი არ მოგკონდა, ჩემის კაცის მოსავალი მოგკონდა; და ჩემს კაცებს უთხარ: წამოდით, ჩემს მოსავალს ნუ დავექნებებთ; თოფი და იარაღი არ წამოგვიღია, ისე წავედით. თქვენ რომ დავკონახებთ, მაშინვე კმლით შემოგვიტყვივთ; ცხენდაცხენ ჩემი კაცი გავქეცენ, მისღივით, დაწივით, ერთი დასჭერით, სხვათ მრავალი სცემეთ, მერე მე მცემეთ; მაშინ კი დავიძახებ: თქვენც დაჰპართ, კმალი შენვე მოუქნივე, კაცისათვის უნდა შემოგვეკრა, ორსითის მოხვდა და გაგიტყდაო. მოსდომითაც თქვენ მოგვიხდელი და შემოტყვივთაც თქვენ შემოგვიტყვივთ, ვალახვით და დაპრითაც თქვენ დაგვეპრითო.

ამათ რომ ასე იჩიელეს, ამათის ჩხუბის დამსწრე მოწამენი მოუყვანიეთ და პკითხეთ.

ამილახერის ყმამ პეტრემ ასე იმოწმა: რევაზ და მისნი კაცინი მოვიდოდნენ, მეც თან გავყევი; ჩხუბი თუ მოუფათ, გავაშველებ. ორს მიწის საქცევედ რომ დავეინახეს, ქარუმ[მ]ა: ფარსადანმა და ბერმა მაშინვე კმლით შემოგვიტყეს. რევაზის კაცი გაექცნენ, მიეწივნენ, დაუწყეს ცემა: ვეხვეწებოდი, დაეხსენით; არა ქნეს, სცეს. რევაზ მოვიდა. ბერმა თოფი მიუშვირა რევაზს და დაუძახა: გაბრუნდი, თორემ გაგათქეცებო. ბერს თოფში ტელი უქარ, ძახა: გაბრუნდი, თორემ გაგათქეცებო. მილიაშვილმა ქათვის კაცთ დაუძახა: თქვენც დაჰპართითო. მილიაშვილმა ქარუმს დაჰპარა, წააქციე, თოფი მოსტაცა და გაიტყა. ქარუმ წამოდგა, ხოსროვ დასჭრაო.

ყაფლანისშვილის ვახტანგის ყმამ პეტრემ ასე იმოწმა: რევაზმა, ქარუმ[მ]ა, ფარსადანმა და ბერმა ღალაზედ ლაპარაკი შექნეს. რევაზმა უთხარა ჩემსა და ჩემის კაცისას ღალას წამოვიღებო. თუ სხვისა იყოს წამოიღვეითო. მასუჯან ქარუმ, არ დაგანებებო. თუ სხვისა იყოს წამოიღვეით. მასუჯან ქარუმ, ფარსადან და ბერი დამუტყებულნი წავიდნენ. ჩუენს ღალას წამოვიღებო, თუ შეგმილიან ნუ დაგვანებებო, როცა არ დაგვანებებ, შენს თამაშს მაშინ ნახათო. წავიდნენ, ღალა რომ წამოიღოთ. რე-

1 შეექნეს.

ვას შეეტყო და კიდევ დაენახა, რომ მოკონდათ. რევან ექსის კაცით გამოდგომოდა. მე ყანაში ვიყავ, რევანს თან გავჰყევ, სანამ რევანს თავის სახლსკაცთ მიეწეოდა, რევანის კაცი მიეწეუნენ, ჩხუბის მოსვლამდინ პირველადე ქარუმქმა, ფარსადანმა და ბერმა კმალამოღებულთ შეუტრეეს ცხენდაცხენო, გლეხმა კაცებმა ცხენს ჯოხი დაუკრეს ზედ დატანებთ. რევან მოვიდა, მიეშველა. ფარსადან და რევან შეიკიდნენ. რევანის კაცს რომ გაუჭირდა, რევანს დაუძახა: მომკლეს, მიშველო. მაშინ რევანმა ც დაუძახა თავის კაცთ: თქვენც დაჰკარიოთ. სანამ რევანის კაცი ქარუმს დაჰკრევდნენ, სანამდინ ქარუმს თავისი კმალი ორსითიზე ვასტებოდა. მის უკან რევანის კაცს ხანჯალი შემოჰკრა და დასკრაო.

აგრევე განჯელმა კაცმა იმოწმა: როგორც პეტრეს უმოწმია, ასე იყოო.

ამილახერის ყმა გოგნიაშვილმა მამულამ ასე იმოწმა: ყანაში ვიყავო: რომ შემოვიხედე, დავინახე ქარუმქმა, ფარსადანმა და ბერმა პირდაპირ შეუტრეეს კმლით რევანის კაცებს, მიეწეუნენ, დაუწყეს ცემა რევანის კაცებს. რაც შეიძლეს რევანის კაცებმა ჯოხით სცეს ფარსადანს, ქარუმს და ბერს. ქარუმს ერთი ბიჭი დაეკრა ხანჯლით, კიდევ მისდევდა, მიეწევა; დაჰკრა და უთხრა: ახლც არ დაიკერო, მერე ვაშველდნენო.

ამილახერის ყმა შიომ ასე იმოწმა: ქარუმ, ბერი და ფარსადან ორს ურემს მნას მისდევდნენ. რევანის კაცი რომ დაინახეს, კმლით შეუტრეეს, რევანის კაცი გვიქტენ: ქარუმ, ფარსადან და ბერი მისდევდნენ, მიეწეუნენ, დაუწყეს ცემა. რევანქიც მოვიდა. ფარსადანმა და რევანმა ერთმანეთი დაჰოჩრეს, მერე ვაშველდნენო.

ამილახერის ყმა პარასკევაშვილმა ღთისიამ ასე იმოწმა: ყანას ვქმედიო, ვნახე ქარუმქმა, ფარსადანმა და ბერმა კმლით რევანის კაცებს შეუტრეეს, სხვა არა ვიკრაო.

აგრევე ზუმბულიძე მლუღელმა ასე იმოწმა: ერთის მიწის საქცეზე მივსდევდი, იქიდან დავინახე კმლით შეუტრეეს, მინამ მივიდოდი, წინ ბიჭი შემოშეყარა, თავში კმალანცემი ქონდა; მინამ მივიდოდი, ჩხუბი გადაწვეტილი ჰქონდათ; ამის მეტი არა ვიცი რაო.

ამათ რომ ასე იმოწმეს, ქარუმქმა მიუგო: ეგენი რომ

მოწმით მოგყავს, ეგენი შენი სახელნი არიან და ზოგი შენი ყმანი. და ჩვენს საჩხუბრათ წამოსულნი; თუ მავთი ლიტონის თქმით სამართლი მოწმობას დაუჭრებს, ნება აქვსო.

თუმცა იმ მოწმეთ ზემოხსენებულისაებრ იმოწმეს, მარა ქარუმქმა ეს პასუხი რომ მისცა, მოსამართლის გულში იმათის მოწმობის იჭვი დაიდვა. და იჭვი გაწმენდისათვის სამართალი ფიცს აწესს. წადგეს რევან, ეს ზემო მოხსენებულ მოწამენი, ამ მლუღელს გაბრა, თან მიიყრლიოს: «ამისმა მალმა — თქვას — ქარუმ, ფარსადან და ბერო — მე იმ ჩემის დღის წამოსაღებათ წამოველ და მანამ თქვენ შიშველის კმლით ცხენდაცხენ არ შემოგვიტრეეთ, მე და ჩემი კაცი არ დაგვლახეთ! და არ დასკერიო, მინამ ჩემს კაცთ თქვენზედ ჯოხი არ ეხმაროსთ».

ეს თუ ასე შეჰფიცა რევანმა იმ მოწმეებით, კმლის გატეხაც ჩაუვლის და იმათი გალახვაცა, და რევანის გალახვისა, იმ გლეხთ გალახვისა და დაკრის სისხლიც უნდა მოსცეს ქარუმქმა, ფარსადანმა და ბერმა, რაც სამართლით გაუჩნდება.

და თუ ზემო მოხსენებულისაებრ რევანმა ვერ შეჰფიცა მოწმეებით, უნდა კმლის ფასიც მოსცეს რევანმა და საჩხუბრათ მიწევისა, იმათი გალახვისა პასუხი უნდა გასცეს რევანმა ქარუმს, ფარსადანს და ბერს, რაც სამართლით გაუჩნდება.

შაბთურისშვილო იოსებო და ბათიაშვილო რამაზ! ეს ასე აღასრულეთ, თუ მისი უკანააღებულესობის ნება არის. დეკემბერს ივ, ქორონიციონ უფო!

სამი ზედიო.

1. მეფემ მეო ერთა მსაჯულად, ღმერთს კედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო

2. მდივანბეგი

3. მეთოდო

მათის უმალღესობის ბატონისშვილის ვახტანგის ბძანებით და საქართველოს მსაჯულთშეკრებულქმების სამართლით მე, შაბთურისშვილი იოსებო და ბათიაშვილი რამაზ, ამ განაჩენზედ ქარუმბეგების იქსკაული ვეყავით, რომ განაჩენის სამართლით და ძალით რევან ქარუმბეგ უნდა მიგვეყვანა და თავის სახლსკაცებისათვის უნდა შექმფიცნა.

ჩვენ ბრძანებისქებრ რევან და მისი სახლსკაცები მოვიყვანეთ. მეჭვრისხეცს დასაფიციბოლად. რევან ფიცებდა და თა-

1 დაგვახატეთ.

1 დასე, 2 მისესდევდ.

ვისი სახლსკაცებიც აფიცებდენ. ამაში მეჭვრიტსხველნი ხალხნი შეიყარნენ ღიღნი სამღვდლონი¹ და მცირენი, და მოვიდნენ ქართ- მიძებთან და შუა შ[ა]მოვიდნენ იქით მხარეს და აქეთ მხარეს; და დიდის ცლით ერთმანეთს შეარბევს და ერთმანეთში მტკიცე წიგ- ნები მოაცემინეს შვიდობისა; და ფიციც დააყენეს და [ა]სე მშვიდო- ბით შერიგდენ, რომ ერთმანეთ[თ]ან ქმობისა და სიყვარულის მეტი საქმე აღარა აქვსთ რა. თებერვლის ვ. ქორთიკონს უპ.

მე, იოსებას ბეჟედი არა მქონდა ეს ჩემი ხელია +
ბეჟედი არა მქონდა და ეს დავწერე, ჩემი ხელია რამაზ.

321. ბანძინება აპთანდოლ ბაბალაშვილისა და თამაზა იარალაშვილისა დუჰნის საჰამეა

1791 წ. 24 დეკემბერი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ. № 124. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[82] ბატონის შვილის იულონისათვის ბაბა- ლაშვილს ავთანდილას არზი მიერთმეინა, რომ ჩემი დუჰნის ნაჭერი იარალაშვილს თამაზას უჭირამსო. ოქმი ებოდნა: ოთხი კაცი თქვენი მეზობლები დაისვით და თქვენი სამარ- თლი იმათ ვიყო.

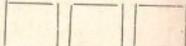
ჩვენ ქვემოხსენებულნი დავცხეს. ამათ თავიანთი საჩივარი ჩვენთან იჩიოეს.

ავთანდილა ამას ამბობდა: მამაჩემქმა, რომ დუჰნები აქაშენა, ოსინაშვილს ერთი ხარაბა დუჰარი აუშენა, ასაშე- ნებლათ ამ ხარაბა დუჰარი ოსინაშვილმა მამაჩემს მოსცა.

თამაზა ამას ეპასუხებოდა: მე მამასახლისის რძლი- საგან ორი დუჰანი მივიდინა და ეს მიჭირამს.

ჩვენ წავედით და დუჰნები გაეშინჯეთ, რომელსაც ავთანდილა დაობდა ოსინაშვილისაგან მოცემულს დუჰნის ნაჭერს სამღებროს დუჰანში თამაზას ეჭირა. სამართლით ეს ნაჭერი ავთანდილას დარ- ჩა. დღეის იქით ამ ნაჭერ დუჰანთან თამაზას ხელი აღარა აქვს.

ავთანდილ ამ სამღებროს ნაჭერი დუჰნის ქირას დაობდა, მკა- რამ ხელი ავაღებინეთ. ქრისტეშობის კდ, ქორთიკონს უოთ.

მე, თამაზს, ამ სამართლის ყაბული მაქვს, ეს ჩემი ხელია.

¹ ქასაშენებლათ.

322. ბანძინება გოდერძი ჯურჯულიასა და პაპუა დრამიძის მამულისა საჰამეა

1792 წ. 12 თებერვალი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 448. დედანი. ქალაღი. 40,2X19,5 სმ. ლახინებულ- მაჩვენებელს ზემო კიდე მოხუღლია. მხედრული. განვეთვლობის ნიშნად ნაშა- რია წერტილი ან მძიმე. აქვე: 3. კარბელაშვილის პირად ფონდში № 1461. რვეული 13, საბ. № 136, დავტული ამ საბუთის პირი, რომლის მიხედვითაც აღდგინილა დედნის ხარვეზები.

ქ. ქურხული გოდერძი უჩიოდა დრეიძე [პა- პუა]სა: მისმა უმაღლესობამ ბედნიერმა მეფემ ამოწვეტილის] საბაშვილის დათუნას ბეთათმანი მამული მიბოძათ] და იმისი მამული ზოგიერთი შენ გვიკრავსო.

[დრეიძე უპასუხებდა: მე მონასიყდე ვარო, [ამის წინათ მღ]- უნებებებთანაც ვიჩივლეთო, ფიცი დამაქდვესო, დავიფიცე] და და- შრჩაო.

ამის პასუხს გოდერძი ასე მიუტეებდა: მართალია, მღვიანებებ- თან ვილაპარაკეთ ნასყიდობის წიგნი რომ არა გქონდა, ფიცი დაგა- ლვეს, წასდგე და დავიფიცე: აქამდინ ნასყიდი მაქვსო. მასუკან დამ- სწრე მოწმეცქერი წამოდგენენ: ეგ რომ დაიფიცე, მანდამდინ კი არ არის შენი ნასყიდიო, აქამდინ არისო; და იმ კაცთ რომ ასე იმოწ- მეს, მასუკან შენის ნებით მე შემომავდე ფიციო; და ამაზე ბატო- ნის დედოფლის ოქმი მოვიტანე და იასული მოვიყვანეთო; ტო- ბეშაშვილის აღდგომელს და ყორღანაშვილის ძე- ლისა სადაც გავევლით და ეთქვათ — ჩვენდა ჩვენმა სულმა და შეიღმა რომ აქამდინ ნასყიდი არისო და ამის იქით კი ნასყიდი არ არისო, იმაზედ მე უნდა დამეფიცინა, რომელიც შენი ნასყიდი იყო, ის შენ დაგრჩებოდა და რომელიც შენი ნასყიდი არ იყო, ის მე დამრ- ჩებოდა. იასული მოვიდა შენთან, ხატი უნდა მოგეტანა და მე კი დამეფიცინა; შენ არც ხატი მომიტანე და იასულსაც ვაუბარე, რო- გორც ბატონის ბანძება ჰქონდათ, ნაცვალი იესე და სოფლის უფ- როსონი კაცნი შეიყარნენ და როგორც ტრეშაშვილმა აღდგომელმა და ყორღანაშვილმა ძელიამ იმოწმეს და სულზე და შვილზე დაი- ფიცეს, რომ აქამდინ ნასყიდი არისო და ამის იქით კი საქმე არა აქვს რაო, იმ აღვილზე ჩაიარეს, მეც საფიცრათ მზათ ვიყავ, სან- თლები კვლთ მეჭირა, ხატის მომცემი კი არავინ იყო და სიტყვით კი დავიფიცეო და ნაცვალმა იესეც და სოფლის უფროსმა კა- ცეებმა მიჯნები ჩაყარესო და მომცესო და ახლა რაღათ მედავებო.

ამათმა ლაპარაკებმა ამგვარად ბევრმა გაიარა და ახლა ამითი სამართალი ასე გადაწყვეტეთ: რადგან მაშინ ფიცი არ მომხდარა, დრეიძე პაპუამ ხატი მიიტანოს; რომელიც ადგილი ტოპეშაშვილის აღდგომელს დაუნიშნავს და მოკლეებს მიჯნები ჩაუყრიდ, იმ მიჯნაზე შედგეს, გოდერძი ქურხულმა ხატი გამოართვას და იმ მიჯნაზე ჩაიფიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოვრებელმა ღმერთმა, დრეიძე პაპუაც, ამ მიჯნას აქეთ შენ არცა რა საქმე გაქვს და არც შენი ნასყიდი არის». და ტოპეშაშვილმა აღდგომელამ თქვა: «მაგისმა მადლმა რომ მართლა ფიცავს».

თუ გოდერძი ქურხულმა ასე იფიცა, [დარჩება გოდერძი ქურხულს ის საღაო მამული. და თუ ვერ იფიცა, დაქრება დრეიძე პაპუას.

ხალვათხანის ეშვიკალბაშო აი დემურ, ნაცვალი [იქნა და ენც მაშინ სოფლის კაცნი გამოიგნაში დასქრებანს, ისინიც იქ უნდა დაესწრან და ეს [საქმე ასე გაარიგო] და გარდასწყვიტო. ფებერვლის იბ, ქორონიკონს უპ.

ქ. [ტოპეშაშვილმა აღდგომელამ როგორც იცოდეს, სწორეთ იმ მიჯნაზე ჩაიაროს და რო]გორც ზემოთ დაგვიწერია, გოდერძიმ ისე იფიცოს. [ ] [ ]*

[ქ. გოდერძი ქურხული მოვიდა და პაპუასათვის უნდა შეეფიცა. გოდერძიმ სათელი აანთო], ხატი აისვენა და მიჯნაზე მივიდა. ტოპეშაშვილმა მიჯნაზე ფეხი დაუდგა; გოდერძიმ დაიფიცა: გოდერძიმ რომ ფიცი გაქათავა, [ტოპეშაშვილმა სთქვა: «მაგისმა მადლმა სწორეთ იფიცაო».

არის მოწმეები დამსწრები: საგარეჯოს ნაცვლები იასე, ნაცვალი იოსებ, მღვდელი დავით, ნაცვალი ივანე ბედიკაშვილი, სალთხუცესი გოგია დრეიძე, პანტელიმონ ტარელიშვილი, ქურდამელი დავითა, ბასილა დრეიძე, გოგია მეგრეშვილი და სამოცამდინ გარეჯელნი. და მე, დავით ნაცილიშვილს, დამიწერია და მოწმეცა ვარ.

ქ. მე, ხალვათხანის ეშვიკალბაშს [აიდემურს, ეს ბატონის ბძანება ასე აღმისრულებია, ამთენის კაცის დასწრებით რომ დაიფიცა

გოდერძიმ. ფებერვალს ვ, ქორონიკონს უპ.

აიდემურ

1 და.

* ადგილი მოხელთა, მხოლოდ ნაშთი ჩანს.

თავში:

ქ. ჩვენ მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე ამ განაჩენს ეამტყიებთ. ფებერვლის იდ, ქორონიკონს უპ.

ბეპალი: მე ფებთანბანლითა მიერ ეკლესია ვაიდიდ ერეკლე

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოსა და სხვათა დედოფალი, ბატონის დღიანის ასული. პატრონი დარეჯან, ამ განაჩენს ეამტყიებთ. ფებერვლის კდ, ქორონიკონს უპ.

ბეპალი: დედოფალი დარეჯან

323. არაზ მახაზილიზის ცხარის თაოაზა მოსამართლეთა განინხაბით

1792 წ. 24 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 538. ფენა. ქალაქი 27x17,5 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახმარია წერტილი. ამეტი.

[არაზ]

ქ. ღმერთმან ყოვლად მოწყალე მეფის ძის ვახტანგის ქირი მოსცეს მათს მონათ მაცაქანთ.

მერე ეს არის ჩვენი მოხსენება: თქვენი რისხვა გვეწოდეს, თუ ჩვენს ცხვარს ყორჩბაშიანთ მთა ეძოვნოს. ჩვენი ცხვარი ჩვენს მამულში გვედგა, გქაგულისივეს ყორჩბაშიანთ კაცნი და ჩვენი ცხვარი დარბივეს].

და გიახელით მღვიანბეგებთან, ვიჩივლეთ და ორჯელ მოსამართლეთ უბძანეს: ცხვარის საბალახე არ აღუბაო, თქვის ცხვრები მიეცო. ორჯელ სამართალში გვიყარეთ და სამართლით ჩვენი საქონელი არ მოგვეცეს და სამართლის ძალით ჩვენ კანბეჩი დუკალოთ.

ჩემო კელმწიფეთ: თუ ცხვარის საბალახეს ვანაწესებთ და ან ვანწესებული არის, ჩვენც გვებძანოს და ჩვენც ავიღებთ. და თუ არ არის ვანწესება და ჩვენ რათ წავგვართვეს.

სამართალს გვედრებთ. რაც მავათ ცხვარი და ღორი შეუტყამათ, მოგახსენებთ:

ა. ქ. ბესანამ მოკლა ღორი.

ბ. ქ. ალექსანდრესი წამოიყვანეს ბურღული დამოხლი.

ა. ქ. ბატანი წამოიყვანა დიმიტრიმ რუისპირი დამ.

ა. ქ. ბოტკოველის წამოიყვანა დიმიტრიმ ბურღული დამ ყორი.

ა. ქ. საბალახის ასაღებათ მიდიოდნენ დიმიტრი და დავითი, ჩვენი მოკლეს ყოჩი.

ბ. ქ. ახლა წამოიყვანეს ცხვარი. თუ ამაში ტყვილი მოგვეხსენებინოს ჩვენო ხემწიფე, გადგვახდევინე. თებერვლის კვ. ქორთიკონს უპ.

[გაჩინება]

ქ. მისის უგანათლებულესობის მეფის ძის ვახტანგის ბძანებით ჩუენ, კახეთის მოსამართლე[ქ]მან, ეს სამართალი მივეცი.

ადრე ამ მაყაქანი ჩუენთან იჩივლეს ამ ცხურების დატაცება. ჩუენ მაშინვე ყორჩიბაშიანთ ასე უთხარით: მამულის პატრონმა ცხუარი უნდა თავის მამულში დაქცენოს, ფარეხები გაქცევიდნოს, დილი აქლბინოს. თუ არა ერთი ორი თვე იმის მამულში იდგეს და მას უკან მამულის პატრონი განწესებულს საბალახს გამაქაქრებეს. სამოქალაქო განწესება ასე არის.

მაგრამ ეს ჩუენ ქეშმარიტებით შევიტყვეით, რომ ამ მაყაქანი ცხუარი ორი სამი ლამე არა მდგარიყო. და მაშინვე უთხარით თავიანთ ცხვარებ ყორჩიბაშიანთ უნდა მიეცათ მაყაქანათვის, მაგრამ არ მისცეს.

ამაში მაყაქანი წასულიყუნენ და ერთის ყორჩიბაშის შვილის კაცის კამბეჩი წამოეყუანათ და დაეკლათ.

მაყაქანი ამასაც ჩიოდნენ, რომ ფარეხები დაგვიწუესო. ცხუარიც მაშინვე წამოესხათ, ერთი ორი ლამე ყოფილიყუნენ, მეტი არა.

ჩვენ სამართლით რაც ყორჩიბაშის შვილებს ამათი ცხუარი წამოუსხამთ და ამ არზით საბუთი უყონ, ყორჩიბაშიანთ უნდა მისცენ.

მაყაქანი რომ კამბეჩი დაუკლავსთ, როგორიც კამბეჩი ყოფილა, მაყაქანი უნდა მისცენ.

მაყაქანი რომ მიხდომიან და კამბეჩი დაუკლავსთ, ამისი ჯარიმა მისის უმაღლესობის ნება არის. თებერვლის კვ, ქორთიკონს უპ.

ორი ბეჭელი:

1. მონა ღთისა ოტი ა
2. არ ირჩევა.

ქ. ჩუენ, მეფის ძე ვახტანგ, დამტიცებ ამ განაჩენს, ფებერვლის კვ, ქორთიკონს უპ.

ბეჭელი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ ვამტიცებ მეფის ძეობით.

1702 წ. 6 მარტი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 33. საბ. № 254. პირი. ქალაღი. შხერქული.

[109v] ჩერქევისშვილის იოანესი, ჯანასლან-ის ობლებისა და აეთანდილის დედის თამარისა და ობლის ქალების სამართალი საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების თანდასწრებით ესრეთ გავსაჯეთ.

რადგან ჩერქევისშვილის აეთა [110] ნდილს ვეი-შვილი არ დარჩა და იმისი წილი ყმა და მამულა ჩერქევისშვილის ჯანასლანს და იმის მძას იოანეს უბოძეთ, აეთანდილს რომ სამი ობოლი ქალი დარჩა, თითოს ქალისათვის მზითულად ოცდაათი თუმანი განეაჩინეთ — ნახევარი ნაღდი და ნახევარი ჯინსი, რომ სამისავე ქალის მისაცემი ოთხმოცდაათი თუმანი იქნება; და ეს ოთხმოცდაათი თუმანი აეთანდილის ობლებს ჩერქევისშვილმა იოანემ და ჯანასლანის ობლებმა უნდა მისცენ.

მაგრამ რამდენსაც მოახლეს იოანე და ჩერქევისშვილის ჯანასლანის ობლები მისცემენ თავეთის ნებით, იმდენს რვა თუმანს ამ ოთხმოცდაათის თუმანიდან უნდა გამოვიდნენ და დანარჩომი მისცენ. აქედამ სამოცი თუმანი ორის ქალის მზითულად მკათათვის თვეში უნდა აეთანდილის ობლებს შეუსრულდესთ. და მამული და ყმა ამ იოანეს და ჯანასლანის ობლებს მობარდეს. და ერთის ქალის მზითვეი — ოცდაათი თუმანი რომ დარჩება, ისიც მამული რომ მობარდებთან, როდესაც იმ ქალის გათხოვების ეამი იქნება, მაშინ უნდა მისცეს.

აეთანდილის დედის თამარის რჩენის გზაც ასე განვაწესეთ: აეთანდილის ყმებიდან ერთი თავის მსახური თოროზაშვილი და მეორე ერთი კომლი საშუალო გლეხი უნდა მიეცეს, სანამ ცოცხალი იყოს; და საბოლოოდ კი იოანესი და ჯანასლანის ობლებისა იქნება.

და აეთანდილის წილობისა რომ ორი ვენაჯი არის, ის ორი ვენაჯი ჩერქევისშვილმა იოანემ და ჯანასლანის ობლებმა უნდა იმუშაონ. რაც სამუშაოდ იმ ვენახებზედ დახარჯებოდეს, [v] მოსავლიდამ უნდა გარდასებდნენ და დანარჩომის ნახევარს აეთანდილის დედას თამარს უნდა მისცემდნენ, ვინემდისინ აეთანდილის ობოლ ქალებს სამთავ გაათხოვებდეს.

და როდესაც სამსავე ქალს გაათხოვებს, მასუკან თუ ვენახები

გაკეთდებოდეს და მოვიდოდეს რამე, წელიწადში ერთს ურემს ღვინო უნდა მისცემდნენ. და თუ, ღმერთმან ნუ ჰქნას, ან დისეტ-ყოს და ან მოსავალმა არ მოსცეთ, მაშინ იმ ცოტას გამოსავლიად რაც გამოვიდოდეს, ნახევარს უნდა მისცემდნენ. და სანამ თამარ ცოცხალი იყოს, ერთი ურემი ჰურიც უკლებლად უნდა აძლიონ.

ჩვენ ასე გავგიორვებია და ორნიც ამას უნდა დასჯერდნენ. იასაულო ნაზირო იოსებ! ეს ასე აღასრულე. მარტის 3, ქორონიკონს უპ.

ქ. ავთანდილის ობოლის ქალების დათხოვების შემდგომად თამარის მისაცემად ვენახების გამოსავლიად რომ ერთის ურემის ღვინის მიცემა გვიბრძანებია, რადგანაც თამარს სამარხი არ ეძლევა გარდაუქუთით, ვინემდისინ ცოცხალი იყოს, რაც ვენახების გამოსავალი იყოს, ყოველთვის ნახევარი უნდა მიეცემოდეს. და ამ ორს კომლს გარდა ერთი ბოგანო მდამალი კაციც უნდა მიეცეს ავთანდილის წილობის საყმოვად.

და სხვა საქმე თამარს თავის სიცოცხლეში ამ ჩერქეზიშვილებთან იოანესთან, ჯანასლანის ობლებთან და ჰაპუას ობლებთან აღარა ექნება რა.

ჩერქეზიშვილის პაპუას ობლები რომ არიან, [111] იმათაც ამ პაპულსა და ყმაში წილი უძეცეთ, როგორც იოანეს და ჯანასლანის ობლებს.

შედეგად	
გარდა	

ჩუენ, ქართლისა და კახეთის დედოფალი დადიანის ასული დარეჯან, მისის უმაღლესობისაგან ბოძებულის განჩინებისა ამის თანახმა ვართ. მარტის 6, ქორონიკონს უპ.

ღვთაფლის
დარეჯან

325. ბაჩინება არუთენ შარბაზაშვილისა და საყვარლიძის ვალის საყმეზა

1792 წ. 24 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 5363. დედანი. ქალაღი. 22X9,7 სმ. მხედრული. ანაკლები. ყოველი სიტყვის შემდეგ თითო წერტილია.

ქ. არუთენ შერმაზანაშვილისა საყვარელიძის ერთის თუმნის თამასუქი ქონდა თორმეტის წლის სარგებლით, მოვიდენ და ილაპარაკეს ბატონს ალათანგი ხერხეულიძესთან, მამუქა უნაძესთან, კვანჭახაძე გაბრიელთან, კვანჭახაძე სვიმონთან. მე, ამირალაშვილი ოსეფაც, ამით ვახლდი.

ვილაპარაკეთ. საყვარელიძე ერთს თუმანს საიასაულოს ედავებოდა. ამაში გავშინვეთ, არუთენს თამასუქი ორი თუმანი ხდე-ბოდა.

ჩვენ ამის მეტი ვერ შევტყვევთ, რომ საყვარელიძემ აიღოს არუთენს და თავისი მთავნი ერთი თუმანი მისცეს. და არუთენს საყვარელიძესთან არც ერთის ფულის საქმე აღარა ექნება რა; თითქან არუთენმაც თქვა, რომ შოშია საიასაულოს მედავებოდა. მე, ამირალაშვილს ოსეფას, დაიწერია ამათის ბძანეპით, მოწა-მეცა ვარ.

დაიწერა მარტის 6, ქორონიკონს უპ 1.

ქ. მე, ხერხეულიძე ალათანგი, ამ სამართალში და-

ვესსქეფა, ასრე გადაწყუდა. ზემდე: ქ. მე, უნაძე მამუქა, ამ სამართალშიდ მოსამართლებს ვახლდი, ეს ჩემი ხელია 1.

ქ. მე, გაბრიელ კვანჭახაძე ამ სამართალში ვახლდი.

326. ბაჩინება მარტყოფილი პატრისა და მის მხინწულობის გაპრის საყმეზა

1792 წ. 6 აპრილი

ესა. ფ. 1450. დავთ. № 49, საბ. № 46. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[24V] მის უმაღლესობას ბედნიერს კელწიფეს მდივანბე-გის ქაიხოსროსათვის ხალვათხანის ეშიკაღა-ბაშის აიდემურის მოსილობით და ოქმით მარტყოფილის თუშმალ ყოფილის დავითის შვილის — გაბრიელის შვილის პეტრესი და ამისის მხინწულის გლახასი და მისის მძებ-სა და ამათი ბიძაშვილის პაპიას გაყრა ჩვენთვის ებძანებინა.

ჩვენ ბძანებისაგერ მიველით მარტყოფსა და იქუარნი უფროსნი გლეხი კაცი ჩვენთან. დავისწარით და ეს ზემოსხენე-ბულნი მოდავენი ვილაპარაკეთ. და ესე გავყარეთ ერთმანეთის შე-ჭერებით.

რადგან თუშმალ ყოფილი დავით თავისის სახლის დიდათ მოჭირნახულე ყოფილა და შემბატეგელი და უმაღლესობისა კემ-წიფეთა თანა ნამსახური, ვითარცა წყალობისა მათისა სიგლები ნათლად უცხადებს და აგრევე ამისი შვილი გაბრიელც მას-თანვე თავისის სახლისა უმეტესად მოჭირნახულე იყო და სახლისა

და კარისა თვისისა ამშენებელი და მოჭირნახულე არის, ასე რომ ეს განცხადებით ყველამ იცის და მიწესუნებათ.

ამ გაბრიელმან თაფი გარდაღვე სასიკუდილოდ, სამჯერ მისი რი მოიარა, თავისის ძმის ბეგიდამ მამლაყი საქონელი მოიტანა, თავის ბიძაშვილებსაც შემატა, სახლიცა და ნასყიდობაც ამისი შემატებული არის და ბატონის წყალობა მამულებიც ამისი გამოტანლი არის და ნაშოვნიცა. ამ ორისვე მამაშვილოთ, საჭირნახულოდ გაბრიელი შვილს პეტრეს მიეცა მორღლისეულს ნასყიდს [25] მიწაში შემოფარგლით რაც შენობა არის — ეკლესია ნაშენი ქვიტკირისა, კოში ქვიტკირისა, დარბაზი, ოთახი, მარანი და ამავე სასახლეს რომ ზაგა აქვს, ამავე მიწაში ნაშენი, რაც ამ მიწაში სასახლე და შემოფარგლული შენობა არის, ეს საჭირნახულოდ მიეცა ერთმანეთის შეჯერებით.

ბერუაშვილებს გლახასა და ამის ძმებს მიეცა, რადგანც ესენი თავის სახლისა მოჭირნახულენი არიან და გამარჯვლენი ყოფილან, ამათაც მიეცა ხევს ვაღმა ძამაშვილისეული და ბანეთ რევილის დარჩისეული ზაგა, სასახლეოთა და სამბქელ-კალოთა და საჭირნახულოდ მიეცა. აგრევე ამავე გლახასა და ამის ძმებს მიეცა მესამე წილში გუგუნაშვილისეულს მამულში ზეითი მარნის მხრისაკენ აშენებული ვენახი ჭაბანი ექვსი და სამი ჩარეჭი, რომ ერთის ჭაბანის სიქრქე არის ადლი იბ — თორმეტნახევარი.

ქ. მესამეს ძმისშვილს პეტრეს მიეცით ამავე მამულში ჭაბანი სამი და ერთი ჩარეჭი.

ქ. ებრთათეულ მამულში მიეცა პეტრესა და პაპიას ჭაბანი ათი — ი. ეს პეტრემ და პაპიამ უნდა გაიყონ.

ქ. პეტრესა და პაპიას ორსვე მამულში რაც ერგოთ, ეს ზომით შუა გაიყონ. თუ ერთად ვერ მოთავსდნენ, პეტრემ თავისი წილის მამულიდამ ერთი ჭაბანი მამული უნდა მოუჭრას, რვა ადლიანი ჭაბანი უნდა იყოს, სასახლის მაგიერად პაპიას უნდა მიეცეს. თუ სასახლეში მოითავსეს და დაქვეყნებს, მამული წილში რაც რგებით პეტრესა და პაპიას, ორისვე უნდა იყოს, საჭირნახულოს გარდა.

ქ. გუგუნათეულს მარანშია და სასახლის მარანშია რაც ქვევრები არის, ეს ქვევრები ორისვე მარნის ერთად უნდა შეფარდდეს და სამოდ გაიყონ: [V] ერთი წილი პეტრესა, მეორე წილი გლახასა და ამის ძმებსა და მესამე წილი პაპიას.

1 შეჯერების.

ამ ქვევრებს ვარდა გუგუნათეული ქვიტკირის მარანი რომ არის, კედლის შენობა დაფსადეს, როგორც დაფსაონ, ამისი ფასი გლახამა და ამისმა ძმებმან ორი წილი პეტრესა და პაპიას უნდა მისცენ და საკუთრივ მარანი გლახასი და ამისი ძმებისა იქნება.

ქ. სხვა მამულები რაც აქეთ ან სამკვიდრო ან ბატონის წყალობა ან ნასყიდი სასხლავი თუ სახნავი, სამოდ უნდა გაიყონ სოფლის კაცთ თანდასწრებით ზომითა და წილს ყრით. ამაში არც საუფროსო იქნება და არც საუმცროსო.

ქ. რაც ან ასადები აქეთ ან უწინდელი ან ახლანდელი და ან ჩნდეს დღესა და ან კიდევ მასუქან გამოჩნდეს რამე, ესეც სამოდ უნდა გაიყონ.

ქ. გლახას რაც ახლა მოუტანია სრულად უნდა წერილით გამოაცხადოს, რაც იქნება იქილამ გლახას საჭირნახულო მიეცეს და სხვა ძმახედ გაიყონ.

ქ. ტყვე რომ ყოლიათ ერთობაში დაქარგული, ესეც სამ ძმად უნდა დაიხსნან.

ქ. სხვა საქონელი და სახლის აჯნაში მოურავს გაუყვირა და სოფლის კაცსა და იმათ სამართალს დასჯერდნენ.

ქ. გაბრიელის სახლობა რომ ოთხას ოქროს დაობს, რომ საკმთრად ბეგისაგან მომივიდო, თუ სწორედ ამისას საბუთსა იქს და ორსა და სამს მოწამეს წამოაყენებს სამართალში, რომ მოსლოდეს და სასახლოდ დაეხარჯოსთ, ამისი პასუხი სამთავ ძმებმან უნდა მისცენ. და თუ თითონვე გაბრიელის სახლს საკუთრად დაუხარჯავს, ამას ველარას იღაუებს. ეს სამართლით უნდა გაირჩეს.

ერთი ამ განჩინების პირი გლახასა და ამის ძმებისათვის მიგვრცია; და ეს პეტრესა და პაპიას უნდა ქონდეს.

ჩვენ სამართლით ასე გავგომველებია; და ნება უმაღლესობისა არის. აპრილის 6, ქორონიკონს უპ.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. ეს საქმე გარდაწყვეტილი არის. ამასთან საქმე აღარადრისა აქვს. მასისა ა, ქორონიკონს უპ.

327. ბანიძეა ბანიძეთა და ღვინო აფხაზის მამულის საქმეა

1792 წ. 19 აპრილი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი Hd 14518. დედანი. ქაღალდი. 36,3x16,3 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ალაგ-ალაგ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. ვანაძიანი უჩიოდეს დავით აფხაზს, კავკასიაში ისაი საკომლო მამული გვაქვსო და შენ გავქვს მიმძღავრებულლო.

აფხაზი უპასუხებდა: კავკასი ფიცით გამაძნაიო, თქვენ იქ თოთხმეტის დღის მიწის მეტი არა გავქვსო რაო და ოცდერთის დღის მიწა ედო შასევილის არისო.

ჩვენ, კახეთის მოსამართლე[ე]ებმა, ბევრი გამოვიძიეთ და არც ვანაძიანი ჟონდა წიგნი და არც აფხაზს ჟონდა დაფიცების ვანაძიანი და თავისი სიტყვით ამბობდა აფხაზი, რომ თოთხმეტის დღის მიწა ვანაძიანი არისო და ოცდერთის დღის მიწა ედიშაშვილი-საო. ჩვენ ამას სიტყვით ვერ დავერწმუნენით. ამ კავკასიაში ბეროზასვილები სახლებულან და დავით აფხაზს ჰყავს და ერთი კომლი ლუარსაბ ონანასევილს ჰყავს. სამმა კომლმა ბეროზასვილებმა და ერთმა ლუარსაბის კაცმა — ამ ოთხთ შეფიცონ ვანაძიანი, რომ: «რასაც დავით აფხაზი არ ამბობს, ამის მეტი წილი თქვენ იქ არა გავქვსოთ». თუ ასე იფიცეს, რასაც დავით აფხაზი ამბობს, ეს უნდა მისცეს ვანაძიანთა და ედიშაშვილსაც. და თუ ვერ იფიცეს სამი საკომლო უნდა მისცეს დავით აფხაზმა — პირველი, საშუალი და ბოლოს კაცისა. თითონ ბებურიანთაც ამ ბეროზასვილების ფიცის ყაბული ქნეს, მაგათ შემოგფიცონო და დარჩესო მაგათაო.

ისაულო ხატიასევილო სვიმონ და ბეიტრი-სევილო დემეტრე! ეს ასე დასრულეთ.

აპრილის ით, ქორთონიკონს უძ.

ამათ ასე უნდა დაფიცონ, რომ: «დათუნა აფხაზს რომ დაუფიცა, მაშინ დათუნა აფხაზს სამი საკომლო ამათთვის არ ეთქვას და არც კაცი სახლებოდესთ კავკასიაში და არც არა საქმე ქონებოდესთ ამ თოთხმეტის დღის მიწის მეტი დავით აფხაზისა ლუარსაბისა და ასლანის წილობა იყოსო».

სამი ბეჭედი:

1. არ ირჩევა
2. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჭულად მავო ბეჭედი
3. მონა ღთისა მღვიანებეი ოტი ა.

328. ბანიძეა ღვინო და რევაზი თბაშვილების უმა მამულის საქმეა

1792 წ. 22 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 2030. დედანი. ქაღალდი. 63,8x27,5 სმ. მხედრული. განვეთილობის ნიშნად ნახშირია მძიმე, წერტილძიმე და ორწერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობის ოქმით მეფის ძეს გიორგის ჩვენ, საქართველოს მსაჯულოშეკრებულებათათვის თაყაშვილის რევაზისა და დავითის სამართალი ებძანებინა.

ორნივე მოღავენი სამართალში ვალაპარაკეთ. რომელთაც სარჩელი იყო ამოწყვეტილის ქაიხოსროს ყმასა და მამულზე.

რევაზ იტყოდა: ქაიხოსრო ჩემთან შეყრილი სახლისკაცო იყო და შენი გაყრილი უახლოესი ვარისი მე ვარ და იმის წილი ყმა და მამული სამართლით ჩემიაო.

დავით მიუგებდა: ქაიხოსროს მამა უსუფა მეფის შანავაზის დროს მამის ჩემის პაპას გაყვრილა და ქაიხოსრო რომ ამოსწყდა, რადგან ჩემი უფრო ახლო ნათესავი იყო, ბართიანთა მოწყობით მის უმაღლესობას მოვახსენე და ქაიხოსროს ყმა ხუციშვილები მე მივბოძარო.

ბართიანთ მოწმობა რომ გავცინა, ვახტანგ ნამანგლულის შვილს ქავთარიშვილს ედიშერს და ნიკოლოზს მისის სიმაღლისათვის წერილით მოუხსენებიათ: ეს ხუციშვილები ქაიხოსროს ყმანი არიან, და ქაიხოსრო ფარემუზისა და ომანის გაყრილი იყო და უშვილოდ ამოსწყდაო, და ვინემ ქაიხოსრო დაიკარგებოდა, ხუციშვილი ფარემუზს ემსახურებოდაო.

და აგრევე რევაზის მოწამენი ქავთარიშვილი ნიკოლოზს, სოლოლაშვილი იორამ და გოსტაშაბიშვილი ზაზა სწერდენ: უსუფაშვილი ქაიხოსრო და ვახტანგ რევაზის მამა ერთნი იყვნეთ. უსუფა რომ ყიზილბაშიდამ მოვიდა ყმა და მამული ვახტანგადამ გაიტანაო და ქაიხოსროსაც სიცოცხლეში იმისი ყმანი ხუციშვილები და ებალაშვილი ვახტანგს ემსახურებოდნო.

ეს ზემოხსენებული საბუთები ვერც ერთს მკარეს უფიცრად სამართალს ვერ გარდასწყვეტდა.

მაგრამ რევაზ ვახტანგის[ს]შვილმა ორი დასარწმუნებელი საბუთი სამართალში წარმოაყენა. პირველი: წიგნი ებალაშვილის ქაიხოსროს ყმისაგან მიცემული, რომელშიაც სწერს: ეს პირობა მოგართვი თქვენ — ჩემს ბატონს ვახტანგს და ქაიხოსროსაო და იქი-

დამ აქამომდე ქაიხოსროს წილი ებალაშვილი მხოლოდ ქაიხოსროს ვარისობის მიზეზით ვახტანგს ყმად დაუმეკიდრებია.

და მეორე, ქორონიკონს უფო — ამ წელს ბანს იმან ყულ იხანს ვახტანგის მოხსენებით ამ მამულის ვითარება უკითხავს ქაიხოსროს სარდლისათვის; და სწერს სარდალი ქაიხოსროს: ეს მამული ვახტანგის ბიძის უსუფას წილია და უსუფას სამართლიანი ვარისი ვახტანგ არისო და სამართლით ეს მამული ვახტანგსა არისო.

დავითს ამისი დასარღვეველი საბუთები მოვსახოვეთ და ვერ მოიტანა.

ამ ორის სარწმუნოს საბუთებით ქაიხოსროს წილი ყმა და მამული უფიცრად დარჩა ვახტანგი სწვილს რევასს.

და თუ ამის დასარღვეველს საბუთს დავით თაყაშვილი წარმოაყენებს, სამართალი მიეცება.

ემოკალასბაშო მთაყაშვილო აღექსანდრე! განჩინება ესე აღასრულე. მაისის კბ, ქორონიკონს უბ.

მეფის ბეჭელი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნიკოლოზს.
2. მდივანბეგი
3. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ემოკალასბაშო მყო მდივანბეგი თემურაზს
4. ქაიხოსრო
5. მეთოლი
6. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონს.

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეორე, ვამტკიცებთ ამ მსაჯულთ განჩინებას. აგვისტოს გ, ქორონიკონს უბ.

ბეჭელი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. ჩვენ, ყოველისა საქართველოს კათალიკოზპატრიარქის მიფის ირაკლის ძე ანტონი, მსაჯულთ განჩინებასა ამის ვამტკიცებთ. აგვისტოს გ, ქორონიკონს უბ. ხელთა: კათალიკოზი ანტონი †

ქ. ჩვენ, საქართველოს დედოფალი ბატონის დადიანის ასული დარეჯან, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. აგვისტოს ე, ქორონიკონს უბ. ბეჭელი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ბატონის შვილი იულიონ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ით, ქორონიკონს უბ. ბეჭელი: ტომსქესით არ ნაკლისაგან იულიონ ირაკლისაგან.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე ვახტანგ, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ით, ქორონიკონს უბ. ბეჭელი: ლომად იუდას ბაქეთად, ვახტანგ ირაკლის ნაკვეთად.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მეფის ძე აღექსანდრე, ამ მსაჯულთ განჩინებას ვამტკიცებთ. აგვისტოს ით, ქორონიკონს უბ. ბეჭელი: დავითის რტო სახელ მძესა აღექსანდრე მეფის ძესა.

ქ. უფრო უმეტესად გამოძიებით და უწყლილესად გასინჯულობით ასე განვჩინეთ, რომ წადგეს რევას თაყაშვილი და ასე შეზღვიოს: «ამისმა მადლმა და ვანმაცხოველებელმა ღმერთმა, დავით თაყაშვილო, ამ კაცებთან რაც კახეთში გასულობით თქვენ ქელი არ მოგივიდათ, სხვებრ სამართლით შენ საბატონუმოდ კელი არა გქონდეს ამათთან; ამით ბატონი ქაიხოსრო და მამაჩემი შეყრილიც ყოფნა დასცაღებოდესთ, ჩვენთვის ბატონუმურად ემსახურნოსთო». თუ ასე შეზღვიცა, დარჩება რევასს. და თუ ვერ შეზღვიცა, დარჩება დავითს.

ყორისაულბაშო ზაალ, როგორც ვეცობრძანებია, ასე აღასრულე. ნოემბრის კ, ქორონიკონს უბ. ბეჭელი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე.

ქ. როგორც მისი სიმაღლას განსჯა და ბძანება აცხადებს ამ განჩინებასა შინა, რევას თაყაშვილმა იფიცა ეკლესიასა შინა თაყაშვილი დავითის წინ შექმლილთა და თანდასწრებითა.

მისი სიმაღლის ბძანება სა[ა]მის შვილმა ზაალ ასე მთლად აღვასრულებინეთ. ხელთა: ზაალ.

ქ. ქაშეთის დეკანოზი ფილოპე ამ მოწმობას ესწერ. სა[ა]მის ნევილინა ზაალმა ბატონის ოქმი და ბძანება მიიტანა, ეკლესიაში თაყაშვილსა რევასს უნდა დაეფიცა; დავით თაყაშვილი თან შეყოლოდა. რევასმა ბეჭეტიცა ეკლესიაში, დავით თან შეყვა.

ხელთა: ფილიპე.

329. განიხილეთ ერთად 11-ისა ლომი და გეგან გვარამაძის შემოღის საჩემო

1792 წ. 10 ივნისი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 873. დედანი. ქალღი. 40x26,5 სმ. მხედრულ, განყვეთლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. გვარამაძე ლომი და ამისა ძმა ბეჟან ყიზილბაშობას ციციშვილს ბაადურის შვილის გლახას ყმისა და მამულის გამოსაღებში ფარსადან ციციშვილს ყიზილბაშებისათვის მიეცა.

მერ ყიზილბაშებისაგან ლომი გვარამაძე წინწყაროელს გურგინზეგს დაეხსნა და გაენთავისუფლებინა, რომ გურგინზეგისგან მიცემული თავისუფლების წიგნი გვარამაძეებს ჭელთ უჭირამთ.

და ამ ლომის ძმა ბეჟანც ციციშვილს კირილე მთავარ ეფისკოპოსს დაეხსნა და თავისთან ჰყოლოდა. და მას აქეთ ეს გვარამაძეები ჩვენს სახასით ყოფილან.

ამას გარდა გლახა ციციშვილს ამ გვარამაძეების ყმა და მამული — სამკვიდროც და ნასყიდოც — თუ რამ ჰქონიათ, სულ გაუყიდნია — ზოგი ქალანთრისათვის, მიუყიდნია და ზოგი ალექსანდრე სარდრისათვის, რომ ღღეს რაც იმთის ჩამომავლობას უჭირამთ; და ამ გვარამაძეების ნაშთითი ყმა მამესწარაშვილებიც და ვით მირზაშვილისათვის მიუყიდნია ციციშვილს გლახას; რომ ეს მამესწარაშვილები ნეტარად ხეივანულის მამის ჩვენისა და ჩვენის ბძანებით ისევ ამ გვარამაძეებს დაეხსნევინეთ და დავით მირზაშვილისათვის თეთრი მიეცევინეთ.

რადგანც ამითი ყმა და მამული ციციშვილის ბაადურის შვილს გლახას გაუყიდნია, ესენიც იმის ყმისა და მამულის გულისათვის გასყიდულან და ამდენი მიზეზები მისცემიათ; ამითთან საბატონყმით ციციშვილებს საქმე აღარავისა აქვს და ვერც რამაზ ამათ-ლა შეუა რსმე.

პირველად ამისათვის, რომ: აზნაურშვილს რომ თავისმა მებატონეც ყმა და მამული გაუყიდოს ან ჩამოართოს და ან კიდევ თითონ აზნაურშვილმა თავის ნებით ყმასა და მამულზედ ჭელი აიღოს და თავისი მამულიდამ აღდგეს, თავის მებატონეს საქმე აღარ ექნება.

და მეორედ ამისათვის, [რომ] თითონ ეს გვარამაძეები გლა-

ხას ყმისა და მამულის ხარჯის გულისათვის გასყიდულან, სხვათ დაუხსნიათ და გაუხატებიათ.

ამაგების მიხედვით და სამართლიანის საქმით ამითან საქმე აღარავისა აქვს, არც ციციშვილს რამაზს და არც სხვა ციციშვილებს. და ჩვენს სახასო აზნაურშვილად დაეწესეთ ესენი, ამათი შვილები — სოლომონ და გრიგოლ და ამათი ჩამომავლობა, რომ ამითან ჩვენს მეტს საქმე არავისა აქვს.

და ამით რომ ნაშთითი ყმა მამესწარაშვილები ჰყავთ, არც არავის იმ გლეხკაცთანა აქვს საქმე და ამ გვარამაძეების არის. იენისისა, ქორონიკონს უპ.

ბეჟალი: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე ერეკლე.

ქ. ჩვენ, კართლისა და კახეთის დედოფალი დარეჯან, მისის უმაღლესობისაგან ბოძებულის წიგნისა თანაჟმა ვართ. იენისის ქ. ქორონიკონს უპ. ბეჟალი: დედოფალი დარეჯან.

ქ. ჩვენ, ყოვლის საქართველოს კათალიკოზ პატრიარხი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, მისის უმაღლესობის მეფის განიხილებას ამას ვამტკიცებთ. თბათვის ქ. ქორონიკონს უპ.

ქ. ჩვენ, მეფის ძე ვახტანგ სრულიად არავისა მყრობელი, ამ განიხილებას ვამტკიცებთ. იენისის ქ. ქორონიკონს უპ. ბეჟალი: ლომად იუდას ბაკეთად ვახტანგ ირაკლის ნაკეთად.

ქ. ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე ფარნავაზ, ამ განიხილებას ვამტკიცებთ. ივლისისა, ქორონიკონს უპ.

ბეჟალი: ლის შობილემან წილით მგარნა, ვაჟკეთილთა რტოლ მეც უმეწყნარა.

ქ. მე, ქალაქის მოურავი ევსტათი, მისის უმაღლესობის ბატონის ბოძებულს წყალობის სიგელსა ამას ვამტკიცებთ. ივლისისა, ქორონიკონს უპ. ბეჟალი: ქალაქის მოურავი ევსტათი.

330. განიხილეთ ერთად წინამძღვრისა და სოლომონ მდივანაშვილის საჩემო

1792 წ. 21 ივნისი

ესსა. ფ. 1449. საბ. № 2783. პარ. ქალღი. მხედრულ.

ქ. მისის უმაღლესობისათვის მის მაღალ ღირსებას ნათლისმცემლის უღაბნოს წინამძღვარს ეფეთიმეს მოესხენებინა: ქალაქს ჩვენის მონასტრის ეკლესიის სასახლემო სოლომონ მდივანზეგს თავის სახლებიდან ჩვენს მხარეს ჩარდახი გაუკეთებია რუსი და ფანჯარა აქვს დატანებული, თავის მიჯნ-

ბილამ ჩვენის მამულის მხრისაკენ ფიქრულიც წამოუყვებოდა. იქილამ ეკლესიაში სულის წმადის შემოსავალში ჩამოიხედებო.

მისმა უმადლესობამ ჩვენ, მათს მონას გ ა ლ ა ტ ო ზ ი ს შ ე ი ლ ს მლუღელს იო ა ნ ე ს და ბ ე გ თ ა ბ ე გ ი ს შ ე ი ლ ს მდივანს ს ო ლ ო მ ა ნ ს და გ ა ბ ა შ ე ი ლ ს ზ ა ზ ა ს, ვვიბანას სოლომონ მდივანზეგთან მოციქულობა. გაბაშვილი ზაზა ბ ა ი დ ა რ შ ი წ ა სულა, ვეღარ ჩავიდგეთ.

ჩვენ მის მაღალს ღირსებას წინამძღვარს ეფთვიმესთან და სოლომონ მსაჯულთან შევიყარინით კალატოზების ოსტატი და ვით და მეორე კალატოზი და ვითა და კალატოზები გ ო გ ი ა, ორი ზურო ოსტატი — ესენიც დავისწარით. ამ ორთავ მოჩივრებმა შუაკაცათ მოქალაქეებიც მიანდომეს ამ სარჯელის გაშინჯვით — ყ ა ლ ო შ ე ი ლ ი ბ ა ღ დ ა ს ა რ ა, თ ა ყ ო ა შ ე ი ლ ი ი ს ა ი ა და ნ ი რ ი მ ა ნ ა შ ე ი ლ ი ა ვ თ ა ნ დ ი ლ ა.

ჩვენ ერთად შეყარობით ამითი სალაპარაკო საქმე გავშინჯეთ, წინამძღვარს რომ მოუხსენებია, ჭეშმარიტი მოხსენება არის. ძირილამ რომ ჭეშთიკირის მიჯნის კედელია, იმის წინ აღღანაზეგარი ფიქრული სოლომონ მსაჯულს ეკლესიის მხრისაკენ წამოუწვევია და გარდმოსახედავი რუსი და ფანჯარაც დაუტანებია. ჩვენის დანახვით ესრეთ გავჩხრიკეთ, რომ სოლომონ მსაჯულმა ეს წამოყიდებული ფიქრული თავის მიჯნა კედლამდინ უნდა მისწიოს.

ს ო ლ ო მ ო ნ ამას ა მ ბ ო ბ ს: ძველად ასე მოავირო იყო მოვლებული და გარდმოსახედავი იყო.

ქალაქის განწესებულის სამართლით სოლომონ მსაჯული, რადგან ის მიჯნის კედელი საყუთრივ თითონ აუშენებია, თავის კედელზე რაც უნდა ვააკეთებს.

და თუ წინამძღვარს უნდოდეს, თავის მამულში რა რიგი შენობაც უნდოდეს, ვაკეთოს და აამალოს, რაერთიც უნდოდეს სიმალლე აიტანოს, სოლომონ მსაჯული ვერ დაუშლის.

ს ო ლ ო მ ო ნ მსაჯული ამას უ ჩ ი ო რ და: წინამძღვარმა ეკლესია რომ აამაღლა და კრამიტი დახურა, კრამიტი გრძლად წამოჰკიოდა, იქილამ წვიმა ჩემს სახლებს ბანზედ დადისო, სახლებს მიხდენს, მიღბობს, ამის მიზეზით ხარჯი მომდისო.

წ ი ნ ა მ ძ ღ ვ ა რ ი ამას მიუგებ და: ეკლესიის ბანის წყალს მაგ მხარეს უფლიავო და ახლაც მაგაზედ უნდა იაროსო.

ს ო ლ ო მ ო ნ მსაჯულმაც ამას ასე უ პ ა ს უ ხ ა: უწინ კედ-

ლის პირდაპირ ეკლესიის ყავარი ეხურა, რაც ცოტა მსუბუქი წვიმა მოვიდოდა, კედელს დაედინებოდა და ვერას მანებდაო. ახლა ორ-სამ აღზუე სიმალლე მოუმატე და წინ წამოყიდებით დახურე. ამ ჩემს ბანებს მიქცევს და მიხდენს და ხარჯი მომდისო.

ეს რომ გავშინჯეთ, სოლომონ მსაჯულის სიტყვა ჭეშმარიტი იყო, რომ ამას თუ ერთი რიგიანი წყლის გზა არ გაუკეთა წინამძღვარმა, სოლომონ მსაჯულს იქ აღარ ედგომება, არცარას სახლები გამოადგება.

ჩვენის მიხედულობით წინამძღვარმა ეკლესიის ბანის წყალს ასეთი გზა უნდა მისცეს, რომ თავისს მამულში ბანის წყალი აღინოს, რომ სოლომონ მსაჯულის ბანს წყალი არ დაედინოს იმ კრამიტილამ. წინამძღვარმა რომ წყალს გზა ამგვარად მისცეს, სოლომონ მსაჯულმა წამოყიდებული ყავრული უნდა უქუქსურას, თავის მიჯნის კედლის პირისპირ ბოძები და რუსები დააყენოს.

ქალაქის განწესების რიგზე ასე მიეხედით; და ნება მის უმაღლესობისა აღასრულდეს. იენისს კა, ქორონიკონს უპ.

	საშ.

ხელრთვა: ა ვ თ ა ნ დ ი ლ .

331. პარა გიორგი ნასახიზაზის ნაიზისა მაჟულის თაოგაზი
ანანიანი

1792 წ. 23 ივნისი

ხელწერათა ინსტიტუტი. Qd 9715. დეანი. ქალღლი. 20X10,8 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახმარი არ არის.

[არაჟ]

ქ. ღმერთმან მათის უწმინდესობის მეფის ძის პატრიარქის ანტონის ჭირი მოსცეს ვეზირიშვილს ნასახიზაზის ნაიზს გიორგის.

თქვენ ყმა ლაზარე ოქრომქველასქმეილი პავლე გარეთ უბანს ადვილს მედავება. თქვენს მოლარეს პეტრეს უბანეთ: პამქარა იოანე და ორიოთ მოქალაქე დავისხან, გავშინჯონ და ლეთის წინაშე სამართალი მომცენ. თუ გავმტყუნდე, ხუთი ლიტრა სამთელი სვეტისცხოველისათვის მიმართევიეთ. ღმერთი გადღევრძელებსთ. იანერის კვ, ქორონიკონს უპ.

¹ † აღღანაზეგარი.

თავში:

ქ. მოლარე ბეტრე და ამქარო იოანე ამ არზით ასე რომ მოუსხენებია, ორი ჩვენი მოქალაქე დაუსხით და ღმრთის წინაშე სწორე სამართალი მიეცით. იანვრის კჳ, ქორონიკონს უჰ. ხელრთა: კათალიკოზ.

[განჩინება]

ქ. მის უწმინდესობას ამ ოქმით მათის მონის იოანე ჰამქარისათვის ამ ადგილის გაშინჯვა ებძანებინა.

თაყოაშვილი ისაია, მამასახლისი თომა და მე — იოანე მივედით, გავშინჯეთ. ამ არზის პატრონს ვოვიას ბატონის წყალობის წიგნი უჭირავს და ლაზარეს შვილი პავლე ეტუნებოდა: ეგ ადგილი ბატონს რომ შენთვის უბოძებია, ჩემი ნასყიდო არისო.

სიგელი ვთხოვეთ, ახალი მონასყიდე სიგელი გვიჩვენა. ამაში ეს ადგილი ეწერა, მაგრამ არ შევიწყნარეთ, ამისთვის რომ ძველი სიგელიცა აქვს ლაზარეს შვილს პავლეს. ის სიგელი ვთხოვეთ და მიზეზები გვითხრა: მაქვს, მაგრამ კელთ არა მაქვსო.

ეს ადგილი გოგია ნასახიბაშის ნაიბს დარჩა. თუ პავლე ძველს სიგელს გამოიტანს და ეს ადგილიც ნასყიდად! ეწერება, მაშინ გოგიას წყალობის წიგნი და ეს ძველი სიგელი სამართალმა გაშინჯოს.

და თუ ძველს სიგელში ნასყიდობით არა სწერია, პავლე ტყუის, ვისგანაც ის ადგილი უყიდნია, თავის ფული გამოართოს. ჩვენმა ჰუკუმ ასე გასჭრა; და ნება მისწის უწმინდესობისა აღსრულ-

დეს. იენისის კჳ, ქორონიკონს უჰ.

სომხ.	შლითობა	იონე

332. განჩინება დავით და ზაზა ამირეჯიბების შხა-მავლის სამეფა

1792 წ. 21 ივლისი

ხელწერითა ინსტიტუტ. Ad 1157. დედნა. ქაღალდი. 46X17,8 სმ. მხედრული. განვეთხოვთ ნიშნად ნახარბა თითო წერტილი.

ქ. ამირეჯიბი დავით უჩიოდა თავის ძმას ამირეჯიბს მინბაშს ზაზას: თაქთაქიშვილის ელისბარისათვის ჩვენს განაყოფს გაბელს სადოლაშენს თავისი წილი მამული მიეყიდნათ, ჩემქმა ძმა ქაიხოსრომ სამართალში

1 საწყვიდად.

უჩივლარ, ის მამული ეკლესიის შეწირული არისო და მევე უნდა დამასხნევინოთო, ამაზე ქაიხოსრომ ოქმი გამოიტანათ, უნდა დაგვეხსნათ და აღარ დაცალდაო. მას უკან ამ ჩემმა ძმამ ჩემს მალეით დაიხსნათ და მეჲ ახლა ჩვენს წილს აღარ გვიღებსო.

ამირეჯიბი ზაზა მიუგებდა: არც შენის მალეით დამიხსნათ, კიდევ შეგატყობინეო, კაციც მოგიგზავნეო, მაგრამ შენ აღარა ინაღველე რაო. და მას უკან ჩემის სახლობის მზითვით დავიხსენო. მე შენ ამაში წილს არ დავიღებო.

ამათმა ლაპარაკებმა ამგვარად ბევრმა გაიარა, მაგრამ ამათს ლაპარაკებს აღარ მივებდეთ და ეს სამართალი გაუჩინეთ:

რადგანც ზაზა გარჯილა და ზაზას დავხსნა, ამის საჭირნახულოდ ზაზამ უნდა აიღოს ექვსი საკომლო, რომ არის ზაზასაგან დახსნილი. ამ მეექვსედის ერთის საკომლოს ნახევარი სამად უნდა გაიყოს: ერთი წილი ზაზას, ერთი წილი დავითს და ერთი წილი მზექთაბუკს.

და ამ მამულში ზაზას თხოვმეტი თუმანი მიუცია თაქთაქიშვილისათვის, იქიდან ხუთი თუმანი ზაზას თავის წილად ჩაუარდება და ათი თუმანი დავითმა და მზექთაბუკმა ზაზას უნდა მოსცენ.

და როდესაც ამირეჯიბი დავით და მზექთაბუკ ათს თუმანს მოსცემენ ზაზას, ეს ამირეჯიბი მინბაში ზაზა ამ თავის ნასყიდს მამულს ამ გზით გაუყოფს, როგორც ზემოდ დავიწერია.

იასაულო! ეს ასე გაარიგე. აღწერა ივლისის კჳ, ქორონიკონს უჰ.

ქ. ექვსი საკომლო რომ სწერია, იმ ექვსის საკომლოდამ სამი რომელიც უკეთესი იყოს, ის გადღვას და სამი რომ დარჩება, იმ დარჩომლის სამის საკომლოდამ ერთი რომელიც ზაზამ გამოართოს, ის საკომლო შუა გაიყოს: ნახევარი ზაზამ საჭირნახულოთ აიღოს და დანარჩომი სამად გაიყოს, როგორც ზემოდ სწერია ისე.

სამი საკომლო რომელიც უკეთესი იყოს, ის უნდა დავითმა გამოართოს, გადღვას, და დარჩომლის საკომლოებიდამ რაც სამს გარდა დარჩეს, იქიდან ერთი საკომლო ზაზამ გამოართოს და იმისი ნახევარი აიღოს საჭირნახულოდ. ეს საკომლო სწორეთ უნდა გაიჭრას, რომ მეტ-ნაკლები არა იყოს.

შემაღ: მე ფეხთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვიადიდე, ერეკლე.

1 † მასუკან 2 † და.

333. ბანინიზა პრავლა 11-ისა დავით და ზაზა ამირეჯიბაძის გაყრის საპიშა

1792 წ. 29 ივლისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7878. დედანი. ქალაქი. 39,8X18,4 სმ. მგდ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირა წერტილი.

ქ. ამირეჯიბები გარაზე ლაპარაკობდნენ და ამათმა ლაპარაკმა ვძლათ გასწივა. ზოგში გასწორებულნი იყვნენ. და სასახლესა და ზვარზე ლაპარაკობდნენ.

ამისი სამართალი ასე განვიჩინეთ. ამ ზაზასი და დავითის პაპა ამირეჯიბი ქაიხოსრო თავის უფროსის ძმის შვილს ზაზას რომ გაჰყრია, მამინ ქაიხოსრო ამირეჯიბს საუმცროსოდ რაც სასახლე აღუია. დავით იმას უნდა დასჯერდეს, იმაზე მეტს კელს ვერ მოჰკიდებს. და ამისი ზომა სადაც უნდოდეს, ამირეჯიბმა მინბაშმა ზაზამ მოიზომოს. თუ უნდა. იქვე სასახლის სიახლოვესა და თუ უნდოდეს აზნაურშვილისა და საგლებს საერთოს გაუყოფელს ბეითალმანშია, საგლებო იქნება თუ საზნაურშვილო, ბეითალმანი უნდა იყოს. და თუ უნდა ნავენახობიც იყოს, თუ დღეს შენობა არ არის და ვაზი არ დგას, დავით ვერ დაუშლოს, და ერთი ამისი ზომა სადაც უნდოდეს, ქაიხოსროს შვილმა მზექაბუქმა მოიზომოს.

ავლევის სასახლის ზვარიც სამად უნდა გაიყოს. ამ ზვრის საქმეზე დავით ამირეჯიბი ასე ჩიოდა: ჩვენ რომ გვიყარნით გაყრას უკან ჩემის საკუთრის კაცით ავაშენო და ახლა ამაში მე მაგას წილს ვერ დაუღებ[ო].

მართალია, დავითს უმეშავნია, მაგრამ იმ ზვრის მოსავლაც დავითს მოუხმარებია და არც უნდა ამისი წილი ეკეთებინა; და ამისათვის დავით ზაზას ზვრის წილს ვერ დააყუტოს. ზვარი სწორედ სამად უნდა გაიყოს.

მაგრამ ზვარი სამად რომ გაიზომოს, რადგანც დავითს უმეშავნია, რომელიც მკარე უნდოდეს, პირველად დავითმა ირჩიოს. მეორე წილი მზექაბუქმა ირჩიოს და მესამე წილი ზაზას მიეცეს. მაგრამ ამ მიწის გაყოფაში კი მეტნაკლებობა არ უნდა მოხდეს, სამივე ტოლი უნდა იყოს.

და ამას გარდა თუ ბეითალმანი მამულები გასაყოფი დარჩომით რამე, საბელი დაღვან და ყველა სამად გაყონ, წილი იყარონ და რომელიც რომელს ერგოს, იმას დასჯერდნენ.

ზვარსა და ხოდაბუნს გარდა მზექაბუქმა ყველაზე საუფროსო უნდა აიღოს და აგრეთვე ზაზამ სასაშუალო უნდა აიღოს.

წისკილები როგორც მდივანბეგს თეიმურაზს გაურიგებია, იმას უნდა დასჯერდნენ.

შენ მიდი, ორი მამულის მცოდნე და კარგად გამოყოფი კაცი ზაზას მიაყვანინე და ორი დავითსა და როგორც ზემოთ დავიწყებია ისე გაუყავ. აღიწერა კათათვის კო, ქორონიკონს უბ.

ბეჭდი: მე ფეხთგანბანილია მეორე ეკლესია ვადიდე, ერეკლე-ოთხი ბეჭედი:

1. არ ირჩევა.
2. მედემან ბრძენმან ესრეთ განავო, მე ერის თვისა მსაჯულად მაგო, ბეეან
3. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონს
4. მონ ღთისა მდივანი სვიმონს.

334. არა ზვარა ზღაპანდოვილისა შისი თოვარა მსაჯულთშეპარებულისა ბანინიზაში

1792 წ. 20 სექტემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 662. დედანი. ქალაქი. 32,2X 16 სმ. მგდ-რული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირა ერთი ან ორი წერტილი.

[არზა]

ქ. დმერთმან საქართველოს მსაჯულთშეკრებილების ჰიორი მოსცეს ფალავანდის შვილს უხბაშს ზურაბს.

ამას მოგახსენებთ: ამას წინათ ჩემქმა სახლისკაცმა გოგია მ და გლახამ რომ მიჩივლა, თიანეთს რომ კაცი არის და განაჩენიც უბრძოთ, რომ ორი კაცი მე უნდა შემოქმეფიციებინა, შარშანის კაცი სიღნაღში ჯარათ ჩამოვიდა; და თურქისტანის შვილს ანინიას მე უთხარ: ეს კაცი არის, რომ მე შედავებინა, თქუენ[ე] წიგნზე ადიცეთ; და ნინიას კითხეთ, რაც იმ კაცმა ნინიას უთხრა და იმისგან მოიხსენეთ.

იმ კაცის მამული და სახლის კაცებიც მე მყავს, ამას ფიცი რათ უკირებება. როდესაც მამაჩემი და ბიძაჩემი გაყარნეს, წერილი გამოაჩინონ, რომ მაშინ სისქელი დაედგათ და წაიყუანონ. ორმოცდაათი წელიწადი არის რომ კაცნი ჩემი ყმანი არიან. ამას ფიცი არ

ეპირება, ისიც ჩემი ძმანი არიან, არც ჩემს ძმას ამოუსწყვეტ და არც მე ამოვსწყდები [ფიცით; და იმას ამოუსწყუეტ.

წყალობას ვითხოვ, რომ ერთი თქმი მიბოძოთ, რომ იმ ჩემს კაცთან ხელი არა ქონდეს, არავის საქმე არა ქონდეს. ენკენისთვის იღ, ქორონიკონს უბ.

[განჩინება]

ქ. ამას წინათ ესე და ამისი მოდავე სამართალში ვალაბარაკეთ და ფიცის განაჩენი დავსწერეთ. მარა ზურაბმა ქართველი თავადნი და კახელი თავადის შვილი მრავალი მოიყვანა და ასე იმოწმეს; თიანეთს რომ კაცი ესახლა და ახლაც რომ იქ სახლობს, სულ ამ ზურაბის ძმას ყმურად ემსახურებოდაო. და როდესაც ამათის ყმობის უარი უთქომს, მაშინვე იმათი აყრის თქმი აუღია და რომ ველარ აუყრია, სამსახური დაუღვია და იქილამ უმსახურნია.

უმტიცესი საბუთი ეს, რომ თითონ იმ სადაო კაცს იოანე თურქის ტანის შვილი ისათვის უთქომს ქისიყში, რომ ამ ზურაბის ძმისათვის და ამისათვის გვიქმსახურნია, ამით მეტი ბატონი ჩვენ არც წამოგვადგებია და არც არავინ გვინახამსო.

რადგან მრავალმა მუჭტაბარმა თავადის შვილებმა ასე იმოწმეს — ამით ემსახურებოდაო და თითონ იმ სადაო კაცსაც უთქომს, ის ბეჟანაშვილი ივანე ზურაბს დარჩა ყმად. ამისათვის, რომ სადაოს კაცის მამას ამათის მამისათვის უმსახურნია და იმ სადაო კაცთ ამითთვის. და იმ სადაო კაცისა ვაუყრელი სახლისკაციც ამ ზურაბს რჩება. ამ საბუთებით ზურაბს დარჩა ის ბეჟანის შვილი ივანე. სეკდემბერს კ. ქორონიკონს უბ.

ქ. ეს ასე უნდა აღსრულდეს.

ოთხი ბეჟელი:

1. ლთად კაცად გვსევ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძეს ნიკოლოზ
2. მე თოლო
3. მდივანბეგი
4. ვის მონებას ვეტრფე და ვეგი, ეშვილასბაშ მყო მდივანბეგი თემურაზ.

1 კაცთან. 2 თინათს.

1792 წ. 24 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 27. საბ. № 311. პარი. ქალაღი. მხედრული.

[220v] მისის უმაღლესობის ბძანებით ჩვენ — საქართველოს მსაჯულშეკრებილების სამართალში რამინ ამირაჯიბი მახვილიძე გლახას უჩიოდა.

რამინ ასე ჩიოდა: ამ გლახას მამამ ძალითა ნასყიდობის წიგნი გამაბართო. სანატრელს ცხებულს მეფეს მოვასხენე. გვალაპარაკა, განაჩენი გვიბოძა. რაც ამ განაჩენით მამული დარჩა, იმას დასჯერდა, ნასყიდობის წიგნი გააბათილა, შენ ის განაჩენი დამაუღ და მეგ ბათილის წიგნი უბრალოდ მედავებო. ამას წინად ამის უმაღლესობას მოვასხენე, ფიცი დამადგეს, შენც იყაბულე, ხატი შენ ჩაუსვენე ამ ჩემს კაცებს, ხატის კვლთაყრობით ამ ჩემმა კაცებმა მიჯნებზედ ჩაიარეს, სანატრელის მეფის განაჩენით ეს მამული აქამდინ თქვენ დაგრაზოთ და ამის იქით თქვენ საქმე აღრა გქონდათ რაო. ახლა კიდევ უბრალოდ მედავებო.

გლახამ ასრე იჩიოდა: როცა მამაჩემმა ამ ნასყიდობის წიგნით ეს მამულები [221] იყიდა ამ სამძღვრებით, ყველა თავისი მამულები დაიჭირა. სანატრელს მეფეს იმ განაჩენით ჩვენთვის თუ არ შეტყობით არ უბოძებია ის მამული, არა წაურთმეგია რაო, მარა ის განაჩენი არც მე დამიყარავს, არც მე დამიხეგია, არც მე დამიმილავს და არც მე დამიწვავსო და მეგ შენმა კაცებმა ტყუილად დაიფიცესო.

რამინმა ერთი თქმი მოიტანა ამისი უმაღლესობისა, რომელშიაც ასე ბრძანებს: რამინ გლახას განაჩენის დამალვას რომ უჩივის ან გამოაჩინოსო და ან შეპყროსო, რომ არც დაეხიოს და არც დაემალოს და არც ამის მტრობით ნებით დაეკარგოს.

ეს თქმი სამართლიანი ბძანება არის და ესეც უნდა იქნას. ან გლახამ ის განაჩენი გამოაჩინოს და იმ განაჩენით ამითი სადაო გადაწყდეს. და თუ იმ განაჩენს არ გამოაჩენს, წადგეს გლახა და თავისი კაცები თან მიიდვენოს და ასე ფუცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, რამინ და აბისელებო, სანატრელის მეფის განაჩენი არ დამეხიოს, არც დამეწოს და არ დამემალოს, არც ვიცოდე ვისა აქვს და ვის არა, არც ნებით დამეკარგოს ამის დაკლებისათვის და ჩემის შემატებისათვის».

ეს თუ გლახამ თავისი კაცებით ასე ფუცა, გლახა გამართლდება და რაც ნასყიდობის წიგნებში უწერია, იმ ნასყიდობის წიგნებით ის მამულები დარჩება გლახასა.

[V] და თუ ასე ვერ ფუცა, როგორც რამინს და იმის კაცთ უფიცავს, ხატის და ჯვარის კელთპყრობით ჩაუვლიათ, აქილამ აქამდენ იმ განაჩენით დაგრჩათო და სხვას მამულებთან საქმე აღარა გქონდათ რაო, რომელზედაც რამინის კაცთ ფიცით ჩაუვლიათ და სამძღვრები უჩვენებია, იმას უნდა დასჯერდეს და ის უნდა იქნას.

ეს ასე აღასრულე. სეკტენბერს კდ. ქორონიკონს უპ.

336. არზა აივაზასი შოთაის თაოზაჲა ერეკლა 11-ის განინებათ

1792 წ. 16 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 3919. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელწიფის ჭირი მოსცეს სიღნაღელს მეგვიდრეს ა ი ვ ა ზ ა ს.

ჩემი მოხსენება ეს არის: დედაჩემი რომ სიღნაღზედ გხლებით, მე ძუძუთ ყმაწვილი ჩამოყვოლივარ. სამოცდაათი წლის კაცი ვახლივარ, არ ვიცი მამის ჩემის მამული და არც მამის ჩემის ესოვნა მქონია. სამოცდაათი წელიწადია შენი სიღნაღის მოსახლე ვახლივარ. ახლა ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ი მედავება. ღმერთი გაგიმარჯვებს, სამართალი მაღირსეთ. ღვინობისთვის თ, ქორონიკონს უპ.

[განჩინება]

ქ. ჩვენი ბძანება არის, ამ არზის პატრონი ამ არზით რომ ასე ჩივის, ესე და ამისი მოდავე ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ი ს ქვრივი ორნივ ერთად სამართალში ვალაპარაკეთ. აივაზას ბევრნი ემოწმებოდნენ, როგორც ამ არზით მოუხსენებია, ამ ხნის ჩამოსული არისო. მაგრამ ამისი მოდავე შორს იჭერდა: მაგ ხნის ჩამოსული კი არ არისო; თქვენ რომ ა გ რ ი ს ზ ე დ იყავითო, მაშინ ჩამოვიდაო. რადგანც იმ ხნის ჩამოსულნი არის, ამ აივაზასთან ბ ა შ ბ ე უ ქ ა ს შ ვ ი ლ ს საქმე არა აქვს რა.

ამიტომ რომ ჩვენგან ასე განწყესდა: ნეტარად ხსენებული მამა-ჩვენი მე ფე თ ე ი მ უ რ ა ზ რ უ ს ე თ ს რომ წაბრძანდა, ვინც ამას უკან აყრილა და კ ა ხ ე თ ს ჩამოსულა, ის უნდა ისევ აიყაროს და თავის პატრონს მიეცეს, არ დაუჭირვის. და თუ იმის უწინდელი ჩამოსულია და ის კი აღარ აიყრება. ეს ჩვენ განვეწყესებია სამართლით.

და ქიზიყის მოურაო ზ ა ქ ა რ ი ა ვ. შენც ასე იცოდე.

და ამას გარდა თუ ასეთი ხიზანი კაცი ყოფილა კახეთში, რომ ქართლელის თავის მებატონისათვის უმსახურნია და მისვლა-მოსვლა მქონია და [ან] კიდეც მიბარებული მყოლია ვისმე, და მიბარებლის წიგნიც ხელთა მქონდეს, ის რა ხნის ჩამოსულიც უნდა იყოს — თუნდა ყიზილბაშობისა, თუნდა ოსმალობისა, ის თავის ძეგლს მებატონეს არ დ[ექვიტრის. მართო მისვლა-მოსვლით არ იქნება, თუ ან არავის ბარებია და ან ყმობით არ უმსახურნია. ოკდომბრის ივ, ქორონიკონს უპ.

მინაწერი: ნეტარად ხსენებულის ბატონის მე ფ ი ს ი რ ა კ ე ლ ი ს ა გ ა ნ ბოძებული ვნახე და მე, ა ს ლ ა ნ ვ ა ჩ ნ ა ძ ე, გარდავსწერე.

337. განინება შანშე ერისთავის შვილისა და ერეკლე ფალავანდიშვილის ბაშაღის საჩემო

1792 წ. 4 ნოემბერი

ქსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. აბ. № 74. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[40v] მისი ფაღლესობის ბძანებით ერისთავის შვილი შ ა ნ შ ე და ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი ს შ ვ ი ლ ი ე რ ე კ ლ ე ასე ჩიოდა: ა ვ ე ბ ს ჩემი ნასყიდი და უსყიდი მამულები ამ შანშეს უჭირავს და არ მანებებს, სამართალი მაღირსეთო.

შ ა ნ შ ე [მ] მ ი უ გ ო: რომელიც ამ სიგლებით მიყვიდა და ამ სიგელს აქეთ მე მჭერია და მიჭირავს, ამას ნუ მეცილებო და რომელიც მე არ მიწე[41]რია, მე არ გეცილებო.

ამათ რომ ეს ილაპარაკე და ამათი ნასყიდობის წიგნი პირველი იყო, რომ ზაქალ ფალავანდისშვილს მიუყვინია ამილახურისათვის ხუცისშვილის მამული შილაღ. იმ ნასყიდობის ორს წელიწადს შემდგომად ისევ იმავე ზაქალს მესხისათვის წერილი მიუცია ხუციშვილის მამულიდან სამის ღღის მიწა შენი იყო. წიგნი გქონდა, დაჰკარგეთ, ახლა ამ წიგნით ეს მიწა შენ მოგვეცო.

ახლა იმ მიწაზედ ასე ცილობენ. ერეკლემ ერთი მოძღვარნი კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას, მანამ ამილახვარს მაგ ნასყიდობის წიგნს მისცემდა, მანამდინ ეს მიწა მესხს უკირა, ამილახვარს არ უღაინია და არც ეს მიწა უყიდინია».

თუ ასე შეაფიცა ერეკლემ კაცი, ის მიწა ერეკლეს დარჩება. და თუ ვერ შეფიცა, შანშეს დარჩება. ხო საშვილის მამული რომელიც შანშეს უწერია, ის მამული იმ სამძღვრებით თუ არის, შანშესია. და თუ იქ მეორე ზვარი სხვა არის, ის მეორე ერეკლესი იქნება.

ერეკლეს ბეჯიაშვილის მამულის ნასყიდობის წიგნი რომ მოაქვს და ამბობს ბუჯუის შვილის მამული ამ წიგნით ჩემი ნასყიდი არისო და ეს ვენახიც ბუჯიაშვილისა არისო და ჩემიაო.

შანშე მითუ გეხს: ეგ ვენახი ხო ხიაშვილისა არისო, რომელიც მე მიწურიაო. თუ შანშე საბუთსა იქს, რომ ხოხიაშვილისა იყოს, შანშეს დარჩებოდა. თუ საბუთს ვერა იქს, ერეკლეს დარჩება.

[v] შანშეს რომ წიგნი მოაქვს, ამბობს: ეს ვენახი ბერაძისა არის და ჩემი ნასყიდი ამ წიგნითაო.

ერეკლემ მითუ გო: ეგ ვენახი მისურაძისა არისო და ჩემიაო.

შანშემ მითუ გო: თუ მისურაძისა არის, ხომ შენ მომიყიდე და წიგნი მომეცო.

თუ შანშე საბუთსა იქს, რომ ბერაძისა იყოს, შანშეს დარჩება. და თუ საბუთს ვერა იქს, მაშ, მისურაძისა ყოფილა. თუ შანშე ერეკლესაგან მიცემულს წიგნს წარმოაყენებს, იმ წიგნით შანშეს დარჩება. თუ ვერ წარმოაყენებს, ერეკლეს დარჩება.

ერეკლე ამასაც ასე ჩიოდა: კვახაჯული ორნი ძმანი იყვნენო და გაყრილნიო, ერთი მე მერგო, ერთი ჩემს ძმასაო. ჩემ- [მა] ძმამ თავისი წილი კვახაჯული თავისის მამულით ამათ მოპყიდაო; და მე არ მიმიყიდიო ჩემი წილიო.

თუ შანშე ასე წერილს წარმოაყენებს, რომ ორნი ძმანი თავეთის მამულით იყრილნი, შანშეს დარჩება ორივე ძმის წილი მამული. და თუ ერთი ძმა ეწერება, ერთი ძმის მამული შანშეს დარჩება და მეორე ძმისა ერეკლეს.

თუმცა სხვას მამულეებს ეცილებოდა ერეკლე შანშეს, მარა შანშემ ნასყიდობის წიგნი მოიტანა. პირველი იყო შანშეს წიგნები და ერეკლეს წიგნები შემდგომი იყო. ეს სამართლისაგან არ შეიწყნარება, მამულის მეპატრონემ პირველად სხვას მიპყიდოს —

ესე და ეს მამული შენთვის მიმიყიდიო, წიგნი მისცეს, ფასი გამოაქვს [ქ]როს და იმის შემდგომად მეორეს მიპყიდოს და დაუწეროს შენთვის მიმიყიდიო. სამართალი იმ პირველს ნასყიდობას არ ამტკიცებს და შემდგომს მიცემულს ნასყიდობის წიგნს დააყენებს. გრევე ფალავანდისშვილს ზაალს პირველად ამილახვისთვის მიუყიდა; მეორე იმვე ზაალს ისევე გასყიდული მამული ერეკლესათვის მიუყიდა. შანშეს ნასყიდობის წიგნი რადგან პირველი იყო, სამართლით ასე დამტკიცდა და რაც უწერია, იმ სამძღვრებით შანშეს დარჩება.

და რომელს მამულებთანაც ერეკლეს სამართლიანი საბუთი ჰქონდა, ზემორე თვითულად დაწერებო. ის ისე იმ საბუთებით იასულეებმა აღასრულონ და თავთავისი დაანებონ.

ორივე განაჩენი დაიწერა, ორივე ერთი პირია, ერთი შანშეს მიეცა და ერთი ერეკლეს.

თუ ლაშვილი დათუ აქ! ეს ასე აღასრულე. ნოენბერს და ქორონიონს უა.

სამარდანის შვილისაგან ნასყიდობის წიგნი რომ მოაქვს ერეკლეს და ამბობს — ამ წიგნით ეს ზვარი ასე მიყიდიო, თუ შანშე ამ წიგნის დასარღვეველს საბუთს ვერ მოიტანს, სამძღვრებით ერეკლეს დარჩება ის ზვარი, თავთავისის სამძღვრებით უნდა დაიჭირონ ზვარი თუ სხვა მამულები, რომელიც ამ განაჩენში საბუთებში [v] სწერია, თუ აქა აქვსო და აქავე გამოაცხადებენ, ისი სჯობს, რომ ახლა გარდასწყვიტონ. და თუ აქ არა აქვსო, მოიტანონ.

წმინდი გიორგის გერს თვის კარზე მივახსი მესხი თავის [მო]- წმინდი: როგორც სამართალში ეწერა, ისე დაავადიე მესხი ივანე; თავის მოწმით შეფიცა, როგორც სივლემი ეწერა, ამაზედ დაიფიცა.

მე, თუ ლაშვილი [დათუ ა] ამათი ისაული ვიყავ, ღვთის

წინაშე ასე იყო. მარტის ე. ქორონიონს უა.

ჩვენ არბოს დეკანოზი და მღვდელნი ამისი დამსწრენი ვართ.

1 + ამ წიგნის.

ამ განჩენით იასულმა მოასხა ეს ქილაძე და მესხი ივანე თავისი მოწმითა და როგორც ამ განჩენში ეწერა, ისე შეჰფიცა მესხმა ივანემ თავისი მოწმითა ქილაძე მამასახლის[ს] გლასას. ფებერელის კვ. ქორონიკონს უკა. †

338. ბანიძეა ჰიხა ლომიტაშვილისა და მიხლაშვილის ცოლისა შუარაცხოვის სამაჴა

1792 წ. 18 ნოემბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 4729. დედანი, ქაღალდი. 32,7×20,2 სმ. მარჯვენა კიდე ალაგალაგ მოხუდულია. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნის ნახვარი არ არის.

ქ. მიხელაშვილმა უჩივლა ლომიტაშვილს ქიტესასა: ამისმა ცოლმა ჩემს ცოლს უნაჴსობა აუთქედრა და ამან ჩემს შვილზედ თოფით იწივიაო.

ლომიტაშვილი ქიტესაც ასე ჩიოდა: მაგისმა ცოლმა ჩემს ცოლს უნაჴსობა აუთედრა და მაგისმა შვილმა თოფით იწივიაო, თოფი არ დაანებებს და მერმე კეტით მოქიჴსდა და მრავალი მცაო.

ჩვენ ამით მოწმე[ვ]ში მოვთხოვეთ. ამათ ოთხი მოწამე წამოაყენეს თავისი მეზობელი და სხვანი კაცნი — ორი სამლუდელი და ორი ერისკაცი, ამით ასე იმოწმე: თოფი არც ერთის კელში არ გვინახავს [და] გინებით ორთვე ბევრი ავიგნეს ერთმანეთსაო. და მიშელაშვილმა ოთხი ჯოხი დაკარაო ქიტესასა და ქიტესამ კმა არ გასცაო და დედ[ა]კაცებმა ერთმანეთს აუთედრესო უნაჴსობაო.

ეს ერთი რამ არა იყო რა ასეთი, რომ სისხლი გაგვეჩინა. ორნივე გლეხი კაცნი არიან, ორნივე სწორენი და მეზობელნი ერთმანეთისანი. ჩხუბში ასე მოხდება — ერთმანეთს შეაგინებენ და ავს სიტყუის დააუედრებენ. ამას იმისთვის უთვინებია, იმას ამისთვის ამბუდ უწევია, ამას იმაზე უწევია, ამის ცოლს იმისის ცოლისათვის უყუედრებია და იმის ცოლს ამისის ცოლისათვის. სხვა სისხლი არ მომხდარა რა, და არა ჩანს რა, და არცარა არის.

და მიშელაშვილს რომ ჯოხი დაუქრავს, იმ ჯოხის დაკურისათვის ასე ქნას მიშელაშვილმა: ლომიტაშვილი ქიტესა შინ დაბატოქოს, პური აჴამოს და ზოდში მოიხადოს, პირს აკოცონ ერთმანეთსა და შე[რი]კდენ, დღეის იქით მეზობლობით იყუნენ, ერთმანეთს

1 ეიშელაშვილი. 2 † იმას. 3 ერთმანეროს.

ხელარას შესცოდებენ, თორემ რომელიც პირველად შესცოდებენ, დიდად უწყენთ.

იასულო ჯანგირაშვილო შენ მიდი, ეს ბძანება ასე აღასრულე და ესენი ასე მოარიგე და ერთმანეთს შეარიგე, რომ ამათში შფოთი აღარ იყოს. ნოემბერს იმ. ქორონიკონს უკა.

ბეჭედი: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ეახტანგ ემატკიცებ მეფის ძეობით.

339. ბანიძეა მიათის მამულაშვილის სამაჴა

1792 წ. 15 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 11. საბ. № 156. პირი, ქაღალდი. მხედრული.

[159v] მის უმაღლესობას მეჩეთის ალაგის გამოძიება საქართველოს მსაქ[160] ულთმეკრებულებისათვის ებრძანებინა. მსაჯული ამ ალაგის გასინჯვა მის უმაღლესობის მონის იოანე პენტელაშვილისა და ოსეფ ნაზარბეგას შვილისათვის ებძანათ.

ჩვენ ჩავედით ამ ადგილების გასაშინჯავათ. ოსმალებს მეჩეთის აშენება რომ მოუხდომებიათ, ჩიგიანანთ სახლები, ალიყულანთ სახლები, ჰეკრათანთ სახლები, ჯანათანთ სახლები, ზორთანთ სახლები, უსტა იასიანთ სახლები, ტერლები, ზორთანთ სახლები, უსტა იასიანთ სახლები, შეწირული სარქისიანთ სახლები, ფეთხანის სახლი, შეწირული სახლები და სუფრაჯიანთ სახლები უყიდათ მეჩეთათ და მეჩეთის გალავნად გაუქმებიათ, სახლების მიწები ამოუყრიათ და სულ გაუქმებიათ.

ოსმალი რომ ქალაქადმ გასულა, რაოდენსამე წელიწადს უკან უსტა იესეს შვილს ბეჟანას ნეტარად ხსენებულის მეფის თემურაჩისათვის თავისი მამული და თავისი ბიძაშვილის სუფრაჯის მამული უთხოვნია და მეფესაც უბოძებია. თაქანაშვილის სუფრაჯის მამული უთხოვნია და მეფესაც უბოძებია. თაქანის მამულის სახელობით რაერთიც სდომებია, დაუჭერია და თაქანის ბიძაშვილის სუფრაჯის მამულის სახელობით [v] რაერთიც სდომებია, დაუჭერია.

მერე ნეტარად ხსენებულს მეფეს თავის ვალის თანხათ იწიკაზას შვილის ფარსადანასათვის იმ მეჩეთის გალავნიდამ ადგილი უბოძებია, რამდენიმე ხანი სჭერია და მერმე გაუყიდა. როდეს სუფრაჯის შვილი ოჴქანეზა რუსეთიად მოსულა, უსტა იესეს შვილის ბეჟანისათვის თავისი მამული გამოუბოძებია.

ახლა ატუტენტო ოპ[ან]ენზა ბეჟანისაგან გამორთმულს არ დასჯე-
რება, იწიკაზაკა შვილისაგან გასყიდული მამულუც გაუ-
ტანია.

ახლა ჩვენი მოხსენება ეს არის: მიჩნები აღარ არის, რომ
ზემოხსენებულის მამულების პატრონების მამულები გავარჩიოთ,
ბეჟანს თავისი მიეცეთ, ატუტენტს თავისი მიეცეთ, იწიკაზაკა შვილს
თავისი მიეცეთ და რაც დარჩეს, ბატონისთვის ავიღოთ.

კიდევ ჩვენი მოხსენება ეს არის: ოსმალებს რომ მეჩეთი უშე-
ნებით, უსტა იესეს შვილს ბეჟანს კარგად ახოსოს ზემოხსენებუ-
ლი მამულების პატრონები, ამისი მეზობლები ყოფილან. იმ მამუ-
ლების პატრონების სახლების მიჯნები ამან უნდა გვიჩვენოს, რაც
თავისია, თითონ აიღოს, რაც თავისის ბიძაშვილის [161] სუფრაჯი-
სა არის, ის ატუტენტს მიეცეს. და სხვა რაც დარჩება, იქილამ იწი-
კაზაკა შვილსაც მიეცემა და ბატონისა ბატონს მიერთმევა.

ჩვენმა ჭკუამ ასე გასჭრა და ნება თქვენია. დეკემბერს იე, ქო-
რონიკონს უპ.

ნახარბეგის შვილი ოსეფა მოგახსენებთ, რომელნიც ამათის
სადაოს მოასილნი ხართ, იოანე პენტელა შვილს და ოსეფას! რომ
ასე დაუწერიათ, ბეჟან უნდა მიქიკვანოთ ამათთან და რაც ამ სა-
დაოსი წერილები გქონდეთ, თან შიატანიროთ. და როგორც ამათ
დაუწერიათ, ბეჟანს თვითულად გაქარჩევინოთ და თვე-თავისი
დაქანებოთ. ამაზედ სუსტობა არ იქნება. ახლავ ასე უნდა აღასრუ-
ლოთ. დეკემბერს იე, ქორონიკონს უპ.

ან უნდა ქეშმარტებით ბეჟანამ გაქარჩიოს და ყველას თვი-
ოულად დაქანებოს; და თუ იტყვის არ ვიცით, სამართალიც ასე
ლტონად თქმულს არ დაუჯარებს, უნდა ეკლესიაში დაიფიცოს, რომ
არ იცოდეს და მაშინ სამართალი გაქარჩევის. სამართალი ეს არის: ან
გაქარჩიოს და ან დაიფიცოს, რომ არ იცოდეს. ასე უნდა აღასრუ-
ლოთ. რადგან კელმწიფის მამული არის იქა და არ აჩვენენ და ქელ-
მწიფეს მამული ეკარგება, ან ბეჟანამ უნდა იპოვნოს და ან ზემო-
ხსენებულისაებრ [v] ფუტოს. ამ ორში რომ ერთი არა ქნას, არ იქ-
ნება. ეს ასე იცოდეს.

1 + და.

თავში:

ჩვენ, სრულიად საქართველოსა და სხვათა მეფე ირაკლი
მეორე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. ასე უნდა აღსრულდეს.
თებერელის ქე, ქორონიკონს უპა.

**340. ბანიწნაბა შირაზ მოურავისა და ნოღარ სახლთუხუცაისი ბაჟელის
სახეშა**

1792 წ. 26 დეკემბერი

ესსა. ფ. 1449. საბ. № 343. პირი. ქალღმ. მხედრულ.

მოურავი მერაბ და სახლთუხუცესი ნოდარ
მამულებზედ მიწა-წყალზე და მთისსა [და] ბარზედ შეიკლდენ. ბა-
ტონს მოახსენეს და შესწავლეს. და ბატონმა ამათი სამართალი
კარზედ უფისკაობოთა და დარბაისელთა უბძანა. დასხდენ და სა-
მართლები ქნეს. გრემზე ფიცი მოურავს დაზღვეს და სხვა სა-
ცილობლებზე სახლთუხუცესს ნოდარს ედვა.

მოვედით გრემს ბატონის ბძანებით ჩვენ: ვაეჭავამე მდი-
ვანბები რამაზა, ბოქოულთუხუცესი გიორგი, მდივანი გორ-
ჯასპი. ურჩიეთ ამათ, პირველად ვეცადენით, ფიცით არ მომხდა-
რიყო, მაგრამე არცერთი დასჯერდა და უფიცრობა არ მოკლა.

და გრემის მთა მოურავმა გაიფიცა. მალღამ ტორ-
ნის თავს ვაივლის, აბანოს ვეძაში ჩავა აბანოს ვეძილამ
აბანოს ვეძის გორას რომ [მ] რიგის ხე[ვ]ს შექცურების — ესე[ვ]ები
გოჯ[ან]ხევის საშხლავარია. ამას იქით ლოლოიანი, ამას ზე-
მოთ და ქვემოთ ლოპოტის გაღმა ართაქანის საშქლერამ-
მოთ და სხვა მობრუნდებით, კილამ მალღამად წვერი წაშოვა, თე-
ლიანის გორს შემოეყურების — ესეები ასე ფიცა: «როდესაც
ჩვენი მამა-პაპანი გაყრილან, გვერდ ასე დისპირი თავისის მითა
და ბართა გაყრის უკან მიშოვნიოთ, რაც კაცი არ გისახლობს და
საკომლო არა გაქვსო, მის მეტი არცა მთის გამოსავალში და არც
სოფელში და სოფლის გამოსავალში კელი არ გქონიაო და არ
გაქვსო, ჩემი საკუთარი ყოფილა და არისო».

ფიცა და გაიტანა, [მო]ურავს დარჩა. ნოდარ სახლთუხუცესს
ქელი არა აქვს.

საბუთი ღორი და აღმ[ა]ტური გრემის მთაში შევიდეს, საბალა-
ხე აიღოს; მთა საკუთრივ მოურავს დარჩა.

რა რიგადაც გრემს და ალმატს ძველთაგან რუ ქონო-
დეს, ვერ მოუშალოს.

წმინდის ბარბარის საყდარი და მისი შეწირულობა მამულა
საერთოდ დარჩა.

გიორგი	რამაზ

რა გვარადაც ამ ჩვენს დარბაისლებს სამართალი უქნია, და ან
ამ განაჩენში სწერია, ჩვენც ასე დავგვიმტკიცებია.

თეოდ- რაზ	

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა ქართლისა, კახეთისა და სხვა-
თა მეფე გიორგი, ამ განაჩენებს ვამტკიცებთ.

ბახუტაშვილი იოსებ, რომელიც ამათი მთა და მ-
მული იყოს შემოფარგლული, იმის საბალახე უკლებრათ შენ უნდა
აიღო და მიიბარო. ეს ასე უნდა გაქაიგო. დეკემბრის კვ, ქორო-
ნიკონს უპ.

გიორგი

341. ბანინება გიორგი მორაღლისა და ბარამ ნაზირის სასისხლო საქმეზე

1794 წ. 28 იანვარი

ცსა. ფ. 1448, საბ. № 9663. დღანდი. ქალაქი. 35,6 X 20,6 სმ. ბოლო აკლია.
მხედრული, განკვეთილობის ნიშნად ნახშირია წერტილი ან ორწერტილი.

ქ. მორაღს! გიორგის და ნაზირს ბარამს ლაპარაკი
მოსვლიდათ; მორაღს ჭიქურად ჯოხი წაეჭანებინა ბარამისათვის,
თვალს ქვემოთ ქუთუთოთ გაეჭრა.

რადგან ბარამს ბრალი არა ქონოდა რა და გაჯავრებით მორ-
დალს წაეჭანებინა და თვალთან დიდათ გაეჭრა, ბარამის ჭრილობა
გავზომეთ, ცხრა ქერის მარცვლის ზომა ჭრილობა ჰქონდა.

ბარამ რადგან შესამე თავადათ არის აღრიცხული, შესამე თ-
ვადის ერთის ქერის მარცვლის ზომის სისხლი არის ვ თუმანი და
ოთხი მინალთუნია, რომ იქნება ცხრა ქერის მარცვლის ჭრილობის
სისხლი ორმოცდაჩვიდმეტი თუმანი და ექვსი მინალთუნია.

სამართალი ასე სწერს: ჯოხით გაჭრილი კმლის გაჭრილის ნა-
ხევარზედ უნდა ჩავარდეს. ამ სამართლის ძალით ნახევარზედ ჩა-

ვაგდევით, რადგან ჯოხით გაჭრილი ქონდა, რომ იქნება ამისი ნა-
ხევარი კმ თუმანი და რვა მინალთუნია. რადგან მისის უმადლესო-
ბის კარის მოკლეა, ამის გამო სამართალმა დაუფორცკა, რომ იქ-
ნება ნწ ხ (ორმოცდაჩვიდმეტი თუმანი და ექვსი მინალთუნია).

ნაზირი ამასაც ასე ჩიოდა: თვალის კილო გამიწყდაო. აქმინი
მოვაყვანინეთ და თვალი გააჩხრიკეთ და უთხარით: მართია, კილო
გასწვეტია და ან მოეჭმის თუ არა? აქიმია თქვეს: გაწყვეტილი
აქსო და აღარც მოებმისო, სახიჩრად დარჩებაო!... * რომ შეიქნა
ორისად სისხლი 3წ თუმანი და ექვსი მინალთუნია, აქედამ სამარ-
თალმა ჩვეულბისამებრ იპატივა კწ თუმანი და ექვსი მინალთუნია,
დარჩება 2 თუმანი. ეს 2 თუმანი ნახევარი ნადლი და ნახევარი ვეჯი
უნდა მორაღმა გიორგიმ მოსცეს ნაჭიქის ბარამს.

ბატონო ეშვიკალასაზო გარსეევან, ეს ასე აღასრულეზინე.
იანვარს კვ, ქორიკონს უპა.

ექვსი ზეპალი:

1. ქ ა ი ხ ო ს რ ო
2. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძესა ნ ი-
კ ო ლ ო ზ
3. მ ე თ ო დ ი
4. მდივანებე
5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვევე; ეშვიკალასაზო მყო მდივან-
ბეგი თ ე მ შ რ ა ზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა ზემოხსა საქართველოსა, კახეთისა და სხვათა
მეფე მეორე ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამასა. ეშვიკალასა-
ზო გარსეევან, ესრეთ აღასრულე. ფებერვარს კმ, ქორიკონს უპა.

ზეპალი: მე ფხიზგანანილთა მიერ ველუსია ვადიდე. ე რ ე კ ლ ე

ბოლოს:

ქ. გ ო შ ტ ა შ ა ბ ი ს შ ე ი ლ ო : ნ ი კ ო ლ ო ზ და ს ა ა მ ი-
შ ე ი ლ ო ბ ე ც ი ა ვ ე. ეს ბატონის ბძინება ასე აღასრულეთ, რ-
გორც ეს განაჩენი აცხადებდეს. სევდემბრის კვ, ქორიკონს უპა.

ხელრთვა: გ ა რ ს ე ე ვ ა ნ.

1 მილანთუნია.

* აქ მიხეულია.

**342. ბანინება ვიორგი გოგნიაშვილისა და ვასილ ჯაალს შვილის
ბაგაულის საძევაჲ**

1798 წ. 10 თებერვალი

ცსსა. დ. 1450. დავთ. № 25. საბ. № 57. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[70] ვიორგი გოგნიაშვილს უჩვილა სახასო ქვემო
ხოდაშენლმა ჯაალქს შვილმა ვასილ ნაცვალმა: ექვსი კომ-
ლი კაცი თავისის მამულებით სახასო მიმძღვინებით უქირავსო.

ჩუენ, ყოვლისა საქართველოს [V] კათალიკოზ-პატრიარ-
ხ მან მეფის ირაკლის ძემან ანტონიმ, ციცის შვილი
მდივანბეგ-ეშვიკლასაში თეიმურაზ, სალთუცესი ვიორგა,
მდივანი იოანე, ჩუენი სალთუცესი ამილხბარ და სხვანი
ჩუენის კარის მოხელენიც ამათს სამართალში დავისწარით, ვიორგა
გოგნიაშვილი და ნაცვალი ვასილ ვალაპარაკეთ.

ვიორგიმ უპასუხა: რაც შენი ყმა და მამული კათალი-
კოსისათვის შეგისმენია, ესეცები ძველთა მეფეთაგან და კათალი-
კოსთაგან ნაბოძები მაქვსო და სიგელებიც კელთ მივირავსო.

ქორონიკონს ტად — ამ წელს დაწერილი სიგელი წარმოაყენა
გოგნიაშვილმა ვიორგიმ. დიდის მეფის ირაკლისა სიგელსა
შინა ესრედ ეწერა: გიბოძეთ მახარანაში გაბრიაული, ჭიშვი-
ტაური, ყურაული და ორის დღის მიწა ჭეჭელაურში სასხ-
ლავით, სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მითი, ბარით,
შესავლით და გასავლით ყოვლის კაცის [71] მოუღვევრადო.

ქორონიკონს ტავ — ამ წელს დაწერილი მეორე სიგელი წარ-
მოაყენა კიდევ დიდის მეფის ირაკლისა: გიბოძეთ შენ გოგ-
ნიაშვილს პაატას, ძმასა შენსა დათუნას და ვიორ-
გის და ყოველთა სახლისა თქვენისა მომავლათაო ხოდაშენს
ერთი კომლი კაცი ჩიტოს შვილი მახარობელი ვიორგი,
ზუბიტა და ნონიკა თავისის მამულითა, სასხლავით, სახნა-
ვით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მითი, ბარით, შესავ-
ლით და გასავლითო.

ქორონიკონს უვ — ამ წელს დაწერილი მესამე სიგელი წარ-
მოაყენა მეფის იმამყულიხანისა, მამადყულიხა-
ნისა და ბატონის შვილის ბატონის თეიმურაზი-
სა: გიბოძეთ ხოდაშენს შენ გოგნიაშვილს ვიორ-
გის, შვილსა შენსა ქაიხოსროს, დავითს, პაპულას, და
მამუქვას სამანაური და წიკილაური ეს ორი საკომლო ვენახით,

სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მითი, ბარით, შესავ-
ლით და გასავლით ყოვლის კაცის მოუღვევრადო.

ქორონიკონს [V] ტაშ — ამ წელს დაწერილი სიგელი წარმო-
ყენა კათალიკოსის ამილახორის შვილის ნიკოლოზისა-
გან ნაბოძები: გიბოძეთ შენ, გოგნიაშვილს ვიორგის, შვილსა შენ-
სა დათუნას, პაატას და ვიორგისაო ხოდაშენს ქვემნიური ვენახი
თავისის სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მითი, ბა-
რით, შესავლით და გასავლით ჩუენის მოხელეთ ნება-შეკითხვი-
თაო.

ქორონიკონს ტჟე — ამ წელს დაწერილი მეხუთე სიგელი წარ-
მოაყენა მეფის იმამყულიხანისა: გიბოძეთ შენ გოგნია-
შვილს ნაცვალს გოგნის ხოდაშენს ქვემნიური ვენახი თავისის სახ-
ნავით, სათესით ყოვლის კაცის უცილებლად და მოუღვევრადო.

ქორონიკონს ულთ — ამ წელს დაწერილი მეექვსე წყალობის
წიგნი წარმოაყენა ბატონის ძამის ჩუენის მეფის ერეკლესი:
ეშვიკლასაში სულხან, გოგნიაშვილს ვიორგის და ლაჩინას
ხოდაშენს წიკილაური, სამნაური, ჩიტოს შვილი მახარანში, გაბრია-
ული, ჭიშვიტაური და ყურაული — ეს ექვსი საკომლო მამული ვე-
ნახით, [72] სახნავით, ქვევრ-მარნით, წყლით, წისქვილით, მითი,
ბარითა, შესავლით და გასავლით გიბოძებია და შენ მოაბარეო.

ქორონიკონს უოდ — ამავე წელს ესევე წაჩენ წარმოუყენებია
და დაუმტკიცებია მეფისა, ბატონს დედოფალს, კათალიკოზს
ანტონის და ბატონის შვილებს.

ქორონიკონს ჩლა — ამ წელს დაწერილი სიგელი მეშვიდე
კათალიკოსის ანტონისა მოიტანა: გიბოძეთ შენ გოგნიაშვილს ვი-
ორგის, ძმას შენსა ლაჩინას, ძმისწულსა შენსა ქაიხოსროს, დავითს
და ყოველთა სახლსა თქვენისათაო; გიბოძეთ ხოდაშენს ოლიანის
შვილის მორდლის პაატას ნაქონი მამულით, მთლად რისაც მამულის
ქვემნიებლო ყოფილიყოს, ვენახით, სახნავით, წყლით, წისქვილით,
ქვევრ-მარნით ნასყიდით და უსყიდით, მითი, ბარით, შესავლით
და გასავლით გიბოძებიაო.

ქორონიკონს უო — ამ წელს დაწერილი ბატონის დედოფლის
განაჩენი წარმოაყენა, ბალჩიაშვილს ვიორგი გოგნიაშვილისათვის
ბატონყმობაზედ ულაპარაკნითა. ბატონ დედოფალს ბატონი-
შვილი იულონ და კახეთის მოსამართლეცები თან დაუსწრით
და სამართალი განუსჯილ და სამართლით ისევ ვიორგის და იმის

შვილებს და ძმისწულებს დარჩენილია ყმათ ბალიჩაშვილი! [V] შერმაზან და ამის დია სესია. მის სიმაღლეს ბატონს ეს განაჩენი დაუმტკიცებია; კათალიკოზ ანტონისაცა და ჩვენს ძმებსაც ნებართვით ხელი მოუწერიათ.

რადგანაც ამ განაჩენში მოხსენებული რვა წყალობის სიგლები წარმოაყენა მეფეთაგან და კათალიკოსთაგან ნაბოძები სახელდობ მამულებისა და კაცებისა, ზემოსხენებულ ჩვენს სამართალში დამსწრეთ ნებადართვით და შეკითხვით ეს სამართალი ასე განვაგეთ, რომ: ამისთანას სარწმუნოს წყალობის სიგლებს ჩვენგან კელი არ შექეზებოდა და არც მოიწულებოდა და ამის მომართ ჩვენც ამ განაჩენით ხელახლა დაუმტკიცებთ გოგნისაშვილს გიორგის და ამის შვილებს და ამის ძმისწულს დავითს ზემო რვა კალამი მოხსენებული ყმა და მამული.

და თუ ამ სახელდობ მოხსენებულს ყმასა და მამულს გარდა ნაცვლი ვასილ სხვას ან მამულს და ან ყმას უპოვნის მოწმით და საბუთით გოგნისაშვილს გიორგის, ის მამინ სახასოდ დაიდება.

ამას გარდა ოლიანის შვილის ზურის ვერდზედ გიორგის რომ სახასო მამული ამ ზურისათვის შექეზებინოს, თუ მართლა ამ გიორგის [73] მიუმძღაერებია და ვასილ ნაცვლი საბუთს უხამს გიორგის, რა ერთსაც საბუთს უხამს, გიორგიმ სახასოდ უნდა დადოს. და თუ საბუთს ვერას უხამს და ისევ გიორგის არს და ყოფილა. თებერვალს ი, ქორინიკონს უხა.

კათალიკოსი ანტონი.

343. მიფიხარეთა განინება იხან და სულხან თამთაქიშვილისი

პაპის საპიშო

1798 წ. 25 თებერვალს

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 53. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[48] თაქთაქიშვილი იესემ და იმისმა სახლისკაცმა სულხანმა თავეთის სადაოს გასარჩევად გამოვიკრიფეს მოსამართლედ დიასამიძე მორდალი იესემ და დავითისაშვილი ზაანდ, დიასამიძე მინბაში დიმიტრი, ხიდიობე გიშვილი მამუკია, დავითის შვილი [V] ელისბარ, თურქისტანის შვილი იოანე, მამაცაშვილი

სალთხუცესი იოსებ — ესენი ერთად შეკრებით. და ეს მოდვენი ვალაპარაკეთ. თვითეულის სადაოს წერილი და საბუთი მოკითხეთ და რომელი სადაო რომლისამე მოდავეს დარჩა, ამის ქვეშით დაიწერება.

მარგველაშვილს ბერზედ იესემ ჩიოდა: აღმოჩნდა სამართალში, რომ ამ ბერის მამული ბართით იესეს რგებია, კაციც ამავე იესეს გადმოუყვანია. დარჩა იესეს სამართალით მარგველაშვილი ბერი და იმისი ძმა.

ქ. ბითაძე მახარე რათგან სულხანის მამას გამოეტანა სადაოთი, იესე იმეამად არას მოხმარებია და არც ედავა. დარჩა ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს.

ქ. ამავე ბითაძის მამული გაუყოფელი ქონიათ, უნდა გაიყონ. ნახევარი იესეს და ნახევარი ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს.

ქ. საცა მარანი აქვსთ, შუა უნდა გაიყონ; და თუ რომელსამე ძმას საერთოს მარინდამ ქვევრი საკუთრივ წაუღია, ახლა გაყოფაში უნდა ჩაითვალოს.

ქ. სალამაძის მამულისას რომ დაობენ, იესე ასე ჩივის: ზუთის სალამაძის მამული არისო, სამის კომლისა თქვენიაო, ორის კომლისა ჩემიაო. სულხანმა მიუგო: სამი სალამაძის მამულის მეტო არ არისო, ორის კომლისა ჩემიაო, ერთის კომლისა ივანე[ი]შვილისა შენიაო. ორთავ მოწმე[ქ]ში უნდა მისსან. თუ იმათის მოწმობით სამის [49] სალამაძის მამული აღმოჩნდება, ორის კომლისა — ლუარსაბს და მის ძმებს და ერთის კომლისა — იესეს. და [თუ] მოწმებთ თქვეს — ზუთის კომლისა იყოო, სამის კომლისა — ლუარსაბს და მის ძმებს და ორის კომლისა — იესეს.

ქ. ბერი ჰოვნიაშვილი რადგან თავისუფალი ყოფილა, მამულიდამ ანდგარა, მეტო თავისუფალი ლუარსაბის მამას ყმობია, დარჩა ლუარსაბს და მის ძმებს. მარა ამ ბერის მამული გაუყოფელი ყოფილა, უნდა ახლა გაიყონ, ნახევარი იესეს და ნახევარი ლუარსაბს.

ქ. ბეჭან ხაჩი[ა]ურის მამულზედ რომ დაობენ, თუ იესემ სამი მოწამე წამოაყენა და იმ მოწმეთ იმოწმეს, რომ ხაჩიურის ვენახი ეს არისო და ლუარსაბს უჭირავს, უნდა ლუარსაბმა დაქანებოს იესეს ის ვენახი. და თუ საბუთს ვერა იქს იესე, მოწმით ვერას შეუვა.

ქ. ურგებულაზედ ჩიხაძის მამულზედ რომ ჩივიან, უნდა იესემ სამი მოწამე წარმოაყენოს და ამათ თქვან, ეს მამული

1 სალიჩაშვილი.

ჩიხაძის არისო, უნდა შუა გაიყონ — ნახევარი იესეს და ნახევარი ლუარსაბს და იმის ძმებს.

ქ. შ ე ლ ა ძ ე შ ა ვ ბ რ ი კ ა ს მ ა მ უ ლ ზ ე დ რ ო მ დ ა ო ბ ე ნ , ე ფ ე მ ი ა შ ვ ი ლ მ ა ყ უ რ ა მ უ ნ დ ა თქ ვ ა ს ფ ი ც ი თ : შ ა ვ ბ რ ი კ ა ს მ ა მ უ ლ ი ს ა ყ უ თ რ ი ე ი ნ ა ნ ე ს ი ყ ო რ , დ ა რ ჩ ე ბ ა ლ უ არ ს ა ბ ს და მ ის ძ მ ე ბ ს . დ ა თ უ ასე [V] ვერ იმოწმა, უნდა ნახევარი იესეს მოსცენ იმ მამულშია.

ქ. ე რ გ ე თ ს ც ი ნ ც ა ლ ა ძ ი ს ვ ე ნ ა ხ ი ჩ ე მ ი ა ო , ი ე ს ე მ თქ ე ა შ ბ ა რ თ ი თ ო . თ უ გ ა უ ყ ი ლ ი ი ე ს ე ს და ნ ა ს ყ ი დ ო ბ ის წ ი გ ნ ი გ ა მ ი ა ჩ ი ნ ე ს , ი მ წ ი გ ნ ი თ დ ა რ ჩ ე ბ ა მ ს ყ ი დ ე ვ ე ს . დ ა თ უ ნ ა ს ყ ი დ ი ა რ ა ვ ის ე ე ნ ე ბ ა , დ ა რ ჩ ე ბ ა ი ე ს ე ს ის ვ ე ნ ა ხ ი .

ქ. ი ე ს ე ს ა მ ის ს ა ყ ო რ ო ლ ო მ ი ტ ა შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ს რ ო მ ჩ ი ო დ ა , დ ა რ ჩ ა ს ა მ ა რ თ ლ ი თ ლ უ არ ს ა ბ ს , ს უ ლ ხ ა ნ და ა რ დ ა შ ე ლ ს .

ქ. ი ე ს ე ჩ ი ო დ ა : ჩ ე მ ის აზნაურშვილის კობაძის ყმის ტოვანიძის და სიბიტაშვილის მამული ჩემიაო, ამისი საბუთი გავსინჯეთ, დარჩა იესეს ტოვანიძისა და სიბიტაშვილის მამული.

ქ. ი ე ს ე ჩ ი ო დ ა ს ა დ გ ე რ ა შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ი ჩ ე მ ი ა ო და ეს არისო. იქაურთ უნდა ეციოთხოსთ. თუ სთქვან ფიცით, სადგერაშვილისა არის ეს მამულიო, იესეს დარჩება და თუ იმათ არა თქვეს, მქაშინი უნდა შუა გაიყონ, რადგან საერთო ყოფილა.

ქ. დ ა ნ ჭ ი ბ ა შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ის ა ი ქ ა უ რ თ უ ნ დ ა ე ც ი თ ხ ო ს თ . ო უ ეს მ ა მ უ ლ ი ი ე ს ე ს უ ჭ ი რ ა ვ ს , უ ნ დ ა ი ე ს ე მ ო ს ც ე ს ი მ მ ა მ უ ლ ის ნ ა ხ ე ვ ა რ ი ლ უ არ ს ა ბ ს და მ ის ძ მ ე ბ ს და თ უ თქ ე ა ნ ი მ ა თ — ლ უ არ ს ა ბ ს უ ჭ ი რ ა ვ ს დ ა ნ ჭ ი ბ ა შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ი ო , უ ნ დ ა ნ ა ხ ე ვ ა რ ი ი ე ს ე ს მ ო ს ც ე ს ლ უ არ ს ა ბ ს ო .

ქ. მ ი ნ ა ძ ი ს მ ა მ უ ლ ი უ ნ დ ა შ უ ა გ ა ი ყ ო ნ .

ქ. მ ე გ რ ე ლ ის შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ი უ ნ დ ა შ უ ა გ ა ი ყ ო ნ .

ქ. ტ ყ უ ლ ა მ ქ ა დ ა უ ლ ი ძ ი ს ვ ე ნ ა ხ ი და მამული უნდა [50] მკადულძემ იპოოს და შუა უნდა გაიყონ.

ქ. შ ა რ ა — რ ო მ ე ლ ც პ ი რ ე ვ ე ლ დ შ ა რ ა ყ ო ფ ი ლ ა , ი მ ა ე შ ა რ ა ზ ე ლ უ ნ დ ა ი ა რ ო ნ .

ქ. ს ა ყ დ რ ის მ ე ი დ ა ნ ი შ უ ა უ ნ დ ა გ ა ი ყ ო ნ , ს ა ს ა ფ ლ ა ო ე ბ ს გ ა რ დ ა .

ქ. ე ს ი ა შ ვ ი ლ ის მ ა მ უ ლ ზ ე დ რ ო მ ჩ ი ვ ი ა ნ , ს უ ლ ხ ა ნ მ ი უ გ ე ბ ს : მ ო წ მ ე ბ ი მ ო ვ ა ს ხ ი და მე დამჩნაო ის მიწებიო. იესე მიუგებს: მე უფრო მტკიცე მოწმეები მოვასხიო, რომ იმათ ჩემიათა

თქვესო. ამისი უნდა იქნას: რომელიც მოწმეები ჰყავსთ, უნდა ის მოწმეები იქ ჩვენთან მოასხან, ღმრთის მადლით ჩვენ რომ იქ მივალთ და როგორც ის მოწმეები ფიცით გვარწმუნებენ და ჩვენი გული ამათის მოწმობას ვერწმუნება, იმ მოწმობით გავარჩევთ და თავთავისის დავანებებთ.

ვენახის თავში რომ საერთო მიწა აქვსთ, უნდა ის მიწა შუა უნდა გაიყონ: ნახევარი იესეს, ნახევარი ლუარსაბს და მის ძმებს. რომელიც რომ ადგილები აქ მოგვჩვენებია ამ სადაოებში, ასე გავარჩევთ და თავთავისი დავანებეთ.

ქ. დ ა კ უ ს უ რ ე თ ის ს ა ს ა ხ ლ ე ც ი ე ს ე ს დ ა ვ ა ნ ე ბ ე თ . ჩ ე ვ ნ რ ა ც ღ მ ე რ თ ო მ ა შ ე ვ ა კ ო ლ ე ბ ი ა , ის სამართალი მივეციო, ორთავ იყაბულეს და რადგან თავეთის ნებით ჩვენ [V] გამოგვიჩიეს და ჩვენ ეს სამართალი მივეციო, მეგრესენი რომ ასე არ იყაბულონ — ან ერთმა და ან მეორემ, რომელიც არ იყაბულეს, ამის შემდგომად ის მტყუანი იქნება, ამისთვის რომ ახლა იყაბულეს და ასე უნდა აღსრულდეს.

ქ. ლ ო ნ ი ა შ ვ ი ლ ის რ ა დ გ ა ნ თ ა ვ ის უ ფ ე ლ ი ყ ო ფ ი ლ ა და თავისუფალი ივანეს ყმობია, იესეს ხელი არა აქვს, დარჩა ლუარსაბს, სულხანს და არდაშელს. თებერვლის ქე, ქორონიკონს უბა.

ქ. ო რ ი გ ა ნ ა ჩ ე ნ ი დ ა ი წ ე რ ა , ო რ ი ე რ თ ი პ ი რ ი , ე რ თ ი ი ე ს ე ს მ ი ე ც ა , ე რ თ ი ლ უ არ ს ა ბ ს და მ ის ძ მ ე ბ ს .

ქ. უ რ გ ე ბ ე ლ ის ს [ა]ს[ა]ხლის ბარათი მოიტანა იესემ და დარჩა; ეს ლონენაშვილი ამისთვის დარჩა ლუარსაბს, ესენი რომ გაყრილან, ეს ლონენაშვილი ბარათში არ ჩაუგდიათ, თავისუფალი ყოფილა და ყმობია, ახლა ვეღარ წაუევა ყმობით. თუ სასახლას ზომა ივანეს არ აუღია, უნდა ახლა საერთოს ბეთაოლმანის მამულიად მიეცეს ს[ა]ს[ა]ხლის ზომა ლუარსაბს. ზ ა [ა] ლ .

მე, ს უ ლ ხ ა ნ ა ს , ა მ ის ყ ა ბ ო ლ ი მ ა ქ ე ს . ს უ ლ ხ ა ნ . ო ო ა ნ ე .

344. ბანიძნაბ როსა მასაშვილის მისი ლაღალას სამხაზ

1978 წ. 14 თებერვალი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 694. დედანი. ქაღალდი. 45×17,2 სმ. მხეჯრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახვარა ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მ ა ყ ა ს შ ვ ი ლ ს ი მ ი ბ ა მ ა ს რ ო ს ე ბ ს ა რ ზ ი თ ე ჩ ი ვ ე ლ ა მ ის ს ი მ ა ლ ლ ე ს მ ე ვ ე ს თ ა ნ , რ ო მ ე რ თ ი ჩ ე მ ი კ ა ც ი დ ი დ ი ხ ნ ის მ ო ს უ ლ ი ჩ ე მ ო ა ნ ჩ ე მ ი მ ა მ უ ლ ი თ გ ა მ ო შ რ დ ი ლ ი ა ხ ლ ა თ ა ვ ის თ ა ვ ს მ ა რ ი მ ე ვ ს და

1 სულხანს. 2 ჩუმათა.

წმინდის გიორგის ყმობით თავა გამოუტყალებია მის უწმინდესობასთან; და მის უწმინდესობას მაგალობლის შვილის დავითისათვის ოქმი უბრძობებია და მიყრისო.

მათს უმაღლესობას ჩვენ — კახეთს მოსამართლეათვის ებძანა: წმინდის გიორგის აზნაურშვილებიც დაისწარი და სამართალი მოეცითო. ჩვენ ბძანებისაებრ მეფისა მოვედით რ უ ის პ ი რ ი, წმინდის გიორგის აზნაურშვილებიც მოვიდნენ, მ დ ი ვ ა ნ ბ ე გ ი ვ ა რ ჯ ა რ, ს ა ლ თ ხ უ ტ ე ს ი პ ა [ა] ტ ა, მ გ ა ლ ო ბ ლ ის შ ვ ი ლ ი დ ა ვ ი თ და ბ ე ტ ა ნ. ვიწყევით ამათი საქმის გამოძიება.

ეს ლადალა ორმოცი წელი მეტი არის, ამ მაყაქანთ მამულში დგას და მკვიდრი კი ერევნელი ყოფილა. ამ აზნაურშვილებს გვიოხეთ, თუ ეკლესიის ყმა არის, თქვენ როგორ იცით ამისი საქმეო, ამათ თქვეს: ჩვენ არა ვიცით რა, არცარა გავგვიგონია ამისი ეკლესია! ის ყმობა, რაც ახლა კათალიკოზისათვის არ მოუხსენებია და იმისი ბძანება არ ენახეთო.

ამ ლადალას ვკითხეთ: აბა შენ რომ შენი თავი ეკლესიის ყმადა გამოვიცხადებია, როგორ ყმა ხარ ეკლესიისათვის. ამ ლადალამ თქვა: ჩემი და პატარა წამოიყვანა ბერო მზვარეულმა ერეკუნადამათო, რომ ის ბერო მზვარეული კაცბელი ჯიქურის-შვილი იყო. და მე და დედაჩემი ჩემის დის გულისათვის წამოვედით, რომ ჩემი და უნდა გვენახათ. ყაზახში რომ მოველით, დედაჩემი იქ მოკვდა; მე პატარა დაერჩი და ყაზახელმა კაცმა წამომიყვანა, ქალაქს ალაფს მიმიყვანა. ეს ბერო მზარეულს შეეკრტო, მოვიდა, ალაფს ჩემი თავი წაქართო და თერთი მიუყარაო. ის ბერო მზვარეული რომ მოკვდა, განჯას შვილმა ტეტოამ წამომიყვანა და მას აქეთ ამ მაყაქანთ ალაფში ვართო.

ჩვენ ლადალას უთხარით: მაგისი მოწამე არა გაყავს, რომ ბეროს ეყიდნათ? ამ ლადალამ ბერო მზვარეულის ცოლი მოიყვანა მოწამელად. ამ დედაცამა ასე უმოწმა, რომ ჩემქმა ქმარამა იყიდაო. ჩვენ უთხარით დედაკაცს: ნასყიდობის წიგნი ხომ გექნებოდაო, მოიტანეო. ასე გვიბახუხა: წიგნი დიახ გვქონდაო და ამისი და რომ გვეყვანდა ჩვენ, იმან მოგვპარა და დახვიავო.

ჩვენ კახეთის მოსამართლეებმა ეს სამართალი მივეციო: თუ წიგნი ყოფილიყო ნასყიდობისა, ბევრი გამოძიება აღარ ეჭირებოდა; და რადგან წიგნი არა ჩანს, ამ ლადალამ ან ასეთი სარწმუნო მოწმეები წარმოაყენოს, რომ ბეროს ნასყიდი ყოფილიყოს, რომ იმათი მოწმება შეიწყნარებოდეს.

და თუ მოწმეებს ვერ იშოქენის, ორის მოწმით შეფიცოს ამ

მიმბაშს ლადალამ, რომ ბერო მზვარეულის ნასყიდი ყოფილიყოს. ერთი ამ ბეროს ცოლს რომ სხვას ქმართან შვილი ჰყოლია, ის მიქიქოლოს და ერთი სხვა და ორის მოწმით შეფიცოს, რომ ბეროს ნასყიდი ყოფილიყოს. თუ ან სარწმუნო მოწმეები იშოქენა და ან შეფიცა, ხომ დარჩება ეკლესიას.

და თუ ვერც სარწმუნოს მოწმეებს იშოქენის და ვერც შეფიცავს მაყასშვილის მიმბაშისა და იმის ქმისწულების ყმა შეიქნება და ამათ დარჩება. იმ დედაკაცს შვილი ამიტომ დავწერეთ, რომ ის დედაკაცი ემოწმება — ჩემის ქმრის ნასყიდი არისო. და თუ ნასყიდი არის, თავისი შვილი მიაყოლოს ფიცში, თორემ ცარბელის ლიტონის სიტყვით კი ვერ შევიწყნარეთ დედაკაცის მოწმობა.

ჩვენ ასე განვარჩიეთ აზნაურშვილების თანდასწრებით; და ნება მათის უმაღლესობისა არის, თებერვლის იდ, ქორთონკონს უბა.

მათი ბეჭედი:

1. მონა ღთისა...*
2. დ ა ვ ი თ
3. მონა ღთისა მდივანი ს ე ვ ი მ ო ნ
4. დმერთსა მივართვა რჯა ნიდაგ ვ ა რ ჯ ა ნ.

ხელთა: პ ა ა ტ ა

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ქორთონკონი, ვამტკიცებ განჩინებას ამის, მარტის იდ, ქორთონკონს უბა.

ბეჭედი: მე ფებთგანბანილთა მიერ ეკლესია ვაიდიე, ერეკლე.

34. განჩინება ბაგი ფრიდონაშვილისა და ბიორგი ჯარბელის

სასისლო საქმეში

1798 წ. 15 თებერვალი

ესსა. ფ. 1448. სპ. № 303. ღედანი. ქალაქი. 41,2X23,3 სმ. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთა შეკრებილებამ, იესე შორდლის ყმა ფრიდონაშვილი ბერო და დიმიტრიის შინბაშის კაცი ჩიორტი ქართელი ვალბარაკეთ. ბერო ასე ჩიორთა: ფეტვში ვიყავ, მე და ამის შვილს ლა-

* არ ჩვევა.

ბარაკი გამოგვერია, ერთი ძმა შეძგერა, მეორემ ძმამ ბარი და-
მარტყა თავში, დავეცი, მკვდრის სახედ ვადაძღეს, ვაიქცენენ; სო-
ფელმა შეიტყო, შინ მიმიტქანეს, ჩემს შვილს ბედნიერება, მე რომ
მნახეს ავათმყოფი, ისე უპატრონოდ დაქადგეს, დამიშვავა შვილი,
მეორეს დღეს უენო¹ ვეგდე, სისხლს ვაღებინებდი; მღუღელი მო-
ყვანეს საზიერებლად, ისე რომ მნახა, აღარ მოილო, რამდენსამე
დღეს ენა მომეცა, ღმრთის მადლით სიკვდილს მოვრჩი, მარა ამა-
თის ცემით ერთი კელი, ერთი ფეხი დამიშვავდა, სამართალს ვი-
თხოვო.

გიორგიმ მიუგო: შენ და იმ ჩემს შვილს ლაპარაკი რომ
მოგვსლოდათ, შენ წასკიდებოდი, მეორეს ძმას ბარი დაერთყა, შე-
შინებულებიყენენ, თიღვას ჩემთან მოვიდნენ, ეს ფათერაკი შე-
მოგვეთხივავო, წამოველ შენს მოსაველად, მოვიარებ; მერე შენი
შვილი და შენი სახლისკაცი მომიხდენ, ჩემს შვილს თოფი მოუშე-
რეს მოვკლავთო, დაიჭირეს, კელი შეურეს, კელშეკერული ჩე-
მის მამულიდამ² გაატარეს. მეორედ მოუხდნენ ჩემს სახლში ჩემს
ცოლს-შვილს, ხანჭლით შეუტრეცეს ჩემს მუღლეს, ჩემი შვილი და-
კირალი ყუანდათ, მერე თავდებით აუშვით. თუ შენ ვალახვის
სისხლს ითხოვ, მე ჩემის სახლში მიხლომისას, ხანჭლით წვეცისას,
თოფის მოშვერისას და დაჭერისას სამართალს ვითხოვო.

ბერძნამ მიუგო: მე რომ უენო¹ ვეგდე, სიკვდილი დაადგეს
ჩემი, მაშინ ბატონმა ჩემმა კაცი ვაგზავნა, დააჭერინა, არ ვაიქცე-
სო; არც შენ მოგხლომინა, არც ხანჭლით შემოუტეგიათ³, არც თო-
ფი მოუშვერიათ.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით:

რადგან ბარი ასე დაურტყამს თავში, სისხლი ამოუღებინებია,
იძენეს ხანს უენო¹ ყოფილა. ბერი ჩივის — კელი და ფეხი ამის
ნიზეზით დამიშვავდაო და ყმაწვილიც დამიშვავდაო, ამისთვის ნახე-
ვარი სისხლი გაუჩინეთ, რომ იქნება ო⁴ თუმანი; ეს ო⁵ თუმანი
ნახევარი ნალდი და ნახევარი ვეჯი უნდა გიორგიმ მისცეს ამ
ბერს.

და გიორგი რომ ჩივის ჩემს სახლში შემომიხდნენო, ჩემს მე-
ღლეს ამოღებულის ხანჭლით შეუტრეცესო და ჩემს შვილს რომ
იჭერდნენ, თოფი მოუშერეს, დაიჭირეს და დაჭერილი ჩემის მამ-
ულიდამ გაატარესო, ამისი ასე ვანჯაჩინეთ: რადგან მოდევით თავ-
ყუაის ძალით თავეთი მიღავე დაუჭერიათ, უნდა დაჭერის პასუხი

გაცენენ; და რადგან იჭერდნენ, ჩანს, რომ თოფსაც მიუშვერდნენ;
დაჭერისა და თოფის მოშვერის პასუხი უნდა გაცენ, რომ იქნება
ამის დაჭერის სისხლი ო⁴ თუმანი; ეს ო⁵ თუმანი უნდა იმ ზემოგაჩე-
ნილის ო⁶ თუმანიდამ გამოვიდეს, დარჩება ბერის სისხლი ო⁷ თუ-
მანი.

მეორედ ამას რომ ჩივის გიორგი: შენ მომიხდაო, ხანჭალი ბე-
რის შვილს გიორგი ამოქცროო და ჩემს მუღლეს შეუტრეცავო და
პეტრიაშვილმა ამოღებული ხანჭალი წაართო. ბერი მიუგებდა: არ
მოგხლომინა, არც ხანჭლით შემოუტეგიათ.

ამისი ასე ვანჯაჩინეთ: უნდა გიორგის შვილმა ორის მოწმათ
შეჭვიცოს, რომ: «სახლში მომიხვლით და ხანჭლითაც შეუტრეცეთ
დედაჩემს». ეს თუ ასე შეჭვიცა, უნდა მიხლომის სისხლი მისცეს,
რომელიც მიუხდა ამ გიორგის. და თუ ვერ შეჭვიცა, მიხლომისას
და ხანჭლით ამოღებულს ვერას შეუთა.

მარა ერთი მოწამე გიორგი ბერის შვილი უნდა იყოს, რომ-
ლისასაც ამბობს: ხანჭალი ამას წააძრო და პეტრიაშვილმა
წაართო; მეორე ის წამართმევი უნდა იყოს მოფიცარი, ამისთვის,
რომ ამათ ნახესო. თუ ამათ ნახეს, ესენი მიპყვენ და შეჭვიცონ
ზემოსხენებულისაებრ. თუ შეჭვიცა, აღმოჩნდება, რომ იარალით
მიხლომინა და მიხლომის სისხლი მისცეს.

თუ ამ ბერის სახლისკაცი ამ ბერის გულისათვის და
ამისის სიტყვით მიუხდა, უნდა ბერმა ვასცეს მიხლომის სისხლი.
და თუ არც ბერმა უთხრა და არც ამ ბერის გულისათვის
მიუხდა და თავისთავად მიუხდა, უნდა ამ ბერის სახლისკაცმა მომ-
ლომინა ვასცეს პასუხი მიხლომისა.

მა მუჟავე, ეს ასე აღასრულე. ფებერვლის² იე, ქორთონიკონს
უპა.

* ცოლშვილში მახვილით მიხლომის სისხლი არის კ⁴ — თუმანი
ოცდაათი. და თავის ფეტვის მკამში, თავის მამულში თავის დე-
დასთან რომ დაუჭერია, და კელშეკერული გაუტარებია და სახლში
რომ დაუბამს, და მიმბაში რომ შეხვეწნია და თავდებით თავისი კა-
ცი აუშვეზინებია, იმისი ვანჩინება ზემოთ სწერია.

მაგრამ უწინ რომ თოდით მიხლომია ცოლშვილში და თოდუ
სულემანას წაუტრეცავია სენი³ აშვილს, რომელიც რომ
ეს სულემანა მართამ ბატონის შვილის ყმა არის; და

¹ უენო. ² კელშეკერული. ³ შემოუტეგიათ.

¹ მიხლომანარიომ. ² ფებერვლის.

* აქედან ნაწერია სხვა ხელით.

ეს წართმეული თოფი ერთ ღამეს მათიაშვილს ზუნიას
ბარებია, რომ ეს ამბავი უნდა იასულმა დიდის გამოკითხვით შა-
იტყოს და თუ ესეც მართალია, სამართალი უფრო სრულებას მი-
იღებს მაშინ.

ოთხი ზეპედი:

1. ლთად კაცად ვესაუკრისტესა, მვე მექმენ აბაშიძესა
ნიკოლოზ
2. მე თოღი
3. მდივანბეგი
4. თემურაზ

346. ბანიძეა დახით მკალაოზიზვილისა და დახით მდივნის
საბრგოს თაოგაზა

1798 წ. 4 მარტი

ცსსა. ფ. 1448. სპ. № 5321. დედანი. ქალაღი. 20,2X20,3 სმ. მხედრლო.
განკვეთილობის ნიშანი ნახპარი არ არის.

მისის უწმინდესობისაგან ოქმი გუებოძა ჩვენ, ხა[რ]ჭაშენელს,
გრიგოლს და მიხაილ პეტრიაშვილს ასე, რომ: რო-
დესაც ვინაჩენ ჰბოძებია პატარას დავის, იმას უკან უნდა გვეან-
ვარიშებინა და რაც ხანი უოფალიყო გასული, იმისი მესამედი მი-
ბუეცა. რუსუშისა როდესაც ვინაჩენი ჰბოძებოდა, მას უკან ცხრაამე-
ტი წელიწადი გასულიყო. შუაში ცხრა წელიწადი გამოუშვით და
ვაპატივეთ და ათის წლისა კი დადუა დავით მდივანს. სხვა
ვავედით, გამოვედით იქით-აქეთ და [ქთი საპალნე ლინო და სამი
ურემი პური დაედა დავითა მდივანს პატარა დავითისა.

თავილი რომ ეჩვენებინა უფრო ჰსწორეს შევატყობდით და
რე ვინაგარიშებდით, მაგრამ თველი კი არ გუქაქვენა და მოჭირთ
ეს დაეადევით. ხარებამდის დაგვიცლია და ხარებას უკან კი უნდა
მოსცეს სრულობით. მართის და ქორონიკონს უპა.

ზეპედი: გრიგოლ
თავში:

ქ. ჩვენი ბძანება არის! მე რე როგორც ამ ვინაჩენში სწერია,
ასე აღსარულე. ამ მკალაოზიზვილს დავით ნიკო-
ლოზ ალაქერდლის წიგნიცა აქეს და ზეონ ალა-

1 ნასამელო.

* დატოვებული ცარიელი ადგილი იასულის სახელის ჩასაწერად.

ვერლისაც და ჩვენი ვინაჩენიც კელთ აქეს, რომ თავისი სარგო
უნდა მისცემოდა და არ მისცემია. ახლა კიდევ მისის უწმინდესო-
ბის ჩვენის შვილის ბრძანებით ყოვლად სამღვდელოს ხა[რ]ჭაშ-
ენელს გრიგოლს და მიხაილ პეტრიაშვილს ეს გა-
ნაჩენი მიუტყიათ. როგორც ამაში სწერია, ასე უნდა აღსრულდეს.
აბრლის თ. ქორონიკონს უპა.

ზეპედი: ქნარს მიცემს, დავით მივმოხს ქედ კახეთის მეფედ ცხე-
ბულს, ერეკლე.

347. ბანიძეა ჯაგანოზიზვილისა და მაღალაშვილის მავულის საქმეზე

1798 წ. 28 მარტი

ცსსა. ფ. 1449. სპ. № 1224. პირი. ქალაღი. მხედრლო.

ჯავახიშვილები თეიმურაზ, ვახუშტი და გი-
ორგი ჩიოღენენ: ჩვენის სახლისკაცი ნიკოლოზისა და
ქაიხოსროს ბეითაღმანი ყმა და მამული სანატრულმა ცხებულ-
მა მეფემ თეიმურაზმა ჩვენ გვიბოძა; და ქაიხოსროს ყმა
და მამული მაღალაშვილ [ს] სალთხუცეს[ს] გირაოდ უჭირავს,
ჩვენ თეთრს ვაძლევთ, ჩვენს გირაოს არ გვანებებს, სამართალს ვა-
თხოვთ.

სალთხუცესმა მიუგო: მართალია ქაიხოსროს ყმა და
მამული მე მიჭირავს, მარა შენ დიდი ხნის გაყრილი ხარ იმაით, შენ
რა საქმე გაქვსო. ესეც სალთხუცესმა მიუგო: ამ თამასუქით ასე მი-
ჭირავს ეს მამულიო.

ენახეთ ჩვენ ეს თამასუქი. ასე ეწერა: ავიღე, მე, ჯავახიშვილმა
ნიკოლოზმა და ქაიხოსრომ შენ, მაღალაშვილის ამიღბარისაგან კხ
თუმანი. მოგეცი ამის გირაოდ მეღეს — შაქარაშვილი,
ქვენადარს — ჭყობიაშვილი, ზენადარს — ჩემი წი-
ლო, ხანდაგს — ორი საკომლო. ეს გირაოები ასე დამივირა-
ვებთა: თვეში თუმში[ს] თავს ერთი აბაზი სარგებელიო, ეს სარ-
გებელი ამ გირაოებიდამ აიღეო. როცა შენი თეთრი მოგეცი, ჩემი
გირაოდ დამანებეო.

კიდევ ერთი ოქმი ამოიღო ამიღბარმა, ასე ეწერა: ჩვენ მაგიერ
ფარსადანს უხბამს ასე უნახეთ: რაც ჯავახიშვილის ავთანდი-
ლისაგან, ქაიხოსროსაგან და თარხნიანთაგან სიგლით ნას-
ყიდი ჭონდეს, ამ სალთხუცეს[ს] დაქანებეო. თუ სიტყვა აქვსთ, მო-
გვასენონ.

ამის გარდა სალთხუცესს საბუთი მოვთხოვეთ. ასე თქვა: ამას გარდა სხვა საბუთი არა მაქვსო. ჩემი საქმეები ეს არისო: სამოციანამეტი წელიწადია მე მივირაგეს, პატრონს არ უთხოვინია, ამით არ გაუხსენებიათ; ამდენს ხანს რომ კაცს მამული ეჭიროს, სამართლით როგორღა მიედავებაო; ჭავჭავიშვილებმა ოსმალობას და ყიზილბაშობას ეს ჩემი გიროები წამართვეს და ესენი იმსახურებდნენ, სარგებელი დამაკლესო.

ჯავახიშვილებმა მიუგეს: დიდხნის ჭორს რომ ამბობ, ჭორ ხომ ქაიხოსრო ცოცხალი იყო და შეუძლებელი იყო, ის რით დაიხსნა; ქაიხოსროს შემდგომად. ბექან-ბეგს ეჭირა ქაიხოსროს მამული, ის რათ დაიხსნა? ამის შემდგომად ფარსადანს მდივან-ბეგს ეჭირა, ან ის რათ დაიხსნა? სანაქრელმა მეფემ თეიმურაზმა რომ ჩვენ ვებობა ქაიხოსროს მამული, მაშინვე შენმა სახლისკენა მდივან-ბეგსა სოლომანმა გვიჩვილა: ესე და ესე კაცი გიროად მიწერია, ამ ჭავახიანთ ან თეთრი მომცენ და ან გიროად სცილდეთ მომყიდონ. იასაული დავგავათ, თეთრი გამოგვართო, გიროად დავგანება. მაშინ ეს თამასუქი აღმალე, გიროები ქელთ დაიჭირე, არც თეთრი გვთხოვე, არც თამასუქი გვაჩვენე. რომ შეგირტყვიეთ გიროად გეწერა, მაშინვე ლაპარაკი დავიბირეთ, მარა ჩვენ — ძმებს ერთმანეთში ლაპარაკი მოგვიხდა, შენ ვეღარ გელაპარაკენით. როცა ჩვენ გავშველდით, გელაპარაკებით და როგორც თამასუქში გიწერია — როცა შენი თეთრი მოგცე, ჩემი გიროა დამანებეო; შენ თეთრს გაძლე, ჩემი გიროა დამანებეო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: სამართლის წიგნის ძალით, რომელსაც რომ ასე სწერს ბერძული საძირითაო: თუ გიროად ეჭიროს ერთი მეორისაო, თუ დიდ ხანს გაველოს თეთრის პატრონი მივიდეს მოსამართლესთანაო, თეთრის თხოვე დაუწყოს; თუ თეთრი არ მისცეს, ის გიროები დაიცილოს და ვალში მიეცესო*.

მეორე სამართალი სწერს: თუ დიდს ხანს დაეყოს გიროის თეთრის პატრონის ქელშიაო, თუ იმ გიროის გამოსავალი ბევრა ედლოს, რომ სარგებელს გარდამატებოდეს, თავში ჩაუგდევითო, გიროები გამოართვით, პატრონს მიეციით.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ სამართლის წიგნის ძალით

* შტრ. სამართალი ბერძული მუხ. 161. (ქართ. სამართ. ძეგლები ტ. 1, 23. 157).

უნდა დაქაჩსენეინოს კაცი და მამული: პირველად ამისთვის, რომ თამასუქში უწერია: როცა თეთრი მოგცე, ჩემი გიროა მე დამანებეო; აძლევს და უნდა დაანებოს.

მეორედ, ამისთვის რომ რომელმაც დაუგირავა, თუ იმისი შვილი ცოცხალი ყოფილიყო და ამდენს ხანს არ დაეხსნა, ამდენ ხანს კიდევ იმასთან ერთი სიტყვა ეწებოდა; მარა ის ამოწყვეტილა, იმისი მამული ბეთიალმანად ყოფილა, ხან ვისა სჭერია და ხან ვისა; მისთვის გაუღვია ამდენს ხანს.

მესამე ეს, რომ სალთხუცესი რომ ამბობს — სამართლის წიგნში გიწერსთო, ოროცს წელიწადს მამული მჭეროდეს და არ ედაოსთ, ვეღარ შედავებო.

თუ ან ნათხოვრად სჭეროდეს ან სხვა საბუთით, ან სამართლის წიგნის ძალით არ გამოერთმეოდა მარა ამათ სადაოში ეს წერილი ასე მეტყველებს: როცა ჭავახიშვილმა თეთრი მისცეს მალღალაშელს, მამული დაქაჩნებეო.

მეოთხე ეს, რომ ყოველი სამართალი დიდის ხნის ჭვრით მოგირავნეს გიროს არ უმკვიდრებს და დახსნას სწერს.

მეხუთე ეს, რომ სალთხუცესი რომ ჩივის ყიზილბაშობას ეს ჩემი გიროები ამ ჭავახიანთ წამართვეს და მე სარგებელი დამაკლესო, ამისი ასე მიუგეს ჭავახიანთ: მალუჯათობას ის მამულეები შენ შენის ნებით დაადე; მე დამიჭირეს, ეს მამულეები საჭავაძინაო მამულეები არისო. იმის ხარჯი ამდენი წამართვეს, რომ თითქმის იმისი ფასი იქნებოდა და შენ სარგებელი რაღათ უნდა მოგცეო როცა მალუჯათობა გადაწყდა. მაშინვე შენ დაიჭირე შენი გიროა კაცი და მამულეები და იმსახურებდიო.

სალთხუცესმა ამის ასე მიუგო: იმ მამულეებდამ მე გამოსავალი არა მომცემია რა, რომ ამ სარგებლის ტოლი იყოსო.

ამისი ასე განვანინეთ: სალთხუცესმა სამი კაცი თავისი შეადიციოს, რომელიც ჭავახიანთ შეუსახელონ. იმათ ასე შეჰფიცონ: «ამისმა მადლმა, ჭავახიშვილებო, რა სანაქრელმა მეფემ თეიმურაზმა ეს მამულეები ჩვენ ვებობა, მას აქეთ ამ მამულეებდამ ამდენის თუმშის აგველებო».

თუ აუღიათ, ასე უნდა იფიცონ; თუ არ აუღიათ, იფიცონ — არა აგვიღია რა. თუ დაიფიცენ — არა აგვიღია რა, უნდა ჭავახიანთ ეს კმ თუმანი ერთიორად მისცენ, რომ იქნება ერთიორად მდ თუმანი. და თუ იფიცენ ამდენი აგვიღია, უნდა ის აღებული ამ თეთრში უანგარიშონ და დანარჩომი მისცენ ჭავახიანთ ამ სალთხუცესს.

და რაც გიროლ უწერია, ყველა უნდა დაქსნების სალთხუცესმა თეიმურაზს, ვახუშტის და გიორგის.

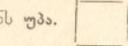
არაფერი სიტყვა აქვს თავისგან მოტანილის თამასუქის ძალით და სამართლის წიგნის ძალით. თამასუქში სწერია: როცა თეთრი მოგუე, გირობები დამანებე; და სამართალი სწერს: თუნდა დიდს ხანს გაველოს გიროს თეთრის პატრონის კელში, უნდა დაახსნეინოს. ამ საბუთებით უნდა ზემორეგაჩენილი თეთრი გამოართოს და დაქსნეინოს.

ფალგენის შვილო ნინიაე და საგინა შვილო ბეჟან ეს ასე აღასრულეთ. მარტის 13, ქორონიკონს უბა.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა, კახეთისა და სხვათა მეორე ირაკლი, ვამტიციებთ მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას. აპრილის 18, ქორონიკონს უბა.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს, ქართლისა კახეთისა და სხვათა მეფე გიორგი, ამ განაჩენს ვამტიციებთ მისის 18, ქორონიკონს უბა.

348. განჩინება გიორგი ვეზირიშვილისა და დათუა გვარდნილისა მამულის სამკეზა

1798 წ. 80 მარტი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 8516. დედანი. ქალაქი. 60x30 სმ. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ნახპარა წერტილი.

ქ. მათს უმალღესობას ჩვენ — საქართველოს მსაჯულთათვის ებძანა: ვეზირიშვილის ნასაღრიზამის ნაიბი გიორგი გვერდწითელს დათუას რომ უჩივის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. მათის ბრძანებისამებრ ამათი სარჩელი მოვიმინეთ.

მათმა უმალღესობამ ოსიაური თავის სამქდრებით მე რომ მიბოძა და კელი მოგვიციდეთ, გიორგი ჩიოდა, რამდენსამე წელიწადს უკან ამ დათუამ დავით მოურავს უთხრა: გაღმა ოსიაურისაკენ წყალის პირი და ქალა ჩვენი არისო, ძალათ წავგვართოო, კაცნი გამომატანე, რაც გაღმიდამ დალა აუღლია, წავგართათო. მოურავს კაცნი გამოეტანებინა, ალექსიმე და ალიბეგის შვილი

მომიხდნენ; ბური, ქერი და სიმინდი ამომიყარა, წამოიღო, კაცნი დამიხბივა, ხარი, ურემი და ტომარა წართო; [აკრე] საფინხულე ჩაედგათ ჩემს წილს მამულში და ჩაუშალეს; მოურავმა იწყინა, უმაღლეს პალატაში სისხლით შემსვარა, ხანჯალს კელი გაიკრა, წამომაქანა, სხვათ კელი უტაცეს და არ მოუშვეს, თორემ დამჭრიდა. მოურავს შეეცხვეწე, ორმოც თუმანდამ ზოგი მოურავს მივართვი და ზოგი სხვათ; ამის საბაზობაზედ ამ დათუას სიტყვით მოურავმა ესენი მიყო. თითონ ეს დათუა სოფელში მომიხდა, ესენი წამაქრათო. თუ ჩემის სოფლისაკენ ამას საქმე ჰქონია, არას ვედავები; და თუ საქმე არა ჰქონია, ტყუილად ეს ხიდათები მოუცია, სამართალს ვითხოვო.

დათუამ მიუგო: წყალის [პირი] ჩემია და ქალაქა, მაგრამ სანატრელს მეფეს ვახტანგს ამ ბატონების ერთგულუბისათვის ბატონს ჩემს რომ გასწყურებოდა და მამულები ჩამოურთმევია, მაშინ გაღმა წყალის პირი, ქალაქ ჩამოურთმევია და ოსიაურისათვის დაუღვია. როდესაც ღმრთით ამ ბატონებმა* ეს [ტახტი] მიიღეს, მაშინ ჩვენი მამულები ისევ გვიბოძა და ის წყლის პირიც ვაფიჭირეთ და ქალაქა და ახლა ამ გიორგიმ ძალათ წავგვართოო. მე მოურავისათვის არც მითქვამს — ესენი გიორგის უჭირავსო და ჩვენია, ნუ დაანებებ.

და გაღმიდამ რომ სულადის წამოღებას და მახლომას მეწამეზი, მე ჩემის ძალით არ მოგხდომივარ, სარდალი იყო ჩემი, მიბძანა: ამ ჩემს აწქანურშიღლებს გაჰყევ, ეს სულადი წამოიღეთო, დაუჭრეთ, ვაგვეც და წამოვიღეთ.

გიორგიმ მიუგო: იმ მამულში რომ არც გქონდა სადამო და არც მოურავს ჰქონდა სადამო, ან შენ [რათ] მედავებიდი და ან მოურავი რათ წამომდავეყო. დღესაც რომ კელს არ იღებ და მედავები, რასაკვირველია, მაშინ შენის სადაოს გულისათვის მომიხმე და ის შგოთები მოურავს შენ აქნევი.

დათუამ მიუგო: მამულზე მაშინაც ვდაობდი და ახლაც ვდაობ და ჩემი არისო.

გიორგიმ სამართალს მოახსენა: რადგანაც მაშინაც დაობდა და ახლაც დაობს, იმის უმალღესობას ბატონს მოვახსენებ, იქაურთ მამულის მეპატრონეთ და მოხელეთ ფიცით ჰკითხო[ნ], რაც იცინა, ჰეშმარტს მოახსენებენ, იმათ მოხსენებულს სამართალს [მოუვართმევ] და სამართლის რიგზედ მომეცითო.

* ე. ი. თეიმურაზმა და ერეკლემ.

ეს ჯგროვანი მოხსენება იყო. გიორგის მოეხსენებნა და მათს უმადლესობას [ზ ა] ზ ა გ ბ ა შ ვ ი ლ ი ს ა თ ე ს ე ბ ა ნ ა : ეს ჩვენნი ბძანება ციციანთ ვამოუცხადე, რაც იცილდნენ, ჭეშმარიტებით მოაწერონო. იმავე ოქმზედ მოეწერა ციციის შვილს გიორგის, ციციის შვილს გლახას ნასაღიზიზმს, ციციის შვილის ნიკოლოზს, ციციის შვილს პაატას შვილს გოჯიას, მედღინეთს ციციის შვილს თომას, მედღინეთს ხუციის შვილს ზააღს, ივანე და ფქვიას შვილს, რომ იმ მკრის მოხელეა და ოთხმოცდათხუთმეტის წლის კაცია. ამ ზემოხსენებულთ ფიცით ასე მოეწერათ: ოსიაურის მკრისავე არც ჩვენ გვექონია სადაო და არც იმ მკრის ციციანთ, არც ჩვენს მამა-პაპათაგან ვაგვიგონია და არც ჩვენ გვინახავს, რომ ოსიაურისკენ ან ჩვენ გვექონდეს საქმე და ან იმათ, რაც ახლა მოურავი არ წყედავა, ჩვენს [ლ] დღეში არც წაადებება გვინახავს და არც არა საქმე გვქონია.

ამათის საჩივრისა და მოწმობის [ს] მოსმენით სამართალი აღმოჩნდა, რომ ოსიაურის მკრისავე წყალის პირიც ოსიაურისა ყოფილა და ჭალაცა და ტყუილად წასადებებიან. პირველად, ამისათვის რომ ყოველს სოფელში ჩქვეულება არის: მდინარე რომელს მკარესაც დის თავთაგან წყალის პირი იმ სოფლისა არის; მეორედ ამისათვის: დათუამ თქვა ჩვენი იყოო, მაგრამ სანატრელმა მეფე ვახტანგმა ჩამოგვარქოთო, რადგანაც ჩამოურთმევია და ოსიაურისათვის დაუღვია და იმის შემდგომად მეფეთსაგან ჩამორთმეულობის წერილი აღარა ჩნდა, ახლა ეს ასე აღტონის თქმით როგორ ჩამოარქმევდა; მესამედ ამისთვის: აღუქსანდრეს ქალანთარს, გლახას და დემეტრეს არა შვერიათ იმ ქაშში იმისთანა გავლენილთ კაცთ, ახლა ეს როგორღა ჩამოართმევს; მეოთხედ ამისთვის: ამდენს ციციის შვილს და იმათ მოხელეთ და მოხუცებულთ ასე ფიცით მოუწერიათ: არ [ც] იმათს მკარეს ჭკონდათ სადაო და არც ჩვენაო.

დარჩა ამი ძრიელის საბუთებით ოსიაურის თავის მკრისავე წყალის პირი და ჭალა.

და გიორგი რომ ეწამება დათუას: მოურავის აზნაურ შვილი შენ ჩამოასხი, მომიხიდე, ამიკელ და მოურავმა რაც ხიფათები მომცა, სულ შენის სიტყვით მიყოო; და დათუა ჰპას არის, მე არ მი-თქვამსო მოურავის [თ]ვისაო და არც ჩემის სიტყვით მოურავს შენ-

თვის ეგენი უქნიაო; რადგანაც ასე ჰპას არ [ს], ფიცი განვიჩინეთ. გიორგიმ ოცი აზნაური შეუღლოს, ოციდამ ექვსი იშოვნოს, წადგეს ექვსის აზნაურით დათუა და ასე ფიცოს: «ამისმა მადლმა, გიორგი, მე მოურავ [ს]ათვის არ მითქვამს — გიორგის ჩემი მამულზე უჭირავს, შენ წაართვი, არც ჩემის [ძალი] და ნებით მოგხდომოდე და არც ჩემის სიტყვით მოურავს ევ შფოთები შენთვის ექნას».

თუ ასე შეჭფიცოს, ვედარას შეუვა გიორგი დათუას. და თუ ასე ვერ ფუცა, უნდა ამდენის ხი [ფ]ათის მიევენისათვის სისხლი მოსცეს. ეს გიორგი რადგანც მესამე თავადად არის აღრიცხული, მესამე თავადის სისხლი არის **ბად** (სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი), რადგანც კარის მოხელეა — ნასაღიზიზმის ნაიბი, ეს დაუორკეცებს, იქნება **ღმც** (შვიდას სამოცდარვა თუმანი), ეს სრული გიორგის სისხლი არის.

თუ ზემოხსენებულთსამე [ქ] შეჭფიცავს, ხომ ვერას შეუვა. და თუ ვერ შეჭფიცავს, რასაც აქედამ სამართალი გაუჩენს ამდენის ხიფათის მიცემისათვის, იმ ანგარიშით ამ ზემოხსენებულის სისხლიდამ გაუჩენთ და [წ]ერილს მივსცემთ და ისე უნდა აღსრულდეს მისის უმადლესობის ბძანებით.

მორდალო იასე! ამის მოასილო შენ ხარ, ეს ასე აღსრულე. მარტის **ლ**, ქორონიკონს **უზა**.

შვიდი ბეჭედი:

1. ლთად კაცად გესავ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძეს ანიკოლოზს.
  2. ქაიხოსროს
  3. მეთოლი
  4. მდივანბეგი
  5. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ.
  6. ვის მონებას ვებრტეფ და ვეგი, ეუიკალასაშუ მყო მდივანბეგი თემურაზს.
  7. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხანს.
- ქ. ჩვენ, დიასამიძე მორდალო იესე აქმ განაჩენის ძალით იასული ვიქმეით. გვერდ წით [ლ მ] და თუ ამ [ქ] იფიცა, ეს [ს]ამთავ ამის ნება მის ბართს არის. ქრისტე [შო]-

ბი [ს] თვის კვ, ქორონიკონს უზა.

1 + ა. 2 მომიხე.

თავში:

ქ. ჩვენ, მე ფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა ი რ ა კ-
ლი შ ე ო რ ე, მსაჯულთა მიერ განსჯილსა ამას განჩინებასა ვამ-
ტყიებთ. მაისის ი, ქორონიკონს უპა.

ქ. ამ განჩინების ძალით ციციანი ამ გიორგისთან სადაო და
სალაპარაკო აღარა აქვსთ რა, რომ სამართლით საბუთებ[ი]თ და
მოწმე[ე]ებით განსჯილი არის. ოსიაურს რასაც მამულს [ე]დავებოდენ,
ის მამული [და]ჩრჩა ოსიაურს. ამით გარდასწყდა და დამტყიცდა სა-
მართალი და გაშველდენ.

მაგრამ გიორგის რომ ჩვენს სახლში თავი გაუტყდა და სწო-
რეთ ჩვენს მასნათს სისხლი გარდაეხსა და თითქმის ჩვენამდისაც
მოაღწია ამისმა სისხლმა, თუ რომ დრო იყოს ამ საქმისათვის, რაც
ჩვენი მართებული იყო, სამართლით მოვიკითხვედით, გარდაუკრძლით
და გარდაესწყვეტდით, თუმცა არცაქრას ავიღებდით და არცარას
გამოვართმევდით, მაგრამ სამართალს კი გამოუტყახებდით. ახლა
ჩვენ რომ ამაზედ კელს ვიღებდეთ და არ ვიკითხვებდეთ, ამ გიორგი
ნასალიზაშის ნაიბს კი თავისი სისხლი არ დაეკარგება.

უფალნო მსაჯულნი! თუ რომ იჩივიან, დობრის წინაშე სწო-
რე და ჰუმარბიტი სამართალი მოეციე კარგის გამოძიებითა და გან-
სჯით და კარგის სამართლით, რომ არცერთს მკარეს უსამართლო
არა მოხდეს რა.

შემო: მე ფეხთგანანლითა მიერ ეკლესია ვადიდე, ვრეკლე-
კიდებე:

ქ. რადგანაც გვერდწითელს დათუას როგორც ამ
განჩინები გაჩენილი არის, ისე ვერ უფიცავს, მორდალი იესეც
კელს აწერს — ვერ აღიხვიცა, სოფელში მიხდომისა და დაბრუნე-
სათვის სანატრელის მეფის ვახტანგის წიგნი სამარ-
თლისა ნდ რიცხვში მთელი სისხლის მესამედის ნახევარს უჩენს,
რომ იქნება გიორგი ნასალიზაშის ნაიბს მთელი სისხლის მესამე-
დის ნახევარი ასოცდარბა თემანი; რომ ეს ნახევარი ნადლი და ნა-
ხევარი ჭინსი უნდა დათუა გვერდწითელმა გიორგი ნასალიზაშის
ნაიბს მოსცეს. და რაც წანაღები იყოს, ისიც უნდა მოსცეს.

იასული მორდალი იესე! ეს ასე აღსარულე. იელისის იგ,
ქორონიკონს უპა.

ქ. ორმოცი თუმანი რომ გოგია ნასალიზაშის ნაიბს მოურავზედ
დახარჯავია, ესეც უნდა სამართლით მიეცა დათუა გვერდწითელს,
რადგანაც იმ ხარჯის მიზეზი ის იყო, მარა ავის დროსა და შეუძლებ-
ლობის მიზეზით სამართალმა [ქ]პატივა. ამაზედ ნულარას ილაპარა-
კებს გიორგი.

შვიდი ბეჭედი:

1. მსაჯული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა ს ო ლ ო მ ო ნ.
2. მეფემ მეო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ვვეღრებ ვიქმნა მარ-
ჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო
3. მე თ ო დ ი
4. მდივანბეგი დ ა ვ ი თ
5. მონა ღისა თუმანიშვილი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ
6. მონა ღისა მდივანი მოლარებუტყეცის ს ო ლ ო მ ა ნ
7. მონა ღისა მდივანი ს ე ი მ ო ნ.

349. ბანინება პაპუნა და ბერი გემიაშვილის მამულის საქმიო

1798 წ. 14 მაისი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. სპ. № 172. პირა. ქალაღი. მხედრისა.

[186v] მათი სიმაღლისათვის ბ ა ტ ო ნ ის შ ვ ი ლ ის ა თ ვ ი ს
გ ი ო რ გ ის ა თ ვ ი ს გ ე მ ი ა შ ვ ი ლ ს პ ა პ უ ნ ა ს არბი მიერ-
თმია: ჩემი ძმა ბერი შემეყარა, შვიდი წელწალი ერთათ! ვიყავით
შეყრილი, მამული თუ დედულა, ვალი თუ ვახჩი სულ ერთად შე-
ვართეთ; ერთი სახლიაკი დაკარგული იყო, იმისი მამული ერთად
გვეჭირა. მასუკან ეს პაპუნა [და ბერი] გაყრილიყვნენ, იმ მამულში
ამოწყვეტილის წილი აღრა მიეცა პაპუნასათვის თავის ძმას ბერს.
ბატონისშვილისათვის არბი მიერთმია. ჩვენ, დ ი ა ს ა მ ი ძ ის მ ო რ-
დლისათვის ებძანებია ამათი სამართალი და მამულის გაყოფა.

ჩვენ ესენი ვალაპარაკეთ. რადგან რომ ესენი ერთად შეყრი-
ლიყვნენ და მამული გაერთებინათ ერთთა, ამოწყვეტილის სახ-
ლისაკის მამული, რაც ამითგან მამული რგებია სახლისკაცს, ის მა-
მული ამ ბერს და [ამ] პაპუნას შუაზედ გაუყოფეთ, დაუდევით; ეს
ასე შუაზედ უნდა გაიყოს. და რომელიც მამული სხვიდგან უყვილია,
ის მამული მათი უწინდესობამ, ჭუარის მამა, ეს ნასყიდი მამუ-
ლები უნდოდეს, თავისთვის და [187]იჭიროს, და თუ უნდოდეს, ამათ
აქთამოს.

ჩვენ ასრე ვავარიგეთ; ნება მათი უმაღლესობისა იყოს. ეს მა-
მული ბეთალმათ დავდევით. მოსავალი ჭუარის მამისათვის უნდა
ჩაისხას. მამული ასრე უნდა გაიყოს. ნება თქვენია, როგორც ბძა-
ნებთ ახლა, ისრე აღსრულდეს. მაისის იდ, ქორონიკონს უპა.

1 პაპუნას... ერთათ! პაპუნას ჩემა ძმამ ბერი შემეყარა შვიდი წელწალი
არბი მიერთმია ერთათ. 2 თუ დედული თულდული.

ბატონო მორდალო იასევე, მერე ამ მამულის საქმე ეს ასე რომ გაგვირგებიათ, ამაზედ უნდა დააყენოთ ორნივა და თავისი მოაბარო. როცა რომ მისი მალალი ღირსება ჯვარის მამა მოვა, როგორც რივი და სამართალი იყოს, ორნივე ისე დააყენოს. ენკენისთვის ი, ქორთონიკონ უბა.

350. ბანინება ბერაა და ზურაბა თაგაზაშვილის ბაშულის სამაშა

1798 წ. 8 ივნისი

ცსსა. ფონდი 1449. საბუთი № 2769. პირი. ქალაღი. მგდრულე.

ქ. მისის უგანათლებულესობის საქართველოს უფლისწულის ბატონის შვილის გიორგის ბძანებით, ჩუენ, მსაჭულთ! თავაზაშვილი ბერუა და ზურაბა ვალაბარაკეთ.

ზურაბა ასე ჩიოდა: პაპაჩემი და მამაჩემი იოსებნი იოსოწინდელმა მამულზედ დასხლა, მამაჩემი შემოსწყრა თავის მამა და ძმას, ცალკე დადგა, მაგრამ მამული არ გაუყვია, მამა მომიკვდა, ობოლი დავჩი, ქართლში წაველ, მამულზედ დაესხლადი. ეს ბიძაჩემი აქ მამულეებს ყიდდა; მერე ქართლში მოვიდა, მითხრა: წამოდი შენსავე სამკვიდროს მამულზედ დასქალდიო. ის მამული დაეგდე, წამოგვყევე და ვემსახურე მხურად და შვილად, რომ გამაჯავრა, ცალკე გამოველ, მამულის წილს ვთხოვე და არ მამულეს და სამართალს ვთხოვე.

ბერუამ მიუგო: ნინოწმინდელმა რომ მამული მოგვცა და დაეგვასხლა, მამა შენმა არც მამულს მოუარა, არც ბეგარი აძლივა და გვითხრა: მე არც მამული მინდაო, არც ამის გამოსადებს მივცემო; ცალკე დადგა, ცალკე ყოფაში მოკვდა. შენ წახველ სხვიან დადექ, რომ მიგვიყვანე, შენცა სთქვი: არც მე მინდა ეს მამული, შენც კელი აიღე, ცალკე დადეგ, მამული მთხოვე, ნინოწმინდელმა მოურავმა და წინამძღვარმა იოკიმ გვალაბარაყეს, ეს განაჩენი მომცეს და შენ იმ მამულიდამ კელი აგაღებინეს და ახლა ტყუილად მედავებო.

ჩუენ რომ ესენი ვალაბარაკეთ, და ამათი საბუთები გავშინაყეთ, ამათის ლაბარაყის მოსმენით და სამართლით იმ საერთოს მამულიდამ უნდა ნახევარი მამული ამ ზურაბს მოეცეს; პირველად ამისთვის, რომ: ნინოწმინდელს იოსებ

1 + თაგ. 2 დადგე.

ორისავე ძმისათვის მიუცია ის მამული, და ორნივე ძმანი დასახლებულან, თუმცა ცალკე დამდგარა, მაგრამ რომელიც ძმობის რიგია გაყისა, ისე არ გაჰყარა;

მერე ამისთვის: თუ მამულიდამ კელი აიღო და საკუთრივე ამას დაანება, ბატონ წერილი არ გამოართო, რომ ამ მამულთან მე საქმე არა მაქვს რა, შენი იყოს;

მესამე ეს, რომ: ზურაბა ქართლში რომ დასახლდა და მამულს კელი მოჰკიდა, რათ მიეღა, რათ დაავდებინა იქ ის მამული, რათ წამოიყვანა და თუ მიცემა არ უნდოდა, რათ დასახლა; თუ დასხლა, ახლა რომ ავდებს, საღდა წვაიდეს. პირველად იმ მამულზედ ამ ზურაბის მამა იყო დასახლებული, მერე იმისი შვილი მოიყვანა, თავის მამის მამულზედ დასახლა. ახლა რომ ეყრება, უწილოდ ვერ გაავდებს და უნდა წილი მოსცეს.

მაგრამ ამის უწინარეს რაც ამ ბეროს საერთოს მამულიდამ მამული გაუყიდა, იმ გაყიდულს ზურაბ ვეღარას ედავება. და სხვა რაც მამული დარჩომიათ შუა უნდა გაიყონ.

რომელიც ამათი მოასილი ხართ, ეს ასე აღასრულეთ. ივნისს

მ, ქორთონიკონ უბა.

ქიხოსრო	მქიდანინე

კიღეზე:

ქ. ჩუენ, საქართველოს უფლისწული მეფეს მე გიორგი, ამ სამართალს ვამტიყებთ. მისის თ, ქორთონიკონ უბდ. გიორგი

351. ბანინება ბერაა II-ისა ხიზინაშვილებს ბაშულის სამაშა

1798 წ. 18 ივნისი

ხელაწერთა ინსტრუტე. Qd 6749. დედანი. დახიანებული. ქალაღი, 34,5X13 სმ. განკეთილობის ნიშანი ნახარა არ არის.

ქ. ხიმშიაშვილები თამაზა და გოგია რომ თავის სახლისკაცს დავითს ბულაჩაურის მამულზე ედავებოდენ, ამათი სამართალი ბევრიგად გაიჩხრკია და დასასრულ ასე გარდევწყვიტეთ:

წადგეს ხიმშიაშვილი დავით და ასე შეჰტიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცოცხლებელმა ღმერთმა, ჩემო სახლისკაცეო — თამაზავ და გოგიავე, თქვენ რომ ბულაჩაურზე მედავებით, არც მძღავ-

რებთ წართმეული მეჭიროს, არც უსამართლობით და ალალი ჩემი მამულიც იყოს».

თუ ასე შეპფიცია, დარჩება დავით ხიმშიაშვილს, თავისი სახლის კაცნი ვეღარას ედავებიან. და თუ ვერ შეპფიცია, დარჩებათ ის სადაო მამული თამაზას და გოგას.

იასაულო ფალავანდის შვილი ზურაბ და ნიკოლაოზ! ეს ასე ადასრულე. იენისის იგ, ქორონიკონს უპა.

ქ. ეს ფიცი ორთავ მოდავეთ ყაბულობით მოხდა განჩინება ფიცისა.

ბჰპოლ: ქნარს მიცემს, დავით მიცმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს, ერეკლე.

ქ.* ჩემის ხელმწიფის ბჰანებ[ი]თ მათი მონა ფალავანდის შვილი ზურაბ უზბაში და გოსტაშაბი შვილი [ი] ნიკოლოზ იასაულე[მ]ი ვიყავით. ხიმშიანთ ფიცას, როგორც ამას წიგნ[მ]ი ეწერა, ბჰანება იყო, დავით და რამაზ წადგა და ბოდორნას ეკლესიაში ასე შეფიცა თავისის წილს ბულაჩაურულს მამულს. ამაში კობია შვილებიც იქ დაგვესწრენ, რომ დაიფიცეს, ზუთი იყენენ: ნასყიდა, მღვდელი სვიმონ, ნიკოლაოზ გოსტაშაბი შვილი, ნინა და რავაზ, იმ ეკლესიის მღვდელი ლუქა, იმის მნათ[ე] შიოლა. ღმერთ წინაშე ამათს დასწრებით ეს ასე გარდაეწყვიტეთ. მთიბათის იხ, ქორონიკონს უპა.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა ირაკლი მეორე შემდგომად ფიცისა ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. თიბათის კა, ქორონიკონს უპა.

ბჰპოლ: ქნარს მიცემს დავით მიცმობს ძედ კახეთის მეფედ ცხებულს ერეკლე.

1 ბულაჩაულს. 2 იყავნ. 3 ნასასყიდ.
* აქედან ტექსტი ამეტნაკლებია.

1798 წ. 18 ივნისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 10. სპ. № 111. პიო. ქალაღი. შხერღული.

[121v] ჩვენ, სარდალ-სალოხუცესმა დავითმა და მოსამართლებმა, თურქისტანიშვილი დიმიტრი და ველაშვილი იერალას კაცი გოგია სამართალში ვალაპარაკეთ. დიმიტრი ასე ჩიოდა: ეს გოგია ჩემის კაცის შეკრილი ძმად იყო. მარილზე წასვლა დააპირეს; არა, მე წავალ, შენ ნუ წახვალ. ჩემი კაცი წაიდა. მე შინ შეველ. ამ გოგიას დედა და სიღვდრი შემოვიდნენ, გაეშველუე. გოგიამ თოფსა და დამბაჩას წამალი შეაყარა, გამოუდგა; ან ამან არ მოკლას და ან იმან ესეო, გამოუდგე, ენახე რომ კამბეჩი მოპყენდა, რომ მიველ, დამიძახა — წელანდელი გაშველებისა არ იყოსო, ჩამოდექო, მე არ ჩამოვდექ, შეცეცხული თოფი გულ[122]ზე მამილო. დაუძახა ჩემ[მა] კაცმა, რათა კლავო. ამან იმას შეხედა და ვეძგერე, შეცეცხული თოფი ხელიდამ წავართვი. ორიოდ შემოვკარ. მერმე დამბაჩას ხელი გაეკრა, მამოშვირა, დალაქმა ხელი სტაცა, წაქართო. ეს კაცი ჭერ თოფითა მკლევდა მერე დამბაჩითა, სამართალს ვითხოვო.

გოგიამ მიუგო: მე და შენი კაცი დავლაპარაკდით. სოფელში ისევე გაგაშველეს. მარამ ის რომ უჩემოდ მარილზედ წავიდა, მეწყინა, გამოუდექ, კამბეჩი ურმიდამ გამოუშვი, შინ მამყენდა, შენ გადამიდგე, არ მანებდელი, კამბეჩს მიუშვირე თოფი; მერმე შენ რომ მრავალი მცემე, მართალია, დამბაჩას ხელი გავიკარ, აღარ გამიშვეს, წამართვეს. მერე შინ მოველ, მუხლზედ გაკოცე და შემირიგე.

დიმიტრიმ მიუგო: რადგან ჩემს ყმად მეგულეებოდი, აღარა დაგდიე რა, და მაშინ მისთვის არ გიჩიველ. მეორე ესე, რომ ავად გავხდი და თოთხმეტი თვე ავად ვიყავ. მერე მოცქეული მა მიგზავნე: ჩემი მოსისხლე ხარ და მერიდე; არც შეგრიგებოვარ და არც მიბატივებია: ახლა რომ ჩემის ყმობილდამ ამ იერალას მიპყავხარ, მე ამ ჩემს სარჩელს სამართალს ასე მოვახსენებ და ნება სამართლისა არისო.

ჩვენ [v] რომ ესენი ვალაპარაკეთ და დიმიტრი შესწამებდა:

1 დამბაჩას.

თოფი შეცვალული მე გულში მამიშვირე, მკლვედიო და ეს გოგია აშოროს არის — შენ კი არ გკლვედი, კანბენის კვლვედიო, ამისი ასე განეაჩინეთ:

ექვსი უმტერ-უმოყვრო კაცი დიმიტრიმ შეუგდოს გოგიას. ექვსიდან ორი იშოვნოს; წადგეს იმ ორის შეგდებულის კაცით, ასე შეფიცოს: «ამისმა მადლმა, თქვას დიმიტრი, თოფი შენ არ მოგიშვირე, კანბენის მიუშვირე». ეს თუ ასე შეპფიცა, დიმიტრი თოფისას ვერას შეუევა. და თუ ვერ შეფიცა, პირველი გადიდებულის აზნაურშვილის სისხლი უნდა მისცეს. თუ ზემოხსენებულისებრივ ფიცა, ვერას შეუევა.

ზემოთ რომ დამბაჩის! გაკვრას [რომ ჩიოდა], თათონ გოგიად აღიარა სამართალში: რომ გამოხა, მართალია, დამბაჩას ხელი გავიკარო. რადგან იმისთანა უღირსმა უსამართლოდ ასე გამოიმეტა, დამბაჩას ხელი ვაიკრა, თუ სამართალს ვანწესებრივ დამბაჩის გავკრახედაც სამართალი მიგვეცა, სიღრმევაში ჩავიდოდა. და მარამ ეს ასე შემოკლებით განეაჩინეთ: იმ კადნიერის ქვეცისათვის და იარაღის ისე ზმარებისათვის თავისი ხელის სისხლი მისცეს, [123] რომ იქნება თავისი ხელის სისხლი σ (რვა) თუმამ[ი] — ნახევარი ნაღდი, ნახევარი ჯინსი.

რომელიც ამის მოასილი ხართ ეს ასე აღასრულეთ. ივნისისი იგ, ქორონიკონს უპა.

ფიცი ეღვა, ვეღარ უფიცავს და თავისი თავი წერილით ყმად მიუტევა ზემო განეჩინის სისხლში, რომელსაც ხელწერილი ვნახეთ.

353. ბანიინება ზაზა და ლავით აპირეჯავთა ურის საპიხა

1798 წ. 4 ივლისი

ხელაწერთა ინსტიტუტი. Qd 10541. დღიანი. ქალაღი. 31x19 სმ. მხეღრული. განევეთილობის ნიშნად ალაგ-ალავ ნახშირია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მისის უმაღლესობის ბძანებით ამირეჯიბი ზაზა, მინბაში დავით და მზექაბუქ სამართალში ვლაბარაკეთ — ბასანაძე ზურაბზედ დაობდნენ.

¹ დაბანის.

დავით ასე ჩიოდა: ამ ზურაბის მამული მე, დავითს, მერგო და ეს კაცი ჩემს ნარგებს მამულზედ დავასახლე.

ზაზა მიუგებდა: იმ ზურაბის მამული არც შენ გრგებია და არც იმისის მამულის ბართი ვაქვს; იმის უმაღლესობას რომ მოხსენებოდა, თიღვის შოვნაზედ მრავალი ჭირნახული მქონდა, ეს კაცი და ამისი მამული გაუყოფელი რომ იყო, მოვასენე და ამ ოქმით ასე მიბოძაო.

დავითმა მიუგო: მაგ ოქმის დასაყენებელი სხვა ოქმი ვაქვს. შემდგომად თავისიგან აღებულის ოქმისა ზაზამ სხვა მეორე ოქმი მოიტანა: იმ ჭირნახულისათვის ზურაბ ამ ზაზასთვის გვიბოძებიაო.

ჩემ, მსაჯულთ, იმის უმაღლესობას მოვასენეთ, ამ კაცზე ასე ჩივიან, ოქმისა აქვსთ ორთავ: იმისმა უმაღლესობამ ბძანა, რომელსაც შემდგომი ოქმი აქვს, იმას მიეციო.

ზაზას შემდგომი აქვს, რომ იმის უმაღლესობას ამ ზაზასთვის უბოძებია, რადგან დიდი ჭირნახული აქვს და თეთრიც დაუხარჯავს, იმ ჭირნახულისათვის და ამ თეთრის ხარჯისთვის ის ორი კაცი მისცემია, აღარ მოეშლება.

მაგრამ დავით რომ ჩივის — იმ კაცის მამული მე მერგო ბართითაო და კაციც ჩემს ნარგებს მამულზედ დავასახლეო, თუ დავითმა ბართით მოიტანა, რომ იმ ზურაბის მამული დავითს რგებია, ზაზა საჭირნახულოდ ვეღარ აიღებს დავითის წილს.

და თუ დავით ბართის ვერ მოიტანს და წილში არ რგებია და საერთო ყოფილა და საერთოდამ მის უმაღლესობას იმ დიდის ჭირნახულისთვის უბოძებია, ახლა სამართალი ვეღარ მოუშლის.

და რადგან ის კაცი მამულით ზაზას დარჩება, თიღვის შოვნაზედ რომ σ თუმანი დაუხარჯავს, იმ დანახარჯს დავითს და მზექაბუქს ვეღარას ეღაგება. იულისს დ, ქორონიკონს უპა.

ხუთი ბეგედი:

1. ლთად კაცად გესაქ ქრისტესა, მწე მექმენ აბაშიძისა ნიკოლოზ.
2. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ლმერთს ვეღარებ ვიქმნა მარჯულად ქაიხოსრო.
3. მღივანბეგი.
4. მსაჯულო სამეფოთა ზედა და მღივანი მეფისა სოლომონ.
5. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგი, ეშოკალასბაშ მყო მღივანბეგი თემურაზ.

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულად საქართველოსა და სხვათა ი რ ა კ ლ ი
შე ო რ ე. ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. ივლისის 3, ქორონიკონს
უპა.

ბავლი: მე ფებთვანანიალთა მიერ ეკლესია ვაღიდე, ე რ ე კ ლ ე.

354. ბანიწმება ზარაბ ფარცელაძის შვის ქართ-რამაზას საქმეზე

1793 წ. 20 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 35. საბ. № 185. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[128v] ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა უჩიოდა ფუ რ ც ე ლ ა ძ ე ზ უ-
რ ა ბ ს: მე შენი ყმა არა ვარო, სვეტისცხოვლის ყმა ვარო, თრია-
ლული კნონელიო.

ამაზე ზ უ რ ა ბ ე პ ა ს უ ხ ე ბ ო და: შენ მკვიდრი ჯავახი ხა-
რო და ეს სამოცდაათი წელიწადი არისო, რომე მომსვლიხარო; და
თუ სვეტისცხოველის ყმა იყაო, აქამდინ რათი რატომ დაიმაღლეო
და არა სთქვიო, მე სვეტისცხოვლის ყმას რას ვაქაყედო; და თუ
სწორეთ გამოაცხადებ რომ სვეტისცხოვლის ყმა ხარო, ღმერთმა
შენი თავი მშვიდობაში მოახმაროსო.

ჩვენ ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა ს ვკითხეთ: შენ რომ კნონელობას ამბობ, ან
რომელი კნონელი ხარო და ან რა გვარი ხარო?

ამან თქვა: მე არც კნოლეს სახლობა მახსოვსო! და არც ჩემი
გვარი ვიციო. [129] მამაჩემი რომ მომკვდარა, ორის წლისა დაერ-
ჩომილვარო, დედაჩემი ჯავახეთს გათხოვებულაო და იქ გერათ გავ-
ყოლივარო, იქ ერთს ქუ რ თს გუხლდივარო და ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა ს, მეძა-
ხიანო; და დედაჩემმა მითხრა: შვილო, შენ სვეტისცხოვლის ყმა
ხარო თრიალეთის კნონელიო; მე სხვა არა ვიცი რაო.

ჩვენ უთხარით: აქამდინ რატომ დაიმაღლე თავიო. და ეს პასუ-
ხი მოგვიგო: ხელდაფარებული ვიყავო და არას ვამბობდიო; და
ახლა ჯაბრი მიყოო და იმიტომ გამოვიჩინე თავიო.

რამდენსაც ვეცადენით, ერთი ასეთი საბუთი ვერა მოიტანა რა,
რომ სამართლის ქელისმოსაკიდებელი ყოფილიყო. და ეს სამარ-
თალი გაუჩინეთ: ოცდაათი დღე მულათი მივეციო. თუ ამ ოცდა-
ათს დღეზე ასეთი მოწმებები [იშოვნა] ორი და სამი, რომ იმათ ქეშ-
მართებთი იცოდნენ, მამის ამისას ცნობაჲა ჰქონდესთ და კნო-
ლეს მემკვიდრეობაჲც იცოდნენ თითონ თავიანთ ნახვით და ცნო-

1 მასხავსო.

ბით; და შოსამართლის გულსაც დააჯერებენ, რომ ეს ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა
სვეტისცხოველისაა!, ფურცელათეს საქმე აღარა ექნება რა.

და თუ თითონ არ ეცოდინებათ და გაგონის მოწმობენ, გა-
გონილის მოწმობაზე სამართალი არ გარდასწყდება. მაშინ უნდა
წარდგეს ეს ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა, თავისი შვილები თან მიიყოლოს, ორი
მოწამე ფურცელაქმე შეუდლოს, უმტერ-უმოყვრო; ორში ერთი
თითონ ის შეგდებელი იშოვნოს, ვინც უნდოდეს, ერთი თითონ მი-
იყოლოს, წადგეს თავისის შვილებით და ორის მოწმით და ასე
იფიცოს: «ამისმა მადლმა და განმაცხოვრებელმა ღმერთმა, რომ
მე მკვიდრი თრიალეთის კნონელი სვეტისცხოველის ყმა ვარო».

თუ ასე იფიცა, ფურცელაქეს საქმე აღარა ექნება რა; და დარ-
ჩება სვეტისცხოველსა. და თუ ვერ იფიცა და ჯავახი ყოფილა, ფურ-
ცელაქეს მოსვლია, ამდენი ხანი ამის ყმათა მდგარა და ველარავინ
[v] ედავება, დარჩება ფურცელაქეს.

ეს საქმე ამ ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა მ ამ ოცდაათს დღეზე უნდა გადა-
წყვიტოს. თუ ამ ოცდაათს დღეზე ან მოწმით არ გადწყვიტა და ან
ფიცითა, მასუკან ფურცელაქესთან საქმე აღარავის ექნება.

ი ა ს ა უ ლ ო მ ი ლ ა ხ ე ა რ ო ს ო ლ ო მ ო ნ, ეს ასე გაქარი-
გე. აგვისტოს 3, ქორონიკონს უპა.

მე, მათის უწმინდესობის მი ლ ა ხ ე ა რ ი ს ო ლ ო მ ო ნ, ჩე-
მის ხელმწიფის შვილის ი უ ლ ო ნ ი ს ბრძანებით ამ ფურცელაქი-
სა და ქუ რ თ-რ ა მ ა ზ ა ს ისაული ვიყავ და როგორც ეს განჩინე აცხა-
დებს ფიცსა და მოწამეს, ვერც იშოვნა მოწამე და ვერც იფიცა.
ოცდაათი დღე ვადა იყო და ამ ვადას გარდა შეიდი თვე სხვა გავი-
და, ვერც მოწამე იშოვნა და ვერც იფიცა, დარჩა ფურცელაქეს.
მარტის 3, [ქორონიკონს უპა].

355. ბანიწმება გლაზა ფალაგანდოვილის შვის ლუარსაბ ნაბლაძის საქმეზე

1793 წ. 13 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 14. საბ. № 139. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[172v] ფ ა ლ ა ვ ა ნ დ ი შ ვ ი ლ ი მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ი ს შვილი
გ ლ ა ხ ა ჩიოდა: მისმა უმალესობამ მეფემ ჩემის განაყოფს გე-

1 სვეტისცხოველისა! სვეტის ცხოველს და.

ორგის ბეითალმანი მამული მიზობაო და ნაგლაძე ლუარსაბ თვის არ მიდებს; და წყალობის წიგნიც ხელთა ჰქონდა.

ნაგლაძე ლუარსაბ სამართალში მოვაყვანიწთ და ვალაჲარაკეთ. მდივანბეგი მეთოდოც ამ სამართალში დავისწართ.

ნაგლაძე ლუარსაბ მიუგებდა: მართალია, გიორგის მამული მოვცაო, მაგრამ ჩემი თავი არ უბოძებიაო.

ჩვენ წიგნი მოვთხოვეთ. იმან წიგნი მოიტანა კურობხეულის მამიდის ჩვენისა — ბატონის შვილის ელისაბედისაგან ნაბოძები, ოდიშს უბოძებია: მისმა უმადლესობამ ჩვენმა ძმამ მეფემ ირაკლიმ შენი თავი ჩვენ მზითვეში გამოგვატანაო და ასე განვეითავისუფლებიხარო, [178] რომ შენთან არას ცაცს საქმე არა აქვსო; და ბოლოს დაურთავს — შენის ყმითა და მამულით განსვითავისუფლებიხარო; და ეს წიგნი ამ იანვარში, ქორიანის უბა — ამდენში მის უმადლესობას მეფესაც დაუტკიცებია, ჩვენ ამ წიგნს ვამტკიცებთო.

ჩვენ ამან ევეში შეგვიყვანა, მაგრამ მასუკან კიდევ იმავე გლახა ფალავანდიშვილმა ერთი ოქმი მოიტანა მისის უმადლესობის მეფისა აპრილის 2 დაწერილი, ქორიანის უბა — ამდენში, რომ სწორეთ ამ ნაგლაძისათვის უჩივლიათ არხითა და იმ არხაზე მის უმადლესობას მეფეს ოქმი მოუწერია: ნაგლაძე გიორგი! ფალავანდიშვილის მამული ამ გლახასა და ამისის ძმებისათვის გვიბოძებიაო; შენ თუ მაგ შენს მამულზე დგომა გინდაო, ამ გლახას უნდა ეყმობო; და თუ შენის მამულიდამ ასდგებო, ყმა და მამული ამითი იქნებო. და თუ სიტყვა რამ გქონდეს მოგვასხენო.

და ეს ოქმი რომ მოუტანია გლახას ნაგლაძისათვის უთქვამს: თუ სიტყვა რამ გაქვსო, წადი და იმის უმადლესობას მეფეს მოახსენეო. ამ ნაგლაძეს, დიახ, შორს დაუწერია: მე ბატონთან მოსასხენებელი რა მაქვსო; წიგნი დაუწერია და მოუცია: ღმრთისაც შემცოდვე ვიყო და კელმწიფისაცაო. თუ კიდევ მე შენ გიჩივლოო; თავადიშვილები მოწმათ დაუწერია და [v] მღვდლისათვის დაუწერინებია და თითონ კელი დაუწერია, მე ამისი ყაბული მაქვსო.

და ამაგების ძალით და მდივანბეგის მეთოდის თანდასწრებით ეს სამართალი განვაჩინეთ: რადგანც ოქმიც გლახა ფალავანდის შვილისა უფრო ახალი იყო და თითონც წიგნი მოცა და კელი მოუწერია — მე შენ აღარც გიჩივლო და აღარც გედაოო, ამ ლუარსაბ ნაგლაძის ყმა და მამული დარჩა ფალავანდიშვილს გლახასა და იმის ძმებსა.

ხიდირბეგიშვილი იოანე! მიდი და ამ ნაგლაძის ყმა-სა და მამულზე კელი ამართე და ფალავანდის შვილს გლახას და იმის ძმებს მოაბარე.

და ნაგლაძე ლუარსაბ ბატონის ბრძანებით თავისუფალი არის; წავიდეს, მის უმადლესობას მეფეს მოახსენოს; და ნება მისის უმადლესობისა არის; ვისთანაც უნდოდეს, იმასთან მივიდეს და იმას უყმოს.

ენკენისთვის იგ, ქორიანის უბა.

356. ბანიშნაბა ფრცოლაჲათა და გიჲაჲვილთა სასისლუო საჲმეო

1798 წ. 14 სექტემბერი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 918. დედანი. ქალაქი. 42,7 X 16,7 სმ. მხედრულო. განვეითალობის ნიშნად ნახარია წერტილი ან მძიმე.

ქ. ფურცელაძე გოგია და ზურაბ ჩიოდნენ: ჩვენი ძმა სოლომონ მიფარელმა გიჲკაჲშვილმა თოთრიმ, კოშკელმა გაგლოანთ ლაპინაშვილმა ბაბათის ძმამ ბარომ, კოშკელმა გაგლოანთ დედის შვილმა და როველმა ჯეირანაშვილმა ბილიმ — ამ ოთხთ ჩვენის სოფლიდამ მოიტაცეს, წაიყვანეს დაქვრილი და ოთხი თვე კოშკას დაქვრილი ჰყვანდათ; მასუკან რას ყოფით და რას მწუხარებით დავიხსენო. ესენი სულ გიჲკაჲვილმა თოთრიმ მიყოო, რომ ჩემი სახლც კარგად იცოდნენო და კარცაო, თორემ კოშკელი კაცი და როველი ვერას მომტაცებდაო. თუ ეს არ მოსძილოდა და ამას არ გამეცით. ამის სამართალს ვითხოვეო.

ეს გიჲკაჲვილი თოთრი სამართალში მოჰყვა და დანაშაული თავს დაიდვა. მართალია, ურევიაო, მაგრამ გამეცემაო კი არ მიქნიაო და ჩემს წილთ რასაც დამადებთ და შემომხედებო, მიეცემაო. თუმცა მისის უმადლესობის მეფის ბრძანება ასე არის, რომ: რომელმაც ოსმა ქურდობა ჰქმნასო, საქონლის მოპარვა, კაცის კვლა, თუ ტყვის გასყიდვაო, ოცნი ამნავნი რომ იყენენ და იმ ოციდამ ერთი ჩავიგდეთ ხელშიო, სულ იმან უნდა ზღოსო.

აგრეთვე ეს ფურცელაძეები თავის სისხლს მთლად ამ გიჲკაჲვილს სთხოვდა, რადგანც უფრო ახლო იყო.

1 დატოვებული ადგილი სახელის ჩასაწერად.

მაგრამ რადგანც ეს გიჰკაშვილი თოთრი დაუქერლად და კელში ჩაუღვებლად სამართალში მოჰყვა, მთლად ამას აღარ დაეადევით. ეს ფურცელადის სისხლი რაც არის, ოთხთავ უნდა გაღიხადონ.

ფურცელადე საქართველოს პირველი აზნაურშვილი არის და ამის მთელი სისხლი ასოთხმოცდათორმეტი თუმანი არის; და დაქერისა ნახევარი სისხლი არის, და ამ სოლომონის დაქერის სისხლი ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის **ფ** —ამდენი, ამის გარდა საჯსრათ რომ ოცდასამი ჯარი გამოურამევათ, ესეც ერთი ხუთ მინალთუნად ჩავადგევით, რომ შეიქნება თერთმეტთუმან ნახევარი **ღ** **ჰ** —ამდენი. ამ ორისავ ჯამი არის ერთად ასშვიდი თუმანი და ნახევარი **რ** **ჰ** —ამდენი.

ეს ასშვიდი თუმანი და ნახევარი ოთხთავ ამხანაგებმა ფურცელადეს უნდა მოსცენ, რომ შეიქნება ამ თითოს ამხანაგის მოსაცემი **კ** **ჰ** **ღ** **ჰ** —ამდენი; ეს ოცდაექვსი თუმანი, რვა მინალთუნი, თუთხმეტი შაური და ერთი ბისტი გიჰკაშვილმა თოთრამ უნდა მოსცეს ფურცელადეს; ამდენი ლაპინაშვილმა ბაბათას მამამ ბარომამ; ამდენივე როველმა ჭერანაშვილმა ბილიმა.

ეს ასე გავარიგეთ და გადასწყვიტეთ მდივანბეგის მეთოდის თანდასწრებითა.

ენკენისთვის იღ, ქორონიკონს უბა.

ამ გიჰკაშვილს თოთრის სამართალში ესეც თავს დაედვა, რომ ის სამი ამხანაგი რომ არიან ამისი, ისინიც უნდა სამართალში მოეყოლოს და იმათაც გადაუხადონ.

და თუ ისინი არ მოჰყვენენ და თავისი მოსაცემი არ გადაუხადეს, ფურცელადეები თავის სისხლზე კელს არ იღებენ და მთლად ამ გიჰკაშვილებს დაედებათ.

სამი ბეჭელი:

1. ტომ-სქესით არ ნაკლისაგან ი უ ლ ო ნ ი რაკლისაგან.
2. მ ე თ ო დ ი
3. ი ო ა ნ ე

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 76. პირი. ქალაქი. მხედრულო.

[61v] მისს უგანათლებულესობას ბატონს მამას ჩვენს ჩვენთვის ებძანა, რომე: რევაზ რატიშვილი რომ ბოქოულთხუცეს ზურაბს მამულზედ ედაებაო, [62] შენ გაარიგეო. ჩვენ ბოქოულთხუცესი მოვაყვანიეთ და ვალაბარაკეთ.

მამულზედ ბოქოულთხუცესი მიუგებდა: შენის სახლსკაცისაგან აქეს ნასყიდო მთავარბისკობოსსაო ბიბილაშვილიო თავისის მამულითაო. წიგნიც მოვითხოვეთ და მოიტანა ბოქოულთხუცესმა. ამ რევაზს[ს] ბოქოულთხუცესთან საქმე არა აქეს არა, ბეჟანს უნდა ედაოს. ბეჟანაც მოვაყვანიეთ და ვალაბარაკეთ.

ბეჟანმა მიუგო: ბიბილაშვილი არც შენი ყოფილაო, არც წელი გიძესო.

რევაზმა უთხრა, რომე: ნახევარი ჩემიაო, მაგრამო მძლავრობით გამიყიდეთო; მამაჩემი ჯარში დიკარგაო, მე პატარა დავრჩიო, რა გამოვიზარდე, სულ ვდაობო და შენც თასი აიღეო ქრთამშიაო; და ბოქოულთხუცესს[ს] ხელმეორედ დაუბეჭდეო.

ბოქოულთხუცესიც ანბობდა: მართალია, სულ მუდამ მელაგებოდიო.

მერე ჩვენ რევაზს უთხარით, აბა რას საბუთით ედავებო ამდენი ხნის ნასყიდობა[ს]ო.

რევაზმა თავეით გაყრილობის ბარათი მოიტანა და ასე აცხადებდა, რომე: გიორგი ბიბილაშვილი თავისის მამულით რევაზს წილობას ერგოო.

და ამ განაყარის ბარათი რომ გავშინჯეთ, თუ ბეჟანმა ამ განაყარის ბარათის წინააღმდეგი წიგნი მოიტანა და ან სარწმუნო მოწმე[ე]ები, და ან გული აჭერა, რევაზს საქმე არ ექნება. და თუ ვერცერთი ვერ მოიტანა, ამისი სამაგიერო და ან ისევ ის მამული უნდა [v] უკან დაიხსნას და ამ რევაზს მოსცეს.

ჩვენ ასე გავგვირიგებია და ნება მათი უგანათლებულესობისა[ა]. სეცდემბრის იზ, ქორონიკონს უბა.

**358. ბანიძე ირაკლი ვალაჰანდროვილისა და ტრანკაშვილის
მამულის სამძივა**

1798 წ. 10 დეკემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 31. საბ. № 43. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[20] მისის უმაღლესობის ბრძანებით ჩვენ, მსაჯულთ, ერის-
თვის შვილი შანშე და ერეკლე ფალავანდიშვილი
ვალაჰანდროვილი და თავთავის სადაოს განაჩენი ცალ-ცალკე მი-
ვეციით. მარა ერეკლეს რომ მაისურაძის ვენახი და მიწა მიუ-
ყილია შანშე ერისთვისათვის, იმისი ფასი მთლად [v] არ მომცემიარ,
ერეკლე ასე ჩიოდა.

ერისთვის შვილებმა მიუგეს: ის ვენახი ტრანკაშვილის
მამინვე მივეციით და რაც ფასი გაკლია, ტრანკაშვილმა უნდა მოგ-
ცესო.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი მივეციით: რისაც ფასი დაჰპირებთან
ამ ერეკლეს და რაც დაჰკლებიათ და არ მიუციათ, იქილამ აქამდენ
უნდა თქმანი ორმუხრობით მოსცეს ტრანკაშვილმა ამ ერეკლეს.
და თუ ანგარიშით საბუთსა იქს ტრანკაშვილი, [რომე] ამ ერეკლეს
მთლად მიბარებოდეს ფასი, ახლა ვერას შეუფა. და თუ ფასი აკ-
ლია, თავნი სარგებლით უნდა ტრანკაშვილმა მისცეს ამ ერეკლეს.

თუ ლაშვილო დათუაქ ეს ასე აღასრულე. დეკემბრის
ო, ქორიციონს უპა.

ნიკო- ლოზ	მლიქან ბეკი	

359. ბანიძე ისია ამირალაშვილის ყმის გვიანდროვილის სამძივა

1798 წ. 28 დეკემბერი

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 30. საბ. № 100. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[68] მისის უმაღლესობის ბრძანებით მათს უწმინდესობას
ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებილი ვახლდით.

გოძიაშვილი ბეჟან და პეტრე ასე ჩიოდნენ: პაპა-
ჩენი იმერეთილამ რომ მოსულა, ამირალაშვილს მიჰკედლებია; ის
ამირალაშვილი ამოწყვეტოლა, მერე პაპაჩენი მათს უწმინდესობას
ყმობია, შეწირულობის წიგნიც უბოძებია, რომ დღეს [v] ხელთ მი-
ჰირავს, სამართალი მადირსეთ.

ამირალაშვილი ისია მიუგებდა: თითონ ხომ შენვე
ამბობ; ამირალანთ ყმანი ვიყავითო, ის ამირალაშვილი ამოწყდა და

სვეტცხოველს ვეყმენითო. ამირალაშვილის ბეთალმალი დედოფ-
ლისა იქნებოდა და შენ თავად როგორ ეყმობოდი ეკლესიასაო.
რომლისაც მკვიდრი ყმა იყავ, ამ სიგლით მამა-პაპა შენი მამაჩემს
მოჰყიდა და სამოცი წელიწადი ყმურად მსახურებ, მაგრამ ეს წიგ-
ნი რომ დაფარულად აიღე და ერთი ჩარეჰი სანთელი და საძემ-
ლი რომ დაიდე, რატომ არ მსახურე ეკლესიას და დავთრის მწერალ-
ნი რომ მოვიდნენ და მამაშენს კითხედნენ: ვისა ყმა ხარო, რათ
დაიწერებოდა ჩემს ყმად ან პაპაშენი და ან მამაშენი; ახლა ასე
ტუთილად მედავებო.

მათ რომ ასე აღაპარაკეს, ჩვენ ეს სამართალი მივეციით:
რადგან თითონვე ამ ბეჟანის მამას უთქომს ამირალაშვილის
ყმა ვიყავო, ამოწყდა, ახლა ისევე თქვენი გეყმობო; რადგან ამირა-
ლაშვილის ყმა იყო და ამოწყვეტილის კაცის ბეთალმალი იყო, ხომ
მაგონის დედოფლის ყმა იქნებოდა და [69] თავისთავს როგორ შეს-
წირავდა. ამ ნათლად აღმოჩენილის საბუთით თავის შეწირულების
წიგნი რომ აუღია, ის დაირღვა.

მეო რე, ეს: თუ მოპარვით არ აიღო ის წიგნი, აქამდენ რა-
ტომ არ გამოაჩინა, რომელმოდ რომ სწერია ჩვენს სახასოს ყმათან
გვესახურეო, რატომ ამ სამოცს წელიწადში ერთხელ არ მსახურ-
ნა?

მესამე, ეს: დავთრის მწერალნი რომ მივიდნენ და კითხეს,
ვის ყმად დაწეროთ, ან ამისმა პაპამან, მამამ როგორ ერთხელ არ
თქვეს, ეკლესიის ყმანი ვართ, ეკლესიის ყმად დაგვერეთ.

მეოთხე, ეს: თუ კი დაფარულად არ აიღო ეს წიგნი, რომ
უწერია წელიწადში ამას მსახურებდე, რატომ არ მსახურა და არ
ამოქმედა ის წიგნი. მაგრამ არც ყოფილა ეკლესიისა და არ უმსა-
ხურია ამ სამოცს წელიწადში. ამ ძლიერის საბუთით ეს ბეჟან და
პეტრე ამირალაშვილს ისიას დარჩა ყმად.

ბოჟოულთხუცესო იოანე! ეს ასე აღასრულე. დეკემბერს
კმ, ქორიციონს უპა.

თავში:	

ჩვენ, სრულიად საქართველოს დედოფალი ბატონის და-
დიანის ასული პატრონი დარეჯან, მსაჯულთა მიერ განსჯილს
ამ სამართალს ვამტყიცებთ. იანვრის ო, ქორიციონს უპა.

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ პატრიარხი
მედვის რიაკლის ძე ანტონი, მსაჯულთ [v] განჩინებასა ამას ვამ-
ტყიცებთ. იანვრის ე, ქორიციონს უპა.

360. ბაზილიკა სპირიტუალისა და ციციოვილიანის ყაზის საჰამეზო

1798 წ. 80 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1449. სპ. № 2367. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მათის უმაღლესობის ოქმით ჩუენ, მეფის ძემან ვახტანგ, საქართველოს მსაჯულთმეგრებულების თანდასწრებით მათის უწმინდესობის მოხელენი და ციციანი ჩვენს სამართალში ვალაბარაკეთ, რომელნიც სამს კლამს ტურიაშვილებზე დღაობდნენ.

სვეტისცხოვლის მოხელეთ მოიტანეს დავთარი, რომელშიაც ტურიაშვილი ივანე და მამუქა ეკლესიის ყმათ ეწერენ.

ციციისშვილებმაც თავეთის ყმების დავთარი წარმოაყენეს, რომელშიც ტურიაშვილი თავეთ ყმათ ეწერათ. მაგრამ ციციშვილებს თავეთივე სახლისკანი ამტყუნებდნენ: ჩუენი სამეჯდრო ყმანი არ არიან ტურიაშვილები, ჩუენთან ხიზნათ მდგარან და გაყარაშიაც ვთქვით, რომ ეკლესიის ყმანი არიან და წილში ნუ ჩავაგდებთო.

და ამას გარდა კიდევ სვეტისცხოვლის მოხელეთ მოწამე წარმოაყენეს მათის უმაღლესობისაგან დიდად პატივცემული სალარის ნახირო აბაშიძე ქაიხოსრო, რომელმაც დიდის ფიცით იმოწმა: მე ქარელში ვიყავ, რომ ეს საღაო კაცნი ბატონის ოქმით და ტურიაშვილობით ეკლესიის ყმად აპყარეს ქარელიდაშაო.

მაგრამ ჩუენ, მოსამართლეთ, უფრო იპყის განწმენდისათვის ფიცი განვაჩინეთ. თუ უნდოდესო, ციცისშვილებმა ექუსი მოფიცარი, რომელიც სვეტისცხოველის მოხელეთ შეუგდონ, იმით უნდა დაიფიცონ, რომ: რომელიც ციციანთ დავთარში ტურიაშვილი უწერათ, ესენი იმათ ჩამომავლობისა იყუნენ და სვეტისცხოვლის ყმანი არ იყუნენ.

და თუ ენებოსთ, საღაო კაცნი თავდათავ დააფიცონ, რომ სვეტისცხოვლის ყმანი, რომელიც სვეტისცხოვლის დავთარში ტურიაშვილი სწერია, იმათის ჩამომავლობისა იყუნენ.

თუ ციციანთ ექუსის შეგდებულის მოფიცობით შეპბიცეს, ციციანთ დარჩებათ. და თუ ფიცი ამ საღაო კაცთ მოუგდეს და ამათ ზემოწერილისამებრ დაიფიცეს, დარჩება სვეტისცხოველს.

თარხნიშვილი ხუთასისათო დიმიტრი როგორც ეს განჩინება აცხადებს, ისე უნდა აღასრულო.

აღიწერა წელსა ჩუენ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა უპა.

ლომად ..... ვახტანგ	ლოად კაცად ..... ნიკოლოზ	მდივან- ბეგი	ქაი- ხოსრო

თავში:

ქ. ჩუენ, ყოველისა საქართველოასა და სხუათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებ. დეკემბრის 8, ქორონი-

კონს უპა.

მე ფხთ ..... ერმალე

ქ. მის უმაღლესობის ბრძანებით იასულათ ვიყავ ამ განჩინების საქმეზე. ციციანთ ფიცი შეუგდეს სამ კომლს ტურისშვილებს, დაიფიცეს, დარჩა სვეტისცხოველს.

მე, ხუთასისთავი დიმიტრი თარხნიშვილი. იანვრის 8, ქორონიკონს უპა.

ხელთა: დიმიტრი

361. ბაზილიკა გიგია და ფირალა ფირალაშვილიანის ბაზრის საჰამეზო

1798 წ.

ცსა. ფ. 1448. სპ. № 978. დღანი. 29,3X20 სმ. ქალაქი. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ნახმარია წერტილი.

ქ. ღმრთით ბატონის ჩვენის იოვანეს ბრძანებით დავსხედით ტერმარქარაშვილი; ტერ-მელქისეთა წვერიანიანსშვილი ზურაბა, ზალინა, ბეგლარაშვილი გოძია ასე, რომ ფირალაშვილები გავყარეთ.

ერგო ფირალას და გოგიას ერთ წილათ ვენახი ნიბი რუს ქვეით, წვერიანანთ გვერდზედ დავითაზედ მეტი ნახევარს ქვეით რვა ადლი და ნახევარი ნახევარ ზეით ოთხი ადლი და ნახევარი განდაგან.

ქ. კიდევ ერგო მარანი სოფლისაკენ ნახევარი ორი ქვეერი კიდევ ზეით მარნის ქვეერები.

ქ. ამას გარდა მისაქციელში ერგოთ იქით ჟორაშვილის მიწის მიდგამდინ, აქეთ დავითას სამანადინ.

ქ. ამას გარდა ხანდაც ერგო ნაფუძარი სოფლისაყენ ქეთ დავითას სამნამდინ, ამას აძე რუს შუა.

ქ. კიდევ ერგო საყდარს ქვეით იქით დავითას სამძღვრამდქინ, გზა ფირალამ და გოვიამ უნდა დაავდონ.

ქ. კიდევ ერგო სახლკარი საზენაქროთ გზამდინ, საქვენაქროთ დავითას სამნამდინ, თავს დავითას მარნამდინ, ბოლოს ეხოს საწყა-
ლუ სარკმლამდინ.

ქ. თავს კიდევ ერგო დავითას სამანს[ს] ზეთი ნსახლარები საქ-
ვენაქროთ გზამდინ, საზენაქროთ მარნის მიდგამდინ, თავს კალო
თავს ქარკასლამდინ. ქორონიკონს უპა.

ბეჰელი: მონა ღთისა, ძე თარხნისა იოანე.

362. არაზ ხაზარა ყენიაზვილისა ხელის თაოზაზა ერეკლე 11-ის განჩინებათ

1794 წ. 16 იანვარი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 7026. დღადანი. ქალაღი. 21,7X10,7 სმ.
მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარა წერტილი.

[არაზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფუს ჭირი შუა ფხოელს ყე-
ნის სვეილს ხაზარას მოსცეს.

ანდაროზას ავან ჩემს მამა-პაპას ხმალი უყვილია. ახლა
იმის ქალი მახია წამამედავა. ჩემს მამა-პაპას იმაში სრული ფასა
მიუტია. ღმერთსა ვფიცავ თქვენს კელმწიფობასა, რომ ჩემი მამა-
პაპა ჩემს ხელში დაიხოცნენ, რომ არ ეთქვას ჩემთვისა, რომ იმი-
სი ერთი შაური ჩვენზე დარჩომილიყოს. ჩვენი სოფელი აქ გახ-
ლავსთ. თუ ერთ მოწამეს წამოაყენებს, რომ დარჩომილიყოს რამე,
ერთიორად მიმაყენინეთ. ფუჩუ რაც აქ გახლავთ და ამასა
კითხეთ; ღმერთი გავიმარჯვებს, იანვრის 16, ქორონიკონს უპა.

[განჩინება]

ქ. ჩვენი ბრძანება არის. მერმე ამისი სამართალი ჩვენ ასე
განგვისკია: ანდაროზას ქალი მახია რომ ამ ყენიაზვილს ხაზარას
ხლმის ფასს ეღვეება, თუ მახია ასეთს მოსთაბარს მოწამეთ იშოვნის
ორსა და სამსა ახმეტაშია თუ ფშავის ხევშია, რომ მოწამეთ

თქვან სწორეთ, ამ ხლმის ფასი ემართოს, მაშინ ამ ყენიაზვილმან
ხლმის ფასი უნდა მოსცეს.

და თუ ვერ იშოვნა, მახია — ანდაროზას ქალი ვერას შეუვა-
სამართლით ასე გარდაგვიწყვეტია. იანვრის 16, ქორონიკონს უპა.

თუ ქისტაურში იშოვნის მოწამეს ან სხვა სოფლებში,
რომ იმათა თქონ, რომ ხლმის ფასი ამავზე დარჩომილი იყოს, უნდა
რომ მოსცეს, რაც დარჩომილა. და თუ ამგვარ მოწამეს ვერ იშოვნის,
ამას ვერას გამოართმევს. პალაბათ.

თუ ან წიგნი ექნება ან მოსთაბარი მოწამე ეყოლება, მაშინ
ამას სიტყვა არ ექნება. უნდა რაც დარჩომილა ხლმის ფასი, უნდა
მოსცეს.

ბეჰელი: ქნარს მიცემს, დავით მიცემობს ძედ კახეთის მეფედ
ცხებულს ერეკლე.

363. განჩინება ერეკლე 11-ისა წიგნებითა, გაიღაურება და ჯიშობიანობითა გავაღის სამაზია

1794 წ. 31 იანვარი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 28. საბ. № 232. პირა. ქალაღი. მხედრული.

[180v] ფშაველი წირჩველია უჩიოდნენ ვაკეს გაბიდაურთა და
ჯიშობიანობისა. ესენი ჩვენს სამართალში მოვიდნენ და ილაპა-
რაკეს. ამითი საჩივარი მოვისმინეთ. რადგან ეს მამული შუშანი და
ვაკე დღევანდლამდის გაბიდაურთა და ჯიშობიანთ სჭერიით და
შიგ მდგარან, სამართლით ფიცი ამათ დავადევით.

ამათ ასე უნდა დაიფიცონ: თავეთის ხატის დღეობას ეს გაბი-
დაურნი და ჯიშობიანი უნდა მივიდნენ, თავეთის ხატის დროშა უნ-
და აიღონ და ფიცით თავეთის მამულს უნდა შემოუარონ და დაი-
ფიცონ, რაც მამული ეფიცებოდეს; რადგან თავეთის ხატის დრო-
შით ასე შემოუარონ და დაიფიცენ, დარჩებათ ეს მამული გაბი-
დაურთა და ჯიშობიანობისა სამართლით; წიხოვლთ ამითან ამ
მამულში სადავო და სალაპარაკო აღარა ექნებათ რა. თუ ეს გაბი-
დაურნი [181] და ჯიშობიანი ასე ვერ დაიფიცენ, რასაც მამულს
დაობენ, ისევე წირჩველთ დარჩებათ.

ამ ფიცში ფშაველთ უფროსნი კაცნი უნდა დაესწარნენ, ჩვენის
მოამის დროშა უნდა მოიტანონ და რაც მამული დაიფიცონ და შე-
მოუარონ ფიცით ამ გაბიდაურთა და ჯიშობიანთა, მიჯნები ამ უფ-
როს ფშაველთ კაცთ უნდა ჩაყარონ ჩვენის მოამის დროშის თანდევ-

1 კირჩივლი.

ნებით; და ამ დროშის წინ ასეთა ჭურუმი და პირობა უნდა დადგან ორისაგ მხრითვე: რომელიც მხარე ამ სამართლის გადაწყვეტას უკან მიზღუხს მისცემს ერთმანეთსა და ამ სამართალსა და ერთმანერთის სირობის დადებას არ იყაბულებს, ჩვენი ჭურუმი ათ-ათი ჯორი გამოერთმევეთ, რომელიც დამნაშავენი იქნებიან.

ასაულო მოუ რ ა ე ი შ ვ ი ლ ო გ ი ო რ გ ი! თქვენ ეს ფშაველ უფროსნი კაცნი უნდა ერთად შემოჰყაროთ ამ გაბიდაურთა და ჯიმშიტანთ ხატის დღეობას, მიხვიდეთ და სამართალი ასე უნდა გარდააწყვეტინოთ [v], როგორც ზემორე დაგვიწერია.

იანერის ლა, ქორონიკონს უბზ. არაულო

რადგან ამ ფიცში მოწამენი არ შეგვიგდია, ხატის თასი გაბიდაურმა აიღოს და ჯიმშიტაშვილმან დროშა აიღოს და ისე დაიფიცონ, ორთავ ერთად დაიფიცონ: და სხვანი გაბიდაურნი და ჯიმშიტანი ერთიანად უკან მიყვენ. არაულო

ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის-მე გიორგი, ამ ბატონის მამის ჩვენის ბრძანებას ვამტკიცებთ. მისის გ. ქორონიკონს

უბზ. გიორგი

ჩვენ, თიანეთის მოურავის შვილი დიმიტრი, ღმერთს ვფიცავ და თქვენ მზესა, როგორც ეს განაჩენი აცხადებდა, ისე ოთხთა ჯიმშიტაშვილებმა აიღეს¹ თავიანთ ხატის დროშა, სამი თასი და თქვენის მოძმის დროშაც თან მიაცოლეს, თუშის უფროსიც იქ გახლდათ, ას სამოცი² გაბიდაური თან მოწმათ მოიყოლიეს, თვისს მამულს შემოუარეს, თქვენის ბრძანებით მიჯნა ჩაუყარეთ. ახლანება თქვენი სიმაღლისა [182] აღსრულდეს. თიბათვის კჳ, ქორონიკონს

კონს უბზ. ნახორი დიმიტრი

ჩვენ, ხიმშიაშვილი გოგი[ა], ღმერთსა ვფიცავთ და თქვენ მზესა, როგორც თქვენი ვანაჩენი აცხადებდა, ისრე ოთხთა ჯიმშიტაშვილებმა თავიანთ ხატის დროშა აიღეს, სამი თასი; ისრე შემოუჭრეს, დაიფიცეს, თქვენი მოძმის დროშა თან მიიყოლიეს, ას სამოცი გაბიდაური მოწმად თემის უფროსები. თიბათვის კჳ, ქორონიკონს უ[უბზ.] †

1 ათხს. 2 რავაოცი.

1704 წ. 8 მარტი

ესსა, ფ. 1448. საბ. № 1810. დღღანი. ჭალადნი. 21,8X11 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად აქა-იქ ნახებარია წერტილი.

[არზა]

ქ. ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჭირი მომცეს რუსიაშვილს გიორგის, ტურას და იოსებს.

ბატონს მღვიანებებს ამას მოვახსენებთ, რამდენიმე თაობა არის, რომ აქ ჩვენ ზემოთ ერთი ცოტა რამ მამული არის ჭავიანი, ჩვენი იყო და ჩვენ გვეყორა.

ახლა ეს სამი წელიწადი არის, რომ მათიკაშვილმა მღვდელმა და იმისმა ძმამ ივანემ წაგვართო. მთელი ყვარელი მყაეს ამისი მოწამე, რომ ჩვენს მამასა და პაპას სჭერია და არცაინ ზდავებია. ერთხელ ჩვენი მღვიანებეცი ვარჯან მოვიდა აქა და იმის სამართლი წმართო, ასე რომ ჩვენ ფიცი დავკვალთ.

ღმერთი გაგიმარჯვებთ, ჩვენ ფიცს ასე ვერიდებით, რომ ჩვენს აცებულს სახლებზედაც, რომ ფიცი გაგვიწესოთ, ესეც ამ შეგვიძლიან. რაში გვეჭირება ფიცი. მთელი ყვარელის ხალხი არს მოწამე არის, რომ ჩვენი ყოფილა. ამის სამართალი მაღირსეთ. მარტის ჳ, ქორონიკონს უბზ.

[განჩინება]

ქ. რუსიაშვილი გიორგი, ტურა და იოსებ ამ არზით მათიკაშვილს ტეტოს შვილებს რომ უჩივის, ამისი ვითარება ყვარულთ უფროს კაცთა ვითხებთ და ფიცით გვარწმუნეს: ეს ჭავიანი მიწა ამ ას წელიწად წინა და აქეთ ამ რუსიანთი იყო და ეჭირათო და არც არავინ სდავებიათო; რაც ახლა ვარჯან მღვიანებეცა არ გამოქართო.

ვარჯან მღვიანებეც ფიცი რომ დაუღვია, ეს უჭერო საქმე არის, ამიტომ. რომ როდესაცა მოწამე და მახსოვარი არ იქნება, მოსამართლე ფიცს მაშინ განუჩენს; და რადგან მახსოვარნი არიან, რომ ამ ას წელიწადში ამ რუსიანთ სჭერიათ და არც არავინ

უდაენიათ, ან ფიცი როგორ გაუჩნდებოდა და [ა]ნ მამული რათ წაერთმეოდა [ა]რც წაერთმევა სამართლით. ამით მამა-პაპასა და წინათვე პაპის მამებსაც სჭერიათ. და ჩვენის სამართლით ეს ჯაგის მიწა არ გამოერთმევა, ისევე რუსისაშვილებს უნდა დანებდეს. მარტის 8, ქორონიკონს უპბ.

ორი ბეჭედი:

- 1. ბ ე ე ა ნ
2. მდივანი ლაშქარნივისი იო ა ნ ე

თავში:

ქ. ჩვენ, ყოვლისა საქართველოს კათალიკოზ-პატრიარქი და [ა]ლავერდელ მიტროპოლიტი მეფის ირაკლის ძე ანტონი, ამ მსაჯულთაგან განჩინებას ამს ვამტკიცებ. მაისის და ქორონიკონს უპბ.

ხელთვა: კათალიკოზი

365. ბანინება ჩარაჟიშვილების შხა-მამულის საძმეჲ

1794 წ. 17 მარტი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 32, საბ. № 46. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

[36] მათის უმალღესობის ბრძანებით ჩვენ, მსაჯულთ, ჩერქეზის შვილის იოანესი და ავთანდილის დედასა და ავთანდილის ობლებს სამართალი ასე გარდავსწყვიტეთ: როგორც მათის უმალღესობის განაჩენი აცხადებდა, ავთანდილის ობლებს — სამს ქალს შზითევად ოთხმოცდაათი თუმანი უნდა მისცემოდათ, ნახევარი ნადრი და ნახევარი ჯინში.

ერთის ქალის ოცდაათი თუმანი მისცემიათ და ორის ქალისათვის სამოცი თუმანი სულ თეთრი ახლა მივაყვამინეთ. ვინმდის გათხოვდებოდენ, ეს სამოცი თუმანი თეთრი მისცენ და იმის სარგებლით იცხოვრონ; და ამას გარდა ორი ურემი პური და ორი ურემი ღვინო და ხუთი თუმანი თეთრი [v] ყოველს წელიწადს ჩერქეზის-შვილმა იოანემ ავთანდილის დედას და იმის ქალებს უკლებრად უნდა აძლიონ.

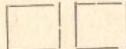
და როდესაც ქალები დათხოვდნენ, მერე ერთი ურემი პური, ერთი ურემი ღვინო და ხუთი თუმანი თეთრი ავთანდილას დედას ყოველს წელიწადს უკლებრად უნდა მისცენ. და ავთანდილის ყმა

1 მივაყვამინათ.

და მამული სრულებით ახლავ იოანე ჩერქეზისშვილს, ჯანასლასის შვილებს და პაპუას შვილებს მოაბარე.

და ავთანდილის დედას თავისი მოახლო[?] შვილები რომ სხვისთვის მიუტევა, როგორც მათის სიმადლის განაჩენი აცხადებს, იმ თოროზაშვილების მამულთან გასაცემად ავთანდილის დედას საქმე არა აქვს; რომელსაც მამულზედ თოროზას შვილები დგანან, ის მამულიც ამ ჩერქეზისშვილებს იოანეს და ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს უნდა მოჰბარდეს.

ისაულო ნაზირო იოსებ; ეს სამოცი თუმანი თეთრი ახლავ ავთანდილის დედას მოაბარე და ავთანდილის წილი ყმა და მამული სრულებით ჩერქეზისშვილს იოანეს, ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს მოაბარე. მარტის 8, ქორონიკონს უპბ.

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა კახეთისა და სხვათა მეფე ირაკლი მეორე, ამ განაჩენს ვამტკიცებთ.

ისაულო ნაზირო იოსებ, როგორც ამ განაჩენში სწერია, სამოცი თუმანი თეთრი ახლავ ავთანდილას დედას და ავთანდილის ქალებს მოაბარე და ავთანდილის წილი ყმა და მამული ჩერქეზის-შვილს იოანეს, ჯანასლანის შვილებს და პაპუას შვილებს მოაბარე. მარტის 8, ქორონიკონს უპბ.

როგორათაც ამ განაჩენში ეწერა და იმის სიმადლისაგან დამტკიცებული იყო, ამ ავთანდილის წილი ყმა და მამული ჩერქეზის-შვილს ნინიას მივაბარე მე, ნაზირმა. მარტის 8, ქორონიკონს უპბ.

ნაზირი იოსებ

366. ბანინება მანგალებისა და გაგრიელ მალაშვილის შხის საძმეჲ

1794 წ. 1 აპრილი

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 1911. პირი. ქაღალდი. მხედრული.

ქ. მის უმალღესობას ებძანა მრჩობლთა სამსაჯულოსა მსაჯულთ-შეკრებილითათვის: მანგალო ატი იფო მ(?) მადალაშვილს გაბრიელს გლეხებზე რომ უჩივის, აღაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. ორნივე მოდავენი მოვყვანიეთ, ვალაპარაკეთ.

მანგლელი ასე ჩიოდა: ეამთა ვითარებისაგან მანგლი-
სის ეკლესიის ყმა ფიცხის ელი მამის ხარაშვილი ამ აბრამ-
ის მამას აქ-იქ უვლია. ბოლოს ეამს ამ გაბრიელის მამას
მოჰკედლებია. ამ აბრამს მამა რომ მოჰკლოდია, ეს ობოლი და უპატ-
რონო ყოფილა. ამ გაბრიელს თავის ყმად დაუხსნებია და არ გვა-
ნებებს. სამართალს ექითხოვო.

გაბრიელმა მიუგო: ეს ოქრიაშვილი ჩემს ბართო-
ში ნარგებია, მამამისიც ყმურად მსახურებდა, და ესეც ჩემი ყმა
არის. და ამ ბართით და სიგელით რომ მრგებია ოქრია, ეს აბ-
რამ იმისი შვილი არის და ჩემი ყმაო. თუ შენის ეკლესიის ყმა
არის, ამდენს ხანს შენმა მოადგილემ ერთხელ რატომ არ მიჩივლაო.
იმათაც ხომ ჰქონდათ ეგ გუჯრებიო?

მანგლელმა მიუგო: ამდენი მეფენი ამ გუჯრებით ასე
სწორევენ ამის მამა-პაატად და ეს აბრამი იმათი შვილიშვილი არის და
ამდენს ხანს ნაქურდად გუჯრიაო. პირველად სვიმონ მეფეს
შეუწირავს და მეორედ მეფეს გიორგის აქ ეს ცაი და მა-
მული და ჩაჰყვება ფიცხის ელს მამის ხარაშვილი.

ჩვენ ეს სადავო აბრამი მოვაყვანინეთ, საშენლის ფიცით
ვეითხეთ და ვამხილეთ: თუ მართალს არ გვეტყვი, ის წმინდა ეკლესია
ასე შეგრისხავს, რაც ამ მამის შენისაგან იცოდუ ან დედის შე-
ნისაგან, ყველა ჰემარტებით წამე.

ამის შეტად კვლავ მითქომს მანგლელის ყმობა, ჩვენთან საში-
ნელის ფუციტ ფუცა: მამაჩემი მანგლელის ყმა იყოო. მამა რომ მო-
მიკვდა, ობოლი დავარჩი. ეს გაბრიელ ყმად წამომედავა. დედაჩემი ამის
იყვნა, ჩამოვიდა, ბატონს მოახსენა, ოქმი გვიბოძა. ლედაჩემი ამის
სადავოში დაიკარგა. მე პატარა დავარჩი და უპატრონეყმურად მიმსა-
ხურებდა. მაგრამ მე რომ ვიცოდო მანგლისის ეკლესიის ყმობა, ყო-
ველთვის ვეტყვოდი: გაბრიელ, ნუ მეკიდები ყმად, შე ეკლესიის
ყმარ ვარ; მაგრამ თავი არ დამანება.

გაბრიელს კვითხეთ: ამას კვლავ უთქომს ეკლესიის
ყმობა.

გაბრიელმა თქვა: მართალია, დედა ამისი გზაზე დაი-
კარგა და ესეც უთქომს: შე ეკლესიის ყმა ვარო; მაგრამ მეც ასე
მითქომს: სწორედ მითხარ, ან ჩემს მამულს რათ ეკიდები ან ჩემს
ყმას მამულისა და საქონელის წილს რათა სთხოვ. ამას რომ ამისი
უარი არა უთქომს რა, მეც მრავალი ჰირნახული დამიცხ, რადგან
ჩემს ყმად მეუკლებოდაო.

ამ გუჯრების ნახვით, ამათის ჩივილის მოსმენით ეს მამი-

ხარაშვილი აბრამ ამოჩნდა ფიცხისელათ და მანგლისის
ეკლესიის ყმად.

და გაბრიელ რომ ჩივის დიდი ჰირნახული დამიცხო, ამდენს
ხანს რომ ყმურად უმსახურებია და ეკლესიას სამსახური დაჰკლუ-
ბია, ის იკმაროს; ჰირნახულისას სხვას ველარას შეუვა.

ბატონო ყორიასულბაშო სავამის შვილო ზაალ ეს ასე
დასრულებინე. აპრილს ა, ჰორიონიკონს უპა.

მთლილი	მეფემ წუო...
	ქიბონსო

367. ბანინება დამით აღმსიძის ყმის მირაბ ჯანოშვილის საქმეზე

1791 წ. 17 მაისი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 25. საბ. № 106. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[114v] მის უწმინდესობას ჩვენ, მსაჯულნი, ვახლდით. ჯაო-
შვილი მერაბ უჩიოდა ალექსიძეს მღვდელს დავითს
და მის ძმას ზაალს: მე ჯაოშვილი ვარო სვეტისცხოვლის ყმაო
და გუჯარშიაც უწერივარო. ბატონმა შენმა დიმიტრიმ რომ შე-
იტყო ეკლესიის ყმა ვიყავ; ეს წერილი მომცა: შენ სვეტისცხოვლის
ყმა ხარ, ალექსიძეს არ მიგცემო. ახლა ტყუილად მედავებო.

ალექსიძემ მიუგო: როცა შენ ვეგვიჩინე მოგცა, მამინ
დიმიტრი ჩუენ ვეფყრებოდა და ამისთვის მოგცა ეგ წიგნები. თუკი
ეკლესიისა იყავ, პირველს წიგნში რომ გიწერს: შენ, ჩუენს [115]
მეგვიდრეს ყმას გიორგი[ს] შვილს ეს წყალობის წიგნი მოგეცო,
რომ ჩუენს სახსოდ დაგიტირეთ, ალექსიძეს აღარ მიგცემო, თუ
ჩუენი არ იყავ, რათა სწერს, აღარ მიგცემოთ. და თუ ეკლესიისა
იყავ; რათა სწერს — სახსოდ დაგიტირეთო. გეფყრებოდა, ხან მა-
ჯასა სწერდა, ხან — იმას, თორემ ჩუენი მკვიდრი ყმა ხარ წრომელ
გიორგის შვილი, ორასი წელიწადია რომ ნარგები ხარო და ტყუი-
ლად შენს თავს მართმევო.

ამათ რომ ასე ილაპარაკეს და დიმიტრისაგან მიცემული წიგნი
ენახეთ, ხან სწერს, რომ მკვიდრი ჩუენი ყმა ხარო, ხან სწერს —
ჩუენი ყმა არა ხარ სვეტისცხოვლის ყმა ხარო. რადგან წართქმა და
უქუთქმა ამოჩნდა, ამის გამო ფიცი განეაჩინეთ: წადგეს ზაალ
მუდღელის დავითის შვილი, შვილი ფრიდონ თან მიიყოლიოს და
ორი აზნაური თან მიიყოლიოს; წადგეს ზაალ მისწულით და ორის
აზნაურით და ასე ფუცოს: «ამის მადლმა, თქვას მერაბზე, შენ გი-

ორგის შვილიცა ხარ, წრომელიცა, ჩუენი მკვიდრი ყმაცა და გუ-
ჯარშიაც რომ ჯოშვილი სწერია, შენ ის არა ხარ».

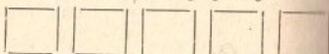
ეს თუ ასე იფიცა, ზაალს მის ძმას და შვილს დარჩება მერაბ
თავისის ძმებით. და თუ ვერ დაიფიცა ზემო მოხსენებულისაებრ
მოწმებით [V] ზაალმა, სეტიციხოველს დარჩება ყმად მერაბ თა-
ვისის ძმებით.

ბოქალთხუცესო მაღალაშვილო იოანე და ხიმ-
შიაშვილო ბერო! [ეს ასე] აღსრულეთ. მისის იჲ, ქორო-
ნიკონს უპბ.

ზემორე რომ აზნაურით ფიცით სწერია, ამ გლეხმა მერა-
ბამ თქვა: მე აზნაურებით არ დავიფიცებო, რომელთანაც გერად
მიპყროლია მამაჩემი, გიორგი[ს] შვილი რომ არისო, მარტო ის შე-
მომფიცოს, რომ მე მაგისი ყმა ვიყოო, ცვერვარ და ვეყმობიო.

რადგან მერაბამ იმ გიორგა შვილის ფიცი იყაბულა და არა
სხვისა, წადგეს ზაალ თავის ძმისწულით და რომელიც გლეხი მე-
რაბ დაუწინა, იმ გლეხით ზემო მოხსენებულისაებრ თუ ფიცა
დარჩეს აღექსიძეს ეს გიორგა შვილი:

ამის სახსიკაცი და ორი უმტერ-უმოყრო აზნაურიც თან
მიიყოლოს და ზემო მოხსენებულისებრ ფუცოს. თუდა თავკმარია
ყო ამ ერთს გლეხზედ ფიცი სამართლით, მარა დამფიცებელმა და
მოფიცარმა[ა] ორთავ იყაბულეს ასე ფიცი და მისთვის ასე მიიმედ
დაიწერა ეს ფიცი, თორემ სამართალი ამდენის მოწმით არ დაფი-
ცებდა და თავდათავ ფიცს აკმარებდა. რადგან ორთავ იყაბულეს,
მისთვის ზემომოხსენებულისაებრ ფიცი მოწმით განვაჩინეთ.

მისის უწმინდესობის ბრძანებით [116] განაჩენი მეტობა მე,
მაღალაშვილს ბოქალთხუცესს იოანეს, რომ ეს
აღექსიძე ზაალ და ამის ძმისწული რო[მ] ის აზნაურით და
ერთის თავის გლეხით, რომელიც თავის ნებით მერაბამ მოინდომა,
საფიცრათ რომ წადგენ, წარმოღვა მერაბა და იმის ძმებით და თავი
დანაშაულზე დადვეს, დადიცება ველარ შეიძლეს.

მროვლის სალთხუცეს[ი] იოსებ და ერთობით საციციანო
აზნაურშვილები სულ ამ გარებეაში დამწერეთ არაი[ან]. ამიმარა-

1 + მეს ასე.

თავს ხელი! და აღექსიძესთვიან მიმიბარებია. დაიწერა სედემგერს
კჲ, შორონიკონს უპბ. ბეჭედი არ მქონდა, ეს ჩემი ხელია.

თავში:

ჩვენ, მეფე ყოვლისა საქართველოსა და სხვათა გიორგი,
ამ მსაჯულთავან განჩინებასა ამას ვამტკიცებთ. ნოენბრის კჲ, ქო-
რონიკონს უპბ.

368. განინება თეიმურაზ ჩაიძისა და დავით მაღრაძის საქმეზე

1784 წ. 21 მაისი

ესსა. ფ. 1450. დავთ. № 14. საბ. № 63. პარი. ქაღალდი. მხედრული.

[87] მათს უმაღლესობას მეფეს ბატონს მამაჩვენს ჩვენ, მათის
შვილის გიორგისათვის და ჩხვიდების ბრძანებისაებრ ჩხე-
იძე თემურაზ და მაღრაძე დავით სამართალში ვა-
ლაპარაკეთ და ამათი სარჩელი ყველა თითვეულად მოვისმინეთ.

და ამ მაღრაძებს ამ საქმეზედ მათის უმაღლესობის ოქმი და
ჩვენი და მ[V]დივანბეგებისაგან მიცემული სამი რიგი სამართლის
წერილები ჰქონია და გადაწყვეტილი ყოფილა მათი სარჩელი. მაგ-
რამ ჩხვიძე[ქ]ს ეს მაღრაძე დავით სურამში დაუჭერიათ და
ბევრიც უციათ და ის წერილებიც წაურთმევიათ.

და ჩვენ ჩხვიძეს თეიმურაზს ის წართმეული სამართლის წერი-
ლები მოვსთხოვეთ და ბევრჯერ ამა ჰკრა, რომ აღარა მიქვსო; და
ზოლოს ბევრის ცდით ერთი მდივანბეგებისაგან მიცემული განაჩენი
გამოვანჩინეთ, რომ მათის უმაღლესობისაგანაც დამტკიცებულ
არის. და ის სხვები კი აღარ გამოაჩინა.

და ამათი სარჩელი რომ გავსხრიკეთ, რივიანი სამართალი იყო,
ის პირველი განაჩენი და ჩვენც ამ წერილით ისევ ის მდივანბეგ-
ებისაგან მიცემული სამართალი დავამტკიცეთ.

ბატონო აბაშიძე ევგენი! მათის უმაღლესობის [88]
ბრძანებით ამათი მოასილი შენ ხარ, და როგორც ის პირველი გა-
ნაჩენი აცხადებს, ისე აღასრულე. აღიწერა მისის კა, ქორონიკონს
უპბ.

1 + ამიმართეს, 2 აღექსიძებლ თინე.

თავში:

ჩვენ, მეფე ქართლისა და კახეთისა ირაკლი მეორე, ჩვენი შვილის გიორგისაგან განსჯილს სამართლსა ამას ვამტკიცებთ.

მისის კვ. ქორნიკონს უბზ.

369. ბანიწება თოგა აბულჰარისიშვილის და იოსება ცალკალაღლიძის

ბაშაღის საჰმეზო

1794 წ. 1 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 10005. დედანი. ჭალადი. 33,7×21,2 სმ.

მხედრული. განვეითლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. აბულკერდის შვილი მღუღელი თომას ჩიოღა: ხანდაც ჩემის მამა-პაპის ნასყიდი გრგელა მიწა დაუჭირია იოსებ ცალკალაღლიძეს და არ მანებებს, სამართალი მაღირსეთო.

იოსებ მიუტანებდა: შენმა სახლსკაცმა მოჰყიდა მამაჩემს ის მიწა, ნასყიდობის წიგნი მქონდა, ფარსადან მდივანებებს მიუტანე, დაჰკარგოდა; ფარსადანმა ეს წერილი მომცა; შენი წიგნი მქონდა ნასყიდობისა, დაჰკარგო. ეს წიგნი მიუტანე, კარგუნე შუაგით. ეს განაჩენი მომცეს; ეს მიწა იოსების ნასყიდი ყოფილაო, უწინაც მე მიჭირავს, ახლაც მე მიჭირავს.

თომამ მიუთხო: მართალია, ორის დღისა იმ ჩემს სახლსკაცს მოეყიდა, წიგნი მოეცა, მაგრამ ის წიგნი ისევ ჩვენვე დავიხსენითო. ფარსადანს რომ წერილი მიუტანა, შენი წიგნი მქონდა დაჰკარგო, იმ წიგნში კალამს ეთამაშა, ექვსის დღისა ეწერათ.

სამართალმა განიხილა რომ ექვსის დღისა მდივანბეგისაგან ჩაწერილი არ ყოფილა და შემდგომად ჩაწერილა. თუ სამართალს იოსებისაგან ჩაწერილად აღმოჩინა, იმ ორის დღისაც წაერთმეოდა. მაგრამ სამართალმა ამ იოსებისაგან ჩაწერილად რომ ვერ განიხილა, მისთვის მაგიერი არ მიაგო. თომამ თქვა ორის დღისა იყო მისყიდულიო, მაგრამ ისევ დავიხსენითო. მისყიდვა ხომ თითონ თომამ თქვა, დახსნის წერილი კი არა ჰქონდა. ამისთვის იმ გრგელა მიწილად ორის დღისა ზომით — იოსებს და სხვა — თომას.

მის უგანათლებულესობას რომ უბრძანებოა ოქმით: დალა შეიხახეთ, რომელსაც მიწა დარჩეს, დალაც იმას მიეცითო, ამ ოქმს

აქეთ რაც დალა ამდგარა, ორი წილი თომას უნდა მიეცეს და მესამედი იოსებს.

ამილაბარ ციცის შვილო! ეს ასე აღასრულე. იუნისს ა, ქორნიკონს უბზ.

თხო ბეჰედო:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჭულად, ღმერთს ვედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაიხოსრო
2. მე თოღო
3. მსაჭული სამეფთოა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონი.
4. მონა ღთისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან.

370. ბანიწება პაპუა და ეგნატე თუმანიშვილის ბაჰარის საჰმეზო

1794 წ. 1 ივნისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 14885. დედანი. ჭალადი. 41×16,5 სმ. მხედრული. განვეითლობის ნიშნად ნახშირია წერტილი.

ქ. თუმანიშვილი პაპუა და თავისი მძისწული ეგნატე გაყრილიყვენ*. და მას უკან რაც სალაპარაკო დარჩომოდაო, იმის გასარჩევლად თავიანთ ნებით მე, ყორღანაშვილი მილახვარი ოსეფა და მდივანი მანუჩარ, დავესხეს. და როგორც გაეპირებო, იმისი განჩინება მივეციო, რომ ხელთ უჭირავსო. და რომელიც იმ განჩინებაში საქანგარიშოთა იყო დაწერილი და ან მცირე რამ სალაპარაკო გასარჩევ-გასაყოფი იყო, ისინიც ახლა გავეპირებვითა და ამას ქვეით თვითულად გამოვიცხადებოა. ამით ორ რიგათ მიცემულს ჩვენს განაჩენში როგორც სწერია, ისე უნდა ჰქნან.

ქ. სასახლის ადგილზე კოშკზე კიდევ ლაპარაკობდენ. ამისი, როგორც ჩვენს მიცემულს პირველს განაჩენში როგორც დავიწერია და გავგებრებვითა, ისე უნდა იქმნას.

ქ. ხარების საყდრის უბანში რომ სახლი აქვსო, ის სახლი უწინვე ეგნატემ თავისი ნებით ოთხმოც თუმნად საშუალოდამ აიღო. ამისი ორმოცო თუმანი ხომ ეგნატესია და პაპუს თავისი წილი ორმოცი თუმანი ეგნატესიან ასე უნდა მიეცეს: ოცი თუმანი დღესვე უნდა მისცეს და ოცი თუმანი ამ განჩინების რიცხვიდამ ორს წელიწადში უნდა მისცეს, წელიწადში ათ-ათი თუმანი უსარგებლოთ. და თუ ამ ვადა გადაჰქილებს ეგნატე, მასუკან მიცემამდინ ეს ოცი

* იხ. 1787 წ. 27 ნოემბრის განჩინება ამავე საქმეზე (აქვე, № 232).

თემანი სარგებლით უნდა მისცეს. და პაპუს რაც სახლის გაცეო-
ბაზე დაუხარჯავს, ის ოსტატს აჩვენონ და რასაც სამართლიანს ხარკს
ოსტატი იტყვის, ისიც ეგნატემ დღესვე უნდა მისცეს. და პაპუამ
სახლბუი ეგნატეს დაქაინებოს.

ქ. სუფრაჯიანთ უბანში რომ ქოხების ადგილი აქვსთ,
იმის გასაზომად და დასაფასებლად ქეთხუდები და გალატოზი უნდა
მიიქყვანონ, გაქაწომინონ და დაქაუთახებინონ. თუ უნდოდეს ზო-
მით, თუ უნდოდესთ დაფასებით გაიღონ. იმ ადგილისა ერთი წი-
ლი ეგნატეს უნდა მიეცეს და ორი წილი პაპუს. საშუალოდამ ერთი
წილი მეტი საჭირნახულო ეძლევა.

ქ. საერთო კაცის ქალი ეგნატეს რომ მოახლეთ შეუყვანია, იმი-
სი ასე უნდა იქმნას:

თუ ეგნატეს უნდოდეს, ის მოახლე პაპუს მისცეს და იმის სა-
მაგიერით ოთხი თუმანი თავის წილათ პაპუს გამოართოს. და თუ
არა, რადგანაც მოახლე ეგნატესა ჰყავს, ისევე იმასვე ჰყვანდეს და
იმის სამაგიერით ეგნატემ პაპუს თავის წილისათვის სამი თუმანი
— 3 მისცეს. კახეთს ამ მოახლის ძმისწული არაბა იარის,
იმისი გამოყვანა და მოყვანა როცა შეიძლოს, ორისავე საერთო იქ-
ნება და უნდა გაიყონ.

ქ. სალაპარაკო სახლის ავეჯულობისა და პირუტყვისა ასე უნ-
და იქმნას:

ამისი სამართალი პირველათ ჩვენს მიცემულს განაჩენს იაკ
სწერია და აქაც მოკლეთ მოვიხსენეთ. რაც პირუტყვი უწინ ვაუკ-
ვიათ, იმაში ერთმანერთთან, არც იმ პირუტყვიან და არც იმის სა-
შენთან და არც იმის ნაშენთან ნასყიდთან საქმე არა აქვსთ, და თავ-
თავისი არის. და ასრეთვე სახლის ავეჯულობისა, რაც გაეყოთ, ხომ
გაეყოთ და რაც დარჩომილიყო, ორივე მხარეს ცალ-ცალკე სის
დაგვიწერია და თავისი სამართალი ზედვე მოგვიწერია და ისე უნდა
ქქნან.

ეგნატე პაპუს ასე ელაპარაკებოდა: გასაყოფი პირუტყვიც
დაჯერჩა და საერთო თერთიღამაც იყიდეთ და მუშაობის იარაღიც
არისო, რომ მე წილი მაკლიათ. ამის პასუხებთ პაპუაც აძლევდა. ამ
რიგათ ერთმანერთს შესწამებდენ. მაგრამ ჩვენ მშვიდობისათვის
ორისავე სალაპარაკო-სათარგობისათვის ჩვენთვის ანგარიში დავი-
ჭირეთ, საჭირნახულო თუ სხვა ერთმანერთში გვიანგარქოშეთ. ახ-
ლა პაპუამ ეგნატეს უნდა მისცეს ექვსთუმან-ნახევარი უსარგებ-
ლოთ.

ქ. ჩვენის განაჩენის წერილით, სამს კალამთ, თავის წილათ, ეგ-

ნატეს პაპუსს მისაცემით დაედო თავნი ცხრა თუმანი. ქორონიკონს
უოზ, ამ წლის მკათათვის დამდევით ქორონიკონს უშბ, ამ წლის
მისის გასულს იქნება თვე ნთ. ამისი სარგებლის ჯამი იქნება 6 ძრ
(5 თუმ., 3 მინალთ. და 2 შაური). თავნი და სარგებელი იქნება
ოთხთმეტი თუმანი, სამი მინალთუნი და ორი შაური — იღ ძრ ამ-
დენი. აქედამ ეგნატეს წილათ ქოხების გირაოს ოეთრის მესამედის
ორთუმანნახევრის სარგებელს ნთ თვისას 5 წენ (1 თუმ., 4 მინალთ.
და 15 შაური) ამდენს რომ გამოვიდეთ, ახლა ეგნატემ პაპუს უნდა
მისცეს 6 ჭენ — თორმეტი თუმანი, რვა მინალთუნი და შვიდი
შაური.

ქ. იენგუანთ 6 თუმნისა (13 თუმ.) საჭირნახულო ეგნატემ პა-
პუსს უნდა მისცეს 5 ფენ ერთი თუმანი და თერთმეტი შაური.

ჯან ქ. მუშობიანთ 6 თუმნისა (10 თუმ.) საჭირნახულო ეგ-
ნატემ პაპუსს უნდა მისცეს რვა მინალთუნი და სამი შაური.

ქ. იენგუანთ პაპასთვის ეგნატეს რომ ორი თუმანი გამოლ-
თმევი, ამისი ერთი თუმანი პაპუსს უნდა მისცეს.

ქ. ჯამი ხუთის კალმისა, აქ გამოცხადებულისა, პაპუს მისაცე-
მისა: თერთმეტი თუმანი, შვიდი მინალთუნი და ერთი შაური —
იღ 35 ამდენი. აქედამ ექვსთუმანნახევარი პაპუამ ეგნატეს უნდა
მისცეს, რომ ამვე განჩინებაში მოხსენებული არის. იმას რომ გა-
მოვიდეთ, ახლა ეგნატემ პაპუსს უნდა მისცეს თორმეტი თუმანი,
ორი მინალთუნი და ერთი შაური — იღ 35 ამდენი. ეს ასლავ ენ
თეთრი უნდა მისცეს და ან თამასუქი.

ამათი საჩივრების საქმე ასე ვარდასწყდა. ერთმანერთთან სა-
ლაო აღარა აქვსთ რა. თიბათვის ა, ქორონიკონს უშბ.

ქ. რაც საოჯახო წიგნებია, თუ მამულისა თუ სახელისი და
თუ ბარათი, იმისი ასე უნდა იქმნას:

რომელიც მამულები და გლეხი გაუყვიათ, ვის რომელიც რგე-
ზია გლეხი და მამული, იმისი ბარათი და წიგნი თვ-თავისთვის უნდა
ჰქონდესთ. და რომელიც ასეთი წიგნია, რომ საერთო და საოჯახო
არის, ან მამულისა, ან სახელისა და ან საერთო მამულისა, იმისი
გაყვია ხომ არ იქნება. ის წიგნები პაპუსს უნდა ჰქონდეს და იმ
წიგნების პირი ნუსხათ უნდა ვარდმოიღოს და ზედ პაპუამ ხელი
მოაწეროს, რომ ეს წიგნები მე მაქვს, და როცა საჭირო და სახმარი

რეოს, გამოვიტანო. და ის ხელმოწერილი ნუხსა ეგნატეს უნდა მისცეს, რომ იმას ჰქონდეს.

ესენი ერთმანეთთან ასე გაეაშველეთ, რომ სალაპარაკო და სალაო აღარა აქვსთ რა.

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქვს მე, თუ მანის შვილს პაპულას. ეს ჩემი შვილი იოსების ხელი არის და ჩემი ბეჭედი. ზეშლი: მონა ლთისა პაპოა.

კიდევ:

ქ. ამ სამართლის ყაბული მაქვს მე, თუ მანის შვილს მდივანს ეგნატეს, ეს ჩემი კელია და ბეჭედი. ზეშლი: ... ეგნატე.

ეს თორმეტი თუმანი და ორი მინალთუნიც მომბარდა მე — იოსებს თუმანის შვილს მდივანს ეგნატისაგან. მკათათვის ია, ქორთიკონს უბე.

იოსებ

ზეშლი: განაწო მოსე ფარაონისადა მილახვარი იოსებ ხელრთვა: მანუჩარი

ქ. ამ განჩინებით სახლებს ორმოცი თუმანი რომ სწერია, მომბარდა მე, იოსებს. ეს ჩემი ხელი და ბეჭედი არის. იანერის ია, ქორთიკონს უბე.

იოსებ

ქ. და ამ სახლებზედ დანახარჯი თორმეტი მინალთუნიც მომბარდა.

იოსებ

371. ბანინება ძვანთახვის სმის ძამალაშვილის საქიუხ

1794 წ. 4 ავისტო

ცსსა. ფ. 1449. საბ. № 1959. პირა. ქალაღი. მხედრული.

ქ. მის უმადლესობას ებძანა: ქამალაშვილი რომ უჩივის ქვანთახვის არქიმანდრიტს ანტონის, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეციეთ. ბრძანებულისაებრ ვალაპარაკეთ.

ქამალაშვილი ასე ჩიოდა: ჩვენ გორელნი სახასონი ცუფილდვართ. გორელს გოგიჯანაშვილი მიგვკედლებევართ, გოგიჯანაშვილს ყმათ დაუჭირავართ. შანაოზ მეფეს მოხსენებია, ეს ოქმი უბოძებია: ქამალაშვილები ჩვენი ყმანი იაკი-

ნო; მაშინვე სახასოდ გამოვსულვართ. მერმე მეფეს ბაქარს უნახავს ეს შანაოზის ოქმი. ბაქარსაც ეს ოქმი უზოძებია: ჩვენი სახასონი ცუფილდვართ, ისევ ჩვენ ყმათ უნდა იყუნეთო. ყამთა ცვალებით გორი დამ ავერილვართ, ქსანზე ახალგორს დავსახლებულვართ. ახლა ეს შედავება, სამართალი მაღირსეთო.

არქიმანდრიტმა ანტონიმ მიუთვით: პირველად ჩვენს ყმას გოგიჯანაშვილს რაც მამული და ყმა ჰყოლია, ყველა ჩამოურთმევიო, მაშინ თქვენც ჩამოგართო და ეგ ოქმი მოგცათ. მერე მეფე ბაქარს ეგ ოქმი რომ ენახა, მეგ ოქმის პირზედ ბაქარსაც ეგ ოქმი თქვენთვის ებოძა. ჩემს მოადგილეს არქიმანდრიტს რომ შეეცყო ბაქარისაგან ოქმის მოცემა, მოეხსენებინა: ეკლესიის ყმა არისო. მაშინ ეგ ოქმი ამ მიზეზით მიუტია მეფეს შანაოზს. მეფეს ბაქარს რომ შეეცყო თქვენი ჩვენის ეკლესიის ყმათა, მაგ ოქმის ოქმების დასაყენებელი ეს ოქმი უბოძებია. და ამ ოქმით ისევ ეკლესიისათვის დაუნებებოძა.

შენი ახალგორს ყოფა რომ შევიტყე, ბატონის შვილს გიორგის მოვასხენე. ბატონის შვილმა თავის ძეს იოანეს უბძანა მე და შენი სამართალი. ბატონის შვილმა იოანემ გვალაპარაკა. ეს განაჩენი მომცა: ეს ქამალაშვილი ქვანთახვის ეკლესიისა არისო. ახლა მეორედ მიჩინება სამართლისა არისო.

ამათის ლაპარაკის მოსმენით და ამ წერილების აღმოკითხვით ეს ქამალაშვილები ქვანთახვის ეკლესიის ყმა არის. ამისთვის მეფე ბაქარ ოქმით ბრძანებს: გოგიჯანაშვილს მეფე შანაოზ გასწყრომოდო, ყმა-მამული ჩამოურთმიაო. ისევ იმისთვის წყალობა ექმნაო, დღეს აქამდენ იმას ეტორო. ერთს იმის ყმას ქამალაშვილის წიგნი შერჩომოდა. ახლა ის წიგნი მოგვიტანა და იმის პირზედ ჩვენც წიგნი უბოძეთო. ახლა მოკითხული გქმნით, რადგან იმის მამული ქვანთახვისა ყოფილიყო, ახლა ეს ქამალაშვილი ჩვენც ისევ წყალობა გვექმნიაო.

თუმცა მეფის ბაქარის ოქმებს რიცხვები არ უყდა, რომ იმ რიცხვებით პირველი და შემდგომი გავერჩია, მაგრამ ამ ოქმის აღმოკითხვამ გავგარჩიენია, რომ არქიმანდრიტის მოტანილი ოქმი შემდგომია, რომელშიაც აცხადებს: შანაოზის წიგნი შერჩომოდა ქამალაშვილისა, მისთვის ჩვენც წერლი მივეციეთ; ახლა მოკითხვით რომ ეკლესიისა ყოფილიყო, ისევ ეკლესიისათვის მიგვიცითო.

ამ ოქმის ძალით და ჩვენის სამართლით დარჩა ეს ქაბალაშვილები ქვაბთახევის ეკლესიას. რომელიც ამის მოასილი ხარ, ეს ქაბალაშვილები არქიმანდრიტს ანტონის მოაბარე. აგვისტოს დ, ქორონიკონს უპბ.

მეფემ მყო	მეთოლი	მდივან ბეი დავით
ქაბახოსრო		

კიდზე:

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, განჩინებას ამს ვამტკიცებთ. სეკუნდების კე, ქორონიკონს უპბ.

გიორგი

372. პანინება დიმიტრი ხიმშიაშვილისა და ბაჰან ამილახვრისხვილის მამულის სამხეზი

1794 წ. 8 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 1683. დედანი. ქალაღი. 45,5x28 სმ. მხედრული. განკვეთილობას ნიშნად ნახშირია წერტილი და ორწერტილი.

ქ. მის უმაღლესობას ებძანა: ხადაკუანთ კაკალას ექარისი ხიმშიაშვილი დიმიტრი უჩიოდა ამილახვრის შვილს ბეჟანს — ხადაკუანთ კაკალას ქერიგ-ობოლს აწუხებს დიდათ სქადმეო, რომ უნდა აღაპარაკეთ და სამართალი მიეციეთ. ორნივე მოდავენი მოგაყვანიხეთ და ვალაპარაკეთ.

ექარისი ასე ჩიოდა: დიღმის კართან სახასო ლელუკაშვილს დუქნები ჰქონებოდა. იმ სახასო ლელუკაშვილმა ორი დუქანი ჩვენ მოგვყიდა!; ოთხი დუქანი იმ ლელუკაშვილს ამ ამილახვრისთან ყმისათვის მიუყიდა ამით ყმას: აბელაშვილმა სტეფანემ და როსტომმა ჩვენ მოგვიყიდეს; ორი დუქანიც თავებს ქალს მზითვად გაატანეს. იმ ქალეზმავე ამ სიგლებით ჩვენ მოგვცეს. ის მამულები პირველადვე სახასო კაცისა იყო, გარეშე კაცს ეყიდა; დასჭირდა, ისევე სახასო კაცმა ვიყიდე. ახლა ქვრივის ობოლს ბეჟან ძალით ართმევს, სამართალი მაღირსეთო.

ამილახვრის შვილმა ბეჟანმა მიუგო: ვეადგილები ჩვენის ყმისა ყოფილა, ჩვენგან წყალობად მიცემული. ჩვენ-

გან მიცემულს მამულს თუ სამართალი გააყიდვინებს, ნება სამართლისა არისო.

რადგან ბეჟანმა იჩილა, იმ ჩვენს კაცს ჩვენგან მიცემული ჰქონდა ვე მამულიო, ჩუენ კაკალას ექარისსქვე დიმიტრისა დუქნების ძველი სიგლები მოვთხოვეთ, რომ პირველათვე ის ადგილები სახასო კაცისა ყოფილყოს, სახასო კაცს ამილახვრისთან ყმისათვის მოეყიდოს, ნასყიდი ამილახვრისთან ყმას გაეყიდოს.

კაკალას ექარისი დიმიტრიმ მტკიცე სიგლები წარმოაყენა, რომელშიაც განცხადებული იყო: ეს ადგილები ლელუკაშვილებისა იყო და ჩვენ თქვენ აბელაშვილებს მოგვიდეთო. ამ სიგელს მელოქი და ქეთხუდები ბეჟედნენ. ამით აღმოჩნდა, რომ სახასო კაცისა ყოფილა და ამილახვრისთან ყმას უყიდა.

მეორე სიგელი წარმოაყენა ამ ხიმშიაშვილმა დიმიტრიმ: ეს ადგილი ჩვენი ნასყიდი იყო, დამჭირდა და შენ კაკალას მოგვიდეო; ამ სიგელს მელოქი და ქეთხუდანი ემოწმებთან მტკიცეს სიგელით.

რადგან სამართალი აღმოჩნდა, რომ ის ადგილები სახასო კაცების ყოფილა, სახასო კაცისათვის მიუყიდა, ასე გასყიდულს მებატონე თავის გლეხს ვერ დაუშლის გასყიდვას. დარჩა სამართლით დიღმის კარიდსქმ მოკლიებული სიგლებით დუქნები, რომელიც მიჯნები უწერია, კაკალას ექარისისა და ობლისა.

ბეჟან ასე უსამართლოთ ნულარ აწუხებს ამ ქვრივ-ობოლს, თორემ სამართალი უწყენს. რომელიც ამისი მოასილი ხარ, ეს ასე აღქარულე. აგვისტოს მ, ქორონიკონს უპბ.

შვილი ბეჟედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჭულად, ღმერთს ვეღრებ ვიქმნა მარჯულად, ქაბახოსრო
2. მეთოლი
3. მდივანბეგი დავით
4. მსაჭული სამეფოთა ზედა და მდივანი მეფისა სოლომონ
5. მონა ღმისა თუმანიშვილი მდივანი სულხან
6. ვის მონებასა ვეტრფე და ვეგო, ეშთალასამ მყო მდივანბეგი თემურაზ
7. არ ირჩევა

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხუათა მეორე

1 მოგვედა. 2 მოგვედეს.

ირაკლი ვამბაკიელები მსაჯულთა მიერ განჩინებას ამას. აგვის-ტოს კ, ქორონიკონს უპბ.

შემაღლ: მე ფეხთგანბნისლთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე

373. ბანინება ბანუბრანთ ხვის ძიბას კონხაშვილის საყვებ

1704 წ. 17 ოქტომბერი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 302. დღღანი. ქალღლი. 33x21,3 სმ. მხედრული. განკვეთლობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. ბანცურის შვილს ანდუყაფარს და მის ძმის-წულს და ვითს მის უგანათლებულესობას მეფის ძეს გიორგისთან ეჩივლა: ერთი ჩემი ყმა კოხტასშვილი ქიტესა ამეყარა და ჭანანში დასახლდა, ყმობით თავს აღარ მიღებსო.

ამათი სამართალი ჩვენ — კახეთის მოსამართლე[ე]პისათვის ებძანა. ორნივე ვალაპარაკეთ.

ანდუყაფარ ეპასუხებოდა: ოსმლობას წინად ჩამოსულნი ხართ, ჩემს მამულზედ მდგარხართ, სასხლავი, სახნავი გჭერით და ვმურის რიგით. და განწესებით გიმსახურითო; რომლისაჲ მიზეზით შამოგვწყერ, ბედნიერს კელმწიფეს ჩემს მალვით არზა მიართვიო და სხვის ყმობა მოახსენეო.

შემოხსენებულმა ქიტესამ ერთი არზა წარმოაყენა ბედნიერ კელმწიფესთან მიერთმეული, ესრეთ ეწერა: «ღმერთმან ბედნიერის კელმწიფის ჳირი მოსცეს შოშია დაზნელის ყმას ბეროს. შამაჩემი ოსმლობას ბანცურიანთას მისულა, იქ მდგარა, ფათერაჲი რამ გარდაჲკიდებია, ის საფათერაჲო ბანცურიანთ მიუციათ და იმის გამოისილ ნასყიდობით გვიქერსო. თქვენს სიმაღლეს მოგახსენე, აქვე მდევანბეგებს უბძანეთ ჩვენი სამართალი. გვალაპარაკეს. ოთხი თუმანი ბანცურიანთ დანახარჯი დაუვაღვეს, გამოკვარათვეს და თავი დაგვახსნეინესო. ახლა შაყა გვადგას და ისევე გვეყრისო და ბანცურიანთ გვაძღვესო».

ამე არზის პირზედ ოქმი აწერია: «მეყაშვილო მეყაგ! ეს კაცი ამ არზით რომ ასე ჩივის, რადგან თავდახსნილი ყოფილა, ჳელი აიღვე, ბანცურიანთ რაღა საქმე ექნებათო».

ჩვენ თავდახსნილობის წერილი მოვთხოვეთ და არა ჳქონდა. მეორე წერილი წარმოაყენა ამე კოხტასშვილი: «ესე წიგნი მოვე-

ცით ჩვენ კოხტასშვილმა ქიტესამ და ძმამან ჩემმან გოგიამ თქვენ ბანცურის შვილს ანდუყაფარს, ძმის-წულსა შენსა და ვითს, ასე, რომე ოსმლობას წინ ჩამოსულნი ვართ, მამა-პაპით შენი ყმანი ვყოფილვართ და ახლაც ისევე შენ გვემევითო; არას კაცს ჩვენთან საბატონყმობთ თქვენს გარდა სხვას კაცს ჳელი არავისა აქვსო».

ამ წერილზედ მდევანბეგების! განჩენი აწერია: არხიმან-დრიტმა იოანემ იჩივლა, ეს კაცი თავდახსნილი არის და ეკლესიას დავით ბანცურის შვილმა მიართო და შესწირაო. ბანცურის შვილი დავით ფიცავს, არც შემიწირავს და თუ შევიწირე, წერილს დავედბლიო.

ჩვენ შეწირულობის წიგნიც მოვთხოვეთ კოხტასშვილს, მარამ არც ეს წერილი გამოცხადდა.

პირველად ამეუ ტყუის — თავი დავიხსენო და თავდახსნილობის წიგნი არა ჳქონდა; მეორეს ამეზედ ტყუის — არზას აძღლეს მეფეს, შოშია დაზნელის ყმა ვართ და ბანცურიანთ წიგნს მოვლი — მამა-პაპით შენი ყმანი ვართო; და მესამეს ამას ტყუის — დავითმა შემწირაო. დავით ფიცავს და არც შეწირულობის წიგნი ჩანს.

ამ სამის საქმითვე გამტყუნდა და ჩვენის სამართლით დარჩა ანდუყაფარს და ამის ძმისწულს დავითს კოხტასშვილი ქიტესა და გოგია ძმისწულბით.

ვინცობა არის ამ ქიტესამ ან თავდახსნილობის წიგნი მოიტახა და ან ბანცურიანთაგან შეწირულობის წიგნი წარმოადგინა, ბანცურიანთ ამ ქიტესასთან საბატონყმობთ ჳელი აღარ ექნებათ.

ჩვენ ეს სამართალი მივეცით და ნება მისისა უგანათლებულესობისა არის.

ეშოკალსო აღექსანდრე! ასე გაქარივე. ოკლონბრის იზ, ქორონიკონს უპბ.

შემაღლ: მდევანი ჳაშქარნივისი იოანე.

ქ. ჩვენ, საქართველოს უფლისწული მეფის ძე გიორგი, ამ სამართალს ვამტკიცებთ. ოკლონბრის იზ, ქორონიკონს უპბ.

ქ. ჩვენ, ბატონის შვილი ბაგრატი, განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. ოკლონბერს იზ, ქორონიკონს უპბ.

ვიორლი

ბაგრატი

1 მდევანბეგების. 2 გოგია.

374. ბანიწება პართენ მდივნის შვილის სასახლო საქმეზე

1794 წ. 20 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3133. ღედანი. ქალაღი. 43x16 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახმარია მძიმე.

ქ. პართენ მდივნის შვილს და კონდოლს მსახლობელთ ალავერდლისა, ჩოლ[აყა]შვილებისა და ენისელთ მოურავის ყმათ მამულზედ ჩხუბი გამოეროდათ, თოფები ესროლათ, პა[რ]თენ მდივნის შვილი და მაჭავარიანი ორნივე დაეხკათ. მდივანი დავით და მდივანი სვიმონ ჩიონდენ და სამართალს თხოვდნენ.

ჩვენ, ყოვლისა ზემოისა საქართველოსა მეფემან და სხუთა მეორემან ირაკლიმ, ეს სამართალი მივეცით: რადგანც ალავერდლისა, ჩოლაყაშვილებისა და ენისელთ მოურავის ყმათ ერთმანეთის თანხმობით მოეხდინათ შფოთი, ან მკვლელნი რომელნიც არიან, ისინი უნდა სამართალს მოსცენ და ან თითონ ერთობით უნდა სისხლი დაუტრონ.

პართენ მდივნის შვილი მესამე თვადათ ჩავარდა. მესამე თავის სისხლი სანატრელს მეფის ვახტანგის სამართლის წიგნით — **კმ** ამდენს რიცხვში — სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი არის გაჩენილი, რომ ეს სამას ოთხმოცდაოთხი თუმანი ალავერდლისა, ჩოლაყაშვილებისა და ენისელთ მოურავის ყმათ უნდა დაუტრონ.

მაჭავარიანის სისხლი აქ მოხსენებული არ არის, იმის სისხლი სხვა განაჩენით განდებდა. აღიწერა ოკლამბერს კ, ქორონიკონს უბა.

ქ. იასულო ეშეკალასბაშის შვილო ალექსანდრე! ეს ასე აღასრულე.

ბჰული: მე ფებთგანბანილთა მიერ ექლესია ვადიდე, ერეკლე.

375. ბანიწება ჭარუმიძეთა შვის სირბილასის საქმეზე

1794 წ. 9 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 53. საბ. № 138. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[82] ქართუმიძე ფარსადან ჩიოდა: ერთი ჩემი მშობლის მოახლე ჩვენმა საერთო ნასყიდმა ყმაშ სირბილაძე ბერმა გააქწობილაო და ბუში აყოლაო. და რადგანც ასე მოხდაო, ავიყვანე და ის გოგო იმ სირბილაძეს მივეცო. ჩემი ძმა ზა[ა]ლ ისევე ცოცხალი იყო. და როდესაც გაიყარნითო, იმ კაცზე ჩემს ძმას —

ზა[ა]ლს ხმა აღარა ამოუღიაო. და ეს ოცი წელიწადი არისო, რომ ის კაცი მე მყავსო და ჩემს კელში სამი შვილიც სხვა ეყოლაო.

ახლა ჩემი ძმა ბერი და ქართუმიძე რომ გამეყარნენო, ერთი უფროსი იყოო და ერთი უმცროსიო! ამთ საუფროსოზედაც კელი აიღესო, საუმცროსოზედაცო და ამ კაცის წილი მთხოვესო და ამისის მიზეზით იმ კაცში წილი დაუდევო. ეს რომ ჩემმა ძმისწულეებმა ზაალის შვილებმა შეიტყვესო, ამათაც ლაპარაკი დაიწყესო და იმ სირბილაძეზე და იმის შვილებზე შედავებიანო.

ამაზე ზაალის ობლებმა და [აქ] ფარსადანმა ბევრი ილაპარაკეს.

და რადგანც სამართალში ჩაცვივდნენ, ის სირბილაძე ბერი თავისის შვილებით სამოთ დავედვით: ოთხთავ მშათ სასწორიოდ უნდა გაიყონ და ამისი განაჩენი ზაალის შვილებს მივეცით, რომ კელთ უტორავსო. და ამ ქართუმიძე ფარსადანს თავის მუახლის პასუხი კი უნდა გასცენ.

ახლა ამ ფარსადანამ თავის მუახლის ვაჭბილებზე [v] შექნა [ლაპარაკი]. და ეს სამართალი მივეცია: რადგანც კაცი სამოთ დაიღვა, ამ ფარსადანს მოახლისათვის ერთი მართებული გოგო უნდა მოსცენ და საუპატიოდ თორმეტი თუმანი თეთრი უნდა მოსცენ; რომ ვახტანგ მეფის სამართლის წიგნში — **საბ** რიცხვში ისე სწერია და ჩვენც ეს სამართალი გავჩინია.

იასულო აბაზაძე პეტრე! ეს ასე გააჩივე. დეკემბერს თ, ქორონიკონს უბა.

გოგოს ფასი სამ თუმნად გარდაგვიწყვეტია, ასე გააჩივე.

მამებარა მე, იაკოფ ქართუმიძეს, ბიძიჩემი ფარსადანისაგან სამი თუმანი და ბიჭებიც მამე[ქ]ა, არაფერი ჩვენ ერთმანეთთან ძმობისა და სიყვარულობის მეტი აღარა არის რა მამულის მეტი, დღეს და დღეს იქით ერთმანეთის ძმობისა და სიყვარულის მეტი: რომელმაც მშვიდობა სიყვარული სთესოს, ღმერთმან აკურთხოს. შფოთისა და ჩხუბის მთესველს ღმერთმა კითხოს.

არის ამისი მოწამე: აბაზაძე პეტრე, ჩიკოტიძე იოსებ.

მე, იოსებ ბასილაშვილს, ამ ორთავ ბიძაშენის სიტყ-

1 უფროსო.

ვით დამწერია, მოწამეცა ვარ ამისი. დამწერა იანვერის ე, ქორონიკონს უბგ.

მამბარდა მე, ფარსადან ქარუმიძეს იაკობ ჩემის ძმისწულსადგან სირბილადის ბერის მეოთხელი. ქორონიკონს უბგ. + შეილი და ათი შაური რომ მივე ამ კაცის მეოთხედში.

მე, გიორგი მღვდელი, ამის მოწამე ვარ, დამწერიც ამათის სიტყვითა და ყაბულობითა. +

მე, პეტრე აბაზაძეს, ამისი მოასილი ვიყავი, ასე გამირიგებია ამათის ყაბულობით და მოწამეც ვარ. ქორონიკონს უბგ. +

376. ბანდინება მრგალე II-ისა იოანე აბაშიძისა და ზაალ ანდრონიკაშვილის მავლის საფიხე

1794 წ. 17 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1448. სპ. № 453. დღენა. დანიანებული. მარჯვენა და მემოთ კიდე მოხეულია. ქალაქი 38x19,2 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირთა წერტილი და მძიმე.

ქ. ქეშვიჩიბაში აბაშიძე იოანე ანდრონიკაშვილის ზაალ მარტყოფის მოურავს უჩიოდა: ჩემის მიწის გასადევარი კაპრეთის გვერდა ზაალ მოურავს უპოქრავს და არ მანებესო.

[ჩვენ, სრულიად საქართველოსა და სხვათა მეფემ მეორემან ირაკლიმ, ესენი ჩვენს წინაშე სამართალში ვალაპარაკეთ.

ზაალ მოურავმა თავისი პირით აღიარა: იოანე ქეშვიჩიბაშის მიწის გასადევარი კაპრეთის გვერდა იოანე ქეშვიჩიბაშისა არის, მე იმაში ცელი არა მაქვსო. რადვანც იოანე ქეშვიჩიბაშის წილს კაპრეთის გვერდაზე ზაალ მოურავს ორი წისქვილი დაუბრუნებია, ქვემო წისქვილისა ასე თქვა: ბატონის დაქეთის დროს კაცი მსახლებია და ჩვენი აქრის ის აღვილოო.

ამაზედ ეს სამართალი მივეცი: ქეშვიჩიბაშმა იოანემ ზაალ მოურავს თავის კაცებிடამ ოთხი კაცი შეუფლოს, ორი კაცი იხოვნოს; ორმა კაცმა იმ ზემო წისქვილის აღვილს რასაც ფიცით შემოუბარონ და შემოფარგლონ, რომ ამ აღვილს ბატონს ჩვენს ჯანოშვილის და ვითის დროს გლეხი კაცი სახლებიო, ის აღვილი იოანე ქეშვიჩიბაშმა ზაალ მოურავს დაქნებოს.

1 უპესა.

და თუ ზემორე წერტილისამებრ ვერ დაფიცა კაცი, ზემო წისქვილი დორჩება იოანე ქეშვიჩიბაშს; ქვემო ზაალ მოურავმა კი უნდა მოშალოს.

[დეკემბრის] იწ, ქორონიკონს უბგ. ყორისაულ[ბაშო] ლუქარსაბ; ეს ასე აღასრულე.

ბეჭედი: მე ფესთგანბანოლთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე ოთხი ბეჭედი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაყულად, დმეროს ვვედრებ ვიქნა მარჯულად, ქაიხოსრო

2. არ ირჩევა

3. მღვიანებე და ვიო

4. მონა დრთა თუმანიშვილი მღვიანი სულხან

ხელრთვა: სოლომონ.

377. ბანდინება შოშია აშირაჯიზის შვილისა და გლახა მახვილაძის სასინსლო საფიხე

1795 წ. 81 იანვარი

ცსსა. ფ. 1450. დღეთ. № 38. სპ. № 105. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[78v] მის უმადლესობას ებრძანებინა: გლახა მახვილაძე რამინ ამირეჯიბის შვილს გოგიოს გოგია სამართალში დავიბარეთ, არ მოჰყვა, გლახას საჩივარი მოსმინეთ, გლახას ჭრილობა ნახეთ და სამართალი მიეციოთ.

ბრძანებისამებრ გლახა ვალაპარაკეთ: მარიაშვილის თემი ჩემი სიკვდილი გამოირჩიეს რამინმა და მისმა შვილმა — გლახა მოქაი-ლოთ, ამისი მამული ჩვენ დავიჭიროთო. მოდავე ვინდა გვეყოლებო; შუღლამეს მომიხდნენ, მე სახლში შექინა, ძახილი დამიწყეს — ჯარი ჩამოვიდაო, ყარაულში გამოდიო, მე გამოშვეს, ჩემს კაცს მიუხდნენ, ჩხუბი დაუწყეს, ჩემი სახლისაკენ წამოდი — იყარაულეთ; მე დაუძახე — ჩემს მხარეს ჩემის კაცით მე გავამაგრებ, შენ შენი მხარე გამაგრებ; ეს რომ ვთქვი, მასმინე შემომავინა; ჩემის სახლი-საკენ გაგბრუნდი, თოფი მესროლა, მარჯვენა მკლავი ასე მომტეხა, წავიქვი; მამამ დაუძახა — ნუ გაუშვებ, მოკალო. დამბახა! [74] რომ არ გამოვარდა და ხმლით შემომიტევა, სახლში შევიარდი, წევა დარწყო, შემოვიეთ — თავსაც მოვუსკრიო.

მავე დამეს ბერძანს წიველ; სახლი დავაელებტინე, არ ამიკლოს, გასადები წაართო, რაც სახლის ავეჯულობა მქონდა — აიკ-

1 დაბანა.

ლო, ბატ-ქათამი დაჰამა, ვენახს შეუსივა კაცი, მოაკრეფინა, ღობე დაწო, ჩემს წისქვილს დაეპატრონა და მიზლი იღო, სამართალი მა-
ლირსეთო.

რადგან მისმა უმადლესობამ რამინის შვილს სამართალში მო-
წოდება უბძანა, ურჩობა ქმნა და არ ჩამოვიდა, თუ სიმართლე
ქონდა — უნდა ჩამოსულიყო, თავისი თავი გაემართლებინა, რად-
გან არ ჩამოვიდა და გლახამ დაჭრილი მკლავი სამართალში მოატა-
ნა და სამართალს ითხოვდა, გლახას ჭრილობა გავზომეთ, თექვსმე-
ტის მარცვლის ზომა იყო.

სამართალი ასე სწერს: რაერთი ფილთას უსაქმია, ის
უნდა ჭერის მარცვლით ვაზომონ და იმავ ჭრილობაზე ერთიოდად
გუჩინონ. იმიტომ რომ ამგვარი დაჭრილი უფრო გაირჩებოდაო და
პეგრს ჭირს ნახვედაო, თოფისას უფრო მეტი გაუჩნდებოდაო*.

რადგან თოფით დაჭრილი არის და ფილთას უსაქმია და სა-
მართალი ასე სწერს, ამისთვის დაუორკეცა სამართალმა.

ეს გლახა შუახნაურშვილად ჩავარდა. შუა ხნაურ[V]ის ერთის
ჭერის მარცვლის ზომის ჭრილობა თექვსმეტი მინალთუნი არის,
გლახას კელის ჭრილობა თექვსმეტი მარცვლის ზომა იყო, თექვსმე-
ტი მარცვლის ჭრილობის სისხლი იქნება ოცდახუთი თუმანი და
ექვსი მინალთუნი.

რადგან თოფით არის დაჭრილი და ფილთას უსაქმია და სამარ-
თალი ასე ჭრილობას ერთიორად უჩენს, ამისთვის შეუორკეცა სა-
მართალმა, რომ იქნება **66** (ორმოცდათერთმეტი თუმანი და ორი
მინალთუნი); ეს გვარისშვილობისათვის მიეცა.

რადგან მისის უმადლესობის აღმადარია და სამსახურში განწე-
სებული, ამისთვის სამართალმა ამ სახელისათვის დაუორკეცა, რომ
იქნება **66** **წ** (ასორი თუმანი და ოთხი მინალთუნი).

რადგან თავიც ჯიხით გატეხილი ჭქონდა, ამის განატეხიც გავ-
ზომეთ, ექვსის ქურის მარცვლის ზომა იყო, ამისთვისაც სამართალ-
მა გაუჩინა ცხრა თუმანი და ექვსი მინალთუნი, რომ შეიქნა მკლავ-
ისა და თავისა ჭრილობის სისხლი ასთორმეტი თუმანი.

თუ სამართლისა და ბძანების ურჩობა არ ექმნა გოგიას და სა-
მართალში მოჰყოლოდა, სამართლის განწესებისაებრ მესამედს ვა-
ბატეხდით, რადგან ურჩობა ქმნა, ამისთვის სამართალმა აღარ მის-
ცა პატივების ადგილი. და უნდა ზემოთ განჩენილი სისხლი **რის**

* შტრ. ვახტანგის სამართლის წიგნი, მუხ. 49.

(ასთორმეტი) თუმანი — ნახევარი ნაღდი და ნახევარი ვეჯი —
ამირეჯიბმა გოგიამ მოსცეს **[75]** მახვილად ეს გლახას.
და რაც აუკლია, ისიც ერთიორად უნდა მოსცეს.

გლახა რომ ჩივის დამბახა არ გამოუვარდა, თორემ ჩემზე დაა-
ცემინაო, თუ ამის მოწმე[მ]ებს გლახა სამართალში მოიყვანს და სა-
ბუთს უზამს, მაშინ რაც სამართალში გეწივრია დამბახის¹ დაცემისა,
იმის სამართალს მიეცემთ. და თუ მოწმით სამართალს ვერ უზამს,
ამაზე აღარ ვალაპარაკებთ.

ბეჟან ხერხეულიძე და იოსებ თომასშვილი
ეს ასე აღასრულეთ. იანერის **ლა**, ქორიციონს **უბ**.

□	□	□	□	□	□	□	□

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა და სხვათა მეორე
ირაკლი, ვამტკიცებთ განჩინებას ამას. თებერვლის **კბ**, ქორო-
ნიციონს **უბ**.

378. განჩინება მუხრანბაბონის შვილანის სასახლის სამეფო

1795 წ. 5 მარტი

ესა. პ. კარბელაშვილის პირადი ფონდი. № 1461. რეული № 3.
საბ. № 66. პირი. ქალაქი. მგდრულო.

ქ. მუხრანის ბატონის შვილები ლევანის შვილი გოგია
და ნიკოლოზ და ბაგრატიის შვილი ბაგრატ მუხრანს
სასახლზედ ჩიოდნენ.

ლევანის შვილი გოგია და ნიკოლოზ ასე ამბობდ-
ნენ: რომელსაც სახლში ჩვენ ვდგევართ, ეს ჩვენის მამა-პაპათ სა-
სახლე არისო და ბაგრატ რომ ჩვენს სასახლეში დგას, ამ მიზეზით
მომხდარა მავათი დღეობა: ოსმალთ რომ მუხრანისათვის გალავანი
შემოუსულათ, მაშინ ბაგრატის მამა-პაპათ წილი სასახლე გალავანს
გარეთ დარჩომილა და ავის დროს და სახლისეკცობის გულისა-
თვის ჩვენს მამებს ბაგრატის მამისათვის უთხოვიათ და დაუყენე-
ბიათ. და მას დღეს აქეთ ჩვენს სახლში დგანანო და ნათხოვრობით
დაყენებისათვის და კარეკცობისათვის თავისას ეძახის, თორემ თა-
ვისი მამა-პაპათ სასახლის ადგილი დღესაც კელთ უჭირავს.

ბაგრატ ამას ამბობდა: მამაჩემი ამ სახლზეში მდგარა,

1 დანბახა, 2 დანბახის.

მე ამ სახლებში ვდგევარ და ამის მეტათ ეს მათგან არა გეტყვია — ეს სახლი ჩვენია და თქვენ ნათხოვართ დგებართო; თუ მაგათი იყო და ნათხოვართ დაგვაყენეს, ან მამაჩემს, ან მე რატომ წიგნი არ გამომართევსო.

ამათი სარჩელი მოვისმინეთ და ორსაც მხარეს მოწმე[ებ]ი მოვ-
ახოვეთ. ორთაც მოწმე[ებ]ისაგან მოწმობის წერილი მოგვიტანეს.
ჩვენ ამათი მოწერილი მოწმობა გავშინვეთ. იმათის მოწერილის
მოწმობით არცერთს მხარეს სამართალი არ გადაწყდებოდა, ამი-
ტომ არცერთის მხრის მოწამე მტკიცეს მოწმობით არ ემოწმებოდ-
ნენ და გავგონილად მოწმობდნენ.

ამისთვის ჩვენ, საქართველოს მსაჯულთშეკრებილებამ, ეს სა-
პართალი მივეციო და ფიცი განვაჩინეთ: რადგან დღეს იმ სახლში
ბაგრატის შვილი ბაგრატ დგას, სამართლის ძალით ფიცი ბაგრატს
ერთება; ლევანის შვილმა ოთხი მუხრანელი კაცი შეუვდოს, ოთხი-
დამ ორი იშოვოს და ეს კაცნი ასე შეაფიცოს, რომ: «რომელსაც
სახლში ბაგრატ დგას, ის სახლი თავისი ეზოთი და კარმიდამობი-
თი ბაგრატის შვილების მამა-პაპათ სამევიდრო სსახლე იყოს და
ლევანის შვილებს ნათხოვართ არ დაეყენებინოსთ».

თუ ასე იფიცეს, სსახლე დარჩება ბაგრატის შვილს. და თუ,
როგორც დაგვიწვებია, ასე ვერ იფიცეს, ლევანის შვილებს რა-
ჩებათ.

ავალის შვილო გიო ყაფინაშაშო! ეს ასე აღასრულე.

მარტს ე, ქორონიკონს უპგ.

ქი- ოსრო		მე- ოლი	თემ- რახ	სოლო- მონ

სულ- ხან	დავით

ქ. მის უმალღესობის ბძანებით ეს სამართალი ასე გადასწყდა.
ბაგრატს რაც მოწმე[ებ]ი ჰყვანდა შევარდნილი, არ მიჰყვენენ —
უსამართლოთ უჭირავსო, ვერ მივეყვებითო. თითონაც უარი თქვა
ფიცისა ხალხში და ჩვენც კელი აღმართით ლევან[ს] შვილებს დარ-
ჩა. მარტის კდ, ქორონიკონს უპგ.

ხელრთვა: გიო.

379. ბანენიზა ფირან შაბურისხვილისა და ხოსროაშვილის მამულია
საპმიზა

1795 წ. 15 მარტი

ცსსა. ფ. 144ა. საბ. № 3240. ღელანი. ქალაღი. 19,3×16,6 სმ. მხებრულო.
გაყვეთილობის ნიშნად ნახპარია წერტლიო.

ქ. შაბურის შვილი ფირან და ხოსროაშვილი
რომ მამულსა დაობენ, ამაზე ფირანმა სისოურის პატარაკა-
ცი წამოაყენა და თქვა: რასაც ეს იტყვის, ამის ვჯერჯავო. ამის
ვკითხებთ და დიდის ფიცით შეილებსა, სულისა და თავის ფიცით.
ქრისტესთან ვიყო პასუხის გამცემი, თუ ტყუილად ვჰსთქვაო. მა-
ხურის შვილის მამულისა ზემოთ თელებთან რომ დიდი სამ-
ღვარი წასდევს, იმას ქვეით სისოურის მიწამდის მანჩურისა
არისო, წალოტს ორის დღის მიწა იქით წყლამდის და აქათ სისო-
ურის მიწამდის მანჩურისა არისო, ჭაობს იქით ტყემდინ მანჩურისა
არისო და ჭაობს აქათ მახლამისაო.

კიტრის შვილმაც ასე უმოწმა: მე კი არ მოვსწრებო-
ვარ და გამიგონიაო, როგორც სისოურმა იმოწმა, ამაწაც იმგვარად
თქვა.

ეშვიკაბაში აღათონიკე, ერთი იასაული უჩინე, რომ ამ
მიწებზე კელი აღმართოს და ხოსროაშვილს თევედო-
რეს მიაბაროს. მარტის იე, ქორონიკონს უპგ.

პეე: რტოდ ვარ დავითის, მგელ-ლომად ვით ის, ვახტანგ
ვამტიცებ მეფის ძეობით.

ქ. კობიაშვილო სოლომონ, ამ საქმეზედ იასაული
ხომ შენ ყოფილხარ, მაშინ ფირან მოურავი! შაბურიშვილი² სი-
სოურის პატარაკის მოწმობის ყაბული გამხდარა, შენ მისულხარ
და არ გამოგყოლია. ახლა კიდევ უნდა მიხვიდე, იმ სისოურის შვი-
ლი და კიტრი უნდა წამოიყენო, სადაც საღაო მამულა იყოს, რო-
გორც თავეთის მამებისაგან გავგონოსთ, ისე უნდა ისულდმერთონ.
და როგორც იმათა თქვან, ისე უნდა ჩვენ გვაკოდინო. დეკემბრის
აზ, ქორონიკონს უპდ.

ნინია ქუ მსის შვილო, შენც ამასთან უნდა იყო და
სისწორით მოიქცეთ ღმრთის წინაშე.

1 შოტრავს. 2 შაბურისხვილს.

შემა: რტოდ ვარ დავითის მგელლომად ვით ის ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

ქ. მე, ქუმისისშვილს ნინიას და კობიაშვილს სოლომონს გვებრძანა ამ საქმის მოსილობა. როგორც ბრძანება იყო, ისე ის სისოური და კიტრის შვილი წაიყვანეთ, და რომელსაც ხოსრუაშვილი და შაბურისშვილი მამულს დაობდნენ, ის მამული სისოურისა და კიტრის შვილის ფიცითა და მოწმობითა სწორეთ ხოსრუაშვილს დარჩა.

დევებრის იმ, ქორონიკონს უბდ.

ქ. მე, ხუცეს მგალობელმა ევსტათიმ ამ ნინია ქუმისისშვილისა და სოლომონ კობიაშვილის სიტყვით დავსწერე.

ხელთვა: ევსტათი

ქ. მეფის ძის ვახტანგის ბრძანებითა და პ[ი]რობა ქმნითა ვარდავსწერე ეს განაჩენი უმეტნაკლებით მე, იოანე ოსყოფილმა დაიკონმა, ივლისის დ, ქორონიკონს უპთ.

თავში:

ქ. რადგან ქელმეორედ კიდევ სამართალში შემოვიდნენ ეს ორნი მოადენი, სამართალში ჩვენ კიდევ ამ ორისე მოადვეს ყაბულო[ბი]თ სისოურს დათუნასა და კიტრის შვილს უბანეთ იმ მამულის საქმე. იმ მამულისათვის შემოუვლიათ ჩვენგან გაგზავნილთ მოსაქმეების ნინიას და სოლომონის თანდასწრებითა, ხოსრუაშვილის მამულად აღმოუჩენიათ, რადგან ასე ყოფილა, დღეის იქით იმ მამულზედ ხოსრუაშვილს ვედარავინ ედავება.

დევებრის იმ, ქორონიკონს უბდ. იმ სადაოს მამულისათვის შემოუვლიათ.

შემა: რტოდ ვარ დავითის მგელლომად ვით ის ვახტანგ ვამტკიცებ მეფის ძეობით.

380. განინება საინაზვილის უმის ალაპაშვილავის საქმეა

1795 წ. 27 მარტი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 220. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[162v] ჩვენ — საქართველოს უფლისწულს მეფის ძესთან ირილა საგინაშვილის საქმის ქვრივმა და ობოლმა ბაგრატიმა; თავის კაცს ადამაშვილებს გოგიას და ივანეს უჩიოდნენ, რომ ჩვენი ყმა არისო.

ის კაცი მოვაყვანინეთ და იმის რაც აზრი იყო, ყველა შევი-

ტყეთ იმ კაცის მათლბი. ის კაცი თაობითაც ამათი ყოფილა და ახლაც ამით დარჩათ. არავის ამ ადამაშვილებთან საქმე არა აქვსთ, იქვე თთხთვალში უნდა ოდგნენ, მანამდისინ ამით ერთი ბინა მიეცემოდეთ და ან ერთს ბინას უშოვნიდნენ; და რაც შეუძლიანთა და ან ბატონყმობის რიგი იყოს, თავის შეძლებით უნდა ემსახურონ, რაც ხანი იქ დაყონ; მაგ კაცთ უბრალოთ ვერავინ შეაწუხებთ, მანამ მანდა დგას.

მარტის კვ, ქორონიკონს უბდ. ვიორი

381. განინება დიმიტრი მალოგოშვილის ძვრივის საწინაპილოს საქმეა

1795 წ. 8 მაისი

ცსა. ფ. 1448. საბ. № 5635. დღაღი. ქალაღი. 30,8x16,6სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი.

ქ. მისს უგანათლებულესობას მეფის ძეს გიორგის იქმით ებძანა: მალოგოშვილის დიმიტრის ქვრივი და ობოლი საწინაპილოზედ რომ ჩივის, ამისი სამართალი უყავო.

ჩვენ, მდივანბეგმა ოტიამ, ორი იასაული გავგზავნეთ, საწინაპილოეც გავაჩრევინეთ და მალოგოშვილები დავით, მდივანი ბეჟან, კიდევ პატარა დავით და სოფლის კაცნი დავიბარეთ: ვისაც სიტყვა გაეჭსთ ამ საწინაპილოზედ, სამართალში ელაპარაკეთ ამ ქვრივისა და ობოლის.

ამ აზნაურშილებს და სოფლის კაცთ ასე შემოეთვალათ: ჩვენ არც ვედაქმებით, არცა რა საქმე ვაქვსო, ღმერთმან მოახმაროსო ამ დემეტრეს ქვრივისა და ობოლისა.

ნავენახობი საწინაპილოს რუსხულზედ მიედმის, აღმოსავლეთისაკენ რომ შარა არის, იმ შარას აქათ ამ ქვრივისა და ობოლის არის ეს მამულიცა და საწინაპილოცაო. შარას იქით სასოფლო მიწა უქესო და ამ მიწაში ერთი ტაბარუჯი დაუსასლებიათ და ეს ტაბარუჯი ჩემობდა, ამ ჩემი მიწისა იქნებოა.

რადგან აზნაურშილებს და სოფლის კაცთ ერთიანად გაუჩხრეკიათ ეს საწინაპილო იასაულზეთან, როგორც ზემორ დავიწერეა,

1 + და ან ერთს ბინა უშოვნიდენ.

აზნაურთა და სოფლის კაცის სიტყვიტით, დარჩა ამ დიმიტრიის მგალობლიშვილის ქერცისა, ობოლს ეს საწისკვილო.

ე შ ი კ ა ლ ა ბ ა შ ო ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ! ეს ასრე გაურჩიე. მაისის, იმ, ქორონიკონს უბა.

ბეჭელი: მონა ლთისა მდივანბევი ო ტ ი ა.

კიდებუ:

ქ. ჩვენ საქართველოს უფლისწული, მეფის ძე გიორგი, განჩინებას ამას ვამტკიცებთ. მაისის თ, ქორონიკონს უბა.

გიორგი

382. განჩინება თომა მდივანბევიშვილისა და სანისა აბრიაშვილის მამულის საქმეზე

1795 წ. 28 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Qd 426. დღენა. ქალაღი. 48,5×19,6 სმ. მხედრული. განვეთხოლობის ნიშნად ნახმარია ერთი ან ორი წერტილი.

ქ. მის უმადლესობას ებძანა ჩვენ მსაჯულთათვის: თ ო მ ა მ ე - ღ ვ ი ნ ე თ ხ უ ც ი ს შ ვ ი ლ ს რომ უჩივის ა ბ რ ი ა შ ვ ი ლ ი ს ე ხ ნ ი ა, ალაპარაკეთ და სამართალი მიეცითო. თომა და სე[ხ]ნია ვალაპარაკეთ.

ს ე ხ ნ ი ა ასე ჩ ი ო დ ა: ხ ი დ ი ს თ ა ე ს რომ დავსახლდით, მოურავმა და მოხუცებულთ კაცთ მითხრეს — ეს თქვენი ნასყიდი მიწა არის, ეს დაიჭირეთ: რადგან მეც ვიცოდო, იქმათაც ასე მითხრეს: ცარიელი მიწა ვენაჭით ავაშენე: თომამ წამართო.

თ ო მ ა მ მ ი უ გ ო: ამის უმადლესობისა ეს ოქმი შექონდა: უნდა სახასის ბეითალმიდამ ორმოცდაათის დღის მიწა მომცემოდა, მიველ და ვთხოვე, დამიწერა მოურავმა და მოხუცემ აქ ეს მიწე-ბო. ამ შენის ნაქონის მიწისა ასე დამიწერა: თუ სეხნიამ ნასყიდობის წიგნი მოგიტანოს, იმ სეხნიასი იქნება, თუ არადა, შენ უნდა დაგანებოსო. თუ ნასყიდობის წიგნი გაქვს, მაჩვენე, კელს ავიღებ, თუ არადა, უნდა დამანებო.

ჩვენ, მსაჯულთ, სეხნიას ნასყიდობის წიგნი მოვთხოვეთ, ვერ მოიტანა. ასე თქვა: ა ტ ე ნ ი რომ ლეკებმა წახადინეს, მაშინ დანეკარგაო. მოწამეთ მოწმობა მოვთხოვეთ, იქაურთ მახსოვართ კაცთ მოწმობის წერილი მოიტანა, რომელშიაც ასე ეწერა: ეს ერ-

ოის დღის მიწა ბ რ ო ლ ა შ ვ ი ლ მ ა ამ აბრიათ მოჰყიდაო, წიგნი ჰქონდათ, დაკარგესო.

[თ ო მ ა მ მ ი უ გ ო: რასაც შენი მოწამენი მოწმობენ, მაგაზე მეტი რათ გვიტრავსო. რადგან იმ სოფელელთ მოწმობა მოეწერათ — ეს ერთის დღის მიწა ნასყიდი არისო — ვენახათაც შემოუფარგლავს, იმათი, მოწმობით ის ერთის დღისა შემოუფარგლული რომ არის ვენაჭათ, ის სეხნიას დარჩა იმქათის მოწმობით.

და თუ თომა ამაზე უძლიერეს მოწმობას მოიტანს და იმათს მოწმობას გააუტლებს, მაშინ იმ შემოუფარგლულის ვენახის ტოლი იქვე სოფლის ახლო მიწა უნდა სეხნიამ თომას და პაატას უნდა მოსცეს. და თუ თომა ამ მოწმობაზე უძლიერეს მოწმებებს ვერ მოასხამს, სეხნია იმ ვენახის ტოლს მიწას აღარ მოსცემს.

და სხვა სამის დღის მიწა ბეითალმალი რომ ყოფილა და სეხნიას ჰქონია, ის კი თომას და პაატას დარჩა. და თუ სეხნია იმ სამის დღის მიწის ნასყიდობის წიგნს მოიტანს და ან საქართველოს სამართლის ჩვეულებისაებრ მოწმით და ფიცით გულს აჭერებს, რომ ეს სამის დღის მიწაც ჩემი ნასყიდი არისო, მაშინ ის სამის დღის მიწაც სეხნიას დარჩება.

და თუ ვერც ნასყიდობის წიგნს მოიტანს და ვერც მოწმით გულს აჭერებს, ამ სამის დღის მიწაზე ვეღარ ელაპარაკება თომას და პაატას სეხნია, თუ ფიცით გულს არ აჭერებს.

თ ა რ ხ ნ ი ს შ ვ ი ლ ო ხუთასისთაო დ [ი მ ი ტ] რ ი ! ეს ასე შენ უნდა გაქაირგო, როგორც გაგვიჩენია. მაისის კს, ქორონიკონს უბა.

თხზ ბეჭელი:

1. მეფემ მყო ერთა მსაჯულად, ღმერთს ევედრებ ვიქმნა მარჯულად, ქ ა ი ხ ო ს რ ო.

2. მ ე თ ო დ ი *

3. მ ე თ ო დ ი *

4. მონა ლთისა თ უ მ ა ნ შ ვ ი ლ ი მდივანი ს უ ლ ხ ა ნ.

1 მსოფლეთ.

* ორივე ბეჭედი ერთნაირია, მაგრამ პირველი ნახევრად გადასულია.

1795 წ. 30 მაისი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 580. პირი. ქალღი. მხედრული.

ქ. ხუცისშვილს მოსეს ღმრთის მსახურის მეფის ძის იულონისათვის არზი მიერთმევიანა კვირაცხოვლის მნათეობის საქმეზედ.

მის უგანათლებულსობას მათის უწმინდესობისათვის მოგხსენებინა, სამართალი თქვენ უსაჯეთო. და მათ უწმინდესობას დიკასტრიისათვის ებძანებინა, რადგან უბნელის სამწყსო¹ არის და ეკლესიის საქმეა, წიგნი მიუწერეთ, იმათი ეფისკოპოსია და ვალიც ამს, მოკითხოს და სამართალი იმან უსაჯოს.

მე, ფრიად ცოდვილმა და ყოვლად უღირსმან უბნელ ეპისკოპოსმა იულონს, ჩემს ეკლესიაში მოვიყვანეთ ხარებაშვილი გიორგი მღუდელი და ხუცისშვილი მოსე, ვალაპარაკეთ წინაშე ღმრთისა.

ხუცისშვილი ამას ჩიოდა: ძველადც კვირაცხოვლის მნათეც მე ვყოფილვარო და დღესასწაულზედაც ხატიც მე მჭერაიო.

შემდგომად ხარებაშვილი მიუვებდა: მართალია, შენც მნათე ყოფილხარო, ხატიც გჭერაიო და მეც შენი ძმა ვყოფილვარო და მნათეობაც მჭონაიო. დღესასწაულზედ ხატი ხან შენ გჭერაიო და ხან მეო.

ამათი ლაპარაკი, დიაღ, უძლური და შეუწყნარებელი სიტყვა იყო. ორისვე მხარს სამართალმა მოწამე მოსთხოვა და წერილებიც. ორთავ ძველი წერილები მოგვიტანეს, რომ: ხუცისშვილი ღმრთის მსახურს ბატონისშვილს ხორამზეს კვირაცხოვლის ეკლესიისათვის შეეწერა. და კჲალად ჭელმეორედ ბატონისშვილს ლუარსაბს, ვახტანგს და დაუთმირზას შეეწერათ. ეს შეწირულების წიგნები მხოლოდ ხუცისშვილებს აცხადებდა და ხარებაშვილის გვარობის ხუციანობის ძის კი არას აცხადებდა.

ხარებაშვილს ნუგზარ ერისთვის სითარხნის წიგნი აქუს და იმ ეკლესიის მნათეობას უცხადებს და სითარხნეს. ხარება-

შვილს სამართალში საბუთი მოქონდა, რომ შენი სახლისკაცი ვარ და ნათესავიკაო.

ხუცისშვილი მიუვებდა: შენ ხუციანიძე ხარ და მე ხუცისშვილიო.

ამათმა ლაპარაკმა სამართალს ეჭვი მისცა და დააფიქრა. სამართალმა სარწმუნო მოწმეები და წერილები სთხოვა და ფიცი. ამ სამში ერთი უნდა ემოვნა; და პეიმიანი ერთი კვირა დაუდევით. ამ ერთ კვირაში ეს მოწმეები უნდა ემოვნა. ამაში ერთი თვეც გამოვიდა ვერ იმოვნა; და ზოგიერთი ემოვნა და ზოგიერთნი სარწმუნნი ვერ იყვნენ; და სამართალი ამ მოწმობას ვერ ერწმუნა, რომ აქეთ-იქით მხრის მოწმობა იყო.

შემდგომად ხუცისშვილმა მოწმობის წერილი სამართალს მართო, რომ სამღუდლოთა და კეთილშობილთა და მდაბიურთა ერთა ღთის ფიცით და ჭელმწიფის შემცოდებობთა ემოწმათ¹.

და კჲალად ამ წერილებს ვერ ვერწმუნე. მოვედ შინა, მოუწოდე სამღუდლოთა, კეთილშობილთა და მდაბიურთა ერთას; დიდის შრომით და ღვაწლის დადებით გამოვიძიეთ ღმრთის² მოწმობით.

ამ მოწმეებმა ხუცისშვილს ასე უმოწმეს, რომ: ძველად ამათ³ მამა-პაპათ დღესასწაულზედ ხატი ამათ სჭერაიო და ჩვენც ასე გვინახამსთ. დავა არც ძველად თქმულა ამ ხატზედ და არც ჩვენ გვინახავს და არც ვაგვიგონია.

რადგან ძველადგანც ამ ხუცისშვილებს სჭერია დღესასწაულზედ, ახლაც სამართალმა ხუცისშვილებს მისცა, რომ დღესასწაულზედ ხუცისშვილებს მოსეს, თვედორეს და იოსებს უნდა ეჭიროთ ხატი, თვინიერ მამულისა.

შემდგომად ნუგზარ ერისთვის წერილი აცხადებს და მოწმეებიც სარწმუნო კაცნიც მოსდევნენ, რომ ხარებაშვილიც კვირაცხოვლის მნათე ყოფილა. სამართალმა ეკლესიის მნათეობიდან ვერ გამოიყვანა.

რიგორც მამა-პაპათგან ძველად განწესება ქონიათ. დღესასწაულზედ კანონისებერ ხარებაშვილი ისე უნდა იმყოფებოდეს; და დღესასწაულზედ სამლოცველოს ჩვეულებისამებრ გაიყოფდენ.

შემდგომად მათის უწმინდესობისა დიკასტრიის ებრძანა: კვირაცხოვლის ეკლესიის შეწირულობის მამულები ვისაც აქუნდეს,

¹ ემოწმათა. ² ღთის. ³ ამათ.

¹ სამწყსოა.

უნდა გამოიძიო და ეკლესიას თავისი მამულები უნდა მიაბარო, ყმას ეჭიროს თუ გარემე კაცთა, რომ ეკლესიის კანონისებერ ღალა, კულუხი თუ სდებიათ, სრულეობით უნდა მიეცეს და არ დაქალონ.

ჩვენ წერილით სარწმუნო კაცთაგან გვეუწყა: ეგ ეკლესია დარღვეულია, დაიქცევა სადმე; თავის შეწირულობისაგან არც ღალა ეძლევა და არც კულუხი, არც ყმათაგან და არც სხვათაგან. ამგვარი საქმე, დიაღ, უკანონო არის და უმინდათა მამათა კანონმწი დიდათ ცოდვით სწერენ, რომელმანც შეწირულობა გამოახვას, კანონისებერ ეკლესიას თავის განწესება არ მისცეს.

ჩვენ ასე განგვისცია წინაშე ღმრთისა. შემდგომად ჩემსა რომელსი უპირატესნი მობძანდეთ წმიდის სტეფანის ეკლესიაზედ და სუფედდეთ, თქვენცავე ასევე დაუმტკიცეთ, რათა თქვენიცა განსჯილი კეთილად განაგოს ღმერთმან. და რომელიცა თანა გვედო ყოფად, ეყავით.

მე, ყოვლად უღირსი¹ გლახაკი¹ ხუცესი¹ პანტელეიმონ დეკანოზი, ესწერ. მისის ღ, ქორონიკოსს უბგ.

ქ. უუმდაბლესთ მდაბალი ყოვლად უღირსი ურბნელი ეფესკობოზი იულიოს. ხელთა

ქ. ურბნისის კანდელაკი ამ განაჩენის თანაჲმ ვარ. სიმონ

ქ. მე, მირზაშვილი გოგია მოურავი, ამ განაჩენის თანხმ ვარ. ვიორვი

ქ. მე, დავითის შვილი ასლამაზ, თანხმ ვარ ამ განჩინებისა. ასლამაზ

ქ. მე, თავყელი შვილი ზურაბ, ამ განაჩენის თანაჲმ ვარ. ზურაბ

ქ. მე, გაბრიელ მღვდელი, ამ განაჩენის თანაჲმ ვარ. გაბრიელ

¹ გლახაკი.

ქ. მე, მღვდელი მლთისავარ, ამ განაჩენის თანაჲმ ვარ.

მხო-სავარ

ქ. მე, მამასახლისი თათრის შვილი ტეტია, ამ განაჩენის თანაჲმ ვარ. †

384. ბანიონა ღკვიტობარეის ბაშულის სამაჲზი

1795 წ. 11 ივნისი

ესსა. ფ. 1448. საბ. № 1667, დღანი. ქალაღი. 40,5X19,5 სმ. მხედრული. განკეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი.

ქ. დავით გარეცის წინამძღვარს მოგხსენებინა მათის უმალღელობის მეფისათვის და მათის უწმინდესობის კათოლიკოზისათვის, რომ: ეანთას წმიდის დავითის მამული არის, განაჩენები მაქვსო და მამული კი არ მიჭირავსო.

მათს უმალღესობას და მათს უწმინდესობას ჩვენ — კახეთის მონამართლეთათჲს ებრძანათ: მოიკითხეთ, გამოიძიეთ და თავისი მამული დაანებეთო.

ჩვენ ბრძანებისებერ მოვედით ვანთას, წინამძღუარიც მობრძანდა, განაჩენები მოიტანა სანატრელის ბატონის თეიმურაზისა და დედოფლის ანანასი, მათის უმალღესობისაგანც დამტკიცებულ არის. ამ განაჩენში სწერია: ბატონის შვილი კათალიკოზი დომენ[ე]ტი თავისის მამულების ვასასამძღვრავად წმობრძანდა და სამეხეღი ნიკოლაოს და სალოტუცი ედიშერ მოსამართლეთ გაეატანეთო და ვანთას წმიდის დავითის მამული ქოქიაურა, ჭონიაურა, დევეარაული, თუთახ შის შვილის მამული, ნაზრევი და სამეზრეო უნახათ და დაქანებებინათო; ჩვენც ვავსინჯეთ, დავანებეთ და დაუმტკიცეთო.

ერთი განაჩენი ამ სამეღლისა სალთხუცის მოიტანა, რომ ეს ზემოხსენებული მამულები ვავსინჯეთ და დავით გარეცის მონასტრისათვის დაენებებინათ.

მასუკან კიდევ მღვიანავის სახლისკაცებს ოხიან-ყოჩიანთ ღაპარაკი დაეწყათ, ბოქოულთხუცესი მაცა მოსულყო ამათ სასამართლოდ და იმის წიგნი მოიტანა, ასე ეწერა: ბატონის ბრძანებით მოველო ან გოგნია ნაცვალს უნდა დაეფიცნათო და ან წინამძღვრის კაცებსო. გოგნია ნაცვალს ფი-

ცი შევადგე და ვერ შეიძლო და მერმე ოხ[ი]ან-ყორჩიანთ ტატე-
მაშვილს გიორგის და მკედილის შვილს მახარეს
სატი კელთ ჩაუსვენაო ჟარდანიმა და ის უწინდელი განაჩენი
კელთ მისცაო და დქიფიკაო, რაკ იმ საკომლოების გარეშემო
იყო თავისის ვასადევრით — მითი, ბარით, დაიფიცესო. ეს წიგნე-
ბი მოიტანა წინამძღუარმა.

ჩუენ უთხარით: აბა ფეხი დაგვიდგაო, სად არის ეს მამულე-
ბიო. ახურელნი უფროსნი კაცნი გაგვიძღვენენ, აბანოს ქვემოთ შარა
რომ გარდაივლის გარდღიარდმო ბუშატის ქვეამდის, ამას
ზემოთ დაუფიკავთ ჩუენს მამა-პაპათაო, და ამაში არის ეს მამუ-
ლები, თუთახშის შვილის მამულს გარდაო. თუთახშის შვილის მა-
მული გზას ქვემოთ დანიშნეს და შემოუარეს. ვანთელი მემკვიდრე
კაცი არ იყო, რომ გვეკითხა და ახურელთ ასე სჩქევს.

ჩვენ ამ ახურელთ სიტყვას ვერ დავემოწმენით. თუ სხვას მო-
წამეს იშოვიან, რომ ამათი სიტყვა დაამტკიცოს, ხომ გზას ზეით
დარჩება მონასტერს და ქვეითი ვენახიც.

და თუ სხვა მოწმე ვერ იშოვეს, რომელიც მოფიციარი ორი
კაცი უწინ ყოფილან — ტატემაშვილი და მკედილისშვილი, ამათმა
შვილებმა გაიარონ თავიანთ მამა-პაპასქ გავლილზედ, დაიფიცონ,
რომ აქამდინ გაუქვლიათ და დაუფიკავთ ჩუენ მამა-პაპათაო; და
დარჩება მონასტერს. და თუ ამ გლეხებისა არავინ იყოს, ორი კაცი
სხვა შეადფიცოს.

და თუ ვერ დაიფიქვეენ და ვერც მოწმეს იშოვიან, რომ ადგი-
ლობა დანიშნოს, ასე ქნან: ოთხი საკომლო რომ უწერიათ დანა-
ზერევი ვანთაში, რომელიც ბირველი საკომლო იყოს, იმის ტოლი
ოთხი საკომლო მოსცენ მონასტერს და საზურგ ადგილიც, რამდენის
დღისა მათმა უმალღესობამ ინებოს.

ჩვენ ასე გავიწინავეთ. და ნება მათის უმალღესობისა და მათის
უწმიდღესობისა იყოს.

ბირველი საკომლოები ამიტომ დაესწერეთ, რომ სამი განაჩე-
ნი აქვსთ და ფიციტაც გაუტანიათ ახურელთ, ამ საკომლოებისა შორს
მიცემა კი არ იქნება, შიგ სოფელში უნდა მისცენ. იენისის ია, ქო-
რონიკონს უბგ.

ორი ბუქელი:

1. მონა ღთისა მდივანზევი ოტი ია
2. მიწა ვარ დავითარგუნები დავი ით

თავში:

ქ. ჩვენ, მეფე ორთავე საქართველოსა ირაკლი მეო-
რე, ვამტკიცებთ განჩინებასა ამას. ეშოქალასო აიღმურლო! ასე გაქ-
რიგე, როგორც მოსამართლეთ დაუწერია. მკათათვის კბ, ქორონი-
კონს უბგ.

ბუქელი: მე ფეხთვანბანილთა მიერ ეკლესია ვადიდე, ერეკლე
კიღეზე:

ქ. მდივანზევი ბექან და მდივან-ნაზირი სვიმონ ამ სა-
მართლის თანგმანი ვართ. იენისის კა, ქორონიკონს უბგ.

ორი ბუქელი:

1. მეფემან ბრძენმან ესრეთ განაგო, მე ერის თვისა მსაჯულად
მაგო ბექან
2. მდივან-ნაზირი სვიმონ.

385. განჩინება ძიძისა აშირეზაშვილისა და მისი რძლის გაყრის სამიშეა

1795 წ. 7 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 1762. დედანი. ქალაღი. 35,7X22,2 სმ. მგელ-
რული. განვეითლობის ნიშნად ნახმარია ორი ან სამი წერტილი.

ქ. ამირეზაშვილი ქიტესა და იმისი რძალი იყრე-
ბოდნენ და ბატონს ამილბარის სალთხუცეს — ამთ ბატონს, ჩვენ-
თვის ებძანა — ქვათახევის კანდელაკ ივანესა და წვერი-
ნაშვილი ზურაბისათვიინა და მამაცაშვილი ელ-
იზბარისათვიინ ამათი გაყრა და სამართალა.

და ქელაპტრაშვილი თევერტეს თანდასწრებით
მოგაყვანინეთ და ვალბარაკეთ; და ამათი მათლადი ყველა შევი-
ტყვევით და შევედით ამთ სამართალში. და ქიტესა სამკვიდროს
იიხოვდა და ქვრივი თავის შვილის საქორწილოსა.

ქიტესას მივევით ორი თუმნის ღირებული საქონელი. სხვა
საქონელი შუა გაუყვავით. ოთხი თუმანი ვალი შემოიტანეს სამარ-
თალში. ორი თუმანი ძველი აღებული ყოფილიყო, ორი თუმანი
ახალი. და ახალ ვალში ქვრივს წილი არ დაუდევით, ამიტომ რომ
ქვრივი ქიტესასთან აღარ ყოფილიყო. ძველი ვალი — ერთი თუმა-
ნი ქიტესასა და ერთი თუმანი — ქვრივისა და ობოლსა.

ქიტესას ცოლის კანბეჩებში ქვრივს წილი აღარ დაუდევით,
ამის მიზეზითა, რომ რაც ქვრივი აღარ ყოფილა სახლში, მაშინ და-
უტრღიათ კანბეჩები.

სახნისი იყო სალაპარაკო. და თუ ქიტესამ ორი მოწამე მოიყვანოს, რომ ქიტესას სიმამრის ნასყიდი ყოფილიყოს, სახნისი ქიტესას ცოლს დარჩება; და თუ ვერ მოიყვანოს, სასახლო იქნება.

ქვრივი კიდევ ერთს კანბეჩსა და ერთს ხარს ედავებოდა. კანბეჩი თავის ვაღში მიეცა, ხარი დაეკლა და შინ მოეხმარებინა.

ქიტესამ ეს ხარი და კანბეჩი ისევ სასახლოთ უნდა დაღოს, როგორც ღირებულნი იყოს.

რომელიც ამ ზემო წერილში ვწერიათ, ღვთის წინაშე ჩვენ ეს ასე სამართალი გვიქნია.

ქიტესას ერგო თავსახლი თავის დერეფნით; ქვრივსა და ობოლს ერგო ბოსელი და სათონე.

სიმინდზე ლაპარაკობდნენ და გაეასწორეთ: ოთხი აბაზი უნდა მისცეს ქვრივსა ქიტესასა და ალოს ფასათ და სიმინდებზე თავთავისთვის მოუვლიათ, თავთავისთვის მოიძუშაონ. და ნასიმინდრაღზე ოცი ურემი ნეხვი უნდა დაყაროს ქიტესასა; და მასუკან ერთიან უნეხვი და ნანეხვი ერთად მოჰკამონ. ქიტესამ უნდა მისცეს ქვრივსა ორი კოდი ძველი ჰური.

სახნისზე რომ დაობდნენ, ორის ღვდლის მოწმობითა და ორი ერისკაცი მოწმობდა, რომ სახნისი ქიტესას ჯალაბისაქაო, დარჩა. დაიწერა მარიამობის ზე, ქორონიკონს უგ.

დაიწერა ეს განაჩენი მამაცაშვილი ელიზბარის ხელითა ამათის ყაბულობით. მე, ქოთახევის კანდელაყი მღვდელი ოვანე, ამ განაჩენს ვამტკიცებ.

მე, ვწერია იანიშვილი ზურაბა, ამ განაჩენს ვამტკიცებ.

386. განჩინება დიკასტრიისა დავით აფხაზის შვის სოროზანაშვილების სამკვიფრო

1782 წ. 21 აგვისტო

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 45. საბ. № 35. პირი, ქალაღი. მხედრული.

[20] განჩინება მისის უწმიდესობის დიკასტრიისა მიერ.

მისის სიმაღლის მეფისაგან მისის უწმიდესობის დიკასტრიისა ოქმით გუებძანა დავით აფხაზის შვილისა და სოროზანაშვილების სამართალი. მოვაყვანინეთ ორნივე და ვალაპარაკეთ.

სოროზანაშვილები ჯერ გასყიდუს ამბობდნენ თავ-

1 ორი ერისკაცი ორის ერისკაცს.

სს, მამისასა და სარჩელშიაც დაამტკიცებდნენ, რომ ამაზედ ვალაპარაკებთ და შეწირუხზედ კი აღარაო.

ჩვენ წერილი მოვსთხოვეთ, რაც სარჩელი ჰქონდათ. წერილით მოგუბახსენონ, რომ სწორე შეგვეტყო. და სამი რამ ჰაზრი მითხრეთ: პირველი, რომ [V] გასყიდული ყოფილა მამა მათი თუ არა; მეორე, შეწირული ყოფილა წმიდის საბის მონასტრის; მესამე, სიგელი აქუსთ შეწირულობისა თუ არა. გამოკუალეს სიტყუა, გასყიდუა კი უკუთქვენს და შეწირულობაზედ დაიწყეს სარჩელი.

ჩუენ მანამ ხელითწერილი არ მოვტანინეთ, არ ვერწმუნენით. მერე მოგვიტანეს ხელითწერილი, რომ გასყიდვით კი არ გაუყიდოვართო, თავის შვილის ოთარისათვის თავს შემოუვლია მამაჩენი და თავისის მამულთ წმიდის საბათვის შეუწირავსო და მისს გამო ჩვენც მონასტრის ვაძინ ვართ, მაგრა არც გუჯრით შეუწირავართ და არც წერილითაო.

დავით აფხაზი უნდა ამბობდა და მისის უწმიდესობის წინაშე ხელის აღმბყრობულ შეჩუენებით და ფიცით იტყუა, არ შემიწირავსო. ერთი მოხუცებული კაცი ვარ, ნიადაგ სიკუდილს მოვეცი, ტყუილს ვერ მოგახსენებ. მართალია, ყმაწვილკაცობაში ესტუქვი, რომ სოროზანას თავისის მამულთ მონასტრს შევწირავ მეტქი და ვეღარ გავიმეტე რომ შემეწირა, და არც სიგელი მამიცილა და როგორც პაპის ჩემისაგან ორი საკომლო არის შეწირული, ჩემგანაც რომელიც მტკიცედ შეწირულობად თქმულა ან სახურე მიწა ან ვერცხლის თასი ან სხვა რამ ნივთი, ესენი ყველა მიმირთმევი და შემიწირავს და სხუა რიგათაც მმართებს და თანამდებ ვარ, რომ ვმსახურო იმ მონასტრსა ჩემის შეძლებით; და მათი შეწირვაც, მართალია, ესტუქვი, მაგრამ ვეღარ გავიმეტე, რომ შემეწირაო.

ახლა ჩვენ ამ დავით აფხაზისა და სოროზანაშვილების სარჩელის მოსენნამ ორი ჰაზრი წინ დავედრეთ: პირველი წმიდისა ლუქსისი და მეორე წმიდისა მოციქულისა პავლესი, ლუქსისი საქმესა შინა მოციქულთასა 5,1 თქმული ანანია და საფიროსაგან ქმნილი იგი საქმე და მათი პატივის მიხდა შერისხვითა წმიდისა მოციქულისა პეტრესითა; და წმიდის პავლეს ებრაელთა მიმართ 9, 17 თქმული: «ანდერძი დაწერილი მეუდართა შემდგომოდლა მტკიცე არს, უკუეთუ არა, ვერსადა მტკიცე არს, ვიდრე ცოცხალდა არს ანდერძის მწერილი იგი». მამ, შესაძლებ-

ლია, რომ ანდერძი გამოიტყულოს და ყოველი სიკუდილს უყენ დასაშობი სიტყუა დაწერილი ანდერძი არს.

ჩუენ ამ ორს მახარ[21]ებელისა და მოციქულის თქმულს პასუხებულად ეს განვაჩინეთ: თუ ანანიასავით შეუწირავს დავითს მონასტრისათვის ეს კაცები, გუჯარი იქნება შეწირულობის დაწერილი, მაგრა თითონ ამ კაცებმა ჩუენ წინაშე სამართალში აღიარეს, რომ გუჯარი დაწერილი არც ყოფილა, არც არისო. ან ამ დავითის მოძღუარს და ან სამლუდელთ და ერისკაცთ ცხადად ეცოდინებათ, თუ სწორედ ქეშმარიტად შეწირულნი არიან. და თუნდა მამონდელი დავითის მოძღუარი აღარც კი იყოს, ახლანდელს მოძღუარსაც ეცოდინება, ამისთვის რომ ამისთანა მტკიცე ფიცით და აღთქმით შეწირული ცხადი საქმე იქნება.

იმისი სიმაღლე აქ ქისიყს ბრძანდება, მოიციხხავს და ქეშმარიტებას შეტყობს საქმისასა. და თუ ასე ცხადად აღთქმით და ფიცით შეწირულია, მონასტერს დარჩებიან ეს კაცნი. და თუ დავითის ისე წართქმით უთქუამს ეს შეწირულობა და არც გუჯარია, არც წვრილი, არც ქეშმარიტნი მოწამენი და არცარა უმსახურნი ამ კაცებსა იმ მონასტრისათვის, მაშინ მოციქულის პაულეს სიტყუით ამ სავებრ ანდერძი დაუმტკიცებელია სიცოცხლეში და შესაძლებელია, რომ გამოიტყუალოს; და დავით აფხანს დარჩებიან ეს კაცები.

ჩუენ ესრეთ განგვიჩენია და განგვიწყნებია და ნება მისის სიმაღლისა არს. ავეისტოს **ლა**, წელსა **ჩღბგ**.

მდაბალო მთავარებესკობოსი ჩართული ხელრთვა

მცხეთას ღობრისმშობლობის დაუჯდომლობის ეკლესიის არხი

მანდრიტი

მცხეთის დიდის ეკლესიის და მისის სიმაღლის კარის დეკანოზი ნიკოლოზ

მწიგნობარ-წინამძღუარი ტრიფილე

თავში:

ჩვენ, ყოვლისა საქართველოსა პატრიარხი მეფის ძე ანტონი, დიკასტრიისა ჩუენისა მსაჯულთა მიერ განსჯილსა განჩინებასა ამას ვამტკიცებ. ავეისტოს **ლა**, წელსა **ჩღბგ**.

კათალიკოზი

1 არაან.

1795 წ. 28 ოქტომბერი

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Ad 584. ღელანი. ჰალალი. 43,5x30,5 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახარია წერტილი, მძიმე და ორწერტილი.

მთავარეპისკოპოსმა ანტონიმ უჩივლა მახობა ქუთათელად ქეს: შენს კაცებს ჩემის ეკლესიის სანთელი ემართათ ბეგრით და ბატონმა მეფემ ბოჭოული მიბოძა, და მისი პირით გთხოვე და შენ საჩხუბრად მოინდომე. და რადგან ეკლესიას თავისი ბეგარა სანთელი არ მოართვი, ამისთვის ეკლესიისაგან შესლვად დაგაყენე. და შენ არ შეიგონე, არც შემომეხვეწე და არც შენდობა ითხოვე. და ამაში შვიდი თვე გავიდა. და აღდგომას ხინოწმიდელი ორანე იყო ჩემთან; და მძლავრებით შედი ჩემს ეკლესიაში; და დეკანოზმა რომ დაგითხოვა, ლევურით შეუტევე და კარში გამოაგდე და იმ დღეს წირვა დაათმობინე, და მის შვილებს სიკუდილს დააბრძო. და შენგან ეკლესიასაც გატეხილი მაქუს, მლუდელთ-მთავარიც გალახულია და დეკანოზიც; და ბეგარაც წართმეული მაქუს. და ეს საქმები მჭირს შენგან.

ეს საქმე ხინოწმიდელს წერალით დაემტკიცებინა, რომ მახობამ სწორეთ ასე ქნაო. დეკანოზი მოძღუარი არის მახობასი და შეჩვენებით თქუა, სწორეთ ასე იყოფო ეს საქმე. და ეგრეთვე პასუხიონ მლუდელმა დაამტკიცა. და ამათან სხვა სამლუდლო კრებულიც მოვიდნენ და ისინიც ასე მტკიცედ ემოწმნენ.

და აწ ჩვენ ასე ვაჩინებ: რადგან ორი მლუდელთ-მთავარი და მისი მოძღუარი, და სხუა სამლუდლო კრებული ესრეთ ემოწმებიან და შეჩვენებით ამტკიცებენ, ამასთან სხვა სიტყვა და ური ყოველივე ტყუილი იქმნება.

მლუდელთ-მთავრის შეურაცხების და დეკანოზის და ეკლესიის წინააღმდეგობობის, და აუულად ეკლესიაში მახვილით დაქედების გარდასახადი ამას არ შეეძლებოდა. და ესეოდენის დანაშაულებობისთვის შევამოკლეთ და ხელათმქნელათ უნდა მიეცეს მახობა მთავარეპისკოპოსს.

საქორციელო სამართალი ჩვენ ამის მეტი ვერ შევიძელით. და სასულეგორთ თვით განაწესონ.

წულუქიძის წყალობას და მინაცემს გარდა, თავისი ყოფით მიეცეს მახობა მთავარეპისკოპოსს.

ოკლნბრის კგ, ქრისტეს აქათ ჩღუე.

ბეჰელი: მდივანი დავით.

მარცხენა კიდურზე:

ქ. მეფე იმერთა მეორე სოლომონ დავითიანი ვამტკიცებ ნებითა ღვთისათა.

ბეჰელი: მეფე იმერთა სოლომონ.

მე, წულუკიძე კაცია, ამა მათის უმაღლესობის მეფის მდივანბეგების განჩინებას ვამტკიცებ და თანამოწამე ვარ და ჩერ მიჩნს და მორჩილ ვარ ამა ზემო წერილისა აღწერილისა.

ბეჰელი: მონა ღვთისა წულუკიძე კაცია.

verso:

ქ. ყოვლად სამღვდლო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსითეოს ვამტკიცებ წიგნსა ამას. და ვინც ეს გასტეხოს წმიდის სამებისაგან შეჩვენებული იყოს სულით და კორციით.

ბეჰელი: ყოვლად სამღვდლო ქუთათელ მიტროპოლიტი დოსითეოს.

ქ. ყოვლად სამღვდლო გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიმი ვამტკიცებ წიგნსა ამას. და ვინც ეს გასტეხოს წმიდის სამებისაგან შეჩვენებული იყოს სულით და კორციით.

ბეჰელი: გენათელ მიტროპოლიტი ეფთვიმი.

ყოვლად სამღვდლო ჭუმათელ მიტროპოლიტი მაქსიმე ვამტკიცებ წიგნსა ამას და შევაჩვენებ ვითარცა ეშმაკსა ამა წიგნისა გამტეხსა.

ხელთა: ყოვლად სამღვდლო მიტროპოლიტი მაქსიმე.

სხვა ხელით:

მთავარეპისკოპოსის ანტონის და მახობა ქუთათელაძის საჩივრის განაჩენი.

388. ბანძინება გლახა მახაბლისა და გოგია ზარდიაშვილის სასისლო

საჰმეზს

1795 წ. 13 ნოემბერი

ესსა. ფ. 1449. საბ. № 677. პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. მახატელი გლახა ზარდიაშვილს გოგიას და მის ძმას გლახას უჩიოდა მათს უგანათლებულება ბატონიშვილს იულონთან: მამულზედ საჩივარი მოგვიხდა და მათის უგანათლებულებობისაგან სიმართლით განაჩენი მეგობა; და თითარ მახატლის წილი მამული რომ ნახევარ სამახატლო

არის, ზარდიაშვილებს დარჩა სამართლით და მახატლის პაატას წილი მამული, რომ ამ პაატას სამი შვილი ჰყოლია, გიორგის წილი სამართლით მე მეგობა, ბარძიშისა და პაპუას წილზედ ფიცი დამედო, რომ სამის ჩემის ყმით უნდა შემეფიცინა; და თუ არ დავიფიცავდი, პაპუას წილი მე დამარჩებოდა და ბარძიშის წილი ზარდიაშვილებს.

ამისი იასაული კურთხეული მათის უგანათლებულესის სახლთხუცესი აბაშიძე იოვანე იყო, მოვიდა ჩემს სოფელშია. მე როგორც განაჩენით ფიცი მელი, იმ გზით მახატლის პაპუასა და ბარძიშის წილს მამულზედ ფიცს ვაპირებდი; ხატის ჩასასვენებლად რომ მოვიწყით, მაშინ გოგია ზარდიაშვილმა ეს გვიპასუხა: მე არ შემძლიან — ფეხი მტკიავო და ჩემმა ძმამ ეი არა იცის რაო. და ამ მიზეზით ჩემგან ფიცი დარჩა.

მერე სახლთხუცესმა იოვანემ პაპუას წილი მამული გამიჩნა, მე დამანება და ბარძიშის წილი მამული ჩემს ფიცამდის ძირს დარჩა. რადგანც პაპუას წილი მამული გამიჩნით იასაულმა მე დამანება, პაპუას წილს მამულში სახლის ალაგს ესთხრიდი. მომიხდნენ ორნი ძმანი ზარდიაშვილები, ავთ მომეპყრენ, თოფის დივლით ჩამეჭყეეს, ჩემს კაცს ორჯერ ხმალი სცეს და მუშაობაზედ ხელი ამაღებინეს. ამის სამართალს ვითხოვო.

ზარდიაშვილები ამას ეპასუხებოდნენ: პირველად კაცი მოვიგზავნეთ — ეგ მამული სადაო არის, ნუ მუშაობო; შენ არ დაიშაუე. ჩვენც მოვედით და შფოთი მოგვიხდა; ცხენიღამ კაღმომავდე და ავად მომეპყარო.

მახატელი ამას ეპასუხებოდა: მართალია, თოფის დივლიგის ცემით რომ საქმე გამიჭირვეო, ჯობი მეჭირა, ცხენს დავკარ, შეფთხა და გადმოვაგდოო. ამის მეტი არა შემიცოდებოდა რაო! აქვენ ორნი ძმანი მოხვედით. ერთმა ძმამ მე კინადამ თოფის დივლიგის ცემით მომეკალო. და მეორემ ძმამ ჩემს კაცს პეტრეს ორი ხმალი ეც და მუშაობაზედ ხელი ამაღებინეთო.

ამათი სამართალი მათ უგანათლებულესობას ბატონიშვილს იულონს ჩვენ — მსაჯულთათვის ებრძანათ. გამოვიძიეთ და ზედმოწყენილი ვიქმენით, რომ: პაპუა მახატლის წილი მამული კურთხეულს სახლთხუცესს იოვანეს ვამიჩნა და მახატლის გლახასთვინ დაეჩვენებინა. რადგანც იასაულმა გამიჩნა და მახატელს გლახას და-

1 რაო! არაო.

ანება, ზარდიაშვილები არ უნდა მიხტომოდნენ და შფოთი მოეხდინათ. თუ სიტყვა ჰქონდათ რაზე, სამართლისათვის უნდა მოეხსენებინათ. სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართლის წიგნი — ნაკრებში უსახლოდ მამულში მიხდომისათვის შესაწავის სისხლს უჩენს. რადგან მახატელი აზნაურშვილია, შუა აზნაურშვილად ჩავადევით. შუა აზნაურშვილის მთელი სისხლი მეფის ვახტანგის სამართლის განჩინებით ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის, რომ იქნება ამისი შესაწავი ოცდათორმეტი თუმანი; რომ ეს ოცდათორმეტი თუმანი ზარდიაშვილებმა მახატელს გლახას უნდა მისცენ მიხდომისათვის — ნახევარი ნალდი და ნახევარი ჯინსი.

ზარდიაშვილს რომ გლახა მახატლისათვის თოფის დივიციები წაუტრავს და მახატელს ცხენიდგან გადმოუგდია ზარდიაშვილი, ეს ერთმანერთში გავატარებთ.

და მახატლის კაცის პეტრესათვის რომ ზარდიაშვილს ორჯელ ხმალი უცია, ხორცათ არ უწვევია, ტანისამოსი ჰქონდა გაჭრილი. ეს ორჯერ ხმლის ცემა ორის ქერის მარცვლად ჩავადევით. გლეხის კაცის ერთის ქერის ჭრილობისა სისხლი ორი მინალთუნი¹ არს, რომ იქნება ორი ქერის ჭრილობის სისხლი ოთხი მინალთუნი¹. ეს ოთხი მინალთუნიც ზარდიაშვილმა მახატლის კაცს პეტრეს უნდა მისცეს. ოცდათორმეტი თუმანი მიხდომისათვის რომ გულჩნდა, ავის დროს და შეუძლებლობის მიზეზით ათი თუმანი სამართალმა აპატევა; და ოცდარი თუმანი კი მისცენ ზარდიაშვილებმა.

მათის უმაღლესობის მეფის მეორის ირაკლის ახალი განჩინება არის: ვინც ჩხუბში მახვილი იხადოს, იმას მახვილის ქარქაშიდამ ამოღებისათვის რისაც გვარისა იყოს, ხელის სისხლი სარქისათვის ჭარიმად წაერთვას; თუ მოჰკლას ვინმე ან დასჭრას, იმასაც სისხლი უნდა დაუტრქვოს.

რადგანაც ზარდიაშვილს ხმალი ამოუღია და მახატლის კაცისათვის უცია, ხლმის ცემის სისხლი ხომ გავვიჩენია. ზარდიაშვილი შუა აზნაურშვილად ჩავადრდა; შუა აზნაურშვილის სისხლი ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი არის; და ერთის ხელის სისხლი მეფის ვახტანგის სამართლით მთელის სისხლის შესაწავი არის, რომ იქნება ოცდათორმეტი თუმანი. ეს ხლმის ამოღებისათვის ზარდიაშვილს სარქისათვის ჭარიმად უნდა წაერთვას.

ისასული ბოქაულთხუცესო ფირანი ეს ასე გაარიგე. გიორგობის იგ, ქორონიკონს უბგ.

კოფეზე:

ჩვენ, სრულიად საქართველოს მეფის ძე იულონ, ვამტკიცებ განაჩენს ამას. ნოენბრის იგ, ქორონიკონს უბგ.

389. განჩინება დოსითოოს ჟუთათელისა და ბაჰან ერისთავისთვის მავშლის საგზაზე

1778—1795 წწ.

ცსხა. ფ. 1448. საბ. № 2405. დედანი. ქალაქი. 15,5×15,3 სმ. მხედრული. განვეთილობს ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახარბა წერტილი. საბუთი თარიღდება დოსითოოსის ქუთათლობის წლებით.

ქ. ქუთათელი მიტროპოლიტი დოსითეოს და ბექან ერისთვის შვილი გვაბუკვეთ.

ქუთათელმა უჩივლა: ჩემს ეკლესიას ქუთათის ღმრთისმშობლის შეწირული ბაყი სანთელი გაქვს, ამთენი ხანია გთხოვ და არ მაძლევ.

ბექან აშორო უთხრა.

ამის ასე გვაჩინეთ: წამოაყენოს ბექან ორმოცი გლეხი კაცი და ასე შეფიცოს, შემოუაროს: აშენ რომ* საგლეხოებს შედეგები, დღეს რომ მე მიჭირავს, არც შენს დავთარშიდ ეს ეწეროს და არც შენის ეკლესიას ქუთათის ღმრთისმშობლის ეს იყოს.

თუ ასე შეფიცოს, რომელსაც შემოუაროს, ბექანს დარჩეს. და თუ ვერ შეფიცოს, ღმრთისმშობლის შეწირული ყოფილა და ქუთათელს დარჩეს.

ბეშე: მდივანი დავით.

* აქ ერთი სიტყვა წაშლილია.

¹ მინალთუნი.

1796 წ. 8 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1450. დავთ. № 51. საბ. № 175. პირა. ქალაქი. შხერულა.

[140] დირბელესა და ფალვენიის შვილს თეიმურაზს ფარეშთხუცესსა ჩხუბი მოსლოდათ, ყანაზედ ცილობდნენ დირბელები და დვანელები: ყანა ეს ჩემია და ეს ჩემია. დირბელებსა და თეიმურაზს ორთავე ბატონი შვილს იულონთან ეჩივლათ და ჩვენთვის, დისამიძე მორდალისა. იასეს თვინა და გლახა ემუკალასაშისთვის! ოქმით ებრძანებინა: წადით და ამათი სინორები გაქორციელოთ.

ჩვენ, იასული იყო, ავალისშვილიც თან წაიყვანეთ, მივედით და ფარეშთხუცესმა რომელიც სირონი გვაჩვენა, ამას ქვეით დირბულაო და ამას ზევით დვანურაო, ის სირონი ენახეთ, მაგარამ ვერ იყო სოფლურს რიგზედ მივხვდით. ჩვენ ავგატარა თეიმურაზმა ნაქალაქევისა და ასე ენახეთ: რამდენიმე სამოსახლო დირბელებისა დვანისაკენ დარჩომილიყო, ამაზე დირბელეზი¹ ყელქეცულის გვერდიდამ წამოგვიძღვენენ თავიქანთ სირონზედა, რომელიც რომ მივხვდით იყო ქვეებისა, თითო-თითო კაცი დავაყენეთ და მოვედით. მივხვდნენ მივეყვით და ნაქალაქევის თავი ვადმოუარა და რომელიც რომ ზემოთხსენებულნი დირბელები სახლებულან ნაქალაქევეში, ის ამ დირბულს სირონ შივინთ დარჩა.

გავვიძღვა ეს სირონი, რომელიც სერი წადგება დომელსა და გუფთას შუა, სერზედა ერთი მივხა იქ იჯდა; ამის პირდაპირ რომ ეძახიან ტახტსა, ერთი მივხა კიდევ [V] იქ იჯდა; ამის პირდაპირ რომ ჩავედით ძირზედა, ერთი სამანი კიდევ იქ იჯდა; ამას ქვეით კიდევ დირბელი ოქრომჭედილი დირბელი მემკვიდრე იმ მივხას ქვეით სახლებულან, რომელიც დვანელები² ამბობდნენ — ეს ალაგი ჩვენიაო, იმაში სახლებულა, ამ დირბულს სირონს შივინთ დარჩა ეს ოქრომჭედილიშვილი.

ამ მივხის პირდაპირ რომ წავედით, ერთი მივხაც შუა ჭალაში იჯდა; კიდევ ფრონეს რომ გავედით, პირდაპირ ერთი მივხაც კიდევ იქ იჯდა; ვალმა ბეგზედა გავვიძღვენ, იმას ზევითა რომელიც დვანის³ გზა არის, ერთი დიდი კლდე იქ იჯდა; იქილამ კიდევ

გავვიძღვენ ამ გზას ზეითა, რომელიც გზა ძველეთის ტყის თავში ვადასავალია, ერთი დიდი კლდე კიდევ იქ იჯდა.

რაც რომ ეს მივხეები ენახეთ, ყველგან ზედ კაცნი დავაყენეთ. ასე გავარჩივეთ, რომ მივხეები ყველა ერთმანეთს უყურებდნენ⁴ და პირდაპირ ისხდა.

ამ მივხას გარეთ კიდევ აქეთ-იქით დვანისაკენ მიწებს დაობდნენ დირბელები; თუმცა თეიმურაზს ფაცი შესკვედროდა, მაგრამ ფაცი წაუხდებოდა, ამისათვის რომ დირბელებისა რამდენიმე სამოსახლოები შივინთ, თეიმურაზ რომ სირონს [გვაჩვენებდა, იმის] შივინთ დირბის სამოსახლოები რჩებოდათ დვანისაკენ.

დირბელები, რომელიცა არიან მოსახლნი, [141] დღეს ცოცხალნი ვახლავან¹, ასე მოვახსენებენ: ჩვენ დავიფიცებოთ, რომ ეს მიწა არც დვანური იყოსო და ჩვენც აქ ვსახლებულვართო.

და თუ ფაცი შეხედვებთ, ამით უფრო ვეროვანი არის, რომ თავიანთ მოსახსლოებზედ დაიფიცონ. დვანურიც ერთი მოხუცებული მამსრე კაციც არავინა ვახლავსთ. და თეიმურაზ ფარეშთხუცესიც ყმაწვილი ვახლავსთ, მასოვარი არც ეს ვახლდათ².

დვანში ერთი იკორთის წინამძღვარის კაცმა ერთი ნასყიდობის წიგნი წამოაყენა, რომ გუფთაში რამდენიმეს დღის მიწა მიუყიდნა დირბელს კაცსა, რომ დირბელი სირონ ქვეით გავვიძღვნა; და იმ ნასყიდობის წიგნში დირბული მემკვიდრე კაცნი არ ეწეო მიწაში; და ამ პასუხს აძლევდნენ, რომ ქურდულად არის გასყიდული ეს მიწაო, თორემ ეტლსარემისა მიწა არ გაიყიდებოთ. თუ სწორე იყოს, თავისი მეზობლები რატომ მოწმათ არ გიწერათო. ეს ასე გავარჩიეთ და ნება თქვენია. მარამობის მ, ქორონი-

კონს უბლ.

ჩვენ, ბატონის შვილი იულონ, ამ წიგნს ვამტკიცებთ.

აგვისტოს 3, ქორონიკონს უბლ.

თავში:

ჩვენ, მეფე სრულიად საქართველოსა ირაკლი მეორე, ამ განჩინებას ვამტკიცებთ. იანვრის 3, ქორონიკონს უბლ.

¹ ვახლიან. ² ვახალიან.

¹ ემუკალასაშისთვის. ² ჩხეიციეულას. ³ დვანელები. ⁴ დვანის.

1796 წ. 18 აგვისტო

ხელნაწერთა ინსტიტუტი. Hd 2780. დედანი. ჭალადი. 45x15,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ნახშირთა წერტილი.

ქ. თარხნიშვილი სოლომონ მეითრის ყმა კავთისკეველი დავალიძე ჩიოდა: მემკვიდრე კავთისკეველი ვარო და ჩემთვის მეფეს კოსტანტინეს კავთისკევეში თავისის ხოდაბუნებლად ასის დღის მიწა უბოძებიაო. და ახლა თარხნიშვილს ბეციას ბატონმა რომ თავისი სახასო კავთისკევეი უბოძაო, ეს ჩემი მამულებიც იმან მიიმძღვარაო. ამის სამართალს ეითხოვო.

ბეცია თარხნიშვილი სამართალში მოვაყვანინეთ და ეს გამოუტყხადეთ. ბეცია თარხნიშვილმა მეფის კოსტანტინეს წიგნი მოსთხოვა დავალიძესა.

დავალიძემ წიგნი წამოაყენა მეფის კონსტანტინესი, რომელიც ქორიონიკოსს რწმ ამდენს დაწერილი იყო. დავალიძისათვის უბძაუბია: შენ ჩემს სახასოს ვლხად დავასახლეთო და მოგეცით ახაშეშეში ჩვენის ზერის ნახევარიო, საბათგორში ჩვენის ხოდაბუნის ნახევარიო, ღვართწყაროს ბოლოს ჩვენის ხოდაბუნის ნახევარიო და ღვანძის ხოდაბუნის ნახევარიო და ჭვართთარსი ნაფუზრის ნახევარიო. ასე, რომ ასის დღის მიწა შეგისრულეთო.

ბეცია ასე უპასუხა: საბათგორში ხოდაბუნი ხელთ გვიტარავსო; ღვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნიც კელთ გვიტარავსო; ახალშემშიც ვენახსაც გიბოენიო და ნაფუზარსაცაო; და კვანძით ხოდაბუნი არ ვიცეო.

დავალიძემ მიუთხო: შენ რომ ახლა ხოდაბუნი გაციეთ, ის ორ მიჯნად იყო გაკეთებულთო: ერთი აღმა-დღმა იყო გაკეთებულთო, და სახნავი და მგორე — გარდიგარდმო. შენ მიჯნაც მოშალეო და გაერთეო, ღვანძით ხოდაბუნი ის არისო.

ბეცია ამას შორს იტყვრდა.

ახლა ჩვენ ეს სამართალი განვაჩინეთ: ომან ლაშქარნიისი ხერხეულიძე, ხიდობეციაშვილი მამუჯა და საგინაშვილი ბეჟან უნდა მივიდნენ კავთისკევესა და ვისაც

* შტრ. 1796 წ. 23 აგვისტოს განჩინებას ამავე საქმეზე. (აქვე, № 393).

კავთისკევეში მეფეთაგან წყალობის წიგნები ჰქონდეთ, ან თარხნი-ჩოაგან მიცემული ან წინამძღვრებისაგან მიცემული, ან ერთმანეთში ნასყიდობების წიგნები — სულ უნდა მიატანიონ და გაშინჯონ. თუ იმითი ერთი რამ ნიშანი გამოჩნდა ღვანძით ხოდაბუნისა და იბოენეს, ხომ ის იქნება დავალიძისა.

და თუ ვერ იბოენეს, მასუკან რომელსაც დავალიძე ამბობს, ეს არის ღვაქით ხოდაბუნიო, იმაზე თარხნიშვილმა ბეციაო რომი მოძღვარიანი კაცი შეაფიცოს: «ამისმა მადლმა და ვანმაცხოველებელმა ღმერთმა, დავალიძეც, არც ეს იყოს ღვანძით ხოდაბუნი და არც ვიცოდეთ».

თუ ასე იფიცა, ხომ დავალიძეს საქმე არა ექნება რა. და თუ ვერ იფიცადა, დარჩება დავალიძეს ღვანძით ხოდაბუნის ნახევარი.

ეს ასე გავგვირგებია. მაგრამ თუ კავთისკევეში ახლა წიგნი ვინმე დამალა ამ ღვანძით ხოდაბუნის ბარბაზე, მასუკან თუ უნდა კიდევ გამოაჩინოს, ბათილია. ამიტომ, რომ იქნება იმ წიგნის დაშალით მოსამართლე უსამართლოში შეიყვანოს და ფიციც უსამართლოდ მოხდეს. და ამიტომ წიგნი არაეინ უნდა დამალოს.

ავგისტოს იმ, ქორიონიკოსს უბდ.

თუ ფიცით ვადასწავებთ ბეციაო, იმასთან კი საქმე აღარა ექნება რა დავალიძესა. თუ ღვანძით ხოდაბუნი სხვარიგად უნდა მოიძებნოს.

ბეჭდო: ღმრთისმშობლის სასიონი, იულონ დავითიანი.

392. ბანიონა მთავარნიშნისა და სრესილუზის სასიონსი სამეხუ

1796 წ. 20 აგვისტო

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. სპ. № 144. პირი. ჭალადი. მხედრული.

[114] მასუკავარიანი ბეი და სრესილუზი ერთმანერთს უჩიოდნენ ხლმით დაჭრაზედ, თავის გატეხაზედ, მიხლმ-მოხლო-მაზედ, ღვდაკაცის მუცლის წახდენაზე და თოფით და ხლმით ერთმანერთის წვეაზე. ამგვარები ერთმანერთთან ბევრი საჩივრები ჰქონდათ მასუკავარიანებსაც და სრესილუზსაც.

ესენი ვალაპარაკეთ და ამათი საჩივარი რომ ჩვენ მოვისმინეთ, ერთმანერთში გავედით-გამოვედით და მაგდენი ერთმანერთზე [V] მეტ-ნაკლები არა იყო რა, ორისაც საჩივარი ვავატარეთ; რაც გაწინანებები ჰქონდათ, ორთავე დაუხივეთ და ერთმანეთს შევარიგეთ.

ამ თარიღამდე თუ ერთმანეთთან ჩხუბი მოსვლიათ, იმაზედ ერთმანერთს ევლარას ედავებთან. და თუ დღის იქით კიდევ ამათ

ჩხუბი ქნეს, რომელსაც დანაშაული ექნება და შფოთის მიზეზს მისცემს, ყმასაც წყარომევეთ, მამულსაცა და კიდევ გავრეკეთ.

ავვისტოს კ, ქორონიკონს უჰა. მეფის ქე
იულონ

393. პანიინაზა დავალიძისა და ბიძის თარხნივილის მამულის საქმეა*

1796 წ. 23 აგვისტო

ცხსა. ფ. 1448. საბ. № 4154. დღანი. ქალაღი. 39,5X16,3 სმ. მხედრული. განვითარების ნიშნად ნაშარი წერტილი.

ქ. მის უგანათლებლესობას ბატონი შვილს იულონთან ჩიოდა დავალიძე: მე მეფის კოსტანტინეს წიგნი მაქვსო, კავთისკევეში ასის ღღის მიწა თავისის ხოდაბუნებლად უბოძებიაო და ახალშენი ზვარი და ზვართკარს ნაფუზრის ნახევარიო; და ახლა მეფემ თეიმურაზ სახასო კავთისკევი ლუარსამ თარხანს რომ უბოძაო, იმისი შვილი ბეცია მე აღარას მანებებსო.

ამ საქმეზე ბატონი შვილი იულონ ჩვენ — ხე რ ხე ულიძე აღმქარნივისი ომან, ხიდირ ბეგი შვილი მამუქა და საგინა შვილი ბეცან გორიდა მკავთისკევეს გამოგვისტუმრა.

თარხანი შვილი ბეცია და დავალიძის ბატონი თარხანი შვილი დათუა ერთად შეეყარეთ. და დავალიძე ვალაპარაკეთ: მეფის კოსტანტინეს წიგნი მოიტანა და ბეციას წაუკეთხა.

ბეციამ უპასუხა: გამომყევითო და რაც ადგილები სწერია, სულ თითო-თითოდ ვაჩვენებო.

შევსხედით, წავედით, ერთს ადგილს მიგვიყვანა, ერთი მიწა გვაჩვენა; ახალშენში ზვრის ნახევარი რომ უწერიაო, ეს ახალშენი ზვარიო და ზვართკარს რომ ნაფუზარი უწერიაო, ეს ბოლოზე გარდიგარდმო მიწა რომ ძევს, ეს არისო.

იქილამ წამოგვიყვანა, ერთ წყაროზე მოგვიყვანა. დეართწყარო ეს არისო; და ღვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნი რომ უწერია, ეს არისო, ფეხი დაუდგა, აქამდინ არისო.

1 ახაშუმი. 2 ახალშენში.

* შტრ. 1796 წლის 18 აგვისტოს განჩინებას ამავე საქმეზე.

იქილამ წამოგვიყვანა, ერთს ადგილს მოგვიყვანა, ვანძათ ხოდაბუნი ეს არისო.

იმის ქვემოთ წამოგვიყვანა მინდორში, ერთი პატარა გორა არის, საბათგორი რომ უწერია, საბათგორის ხოდაბუნი ეს არისო.

იქილამა წამოგვიყვანა და კავთისკევის ბოლოს ხრამთა პირს მოგვიყვანა; ხრამთა პირს გაღმა-გამოღმა ხოდაბუნი რომ გიწერია, ეს არისო.

რაც მეფის კოსტანტინეს წყალობის წიგნში დავალიძეს ეწერა, მადოდ უჩვენა. ესენი ბატონის სახასო მამულები არისო. სახასო მამული ბატონისაგან მე მბოძებიაო; [და] მე არას გედავებო, შენსას კელი მოჰკიდეთო.

ჩვენ კელი აუშართეთ და მივბარეთ დავალიძესა და ეს სამართლი უყავით: ღვართწყაროს ბოლოს ხოდაბუნი ცალქალამინი ძე იოსებს რომ უჭირავს და ჯაჯანა შვილს გაბარიელს, თუ ან ბატონის წყალობა სჭირსთ, წიგნი მოიტანონ და დავალიძეს სიტყვა არ ექნება. თუ დავალიძისაგან ნასყიდი აქვსთ, ნასყიდობის წიგნი წაშაყენონ.

და თუ ეს თქვენ, რომ წიგნი დავკარგეთო, ან ისეთი მოწმე- [ვ]ები უნდა მოიყვანონ, რომ იმ მოწმე [ვ]ებმა მოსამართლეს გულა დააჩრებინონ, რომ ან მეფეთაგან ნაწყალობევი ჰქონდესთ და ან დავალიძისაგან ნასყიდი.

და თუ არც მოწმე ჰყვანდესთ, მსუქან ფიცით გული აგე- რონ დავალიძესა ან მეფეთაგან ნაწყალობაზე და ან ნასყიდობაზე.

და თუ არც წიგნი აქვსთ, არც მოწმე ჰყავსთ და ვერც ფიცს შეიძლებენ, დარჩება დავალიძესა. ცალქალამინი იოსებს და ჯაჯანა შვილს გაბარიელს საქმე არა ექნება რა.

ვანძათ ხოდაბუნი და საბათგორის ხოდაბუნი დავალიძეს კიდევ მივბარეთ, კელთაც უჭირავს და არცაინი მოდავე ჰყავს.

ხრამთა პირს ხოდაბუნისას ამბობენ დავალიძისაგან ნასყიდი გვაქვსო; ვინც წიგნი წამოაყენოს დავალიძესა, თავისგან მისყიდული რაც იმ წიგნში ეწეროს, დანებდოს და დანარჩომი თითონ დაიჭიროს.

ეს საქმეები ბატონი შვილის იულონის ბძანებით, ჩვენ, ხერხეულძიე ლაშქარნივისმა ომან, ხიდირბეგი შვილი მამუქამ და საგინა- შვილმა ბეცან ასე გავაჩივეთ.

ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ.

ქ. კიკოლა ცალქალამნიძე ახალშნის ნაზერეზე რომ დაობს, როგორც ზემოთ იოსებ ცალქალამნიძის და გაბრიელ ჯაჯა-ნაშვილისა დაგვიწერია, ამ კიკოლაძე იმგვარად ან წიგნით ან პოქმით და ან ფიცით გაიტანოს და გაარჩიოს. და თუ ვერცეთით საბუთი ვერ ჰქნადა, საქმე არა ექნება რა.

ორი ბეჭედი:

1. ომიან.
2. მონა ღთისა მამუქია.

ქ. მე, ბეჟან საგინაშვილს, ბეჭედი არა მქონდა, ეს ჩემი ხელია

კიდზე:

ქ. მე, ბეცია თარხნიშვილს, ამ გარიგების ყაბული მაქვს. ასე, რომ დავალიძეს თავის ნასყიდს მიწებს გარდა რასაც მიწებს უბოვნი, იმითი და ამ ჩემი ჩვენებულის ხორდაბუნებიდამ ისინი დღის მიწით შეუსრულდეს. ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ.

ბეჭედი: მონა ღთისა ძე თარხნისა იოანე.

ქ. მე, თარხნის შვილი და დავალიძის ბატონს დავითს, ამ წიგნისა და გარიგების ყაბული მაქვს. ავვისტოს კვ. ქორონიკონს უბდ. ბეჭედი არა მქონდა და ეს ჩემი ხელია.

ქ. ჩვენ, მეფის ძე იულიონ, ამ განჩინებას ასე ვამტკიცებთ. ავვისტოს ლ. ქორონიკონს უბდ.

ბეჭედი: ქ. ღთისშობლის სასოიანი იულიონ დავითიანი.

394. ბანიენა მფთვიამ ბანიენისა და ათანახო ჯვარისხაზის მამული სახეობა

1796 წ. 26 ავვისტო

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 1240. დედანი. ქალაქი. 27,2X44,7 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშანი ნახშირისა არ არის.

ქ. მისმა სიმალემ ბატონმა მეფემ სოლომან — არჩილიქსი — მემოტმან მიბოძა კარის მღვდელი წერეთელი დავით და გუმცაძე ქაიხოსრო მე — ჯვარისნამას ათანასეს.

გენათლის კაცებს და ჩვენსა ერთმანეთში სადგოები მიწები ქონდათ. ილაპარაკეს და ძველი და ახალი სულ ყველა სადგო ადგილების ფიცით გარდასწყდა და მორიდქენ; რომ პირანდელი ნაქ-

მარი საქმეში სიტყვა აღარა აქვსთ მთას გარდა. და მთაზედ სა-მართალი არის გაჩენილი და მაშინ მორიდდენ ამ საქმეში.

ბატონის ყოვლად სამღვდლო გენათლის ეფთვიმის მოხელეებიც ამ სამართლებში იყენენ. ასე გარდასწყდა.

ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ ათას შვილას ოთხმოცდაათექმეტს,

თვესა ავვისტოსა ოცდაშვილსა.

ორი სტრიქონი ბერძნული ტექსტო.

395. ბანიენა ბარამბროზს ჯალაზისა და ანანელას შვილის ირემლას პალის სახეობა

1796 წ. 23 სექტემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 23. საბ. № 114. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[V] ტერპეტროზას სახლობა პენტელას [X] შვილს მიქელას უჩიოდა: ჩვენი თეთრი ემართა, რაც მამული ან ყმა აქვს, სულ ჩვენთან გიაროდ იყო და ამ მამულის მოსავლას [114] სულ ჩვენი ეჭამდით ამდენს წელიწადსაო. ახლა ტყვეების პატრონი ვარო, ჩემი თეთრი მომცეს, თავისი მამული თვითონ მოიხმაროს.

ამ ლაპარაკში რომ ვიყავით, პენტელას შვილმა იოანემ მამულობა ერთი ოქმი მოიტანა მისის უმადლესობისა, მათ მონათქვემორე დამბეჭდველთზედ რომ მოეხსენებინა, ჩემს ძმებთან სალაპარაკო მაქვსო, მელოქს და ქეთხულებს უბძანეთ — ჩემი და ჩემის ძმის საქმე გადაწყვიტონო.

ჩვენ ეს პენტელას შვილები ორნივე მოვაყვანინეთ. იოანემ ერთი განაჩენი წამოაყენა მოქალაქეების სამართლისა, რომ მუშობიქსი იოანეს და თავის ძმების სამართალი ეწერა. იმაში ზოგიერთი ხარჯები ეწერა: სანამ ეს იოანეს არ მიზბარდეს, მიქელას წილი მამული ამ იოანე მუშობითან უნდა იყოსო.

მიქელა ამას ეპასუხებოდა: ეგ რომ მოქალაქეებმა დაგვიწერეს, მელოქმა ნახა, რადგან უსამართლო იყო, აღარ დაგიბეჭდაო. და მასუკან ბატონ დედოფალთან ვიჩიველეთ, განაჩენი მიბოძა, რომ იმ განაჩენით და სიგლებით ჩემი მამული უწინ მთავარეპისკოპოსთან დაგვირავეთო და მევე ტერპეტროზასთან დაგვირავეთ და ის განაჩენი რომ დაკარგულა, ახლა მელაპარაკებო.

ჩვენ იოანეს ვკითხეთ, [V] ეს მამულები რომ სხვაზედ დაგვირავა, რატომ მაშინვე არ ელაპარაკე და ბაღის, წისქვილის, სახლუპის შემოსავალს ტერპეტროზას რათ ანებებდიო.

იოვანემ გვიპასუხა: მე მაშინ უსამართლო დამემართაო, სამართალს ველოდი, იმიტომ ვანებებდიო.

მიქელამ ესეც უთხრა: შარშან წინ რომ ტერ-პეტროზამ ბატონის ოქმით იასულა დამაყენა და მელოქმა კაცები მომკა, მამული და სახლები დაფარეს, თუ სიტყვა გქონდა რამე, მელოქს რატომ არ მოახსენე, ამ მამულებთან სამომ სალაპარაკო მაქვს და ნუ გააყიდვინებთ.

ამ საბუთებით სჩანს, რომ როდესაც ის ბატონი დედოფლის განაჩენი დაუქარგავი ყოფილა და სცოდნია, რომ არას შეუვა, მაშინ დასავირქავებლად დაუნებებია და ტერტერასაც იმ მამულების შემოსავალი ამდენს წელიწადს უქამია. და ახლა რომ ის განაჩენი დაკარგულა, ახლა ელაპარაკება.

ქალაქის განწესებით ტერ-პეტროზას თავის გირაოს იოანე ვერ წაართმევს, ამ მიზეზით, რომ ამდენი ხანია იმ მამულს ტერ-პეტროზა სჭამს და იოანეს არ ულაპარაკნია და მოსავალი დაუნებებია.

ახლაც პირველად რაც მიქელას და გაბოას წილი [115] მამული არის, ტერ-პეტროზას თეთრი სრულად იქილამ უნდა ადგეს, თუ იოანეს თავის ძმებთან სალაპარაკო აქვს, მერე ელაპარაკოს და თავისი სამართალი ტერ-პეტროზას ჯალაბს კი თავისი გირაოები არ წაერთმევა. სეკდენბერს კვ, ქორონიკონს უბად.

396. განჩინება ბატიოვილანის მამულის საქმეში

1796 წ. 20 ოქტომბერი

ცსსა. ფ. 1450, დავთ. № 46, საბ. № 2. პირი. ქალაქი. მხედრული.

[4] ზემო ტატიშვილები ზურაბა, თამაზა, სვიმონ ქვემო ტატისშვილს იოთამას, ამის ძმა პაპუას საყდარსა და სასაფლაოს ეცილებოდა — ნახევარი ჩვენი არისო.

იოთამ და პაპუა ამას უპასუხებდა: შენ ჩვენთან საქმე არა გაქვსო, სამკვიდრო ჩვენი არისო.

ამაზე დიდი დავა ქონდათ და დიდს ხანსაც იღავეს და ჩხუბიც მოსლოდათ. მოვიდა იოთამ და პაპუა, ამ საქმეზე შემოგვივილა.

მოველი მე — ამათი ბატონი დავითიშვილი ზაქალი ჩემი შვილებით როსტომ და გოგია და თან დავისწარით ბატონის ამილახვარის ბოქოულთხუცესი უთრუთ, ოქრომჭედ-

ლიშვილი დავითო, ჩვენი აზნაურშვილები და მსახურნი. ამათი საჩივარი მოვისმინეთ.

ზემო ტატიშვილებს არც წიგნი ქონდათ, არც სარწმუნო მოწამე. და იოთამ და პაპუამ ერთი საბუთიანი წიგნი წამოაყენა, რომ პაპის ჩვენი პაპის სადის დავითის დროს ამათი პაპები სამნი ძმანი ყოფილან და იმდენ გაუჭრბათ და ეს საყდარი [V] და სასაფლაო სამთ მმათ გაუყვიათ, რომ იმ წიგნში ნიშნულათ [V] სწერია, რომელი მხარე რომლის ძმას რგებოქ, რომ ზემო ტატანთ ხსენება არა იყო რა, არცარა საქმე ქონიათ.

ამ წიგნის ძალით ეს ზურაბა, თამაზა, სვიმონ გამტკუნდენ და ველარას შეუვიდენ. დარჩათ მთლათ ქვემო ტატიშვილებს. დღეის იქით ამ საყდარზე ამით სადაო აღარა აქვთ რა.

ამისის მიზეზით ამ საყდარში ზემო ტატიშვილებმა [მ]კულრები დამარხეს თავისის აზრით, რომ ჩვენი არისო, ესენი არ ამარხვინებდენ; და მე ამთმა ბატონმა ზაალ დავითიშვილმა დავამარხვინე ამისის მიზეზით, რომ ეს იოთამ და პაპუა ცარიელის სიტყვით დაობდენ და წიგნი არ გამოგვიჩინეს. მეორე, რომ ჩემი ბეთთალმანი იყო, ამისის მიზეზით დავამარხვინე. და ეს იოთამ და პაპუა იმ [მ]კულრებზედ ველარას ელაპარაკებთან, რომ არც წიგნი გვაჩვენეს და [ა] იმაქ [ს]აქმე არ ქონდათ. და მეორე, ჩემი ბეთთალმანი იყო. ამისის მიზეზით მკულრებთან იოთამს სიტყვა არა აქვს.

და ამ საყდართან და სასაფლაოსთან ზემო ტატიანთ ხელი არა აქვს რა. ეს ასე გადასწყდა.

ოკლონბერს კ, ქორონიკონს უბად.

397. განჩინება აბულაქაძის ბაგრის საქმეში

1798 წ. 15 ნოემბერი

ცსსა. ფ. 1449, საბ. № 2149, პირი. ქალაქი. მხედრული.

ქ. აბულაქაძეები ბატონის ამილახვარის ოთარის ბრძანებით გაყრილიყენს, მაგრამ მამულზედ ვერ შორიგებულყვენენ.

ჩვენ, ყოვლად სამღვდლო სამთავნელ ეპისკოპოსი გერვასი მაჭავარიანი, მოვედით ქარიანის სოფელში; რადგან ეს აბულაქაძეები სამთავისის წმიდის ეკლესიის ყმანი იყვნენ, ამათი სადაო საქმე გამოვიძიეთ და ეს მამულები ამ ეკლესიის მოვანახეთ.

ერთი მთელი საკომლო იყო დიდად შემკული, ერთიანი მიწა

1 შეუვიდენ. 2 დაუმარხვინე. 3 გაქდა.

ყო ოცდახუთის დღისა, ერთი თავი ედვა შინდისის მამულის მიღებამდინ; მეორე გვერდი საზენაქროდ მირზააშვილის მიწის მიღებამდინ, რომ ხვედრიანელისა და ხიზანაშვილის მიწის ბოლოს უძეს, ბოლოს სამანი ბუძალაძის მიწის თავს რუ რომ გარდაუღეს იქამდინ, აჟათ საქვენაქროდ ხვედიანელი-სა და კიდევ ხიზანაშვილის მიწა უძეს იქამდინ, დღე ნახევრის მიწა ამ დღის მიწას აძეს. ერთი გვერდი საზენაქროდ ხუციასშვილის მიწამდინ, საქვენაქროდ ხვედიანელის მიწის მიღებამდინ, ბოლო ურჯამეაშვილის მიწის მიღებამდინ და თავი დიმიტრი მელდლის ხოდაბუნამდინ.

ამ მიწაში ორი ბერყენა დგას: ერთი აღმოსავლის მხარეს — პირველი მისი სამანი ის არის და მეორე დასავლის მხარეს — იმას იქით ერთის დღის მიწა კიდევ არის, მეორე სამანი ის არის. აქადამ ორი წილი ტეტეიას და ლაზარეს ერგო და ერთი გოგიას, რომელიც თითონ ირჩია.

ამას გარდა კიდევ ქარის მიწა ორის დღისა, თავი გზახედ უძეს, ბოლო ხვედიანელის მიწამდინ. საზენაქროდ ისევ ხვედიანელის მიწა და საქვენაქროდ ხუციასშვილის მიწა უძეს და შუაზედ მარა.

ამას გარდა ვარცლა მიწა სამის დღისა, თავს ბეჟიტაშვილის რუ უძეს, ბოლო ხუციასშვილის მიწა, კიდევ საქვენაქროდ ისევ ხუციასშვილის მიწა უძეს, საზენაქროდ უჯარმელას-შვილის მიწამდინ, კიდევ ნახევრე ქეზაძის მიწის მიღებამდინ, ბოლო მარაბლის ხოდაბუნის გარდასწვრივ, საზენაქროდ ხვედიანელის მიწამდინ, საქვენაქროდ უთეიკის შვილის მიწის მიღებამდინ.

ამას გარდა ნავენახევი ერთის დღისა ძველს ნასოფლარში რომ ქეზაძის მიწასთან [არის].

ამას გარდა ნაფუძარი ორის დღის გოგიას რომ მივეცი, თავი ბუძალაძის ვენახი, საქვენაქროდ მამულს ვენახამდინ, საზენაქროდ გარსეევანიშვილის ტეტეიას მიწამდინ, ბოლო ისევ ამავე ნაფუძრის ნაქერი ლაზარესი წილი, ტეტეიანი ნაფუძარი თავი გარსეევანიშვილის მიწის მიღებამდინ, საზენაქროდ შარამდინ და მარაბლის ხოდაბუნამდინ, საქვენაქროდ ოტიანიშვილის მიწამდინ, ბოლო აღუაშვილისა და სუმას მიწამდინ.

აქვე ნასახლარი მცირე მიწა თავისის კაის შესავალ-გასავალი-თა, ქვევით გველა თავი სირბილაძის მიწის მიღებამდინ, ბო-

ლო ჰაბის რუ, საზენაქროდ ბორბენაშვილის მიწამდინ, საქვენაქროდ ბერის შვილის მიწამდინ, აქვე ქარის მიწა ბურისშვილის მიწის მიღებამდინ, ბოლო გვერდი მამულასშვილის მიწამდინ, საზენელი და კალო ტეტეიას და ლაზარეს.

ეს მამულები, სახნავი დარჩეული მიწები ასე აღვრიცხეთ: ვენახი თავი ტეტეიანამდინ, ბოლო რუმდინ, საზენაქროდ აღუაშვილის მიწამდინ, საქვენაქროდ ოტიანიშვილის ვენახამდინ. ამ მამულებად ორი წილი ტეტეიას და ლაზარეს მივეცი და ერთი წილი სულ დარჩეული გოგიას მივეცი, რომ ორნივე დასჯერდნენ. ამში სადაო აღარა აქვს რა.

მეორესთან სულ საბლით არის ვაზომილი და საბლით ვასწორებული. საბლისა და კალოს ალაგიც მოუქვრით, გოგიას მივეცი.

ახალი ქვევრი თორმეტი ჰქონდათ: ოთხი გოგიას მივეცი და რვა ორთ მათა.

საწნახელი სამთვე იყო, მაგრამ ერთი წილი ავიღევი. და ერთს წილში გოგია უნდა გაეთებას მოეხმაროს.

ეს სისხლავი და სახნავი ორი წილი ლაზარეს და ტეტეიას და ერთი წილი გოგია აბულაძეს.

ამ მამულებს სახელები დარქო და თავ-თავითვის დაიჩემეს. ჩვენის ეკლესიის ყმანი რადგან არიან და ჩვენი ბეგარა სქესთ, ყოველს წელიწადს ბეგარას, რადგან ორნი მძანი ერთად არიან, ორს წილს ბეგარს ეს ორი უნდა მოართმევდნენ და ერთს — გოგია. ძღვენი კი ასე არ იქნება.

ამ საქმის განჩრევა, ეს ამისი გარიგება ღმრთის წინაშე სიფრთხილით გვიქმნია. და ამაში არც მარჯულ და არც მარცხნივ არ მივიხივადეს, სახელსა მისსა ვახსენებ. სოფლის კაცნი ჩემთან და ვისწარა და ისე მოვარიგე, რომ ფიცით დაკვიპტაკეს.

ამ საქმეში ამას იქით მშეადლობთ ყოფა და არც ალაგლა აქვს ერთიმეორესთან შფოთის. რომელიც ამ ჩემს განსჯილს და გარიგებულს გარდავლენ, ეკლესიასაც უნდა ჯარიმით მსახუროს და ამი-ლახორის ჯარიმა ხუთი თუმანი გარდაიხადოს. აღიწერა ნოემბრის ი, წელსა ჩღვ, ქორონიკონს უბდ.

ხელრთვა: გერეასი
კიდევ:

საბელი და კალო ძველი ლაზარესია და გოგიამ თავისს მამულში გააკეთოს. გოგიას სადაო არა აქვს. ეს ყველამ ასე იცოდეს.

გოგის რომ კალო აქვს ის ტეტისა უნდა მისცემოდა, მაგრამ გოგის მივეცი თხალი; ძველი კალო ტეტისა და ლაზარესია. აღიწერა ნოემბერს, ქორინიკონს უპო.

დავითას მიწამდინ აქათ შარამდინ. აქავ ხრილა თავი დავითას მიწის მიდგამდინ, ბოლო წყაროდინ, იქით გვერდი აღუაშვილი ის მიწამდინ აქათ შარამდინ, ერთის დღისა მუხის მიწა თავი რუმდის.

verso

აბულაძეების დებულუბას ასე ვაწესებთ: თხუთმეტი კოდი სდებოდათ ქერი და პური. ახლა ასე ვწერეთ: რადგან ზალონა ემოწმება, ოცე კოდი მართონ ეკლესიასა — თორმეტი კოდი პური, რვა კოდი ქერი. ჩვენის მოხელის თამაზას და შიოს ჭენთან დასწრებით უწერთ ამასა. ქორინიკონს უპმ.

ხუროთ: გერვასი

აქ ჩვენთან დაესწრო ჩვენი ბერი გერმანე და ჩვენი ეკლესიის მოხელე ქავთარაძე თამაზა. ++

398. ბანდინება იოსებ მაპაპარიანისა და ნინია ანდრიაშვილის სასისხლო საყვამე

1796 წ. 10 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1450. დავთ. № 34. საბ. № 146. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[115] მაპაპარიანი იოსებ ანდრიაშვილის ნინიას ძმის სიკვდილს უჩიოდა. ჩვენ, სრულიად ქართლისა, [v] კახეთისა და სხვათ მეფის ირაკლი მეორის ძემ იულიონ, მოკითხული ვქმენით, რომელ მაპაპარიანის იოსების ძმა ანდრიაშვილის მოეკლა და სამართლით სისხლი განვაჩინეთ.

ეს მაპაპარიანი იოსებ შუა აზნაურშვილად ჩავარდა და სანატრელის მეფის ვახტანგის სამართლის წიგნში — ოცდაათს რიცხვში შუა აზნაურშვილქის ოთხმოცდა თექვსმეტ თუმანს სისხლს აჩენს. რადგან მაპაპარიანი შუა აზნაურად აღირიცხა, ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი სისხლს ანდრიაშვილმან ინიამ უნდა მისცეს მაპაპარიანს იოსებს.

და თუ ანდრიაშვილს ასეთის მიზეზისათვის მოუკლავს მაპაპარიანის იოსების ძმა, რომ ან მთლად სამართალი სისხლის ჩაუტარებდეს ან მოუკლებს რამეც, იმისი საშუთი რაც ჰქონდეს, სამართალში გამოაცხადოს და საქართველოს სამართლის განწესებისაგან სამართალი მიეცემა.

თუ არადა, როგორც სამართლით ოთხმოცდათექვსმეტი თუმანი გადავიჩენია, ის უნდა დაუტუროს ანდრიაშვილმა მაპაპარიანს[.]

იასაულო! ეს ასე აღსარულე. დეკემბრის ი, ქორინიკონს უპდ.

ამ მაპაპარიანის მკვლელს ნინიას ორი ძმა ჰყავს, ერთს დათოა ჰქვიან და მეორეს ბაცაცა. როდესაც მაპაპარიანი მოუკლავს, მაშინ ძმები ერთად ყოფილან და გაუყრდენი და სისხლას

პასუხიც ერთად უნდა ვასცენ სამართლით.

399. ბანდინება გოგია მღაბრიშვილისა და ღამრ-შარსილას მამულის საყვამე

1796 წ. 11 დეკემბერი

ცსსა. ფ. 1448. საბ. № 3926. დღანდი. ქალაღი. 20,3X17,2 სმ. მხედრული. განვეცილობის ნიშანი ნახვარი არ არის. ა-მეტნაკულად.

ქ. პაპუნა ზაზროშვილის დედას ღორიგლიჯას ქალს ლელას საღარიბაშვილის ბეჟანასაგან თავის მზითვით მიწა ეყიდნა ორიოდ დღისა. პაპუნა ზაზროშვილი მოკვდა და სხვა შვილებიცა. ამ ზაზროშვილების მამული შეიქმნა ბეთაღმალი. და ერისთვის შვილს როსტომს ზოგი გოგია მღებრიშვილისთვის მიეცა და ზოგი იმავე ზაზროშვილის განაყოფის გრიჭოლასთვის. და ის თავისი მზითვით ნასყიდი ორის დღის მიწა იმ დედაცაცისთვის ებოძა საზრდოთა და სამკვდროთ.

და იმავე დედაცაცის სიცოცხლეში ტერ-ფარსილა თავისი სასლესკაცს ბეჟანას წასდავებოდა: ეს მიწა რომ უყიდნია თენგან ამ პაპუნა ზაზროშვილის დედას, ნახევარი ხომ ჩემია. და თუ ჩემი წილიც გავეყიდოს, ან ისევე დამიხსენ, და ან სამაგაირო ამისთანა კარგი მიწა მამეც. ბეჟანას ეთქვა ტერტერასთვის თვითონ იმ დედაცაცთან: ჩემი წილი მოგყიდეთ და ტერტერას წილი როდის მიიყიდნიაო; დედაცაციც დამოწმებოდა; მართალი არისო.

ამისი მოსთაბარი მოწმეები მოიყვანა ტერტერამა: შავ შიშვილი ღთისია, ტერ-[ს]ტეფანე და თვითონ ზაზროშვილი გრიჭოლა. ცოტა ხანს უკან დედაცაციც მოკვდა და ჩვენთან მოვიდა ტერ-ფარსილა და გე[ო]თხრა: დედაცაციც ხომ ისევე ცოცხალი იყო, რომ ამ ჩემქმა სასლესკაცმა ბეჟანამ უთხრა ამ მოწმეებთან-

1 სასლესკაცო. 2 ახლესკაცო.

ნა, რომ ამ ტერ-ფარსილას წილი არ მიმიყიდნიაო; და დედაკაცმაც თქვა, რადგან ფიცით შეუბნებიაო, შენ იციო, ეს მიწა რომ დარჩა ბეთალმად, ტერტერამ თავისი მიმული გვეთოვა. და მოხუცებულმა კაცთაც უმოწმეს ტერ-ფარსილას — შაყულ თამზა ბე და და შვილი, ხარბე გავშვილი მანუხარ, ბერუა და მამუქა მახოხაშვილი იქ დაგვეწრენ, რომ ბეჟანა საღრიჩაშვილმა ფიცით თქვა და ჩვენც იქ ვიყავით, რომ შენი მიმული არ გამიყიდნიაო.

ის თავისი ერთის დღის მიწა ტერ-ფარსილას დარჩა და მივეციო. და ის ერთის დღის მიწა რომ იმ დედაკაცს უყიდნია ბეჟანასგან, ის ბატონისა არის და ნება [ა]ქვს, ვისაც უბოძებს.

არის ამისი მოწმე[ები] და გამრიგვე[ნი]: ბოქოულუხუცესი ფირან ჩერქეზიშვილი ზემო: მონა ღთისა ჩერქეზიშვილი ფირან; იოსებ ნაზირი თულაშვილი ზემო: იოსებ ნაზირი: მამასახლისი გემანაშვილი ბერიქ; ქობლიანიძე ბერიქ; ქარელი ბეკია; აკოფაშვილი იოანექ; მამუქელაშვილი მამასახლისი ზურაბაქ.

აღიწერა ფებერვლის კთ, ქორონიკონს უპ[დ]. მე, იოსებ ნაზირს, დამიწერია ამ ბოქოულუხუცესის სიტყვითა და ამ მოწმე[ების] სიტყვითა და ნებითა.

ეს ტერტერას მიწა უღალო² არის ქ.

აღწერა:

ქ. ეს ჩვენც მოვიკითხეთ და მოწმებმაც ასე გვარწმუნეს. ერთი დღის მიწა ტერ-ფარსილას დარჩა და ერთი დღისა გოგია მღებრიშვილს¹. დეკენბერს ია, ქორონიკონს უპ[დ].

ზემო: სახლთხუცესი იოანე.

400. განჩინება შამაზაანთ ბინდუბას აპრივის ვალის საჩვენო

1786 წ. 19 დეკემბერი

ცსა. ფ. 1450. დავთ. № 2. საბ. № 1. პირი. ქალაღი. მხედრული.

[1] მისს უგანათლებულესობას მეფის ძე გიორგისათვის არზა მიერთმევიანა ყამაზანთ ბაინდურას ქერიეს: შაინაშვილის პოლოსას სახელზე სახლი მიყიდე, თამასუქი შქონდა და დამეკარგაო და თეთრი დარჩომილაო და არ მამლესო.

¹ რადნ. ² უღალო. ³ გოგიათ.

ჩვენ — მათ მონათ ქვემოთ აღბეჭდელთათვის ებრძანებინა ამათი სამართალი. ჩვენ პოლოსას დაუბძებთ და ვკითხეთ.

პოლოსამ აღვიარა: მართალია, მე, მაგ დედაკაცის სახლის ფული დარჩომილა, უნდა მივეციო: მაგრამ ახლა ჩემი მეზობლები ასე ნუბრუნებია: შენს სახლში ყოფილა ბურჯის გზაო. მე სადაო საქმე არ მინდაო. პოლოსა ამითი თავს მართლობდა და თეთრს უხუთემდა.

ეს ქერიე დედაკაცი ამას უპასუხებდა: მალვით არ გამიყიდნია. მე ლიქამამასახლისისს ავეტიქას და ქეთხუდღისს შეტყობინებით აშკარათ ძველის სიგლებიც ვაშინჩეს და ახალი სიგელიც იმის პირზედ გამოწერეს. თუ გზა ყოფილიყო, სიგლებში ეწერება.

ჩვენც ეს სიგლები მოვიკითხეთ. რომელიც ძველი სიგლები იყო ამავე დედაკაცთან, ამ ოცდაათი თუმნის გიროდ ყოფილიყო, რადგან დატყვევდნენ, სიგლებიც და თამასუქიც მაშინ დაკარგოდა და ახალი სიგელი პოლოსას ჰქონდა, ეს შორჩომოდა; გამოიტანა. ძველი სიგლების პირზედ იყო დაწერილი. ეს რომ გავშინჩეთ, მუხტბარო მტყიცე სიგელი იყო დაწერილი, მიჯან-ბურჯამდინ მიკრული ეწერა: თუ გზა ყოფილიყო და უწინ ჰქონოდა, ადვილს დაავადებდნენ.

რადგანც პოლოსა ამას ლაპარაკობდა და დედაკაცს თეთრი არ ეძლეოდა, თითონ ტყვე იყო, ვალი ემართა და შვილი დასასნელი ჰყვანდა, ამ ბარობაზე ჩვენ — მოქალაქე[ებ]მაც პოლოსა ხათრიგამი გავხადეთ და ეს თეთრი მოვაცემინეთ ამ სახლის ზნის ბარობაზედ. ამასთან სადაო და სალაპარაკო არავისა აქვს. გზა რომ კიდევ [V] ყოფილიყო, რადგანაც ბედნიერ მეფეს და ქალაქს ერთი კომლი გლეხი შეემატება, ის გზა აღარ უნდა იყოს.

სახლის ადლი არის ოთხას სამოცდათერთმეტი, თეთრი დარჩომილა 36 (ოცდახუთი თუმანი), რომ ეს თეთრი სრულად უნდა მისცეს. ამისი რაც ერთმანეთთან მეტ-ნაკლები ანგარიში იყო, გადაწყდა: რომ ამათ ერთმანეთთან სადაო და სალაპარაკო აღარა აქუსთ რა. ქრისტიშობის ით, ქორონიკონს უპ[დ].

ხელთვა: [ ] [ ]

[ ] გევი, ოპანეზ. [ ]

401. ბანიონა პანოსრო ავაიშვილისა და პაპუხი წერეთლის შიხ

სამეხუ

1784—1796 წწ.

ქუთაისის სახელმწ. ისტ. ფინოგრ. მუზ. საბ. № 1768. დედანი. ქალაღი. 32x11 სმ. მხედრული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია თითო წერტილი. სახუთი თარიღდება ქაიხოსრო გუცკაძის მლიგან-ბეგობის წლებით.

ქ. აგიაშვილი ქაიხოსრო და წერეთელი ვა-
ხუშტი გავაბჭვეთ¹.

ვახუშტიმ უჩივლა: ბატონმა მეფე სოლომონ
ბიძაჩემსა და მამაჩემს ოფუკეთის გლეხები უბოძა და გვეყე-
და. მეფე სოლომონ რომ მიიკვალა, მას უკან შენ გყავს ის ჩვენი
გლეხები, რაშიდ გვართმევ, არ ვიციო.

აგიაშვილმა უპასუხა: მართალია, ის გლეხები შენ
კვავდა ბატონის წყალობით, მაგრამ ისევე იმ ბატონმა გამოგარ-
თვათ. მე და ჩემი ძმა ბატონს ჩაქვს ვახლით, მის წინ ჩამო-
ვარდით, ორივე ჩემი ძმა მოკლეს და მე თოფები მკრეს; და მისთვის
ის გლეხები ბატონმა მეფე სოლომონ მე მიბოძა და მყავს. მეფე
სოლომონის სიცოცხლეშიდ არც დაგიბოვივარ.

ვახუშტიმ აშორო უთხრა.

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს, რამდენი გლეხი იყოს, იმდენი
ოცდაოთხ-ოცდაოთხი გლეხი კაცი და ან მისი ამაველი აზნაურ[რ]-
შვილები და ასე შეადგინოს: «მეფე სოლომონს შენთვის ის გლეხები
არ ებოძებოდა». თუ ასე შეადგინოს, გლეხები ვახუშტის დარჩეს.

და თუ ასე შეადგინოს, მეფე სოლომონის წყალობა ყო-
ლია წერეთელს, ისევე მეფეს სოლომონს წაურთმევია, აგიაშვილის-
თვის უბოძებია; და ის გლეხები აგიაშვილს დარჩეს.

ზეგლი: მლიგან-ბეგი გუცკაძე ქაიხოსრო.

402. ბანიონა ბანიკალა და გოგია ლოლაქაძის სხვადასხვა სამეხუ

1784—1796 წწ.

ხელნაწერთა ინსტიტუტ. Hd 10344. დედანი. ქალაღი. 33x11,8 სმ. მხედ-
რული. განკვეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტი-
ლი. სახუთი თარიღდება ქაიხოსრო გუცკაძის მლიგანბეგობის წლე-
ბით.

ქ. ბერიკელა ლოლაქე და მისი ძმისწული გოგია
ლოლაქე გავაბჭვეთ.

გოგიაშვილი უჩივლა: მამამ მომიკვდა, შენგან მამობას მოვე-

¹ გავაბჭვეთ.

ლოდი, მოულის მაგიერათ დედა გამილხებ, მაშინ კი მორჩა, მარა
გალახულობამ გაუხსენა და იმ გალახულობით მოკვდა.

ბერიკელა აშორო უთხრა.

ამისი ასე გავაჩინეთ: წამოდგეს თავათ ბერმა და თერთმეტი
თავის ტოლი კაცი თან ჩაიტანოს და ასე უფიცოს: «სიტყვით თუ
რამე მეთხრობოდა, თორე ჩემის ხელით დედაშენი არ გალახული-
ყოს». თუ ასე უფიცოს, არას ემართლება. თუ ვერ უფიცოს, ნახე-
ვარი სიხილი მისცეს ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიაშვილი უჩივლა: პარტახი გამიყიდე, გოგია ლო-
ლაქეს მიმიყიდე.

ბერმა უპასუხა: მართალია, ჩვენმა საერთო კაცმა გოგია
ლოლაქეს უბრალოთ კაცი დაუწვა, ხელათქნელათ გაუჩნდა ჩვენი
კაცი, შენ არაფერი შეგეძლო. მართალია, პარტახი გავყიდე და გო-
გიას მოურჩივდი. მართალია, ცხრა ფრული გამოვიტავე, მარა შეი-
ლი ფრული გარდარჩა. სხვა ისევე მას მოუხდა. შვიდი მარჩილი
უნდა მოგეცე.

გოგიაშვილი უჩივლა: ცხრა მარჩილის ხარი ჩვენმა კაცმა
თავის დანაშაურში გამოიღო და ის ხარი შენ მოიხმარე.

ბერიკელა უპასუხა: შვიდი მარჩილი უმაღ ნახარჯი მქონ-
და ჩემი საკუთარი იმ საქმეში და მართალია, ხარი გამოვართვი
იპაში.

გოგიაშვილი უპასუხა: ის შვიდი მარჩილი რომ ნახარჯი
[გქონდა, ის თეთრი საერთო იყო.

ბერიკელა ასე ხელი დაუჭიროს, რომ: «ის შვიდი მარჩილი შენი
საერთო არ ყოფილიყოს». თუ ასე უსამართლოს, არას ემართლება.
თუ ვერ უსამართლოს, ხარი საზიარო ყოფილა, ნახევარი მისცეს
ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიაშვილი უჩივლა: საერთო მოვახლე გვეყავდა და შენ
გამიყიდე.

ბერიკელა უპასუხა: მართალია, მუვახლე გვეყავდა, მარა
წავგვივიდა, არ დიდგა. მართალია, გავყიდე, მარა შენ არაფერი შე-
გეძლო, და გვეყავდა გასათხოვარი, და თორმეტი მარჩილის მეტი დას
მოუხდა ზითვით და ხარჯათ. მართალია, ეს თორმეტი მარჩილი
მე დაეხარჯე.

ექვსი მარჩილი მისცეს ბერმა გოგიას.

ქ. გოგიაშვილი უჩივლა: ალაგი ამოივე, გაყიდე და არაფერი
მარგე.

ბერმა უპასუხა: მეორე ალაგი გვაქ ამოსაგები; მივდგეთ ორივემ, სწორათ ამოვიგოთ, შევაფარლოთ.

რომელიც ნამეტანი ვამოვიდეს, ერთმანეთს სათავი მისცენ. თუ ვერ ამოიღონ, რომელიც ამოელოსთ, შეუვაზე გაიყონ; რომელიც ამოლებზე დახარჯოდეს, გოგამ მისცეს.

ბერმა ანაწერი მოიტანა მამამისის დანახარჯის, სამოცი მარჩილის ჩემი სახიარო დახარჯა მამაშენმა.

გოგამ უპასუხა: მე არაფერი მახსობს, ყმაწვილი ვიყავი, შენ შემატყობინე და მე გარდაგიხდი.

ამისი ასე გაეპინეთ: წამოდგას ან თავთა და ან სამი გლეხი კაცი ასე შეაფიცოს. «ამ ანაწერში რაც წერია, კიდევ მართალი იყოს, არცარა ამის სამაგიერო მე რამე მომცემოდეს, არც ნატყუვარი იყოს». თუ ასე სამართალი მისცეს, ოცდაათი მარჩილი გარდუხადოს გოგამ ბერს. თუ ვერ უფიცოს, გაუვაროს.

ქ. ამას გარდა ზოგი ახირებულუბი უჩივლეს; გავსინჯეთ, მარა გამოსადეგი არაფერი იყო და გავარონინეთ.

ქ. დედა ყოლიათ ცოცხალი, ბერთან არის. ამისი ასე გავსინჯეთ: ორვესი სარჩენი არის; გოგამ წელიწადში შვიდი კოდი ღობი და შვიდი თორმეტიანი ღვინო მისცეს, სანამდის იცოცხლოს; რომ მიიცივალოს, რაც ბერს დახარჯოს გასვენებაზე, ნახევარში გოგია შეუდგეს.

ორი ბეჭელი:

1. მდივანბევი გუნცაძე ქაიხოსრო
2. მდივანი დავით

403. პანიჩინა ბებან ფულაჩიხისა და გოგია აპალიანის საყვიბა

1784—1796 წწ.

ცსსა. ფ. 1448. სპ. № 3293. დღიანი. ქალაქი. 33,5X23 სმ. დახიანებული, კიდებები ჩამოკრეცილია. მხედრული. ვანკეთილობის ნიშნად ყოველი სიტყვის შემდეგ ნახშირია წერტილი. საბუთი თარიღდება ქაიხოსრო გუნცაძის მდივანბეგობის წლებით.

ქ. ბუქან წულუკიძე ავალიანი ვოგია, მისი ძმისწული ზაუსტა გვაბჭვეთა!

ბუქანმა უჩივლა: ბაბუაჩემი ხოსია წულუკიძე თავის ძმას მერაბ წულუკიძეს საყვარლათ ახლდა და მამა-

1 გავაბჭვეთ.

შენმა ზაუსტამ დაასმინა თავის ძმას მერაბს და უჩივია: ხოსია წულუკიძე დაიჭირე, თუ არა. წაგახდენსო. დააჭირებინა ბაბუაჩემი, ბუქან და დიანს თვალების დასათხრელათ მიაბარა. ღმერთმან დაუმაღლოს, თვალნი კი აღარ დაუთხრია; და თავის მამულისა და ყოფისაგან იმ დღეს აქეთ გარდმოყრილი ვართ.

გოგია ავალიანმა უპასუხა: მამაჩემი მერაბის კი ყმა იყო, ბაბუაშენი ხოსია წულუკიძე მერაბს წახდენასა და ღალატს უპირებდა, მამამისაც ღალატს და სიკვდილს უპირებდა. მართალია, შეიქცა, უჩივია და დაიჭირეს.

ბუქანმა აშორო უთხრა.

აწ ასე გაეპინეთ: წამოაყენოს ბუქანმა ორმოცდარვა იმ ავალიანის ტოლი ახანურშვილი და ასე შეაფიცოს: «მამიშენის პირველის რჩევით სანამდელ ბაბუაჩემი ხოსია წულუკიძე არ დაიჭირეს, მანამდელ ბაბუაჩემს ხოსია წულუკიძეს არც თავისი ძმის მერაბის წახდენა და ღალატი სდომოდეს და გამოერჩიოს არც მამიშენის ღალატი და სიკვდილი სდომოდეს».

თუ ასე უფიცა, ან მთელი სისხლი მისცეს წულუკიძეს ავალიანმა და ან როგორც სამართლის წიგნშიდ ეწეროს, ისე მიეცეს ავალიანი წულუკიძეს ხელათ მქნელათ.

თუ ასე ვერ უფიცოს, თავისი ბატონის წახდენა და ღალატი შეუტყვია თავისი, მისი ღალატი! და სიკვდილი თავისი ბატონისთვის უჩრევია; და ბუქან ვერაფერს შეუა ავალიანს.

ქ. გოგია ავალიანმა უჩივლა ივანე ავალიანს: ქუტირის ჩემი საყვარლო გლეხები გვაეს, რათ მართმევე, არ ვიციო.

ივანე უპასუხა: მამაშენმა ის გლეხები ჩელებს მიყვია [მის]გნით. მასუქან ღმერთმან შეფე სოლომონს ძღვევა მისცა, თათრისაგან ამოიყვანა და შენის აღნებთ ბატონისაგან მე ვიშოვნეთ. აღნება რომ მითხარი, ამისი ქრთამივი გამომართვი.

გოგია აშორო უთხრა.

აწ ასე გაეპინეთ: წამოაყენოს ასოროცდაოთხი გლეხი კაცი და ან მისი ამაველი ახანურშვილი და ასე შეაფიცოს: «ჩელებსთვის ხელმოწყვეტ სთუდეო წიგნით მამაჩემს ის გლეხები არ მიყვილოს, არც მე და არც ჩემს ძმას შენთვის შესარჩენათ იმ გლეხების შერჩენის აღნება არც ვგვებხრობიოს».

თუ ასე უფიცოს, გლეხები სრულებით გოგიასა და მის ძმის-

2 ღალატი. 1 ანღობით. 3 ანღუბა.

წულს დარჩეს. და თუ ვერ უფიცოს, ზაუსტას ხელმოწყვეტ თათრისთვის მიუყიდა, მეფე სოლომონს ამოუყვანია, ივანესთვის უბოძებია; გოგიასა და მისი ძმის ალნებით! უშონია, ალნების² ქრთამიც გამოურთმევია და ივანეს დარჩეს გლეხებში].

გოგიამ თუ თავისი ძმის სვიმონის ალნება ფიცშიდ ვერ ჩაატანებობს და თავისი კი იფიცოს, სვიმონის კერძი გლეხები ივანეს დარჩეს, და გოგიას კერძი გლეხები — გოგიას და [სვიმონს?].

ქ. გოგიამ უჩივლა: მერაბ წულუკიძემ მამაჩემს ხანინდრავასეული გლეხები [და ადგილ-მამული წიგნით უბოძაო, შენ წამართვი და შენ გყავსო.

ივანემ აშორო უ[თხრა].

აწ ასე გავაჩინეთ: წამოაყენოს ივანემ ორმოცდარვა გლეხი კაცი და ასე შე[აფი]ცოს: «ხანინდრავასეულს გლეხებსა და ადგილ-მამულს რომ მედევები, მაგ წიგნშიდ [რომ] გიწერია, ხანინდრავასეული არც გლეხები, არც ადგილ-მამული მე არაფერი მქონდეს».

თუ ასე უფიცოს, არაფერს ემართლება. და თუ ვერ უფიცოს, რომელიც წიგნშიდ უწერია, ივანემ გოგიას მისცეს.

ქ. გოგია ავალიანის ძმები რომ ხლებია ხოსია წულუკიძეს და მომკვდარა და იმათი სოულობა ხოსიას შეიღებსა და შვილის შვილებს [რომ] აქვს, გაესინჯეთ. მაგრამ სანამდი წულუკიძეები ერთმანეთშიდ არ გამართლდებია, მანამდი იმათი სოულობა ვისაც ახლა უჭირავს, ისევე მას ეჭიროს.

ქ. გოგია ავალიანმა ხოსია წულუკიძის თეთრის თამასუქი მოუტანა ბეჟანს.

ჩვენ ასე გავაჩინეთ: რამდენი ათი მარჩილი ეწეროს, იმდენი გლეხი კაცი შეაფიცოს: «არც ეს თამასუქი ხოსია წულუკიძის მოცემული იყოს, არც არაფერი მამიშენის მართებოდეს».

და თუ სამართალი ვერ მისცეს, თამასუქშიდ რამდენიც ეწეროს, ბეჟანმა ერთიორათ მისცეს გოგიას.

ორი ბეჟელი:

1. იმერეთს ვინ მეფობს იუდეუელი, მანვე სპათ-სარდლათ მყო წერეთელი პაპუნა.
2. მდივანბევი გუნცაძე ქაიხოსრო.

1 ანლებით. 2 ანლების. 3 ანლება.

ს ა რ ჩ ი შ ი

წინასიტყვა		
1. განჩინება იასე მიქელიძისა და ბერა ბეგისშვილის მამულის საქმეზე	1776 წ. 16.III	9
2. განჩინება დავით ორბელიანისა და იესე ამილახორის ყმების საქმეზე	1776 წ. 3.V	10
3. განჩინება იასე ამილახორისა და ივანე თათქიბიძის ყმის საქმეზე	1776 წ. 24.V	11
4. განჩინება იოსებ თემანიშვილის ყმის თათულას საქმეზე	1776 წ. 9.VI	13
5. განჩინება გვასა და ქიხისსო ოფანელიშვილების მამულის საქმეზე	1776 წ. 15.VI	14
6. განჩინება ესაია აღსა და თაყუას შვილის შიკრიტუშას ვალის საქმეზე	1776 წ. 24.VI	15
7. განჩინება ურბნელის ღალისა და კულუხის საქმეზე	1776 წ. 27.VI	16
8. განჩინება იოანე ნათიშვილის ყმის ივანე ბლიაძის საქმეზე	1776 წ. 29.VI	18
9. განჩინება დავით ციციშვილისა და პეტრე ავალიშვილის ყმის საქმეზე	1776 წ. 1.XII	19
10. განჩინება ლუარსაბ ონანაშვილისა და დავით აფხაზის მამულია საქმეზე	1777 წ. 14.I	20
11. განჩინება ბეჟან ამილახორიშვილისა და როსტომ ერასთავიშვილის ახნურშვილების სასისლო საქმეზე	1777 წ. 30.I	22
12. განჩინება ზურაბ ჰაეკვაძისა და პარსიაშვილის მამულის საქმეზე	1777 წ. 30.I	23
13. განჩინება იუსტინე ურბნელისა და თაქთაქიშვილების ყმების საქმეზე	1777 წ. 2.II	24
14. განჩინება ანტონ I-ისა შატინანთ პაპასა და არუთინას ბაღის საქმეზე	1777 წ. 23.II	26
15. განჩინება იოანე ბეჟან ყორჩიბაშის შვილების მამულის საქმეზე	1777 წ. 23.III	27
16. განჩინება იოსეფა შვილების ნათელასა და შაქრას საქმეზე	1777 წ. 27.III	29
17. განჩინება ზუა და თადია ნაცელისშვილების გაყრის საქმეზე	1777 წ. 4.IV	30
18. განჩინება ბერიანთა და ნოდარაანთა რუსა და წყლის საქმეზე	1777 წ. 29.IV	31
19. არზა ქიხისსო შურვანიშვილის თამასუქის თაობაზე მდივანბეგეთა განჩინებით	1777 წ. 10.V	32

20. განიხილა მუხრანის ორბელიანის ყმის ავჯის საქმეზე 1777 წ. 11.V	34
21. განიხილა საყვარელიძეებისა და მიქელიძის მამულის საქმეზე 1777 წ. 23.VI	37
22. განიხილა ბეჟან რატისშვილისა და ბენა გიგაურის ყმის საქმეზე 1777 წ. 31.VII	38
23. განიხილა ნიჭოზის ღმრთაობის ეკლესიის მამულის საქმეზე 1777 წ. 28.VIII	39
24. განიხილა ზაქარია და დიმიტრი ციციშვილების მამულის საქმეზე 1777 წ. 29.VIII	41
25. განიხილა ჩერქეზიშვილების ყმის შალვაშვილების საქმეზე 1777 წ. 19 ნოემბერი	43
26. განიხილა დიკასტერიისა ტფილელ მიხაილისა და თურქისტანისშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1778 წ. 3.I	44
27. განიხილა ყაზარაშვილებისა და გულქანაშვილების წისკვილების საქმეზე 1778 წ. 10.I	45
28. განიხილა ზაქარია და პაატა მორუაფიშვილების მამულის საქმეზე 1778 წ. 17.I	47
29. განიხილა ლუარსაბ ონანაშვილისა, ქაიხოსრო ბებურიშვილისა და ზურაბ აფხაზის მამულის საქმეზე 1778 წ. 20.II	48
30. განიხილა პაატა შეთორისშვილისა და როსტომ ერისთავის შვილის ყმის საქმეზე 1778 წ. 13.III	50
31. არხა მეორე იესესი და ივანესი ყმობის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1778 წ. 24.IV	53
32. არხა ქაიხოსრო მურვანიშვილისა თაბისტუის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1778 წ. 27.IV	54
33. განიხილა ნათლისმცემლის მონასტრისა და გივის ყმის საქმეზე 1778 წ. 1.V	55
34. განიხილა ივანე და სოლომონ აბაზაძეების მამულის საქმეზე 1778 წ. 11.VI	57
35. არხა იოანე დოლენჯიშვილისა მამულის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1778 წ. 20.VII	61
36. განიხილა ბეჟან რატისშვილისა და ფანაშვილის ყმის საქმეზე 1778 წ. 3.VIII	64
37. განიხილა დავით ელიოზიშვილისა და ნაცვლისშვილის ქაიხოსროს მამულის საქმეზე 1778 წ. 10.VIII	65
38. განიხილა არუთინა და ისრაილა ნალანდების საქმეზე 1778 წ. 30.X	66
39. განიხილა ფაველიშვილებისა და იკორთის მონასტრის ყმის საქმეზე 1779 წ. 14.I	67
40. განიხილა ზაალ ყაფლანიშვილისა და ბეჟან დროთაშვილის ყმის საქმეზე, 1779 წ. 27.I	68
41. განიხილა ნაკულაშვილებისა და მელაშვილების მამულის საქმეზე 1779 წ. 11.II	71
42. განიხილა აბაჯის ეკლესიის საქმეზე 1779 წ. 2.III	72
43. განიხილა ჩობანაშვილებისა და მელქისეანთ ნასიხის საქმეზე 1779 წ. 6.III	74

44. განიხილა ვანაძიანთა და დავით აფხაზის მამულის საქმეზე 1779 წ. 11.III	75
45. განიხილა გლახა როჭიაშვილისა და პაატა მუარის შვილის სასახლის საქმეზე 1779 წ. 16.IV	76
46. განიხილა ზაზა გოსტაშვილისა და ზაალ ყაფლანიშვილის მამულის საქმეზე 1779 წ. 20.IV	77
47. განიხილა რევაზის შვილის სოლომონის და გლახა მახვალაძის მამულის საქმეზე 1779 წ. 30.IV	79
48. განიხილა სოლომონ I-ის ქაიხოსრო ავაშვილისა და ნივარაძეების საქმეზე 1779 წ. 13.V	81
49. განიხილა ივანე ხერხეულიძისა და ბაღდათ სარქისას შვილის მამულის საქმეზე 1779 წ. 2.VI	82
50. განიხილა ტერავეტიძისა და ტეროპანას გაყრის საქმეზე 1779 წ. 8.VI	83
51. არხა გიორგი ციციშვილისა ყმის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებითა და ერეკლე II-ის ოქმით 1779 წ. 8.IV	84
52. არხა ფადარაანთ შაქრას ქვერე-ობისა სახლის თაობაზე განჩინებით 1779 წ. 13.VI	86
53. განიხილა სოლომონ ბეგთაბეგვილის ყმების საქმეზე 1779 წ. 20.VI	87
54. განიხილა ლუარსაბ აბაშისშვილისა და ედის ობლის ყმების საქმეზე ერეკლე II-ის ოქმით	90
55. განიხილა წერეთლისა და დავითისშვილების ვალის საქმეზე 1779 წ. 24.VII	92
56. განიხილა დიკასტერიისა მოაწმლის ვატაბეტის ხარების მონასტრის ეკლესიის მამულების საქმეზე 1779 წ. 30.VIII	93
57. განიხილა ქაიხოსრო სახლბეგიშვილისა და ქავთარ ახალაურის მამულის საქმეზე 1779 წ. 15.X	95
58. განიხილა ამირჯიბთა ყმა-მამულის საქმეზე 1779 წ. 12.XII	95
59. განიხილა დიკასტერიისა მანუჩარ ლუქარინჯიასა და მიქელ მდელის ვალის საქმეზე 1779 წ. 18.XII	97
60. განიხილა ერასტი გოსტაშვილისა და ზაალ ყაფლანიშვილის მამულის საქმეზე 1780 წ. 31.I	99
61. განიხილა ქაიხოსრო აბაშიძისა, გლახა მახვილიძისა და ზაალ დავითიშვილის მამულის საქმეზე 1780 წ. 19.II	101
62. განიხილა მამუკა თარხნიშვილის ყმების ხაზანაშვილების საქმეზე 1780 წ. 26.II	102
63. განიხილა დიკასტერიისა ივანე შიოსშვილისათვის ცოლის შერთვის შენდობაზე 1780 წ. 16.III	105
64. განიხილა იოანე დოლენჯიშვილის ყმის პასილა ზევიციის საქმეზე 1780 წ. 22.III	106
65. განიხილა დიკასტერიისა იოანე ავალოშვილის შუტრაყყოფის საქმეზე 1780 წ. 14.V	107
66. განიხილა მანაბლებისა და ფალაქანდისშვილების ყმების საქმეზე 1780 წ. 18.V	109
67. არხა ზაზა თარხნიშვილისა ყმის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1780 წ. 4.VI	114

68.	განიხიება ზემო აბაზაისა და ქვემო აბაზაის მამულის საქმეზე	115
69.	განიხიება დავით ციციშვილისა და მისი სახლისკაცების გარეგების საქმეზე	116
70.	განიხიება თეიმურაზ მდივანევიასა და გვი ფარქოშთუცუის მამულის საქმეზე	119
71.	განიხიება ადამ ყარაგოზიშვილისა და ივანე ბურდუღის მამულის საქმეზე	120
72.	განიხიება გალუსტა ხანდამაშვილის ყმის საქმეზე	121
73.	განიხიება ტეტია სახლოხუცუის ყმის არუთანა მირაქაშვილის საქმეზე	122
74.	განიხიება გარსევან ეშიკადაშაშისა და ყარაბაჩანთ მოსესას სახლების საქმეზე	124
75.	განიხიება ადამ ყარაგოზიშვილისა და გოგია გრიგოლაშვილის მამულის საქმეზე	125
76.	განიხიება ზაზა ამირეჯიბის ყმის საქმეზე	129
77.	განიხიება ელიშერ ქავთარისშვილისა და ნათლამცემულის ყმის საქმეზე	130
78.	განიხიება ქუთათელ მირტოპოლიტ მაქსიმეისა და ხოსია თათიევილის საქმეზე	132
79.	განიხიება იოანე მდივინისა და ანტონაშვილის სახლის საქმეზე	133
80.	განიხიება ამირაღანთ თანჯანაშვილის ისაიას და ბარხუდარაშვილის წისკელის საქმეზე	135
81.	განიხიება მამისახლისის შვილის სტეფანეს ყმის ბასილანთ ზურაბის საქმეზე	136
82.	განიხიება საენაშვილების ყმის დათუაშვილების საქმეზე	137
83.	განიხიება იუზანთ სტეფანეს ქვრივ-იბლის ბაღის საქმეზე	139
84.	განიხიება შერგილაანთ პაპას ჯალბის ვალის საქმეზე	142
85.	განიხიება თუმანიშვილების სახლების საქმეზე	142
86.	განიხიება ნიკოლოზ გერმანოზისშვილის ყმის ბერძენაშვილის საქმეზე	144
87.	განიხიება ანტონ I-ისა და კ რ ე ბ ი ს ა იუსტინე ურბნელის შემსმენთა საქმეზე	146
88.	განიხიება ლორელებისა და სესია ბარათაშვილის ყმის საქმეზე	147
89.	ა რ ზ ა გიორგი ციციშვილისა ყმის თაობაზე მდივანეგთა განჩინებით	149
90.	განიხიება გურამიშვილა გაყრის საქმეზე	152
91.	განიხიება ამირეჯიბთა გაყრის საქმეზე	155
92.	განიხიება ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილების ყმების საქმეზე	157
93.	განიხიება დავლენიშვილებისა და ოქროშვილების მამულის საქმეზე	158
94.	განიხიება ზალაშვილების გაყრის საქმეზე	162
95.	განიხიება სოლომონ I-ისა მიქელაძეთა გაყრის საქმეზე	163

96.	განიხიება დავითგარეჯის მონასტრისა და ვასილ ნაყულაშვილის მამულის საქმეზე	164
97.	განიხიება ზარბიძე მამაბლისა და როსტომ ერისთავისშვილის მამულის საქმეზე	167
98.	განიხიება დავლენიშვილებისა და ოქროშვილების მამულის საქმეზე	169
99.	განიხიება ზაზა ამირეჯიბისა და ასლამაშ დავითიშვილის ყმობის საქმეზე	170
100.	განიხიება ქაიხოსრო ავიაშვილისა და საწირელი თემის მამულის საქმეზე	171
101.	მორიგების წიგნი საწირელი თემისა ქაიხოსრო ავიაშვილისადმი	172
102.	განიხიება გოგია თუმუშაშვილისა და ბასტამანთ მილდისას შვილის ლექნების შესახებ საქმეზე	173
103.	განიხიება გიორგი შანშიაშვილისა და ზაალ იაგულაშვილის მამულის საქმეზე	174
104.	განიხიება ბერეკლ II-ისა მეღვინეთუცუიშვილების სახასო ყმებად აყვანის შესახებ საქმეზე	176
105.	განიხიება დეკანოზიშვილებისა და მეფუტრეშვილების მამულის საქმეზე	177
106.	განიხიება ოქროშვილების ქვრივისა და აბათაიის ყმა-მამულის საქმეზე	179
107.	განიხიება სულხან თუმანიშვილისა და ფარსადან ამირაღაშვილის მამულის საქმეზე	180
108.	განიხიება შერმაზან აფხაზიშვილის მკვლელობის საქმეზე	181
109.*	განიხიება შანშიაშვილების ყმების საქმეზე	185
110.	განიხიება ბასილაშვილებისა და გელაშვილების მამულის საქმეზე	187
111.	ა რ ზ ა კაცია ლომიკაშვილის ყმობის თაობაზე მდივანეგთა განჩინებით	187
112.	განიხიება იესე ამილახვრისა და სიქეთარაშვილის მამულის საქმეზე	189
113.	განიხიება ნათლამცემულის მონასტრისა და გოგებდამაშვილების მამულის საქმეზე	190
114.	განიხიება აბასოფელთა და კვარხიფელთა წყლის საქმეზე	191
115.	განიხიება ვასილ ნაყულაშვილის მამულის საქმეზე	192
116.	განიხიება თამაზ ხოლოშვილის ნაშვილების საქმეზე	193
117.	განიხიება იოსებ და ბეკია ველდვანიშვილთა ყმის საქმეზე	194
118.	განიხიება ბეკია ველდვანიშვილისა და ბესარიონ თარხნიშვილის ყმის საქმეზე	196

* ამ საბუთის ტექსტსა და ქორონიკონში გადაწერის შივრ დაშვებულია შეცდომები, რის გამო საბუთი ხელმოწერედ მიხედება დედნის მიხედვით (იხ. საბ. № 132).

119.	განჩინება ჩერქეზიანთა და შანაველთა მამულის საქმეზე 1783 წ. 18.I	198
120.	განჩინება გლურჩიძეების ყმა-მამულის საქმეზე 1783 წ. 20.I	201
121.	განჩინება მოლარეთხეცის ციხე-სიმაგრის საქმეზე 1783 წ. 22.I	203
122.	განჩინება გერმანოზიშვილებისა და შირაზი იბრაჰიმის შვილის გოგის ყმის საქმეზე 1783 წ. 22.I	204
123.	განჩინება ერეკლე II-ისა ავათიშვილებისა და აიდემურისა და იოანეს მამულის საქმეზე 1783 წ. 11.II	206
124.	განჩინება ლუარსაბ მურვანიშვილისა და სტრამას მამასახლისის მამულის საქმეზე 1783 წ. 14.III	207
125.	განჩინება ციციშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 1.IV	209
126.	განჩინება არქიმანდრიტ ანტონისა და ზაყალ შიკირტუშას სახლების საქმეზე 1783 წ. 3.IV	214
127.	განჩინება ერეკლე II-ისა ნახიდურელთა, ნასიბელთა და ადაბალოელთა წყლის საქმეზე 1783 წ. 2.V	216
128.	განჩინება ელიზბარ და ზაალ დავითიშვილების მამულის გაყოფის საქმეზე 1783 წ. 3.VI	217
129.	განჩინება ზაალ დავითიშვილისა და ტატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1783 წ. 8.VI	218
130.	განჩინება გურამიშვილების ქონების გაყოფის საქმეზე 1783 წ. 21.VI	220
131.	განჩინება გურამიშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 25.VI	221
132.	განჩინება გოგია შანაშაშვილის ყმების საქმეზე 1783 წ. 27.VI	222
133.	განჩინება ზაგრაშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 28.VI	224
134.	განჩინება ქალაქის მოურავის დავითისა და იოანე თაქთაქიშვილის ყმების საქმეზე 1783 წ. 8.VII	226
135.	განჩინება გიორგი უთენილშვილისა და იორამ მრუელისშვილის სასახლო საქმეზე 1783 წ. 8.VIII	228
136.	განჩინება გივი ავალიშვილის ყმის მამის მკვლელობის საქმეზე 1783 წ. 11.VIII	230
137.	განჩინება გურამიშვილის ყმის მამუცა გორიაშვილის საქმეზე 1783 წ. 12.VIII	231
138.	განჩინება ზურაბ ბიძინაშვილის მიმართ მოახლის გაწელების საქმეზე 1783 წ. 27.IX	231
139.	განჩინება თომასა და ზაფერვანის სახლის საქმეზე 1783 წ. 12.X	232
140.	არ ზ ხ სოლხან მდიუნისა და ნასყიდობის თაობაზე მსაჯულთა განჩინებით 1783 წ. 14.X	234
141.	განჩინება გივი და უთრეთ ციციშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 19.X	236
142.	განჩინება როსტომ და ქაიხოსრო ჯამბაშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 20.X	239
143.	განჩინება ფარემუზ და აჰზენდრონიკაშვილების გაყრის საქმეზე 1783 წ. 28.X	241
144.	განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების მამულის საქმეზე 1783 წ. 22.XI	243
145.	განჩინება გოსტაშაბისშვილებისა და ციციშვილების მამულის საქმეზე 1784 წ. 8.I	243

146.	განჩინება იოანე ელიოზიშვილის ყმის ოქრუას საქმეზე 1784 წ. 3.II	246
147.	განჩინება მუჭუბუკე მდივანბეგის ყმების შაბაშვილების საქმეზე 1784 წ. 11.II	247
148.	განჩინება ანტონ I-ისა ელიოზიშვილების ყმის მამულაშვილის საქმეზე 1784 წ. 11.II	250
149.	განჩინება ამილახორიანთა და ბეჟანას მამულის საქმეზე 1784 წ. 20.III	251
150.	განჩინება იოანე აბაშიძისა და ზაალ ენდრონიკაშვილის მამულების გაყოფის საქმეზე 1784 წ. 22.III	255
151.	განჩინება გიგიაშვილებისა და ბეჟანას მამულის საქმეზე 1784 წ. 2.VI	257
152.	განჩინება ერეკლე II-ისა გოგიაშვილისა და ფაქუნისშვილის ყმის საქმეზე 1784 წ. 5.VI	259
153.	არ ზ ხ ქრისტესია ოსინაშვილის ყმის თაობაზე 1794 წ. 6.VI	260
154.	განჩინება ერეკლე II-ისა ალვერდელისა და ნეკრესელის სამწყსოს თაობაზე 1784 წ. 12.VI	262
155.	განჩინება ბიძია ფალვესისშვილისა და შაშია საყვარელიძის ვაღის საქმეზე 1784 წ. 13.VI	264
156.	განჩინება კიკელა მალუნაშვილის სასახლო საქმეზე 1784 წ. 15.VI	265
157.	განჩინება ქრისტესია და ქურჭჩი ისაიას შვილების სახლების საქმეზე 1784 წ. 15.VII	265
158.	განკატელო წიგნი სტეფანასი და თაყსი 1784 წ. IX	267
159.	განჩინება ფალავანდიშვილების მამულის გაყოფის საქმეზე 1784 წ. 6.IX	269
160.	განჩინება ბერო ზომასურიაშვილისა და ზაბულონის მამულის საქმეზე 1784 წ. 5.XI	270
161.	განჩინება სოლომონ I-ისა და ქაიხოსრო წერეთლისა და გოგია ჯაფარიძის საქმეზე 1752—1784 წწ.	272
162.	განჩინება სოლომონ I-ისა ნიქარაძეთა გაყოფის საქმეზე 1752—1784 წწ.	273
163.	განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო ავაიშვილისა და ნიქარაძეთა მამულის საქმეზე 1752—1784 წწ.	274
164.	განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და დავით აბაშიძის მამულის საქმეზე 1752—1784 წწ.	275
165.	განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა წერეთლისა და საჩინო ბარათაშვილის საქმეზე 1752—1784 წწ.	276
166.	განჩინება სოლომონ I-ისა ქაიხოსრო ავაიშვილის სასახლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	277
167.	განჩინება სოლომონ I-ისა პაპუნა და ბეჟან წერეთლების ყმების საქმეზე 1752—1784 წწ.	278
168.	განჩინება სოლომონ I-ისა კიკელა მუჭუბუკარიანისა და ხოსიყა თაყვარაშვილის სასახლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	280
169.	განჩინება სოლომონ I-ისა დავით წერეთლისა და ბეჟანა ციციშვილის სასახლო საქმეზე 1752—1784 წწ.	280
170.	განჩინება სოლომონ I-ისა ვახუშტი ჩივაძეისა და ერისთავისშვილების მამულის საქმეზე 1764—1784 წწ.	281
171.	განჩინება სოლომონ I-ისა ეფთვიმე გენათლისა და ავაიშვილების მამულის საქმეზე 1776—1784 წწ.	282

172. განიხილება სოლომონ I-ის ეფთვიუმ გენათელისა და ივანე აგიაშვილის მამულის საქმეზე 1776—1784 წწ.	283
173. განიხილება სოლომონ I-ისა ეფთვიუმ გენათელისა და ქიხოსრო აგიაშვილის მამულის საქმეზე 1775—1784 წწ.	284
174. განიხილება გენათელ ეფთვიომისა და წინამძღვარ ამბერცის საქმეზე 1784 წ.(?)	285
175. განიხილება ერეკლე II-ისა დავით ჭულაბაშვილისა და ბირჩაღჩი მოსესა მამულის საქმეზე 1785 წ. 2.I	286
176. განიხილება საღბუტეს ქიხოსროსა და კობაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 19.I	288
177. განიხილება ერეკლე II-ისა ოსეფა მეურმის საქმეზე 1785 წ. 17.III	293
178. განიხილება ჯაფარა წვერიანისშვილისა და რევაზ ორჯონიძის მამულის საქმეზე 1785 წ. 25.III	294
179. განიხილება გოსტაშაბისშვილების წისკილის შემოსავლის საქმეზე 1785 წ. 7.IV	295
180. განიხილება ერეკლე II-ისა სულხან და ქიხოსრო ხიმშიაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 12.IV	295
181. არ ზა იოანე ჭავჭავიშვილის დედისა ყმის თაობაზე მდივანგეთა განიხიებით 1785 წ. 5.V	296
182. განიხილება თეიმურაზ მდივანგეთისა და ზაზა უზნაშის გაყრის საქმეზე 1785 წ. 12.V	297
183. განიხილება ყურბის ქალის მარმარას და იწიყანთ ფარხადანას ცოლის მამულის საქმეზე 1785 წ. 23.V	298
184. განიხილება მირიანანთ ავთანდილასა და მანდენანთ სტეფანეს წყლის საქმეზე 1785 წ. 1.VI	301
185. განიხილება დავით მღვდლისა და ონასშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 12.VI	302
186. განიხილება იოანე ჭავჭავიშვილის ყმის იესე გულაშვილის საქმეზე 1785 წ. 24.VI	304
187. განიხილება ზეჟარია და ლუარსაბ ონანაშვილის გაყრის საქმეზე 1785 წ. 2.VII	306
188. განიხილება იოანე შალვაშვილისა და ნიკოლოზ აფხაზის სახლის საქმეზე 1785 წ. 4.VII	306
189. განიხილება სულხან და მანუჩარ თუმანიშვილების მოახლის საქმეზე 1785 წ. 11.VII	308
190. არ ზა ვასილ კობახიძისა მამულების თაობაზე მსაყუდთშეკრებულეების განიხიებით 1785 წ. 14.VII	309
191. განიხილება ბერო და ადო ზატაშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 6.VII	311
192. არ ზა ოსანე შერმაზანაშვილისა ვასის თაობაზე მდივანგეთა განიხიებით 1785 წ. 15.VIII	312
193. განიხილება ადამანთ სანეკლავა და მუმეაქოლანთ მიკირტყმას დუქნების საქმეზე 1785 წ. 28.VIII	314
194. განიხილება ობოლაშვილისა და მათეშვილების მამულის საქმეზე 1785 წ. 20.X	317

195. განიხილება პარფან მდივნიშვილასა და ქრისტეს საფლავის მამულების საქმეზე 1786 წ. 7.II	319
197. განიხილება დიკას ტერციისა გრიგორ ბერის მამულის საქმეზე 1786 წ. 11.III	322
198. განიხილება ბერი ლიპარტისშვილისა და წრიააშვილების მამულის საქმეზე 1786 წ. 20.III	324
199. განიხილება ერეკლე II-ისა ივანე დოღენიშვილისა და ამილბაბო ციციშვილის ყმის საქმეზე 1786 წ. 27.III	325
200. განიხილება გიორგი XII-ისა ნიქოზელისა და ფავლენიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1786 წ. 24.V	325
201. განიხილება ტერტერია და გაბაილა ყორღანაშვილების სახლის საქმეზე 1786 წ. 17.VI	332
202. განიხილება თანასი არქიმანდრიტისა და წრიალაშვილების მამულის საქმეზე 1786 წ. 24.VIII	333
203. ფიცი ვანწესება ერეკლე II-ისა ახურელთა და ჩანდერიან-ვანამაძით მამულის საქმეზე 1786 წ. 24.VIII	334
204. განიხილება ნიკოლოზ აფხაზის ყმის გველიის საქმეზე 1786 წ. 15.IX	335
205. განიხილება ნინია და სვიმონ ბაყრაძეების მამულის საქმეზე 1786 წ. 13.X	336
206. განიხილება ზაალ ყაფლანიშვილისა და ჭაღანთ ოსეფას ქალის მამულის საქმეზე 1786 წ. 10.XI	338
207. განიხილება გველვანიშვილების ყმის ჭავჭა ზურაბას საქმეზე 1786 წ. 15.XI	340
208. განიხილება მეიორიშვილებისა და დავით მეფურციშვილის მამულის საქმეზე 1786 წ. 17.XI	341
209. განიხილება ერეკლე II-ისა ქიხოსრო ტუსისშვილისა და ლუარსაბ ლოლაის ყმის საქმეზე 1786 წ. 24.XI	344
210. განიხილება ქიხოსრო ჭაფარძისა და ლუარსაბ თარხანის ყმის საქმეზე 1786 წ. 26.XI	346
211. განიხილება მამაშვილებისა და ქიხიელისა მამულის საქმეზე 1786 წ. 28.XI	347
212. განიხილება გეგი უმევაშვილისა და დვალაშვილის მამულის საქმეზე 1786 წ. 4.XII	348
213. განიხილება გოგია და ოსეპ გველვანიშვილის მამულის საქმეზე 1786 წ. 17.XII	350
214. განიხილება გოგია და დათუა პარაშვილებსა გაყრის საქმეზე 1787 წ. 8.I	351
215. განიხილება პენტელისშვილ მიქელასა და ტერტერისშვილ დანელას ცოლის საქმეზე 1787 წ. 9.I	354
216. განიხილება ბერი ხატაშვილისა და ქაბოსრო რუსისშვილის მამულის საქმეზე 1787 წ. 5.II	355
217. განიხილება ზურაბ ბებურციშვილის ყმის საქმეზე 1787 წ. 10.III	356
218. პარაშვილები ერეკლე II-ისა ახურელთა და ჩანდერიშვილთა საქმეზე სამართლის განენის შესახებ 1787 წ. 12.III	356
219. განიხილება ჯარდან და დურმიშან ჩოლაყაშვილების გაყრის საქმეზე 1787 წ. 11.I	357

220.	განიხნება ამილბარ მაღალაშვილის ყმის შარმაზან ოქრობერიძის საქმეზე 1787 წ. 22.IV	
221.	განიხნება იოანე არქიმანდრიტისა და კობიაშვილების მამულის საქმეზე 1787 წ. 3.V	366
222.	განიხნება ბექან და შალვა რატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1787 წ. 13.V	369
223.	განიხნება ბექან და შალვა რატიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1787 წ. 14.V	372
224.	განიხნება ნიკოლოზ აფხაზისა და მირზაშვილების ყმის საქმეზე 1787 წ. 31 მაისი	372
225.	განიხნება ელისაბარ დავითიშვილისა და ბალათარ ტატიშვილის ქვრივის სასისხლო საქმეზე 1787 წ. 1.VI	374
226.	განიხნება ბერი ფალავანდიშვილის ყმის ვოჯია ვაქრაძის საქმეზე 1787 წ. 8.VI	375
227.	განიხნება ბენენასა და ურჯუაშვილების მამულის საქმეზე 1787 წ. 14.VI	377
228.	განიხნება გიორგი ფისაძისა და ბერო ჩიფნიბურის მამულის საქმეზე 1787 წ. 22.VI	379
229.	განიხნება ავალიშვილის ყმის ელააშვილების საქმეზე 1787 წ. 6.VII	380
230.	განიხნება მოურავისა და თფიჩიბაძის მამულის საქმეზე 1787 წ. 16.X	383
231.	სამართალი ქალაქელ სომეხთა გაყრისა 1787 წ. 18.XI	385
232.	განიხნება პაპუა და ეგნატე თუმანიშვილების გაყრის საქმეზე 1787 წ. 27.XI	386
233.	განიხნება კუტის მარაიძის შვილის პაპუნას საქმეზე 1787 წ. 29.XII	387
234.	განიხნება მაღალაშვილთა მამულის საქმეზე 1787 წ.	393
235.	განიხნება ბექან და შალვა რატიშვილების სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 4.II	397
236.	განიხნება ლუარსაბ ყაფლანიშვილისა და შაქარა მელიქის ყმის საქმეზე 1788 წ. 20.II	399
237.	განიხნება ტეროსეფის ქვრივის ვარაიძისა და ტერ-მიგირტიანის სახლის საქმეზე 1788 წ. 28.II	402
238.	არზა მიონ მაღალაშვილისა ყმის თაობაზე მდივანბეგთა განჩინებით 1788 წ. 9.V	404
239.	განიხნება ამილბარ ციციშვილისა და იოანე ბუგველის ყმის საქმეზე 1788 წ. 15.V	407
240.	განიხნება ერეკლე II-ისა ენდრონიკაიანთ და ეანაქიანთ მამულის საქმეზე 1788 წ. 26.V	409
241.	განიხნება მელოქი ავეტიქიასა და ოსეფა ნახარბეგის აბანოს საქმეზე 1788 წ. 29.V	410
242.	განიხნება რამაზ და იოსებ გლურჯიძეების მამულის საქმეზე 1788 წ. 30.V	412
243.	განიხნება კოვზა ციციშვილისაჟვის საუბატიოს გადახდის თაობაზე 1788 წ. 5.VI	414
244.	განიხნება ხიმშიაშვილების მამულის საქმეზე 1788 წ. 27.VI	416
245.	განიხნება თაღლდარ ოპანეი და თეიმურაზ მელოქიშვილის ვალის საქმეზე 1788 წ. 27.VI	418
		420

246.	განიხნება ერეკლე II-ისა ზაქარია მოურავისა და დავით აფხაზის ყმების საქმეზე 1788 წ. 11.VII	421
247.	განიხნება ნიკოლოზ აფხაზის ყმის სამეტაშვილის საქმეზე 1788 წ. 1.VIII	424
248.	არზა აბრამ და პაველ მღვდლებისა დიკასტერიის განჩინებით 1788 წ. 28.VIII	426
249.	განიხნება აბაშაძეთა ვალის საქმეზე 1788 წ. 28.VIII	428
250.	განიხნება დიმიტრი აღსაბაძისა და შოშია ვედუონისშვილის წისკვილის საქმეზე 1788 წ. 10.IX	430
251.	განიხნება თუმთ მოურავის ჩიშვილისა და პანკელების მამულის საქმეზე 1788 წ. 14.IX	431
252.	განიხნება რევაზ თაყაიშვილისა და გეგა ნაცვლისშვილის სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 10.X	432
253.	განიხნება მეფის ძის გიორგისა სახარკუნელი შთის თაობაზე 1788 წ. 10.XI	434
254.	განიხნება მამუკა თარხნიშვილისა და ხახანაშვილის მამულის საქმეზე 1788 წ. 27.XI	435
255.	განიხნება გრიგოლ ბახტაშვილისა და მამუჩიანთ მამულის საქმეზე 1788 წ. XI	437
256.	განიხნება ერეკლე II-ისა ზალდასტინიშვილების სასისხლო საქმეზე 1788 წ. 4.XII	439
257.	განიხნება დავით მაღალაშვილისა და მისი რძლის გაყრის საქმეზე 1788 წ. 22.XII	442
258.	განიხნება ცაიშის ეკლესიის ყმა-მამულის საქმეზე 1777—1788 წწ.	444
259.	განიხნება დავით მეფისა დროთის ქუთათელისა და ლობაბერიძეების ყმების საქმეზე 1784—1788 წწ.	445
260.	განიხნება დავით მეფისა დროთის ქუთათელისა და ანტონ ერისთავის მამულის საქმეზე 1784—1788 წწ.	446
261.	განიხნება ზაალ ყაფლანიშვილისა და ერასტი გოსტაშვილის სასისხლო საქმეზე 1789 წ. 24.I	447
262.	განიხნება დავით ბოდბელისა და ბარნაბიანთ მამულის საქმეზე 1889 წ. 1.III	449
263.	განიხნება ბეროზაშვილისა და სოლომანის საქმეზე 1789 წ. 7. IV	451
264.	განიხნება გოგოჭუბურბისა და ზაიძეების მამულის საქმეზე 1789 წ. 16.IV	452
265.	განიხნება ანდუფაფარ ბანკურიშვილის ყმების აკოფაშვილების საქმეზე 1789 წ. 22.IV	454
266.	არზა იოანესი წისკვილის თაობაზე ერეკლე II-ის ოქმითა და მდივანბეგთა განჩინებით 1789 წ. 25.IV	458
267.	განიხნება ამირაძეთა ზურაბისა და აფრასიონის გაყრის საქმეზე 1789 წ. 4.V	459
268.	განიხნება იოანე დოღენიშვილის ობლის ვალის საქმეზე 1789 წ. 9.V	463
269.	განიხნება რატიშვილების გაყრის საქმეზე 1789 წ. 12.V	465
270.	მორიგების წინე შალიკაშვილებისა დავით ციციშვილისადმი 1789 წ. 30.V	467

271. განჩინება დავით ბატონიშვილისა რუისის წყლის საქმეზე 1787 წ. 22.VI	468	299. განჩინება სოლომონ II-ის ეფთვიში გენათელისა და ბუქუა აყოფა-შვილის საქმეზე 1791 წ. 13.III	519
272. განჩინება ზატისთელეთელ ტერაქელსს საქმეზე 1789 წ. 10.VII	471	300. განჩინება ერეკლე II-ისა მაკაშვილთა და გიორგიშვინდელთა მამულის საქმეზე 1791 წ. 18.III	521
273. განჩინება გოსტაშვილებისს საქმისქელის საქმეზე 1789 წ. 11.VII	476	301. განჩინება იოსებ ცალქაშამანისა და თომა აბულვარდისშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 13.III	524
274. განჩინება ზაალ ყაფლანიშვილისა და გოსტაშვილების მამულის საქმეზე 1789 წ. 23.VII	477	302. განჩინება ბენტურტებისა და ზალიბეგაშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 26.III	525
275. განჩინება იოანე ოდიშელიძისა და გიორგი ბურჯუერის მამულის საქმეზე 1789 წ. 27.VIII	479	303. განჩინება სოლომონ ბებურიშვილის ყმების საქმეზე 1791 წ. 1.IV	526
276. განჩინება სტეფანა და ქალაქ ივანგულაინთა დუქნების საქმეზე 1789 წ. 23.IX	481	304. განჩინება ერეკლე II-ისა პაპუა კორინთელისა და ოსების სასისხლო საქმეზე 1791 წ. 3.IV	529
277. შერიგების წიგნი ძირბისა და ილანჯვის თემისა 1789 წ. 2.X	482	305. განჩინება ზაზა მაღალაშვილის ყმის თევდორე ბიძინაშვილის საქმეზე 1791 წ. 9.V	531
278. მსაჭულთა წიგნი მხარეთა სასამართლოში გამოუცხადებლობის შესახებ 1789 წ. 16.XII	483	306. განჩინება იასე პეტრიაშვილისა და პაპუა ნაცვლისშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 2.VI	535
279. განჩინება აწყურელთა და ხოდანელთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 10.I	484	307. განჩინება დათუნა ესტაშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 8.VI	535
280. განჩინება თაქთაქიშვილთა ყმა-მამულის საქმეზე 1790 წ. 20.II	488	308. განჩინება მამაბებებისა და აღბაბას მამულის საქმეზე 1791 წ. 9.VI	537
281. განჩინება ემიჯიასამა რევაზისა და სოლომონის გაყრის საქმეზე 1790 წ. 1.III	488	309. განჩინება გვედვიანიშვილების ყმის საქმეზე 1791 წ. 18.VIII	538
282. განჩინება აბრამ მღვდლის მამულის საქმეზე 1790 წ. 14.III	490	310. განჩინება იოანე და ბეგა ნაზარეუვის ვლას საქმეზე 1791 წ. 28.VIII	541
283. განჩინება არქიმანდრიტ ანტონისა და თაყინაშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1790 წ. 2.IV	491	311. განჩინება ფარემუზ ხოჯაშვილისა და შარაბას მამულის საქმეზე 1791 წ. 1.IX	542
284. განჩინება გიორგი უგანაძისა და შერბაზან ბასილაშვილის მამულის საქმეზე 1790 წ. 25.IV	494	312. განჩინება გედვიანიშვილთა მამულის გამოსაღების საქმეზე 1791 წ. 8.IX	544
285. განჩინება სოლომონ ყვალაშვილისა და იოსებ გედვიანიშვილის ყმის საქმეზე 1790 წ. 30.V	496	313. განჩინება ერეკლე II-ისა გრიგოლ სახლობეცისა და ერწოველთა მამულის საქმეზე 1791 წ. 19.IX	544
286. განჩინება იოსებ და სტეფანე პაპაშვილების მამულის საქმეზე 1790 წ. 14.VI	497	314. განჩინება თანაისშვილების მამულის საქმეზე 1791 წ. 27.IX	545
287. განჩინება ნათლისმცემლის მონასტრის ყმის სეიმონის საქმეზე 1790 წ. 19.VI	499	315. განჩინება ველისციხელთა და ახაშნელთა მამულის საქმეზე 1791 წ. 19.X	547
288. განჩინება ალავერდალს მიუღღისა და წისიარას ვლის საქმეზე 1790 წ. 28.VI	500	316. განჩინება სოლომონ თარხნიშვილის ყმის ოსანუა ფაფაყრაშვილის საქმეზე 1791 წ. 20.X	547
289. განჩინება ლუარსაბ ლოლაძისა და გივი უმაკაშვილის მამულის საქმეზე 1790 წ. 11.VII	501	317. განჩინება დოსითეოს ნეკრესელისა პეტრე მღვდლის სასისხლო საქმეზე 1791 წ. 9.XI	549
290. განჩინება მისის უწმინდესობის დიასტერიისა მიერ 1790 წ. 26.VII	504	318. განჩინება ერეკლე II-ისა ენდრონიკაანთა და ჭიმიეთლთ მამულის საქმეზე 1791 წ. 26.XI	550
291. განჩინება ენდრონიკაანთა და ჭიმიეთლთ მამულის საქმეზე 1790 წ. 10.IX	508	319. განჩინება ბეცია სარდლის ყმის ახალაკიშვილების საქმეზე 1791 წ. 3.XII	553
292. უჯათობის წიგნი ირაკლი II-ისა სახლობეუცეს ქიხოსროსადმი სამართლის მიცემის შესახებ	509	320. განჩინება ქარუმოძეთა სასისხლო საქმეზე 1791 წ. 16.XII	554
293. განჩინება ველისციხელთა და ახაშნელთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 28.IX	511	321. განჩინება აეთანდრე ბაბალაშვილისა და თამაზა იარალაშვილის დუქნის საქმეზე 1791 წ. 24.XII	558
294. განჩინება ქარუმოძეთა მამულის საქმეზე 1790 წ. 28.XI	512	322. განჩინება ვოლფრამ ქურტელისა და პაპუა ღრედიის მამულის საქმეზე 1792 წ. 12.II	559
295. განჩინება ერასტი უზბაშის ყმის სტეფანეს საქმეზე 1790 წ. 13.XII	513	323. არზაყაშვილებისა ცხვის თაობაზე მოსამართლეთა განჩინებით 1792 წ. 24.II	561
296. განჩინება სვეტიცხოელის ყმის კაკაშაშვილის საქმეზე 1791 წ. 29.I	515	324. განჩინება ჩერქეზიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 6.III	563
297. განჩინება ვახტანგ ყაფლანიშვილის ყმის ტერაქიარტუშის საქმეზე 1791 წ. 4.II	517		
298. განჩინება იასე პეტრიაშვილისა და პაპუა ნაცვლისშვილის მამულის საქმეზე 1791 წ. 28.II	518		

325.	განინება არუთენ შერმაზანაშვილისა და საყვარელითა ვაისის საქმეზე 1792 წ. 24.III	564
326.	განინება მარტყოფლი პეტრესა და მისი მძისწულების გაყრის საქმეზე 1792 წ. 6.IV	565
327.	განინება ვანაძისა და დავით აფხაზის მამულის საქმეზე 1792 წ. 19.IV	568
328.	განინება დავით და რევაზ თყაშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 22.V	569
329.	განინება ერეკლე II-ისა ლომი და ბეიან კვარამიძეების ყმობის საქმეზე 1792 წ. 10.VI	572
330.	განინება ეფთვიენ წინამძღვრისა და სოლომონ მდივანბეგის სახლების საქმეზე 1792 წ. 21.VI	573
331.	არზა გიორგი ნასახიზაშის ნაიბისა მამულის თაობაზე განინებით 1792 წ. 23.VI	575
332.	განინება დავით და ზაზა ამიოგიეების ყმა-მამულის საქმეზე 1792 წ. 21.VII	576
333.	განინება ერეკლე II-ისა დავით და ზაზა ამირეჯიბების გაყრის საქმეზე 1792 წ. 29.VII	578
334.	არზა ზურაბ ფალავანდიშვილისა ყმის თაობაზე მსაჯულთშერებების განინებით 1792 წ. 20.IX	579
335.	განინება რამინ ამირეჯიბისა და გლახა მახვილძის მამულის საქმეზე 1792 წ. 24.IX	581
336.	არზა აივასის ყმობის თაობაზე ერეკლე II-ის განინებით 1792 წ. 16.X	582
337.	განინება შანუე ერისთვისშვილისა და ერეკლე ფალავანდიშვილის მამულის საქმეზე 1792 წ. 4.XI	583
338.	განინება ქიტცხა ლომიტაშვილისა და მიშელაშვილის ცოლების შეურაცხყოფის საქმეზე 1792 წ. 18.XI	586
339.	განინება მეჩეთის მამულების საქმეზე 1792 წ. 15.XII	587
340.	განინება მერაბ მორთავისა და ნოდარ სახლთუხუცესის მამულის საქმეზე 1792 წ. 26.XII	589
341.	განინება გიორგი მორდლისა და ბარამ ნაზირის სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 28.I	590
342.	განინება გიორგი გოგიაშვილისა და ვასილ ზაალს შვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 10.II	592
343.	მედიოტორეთა განინება იესე და სულხან თაქაძეშვილების გაყრის საქმეზე 1793 წ. 25.II	594
344.	განინება როსეხ მაყაშვილის ყმის ლადლას საქმეზე 1793 წ. 14.II	597
345.	განინება ბერი ფრიდონაშვილისა და გიორგი ქართველის სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 15.II	599
346.	განინება დავით მგალობლიშვილისა და დავით მდივნის სარგის თაობაზე 1793 წ. 4.III	602
347.	განინება ჯავახიშვილებისა და შალაშვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 28.III	603

248.	განინება გიორგი ენზირიშვილისა და დათუა გვერდწითლის მამულის საქმეზე	606
349.	განინება პაპუნა და ბერი გემაშვილების მამულის საქმეზე 1793 წ. 14.V	611
350.	განინება ბერუა და ზურაბა თაგაშვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 8.VI	612
351.	განინება ერეკლე II-ისა ხიმშიაშვილების მამულის საქმეზე 1793 წ. 13.VI	613
352.	განინება დიმიტრი თურქისტანიშვილისა და მისი ყმის გოგიას სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 13.VI	615
353.	განინება ზაზა და დავით ამირეჯიბთა ყმის საქმეზე 1793 წ. 4. VII	616
354.	განინება ზურაბ ფურცელაძის ყმის ქურთ რამაზას საქმეზე 1793 წ. 20.VIII	618
355.	განინება გლახა ფალავანდიშვილის ყმის ლუარსაბ ნავლაძის საქმეზე 1793 წ. 13.IX	619
356.	განინება ფურცელაძეთა და გივანდია სასისხლო საქმეზე 1793 წ. 14.IX	621
357.	განინება რევაზ რატოშვილისა და ბეიანას ყმა-მამულის საქმეზე 1793 წ. 17.IX	623
358.	განინება ერეკლე ფალავანდიშვილისა და ტრანკაშვილის მამულის საქმეზე 1793 წ. 10.XII	624
359.	განინება ისია ამირაძეშვილის ყმის გოძიაშვილის საქმეზე 1793 წ. 28.XII	624
360.	განინება სვეტიცხოვლისა და ციციშვილების ყმების საქმეზე 1793 წ. 30.XII	626
361.	განინება გოგია და ფირაღა ფირაღაშვილების გაყრის საქმეზე 1793 წ. 362.	627
362.	არზა ხაზარა ყენიაშვილისა ხელის თაობაზე ერეკლე II-ის განინებით 1794 წ. 16.I	628
363.	განინება ერეკლე II-ისა წირჩელთა, გაბდაურთა და გიშტიშვილთა მამულის საქმეზე 1794 წ. 31.I	629
364.	არზა რუსთაშვილებისა მამულის თაობაზე მდივანბეგთა განინებით 1794 წ. 8.III	631
365.	განინება ჩერქეზიშვილების ყმა-მამულის საქმეზე 1794 წ. 17.III	632
366.	განინება მანგლელისა და გაბრიელ მალაშვილის ყმის საქმეზე 1794 წ. 1 აპრილი	633
367.	განინება დავით ალექსიძის ყმის მერაბ ჯაოშვილის საქმეზე 1794 წ. 17.V	635
368.	განინება თეიმურაზ ჩხეიძისა და დავით მალრაძის საქმეზე 1794 წ. 21.V	637
269.	განინება თომა აბულგერდისშვილისა და იოსებ ცაქაძეშვილის მამულის საქმეზე 1794 წ. 1.VI	638
370.	განინება პაპუნა და ევანატე თუმანიშვილების გაყრის საქმეზე 1794 წ. 1.VI	639
271.	განინება ქვაბთხეივის ყმის ქამალაშვილის საქმეზე 1794 წ. 4.VIII	642

372. განჩინება დიმიტრი ხიმშიაშვილისა და ბეჟან ამილახვრის შვილის მამულის საქმეზე 1794 წ. 8.VIII	644
373. განჩინება ბანტურაანთ ყმის ქიტესა კობტაშვილის საქმეზე 1794 წ. 17.X	646
374. განჩინება პართენ მდიენის შვილის სასისხლო საქმეზე 1794 წ. 20.X	648
375. განჩინება ქარუმბეთა ყმის სირბილასა საქმეზე 1794 წ. 9.XII	648
376. განჩინება ერეკლე II-ისა იოანე ამაშიძისა და ზაალ ანდრონიკაშვილის მამულის საქმეზე 1794 წ. 17.XII	650
377. განჩინება გოგია ამირეჯიბის შვილისა და ვლახა მახვილაძის სასისხლო საქმეზე 1795 წ. 31.I	651
378. განჩინება მუხრანბატონის შვილების სასახლის საქმეზე 1795 წ. 5.III	653
379. განჩინება ფირან შაბურისშვილისა და ხოსრუაშვილის მამულის საქმეზე 1795 წ. 15.III	655
380. განჩინება საგინაშვილის ყმის ადამაშვილების საქმეზე 1795 წ. 27.III	656
381. განჩინება დიმიტრი მგალობაშვილის ქერაჯის საწიხქვილოს საქმეზე 1795 წ. 8.V	657
382. განჩინება თომა მეღვინეთხუცაშვილისა და სენია აბრიაშვილის მამულის საქმეზე 1795 წ. 28.V	658
383. განჩინება მოსე ხუცისშვილისა და გიორგი ხარებაშვილის მნათობის საქმეზე 1795 წ. 30.V	660
384. განჩინება დავით გარეჯის მამულის საქმეზე 1795 წ. 11.VI	663
385. განჩინება ქიტეს ამირეზაშვილისა და მისი ძმის გაყრის საქმეზე 1795 წ. 7.VIII	665
386. განჩინება დიკატერისა დავით აფხაზის ყმის სოროზანაშვილების საქმეზე 1788 წ. 31.VII	666
387. განჩინება მთავარეპისკოპოს ანტონისა და მანოხა ქულაუელაძის საქმეზე 1795 წ. 23.X	669
388. განჩინება ვლახა მახატელისა და გოგია ზარდიაშვილის სასისხლო საქმეზე 1795 წ. 13.XI	670
389. განჩინება ლოსითვის ქუთათელისა და ბეჟან ერისთვისიშვილის მამულის საქმეზე 1778—1795 წწ.	673
390. განჩინება თეიმურაზ ფაქუნეიშვილისა და დიარბელების მამულის საქმეზე 1796 წ. 8.VIII	674
391. განჩინება ბეცია თარხნიშვილისა და დევალიძის მამულის საქმეზე 1796 წ. 18.VIII	676
392. განჩინება მაკავარიაუნებისა და სრესელების სასისხლო საქმეზე 1796 წ. 20.VIII	677
393. განჩინება დევალიძისა და ბეცია თარხნიშვილის მამულის საქმეზე 1796 წ. 23.VIII	678
394. განჩინება ეფთვიმე გენათლისა და ათანესე ჭვარისამის მამულის საქმეზე 1796 წ. 26.VIII	680
395. განჩინება ტერპეტროზას ჭალაბისა და პენტელასშვილის მიქელას ვალის საქმეზე 1796 წ. 23.IX	681
396. განჩინება ტატიშვილების მამულის საქმეზე 1796 წ. 20.X	682

397. განჩინება აბულაძეების გაყრის საქმეზე 1796 წ. 15.XI	683
398. განჩინება იოსებ მაკავარიანისა და ნინია ანდრიაშვილის სასისხლო საქმეზე 1796 წ. 10.XII	686
399. განჩინება გოგია მღვრნოშვილისა და ტერ-ფარსილას მამულის საქმეზე 1796 წ. 11.XII	687
400. განჩინება ყამაზაანთ ბაილდურას ქვრევის ვალის საქმეზე 1796 წ. 19.XII	688
401. განჩინება ქაიხოსრო აგიაშვილისა და ვახუშტი წერეთლის ყმის საქმეზე 1784—1796 წწ.	690
402. განჩინება ბერიკელა და გოგია ლოლაძეების სხვადასხვა საქმეზე 1784—1796 წწ.	690
403. განჩინება ბეჟან წულუკიძისა და გოგია ავალიანის საქმეზე 1784—1796 წწ.	692

Памятники Грузинского права, т. V

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

*

გამომცემლობის რედაქტორი ლ. კოტრიკაძე
მხატვარი გ. ნადირაძე
კორექტორი ე. ჩხარტიშვილი

გადაეცა წარმოებას 2.4.1973; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18.6.1974;
ქალაქის ზომა 60×90¹/₁₆; ქალაქი № 2; ნაბეჭდი თაბახი 44.50;
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 36.78;
ტირაჟი 700; შეკვეთა № 1044;
ფასი 3 მან. 75 კაპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი 380060, კუტუზოვის 19.
Издательство «Мецниереба», Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Типография АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

გვ.	ზემ.	ვერ.	დაბეჭდილება	უნიკოდები
58		3	ათას	ათას
60		10	გამოგვართმეველი	გამოგვართმეველი
96	9		წავახსენებულის	წავახსენებულის
139		10	კაცი	კაცი
177		2	ნაბეჭდილებებში ერთი-საუღბლო	ნაბეჭდილებებში ერთი-საუღბლო
219	8		ვაქცე	ვაქცე
247	1		თიანჭე, თავისი კაცი	თიანჭე, თავისი კაცი
265	11		შეცვლა	შეცვლა და
296		4	ნახსენებელი	ნახსენებელი
300	6		დაბეჭდული	დაბეჭდული
311	16		და თუ	და თუ ანუ
331		2	იმისი ვარი	იმისი ვარი ვარი
336		2	[შეუბრალებს]	[შეუბრალებს]
342	6		მოსთხოვს	მოსთხოვს
350		10	მინახვას	მინახვას
362	9		შინ[აწერი]	შინ[აწერი]
365		13	კეთება ერთიან ნივთს;	კეთება; ერთიან ნივთს
398	13		თან	თან
400	15		რომ ამ	რომ ის
402	8		დაერთავ	დაერთავ
405	2		გამომგვარებს	გამომგვარებს
409	4		მანუა	მანუა
451	12		წახინავ	წახინავ
467		15	კომის	კომის
470		3	ხავადელ	ხავადელ
487	15-16		სვერული	სვერული
505	12-13		უწილობა	უწილობა
506		5-6	მწირობა	მწირობა
582		2	ბამბუქის	ბამბუქის
584	1		შობილოვანი	შობილოვანი
584	10		მედიკალი	მედიკალი
586	6		კოლონის	კოლონის
688	8		ვარჯი	ვარჯი
602		8	თავლი	თავლი
637	2		შორიბილის	შორიბილის
652	11		ერთობად	ერთობად
652		7	ქუთის	ქუთის
664		12-13	დანახულები	და ნახულები
676		10	კენახი	კენახი
677		17	ლენახი	ლენახი
684	8		სიხელი	სიხელი

ქართული საბარათის ქველები, 7